DICKENS

MARTIN CHUZZLEWIT

★ ★

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

THE
LIFE AND ADVENTURES
OF
MARTIN CHUZZLEWIT

by

CHARLES DICKENS

London, Chapman & Hall

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

CHARLES

DICKENS

MARTIN CHUZZLEWIT

Roman

Volumul II

Traducere de
MIHNEA GHEORGHIU

București — 1965

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

CAPITOLUL XXVII

În care ni se arată că vechii prieteni pot apărea nu numai sub o nouă înfățișare, dar chiar într-o lumină falsă ; că unii oameni simt nevoia să muște, dar că și cei care mușcă pot fi mușcați la rîndul lor.

Domnul Bailey-junior — fiindcă sportivul nostru erou, cîndva atît de util pensionarilor doamnei Todgers, își păstrase acest nume și în viața de toate zilele, fără a se mai obosi să-l obțină de la Parlament prin vreun decret special (care, dintre toate decretele, este supus celor mai puțin rezonabile taxe) — domnul Bailey-junior, așadar, înfășurat într-un șorț, ședea semeț pe capră, ca să poată fi admirat de orice gură-cască, în gabrioleta stăpînului său, plimbîndu-și privirea nepăsătoare peste capetele mulțimii, în timp ce străbătea Pall Mall-ul în lung și în lat către ora amiezii, în așteptarea „Directorului". Nobilul cal înhămat la gabrioletă, unchi al lui Capricorn și frate bun cu Conopida, se dovedea a fi la înălțimea distinselor sale rubedenii : își rodea zăbala, pieptul îi era alb de spumă și se ridica în două picioare ca armăsarul de pe blazon ; hamurile bătute în argint și cioltarul lăcuit străluceau în soare ; trecătorii admirau echipajul, iar domnul Bailey, căruia îi creștea inima de mîndrie, se străduia să pară cît mai nepăsător cu putință. Părea că spune : „Asta încă nu-i nimic, oameni buni, nimica toată, pe lîngă ce v-am putea arăta, dac-am vrea !" Și își continua cursa, înfoindu-și mînecuțele verzi peste șorț, în așa fel că șorțul părea agățat de subsuori.

Domnul Bailey avea o părere foarte bună despre fratele Conopidei și-i aprecia grozav meritele. Se ferea însă să i-o spună în față, dimpotrivă, obișnuia să-i zvîrle, în timp

ce-l mîna, unele cuvinte destul de puțin respectuoase, s-ar putea spune chiar jignitoare, de pildă : „Ai vrea tu ! Crezi că-ți merge cu mine ? Unde naiba ai luat-o așa razna ? Ce, a dat strechea-n tine, băiete ?“ și alte observații răzlețe de același fel. Apostrofele astea, însoțite de pocnete de bici și de hățuri smucite viguros, erau urmate de dispute violente între cal și vizitiu, dispute care se terminau uneori în vitrina vreunui magazin de porțelanuri, ori în alte locuri, unde îndeobște n-au ce căuta caii, după cum îi spunea Bailey bunului său prieten Poll Sweedlepipe.

În momentul de față, domnul Bailey, fiind cu chef, se purta mai aspru ca de obicei cu calul ce-i fusese încredințat ; focosul patruped mergea mai mult pe picioarele de dinapoi, într-o poziție atît de ciudată față de gabrioletă, încît trecătorii rămîneau cu gura căscată. Domnul Bailey însă, fără a se sinchisi cîtuși de puțin, mai găsea mijlocul să facă tot felul de glume pe socoteala celor care cutezau să-i stea în cale. De exemplu, dacă vreun bătrîn cărbunar îi închidea pentru o clipă drumul cu căruța lui, începea să-i strige : „Hei, flăcăule, ce ageamiu ți-a mai dat și ție o căruță pe mînă ?“ Doamnelor bătrîne care încercau să traverseze strada dar care firește își schimbau numaidecît părerea, fugind înapoi pe trotuar îngrozite, le spunea să se ducă mai întîi să-și scoată autorizație de înmormîntare. Pe ștrengari îi îmbia, cu vorbe prietenești, să se agațe de spatele trăsurii, ca după aceea să aibă prilejul să-i atingă cu șfichiul biciului. Pornea apoi în galop ușor să facă înconjurul pieței Saint James și se reîntorcea la pas prin Pall Mall, pe altă alee, cu aerul liniștit al unuia care în tot acest răstimp mersese cuminte ca un melc.

Cu astfel de glume și cu altele pe același calapod își trecea domnul Bailey timpul. Le repetase pe toate de mai multe ori, de fiecare dată punînd în primejdie ghereta cu mere din colțul străzii, care, după ce scăpase teafără din atîtea șarje, se putea socoti inexpugnabilă, cînd se auzi chemat de pe treptele unei impunătoare locuințe din Pall Mall. Se supuse pe loc ordinului, oprind imediat și sărind jos din gabrioletă. Ținu apoi hățurile cîteva minute, în care timp fratele Conopidei scutură energic din cap, își umflă nările și începu să zvîrle, săltîndu-l

de fiecare dată pe Bailey în aer, pînă ce două persoane se urcară în trăsură ; una dintre ele apucă hățurile în mînă și calul o porni brusc în galop. Domnul Bailey începu să alerge pe lîngă trăsură și abia după vreo cîteva sute de pași apucă să pună un picior pe scară, reușind cu chiu, cu vai să și le urce pe amîndouă pe scîndurica îngustă de la spatele gabrioletei. Era un spectacol de toată frumusețea să-l vezi stînd cocoțat acolo, cînd pe un picior, cînd pe celălalt, în timp ce treceau ca săgeata printre căruțe și echipaje, și uitîndu-se cînd într-o parte, cînd în cealaltă ; ba cîteodată încerca să arunce o privire peste capetele celor din gabrioletă. Într-un cuvînt era din cap pînă în picioare însăși întruchiparea Newmarketului [1].

Înfățișarea stăpînului lui Bailey, zis și Directorul, și ținuta lui în timp ce mîna calul justificau pe deplin cuvintele pline de entuziasm cu care tînărul i-l zugrăvise lui Poll, lăsîndu-l mut de mirare.

Un desiș întreg de păr lucios și negru ca tăciunele îi năpădea capul, obrajii, bărbia și buza de sus. Hainele lui erau impecabil croite, după ultima modă și cît se poate de scumpe. Vesta era înzorzonată cu flori aurite, albastre, verzi și roșii ; pe piept scînteiau giuvaere și lanțuri de preț ; degetele-i, supraîncărcate de inele strălucitoare, abia se puteau mișca, întocmai ca mușchii vara cînd încearcă să-și ridice picioarele încleiate pe fundul unui borcan cu miere. Razele soarelui se răsfrîngeau în jobenul lustruit și în cizmele de lac ca într-o oglindă. Dar cu toate că își schimbase numele și înfățișarea, numitul domn nu era altul decît Tigg. Cu toate că-și schimbase părul — lucru care, precum se știe, li se întîmplă cîteodată oamenilor mari — cu toate că nu se mai chema Montague Tigg, ci Tigg Montague, năravul era totuși al aceluiași Tigg dintotdeauna, satanicul, bravul, marțialul Tigg. Arama fusese lustruită, lăcuită și marcată din nou ; dar dedesubt rămăsese același metal din care fusese făurit veritabilul Tigg.

Alături de el ședea un domn surîzător, care părea să fie om de afaceri, deși cu o înfățișare mai puțin sclipitoare, și căruia Tigg îi spunea David. Nu cumva era

[1] Oraș englez cunoscut pentru cursele sale de cai.

David de la — cum să-i spunem ? — de la triumviratul „Mingilor de aur" ?... Sau David, chelnerul de la hanul „La armele lombarzilor" ? Ba da, chiar el în persoană.

— Salariul secretarului, David — zicea domnul Montague — acuma, cînd biroul a luat ființă, va fi de opt sute de lire sterline pe an, în afară de chirie, încălzit și lumină. În afară de asta va avea, bineînțeles, dreptul la douăzeci și cinci de acțiuni. Ce crezi, e destul ?

David surîse, dădu din cap și tuși îndărătul unei mici serviete cu încuietoare, pe care o ținea în mînă, gesturi ce arătau cît se poate de limpede că despre el era vorba.

— Dacă socotești că-i destul — zise Montague — ca președinte ce se cheamă că sînt, voi propune acest lucru în consiliu.

Secretarul zîmbi din nou, apoi se porni de-a binelea pe rîs și spuse, frecîndu-și într-o doară nasul de un colț al servietei :

— Strașnică idee, nu-i așa ?

— Care, David ? întrebă domnul Montague.

— Anglo-Bengali, spuse vesel secretarul.

— Recunoști și tu, David, nu ? — că „Societatea Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat" este o întreprindere de un interes capital, rosti domnul Montague.

— Capital, într-adevăr, într-un anumit sens, exclamă secretarul izbucnind din nou în rîs.

— În singurul sens care contează, observă președintele. Sensul cel mai important, David.

— Și la cît socotești tu — întrebă secretarul, rîzînd înainte — la cît socotești tu că se va ridica, potrivit prospectului, capitalul vărsat ?

— Una sau două cifre urmate de atîția zero cîți o să-i intre tipografului pe vingalac, îi răspunse prietenul său. Ha ! ha ! ha !

Gluma era atît de reușită, încît le stîrni amîndurora rîsul. Mai ales secretarul se topea de rîs ; rîdea cu hohote, dînd din picioare și făcînd să se zgîlțîie atît de tare trăsura, încît era cît pe ce să-l vîre pe fratele bun al Conopidei în vitrina unei prăvălii cu stridii ; iar pe domnul Bailey îl hurducă atît de năprasnic, încît băiatul își pierdu echilibrul, rămînînd la un moment dat

suspendat de o curea, cu picioarele în vînt, ca un personaj dintr-un tablou alegoric.

— Mare ştrengar îmi eşti ! exclamă cu admiraţie David, după ce trecură şi prin această încercare.

— Zi mai bine geniu, David, un geniu !

— Ei da, pe onoarea mea, zău, eşti un geniu, întări David. Te ştiam dintotdeauna bun de gură, dar nici nu mi-ar fi trecut prin cap că eşti atît de grozav. Cine ar fi crezut ?

— Caut să fiu la înălţimea împrejurărilor, David ; asta şi este de altfel însuşirea de bază a geniului. Dacă în momentul ăsta s-ar întîmpla să pierzi un rămăşag de o sută de lire sterline şi dacă mi-ai plăti această sumă (ceea ce nu prea-mi vine să cred), ai vedea pe loc cum aş şti să mă ridic la înălţimea împrejurării, asta firește din punct de vedere intelectual.

Domnul Tigg avea perfectă dreptate ; ştiuse să se ridice treptat la nivelul diverselor împrejurări şi prin fel de fel de potlogării din ce în ce mai vîrtoase ajunsese un om cu vază.

— Ha ! ha ! ha ! se hlizi secretarul punîndu-şi mîna pe braţul preşedintelui faţă de care se arăta din ce în ce mai familiar. Cînd mă uit la tine şi cînd îmi aduc aminte de chestia cu proprietatea din Bengal... Ha ! ha ! ha !

Înţelesul ascuns al acestor cuvinte îl făcu şi pe domnul Tigg să rîdă cu gura pînă la urechi.

— ...de chestia cu proprietatea ta din Bengal — urmă David — garanţia ce urmează să acopere toate obligaţiile preluate de societate, e de ajuns să mă uit la tine şi să-mi aduc aminte de chestiile astea ca să leşin de rîs, zău aşa, cum n-aş leşina dacă m-ar gîdila cineva cu un milion de pene.

— A dracului proprietate, să poată acoperi ea atîtea obligaţii ! Numai ideea cu parcul şi cu crescătoria de tigri valorează cît o monetărie, David !

David abia putea să îngaime, între două hohote de rîs :

— Ah, şmecher mai eşti !

Și domnul David continuă un timp să rîdă cu hohote, ținîndu-se de burtă și ștergîndu-și mereu lacrimile, fără să poată articula un cuvînt.

— O idee capitală ! reluă Tigg, după o bucată de vreme, firul discuției. Da, fără doar și poate, e o idee capitală ! Ideea mea !

— Ba nu, a mea ! protestă David. Dă-o încolo, lasă-mi și mie măcar atît. Nu ți-am spus eu că am pus deoparte ceva bani ?

— Așa e, recunoscu Tigg. Și eu nu ți-am spus, pe de altă parte, că am moștenit niște parale ?

— Sigur că da — se grăbi să răspundă David — dar nu de aici s-a născut ideea. Care dintre noi doi a spus că dacă am pune banii laolaltă am putea deschide un birou, poate ne pică vreo învîrteală ?

— Dar care dintre noi a spus — îi întoarse vorba domnul Tigg — că, dacă am face o învîrteală pe picior mare, am putea deschide și biroul și am pune pe roate afacerea fără să băgăm nici un ban ? Ia gîndește-te bine și ai să vezi că ideea vine de la mine.

— Aci, e drept, mi-ai luat-o înainte — mărturisi David, cu părere de rău — dar eu n-am pretenția să fiu la înălțimea ta. Nu-mi cer decît partea ce mi se cuvine, din combinația asta.

— Ce-i al tău e pus deoparte, îl asigură Tigg. Ce să spun, ești foarte priceput în toate chestiunile de bucătărie ale societății : contabilitate, registre, circulare, penițe, cerneală și hîrtie, ceară roșie și peceți. Ești un bucătar clasa-ntîi, n-am ce zice. Dar cînd e vorba de secția decorativă, David, la secția invenții și poezie...

— Ce-i drept, asta-i secția ta, nu mai încape nici o îndoială, dar cu luxul în care trăiești, cu toate lucrurile frumoase în care te lăfăi și cu viața pe picior mare pe care o duci, mai c-aș zice că ți-ai ales o secție, ca să spun așa, destul de plăcută.

— Și-a atins scopul, sau nu ? îl întrebă Tigg. Este sau nu, societatea Anglo-Bengali, pe picioare ?

— Este, zise David.

— Ai fi putut să pui pe roate singur o afacere ca asta ? stărui Tigg.

— Nu, recunoscu David.

— Ha ! ha ! ha ! rîse Tigg. Atunci mulțumește-te, David, cu situația și cu beneficiile pe care le ai și blagoslovește ziua în care ne-am cunoscut la tejgheaua unchiului nostru[1]. A fost o zi norocoasă pentru tine.

Cred c-ați înțeles, din discuția acestor respectabili domni, că se înhămaseră amîndoi la o întreprindere destul de vastă adresîndu-se marelui public de pe înalta poziție pe care și-o creaseră, ca unii care n-aveau nimic de pierdut, ci totul de cîștigat ; și că această afacere, bazată pe asemenea principii, mergea strună.

„Societatea Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat" văzuse lumina zilei într-o bună dimineață, nu în chip de prunc nou-născut, ci ca o societate matură ce punea piciorul vîrtos în pămînt fără sprijinul nimănui, făcînd tot felul de afaceri în dreapta și în stînga. Avea și o „sucursală" instalată într-o clădire din Londra, în West End, la primul etaj, deasupra unei croitorii, pe cîtă vreme centrala se afla pe o stradă nouă din City, ocupînd toată partea de sus a unei clădiri spațioase, numai stucaturi și oglinzi, cu obloane de fier la fiecare geam, pe care se puteau citi cuvintele „Anglo-Bengali". La intrare, sus, deasupra ușii, stătea scris cu litere mari :

„BIROURILE SOCIETĂȚII ANGLO-BENGALI DE ASIGURARE PE VIAȚĂ ȘI CREDIT DEZINTERESAT"

Pe ușă se afla țintuită o placă mare de aramă cu aceeași inscripție. Lustruită regulat, placa strălucea orbitor, luînd ochii celor ce mergeau la serviciu în zilele lucrătoare, precum și celor ce ieșeau la plimbare duminica. Ce mai însemna oare Banca Angliei pe lîngă splendoarea acestei firme ? În interior, birourile fuseseră de curînd renovate, zugrăvite, tapetate, parchetate și mobilate cu mese, scaune și birouri solide și scumpe, menite (ca și societatea) să dureze o veșnicie. Dar afacerile ? Uitați-vă la registrele îmbrăcate în piele verde și căptușite cu mătase roșie, umflate ca niște mingi de crichet, priviți la almanahurile curții, la repertoarele cu adrese, la agendele,

[1] Reamintim că, în argou, cuvîntul „unchi" însemnează Muntele de Pietate.

calendarele, cutiile de scrisori, cîntarele pentru corespondență și colecția de găleți, care, în caz de incendiu, ar fi stins pe loc focul, chiar de la prima scînteie, ocrotind astfel imensele comori — bancnote și titluri de rentă — aflate în tezaurul societății ; uitați-vă la casele de fier, la orologiu și la sigiliul întreprinderii. Mare cum este, e o chezășie de trăinicie, dar ce vorbesc eu : e trăinicia însăși ! Uitați-vă la blocurile masive de marmură, din care sînt făcute căminurile, la minunatul coronament de pe acoperișul casei ! Dar publicitatea ! Găsești titulatura întreprinderii „Societatea Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat" imprimată pînă și pe căldările pentru cărbuni ; dai de ea pretutindeni ; îți ia ochii, te năucește, o vezi tipărită ca antet la hîrtia de scrisori, sau în chenarul peceții ; strălucește pe nasturii portarului și e reprodusă de zeci și sute de ori pe fiecare circulară și aviz, prin care un oarecare domn David Crimple, secretar și administrator general, își ia îngăduința de a vă atrage atenția asupra tabelului anexat cuprinzînd avantajele oferite de „Societatea Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat" și de a vă dovedi în mod concludent că cel mai neînsemnat capital investit în această afacere reprezintă pentru oricine un permanent cadou de Crăciun, o primă ce crește necontenit, deoarece nimeni nu are de pierdut în această tranzacție în afară de sus-numita societate, care, în marea ei dărnicie, este fără doar și poate în pagubă. Acest din urmă fapt — afirmă domnul David Crimple (argument foarte convingător pentru cei mai mulți) — constituie cea mai sigură garanție pe care v-o poate oferi consiliul de administrație în ceea ce privește durata și stabilitatea întreprinderii.

Numele eroului nostru, între noi fie zis, era domnul Crimp [1], dar cum acest nume putea da loc la echivocuri supărătoare, David îl schimbase în Crimple.

De teamă ca nu cumva, în pofida tuturor acestor dovezi și argumente convingătoare, să nu-i dea cuiva în cap să suspecteze „Societatea Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat", sau ca să nu se nască vreo îndoială cu privire la tigri, la gabrioletă, sau chiar la persoana

[1] În engleză *Crimp* este denumirea celui care recrutează soldați cu de-a sila.

domnului Tigg Montague (de „Pall Mall și Bengal"), sau la oricare alt nume din lista fictivă a administratorilor delegați, fusese postat la intrare un portar — o făptură bizară, cu o vestă mare roșie și o redingotă scurtă de postav — care izbutea să inspire pînă și celor mai suspicioși clienți mai multă încredere decît tot personalul întreprinderii la un loc. Între el și direcție nu exista nici un fel de înțelegere prealabilă, nimeni nu știa unde mai servise pînă atunci ; nu prezentase — de altfel nici nu i se ceruseră — nici certificate și nici explicații. Nici direcțiunea și nici portarul nu puseseră vreo întrebare. Acest misterios individ își înaintase oferta bazîndu-se doar pe înfățișarea sa și fusese angajat pe loc, în condițiile fixate de el. Pretențiile lui erau destul de ridicate ; dar omul nostru știa foarte bine că nimeni nu putea să poarte o vestă de o asemenea suprafață și era conștient de importanța rolului său într-o asemenea întreprindere. Cînd îl vedea stînd în fotoliul special comandat, într-un colț al holului, cu tricornul lucitor agățat într-un cuier chiar deasupra capului său, mai îndrăznea oare cineva să pună la îndoială respectabilitatea firmei ? Entuziasmul creștea proporțional cu numărul centimetrilor pătrați parcurși cu privirea pe întinderea nesfîrșită a vestei lui roșii — număr incalculabil, ca și acela al boabelor de grîu din povestea șahului. S-au văzut cazuri cînd unii clienți, care veniseră să facă o asigurare pe viață de o mie de lire, numai la vederea acestui impozant portar au depus toate insistențele, înainte de a completa formularul, să li se aprobe o asigurare de două mii de lire. Și totuși omul acesta nu era o matahală. N-ai fi putut spune nici măcar că e un om voinic ; secretul atracției pe care o exercita stătea numai și numai în vesta lui. Autoritatea, competența, latifundiile din Bengal, sau din oricare altă parte a lumii, temeinicia garanțiilor oferite de societatea căreia îi aparținea această reclamă vie, toate se aflau înglobate în acest amănunt vestimentar.

Numeroase întreprinderi rivale încercaseră să-l momească ; primise propuneri chiar din Lombard Street ; societăți cu capitaluri uriașe fluturaseră sub ochii lui tot felul de făgăduieli ispititoare, dar el rămăsese credincios firmei „Anglo-Bengali". Dacă o făcea din calcul, sau pur

și simplu din naivitate, nimeni n-a știut-o vreodată ; el însă dădea impresia că are încredere în „Anglo-Bengali". Își îndeplinea cu solemnitate funcțiunile sale imaginare și, cu toate că n-avea nimic de făcut și încă mai puțin de păzit, avea înfățișarea gravă și preocupată a omului apăsat de răspundere și pătruns de valoarea bogățiilor depuse în tezaurul societății.

În momentul în care gabrioleta trase la scară, portarul ieși cu capul gol pe trotuar, strigînd în gura mare : „Dați-vă la o parte, vă rog, vine președintele ! Faceți loc președintelui, vă rog !" stîrnind admirația trecătorilor, care, nu e nevoie s-o mai spunem, își îndreptau atenția asupra societății „Anglo-Bengali". Domnul Tigg coborî din gabrioletă cu mișcări elegante, urmat de administratorul general (care stătea acum la oarecare distanță, în semn de respect) și începu să urce treptele, precedat de portar, care striga înainte : „Permiteți, vă rog, domnilor ! Domnilor, permiteți, vă rog ! Faceți loc președintelui !" Apoi, în timp ce străbătea birourile în care cîțiva clienți modești încheiau asigurări pe viață, își mai umflă încă o dată vocea-i de stentor pentru a-l introduce pe președinte într-o încăpere măreață, pe ușa căreia stătea scris „Sala de Consiliu". Imediat după aceea ușa sanctuarului se închise, ferindu-l de ochii vulgului pe marele capitalist.

Sala de consiliu era așternută cu un covor turcesc și mobilată cu un bufet deasupra căruia trona portretul domnului Tigg Montague în chip de președinte, cu un fotoliu impresionant, lîngă care se afla un ciocănel de sidef și un clopoțel și cu o masă lungă, pe care se zăreau, din loc în loc, sugative, coli ministeriale, penițe noi și călimări. Președintele luă loc la masă, foarte solemn, secretarul se așeză la stînga sa, iar portarul rămase în picioare, țeapăn, în spatele lor, în așa fel încît vesta lui viu colorată să constituie fondul tabloului. Iată care era consiliul ; restul doar o dulce fantezie născocită într-un moment de veselie și de uitare de sine.

— Bullamy ! zise domnul Tigg.

— Ordonați ! răspunse portarul.

— Du-te la medicul instituției, transmite-i salutări din partea mea și spune-i că doresc să-l văd.

Bullamy își drese glasul și străbătu valvîrtej birourile strigînd :

— Președintele consiliului dorește să vadă pe medicul instituției. Permiteți, vă rog, domnilor ! Permiteți, vă rog !

După puțin se întoarse însoțit de persoana în chestiune ; de fiecare dată cînd deschise ușa — atît la intrarea cît și la ieșirea din birou — clienții modești se grăbiseră să lungească gîtul și să se înalțe în vîrful picioarelor, încercînd să arunce măcar o privire în adîncurile tainice ale sălii de consiliu.

— Jobling, scumpul meu prieten — îl întîmpină domnul Tigg — ce mai faci ? Bullamy, du-te și așteaptă la ușă. Crimple, stai aici. Jobling, dragă prietene, ce bine îmi pare că te văd.

— Dar dumneavoastră, domnule Montague, ce mai faceți ? întrebă medicul instituției, așezîndu-se satisfăcut într-un fotoliu (în sala consiliului nu existau decît fotolii) și scoțînd o minunată tabacheră de aur din buzunarul vestei sale de mătase neagră. Cum vă simțiți ? Cam obosit de atîta muncă, poate. Dacă-i așa, ar trebui să vă mai odihniți puțin. Sau poate oleacă de febră din cauza vinului ? În cazul ăsta nu trebuie să beți decît apă. Sau n-aveți nimic, sînteți perfect sănătos ? Atunci ar trebui să luați o gustare. Nimic mai indicat la ora asta ca o gustare, domnule Montague, pentru stimularea sucurilor gastrice.

Rostind aceste cuvinte, medicul instituției (același care-l petrecuse la groapă pe bietul Anthony Chuzzlewit și care-l îngrijise, la hotelul Taurului, pe bolnavul doamnei Gamp) zîmbi, apoi adăugă ca din întîmplare, scuturînd cîteva fire de tutun căzute pe jobenul lui.

— Știți că și eu iau regulat o gustare la ora asta.

— Bullamy ! chemă președintele, sunînd clopoțelul.

— Ordonați !

— O gustare !

— Vai, sper că nu pentru mine ? protestă doctorul. Sînteți prea amabil ! Vă mulțumesc. Zău, mă simt prost. Ha ! ha ! Vedeți, domnule Montague, dacă aș fi fost un om interesat nu v-aș fi dat sfatul ăsta așa, pe de gratis, căci, să știți, scumpul meu domn, că dacă de aici încolo nu veți lua regulat la ora asta o gustare, tare mă tem că veți avea nevoie în curînd de îngrijirile mele. Dați-mi

voie să vă lămuresc printr-un exemplu afirmația de adineauri. Să luăm, de pildă, piciorul domnului Crimple...

Administratorul general tresări, căci doctorul, în focul discuției, îl și înșfăcase de picior urcîndu-i-l pe genunchiul lui, ca și cum ar fi vrut să i-l amputeze pe loc.

— Observați piciorul domnului Crimple — urmă doctorul ridicîndu-și mînecile și măsurînd piciorul cu amîndouă mîinile — aici unde se îmbucă oasele genunchiului, adică între os și rotulă, există o anumită cantitate de ulei animal.

— De ce ai luat tocmai piciorul meu ca exemplu ? întrebă domnul Crimple, uitîndu-se la el cam îngrijorat. E un picior ca toate picioarele.

— Nu trebuie să intri la idei, scumpe domn, răspunse doctorul clătinînd din cap. Gîndește-te numai dacă piciorul dumitale este sau nu la fel cu celelalte picioare.

— Ba să mă ierți dumneata, cum să nu intru la idei ! protestă David.

— Nu e decît un exemplu — îl liniști doctorul — pentru ca să înțelegeți mai bine ceea ce vreau să spun. Așadar, în această parte a piciorului domnului Crimple se află o anumită cantitate de ulei animal. La fiecare încheietură a domnului Crimple se află o cantitate mai mică sau mai mare din aceeași materie. Foarte bine ! Dacă domnul Crimple nu mănîncă la timp sau dacă nu se odihnește destul, cantitatea aceasta de ulei va scădea și, pînă la urmă, va dispărea cu totul. Ce se va întîmpla atunci ? Membrele domnului Crimple se vor scofîlci în dreptul încheieturilor și domnul Crimple va deveni o biată epavă omenească !

Doctorul lăsă brusc să cadă piciorul domnului Crimple, ca și cum faptul acesta se și împlinise, după care își trase în jos mînecile și privi triumfător la președinte.

— Profesiunea noastră — zise el — ne dă posibilitatea să cunoaștem unele taine ale naturii. Da, da, putem afirma că le cunoaștem într-adevăr. De-asta învățăm și de-asta ne tocim coatele prin colegii și universități. Datorită cunoștințelor noastre, dobîndim o situație în societate. E extraordinar cînd stai să te gîndești ce puține lucruri se știu în general asupra acestor chestiuni. De exemplu, unde credeți dumneavoastră (și aici doctorul

închise un ochi și se rezemă surîzînd de spătarul fotoliului, împreunîndu-și mîinile în așa fel încît alcătui un triunghi, degetele mari fiind baza acestui triunghi iar celelalte, laturile) unde credeți dumneavoastră că se află stomacul domnului Crimple ?

Domnul Crimple, un pic mai nervos decît înainte, își duse imediat mîna ceva mai jos de vestă.

— Da' de unde — exclamă doctorul — nici pomeneală ! Este o eroare foarte curentă ! Scumpul meu domn, ești cu totul greșit !

— Cînd mă doare, aici îl simt, zise Crimple. Asta-i tot ce știu !

— Ai impresia că-l simți acolo — răspunse doctorul — știința însă știe mai bine decît dumneata. Am avut o dată un bolnav — adăugă el, dînd încetișor din cap și pipăindu-și unul din nenumăratele inele de pe degete, moștenite de la răposații lui părinți — un domn care mi-a făcut cinstea să mă treacă și pe mine în testamentul lui, ca răsplată — după cum scrie el — „pentru zelul neobosit, iscusința și atenția cu care am fost îngrijit de prietenul meu, doctorul John Jobling, membru al Societății Regale de Chirurgie !" Domnul acesta a fost atît de zguduit aflînd că toată viața lui avusese o idee greșită despre poziția acestui organ, încît, atunci cînd l-am asigurat, jurîndu-mă pe cinstea mea de medic, că se înșelase, a izbucnit în lacrimi, apoi mi-a întins mîna și mi-a spus : „Dumnezeu să te binecuvînteze, Jobling !" după care n-a mai scos o vorbă și a închis ochii pe veci, bietul om ; a fost înmormîntat la Brixton.

— Permiteți, vă rog ! răsună glasul lui Bullamy de afară. La o parte ! O gustare pentru sala de consiliu !

— Aha ! făcu doctorul vesel, frecîndu-și mîinile și apropiindu-și fotoliul de masă. Asta-i cea mai bună asigurare pe viață, domnilor, cea mai solidă poliță de asigurare din lume, scumpul meu domn. Să fim prevăzători, adică să mîncăm și să bem ori de cîte ori se poate. Nu-i așa, domnule Crimple ?

Administratorul general încuviință din cap. Era însă puțin cam îmbufnat, ca și cum plăcerea de a-și umple stomacul îi era tulburată de modificarea părerilor sale anterioare cu privire la poziția acestui organ. Dar, la

vederea portarului care sosea împreună cu un ajutor, ducînd o tavă acoperită cu un șervet alb ca zăpada, de sub care ieșiră curînd la iveală doi pui fripți, reci, înconjurați de mai multe bucăți de friptură la tavă și de salată proaspătă, își recăpătă buna dispoziție, sentiment ce spori la apariția unei sticle de vin minunat de Madera și a alteia de șampanie, încît începu să înfulece cu o poftă ce nu se arătă cîtuși de puțin mai prejos decît aceea a doctorului instituției.

Gustarea fu servită cu tot fastul, cu fel de fel de cristaluri scumpe, tacîmuri de argint și platouri de porțelan ; precum se vedea, mesele somptuoase ocupau un capitol destul de important din activitatea consiliului de administrație al societății „Anglo-Bengali". În timpul mesei, doctorul instituției devenea din ce în ce mai vesel și mai roșu la față, încît fiecare îmbucătură și fiecare înghițitură de vin păreau să întețească focul ochilor și să sporească strălucirea frunții și nasului său.

În anumite cartiere ale Londrei și-n împrejurimile orașului, domnul Jobling era, după cum probabil că ați remarcat, un personaj foarte cunoscut. Avea o gușă de înțelept și-o voce sonoră, cu rezonanțe adînci și ample, care îți mergeau drept la inimă, ca o rază de lumină ce ar străbate printr-un pahar cu vin purpuriu vechi, de Bourgogne, de prima calitate. Cravata și jaboul lui erau totdeauna excepțional de albe, hainele excepțional de negre și de puse la punct, lanțul de aur de la ceasornic excepțional de gros, iar brelocurile excepțional de mari. Cizmele, care străluceau lună, scîrțîiau la fiecare pas. Cred că nimeni nu știa să dea din cap așa ca el, să-și frece mîinile și să se încălzească la foc cum se încălzea el ; în afară de asta, mai avea un fel al lui deosebit de a țîțîi din limbă și de a exclama din cînd în cînd „aha", în timp ce bolnavii își spuneau păsurile, ceea ce le inspira foarte multă încredere. Părea să zică : „Știu eu mai bine decît dumneata ce-ai să-mi spui, dar nu-i nimic, vorbește mai departe, hai vorbește !" Deoarece era bun de gură, fie că avea ori nu ce să spună, toți erau de acord că știe o mulțime de lucruri ; practica dumisale și profitul pe care îl trăgea de pe urma acestei științe erau considerate, de către aceiași, nemăsurat de vaste. Pacientele îl ridicau în

slava cerului și pînă și cei mai puțin entuziaști admiratori ai săi de sex masculin spuneau, atunci cînd vorbeau cu prietenii despre el : „Indiferent de priceperea lui în meserie (fiindcă nu i se poate contesta înalta reputație de care se bucură), Jobling este un om de viață, așa cum n-am cunoscut mulți !"

Din diferite cauze, și mai ales din pricina relațiilor lui cu negustorii și cu familiile acestora, Jobling se nimeri să fie tocmai medicul de care avea nevoie societatea „Anglo-Bengali". Dar Jobling era prea șmecher ca să se angajeze prea mult față de sus-numita societate și nu primi să fie decît un funcționar cu salariu (un salariu foarte mare, de altfel), neîngăduind nimănui să interpreteze lucrurile altfel decît așa cum stăteau în realitate. De aceea, iată cam ce fel de explicații le dădea pacienților care-i cereau lămuriri în legătură cu societatea : Cît privește societatea «Anglo-Bengali», scumpul meu domn, informațiile mele sînt limitate, foarte limitate. Sînt medicul acestei societăți, treabă pentru care primesc un salariu lunar. Orice muncă se cade să fie răsplătită. *Bis dat qui cito dat* [1] („Știe pe de rost citate latinești Jobling ! E tobă de carte !" își zicea bolnavul în sinea lui). Salariul îl primesc regulat și prin urmare sînt dator, după cîte știu, să vorbesc numai de bine instituția. („E un om leal, nimic de spus", se gîndea bolnavul, care tocmai achitase onorariul). Dacă mă întrebi, scumpe prietene, despre garanțiile sau capitalul societății, n-aș ști ce să-ți răspund și nici ce lămuriri să-ți dau, fiindcă nu mă pricep la afaceri și la cifre, și, cum nu sînt acționar al societății, nu pot pune prea multe întrebări de teamă să nu par indiscret. Discreția — și cred că stimata doamnă va fi de acord cu mine — trebuie să fie una dintre primele calități ale unui medic. („Doctorul Jobling e un adevărat gentleman !" se gîndea clienta.) Asta este, scumpe domn ; așa stau lucrurile. Îl cunoști pe domnul Montague ? Nu ? Îmi pare tare rău. E un om bine și un gentleman, din toate punctele de vedere. Am aflat că are niște proprietăți prin India. O casă splendidă, cu tot dichisul, extrem de elegant și somptuos

[1] „Cine dă la vreme, dă de două ori" (maximă a unui poet latin, folosită aici anapoda).

mobilată. Niște tablouri care, chiar din punct de vedere anatomic, sînt per-fec-te. Dacă ai cumva de gînd să faci vreo afacere cu această societate, ți-o recomand cu toată căldura : are o constituție la fel de robustă ca și a dumitale. Fiindcă îți cunosc cît se poate de bine constituția și pot spune cu toată certitudinea, scumpă doamnă — zicea doctorul, întorcîndu-se spre soția bolnavului — că această indispoziție trecătoare i-a făcut foarte bine, mult mai bine chiar decît dacă ar fi înghițit jumătate din doctoriile astea absurde din camera mea de consultații. Căci e într-adevăr absurd — vă spun cinstit, jumătate din ele nu sînt bune de nimic — să iei doctorii cînd ai o constituție ca asta ! („Doctorul Jobling e cel mai simpatic om pe care l-am cunoscut, se gîndea bolnavul. Pe onoarea mea, trebuie să mă gîndesc serios la tot ce mi-a spus astăzi !")

— Doctore, să știi că în dimineața asta o să-ți primești comisionul pentru încă patru polițe de asigurare și un împrumut, îl înștiință Crimple, care, după gustare, frunzărise cele cîteva hîrtii aduse de portar. Ai făcut treabă bună !

— Jobling, scumpul meu prieten — zise Tigg — să-ți dea Dumnezeu sănătate !

— Nu, nu, protestă doctorul. Ce-s fleacurile astea ? Vă dau cuvîntul meu că n-am nici un drept să iau comision. Zău că n-am. E ca și cum v-aș băga mîna în buzunar. Nu v-am trimis pe nimeni aici. Mă mulțumesc să spun atît cît știu. Bolnavii îmi cer să spun tot ce știu și eu atunci le satisfac dorința. Nimic altceva. Prudența, vezi dumneata, este partea mea slabă, ăsta-i adevărul și așa am fost toată viața, de mic copil. Adică — adăugă doctorul, umplîndu-și din nou paharul — prudența în interesul celorlalți, căci, dinspre partea mea, am atîta încredere în „Anglo-Bengali", încît, dacă n-aș fi achitat regulat atîția ani de zile, ratele, la altă societate, probabil că mi-aș plasa banii aici, la dumneavoastră.

Căuta să pară adînc convins de ceea ce spunea, dar, simțind că nu reușește decît într-o mică măsură, schimbă imediat vorba și începu să laude vinul.

— Fiindcă vorbirăm de vin — zise el — mi-am adus aminte de un porto grozav, un porto vechi, ușor, pe care

l-am băut la o înmormîntare. Cel mai grozav porto pe care l-am băut în viața mea. Nu cumva persoana asta, domnule Montague, a fost pe aici ? întrebă el dîndu-i o carte de vizită.

— Sper că nu pe el l-ai îngropat ? glumi Tigg, luînd în mînă cartea de vizită. Fiindcă, în cazul ăsta n-o să mai putem fi onorați cu vizita lui.

— Ha ! ha ! ha ! rîse doctorul. Nu. N-a murit încă ; deși era direct interesat în chestiunea cu înmormîntarea.

— Aha, zise Tigg, mîngîindu-și mustața, în timp ce își arunca ochii pe cartea de vizită. Îmi aduc aminte. Nu, n-a fost pe aici.

Nici nu terminase bine vorba, că Bullamy intră în sală și-i întinse o carte de vizită doctorului.

— Vorbești de lup... zise doctorul, sculîndu-se.

— Și lupu-i la ușă, nu-i așa ? completă Tigg.

— A, nu, domnule Montague, nu-i nici un lup, răspunse doctorul. Să nu mai spuneți vorba asta ; în cazul de față nu se potrivește de loc.

— Cu atît mai bine, zise Tigg. Cu atît mai bine pentru societatea noastră. Bullamy, strînge masa și du tot afară ; nu pe aici, pe ușa cealaltă. Domnule Crimple, la lucru !

— Pot să-l poftesc înăuntru ? întrebă Jobling.

— Îți voi rămîne veșnic recunoscător, răspunse Tigg cu un zîmbet prietenos, trimițîndu-i o bezea.

Doctorul trecu în biroul alăturat, de unde se întoarse cu Jonas Chuzzlewit.

— Domnule Montague — zise Jobling — permite-mi să-ți prezint pe prietenul meu, domnul Chuzzlewit. Dragă domnule Jonas, îți prezint pe unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, pe președintele nostru. Vedeți — adăugă el, retractîndu-se cu finețe și privind în jur cu un zîmbet — cazul de față ilustrează în mod curios puterea obișnuinței. E într-adevăr o minunată ilustrare a acestui lucru. Am spus adineauri președintele nostru. De ce președintele nostru ? Fiindcă de fapt dînsul nu este președintele meu ; n-am alte obligații față de societate decît să-i ofer, contra onorar, umilele mele consultații medicale, exact cum le-aș oferi unui oarecare Jack Noackes sau Tom Styles. Atunci, de ce am spus președintele nostru ? Foarte simplu :

pentru că urechea mea e obișnuită să audă folosindu-se mereu această formulă. E vorba de o operație inconștientă a minții omenești, căci omul, după cum se știe, este un biped cu spirit de imitație. Domnule Crimple, mi se pare că dumneata nu obișnuiești să tragi tabac pe nas ? Foarte rău. Ar trebui să prizezi.

În timpul acestor reflecții ale doctorului, urmate de o priză de tutun sonoră și prelungită, Jonas, greoi și dizgrațios cum îl știm, se așezase la masa de consiliu. Se întîmplă orișicui, dar mai ales celor calici, să fie orbiți de hainele frumoase, sau de mobilele luxoase. În cazul lui Jonas, aceste lucruri avură o influență covîrșitoare.

— Și acum, domnii mei, știu că aveți de discutat afaceri — zise doctorul — și că timpul dumneavoastră este foarte prețios. Și timpul meu este tot atît de prețios, căci în salonul de alături sînt așteptat de o mulțime de vieți omenești și după ce termin cu ele mai am de făcut o serie de vizite. Acuma, după ce am avut plăcerea să vă pun față în față, pot să-mi văd de treburile mele. La revedere ! Înainte de a pleca, domnule Montague, țin să vă mai spun două vorbe în legătură cu domnul care stă alături de dumneata ; domnul acesta a făcut pentru mine mai mult decît oricare altul, viu sau mort (aici doctorul bătu solemn cu degetul în tabacheră), m-a împăcat din nou cu omenirea ! La revedere !

Cu aceste cuvinte Jobling ieși repede pe ușă spre a purcede în departamentul rezervat calității sale oficiale, la trecerea în revistă a vieților omenești care veniseră să se asigure, impresionîndu-și pacienții cu conștiinciozitatea sa și făcîndu-i să înțeleagă — în timp ce le pipăia pulsul, le cerceta limba, le asculta plămînii, le ciocănea pieptul și așa mai departe — cît de greu e să obții o asigurare la societatea „Anglo-Bengali", ca și cum n-ar fi știut că, oricare ar fi fost starea pacientului, societatea „Anglo-Bengali" tot s-ar grăbi să-l asigure ; căci, dacă lucrurile ar fi stat altfel, doctorul Jobling n-ar mai fi fost acel Jobling pe care-l cunoșteau prietenii, ci doar o imitație fără valoare.

Domnul Crimple se duse și el să vadă de treburile pe care le avea de făcut în dimineața aceea, așa încît Jonas Chuzzlewit și Tigg rămaseră singuri.

— Am aflat de la prietenul nostru — începu Tigg apropiindu-și scaunul de al lui Jonas, cu un zîmbet seducător — că dumneata ai avea de gînd...

— Da de unde, s-a înșelat dacă a spus așa ceva — îl întrerupse Jonas — îți dau cuvîntul meu că s-a înșelat. Nu i-am spus nimic din tot ce am de gînd. Dacă și-a băgat cumva în cap că am venit aici pentru cutare sau cutare lucru, treaba lui ! Eu nu i-am spus nimic.

Jonas rosti aceste cuvinte cu un ton destul de acru, căci, pe lîngă faptul că era un om neîncrezător din fire, în momentul de față mai simțea și dorința de a se răzbuna pe hainele elegante și mobilele acelea fine, tocmai fiindcă se simțea incapabil să reziste farmecului lor.

— Am venit aici doar așa, să pun cîteva întrebări, ca să pot pe urmă chibzui pe îndelete, dar asta nu înseamnă că m-am gîndit neapărat la ceva. Să fim bine înțeleși, de la început.

— Dragă prietene — spuse Tigg bătîndu-l pe umăr — îmi place sinceritatea dumitale. Cînd doi oameni ca mine și ca dumneata, de pildă, stau de vorbă, neînțelegerile se spulberă singure. N-are nici un rost să-ți ascund un lucru pe care dumneata îl știi foarte bine, dar pe care omul de rînd nici nu trebuie să-l bănuiască măcar ! Noi, ăștia care conducem marile societăți, sîntem niște păsări de pradă — da, da, niște păsări de pradă. Singura chestiune care se pune este dacă, servind propriile noastre interese, le putem servi în același timp și pe-ale dumneavoastră ; dacă punînd două rînduri de vată în cuibul nostru, putem așterne un rînd și în cuibul dumneavoastră. Or, dumneata cunoști secretul nostru, știi tot ce se petrece în culise. Vrem cel puțin să avem meritul de a juca cu cărțile pe față cu dumneata, deoarece știm bine că nu putem face altfel.

Din primul moment cînd l-am prezentat pe Jonas cititorilor noștri, le-am atras atenția că orice șiretenie are și o doză de naivitate, care șade pe aceeași treaptă cu prostia sadea și că Jonas, cînd se pomenea pus în fața unei adevărate escrocherii, devenea cel mai credul dintre oameni. Dacă domnul Tigg ar fi căutat să-i prezinte afacerea într-o lumină favorabilă, fără îndoială că Jonas l-ar fi suspectat imediat, chiar dacă celălalt ar fi fost un

model de cinste ; cum însă acesta se grăbi să exprime de la început părerile pe care Jonas însuși le avea despre oameni și lucruri, în sufletul tînărului începu să se înfiripe convingerea că Tigg este un băiat de treabă cu care poți vorbi deschis.

Își schimbă deci poziția în care ședea în fotoliu (nu pentru a lua o atitudine mai elegantă, ci una mai arogantă) și surîzînd, sărmanul, plin de îngîmfare, spuse :

— Te pricepi destul de bine în afaceri, domnule Montague ; după cum văd, știi cum să iei oamenii.

— Sst ! Sst ! îl opri Tigg clătinînd din cap mustrător, cu un rînjet ce lăsa să i se vadă dinții albi. Doar sîntem oameni în toată firea, domnule Chuzzlewit, ce dracu, nu mai sîntem copii ! Nu ?

Jonas încuviință ; apoi, după o scurtă pauză, întinzîndu-și, pentru prima oară de cînd intrase, picioarele, cu mîna înfiptă în șold, ca să arate că se simte ca la el acasă, începu :

— E adevărat că...

— Nu mai vorbi de adevăr, întrerupse Tigg, făcîndu-i cu ochiul. Să lăsăm gluma !

Jonas, zîmbind încîntat, reluă :

— În două cuvinte...

— Așa mai merge, murmură Tigg. E mult mai bine.

— ...de cîte ori am intrat în legătură, o dată sau de două ori în totul, cu vreo societate de soiul ăsta — adică mai demult — am nimerit-o prost. Îmi făceau tot felul de obiecții nejustificate, sau îmi puneau tot felul de întrebări pe care nu erau îndreptățite să le pună și, ce mai tura-vura, mergeau prea departe și prea umblau cu multe marafeturi.

Făcuse toate aceste observații, cu ochii în jos, studiind amănunțit covorul, în timp ce domnul Tigg îl privea curios.

Ajungînd aci, însă, Jonas se opri și, cum tăcerea lui dura prea mult, domnul Tigg crezînd că trebuie să-i vină în ajutor, îi spuse cu tonul cel mai degajat cu putință :

— Un pahar de vin nu iei ?

— Nu, nu — răspunse Jonas scuturînd din cap cu aerul unui om care știe el ce știe — asta nu, mulțumesc.

Vinul n-are ce căuta, cînd e vorba de afaceri. Poate dumitale să-ți convină, dar mie, vezi, nu-mi prieşte.

— Ah, cine-mi eşti, domnule Chuzzlewit, vulpoi bătrîn, zise Tigg lăsîndu-se pe spătarul fotoliului şi privindu-l şiret pe Jonas printre gene.

Jonas dădu iarăşi din cap, ca şi cum ar fi spus : „Aici ai nimerit-o", apoi continuă, pe un ton glumeț :

— Sînt un vulpoi, ai zis bine, dar nu chiar atît de bătrîn ca să nu mă însor. Ai să-mi spui că am făcut o prostie. Se prea poate, mai ales că dînsa e foarte tînără. Dar cum nu ştii niciodată ce se poate întîmpla cu diavoliţele astea de femei, m-am gîndit să-i asigur viaţa. Este foarte natural, nu-i aşa ? Un bărbat are nevoie de o consolare, în cazul cînd i s-ar întîmpla o nenorocire ca asta.

— Dacă s-ar mai putea consola vreodată, după o astfel de lovitură, murmură Tigg, mijindu-şi ochii.

— Adevărat — răspunse Jonas — dacă s-ar mai putea consola. Să presupunem deci că aş face aici asigurarea de care ţi-am vorbit ; aş dori s-o fac, însă în condiţii cît mai convenabile şi în aşa fel ca nevastă-mea să nu afle nimic ; ştii dumneata cum sînt femeile : e destul să le pomeneşti despre aşa ceva, şi imediat li se năzare că-s c-un picior în groapă.

— Aşa este ! exclamă Tigg, adresînd o bezea sexului frumos. Ai perfectă dreptate. Femeile sînt nişte fiinţe tare drăgălaşe, dar naive şi fără minte !

— Da, da, întări Jonas. Şi, cum îţi spuneam, pentru motivul ăsta pe de o parte şi pe de alta pentru că celelalte societăţi de asigurări s-au purtat într-un mod jignitor, aş vrea s-o asigur la societatea dumneavoastră. Dar aş dori să ştiu mai întîi ce fel de garanţii oferiţi. E adevăr...

— Nu mai pomeni de adevăr ! exclamă Tigg, ridicînd o mînă încărcată de inele. Nu mai întrebuinţa, te rog, expresii dintr-astea care miros cale de o poştă a predică !

— În două cuvinte — zise Jonas — în două cuvinte, ce garanţii oferiţi ?

— Capitalul depus, scumpul meu domn — zise Tigg, arătînd cîteva hîrtii împrăştiate pe masă — se ridică în prezent...

— A, da ! Dar vezi că eu știu prea bine ce se întîmplă cu astfel de capitaluri depuse, asta e !

— Ah, așa ! exclamă Tigg, oprindu-se brusc.

— Cam așa !

Tigg își mută hîrtiile din loc ; apoi, apropiindu-se și mai mult de Jonas, îi suflă la ureche :

— Văd eu bine că știi. Da, da, văd că știi. Ia uită-te bine la mine.

Jonas nu prea avea obiceiul să privească omul în față ; dat fiind că i se făcu, însă, această invitație, își schimbă poziția ca să poată examina cum se cade trăsăturile președintelui. Acesta se lăsă mai adînc în fotoliu, pentru a-i permite să-l contemple în voie.

— Mă recunoști ? întrebă el, ridicînd din sprîncene. Îți amintești de mine ? Nu ți se pare că m-ai văzut și-n altă parte ?

— Ba da, de cînd am intrat aici am avut impresia că te-am mai văzut undeva — mărturisi Jonas uitîndu-se la el — dar n-aș putea preciza nici unde, nici cînd. Nu, nici acum nu-mi dau seama. Nu cumva pe stradă ?

— Poate în salonul lui Pecksniff ? spuse Tigg.

— Sau în salonul lui Pecksniff ! repetă Jonas respirînd adînc. Vrei să spui, atunci cînd...

— Da, exclamă Tigg ; în ziua cînd a avut loc acea încîntătoare, acea nespus de plăcută adunare de familie, la care ai luat și dumneata parte, împreună cu respectabilul dumitale tată.

— Nu-mi pomeni, te rog, de el ! zise Jonas. A murit, gata, s-a terminat, n-o să mai reînvie niciodată.

— A murit ! se miră Tigg. Bătrînul, venerabilul dumitale tată a murit ? ! Vai, cum semănați !

Jonas nu se arătă însă prea încîntat de acest compliment, poate fiindcă avea părerile lui personale în privința fizionomiei răposatului său părinte, ori poate fiindcă era mult prea surprins de faptul că Montague era una și aceeași persoană cu Tigg. Observînd acest lucru, gazda îl luă prietenește de braț și-l duse la fereastră. Din momentul acela, domnul Montague dădu dovadă de o vervă și o bună dispoziție fără pereche.

— Nu găsești că m-am schimbat de atunci ? întrebă el. Spune-mi sincer.

Jonas se uită cu atenție la el, la vesta și la bijuteriile sale, apoi răspunse :

— Cum dracu nu !

— Eram cam jerpelit pe atunci, nu-i așa ? stărui Montague.

— Și încă ce jerpelit ! zise Jonas.

Domnul Montague îi arătă pe fereastră trăsura care îl aștepta, împreună cu Bailey, la scară.

— Curățică, nu ? Aș putea zice chiar elegantă. Ia ghicește, rogu-te, a cui este ?

— Nu știu.

— A mea. Dar apartamentul ăsta îți place ?

— Cred c-a costat o groază de parale, zise Jonas.

— Ai dreptate. Tot al meu este. De ce — continuă el în șoaptă, înghiontindu-l ușor cu cotul — de ce n-ai încasa și dumneata prime de asigurări, în loc să le plătești ? Uite ce ar trebui să facă un om ca dumneata. Hai să ne asociem.

Jonas îl privi înmărmurit.

— Ia uite ce forfotă-i pe stradă ! E lume multă, nu-i așa ? întrebă Montague, atrăgîndu-i atenția asupra furnicarului de oameni care mișuna pe trotuare.

— Foarte multă, recunoscu Jonas, aruncînd o privire în stradă, după care își concentră din nou atenția asupra lui Tigg.

— Există — zise acesta — tablouri statistice care-ți arată aproape exact cam cîte persoane trec aici, pe stradă, de dimineață pînă seara. Eu aș putea să-ți spun în schimb cîte persoane se perindă zilnic prin birourile noastre, despre care respectivii știu cam tot atîta cît știu și despre piramide. Ha ! ha ! ha ! Vino la noi, îți facem toate avantajele.

Jonas îl privea din ce în ce mai atent.

— Aș putea să-ți spun — adăugă Tigg cu jumătate de glas — cîți dintre ei vor cumpăra anuități, cîți vor face asigurări, cîți își vor depune banii sub mii de forme, în mii și mii de chipuri, silindu-ne să-i primim, punîndu-și toate speranțele în noi, ca și cum noi am fi Monetăria Statului ; și totuși, acești oameni nu știu mai mult despre

noi decît știm noi despre măturătorul ăla din colțul străzii, ba poate și mai puțin ! Ha ! ha ! ha !

Treptat-treptat pe buzele lui Jonas înflori un zîmbet.

— Nu — zise Montague, dîndu-i un ghiont amical în piept — ești mult prea viclean pentru noi, vulpoi bătrîn, altminteri nu ți-aș fi făcut aceste mărturisiri. Vrei să iei masa cu mine, în Pall Mall ?

— Vreau, primi Jonas.

— S-a făcut ! exclamă Montague. Stai puțin. Ia cu dumneata hîrtiile astea și examinează-le. Uite, adăugă el, luînd de pe masă cîteva formulare : B. este un mic comerciant, un funcționar, un preot, un artist, un scriitor ; într-un cuvînt, tot ce vrei.

— Da, zise Jonas, privind încordat peste umărul lui Tigg. Foarte bine.

— B. are nevoie de un împrumut. Să zicem că-i trebuie cincizeci sau o sută de lire, poate și mai mult, suma n-are nici o importanță. B. are doi giranți. Cererea lui B. este primită, după care cei doi giranți subscriu o poliță. În cazul acesta va face și o asigurare pe viață pentru o sumă de două ori mai mare decît suma obișnuită și va convinge încă doi prieteni să-i urmeze pilda — numai și numai pentru a spori clientela societății lui. Ha ! ha ! ha ! Nu-i așa că-i o idee grozavă ?

— Mai e vorbă ? E o idee grozavă ! strigă Jonas. Dar a făcut-o într-adevăr ?

— A făcut-o, răspunse președintele. B., dragul meu, e la mare ananghie și face tot ce vrem noi. Înțelegi ? Ei, află că ideea asta e a mea !

— Îți face cinste ; să mor dacă nu-ți face cinste ! îl lăudă Jonas.

— Te cred — răspunse președintele — și sînt încîntat că-mi spui asta. B. plătește cea mai mare dobîndă îngăduită de lege.

— Nu-i mult, să știi, îl întrerupse Jonas.

— Așa e, ai dreptate ! îi replică Tigg. Ba chiar nici nu-i frumos din partea legii să ne pună sula-n coastă, săracii de noi, obligîndu-ne să cerem de la toți clienții o dobîndă atît de mare. Dar, vorba ceea : „Fiecare-și trage spuza pe turta lui". Bun ! Deci, cum spuneam, de vreme

ce legea ne pune sula-n coastă, nu mai e cazul să fim miloși față de B. Prin urmare îl încărcăm cu dobînda obișnuită, încasăm de la el o primă, de la cei doi prieteni ai lui alte două prime și-l obligăm pe B. să plătească și cheltuielile tranzacției ; în plus, fie că cererea lui e acceptată sau nu, îi punem la socoteală și spezele pentru „anchetă" (funcționarul care o face e plătit cu o liră pe săptămînă) ; în afară de asta, B. mai trebuie să dea ceva și pentru secretar. În rezumat, scumpul meu amic, noi îl jucăm pe degete cum vrem noi, așa că B. constituie pentru noi cea mai comodă sursă de venituri, un adevărat cal de bătaie. Ha ! ha ! ha ! Eu sînt cel care-l mînă pe B. — zise Tigg arătîndu-i echipajul din stradă — și pot să-ți spun că-i un adevărat pur sînge. Ha ! ha ! ha !

Jonas făcu mult haz de gluma asta. Era exact genul lui de umor.

— Apoi — zise Tigg — noi oferim anuități în cele mai avantajoase condiții de pe piață, și doamnele și domnii mai în vîrstă din provincie se grăbesc să le achiziționeze. Ha ! ha ! ha ! Și noi le vom onora... poate. Ha ! ha ! ha !

— Dar mi se pare că-i o răspundere cam mare, zise Jonas stînd la îndoială.

— Răspunderea cade toată asupra mea, îl liniști Tigg Montague. De-aia sînt pus aici, ca să răspund pentru toți și pentru toate. Sînt singurul responsabil al acestei societăți. Ha ! ha ! ha ! Și apoi mai sînt asigurările pe viață fără împrumuturi, polițele de asigurare obișnuite. Foarte rentabile, și fără nici o bătaie de cap. Banii pe masă, înțelegi dumneata ; și asta în fiecare an. Colosală păcăleală !

— Dar ce faceți cînd vine scadența ? observă Jonas. Totul e perfect, n-am ce zice, atît timp cît întreprinderea e nou-nouță, dar cînd or începe să moară asigurații... asta mă încurcă pe mine.

— Din primele zile chiar, scumpul meu amic — îi răspunse Montague — și ți-o spun ca să-ți arăt cît de sănătos judeci dumneata lucrurile, am avut vreo două decese nenorocite, care m-au lăsat numai cu un pian mare cu coadă.

— Te-au lăsat... cu ce ? întrebă Jonas.

— Îți dau cuvîntul meu de cinste — zise Tigg Montague — că am vîndut tot ce aveam mai de preț în casă, și n-am mai rămas decît cu un pian mare cu coadă. Și încă atît de înalt, că nici de stat pe el nu era bun. Dar pînă la urmă ne-am scos pîrleala, scumpe prietene. În cursul acelei săptămîni am încheiat o nouă serie de polițe (făcînd cadouri frumoase, între noi fie zis, diverșilor avocați și notari publici) și curînd am dres căruța. Dacă într-una din zile se întoarce roata și îmi mai moare iarăși careva, după cum ai remarcat atît de judicios adineauri, atunci...

Fraza se termină printr-un murmur, așa încît nu se putu deslușì decît un singur cuvînt — și acela numai pe jumătate — ceva ce aducea cu „o ștergem".

— Pe cinstea mea, n-am mai pomenit atîta îndrăzneală, mărturisi Jonas în culmea admirației.

— Ce nu face omul pentru bani ! îi replică președintele cu un hohot de rîs care-l zgudui din creștet pînă-n tălpi. Vrei să iei masa cu mine mîine ?

— La ce oră ? întrebă Jonas.

— La șapte. Uite adresa mea. Ia și hîrtiile. Văd eu că ai să fii de-ai noștri.

— Nu știu încă, zise Jonas. Trebuie mai întîi să controlez o grămadă de lucruri.

— Ei — zise Montague bătîndu-l pe umăr — ai timp berechet să controlezi tot ce vrei. Dar eu sînt convins că vei fi în curînd de-ai noștri. Ești făcut pentru asta. Bullamy !

La sunetul clopoțelului, omul cu vestă își făcu apariția. Primind ordinul să-l conducă pe Jonas, o luă înaintea acestuia, strigînd ca de obicei, cu o voce răsunătoare : „Loc, vă rog, loc, vă rog, pentru o persoană care iese din sala de consiliu ! La o parte, vă rog !"

Rămas singur, domnul Montague stătu pe gînduri cîteva clipe, apoi întrebă cu glas tare :

— Nadget este în birou ?

— Este, sir — răspunse cel chemat — intrînd aproape imediat și închizînd ușa camerei, cu atîta grijă... de parcă ar fi fost vorba de un complot sau de un asasinat.

Nadget era funcționarul care avea misiunea să ia, în schimbul sumei de o liră pe săptămînă, informațiuni asupra clienților. Nu era nici o virtute și nici un merit pentru el faptul că efectua în mod atît de misterios și cu cea mai mare discreție aceste operațiuni anglo-bengaleze, căci Nadget era misterul întruchipat. Era un bătrînel mic, slab și uscat, care părea că vrea să ascundă pînă și sîngele ce-i curgea în vine ; cine l-ar fi văzut ar fi pus rămășag că n-are nici șase uncii de sînge în corpul lui. Era un mister cum trăia și un mister cine era. În portofelul lui jerpelit se aflau o mulțime de cărți de vizită, cuprinzînd date absolut contradictorii ; din unele reieșea că-i negustor de cărbuni, din altele, negustor de vinuri, comisionar, încasator sau contabil, ca și cum nici el însuși n-ar fi fost în stare să deslușească misterul ce învăluia propria sa existență. Avea tot felul de întîlniri stranii în oraș ; mereu îl găseai așteptînd pe cîte cineva care nu sosea niciodată. Stătea ore întregi la Bursă, privindu-i pe cei care intrau și ieșeau ; la fel făcea și la Garraway și în celelalte cafenele unde se încheiau afaceri ; îl vedeai cîteodată stînd în fața focului, ca să-și usuce batista udă, și uitîndu-se mereu peste umăr, ca și cum ar fi pîndit pe cineva care nu pășea niciodată pragul cafenelei. Era mîncat de molii, cu hainele roase, și calic ca vai de el ; pantalonii și spatele hainei erau întotdeauna pline de fulgi, și învăluia într-un mister atît de adînc existența cămășii sale, purtînd surtucul încheiat pînă la gît și înfășurîndu-se și cu un șal pe deasupra, încît e mai mult ca sigur că n-avea cămașă pe el. Umbla tot timpul cu o mănușă din piele de castor, pe care fie că mergea, fie că stătea locului, o bălăbănea ținînd-o de degetul arătător ; pînă și perechea acestei mănuși rămăsese un mister. Unii ziceau că domnul Nadget ar fi fost un negustor falit ; alții, că din copilărie încă numele lui figura într-un proces la Curtea de Casație, care nici acum nu se terminase. Avea întotdeauna la el bucăți de ceară roșie, iar în buzunar o pecete veche de aramă cu un fel de hieroglife și, deseori, vîrît în cîte un ungher într-unul din localurile suspomenite, ticluia pe ascuns scrisori. Dar aceste scrisori nu păreau adresate nimănui ;

le băga apoi undeva, în haină, ca după cîteva săptămîni să le descopere acolo îngălbenite, lucru de care el însuși părea surprins. În sfîrșit, era un om atît de misterios, încît, dacă ar fi murit lăsînd în urma lui un milion sau nelăsînd decît doi bani, lumea ar fi găsit lucrul acesta la fel de natural, și ar fi zis : „Nici nu se putea altfel". Domnul Nadget făcea parte dintr-o anumită tagmă sau rasă de oameni pe care-i întîlnești numai în City, și care constituie unii pentru alții enigme tot atît de nepătrunse ca și pentru restul omenirii.

— Domnule Nadget, zise Montague copiind pe o bucată de hîrtie adresa lui Jonas Chuzzlewit după cartea de vizită rămasă pe masa de consiliu. Mă interesează în mod particular această persoană și aș vrea să am informații despre ea, orice fel de informații. Adună toate informațiile pe care le poți culege și adu-mi-le mie, domnule Nadget.

Nadget își puse ochelarii pe nas și citi cu atenție numele, se uită apoi la președinte pe deasupra sticlelor și dădu din cap ; își vîrî apoi ochelarii în toc și tocul în buzunar. După care se uită din nou la hîrtia din fața lui, de astă dată fără ochelari, și-și scoase portofelul dintr-un loc tainic, care se afla undeva, pe la mijlocul șirei spinării. Cît era de mare portofelul acesta, totuși nu mai încăpea în el nimic, fiind ticsit cu tot felul de documente. În sfîrșit, reuși să găsească loc și pentru acest din urmă document. După ce închise portofelul cu grijă, îl puse la locul lui cu mișcări solemne de prestidigitator, în aceeași tainică regiune a corpului.

Se retrase apoi, cu o nouă plecăciune, fără a pronunța un singur cuvînt, deschizînd ușa numai atît cît trebuia ca să se poată strecura afară și închizînd-o cu aceeași grijă ca atunci cînd intrase. Președintele consiliului își petrecu restul dimineții punîndu-și cu eleganță semnătura pe diverse cereri depuse de persoane care voiau să cumpere rente viagere și să încheie polițe de asigurare. După cît se părea, societatea era în plină propășire, pentru că cererile curgeau gîrlă.

CAPITOLUL XXVIII

Domnul Montague și domnul Jonas Chuzzlewit, acasă la dînșii.

Numeroase și puternice erau argumentele care-l făceau pe Jonas Chuzzlewit să se simtă atras de îndrăznețul plan pe care i-l împărtășise marele inventator. Trei dintre ele, mai ales, erau foarte puternice. Întîi, că se puteau cîștiga bani, al doilea, că banii aceștia aveau un farmec deosebit, fiind șterpeliți din buzunarele altora. Al treilea, că acest plan îi îngăduia să dobîndească onoruri și considerație în lume, un consiliu de administrație fiind, în sfera lui, o instituție de mare importanță, iar un membru în consiliul de administrație, un om cu vază. Să realizezi beneficii enorme, să ai o puzderie de subalterni și să întreții legături cu societatea bună, toate acestea la un loc, fără să-ți dai nici o osteneală, nu erau lucruri chiar de lepădat, se gîndea Jonas. În ordinea importanței lor, aceste dorințe veneau imediat după lăcomia lui de bani ; căci Jonas, știm prea bine că n-avea nici aspectul, nici manierele, nici caracterul, nici vreun talent care să-l impună în ochii celorlalți, era dornic de putere, în adîncul său ascunzîndu-se un tiran tot atît de grozav ca oricare dintre marii cuceritori încununați cu lauri.

Se hotărî totuși să procedeze cu viclenie și cu precauțiune, și să cerceteze cu toată atenția interiorul domnului Montague. Superficial cum era, lui Jonas nici nu-i trecea prin cap că Montague nu urmărea decît să-i ia ochii cu luxul său. Altminteri nu l-ar fi invitat la masă pînă ce el, Jonas, n-ar fi luat o hotărîre, după cum, în îngîmfarea lui, nu-i trecea prin cap că s-ar putea ca genialul Tigg să se dovedească în cele din urmă mai șmecher decît el. Montague afirmase la începutul convorbirii lor că Jonas e prea șiret pentru el ; iar Jonas (care într-adevăr era destul de șiret ca să nu creadă tot ce-i îndruga Tigg, chiar dacă s-ar fi jurat pe toți sfinții) se lăsase ușor amăgit de această lingușire. La ora șapte seara, Jonas bătu cu mîna tremurîndă la ușa noului său prieten, în Pall Mall, căutînd în chip ridicol să-și dea aerul unui om de lume. Domnul Bailey răspunse

imediat la apel. Nu era fudul de felul lui şi cu dragă inimă i-ar fi dat dovezi de prietenie lui Jonas, pe care îl cunoştea mai de mult ; acesta, însă, îl uitase.

— Domnul Montague este acasă ?

— Cred că-i acasă : vă aşteaptă cu masa, zise Bailey, cu aerul degajat al unei vechi cunoştinţe. Vă lăsaţi pălăria aici sau o luaţi sus ?

Domnul Jonas preferă să-şi lase pălăria în anticameră.

— Vă cheamă tot aşa, nu ? îl întrebă Bailey, zîmbind cu gura pînă la urechi.

Domnul Jonas îl privi indignat, fără să-i răspundă.

— Cum, nu vă mai amintiţi de mătuşa Todgers ? întrebă Bailey, lăsîndu-se puţin pe vine şi ridicîndu-se apoi în vîrful picioarelor după vechiul său obicei. Nu vă mai amintiţi de mine ? Eu vă anunţam totdeauna domnişoarelor, cînd veneaţi pe la noi să le faceţi curte ! Straşnică şandrama ! Eh, unde-i vremea aceea, nu-i aşa ? Ştiţi, am impresia că şi dumneavoastră aţi mai crescut un pic de atunci !

Apoi, fără să mai aştepte ca Jonas să-i mulţumească pentru compliment, Bailey o luă înainte şi, după ce-l anunţă, se retrase, făcîndu-i cu ochiul.

Parterul era ocupat de un negustor bogat ; domnul Montague închiriase tot etajul : un apartament splendid. Camera în care îl primi pe Jonas era spaţioasă şi mobilată cu un lux orbitor ; peste tot tablouri, reproduceri după sculpturi celebre în alabastru sau marmură, vase de porţelan de China, oglinzi enorme, draperii roşii de mătase grea, scaune cu ornamente aurite, sofale luxoase, dulapuri minunate cu incrustaţii de lemn scump şi pretutindeni bibelouri de mare preţ.

În afară de Jonas, mai erau şi alţi oaspeţi : doctorul, administratorul general şi încă doi domni, pe care Montague îi prezentă cu toată eticheta.

— Scumpul meu amic, sînt încîntat că te văd. Doctorul Jobling ; cred că vă cunoaşteţi, nu ?

— Aşa cred, zise doctorul glumind şi apropiindu-se ca să-i strîngă mîna. Am avut cinstea să-l cunosc. Aşa mi se pare, nu ? scumpul meu domn. Văd că arăţi bine. Chiar bine de tot, nu-i aşa ? Ei, asta-mi place.

După ce doctorul se dădu deoparte, domnul Montague îi prezentă lui Jonas pe ceilalți doi invitați :

— Domnul Wolf — domnul Chuzzlewit, domnul Pip — domnul Chuzzlewit.

Aceștia se arătară cît se poate de încîntați de faptul că avuseseră cinstea să-l cunoască pe domnul Chuzzlewit. Doctorul îl luă deoparte pe Jonas și-i șopti :

— Oameni de lume, dragul meu, oameni de lume. Da !... Domnul Wolf e un om de litere — dar să nu-i spui nimic — un remarcabil talent, redactor la o revistă săptămînală, un remarcabil talent ! Domnul Pip, artist dramatic, un om extraordinar, într-adevăr extraordinar.

— Ei și ? zise Wolf, încrucișîndu-și brațele și reluînd firul conversației întrerupte de sosirea lui Jonas. Ce-a răspuns lordul Nobley la toate astea ?

— Ce să mai răspundă ? zise Pip trîntind o înjurătură. N-a mai avut ce ! A tăcut ca un pește, stimate domn, să fiu al dracului dacă nu-i așa ! Ei, dar Nobley, îl știi, e băiat de treabă.

— Tare de treabă băiat, n-am mai văzut un om așa de treabă ca el ! exclamă Wolf. Nu mai departe decît săptămîna trecută mi-a spus : „Măi Wolf, măi, auzi tu, am un post liber de preot. Păcat că n-ai făcut Universitatea ; să-mi sară ochii dacă nu te făceam preot !"

— Așa e el ! zise Pip trăgînd o înjurătură. Să știi că ar fi făcut-o !

— Nu mai încape îndoială, întări Wolf. Dar parcă spuneai ceva...

— A, da — își aminti Pip — sigur că da. Cum ziceam, mai întîi a rămas cu gura căscată, încremenit. După cîteva clipe, i-a spus ducelui : „Uite, e Pip aici. Pip e doar prietenul nostru, al amîndurora... Întreabă-l pe el, că el știe". „Să fiu al dracului ! a zis ducele. Atunci să-l întreb pe Pip. Ia spune, Pip. Are sau nu piciorul strîmb ? Da, sau ba ? Vorbește !" „Strîmb, alteță — am răspuns eu — sigur că-i strîmb". „Aha ! Aha ! a zis ducele rîzînd. Vezi că-i așa ? Bravo, Pip. Bine ai mai adus-o, Pip ! Ești un om de inimă, să crăp eu dacă nu-i așa ! Pune-mă și pe mine pe lista prea cinstiților dumitale oaspeți cînd oi mai veni pe aici, prin tîrg". Ceea ce am și făcut regulat pînă în ziua de azi.

Sfîrșitul acestei povestiri le prilejui o adîncă satisfacție celor de față, satisfacție care nu se poate spune că scăzu în clipa cînd fură poftiți la masă. Jonas intră în sufragerie o dată cu ilustra gazdă și se așeză la masă între el și doctor. Ceilalți invitați luară loc fără prea multă ceremonie, ca unii ce erau de-ai casei, și toți se grăbiră să facă cinste bucatelor.

Masa era încărcată cu toate bunătățile pe care le poate procura cuiva banul (chiar dacă sînt luate pe veresie). Bucatele, vinurile și fructele erau de prima calitate, argintăria splendidă și totul servit cu o eleganță fără cusur. Domnul Jonas tocmai socotea în sinea lui cam cît valorau toate acestea, cînd gazda îl sili să-și întrerupă calculele.

— Un pahar cu vin ? îl întrebă Tigg.

— Oh — zise Jonas, care dăduse pe gît pînă atunci cîteva pahare — și mai multe dacă vrei. E prea bun ca să te refuz.

— Bravo, domnule Chuzzlewit ! îi strigă Wolf.

— Tom Gag [1] în persoană, pe ochii mei ! adăugă Pip.

— Chiar așa, ha ! ha ! ha ! întări doctorul, lăsînd o clipă din mînă cuțitul și furculița, după care se puse cu sîrg din nou pe lucru. Este aproape epigramatic, absolut epigramatic !

— Sper că te simți bine, îi spuse în șoaptă Tigg lui Jonas.

— Oh, fii fără grijă, răspunse acesta. Mă simt grozav de bine !

— M-am gîndit că e mai nimerit să nu fac o masă de gală, îi explică Tigg. Înțelegi, nu-i așa ?

— Dar asta ce este ? întrebă Jonas. Nu cumva vrei să spui că-i o masă obișnuită ?

— Scumpul meu amic — răspunse Montague dînd din umeri — asta-i masa pe care o iau în fiecare zi, cînd mănînc acasă. E ceva foarte obișnuit. De ce m-aș fi dat peste cap pentru dumneata ? Ai fi observat numaidecît că-i ceva artificial. „Vrei să faci o masă de gală ?“ m-a întrebat Crimple. „Da' de unde ! i-am răspuns eu. Trebuie să ne ia așa cum sîntem“.

[1] Actor comic englez, vestit pentru glumele sale.

— Drace ! Nici asta nu-i de lepădat ! zise Jonas rotindu-și privirea de jur împrejur. O chestie ca asta trebuie să coste o groază de bani.

— Păi da — răspunse celălalt — uite, am să fiu sincer. Costă destul, dar așa îmi place mie să trăiesc. Așa înțeleg eu să-mi cheltuiesc banii.

Jonas zise ironic :

— Nu, zău ?

— Cînd o să fii asociatul nostru — zise Tigg — poate că ai să găsești alte mijloace de a te ușura de partea dumitale de beneficii.

— Asta fără discuție, răspunse Jonas.

— Ai dreptate — zise Tigg cu sinceritate, ca un bun prieten — ce rost are atîta risipă ? Nu-i de loc necesară. Dar vezi că trebuie să fie cineva din societatea noastră care s-o reprezinte cît mai convenabil și cum mie îmi plac chestiile astea, au rămas în sarcina mea. Sper că n-ai nimic împotriva unei mese costisitoare, atunci cînd o plătește altul ?

— Cîtuși de puțin, recunoscu Jonas.

— În cazul acesta nădăjduiesc că vei veni mai des să iei masa cu mine.

— Oh, să știi că nu te refuz — zise Jonas — dimpotrivă.

— Și-ți jur că n-o să-ți vorbesc niciodată despre afaceri la masă. Ah ! cine-mi ești, șmechere ! Mare șmecher ai fost ieri dimineață ! Stai să le povestesc și celorlalți, ca să se distreze ! Pip, scumpul meu amic, am să-ți spun una bună de-a prietenului nostru Chuzzlewit ! N-am întîlnit un vulpoi mai șiret pîn-acum. E cel mai șiret vulpoi din cîți am cunoscut ; pe onoarea mea, Pip !

Pip declară, trăgînd o înjurătură, că ar fi pus rămășag că-i așa. Anecdota fu întîmpinată cu vii aplauze, ca o netăgăduită dovadă de prietenie din partea domnului Jonas. Din spirit de emulație, Pip povesti, la rîndul său, cîteva de-ale sale, iar Wolf, pentru a nu rămîne mai prejos, recită pasajele mai importante din două sau trei articole grozav de spirituale, la care tocmai lucra. Aceste pasaje fiind după propriile lui spuse, „foarte piperate",

ascultătorii fură în unanimitate de acord că erau extrem de amuzante.

— Oameni de lume, scumpul meu domn, oameni de lume sadea ! murmură Jobling la urechea lui Jonas. Pentru mine, care sînt atît de prins de ocupațiile mele, e cea mai bună odihnă atunci cînd mă aflu în mijlocul unei asemenea societăți. Nu numai că-i foarte plăcut — nici nu cred că poate să existe ceva mai plăcut pe lume — dar e și foarte interesant, totodată, din punct de vedere filozofic. Toți sînt oameni de caracter, dragă domnule, oameni de caracter !

E atît de plăcut să vezi că adevăratul merit este apreciat oriunde s-ar afla, încît armonia ce domnea în rîndul acestei adunări deveni și mai desăvîrșită atunci cînd mesenii avură ocazia să constate considerația de care se bucurau cei doi oameni de lume, atît în rîndurile înaltei societăți, cît și printre bravii apărători ai patriei, pe apă și pe uscat, mai ales printre cei din urmă. Nu era istorie de-a lor în care să nu apară cîte un colonel ; cît despre lorzi, aceste istorii erau înțesate de ei așa cum erau înțesate de înjurături și chiar sîngele regal curgea din belșug pe făgașul mocirlos al amintirilor lor personale.

— Nu știu dacă domnul Chuzzlewit îl cunoaște, zise Wolf făcînd aluzie la cine știe ce faimos personaj de viță nobilă despre care se pomenise în vreo anecdotă.

— Nu — îi răspunse Tigg — dar lasă c-o să-l punem noi în contact cu oameni de-alde ăștia.

— Îi plăcea grozav literatura, adăugă Wolf.

— Adevărat ? se miră Tigg.

— Păi sigur. A fost abonat la ziarul meu ani de-a rîndul. Știți că făcea uneori bancuri destul de reușite ? Odată l-a întrebat pe unul, un viconte, prieten cu mine (îl cunoaște și Pip) : „Cum se numește redactorul ?“ „Wolf !“ „Wolf ? Ei, să știi că-și merită numele ; mușcă rău, ca un lup[1] ! Păzește-te de lup ! cum spune proverbul.“ Și fiindcă gluma asta mă măgulea, am și publicat-o în numărul următor.

— Dar vicontele e și mai nostim ! sări cu gura Pip, care nu pierdea nici o ocazie să tragă cîte o înjurătură.

[1] Wolf înseamnă în engleză lup.

Da, da, şi mai nostim ! Într-o seară a trecut pe la noi, după ce a condus-o pe dînsa acasă ; era cam pilit, aşa, numai un pic : „Unde-i Pip ? întrebă el. Vreau să-l văd. Scoateţi-l de unde ştiţi." „Ce este, milord ?" „Am venit să-ţi spun că Shakespeare e un escroc, Pip ! Ce mare scofală e de Shakespeare ăsta, Pip ? Eu nu l-am citit niciodată. Despre ce naiba vorbeşte în piesele lui, Pip ? Sînt o grămadă de picioare în versurile lui Shakespeare ; dar, să-ţi spun drept, eu aş prefera nişte pulpe, ca să mai petrecem şi noi niţeluş, nu-i aşa, Pip ? Da' ce ? Julieta, Desdemona, lady Macbeth şi toate celelalte, cum le-o mai fi zicînd, n-aveau pulpe, că publicul nu aude niciodată pomenindu-se despre ele ? Îţi vine să crezi, ascultîndu-l, că toate femeile din lume sînt ca domnişoara Biffin[1]. Uite, sincer îţi spun, asta ce numiţi voi poezie dramatică nu-i decît o colecţie de predici. Ce, eu mă duc la teatru ca să ascult predici ? Nu, Pip. Dacă aş avea chef de predici, m-aş duce direct la biserică. Şi care este de fapt tema unei piese, Pip ? Natura omenească. Şi ce sînt pulpele ? Tot natură şi tot omenească. Ei bine, atunci scrie nişte piese unde să apară pulpişoare, Pip, şi-ţi dau, să ştii, tot concursul." Şi vă spun cu mîndrie — adăugă Pip — că, în adevăr, s-a ţinut de cuvînt şi m-a sprijinit destul.

Conversaţia deveni generală ; Jonas fu şi el consultat asupra acestui subiect, şi cum părerea lui coincidea întru totul cu aceea a domnului Pip, redactorul se simţi cît se poate de măgulit. Pip şi cu Wolf aveau destule trăsături comune cu Jonas, încît foarte curînd tustrei deveniră cei mai buni prieteni din lume şi, datorită în parte vinului care i se urcase la cap, lui Jonas începu să i se dezlege limba.

Să nu vă închipuiţi însă cumva că faptul acesta îl făcea mai plăcut. Dimpotrivă, Jonas era mai simpatic cînd tăcea. Ştiind că nu este un om de lume şi că, deci, din acest punct de vedere, nu poate sta pe picior de egalitate cu ceilalţi invitaţi decît dînd dovadă de perspicacitate şi de şiretenie, calităţi pentru care fusese atît de mult lăudat, Jonas se arătă atît de perspicace şi de

[1] Poreclă dată la bîlci femeilor fără mîini şi fără picioare.

șiret, încît, fără să-și dea seama, se împotmoli în propria lui șiretenie.

Era în firea și în obiceiul lui Jonas să-și manifeste calitățile pe socoteala gazdei sale ; în timp, deci, ce sorbea din vinul spumos și se înfrupta din bucatele îmbelșugate oferite de amfitrion, tînărul găsea de cuviință să-și bată joc de extravaganța celui care făcuse atîta risipă ca să se poată îmbuiba. Chiar la o masă de rînd ca asta și într-o societate mai mult decît dubioasă, atitudinea lui ar fi putut avea urmări supărătoare, însă Tigg și Crimple, care-și studiaseră temeinic omul, îl lăsară să îndruge vrute și nevrute, știind prea bine că cu cît se va descoperi mai mult, cu atît își vor atinge ei mai sigur țelul. Așa că, în timp ce acest arici păcălit, cu toată viclenia lui, se credea la adăpost și-și scotea mereu țepii, în realitate el era acela care își dezvăluia părțile vulnerabile în fața observatorilor săi tot timpul la pîndă.

Fie că cei doi musafiri, care treziseră interesul doctorului pentru filozofie (doctorul, în treacăt fie zis, o ștersese pe neobservate după ce ingurgitase numărul lui obișnuit de pahare), primiseră mai dinainte instrucțiuni de la amfitrionul lor, fie că fuseseră inspirați de ceea ce văzuseră și auziseră, în tot cazul se achitară de misiunea lor cum nu se putea mai bine. Care mai de care solicitau onoarea de-a intra în relații mai strînse cu Jonas ; care mai de care îi făgăduiau că-l vor introduce în înalta societate, unde era sortit să strălucească, și îl informau, ca niște buni prieteni, că oricînd casa lor îi va fi deschisă, rugîndu-l să vină acolo ca la el acasă. Pînă la urmă, îl îmbiară să fie și el unul de-ai lor ; la care Jonas răspunse că le rămîne foarte îndatorat și va fi negreșit omul lor ; adăugînd, în sinea lui, că dacă au să-l îndoape de fiecare dată ca azi, puteau, fără doar și poate, să conteze pe el.

Cafeaua fu servită în salon ; pe urmă avu loc o scurtă conversație (susținută aproape tot timpul de Pip și Wolf), conversație destul de ardeiată și de piperată. De cîte ori discuția începea să lîncezească, Jonas se grăbea s-o învioreze cu spiritele lui : evalua mobilierul, se informa dacă cutare sau cutare obiect fusese plătit cu bani gheață, întreba cam cît a costat și așa mai departe, închipuindu-și că în felul acesta este grozav de sarcastic cu Montague

și că, în același timp, își manifesta posibilitățile în modul cel mai elocvent.

Cîteva pahare de punci cu șampanie dădură o ultimă și scurtă strălucire acestei serate, căci, după un număr de demonstrații zgomotoase și foarte puțin inteligibile, cei doi oameni de lume se retraseră împleticindu-se, iar domnul Jonas adormi buștean pe o sofa.

Deoarece Jonas nu-și mai dădea seama unde se află, domnul Bailey primi porunca să aducă o birjă și să-l transporte acasă. Ca să execute acest ordin, tînărul groom fu silit să se smulgă din dulceața somnului în care se cufundase în vestibul, orele fiind aproape trei dimineața.

— Ei, ce spui : s-a prins ori nu în laț ? murmură Crimple care stătea deoparte, într-un colț al salonului, lîngă asociatul său și se uita la Jonas care zăcea pe canapea.

— Da — îi răspunse Tigg tot în șoaptă — și încă cum ! Nadget n-a fost cumva pe aici aseară ?

— Ba da. Am ieșit eu să-i vorbesc. Cînd a văzut că e lume, s-a retras.

— Pentru ce ?

— A zis că se întoarce mîine dis-de-dimineață.

— Spune-i să treacă negreșit pe la mine, pînă ce nu apuc să mă dau jos din pat. Sst ! Vine feciorul. Ei, acuma, domnule Bailey, condu-l pe domnul pînă acasă. Ai grijă să ajungă teafăr — auzi ? — să nu te dezlipești de lîngă el. Hopa sus, Chuzzlewit, hopa ! Copăcel, copăcel...

Îl ridicară cu destulă greutate de pe canapea și-l ajutară să coboare scara ; îi puseră apoi pălăria pe cap și-l urcară în trăsură. După ce închise portiera, domnul Bailey se urcă pe capră, lîngă vizitiu, și își aprinse o țigară cu un aer foarte încîntat, misiunea pe care o primise avînd un aspect de desfrîu elegant, adică tocmai pe gustul său.

Cînd ajunseră în fața casei lui Jonas, domnul Bailey sări jos de pe capră, manifestîndu-și buna dispoziție printr-o lovitură de picior atît de puternică în ușă, încît ridică tot cartierul în picioare, ceea ce nu se mai întîmplase de cînd cu focul cel mare din Londra. Pe urmă se trase cîțiva pași înapoi în stradă, ca să observe efectul acestei isprăvi, și băgă de seamă că o lumină slabă ce se zărea la etaj se pusese în mișcare și cobora acum scara.

Dornic să afle cine venea cu lumina, domnul Bailey se repezi la ușă și-și lipi ochiul de gaura cheii.

Era sprințara Mercy, în carne și oase. O, dar ce jalnică, ce curioasă transformare ! Fata părea atît de mîhnită, de abătută, atît de șovăielnică, de îngrozită ; atît de copleșită, de distrusă și de smerită, încît domnul Bailey ar fi fost mai puțin surprins dacă ar fi văzut-o întinsă pe o năsălie.

O zări apoi punînd lumînarea într-un sfeșnic din vestibul și apăsîndu-și mîna pe inimă, apoi pe ochi, apoi pe fruntea încinsă. În cele din urmă se îndreptă spre ușă, clătinîndu-se pe picioare și în același timp cu pași grăbiți, încît domnul Bailey își pierdu de tot cumpătul, și în momentul cînd Mercy deschise ușa, îl găsi aplecat în aceeași poziție, cu ochiul ațintit asupra locului unde cu o clipă înainte se afla gaura cheii.

— Aha ! — o întîmpină domnul Bailey, luîndu-și un aer voios — ați și venit ! Dar ce aveți ? Nu vă simțiți bine ?

O dată cu mirarea care o cuprinse descoperindu-l pe Bailey sub noua lui înfățișare, pe buze îi miji o umbră din zîmbetul ei dinainte și Bailey fu încîntat ; dar în clipa următoare băiatul se întristă iar, zărind lacrimile ce curgeau din ochii cerniți ai bietei Mercy.

— Nu vă speriați — o liniști Bailey — că nu s-a întîmplat nimic. L-am adus acasă pe domnul Chuzzlewit. N-are nimic, nu-i bolnav ; e numai nițeluș afumat !

Și domnul Bailey făcu vreo cîțiva pași împleticiți, imitînd mersul unui bețiv.

— Veniți de la doamna Todgers ? întrebă Mercy tremurînd toată.

— De la doamna Todgers ? Doamne ferește ! Da' de unde ! protestă domnul Bailey. Nu mai am nici în clin nici în mînecă cu pensiunea Todgers. De mult am plecat de acolo. Bărbatul dumneavoastră a luat masa cu jupînul meu, în West End. Nu știați că trebuia să vină pe la noi ?

— Nu, zise ea cu o voce șovăitoare.

— Da, la noi a fost. Să știți, sîntem o casă nobilă, v-o spun eu ! Da' nu ieșiți afară, că răciți. Lăsați-mă pe mine, îl trezesc eu.

Şi făcînd pe voinicosul, ca şi cum ar fi vrut să-i arate că se simte în stare să-l şi care în spate pe Jonas la nevoie, domnul Bailey deschise portiera trăsurii, dădu jos scara şi, scuturîndu-l pe Jonas, îi strigă :

— Am ajuns acasă, bobocule ! Haide, hopa sus !

Între timp, Jonas se mai dezmeticise şi auzindu-se chemat dădu să iasă din trăsură, dar se poticni, gata-gata să cadă grămadă peste domnul Bailey. Cînd apucă în sfîrşit să coboare pe trotuar, domnul Bailey îl buşi zdravăn cu capul în piept, apoi îl propti cu dexteritate în spate, izbutind astfel să-l puie pe picioare şi să-l vîre în casă.

— Mergeţi dumneavoastră înainte cu lumina — îi zise Bailey doamnei Jonas — şi noi vă urmăm. Şi nu mai tremuraţi aşa, că nu vă face nimic. Şi eu, cînd beau un păhărel mai mult, sînt cu chef, aşa ca dînsul.

Mercy o luă înainte, urmată de soţul ei şi de Bailey, care cu chiu, cu vai, căzînd unul peste altul şi ciocnindu-se, ajunseră în salonul de la primul etaj, unde Jonas reuşi în sfîrşit să se aşeze într-un fotoliu.

— Aşa ! zise domnul Bailey. Acuma se simte mai bine. N-are nici un rost să plîngeţi. Nici nu ştiţi ce bine se simte.

Între timp, bruta de Jonas, într-un hal fără hal, cu hainele mototolite, cu faţa buhăită şi cu părul ciufulit, privea îndobitocit în gol, cu ochii holbaţi. Treptat-treptat îşi veni în fire şi recunoscînd-o pe nevastă-sa o ameninţă cu pumnul.

— Ia ascultă ! se răţoi la el domnul Bailey, punîndu-şi mîinile în şold neliniştit. Să nu te prind că-mi faci aici pe nebunul ! Ia încearcă ! Numai să-ndrăzneşti !

— Te rog, pleacă ! zise Mercy. Bailey, băieţele dragă, du-te acasă. Jonas ! adăuga ea, punîndu-şi timid mîna pe umărul soţului ei şi aplecîndu-se spre el. Jonas !

— Ia uitaţi-vă la ea ! strigă Jonas împingînd-o cît colo. Uitaţi-vă la ea ! Priviţi ce chilipir pentru un om însurat !

— Dragă Jonas !

— Ia slăbeşte-mă ! o repezi el cu un gest furios. Uite ce piatră mi-am legat de gît toată viaţa : miorlăită ca o mîţă şi cu o mutră spălăcită ! Piei din ochii mei !

— Lasă, știu eu că nu crezi nimic din ce spui, Jonas. Vorbești așa pentru că ești beat.

Afectînd o prefăcută veselie, îi dădu lui Bailey un bacșiș, rugîndu-l din nou să plece. Și stărui atît de mult, încît bietul băiat nu mai îndrăzni să rămînă. Se opri totuși jos, la capătul scărilor și trase cu urechea.

— Zi, vorbesc așa pentru că sînt beat, ai ? o îngînă Jonas. Nu, zău ? Adică, nu ți-am vorbit niciodată așa cînd eram treaz ?

— Oh, ba da, și încă de cîte ori ! răspunse ea printre lacrimi.

— Ascultă ici ! strigă Jonas bătînd cu piciorul în podea. A fost un timp cînd ți-am înghițit toate pandaliile. Ei ! acuma a venit vremea să le înghiți și tu pe-ale mele. De cînd aștept asta. De-aia te-am și luat, nu de altceva ! Am să-ți arăt eu cine e cocoș în casa asta.

— Dumnezeu mă știe cît de supusă sînt ! zise tînăra femeie plîngînd cu hohote. Mai mult decît mi-aș fi închipuit vreodată că aș putea fi !

În beția lui, Jonas începu să rîdă, cu un aer triumfător.

— Aha ! Ai început să te-nveți minte, ai ?... Lasă, las' c-ai să mai vezi și altele. Zgripțoroii au gheare, drăguțo ! Ai să plătești cu vîrf și îndesat pentru toate mutrele pe care mi le-ai făcut, pentru toate obrăzniciile ! Las' pe mine ! De ce crezi că te-am luat de nevastă, puicuțo ? zise el, cu un dispreț sălbatic.

Cum de nu fu mișcat, cît de puțin măcar ? Avea de ce ; Mercy îngîna un cîntec care știa că-i place lui, și încerca disperată să-i cîștige din nou inima.

— Hei ! strigă el ; ce, ai surzit ? N-auzi ce-ți spun eu ? Cu atît mai bine. Mi-e scîrbă de tine ! Și de mine, că am fost atît de smintit să-mi leg de picioare un bolovan, așa dintr-o toană, ca să dau în el cu picioarele cînd mi-o veni chef. Cînd mă gîndesc ce viitor mi se deschide în față și că în momentul ăsta aș putea să mă însor cu oricine mi s-ar năzări mie ! Dar nu, ce-mi trebuie mie asta ! Mai bine rămîneam burlac ! Da, da, ca prietenii mei. Și cînd colo, m-am legat la cap, ca un prost. Puah ! De ce faci mutra asta amărîtă de cîte ori mă întorc acasă ? Nu mai scap o dată de tine ?

— Ce tîrziu e ! zise ea după o clipă de tăcere, silindu-se să fie degajată, și se duse să deschidă geamul. S-a luminat de ziuă, Jonas !

— Ce-mi pasă mie dacă e zi sau noapte ? îi răspunse el amabil.

— Repede a mai trecut noaptea asta. Nu mi-a fost de loc urît cît te-am așteptat.

— Mai așteaptă-mă tu o dată și-ai să vezi ! mormăi Jonas.

— Am citit toată noaptea, continuă ea. Începusem o carte cînd ai plecat tu și am tot citit pînă cînd te-ai întors. E o poveste foarte ciudată, Jonas, și se pare că e ceva adevărat, așa cel puțin pretinde autorul. Am să ți-o spun și ție mîine.

— A, e adevărată ? bombăni Jonas, morocănos.

— Așa scrie în carte.

— Și ce scrie acolo ? Nu scrie cumva despre unul care a vrut să-și îmblînzească nevasta, s-o pună cu botul pe labe, s-o calce în picioare ca pe o zdreanță, s-o umilească, ba chiar s-o și omoare ? întrebă Jonas.

— Nu. Nici pomeneală de așa ceva, se grăbi ea să-i răspundă.

— Aha ! Ei, află că asta pe care ți-o spun eu o să fie totuși o poveste adevărată, peste cîtva timp, cu toate că nu e scrisă-n cartea ta. Cum văd, e o carte plină de minciuni, o carte bună numai pentru cititorii cărora le place să mintă. A, dar tu ești surdă ! Uitasem.

Urmă o clipă de tăcere ; băiatul tocmai se pregătea să plece, cînd auzi niște pași ușori ; se opri și ascultă. Mercy se apropiase de Jonas și începuse să-i vorbească drăgăstos, spunîndu-i că nu va ieși niciodată din cuvîntul lui, că-i va ghici orice dorință, că-l va asculta și că ei doi ar putea fi fericiți, dacă el ar vrea să se poarte ceva mai drăguț. Jonas îi răspunse cu o înjurătură, și cu...

Nu cumva cu o palmă ? Ba da. Trist adevăr, care se ridică zdrobitor ca un act de acuzare împotriva acestui om josnic — cu o palmă.

Nu se auziră nici văicăreli, nici strigăte de mînie ; Mercy își înăbuși pînă și hohotele de plîns, lipindu-se strîns de pieptul soțului ei. Repeta doar, în disperarea ei :

— Cum ai putut... cum ai putut... cum ai putut ?...

Restul se pierdu printre lacrimi.

O, tu, femeie, mult iubită de domnul în vechiul Ierusalim ! Și cel mai neprihănit dintre noi ar trebui să fie îngăduitor cu greșelile tale, măcar pentru suferințele pe care le vei avea de îndurat cînd vei fi silită să aduci împotriva noastră, a bărbaților, o atît de cumplită mărturie în ziua judecății de apoi.

CAPITOLUL XXIX

In care vom vedea, rînd pe rînd, cît de precoce sînt unele personaje, cît de misterioase altele și cum se exercită o profesiune.

Fie că se afla încă sub impresia covîrșitoare a celor văzute și auzite peste noapte, fie pur și simplu fiindcă n-avea altă treabă, domnul Bailey, în după-amiaza zilei următoare, simțind nevoia unei tovărășii plăcute, se duse să facă o vizită prietenului său Poll Sweedlepipe.

Cînd clopoțelul vesti zgomotos sosirea unui oaspete (căci domnul Bailey îl trase cu toată nădejdea, ca să sune cît mai tare), Poll Sweedlepipe se smulse din contemplarea bufniței sale preferate și-i făcu tînărului său amic o primire călduroasă.

— Ia te uită — se miră Poll — arăți și mai elegant ziua decît la lumina lumînării. De cînd sînt n-am văzut un băiat mai fercheș.

— Ce vorbești, Poll ! Ei, ia spune : ce mai face frumoasa noastră prietenă, Sairah ?

— Face foarte bine, răspunse Poll. E acasă.

— Ascultă, Poll, să știi că Sairah trebuie să fi fost o femeie destul de bine la vremea ei ! zise Bailey cu un aer foarte degajat și de bon-ton.

„Ei — își spuse Poll — ia te uită le el, moșneagul ! Tare bătrîn trebuie să mai fie !"

— E cam dospită, ce-i drept, continuă domnul Bailey. Și prea grasă, Poll. Totuși, sînt multe femei de vîrstă ei care arată și mai prost.

„Chiar și bufnița știe să zgîiască ochii, se gîndi Poll. Nici nu e de mirare, fiindcă-i o pasăre înțeleaptă."

Tocmai terminase de ascuțit bricele, care rămăseseră înșirate unul lîngă altul, deschise, lîngă o curea enormă spînzurată de perete. La vederea acestor pregătiri, domnul Bailey își frecă bărbia, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva.

— Ascultă, Poll — zise el — nu sînt chiar așa de proaspăt ras cum s-ar cuveni. Tot am venit. Ce-ar fi să mă bărbierești și să mă potrivești puțin.

Bărbierul rămase împietrit, dar domnul Bailey își scoase cravata și se instală într-un fotoliu, cu aerul demn și sigur de sine al unui bărbat în toată firea. Cine i-ar fi putut rezista ? Mărturia simțurilor nu însemna nimic. Bărbia lui era netedă ca un ou proaspăt ouat sau ca o brînză de Olanda de abia cojită ; dar în clipa aceea nimic nu l-ar fi făcut pe Poll Sweedlepipe să jure cu mîna pe evanghelie că Bailey nu are o barbă de rabin !

— Ai grijă, te rog, să nu dai contra, Poll, zise domnul Bailey întinzîndu-și fața ca să i-o săpunească. Poți să-mi potrivești cum vrei favoriții. Nu țin chiar atît la ei.

Sfios, bărbierul stătea și se uita la el, tot învîrtind și sucind în mînă pămătuful și castronașul de bărbierit, ridicol în nehotărîrea lui și atît de uimit, încît era incapabil să se apuce de lucru. Într-un tîrziu se decise să opereze obrazul domnului Bailey ; dar se opri din nou, ca și cum i-ar fi scăpat iarăși printre degete fantoma bărbii prietenului său ; încurajat însă de domnul Bailey, care îl îndemna mereu cu blîndețe : „Dă-i bici și ai să cîștigi", Poll se apucă și-l săpuni cu generozitate. Domnul Bailey zîmbea foarte satisfăcut printre clăbucii de săpun.

— Ușurel peste pietre, Poll ! Vezi să nu-mi tai coșurile !

Poll Sweedlepipe se supuse și începu să răzuiască săpunul de pe obraz cu o grijă deosebită. Domnul Bailey urmărea fiecare mișcare a bărbierului și se pare că descoperise niște microscopice firișoare de păr în spuma pe care Poll o depunea pe șervetul de bărbierit atîrnat pe umărul stîng, căci murmura din timp în timp : „Fir-ar al dracului, am barba roșcată și nu-mi place, Poll !" Operația fiind terminată, Poll se dădu doi pași înapoi și-l

privi din nou, în vreme ce domnul Bailey, ştergîndu-şi faţa cu şervetul, făcea constatarea că „nimic nu te înviorează mai bine, după o noapte albă, ca bărbieritul."

Tocmai stătea în faţa oglinzii, numai în vestă, adîncit într-o operaţie dificilă, aceea de a-şi pune cravata, iar Poll îşi curăţa briciul în aşteptarea altui client, cînd doamna Gamp, coborînd scara, aruncă în treacăt o privire în prăvălia bărbierului, ca să-i dea bineţe, aşa cum se cuvine între vecini. Domnul Bailey, mişcat de dragostea nefericită pe care presupunea că doamna Gamp i-o poartă — dat fiind că el nu putea răspunde acestui sentiment — se grăbi s-o consoleze prin cîteva cuvinte amabile.

— Noroc, Sairah ! zise el. Nu mai e nevoie să te întreb ce-ai mai făcut de cînd nu ne-am văzut, fiindcă văd că înfloreşti mereu. Creşte, floarea luminoasă... Nu-i aşa, Polly ?

— Ia te uită, dom'le, ce înfipt e mucosul ! exclamă doamna Gamp, care nu părea de loc supărată de acest compliment. Înfipt ca un vrăbioi. N-aş vrea să fiu în pielea maică-si, nici pentru cincizeci de lire !

Domnul Bailey interpretă aceste cuvinte ca o aluzie delicată la dragostea ei, gîndindu-se că femeia voia să-i dea a înţelege că n-ar accepta să renunţe la speranţe nici pentru toate bogăţiile pămîntului. Se simţi deci măgulit. Iubirile dezinteresate sînt totdeauna măgulitoare.

— Of ! Doamne, Doamne ! oftă doamna Gamp lăsîndu-se, cu un geamăt, în fotoliul bărbierului. Dacă ai şti, domnule Sweedlepipe, ce s-au mai zbătut ăia de la „Taurul", pînă m-au ademenit ! Ce să-ţi spun, dintre toţi neisprăviţii care fac umbră pămîntului, ăsta care-l am acum îi întrece pe toţi !

Aşa obişnuia să vorbească doamna Gamp, ca de altfel toate persoanele care îmbrăţişează profesiunea de infirmieră, despre clienţii care îi dădeau mai puţină bătaie de cap decît alţii. Această tactică avea un dublu rezultat : desfiinţa orice concurenţă şi totodată le dădea să înţeleagă clienţilor că trebuie să-şi trateze cît mai bine infirmierele !

— Ca să nu mai vorbesc de cherestea ! continuă doamna Gamp. Trebuie să fii de fier ca să poţi răzbi ! Doamna Harris tocmai mă căina zilele trecute : „Oh,

Sairey Gamp — zice — cum poți să mai rezișți, dragă ?". „Madam Harris — zic — să nu crezi dumneata că puterea vine din noi ; asta ni se trage — zic — din sentimentele noastre religioase, care ne e de mare folos." „Sairey — zice iar doamna Harris — asta-i viața, n-ai ce-i face !"

Bărbierul bombăni ceva din care reieșea că reflecțiile doamnei Harris, deși nu atît de lămurite cum te-ai fi așteptat din partea unei persoane cu asemenea autoritate, erau demne de spiritul ca și de inima domniei-sale.

— Acum — urmă doamna Gamp — acum trebuie să-mi iau picioarele la spinare și să mă duc taman la dracu-n praznic, cale de douăzeci de mile de aici, și cu o mulțime de belele pe cap, cum nu cred să fi avut vreodată o infirmieră cu luna. Doamna Harris îmi zicea, ca mamă și ca femeie ce se află : „Nu pleca, Sairey, pentru numele lui Dumnezeu !" „Cum să nu mă duc, doamnă Harris ? zic eu. Doamna Gill — zic — n-a greșit niciodată sorocul, cînd cu ăilalți șase. De ce crezi dumneata (vorbim așa, ca între mame) c-o fi greșit taman acu ?" De cîte ori nu i-am spus eu doamnei Harris cînd venea vorba de domnul Gill, că zicea că dînsul poate să pună rămășag pe orice și cu oricine că nevastă-sa știe la fix, și ziua și ceasul cînd îi sosește sorocul, mai bine ca almanahul lui Moore. „Păi crezi dumneata că taman acum o să greșească, dacă n-a greșit niciodată ?" Dar doamna Harris de colo : „Nu, doamnă Gamp, dacă ar lucra numai natura. Dar — zice ea — cu ochii plini de lacrimi — dumneata, care ai atîta experiență, știi mai bine decît mine ce repede ne trecem, noi femeile, cu firea, uite așa, din nimica toată. E destul să-ți iasă înainte vreun pîrlit de coșar, sau vreun dulău Terra-Nova, sau un bețiv de după colț, și gata năpasta !" Și să știi că așa e, domnule Sweedlepipe, continuă doamna Gamp. Să nu-mi spui mie că nu-i așa ; uite, cu toate că n-am avut nici un angajament săptămîna aceasta, îți spun drept, plec cu inima îndoită, zău așa, domnule Sweedlepipe.

— Și dumneata prea ești din cale-afară ! zise Poll. Prea le pui la inimă pe toate.

— Cum să nu le pun ? exclamă doamna Gamp ridicîndu-și în același timp spre cer și ochii și mîinile. Adevăr

ai grăit, domnule Sweedlepipe. Şi chiar dacă n-ai mai scoate o vorbă cît ţi-o fi veacul, uite, îţi jur cu mîna pe cruce că adevăr ai grăit. Că, vezi dumneata, pe mine mă doare mai mult de altul decît de mine, deşi poate că nu-ţi vine să crezi. Dac-ar fi să-i botezi pe toţi cîţi i-am moşit eu de cînd mă ştiu, ar trebui să stai o săptămînă încheiată cu mîna pe cristelniţă la Sfîntul Paul ; ăsta-i adevărul, dar oamenii nu prea sînt răsplătiţi după merit, aia e !

— Şi unde pleacă bolnavul ? întrebă Sweedlepipe.

— În Har'fordshire, de unde-i el de fel, zise doamna Gamp. Dar degeaba ! Cu tot aerul de acasă şi cu toate rugăciunile cîte i le-or face acolo, om întreg n-o să mai fie !

— E chiar aşa de rău ? întrebă mîhnit bărbierul. Nu, zău ?

Doamna Gamp dădu misterios din cap şi-şi făcu gura pungă.

— Şi sufletul pătimeşte cîteodată de friguri, cum pătimeşte şi trupul. Poţi să înghiţi la doctorii să te umfli, că de-alea tot nu scapi.

— E, e ! exclamă bărbierul, căscînd nişte ochi de huhurez. Ferească Dumnezeu !

— Da, da, aşa e cum îţi spun ; poţi să bei la ceaiuri pînă te umfli, întări doamna Gamp, dar cînd îţi umblă prin cap tot felul de bazaconii, de nu poţi nici să închizi ochii, înseamnă că ţi-e sufletul greu, aia e !

— Şi ce bazaconii-i umblă prin cap ? întrebă Poll rozîndu-şi unghiile cu înverşunare, ca fascinat de tot ce auzise. N-or fi cumva stafii ?

Doamna Gamp, care se temea că îmboldită de curiozitatea bărbierului vorbise poate mai mult decît ar fi trebuit, smiorcăi din nas într-un mod foarte semnificativ şi-i răspunse că lucrul ăsta n-are nici o importanţă.

— Azi după masă o pornim la drum, continuă ea. Plecăm amîndoi cu diligenţa, eu şi cu bolnavul meu. Am să stau acolo cu dînsul o zi, două, pînă şi-o găsi o infirmieră de prin partea locului (ce infirmiere or mai fi şi pe acolo, vai de capul lor, nişte rîndăşoaice, ce să ştie alea !) şi pe urmă am să mă întorc înapoi ; asta-i chestia, domnule Sweedlepipe. Trag nădejde că n-o să se întîmple nimic în

lipsa mea ; căci dacă mă-ntorc eu, doamna Gill poate să nască fără grijă cît o vrea și la orice oră din zi sau din noapte.

Tot timpul cît doamna Gamp formulase aceste considerații, adresîndu-se exclusiv bărbierului, domnul Bailey își pusese cravata și haina, făcînd tot felul de strîmbături fioroase în fața oglinzii. Auzind-o pe doamna Gamp că-l întreabă ceva, se întoarse și se amestecă și el în vorbă.

— Ia spune, domnule Bailey, n-ai mai fost cumva prin City — îl întrebă doamna Gamp — de atunci cînd ne-am întîlnit ultima oară acolo, la domnul Chuzzlewit ?

— Ba am mai fost, Sairah ; am fost chiar astă-noapte.

— Astă-noapte ? se miră bărbierul.

— Da, Poll, chiar așa. Mai exact chiar azi dimineață. Domnul Chuzzlewit a luat masa la noi.

— Ce vrea să spuie diavolul ăsta ? Cum adicătelea „la noi" ? spuse doamna Gamp cu un gest de nerăbdare.

— Adică la mine și la directorul meu, Sairah. A luat masa la noi. Am tras un chef strașnic, Sairah ! Atît de strașnic, c-a trebuit să-l duc pînă acasă cu trăsura, tocmai pe la trei dimineața !

Pe băiat îl mînca grozav limba să le povestească ce se mai întîmplase după aceea, dar temîndu-se ca povestea să nu ajungă la urechile stăpînului, și amintindu-și totodată de repetatele recomandări ale domnului Crimple de-a nu mai „trăncăni", se stăpîni, mulțumindu-se să adauge :

— Nevastă-sa nu se culcase ; îl aștepta.

— Apoi, vorba aia — zise acru doamna Gamp — mai bine ar fi făcut să nu-și piardă vremea degeaba și să se culce și ea ca tot omul. Ei, ce crezi, se înțeleg bine ?

— A, da — răspunse Bailey — destul de bine.

— Atunci mă bucur, zise doamna Gamp smiorcăind iar din nas, tot atît de semnificativ ca și mai înainte.

— Păi, doar abia s-au căsătorit ! observă Poll frecîndu-și mîinile. Cum să nu se înțeleagă ? Mai tîrziu, eh, se schimbă socoteala.

— Adevărat... întări doamna Gamp repetînd pentru a treia oară gestul.

— Mai ales — continuă bărbierul — dacă dînsul e așa cum spuneai dumneata.

— Eu spun ce văd, domnule Sweedlepipe, zise doamna Gamp. Nici n-aș putea altfel ! Dar de ! poți să știi ce zace în rînza omului ? Dacă inima ar avea geamuri de sticlă, apoi cred că mulți dintre noi ar trebui să tragem degrabă perdelele.

— Nu cumva vrei să zici că... începu Poll Sweedlepipe.

— Nu — zise doamna Gamp, tăindu-i vorba — nu, nici pomeneală ! Să nu-ți închipui cumva una ca asta. De mi-ar fi dat să îndur toate chinurile Inchiziției și tot n-aș recunoaște că am vrut să zic așa ceva. Tot ce pot să vă spun — adăugă coana moașă ridicîndu-se și înfofolindu-se în șalul ei — e că mă așteaptă ăia de la „Taur" și eu stau aici și pierd vremea de pomană.

Stăpînit de o mare curiozitate, micul bărbier, care dorea ca nimic altceva pe lume să-l vadă pe bolnavul doamnei Gamp, îi propuse domnului Bailey s-o însoțească amîndoi. Tînărul primi, așa că plecară împreună.

Sosind la han, doamna Gamp, care se afla în mare ținută de călătorie, înțolită cu o rochie (căpătată la ultima înmormîntare), își lăsă prietenii s-o aștepte în curte, în timp ce se urcă sus, unde doamna Prig, onorata sa colegă, tocmai îl îmbrăca pe bolnav.

Bolnavul era atît de slăbit, încît aveai impresia că la cea mai mică mișcare o să i se risipească pe jos toate oscioarele. Obrajii îi erau scofîlciți și ochii îi mîncau toată fața. Zăcea prăbușit în fotoliu, mai mult mort decît viu. În clipa cînd intră doamna Gamp, își întoarse spre ușă privirile stinse, dar cu atîta greutate, încît ai fi spus că nu mai are putere nici măcar să-și miște ochii.

— Cum ne mai simțim astăzi ? întrebă doamna Gamp. A, da' ce bine arătăm, ca o floare !

— În cazul ăsta, arătăm mai bine decît sîntem, răspunse doamna Prig, care părea cam iritată. Se vede că ne-am dat jos din pat cu piciorul stîng, că sîntem tare arțăgoși. Vai, dragă, n-am mai pomenit de cînd sînt un om ca ăsta ! Dacă ar fi fost după el, apoi nu s-ar fi spălat în ruptul capului.

— Mi-a băgat săpun în gură, mormăi cu o voce stinsă bietul bolnav.

— N-aveai decît s-o ții închisă ! îi răspunse doamna Prig. Ce, crezi că pot să te spăl pe nas fără să-ți intre

săpun în gură și să am atîta bătaie de cap numai pentru doi șilingi jum'ate pe zi ? Dacă vrei să fii dichisit cum trebuie, apoi trebuie să plătești, drăguță !

— Of, Doamne-Dumnezeule ! suspină pacientul. Doamne-Dumnezeule !

— Ei ! ai văzut ? zise doamna Prig. Uite, așa o ține într-una, Sarah dragă, de cînd l-am dat jos din pat ! Poți să-ți închipui !...

— În loc să ne fie recunoscător pentru serviciile pe care i le-am făcut ! observă doamna Gamp. Phii, urît din partea dumitale, foarte urît !...

Apoi doamna Prig îl înșfăcă pe bolnav de bărbie și începu a-l țesăla cu o perie.

— Probabil că nici asta nu-ți place ! zise ea oprindu-se să-l privească.

Mai mult ca sigur că nu-i plăcea, deoarece peria era unul dintre cele mai aspre obiecte produse de tehnica modernă, încît după această energică operație nenorocitul de bolnav avea lacrimi în ochi. Doamna Prig simți o satisfacție constatînd că presupunerile ei se confirmau și rosti cu un ton triumfător :

— Păi, ce-ți spuneam eu ?

După ce părul fu netezit frumos pe frunte, de-i acoperea ochii, doamnele Gamp și Prig îi legară bolnavului cravata la gît și îi așezară gulerul cămășii cu atîta îndemînare, încît cele două colțuri scrobite îi intrară în ochi, înroșindu-i de parc-ar fi avut oftalmie. Îl îmbrăcară apoi cu vesta și cu haina, încheindu-i alandala nasturii și-i puseră cizmele în picioare de-a-ndoaselea, așa încît bietul om arăta într-un hal fără hal.

— Cred că nu m-ați îmbrăcat cum trebuie, cuteză bietul băiat să protesteze cu o voce stinsă. Nu știu cum, dar parcă n-ar fi hainele mele. Și pe deasupra mi le-ați pus și strîmb : pantalonul e mai scurt în partea asta decît în cealaltă. Și ce-i cu sticla asta din buzunar ? Vreți să mă așez pe ea ?

— Dracu să-l ia ! strigă doamna Gamp, scoțîndu-i sticla din buzunar. Mi-a luat sticla cu care îmi îndulceam urîtul noaptea cînd stăteam de veghe ! Betsy dragă, cît i-au stat hainele în cuier mi-au ținut loc de bufet ; uitasem complet că mai aveam ceva înăuntru. Bagă mîna în

celălalt buzunar, dragă. O să găsești acolo cîțiva pesmeți, puțin ceai și niște zahăr. Fii atît de bună și scoate-mi-le !

Betsy scoase obiectele cu pricina, împreună cu diverse alte articole de băcănie, pe care doamna Gamp le îndesă în buzunarul ei, ce semăna cu o tașcă de pînză. În momentul acela li se aduse celor două doamne o gustare alcătuită din cotlete de berbec și bere tare, iar bolnavului o farfurie cu supă de carne. Tocmai terminaseră de mîncat, cînd apăru și John Westlock.

— Sculat și îmbrăcat ! exclamă John așezîndu-se lîngă bolnav. Înseamnă că ești bine. Cum te simți ?

— Mult mai bine, dar foarte slăbit.

— Nici nu-i de mirare. Ai scăpat ca prin urechile acului. Aerul curat și schimbarea locului au să facă din dumneata alt om ! Ascultă, doamnă Gamp — zise John rîzînd și grăbindu-se să așeze cum trebuie hainele bolnavului — dumneata, după cum văd, ai idei cam ciudate asupra îmbrăcămintei bărbătești !

— Domnul Leewsome nu-i un gentleman pe care să-l îmbraci așa cu una, cu două, îi răspunse înțepată doamna Gamp. La nevoie, Betsy Prig și cu mine am putea să dăm mărturie despre asta în fața primarului și a întregului consiliu municipal !

John, care stătea în fața bolnavului, trudindu-se să-l scape de chinul mai sus-pomenitului guler scrobit îl auzi pe acesta șoptindu-i :

— Domnule Westlock ! Aș vrea să-ți spun ceva între patru ochi. Trebuie să-ți comunic un lucru neobișnuit, poate chiar curios, ceva care m-a apăsat cumplit pe conștiință tot timpul cît am zăcut bolnav.

Iute din fire cum era, John se și întoarse spre a le pofti pe cele două femei să iasă din cameră, dar bolnavul îl ținu de mînecă.

— Nu acum, zise el. N-am nici puterea, nici curajul să vorbesc. Am s-o fac, dacă îmi permiți, îndată ce mă voi simți în stare. Sau mai bine, îmi dai voie să-ți scriu ? O să-mi vină mult mai ușor și cred că e și mai bine așa.

— Cum vrei ! acceptă John. Dar, Leewsome, ce poate să fie ?

— Nu mă întreba ! E ceva inuman, ceva nemaipomenit ! E groaznic de gîndit, groaznic de spus, groaznic de

știut. Lasă-mă să-ți sărut mîna pentru tot binele pe care mi l-ai făcut. Fii și de astă dată bun cum ai fost pînă acum și nu-mi mai pune nici o întrebare.

La început, John se uită mirat la el, dar după aceea, amintindu-și că prietenul său era extenuat și delirase atîta timp, se gîndi că bietul om se mai lupta încă, pesemne, cu cine știe ce spectru imaginar, sau era ros de vreo suferință nemotivată. Pentru a căpăta oarecare lămuriri în privința asta, se folosi de cel dintîi prilej, și în timp ce Betsy Prig îl înfofolea pe bolnav în tot felul de haine și pleduri, o luă deoparte pe doamna Gamp și o întrebă dacă, după părerea ei, prietenul său e sau nu cu mintea întreagă.

— O, săracul, nu prea, zise doamna Gamp. Nu poate suferi infirmierele. Așa sînt toți ! Ăsta e un semn sigur de nebunie. Să-l fi auzit, bietul băiat, cum îmi căuta rîcă, și mie și doamnei Prig, acum vreo jumătate de oră, te-ai fi mirat cum de n-a crăpat fierea în noi de supărare.

Răspunsul acesta confirmă bănuiala lui John, care, în loc să ia în serios ceea ce îi spusese bolnavul, începu iar să-i vorbească pe un ton glumeț ; apoi, cu concursul doamnei Gamp și al doamnei Prig, îl ajută să coboare scara și să meargă pînă la diligența care aștepta afară, gata de plecare.

Poll Sweedlepipe stătea în pragul ușii, cu brațele la piept, uitîndu-se cu ochi mari, ca fermecat, cum îl urcau binișor pe bolnav în diligență. Mîinile lui scheletice și privirea rătăcită făcură asupra lui o impresie extraordinară ; se grăbi, deci, să-l informeze în șoaptă pe domnul Bailey că n-ar fi vrut să scape asemenea ocazie nici pentru o liră. Domnul Bailey, care avea un temperament cu totul diferit, îi declară însă că s-ar fi lipsit bucuros de acest spectacol, chiar și pentru un sfert din suma pomenită de Poll.

Începu apoi o tevatură întreagă, pînă ce bagajele doamnei Gamp fură așezate după gustul ei, căci fiecare pachet ce aparținea numitei doamne trebuia neapărat să aibă locul lui rezervat, domnia-sa netolerînd prezența altor bagaje în vecinătatea bagajelor ei, drept care îl amenință pe proprietarul diligenței cu darea în judecată și cu daune serioase. Mai ales umbrela ei peticită nu-și

găsea nicăieri locul potrivit, căci de nenumărate ori doamna Gamp trase afară mînerul de alamă, din cine știe ce cotlon, unde numai o umbrelă nu te-ai fi așteptat să găsești, spre spaima celorlalți călători. În dorința ei fierbinte de a găsi un locșor acestui prețios obiect, doamna Gamp nu făcu altceva decît să-l mute dintr-un loc într-altul timp de cîteva minute, încît aveai impresia că n-are o umbrelă, ci cel puțin cincizeci. Pînă la urmă, umbrela se rătăci, sau cel puțin așa pretinse doamna Gamp, și în următoarele cinci minute îl înfruntă pe vizitiu, ținîndu-se scai de el și somîndu-l să-i plătească pe loc despăgubiri, în caz contrar declarîndu-se hotărîtă să meargă cu jalba pînă la Camera Comunelor.

În sfîrșit, cînd toate lucrurile își găsiră un loc după gustul ei — bagajele, galenții, panerul și celelalte — doamna Gamp își luă prietenește rămas bun de la Poll și de la domnul Bailey, îi făcu o reverență lui John Westlock și se despărți de Betsy Prig ca de-o soră iubită.

— Îți doresc, sufletele, să ai parte de bolnavi cu duiumul și de posturi bune, și nădăjduiesc să mai lucrăm și altă dată cu schimbul amîndouă. Să dea Dumnezeu ca rîndul viitor să ne întîlnim într-o familie mare, și toți ai casei să cadă, rînd pe rînd, bolnavi.

— Deie Domnul să ți se împlinească urarea cît de curînd — îi răspunse doamna Prig — și să-i țină boala în pat cît mai multe săptămîni.

Doamna Gamp îi răspunse cam în același fel, și tocmai dădea să se urce în diligență cînd se ciocni de un domn și o doamnă care treceau pe trotuar.

— Nu vezi pe unde calci? Bagă de seamă! zise domnul. Ei, ia te uită, dragă! Doamna Gamp în persoană!

— Ia te uită, domnul Mould! exclamă infirmiera. Uite-o și pe doamna Mould! Cine s-ar fi gîndit c-o să ne întîlnim aci?

— Cum, doamnă Gamp, pleci din Londra? se miră Mould. E ceva cu totul neobișnuit, ca să zic așa.

— De, cam așa — zise doamna Gamp — dar nu plec decît pentru o zi sau două. Ăsta-i individul de care v-am vorbit, adăugă ea cu jumătate de glas.

— Cum, e în diligență? se miră domnul Mould. Acela pe care voiai să mi-l recomanzi? Asta-i bună! Dragă,

să-ți spun ceva care o să te intereseze. Domnul pe care doamna Gamp se gîndea să ni-l recomande e aici în trăsură ! Ei, ce zici de asta, iubito ?

Doamna Mould se arătă într-adevăr interesată de această veste.

— Vino aici, draga mea ! Pune piciorul pe scara diligenței ca să-l vezi mai bine. Ah, iată-l ! Unde-mi sînt ochelarii ? Aha, i-am găsit. Îl vezi, draga mea ?

— Perfect, zise doamna Mould.

— Nu, zău, ce coincidență ciudată ! exclamă Mould, cum nu se poate mai încîntat. Amuzant lucru ! Interesant ! Parcă am fi la teatru, zău. Ah, iată-l ! Hm, da, arată prost. Nu-i așa, doamnă Mould ?

Doamna Mould dădu din cap.

— Poate că pînă la urmă tot o să-l avem mușteriu, continuă domnul Mould. Cine știe ? Simt eu așa, că face să-i dăm oleacă de atenție. Ba chiar am impresia că-l cunosc. Mai că-mi vine să-l salut, draga mea.

— Se uită încoace, îi atrase atenția doamna Mould.

— Atunci am să-l salut ! spuse domnul Mould. Ce mai faceți, stimate domn ? Bună ziua ! Ah ! și el m-a salutat. E un om manierat. Sînt sigur că doamna Gamp păstrează cărțile noastre de vizită în buzunar. Ce coincidență ciudată. Și foarte plăcută în același timp. Nu sînt superstițios, dar, zău, mi se pare că bietul tînăr face parte din tagma celor sortiți să primească anumite dovezi de tristă simpatie care țin de branșa noastră. Ba chiar mă gîndesc c-ai putea să-i trimiți o sărutare, draga mea.

Doamna Mould îi trimise o bezea.

— A, zise domnul Mould. Uite ce încîntat e ! Bietul băiat ! Îți mulțumesc pentru gestul ăsta, iubito. Drum bun, drum bun ! îi strigă doamnei Gamp, făcîndu-i semn cu mîna. Uite că pleacă ! A plecat !

Diligența se urnise din loc chiar în secunda cînd domnul Mould rostea aceste cuvinte. Domnul și doamna Mould, foarte bine dispuși, își văzură mai departe de drum. Domnul Bailey, o porni și el, urmat de Poll Sweedlepipe ; totuși trecu o bună bucată de vreme pînă cînd băiatul reuși să-și îndemne la drum partenerul, căruia mustăcioara doamnei Prig îi lăsase o adîncă impresie,

făcîndu-l să declare că doamna Prig este o femeie cu „farmece transcendentale".

Iar cînd se împrăștie și ultimul noruleț de praf și ultimul ecou stîrnit de plecarea diligenței, cineva care ar fi intrat la „Taurul" l-ar fi putut zări acolo pe Nadget, în cel mai întunecos cotlon al cafenelei, uitîndu-se stăruitor la ceasul din perete, ca și cum omul său, care nu sosea niciodată, întîrziase iarăși la întîlnire.

CAPITOLUL XXX

Care arată că se pot produce schimbări pînă și în cele mai unite familii și că domnul Pecksniff se pricepe să lucreze pe mai multe fronturi deodată.

Prima grijă a unui chirurg după ce a amputat un mădular oarecare este să lege arterele retezate de nemilosul cuțit ; tot așa, în povestirea de față, care în desfășurarea ei a despărțit de trunchiul pecksniffian pe Mercy, mîna sa dreaptă, avem și noi datoria să ne întoarcem la trunchiul ciuntit și să vedem ce fac celelalte mădulare în lipsa ei.

Mai întîi, cu privire la domnul Pecksniff vom atrage atenția cititorului că, după ce-i găsise fiicei lui mai mici, comoara vieții lui, un soț iubitor și indulgent, îndeplinind cea mai arzătoare dorință a inimii sale de tată și asigurîndu-i o viață fericită, era ca întinerit și, desfășurînd aripile conștiinței sale neîntinate, se simțea gata să-și ia zborul, cu puteri proaspete. De obicei, în comedii, părinții, după ce-și mărită fetele cu cei pe care ele îi iubesc, se simt atît de mulțumiți, încît, nemaigăsindu-și alt rost pe lumea asta, se pregătesc să plece pe lumea cealaltă ; dar nu toți se grăbesc să facă pasul acesta. Domnul Pecksniff, un tată dintr-o speță cu mult mai înțeleaptă și mai practică, părea convins că, dimpotrivă, datoria lui era să trăiască și, fiind lipsit de o mîngîiere, cel mai sănătos lucru era să-și găsească altele în loc.

Dar cu toate că acestui om de ispravă îi plăcea mult veselia și gluma și era gata oricînd să zburde prin grădina

imaginației sale, ca un cotoi de arhitect ce era (dacă putem să ne exprimăm astfel), exista totuși o piedică de care veșnic se lovea.

Încîntătoarea Cherry, simțindu-se adînc rănită și ofensată (căci timpul, departe de a-i alina durerile, făcea să-i sîngere și mai tare rana), deci încîntătoarea Cherry se răzvrătise împotriva autorității părintești. Îi declarase, adică, război pe față scumpului ei tată, silindu-l să trăiască, după cum se spune de obicei (din lipsa unei expresii mai potrivite), o viață de cîine. Dar nu cred să fi existat cîndva un cîine care să fi trăit, în cușca lui, în grajd, sau în casă, nici măcar pe jumătate atît de rău cum trăia domnul Pecksniff cu dulcea lui copilă.

Tatăl și fiica tocmai își luau gustarea de dimineață. Tom se retrăsese, așa că erau singuri. La început, domnul Pecksniff ședea încruntat ; curînd însă își descreți fruntea și aruncă pe furiș o privire asupra fiicei sale : fata avea nasul roșu și-i fremătau nările — semn de furtună.

— Cherry — exclamă domnul Pecksniff — spune-mi, copila mea, ce s-a întîmplat oare între noi ? De ce nu ne mai putem înțelege ?

Răspunsul domnișoarei Pecksniff la această manifestare de dragoste fu scurt, din vîrful buzelor :

— Las-o mai moale, tată !

— Las-o mai moale !... repetă Pecksniff îngrijat. Ce înseamnă asta ?

— O, tată — răspunse cu răceală fiica sa — de ce-ți mai bați gura degeaba ! Acuma știu ce înseamnă și cîte parale fac cuvintele tale.

— Ei, nu, că-i prea de tot ! protestă domnul Pecksniff, adresîndu-se ceștii sale de ceai. Prea, prea de tot ! Copila mea, pe care am ținut-o în brațe pe vremea cînd purta pantofiori tricotați (ca să nu zic că era în fașă) — acum nu știu cîți ani !...

— Nu-i nevoie să mă mai iei și peste picior, îi răspunse Cherry aruncîndu-i o privire dușmănoasă. Nu sînt cu mult mai mare decît soră-mea, cu toate că ea s-a măritat cu prietenul dumitale.

— A, omenire, omenire, biată omenire ! exclamă domnul Pecksniff clătinînd din cap de mila acestei omeniri,

ca și cum el n-ar fi făcut parte din ea. Cînd te gîndești că numai din cauza asta a început toată discordia ! Of, Doamne, Doamne !

— Auzi vorbă ! Numai din cauza asta ! strigă Cherry. Te rog să spui imediat care e adevărata cauză, tată, dacă nu vrei să ți-o spun eu. Că dacă m-oi apuca eu s-o spun, apoi să știi că o spun !

Se vede că energia cu care vorbise Cherry era molipsitoare, căci domnul Pecksniff își schimbă pe loc tonul și expresia feței, răspunzîndu-i mînios, dacă nu chiar brutal :

— Așa ! N-ar fi prima oară cînd ai face asta ! Și ieri la fel — tot timpul nu vorbești decît despre asta. Ai pierdut simțul rușinii. Nu te mai poți stăpîni ! Te-ai făcut de rîs de sute de ori față de domnul Chuzzlewit.

— Eu ? strigă Cherry cu un zîmbet amar. Zău ? Puțin îmi pasă.

— Și mie de asemenea, îi întoarse vorba domnul Pecksniff.

Fiica răspunse printr-un hohot de rîs batjocoritor.

— Și fiindcă am ajuns la explicații, Charity — zise domnul Pecksniff dînd din cap amenințător — îți atrag atenția că lucrurile nu mai pot să meargă așa. Fă bine și lasă-ți năbădăile, domnișoară, căci să știi că de azi încolo nu ți le mai trec cu vederea !

Charity începu să se legene pe scaun și răspunse cu un glas ascuțit :

— Fac ce vreau și mă port cum m-am purtat și pînă acum, tată. Nu mai am poftă să fiu veșnic călcată în picioare. Nu cred să existe cineva pe lumea asta care să fi fost atît de rușinos tratat cum am fost eu ! (Aici începu să plîngă cu sughițuri). De altfel știu prea bine că pot să mă aștept la un tratament și mai grozav din partea dumitale. Dar nu-mi pasă de nimic — auzi ? — de nimic !

Domnul Pecksniff fu atît de exasperat de tonul cu care-i vorbea fiica sa, încît, după ce își roti privirea împrejur căutînd ceva ca să-și potolească nervii, se ridică și începu s-o scuture atît de tare pe Charity, încît cocul din vîrful capului ei se clătina ca un panaș. Surprinsă peste măsură de acest atac, fata se domoli imediat.

— Așa am să-ți fac — țipă domnul Pecksniff așezîndu-se la loc ca să răsufle — așa am să-ți fac dacă mai îndrăznești altădată să-mi vorbești pe tonul ăsta. Ce-i aia „tratament rușinos?" Dacă domnul Jonas a preferat să se însoare cu sora ta și nu cu tine, cine ar fi putut să-i schimbe hotărîrea, te întreb? Ce puteam eu face?

— V-ați folosit de mine ca să vă atingeți scopul și pe urmă m-ați dat la o parte ca pe o otreapă. Mi-ați pus sentimentele la mezat. Mie mi-a făcut curte întîi, zise Cherry plîngînd și frîngîndu-și mîinile. Și după toate astea, Dumnezeule sfinte, să mai fiu și maltratată în halul ăsta!

— Și-ai să mai fii încă — răspunse domnul Pecksniff — dacă mă forțezi să folosesc asemenea mijloace pentru a menține măcar o aparență de bună-cuviință în această umilă familie. Ce înseamnă atitudinea asta? Zău, nu te-aș fi crezut în stare de așa ceva! Unde ți-e mîndria? Dacă domnul Jonas nu te-a plăcut, ce mai vrei de la el?

— Vreau eu ceva de la el? strigă Cherry. Vreau eu ceva de la el, tată?

— Atunci de ce-mi faci mie scene — răspunse tatăl — dacă nu vrei nimic?

— Pentru că ați fost vicleni cu mine — zise Cherry — și pentru că sora mea bună împreună cu tatăl meu au uneltit împotriva mea. Nu sînt supărată pe ea, zise Cherry uitîndu-se și mai urît decît înainte. Mi-e milă de ea, o plîng. Cunosc soarta care o așteaptă alături de ticălosul acela.

— Poți să-l numești pe Jonas ticălos sau cum poftești, copila mea — zise domnul Pecksniff cu resemnare — fiindcă, dacă-mi dai voie să spun, tot nu faci nimic cu asta. Zi-i cum vrei, numai să se termine o dată!

— Ba n-am terminat, tată! răspunse Charity. Nu, n-am terminat încă. Nu este ăsta singurul motiv pentru care nu ne putem înțelege. Eu nu pot să admit situația asta! Trebuia să știi o dată pentru totdeauna. Nu! Nu admit asemenea lucruri, tată! Nu sînt nici nebună, nici oarbă ca să nu văd. Eu atît îți spun: nu admit!

Cu toate că această declarație nu era prea clară, domnul Pecksniff se simți cutremurat la rîndul lui; și nu-și putu ascunde tulburarea, cu toate sforțările lui de a

părea indiferent. Așa că mînia i se schimbă în blîndețe — iar reproșurile în cuvinte blajine de mîngîiere.

— Draga mea — zise el — dacă într-o clipă de mînie m-am folosit de mijloace nepermise ca să împiedic o explozie ce ne-ar fi făcut și unuia și altuia rău (și este mai mult ca sigur că ne-ar fi făcut), te rog să mă ierți.

Un părinte cerînd iertare copilului său, iată un spectacol care ar înmuia cele mai împietrite inimi. Dar aceste cuvinte nu avură darul să înmoaie inima domnișoarei Pecksniff — probabil fiindcă nu era suficient de împietrită. Dimpotrivă, ea o ținea una și bună, repetînd de cîteva ori la rînd că nu era nici chiar atît de nebună și nici chiar atît de oarbă încît să îngăduie anumite lucruri.

— Trebuie să fie o neînțelegere la mijloc, copila mea, protestă domnul Pecksniff. Nu vreau totuși să te silesc să-mi răspunzi și nici nu țin să-ți cunosc motivele. Nu, te rog — adăugă el întinzînd mîna și înroșindu-se — mai bine să ocolim subiectul ăsta, draga mea, despre orice ar fi vorba.

— O, da, desigur, domnul meu — zise Charity — e mai bine să ocolim subiectul ăsta. Eu însă aș dori să nu mai fiu nici măcar obligată să-l ocolesc și de aceea te-aș ruga să-mi dai voie să mă mut de aici.

Domnul Pecksniff își roti privirile prin cameră și în cele din urmă întrebă :

— Să te muți, copila mea ?

— Da, să mă mut, tată, răspunse Charity pe un ton maiestuos. La doamna Todgers, sau în altă parte unde să pot fi independentă, pentru că eu refuz să mai rămîn aici, în împrejurările de față.

Se prea poate ca domnișoara Pecksniff să-și fi închipuit că la doamna Todgers o așteaptă un alai întreg de admiratori gata să-i cadă la picioare. Pe de altă parte se prea poate ca domnul Pecksniff, dat fiind recenta sa întinerire, să fi văzut în această propunere un mijloc comod de a scăpa de o povară supărătoare — o fiică veșnic arțăgoasă și cu ochii pe el. Fapt sigur este că propunerea nu-i sună cîtuși de puțin domnului Pecksniff, care ciulise urechea, ca un dangăt funebru vestind înmormîntarea tuturor speranțelor sale.

Dar cum era un om plin de sentimente frumoase și cu inimă gingașă, își scoase batista din buzunar și și-o apăsă pe ochi cu amîndouă mîinile, așa cum fac toți cei de teapa lui, mai ales cînd știu că sînt priviți.

— Atît am avut și eu : doi puișori ; unul m-a părăsit — se lamentă domnul Pecksniff — ca să se cuibărească la pieptul unui străin ; iar celălalt vrea să zboare la doamna Todgers. Bine, foarte bine ! Și eu ce mă fac ? Dar ce importanță mai are asta acum ?

Nici chiar această reflecție, cu atît mai înduioșătoare cu cît domnul Pecksniff se înecă de emoție pe la jumătatea ei, n-avu efect asupra domnișoarei Pecksniff, care rămase rece, țeapănă și neînduplecată.

— Întotdeauna am sacrificat fericirea copiilor mei pentru propria mea fericire... asta... vreau să zic, propria mea fericire pentru fericirea copiilor mei, și nici de astă dată n-am să trec peste principiile mele. Dacă tu crezi că vei fi mai fericită în casa doamnei Todgers decît în casa părintească, scumpa mea copilă, du-te la doamna Todgers ! Și să nu-mi duci grija, fetițo — adăugă domnul Pecksniff înduioșat — o scot eu la capăt. Să nu-mi duci grija.

Miss Charity, care știa ce mulțumit era tatăl de întorsătura asta, se feri la rîndul ei să-și arate bucuria și se grăbi să negocieze condițiile separării. Domnul Pecksniff stabili la început niște condiții atît de meschine, încît era cît pe aci să se iște o nouă discuție, urmată poate de o nouă scuturătură ; totuși, încetul cu încetul, tatăl și fiica ajunseră la o înțelegere și norii se risipiră. La drept vorbind, propunerea domnișoarei Charity le convenea atît de mult amîndurora, încît pînă la urmă nu se putea să nu cadă la învoială. Rămase deci hotărît ca planul să fie neîntîrziat pus în aplicare ; faptul că Cherry nu se simțea bine și deci avea nevoie să schimbe aerul, precum și dorința de a fi mai aproape de sora sa, trebuiau să-i justifice plecarea față de domnul Chuzzlewit și de Mary, care de altfel știau că e suferindă. O dată stabilite aceste premize, domnul Pecksniff își dădu binecuvîntarea, cu demnitatea unui om care din abnegație s-a decis să facă un imens sacrificiu, dar care se mîngîie cu ideea că răsplata virtuții constă în manifestările ei înseși. Era prima

lor împăcare după noaptea de neuitat cînd domnul Jonas, repudiind-o pe cea mai mare, își mărturisise dragostea ce-o purta mezinei și cînd domnul Pecksniff îl acceptase ca ginere din motive de înaltă moralitate.

Dar, pentru numele lui Dumnezeu, prin ce minune (o minune în plus pe lîngă cele șapte ale lumii, atît de mult lăudate) ajunsese domnul Pecksniff să nu se mai înțeleagă cu fiica lui ? Ce se întîmplase oare de se răciseră atît de tare relațiile între ei ? De ce oare domnișoara Pecksniff repetase atît de stăruitor că nu era nici nebună, nici oarbă și că nu mai poate admite o anumită situație ? Să fie cu putință oare ca domnul Pecksniff să nutrească intenția de a se recăsători, lucru pe care Charity, cu ochiul ei ager de fată bătrînă, să-l fi dibuit ?

Să vedem cum stau lucrurile.

Domnul Pecksniff — fiind un om căruia nu i se putea face nici cel mai mic reproș și asupra căruia duhul calomniei luneca fără să lase urme, ca orișice suflare pe o suprafață lucie — putea să-și îngăduie anumite lucruri pe care nu le putea face oricine. El era sigur de puritatea intențiilor sale, de aceea, cînd avea ceva în cap, se apuca de treabă cu înflăcărarea celui mai bun (sau mai rău) dintre oameni. Avea el oare vreun motiv puternic și palpabil să-și ia o a doua nevastă ? Da. Și nu numai unul singur sau două, ci o întreagă serie de motive.

Bătrînul Martin Chuzzlewit se schimbase foarte mult în ultimul timp. De pildă, în noaptea cînd sosise la domnul Pecksniff, într-un moment extrem de nepotrivit pentru familia acestuia, bătrînul se arătase destul de blajin și îngăduitor. Domnul Pecksniff pusese mai întîi această subită transformare pe seama emoției pe care i-o pricinuise moartea fratelui său. Dar începînd din acea zi, caracterul lui Martin Chuzzlewit părea să se fi schimbat treptat ; bătrînul devenise complet indiferent față de toată lumea, în afară de domnul Pecksniff. Ca înfățișare era la fel, doar firea i se schimbase. N-am putea spune că vreo trăsătură sau alta a caracterului său ar fi ieșit mai mult la lumină, ori s-ar fi adumbrit mai tare, pentru că tot coloritul lui sufletesc se estompase. În unele trăsături dispăruse de tot, fără a fi înlocuit cu nimic. Pînă și simțurile lui slăbiseră. Nu mai vedea atît de bine, auzea cam prost și părea că

nu-l mai interesează nimic din ceea ce se petrecea sub ochii săi. Stătea zile întregi tăcut, fără să rostească un singur cuvînt. Procesul acestei îmbătrîniri se desfăşură atît de rapid, încît pînă să prindă de veste cei dimprejur, aproape că se şi înfăptuise. Domnul Pecksniff fu cel dintîi care-l observă şi, cum avea încă proaspăt în minte cazul lui Anthony Chuzzlewit, recunoscu imediat la Martin simptomele aceleiaşi prăbuşiri.

Pentru un om atît de sensibil ca domnul Pecksniff, era un spectacol dureros. Se gîndea mereu la posibilitatea unui complot îndreptat împotriva bătrînei sale rubedenii de către cine ştie ce oameni interesaţi şi se temea ca bogăţiile lui să nu încapă în mîinile unor fluieră-vînt. Gîndul acesta îl chinuia atît de tare, încît se hotărîse să pună mai bine el mîna pe avere, îndepărtînd orice pretendenţi la succesiune, nedemni de a o stăpîni. În acest scop se trudea să ridice un zid împrejurul bătrînului, desigur în interesul şi spre binele acestuia. Pecksniff tatonase terenul să vadă dacă bătrînul Martin poate deveni un instrument în mîinile sale ; iar cînd se convinse că da, că se lăsa modelat ca o pastă de degetele lui de artist, îşi propuse ca scop în viaţă (o, suflet ales !) să cîştige ascendent asupra lui ; şi, cum de la primele încercări rezultatele fură mai bune decît s-ar fi aşteptat, începuse să audă sunînd în celestele-i buzunare bănuţii bătrînului Martin Chuzzlewit.

Dar atunci cînd se gîndea la toate acestea (şi zelos cum era se gîndea mereu), cînd cu inima plină de emoţie se gîndea la înlănţuirea evenimentelor ce făcuseră să-i pice în palmă bătrînul Chuzzlewit, spre consternarea intriganţilor şi spre triumful unui suflet drept şi cinstit, domnul Pecksniff simţea totuşi că Mary Graham constituia un serios obstacol în calea planurilor sale. Orice ar fi spus bătrînul, domnul Pecksniff cunoştea afecţiunea pe care Martin o nutrea pentru fată. Ştia că el îi arătase această afecţiune în mii de împrejurări, că-i plăcea s-o aibă mereu pe Mary în preajma lui şi nu se simţea bine cînd ea lipsea mai mult timp. De aceea, domnul Pecksniff se îndoia că Martin făcuse într-adevăr legămînt să nu-i lase nimic prin testament. Şi chiar de ar fi fost aşa, domnul Pecksniff ştia prea bine că există atîtea mijloace

de a călca un legămînt fără să intre în conflict cu conștiința ! Domnul Pecksniff mai știa de asemenea că bătrînul era apăsat de gîndul că după moartea sa Mary va rămîne singură pe lume. Domnul Chuzzlewit de altfel îi mărturisise deschis lucrul acesta. „Dar dacă m-aș căsători cu ea ? își zise domnul Pecksniff. Ei — adăugă el, netezindu-și părul și contemplînd bustul lui sculptat de Spoker — ce-ar fi dacă aș căuta să obțin mai întîi consimțămîntul bătrînului (matofit rău, săracul) și pe urmă m-aș însura..."

Domnul Pecksniff avea un adînc simț al frumosului, dar mai ales al frumosului feminin. Față de sexul frumos era întotdeauna lingușitor și insinuant. Vă amintiți cum, mai înainte, în cursul acestei povestiri, nu scăpa niciodată ocazia s-o strîngă în brațe pe doamna Todgers. Așa era el făcut ; această înclinație era caracteristică firii lui blînde. Înainte încă de a se gîndi la căsătorie, îi dăduse lui Mary cîteva mici dovezi de admirație platonică. De fiecare dată însă avansurile lui fuseseră respinse cu indignare, dar asta n-avea nici o importanță. E adevărat că îndată ce-i intrase în cap să se căsătorească, pasiunea lui devenise atît de arzătoare, încît nu scăpase ochiului ager al fiicei sale Cherry, care îi ghicise imediat planurile ; dar aici nu era vorba numai de un calcul ; din prima clipă, domnul Pecksniff fusese tulburat de frumusețea fetei. Astfel, interesul și amorul mergeau mînă în mînă, înhămate împreună la carul planurilor domnului Pecksniff.

Cît despre dorința de a se răzbuna în felul acesta pe tînărul Martin pentru obrăzniciile pe care i le aruncase în obraz atunci cînd se despărțiseră și de a-l împiedica în orice chip să se împace cu bunicul său, nici nu merită să vorbim ; domnul Pecksniff era prea blînd și prea iertător ca să poată fi măcar bănuit că ar nutri asemenea intenții. Faptul că fusese respins de Mary nu însemna nimic ; domnul Pecksniff era convins că Mary, în situația în care se afla, nu putea să i se împotrivească, dacă el și cu domnul Chuzzlewit s-ar coaliza. Să consulte părerea domnișoarei în asemenea împrejurări — așa ceva nu intra în cadrul preocupărilor morale ale domnului Pecksniff ; căci el știa ce om de treabă este și că un soț ca el e o adevărată mană cerească ! Și cum fiica sa rupsese în

sfîrșit gheața și raporturile dintre ei erau acum limpezite, domnul Pecksniff putea să-și pună liniștit în aplicare planul său, lucrînd cu dibăcie și folosind cele mai viclene tertipuri.

— Ei, scumpul meu domn — îl întîmpină într-o bună zi domnul Pecksniff pe bătrînul Martin întîlnindu-l în grădină, unde acesta obișnuia adesea să se plimbe — ce mai face iubitul meu prieten [1] în această splendidă dimineață ?

— De mine-i vorba ? întrebă bătrînul.

„Aha — își zise domnul Pecksniff — asta-i una din zilele cînd nu aude bine, după cum se pare."

— Și de cine putea fi vorba, scumpe domn ?

— De Mary, răspunse bătrînul.

— Desigur, ai dreptate. Nădăjduiesc că-mi este îngăduit s-o socotesc printre cei mai buni și mai dragi prieteni ai mei, zise domnul Pecksniff.

— Așa nădăjduiesc și eu, răspunse bătrînul Martin. Cred că merită pe deplin cinstea asta.

— Crezi ? exclamă Pecksniff. Numai atît, domnule Chuzzlevit ?

— Te văd că-mi vorbești — răspunse Martin — dar nu reușesc să deslușesc cuvintele. Vorbește mai tare, te rog.

„Adevărat, e surd ca un butuc", se gîndi Pecksniff.

— Ziceam, scumpul meu domn, că mi-e teamă că trebuie să mă despart de Cherry.

— Da' ce-a făcut ? întrebă bătrînul.

„N-am mai pomenit un om care să pună niște întrebări atît de ridicole, mormăi în barbă Pecksniff. Nu știu ce are astăzi, parc-ar fi dat în mintea copiilor." După care adăugă aproape răcnind :

— N-a făcut nimic, dragă prietene.

— Atunci, de ce vă despărțiți ? întrebă Martin.

— Nu prea o duce bine cu sănătatea, răspunse domnul Pecksniff. Și-n afară de asta nu poate să trăiască departe de soră-sa, scumpe domn ; fetele mele țin grozav de mult una la alta și au fost tot timpul nedespărțite, de cînd erau în fașă. Mă gîndeam s-o trimit la Londra, ca să mai

[1] În limba engleză, cuvîntul *friend* (prieten) se folosește și pentru masculin și pentru feminin.

schimbe puțin aerul. S-ar putea chiar să stea ceva mai mult acolo, dacă-i place.

— Foarte bine, strigă Martin. Te-ai gîndit foarte bine !

— Sînt fericit că-mi spui asta. Nădăjduiesc că dumneata vei continua să-mi ții tovărășie în trista mea singurătate, după plecarea fiicei mele !

— Nu intenționez încă să plec de aici, răspunse Martin.

— Atunci de ce — zise domnul Pecksniff luîndu-l pe bătrîn de braț și plimbîndu-se astfel împreună — de ce, scumpul meu domn, nu ai veni să stai la mine ? Sînt sigur că ai avea mai mult confort în umila mea căsuță, decît la hanul din sat. Te rog să mă ierți, domnule Chuzzlewit, te rog să mă ierți dacă-ți spun că „Balaurul albastru", deși patroana, doamna Lupin, este o femeie pricepută (și, te asigur, una dintre cele mai de treabă ființe din comitat) nu-i, la urma urmei, un loc potrivit pentru domnișoara Graham.

Martin stătu un moment pe gînduri ; apoi zise, după ce-i strînse mîna :

— Da, ai perfectă dreptate. „Balaurul albastru" nu face pentru ea.

— Jocul de popice nu e ceva care să cadreze cu un suflet delicat, continuă cu elocvență Pecksniff.

— Desigur — zise bătrînul Martin — asta-i o distracție pentru oamenii de rînd.

— Pentru drojdia societății, întări domnul Pecksniff. De ce n-ai aduce-o aici pe domnișoara Graham ? Uite, acum o să rămîn singur în casă, căci Thomas Pinch nu contează. Drăguța noastră prietenă va sta în camera fiicei mele, iar dumneata poți să-ți alegi orice cameră vei vrea. În privința aceasta n-o să avem nici o discuție, te asigur.

— Cred că nu, zise Martin.

Pecksniff îi strînse mîna.

— După cum văd, scumpul meu domn, noi doi ne înțelegem bine !... „Îl duc de nas cum vreau", își zise el nemaiîncăpîndu-și în piele de bucurie.

— Ai să mă lași să stabilesc eu prețul pensiunii, rosti bătrînul după un minut de tăcere.

— O, nici nu poate fi vorba despre așa ceva ! protestă Pecksniff.

— Țin să fixez eu prețul pensiunii, repetă Martin, cu o licărire din îndărătnicia lui de odinioară. Ai înțeles ?

— Dacă ţii dumneata, scumpe domn, bine.

— Da, ţin la asta, întări bătrînul. Dumneata ştii bine că ţin totdeauna la lucrurile astea. Oriunde aş sta, chiar şi la dumneata, mă simt dator să-mi plătesc locuinţa. Asta nu înseamnă însă că nu mai am faţă de dumneata alte datorii de care mă voi achita cîndva, Pecksniff.

Arhitectul era prea emoţionat ca să mai vorbească. Ar fi vrut să verse o lacrimă pe mîna binefăcătorului său, dar nu putu să stoarcă nici măcar una, distileria fiind complet secată.

— Dea Domnul ca această zi să vie cît mai tîrziu ! exclamă cu pietate. Ah ! scumpe domn, dac-ai şti ce profund interes îţi port şi dumitale şi tuturor din preajma dumitale ! Mă refer la tînăra şi frumoasa noastră prietenă.

— Aşa e — răspunse Martin — da, da, aşa e ; are neapărat nevoie de cineva care să-i poarte de grijă. Cred că n-ar fi trebuit s-o car aşa după mine. Deşi orfană, ar fi putut găsi un suflet care s-o ocrotească şi de care să se ataşeze. Cînd era încă fetiţă, mă mîngîiam cu gîndul că-i făcusem un hatîr, punînd-o astfel ca un scut între mine şi tot felul de intriganţi. Acum însă, cînd este aproape femeie, nu mai sînt atît de convins că am făcut bine. Singurul ei ocrotitor este ea însăşi. Am crescut-o atît de departe de lume, încît primul cîine venit poate s-o muşte sau să se gudure pe lîngă ea, după cum i-o căşuna lui. Are atîta nevoie să fie înconjurată de respect şi bunătate. Da, da, atîta nevoie !

— Şi situaţia asta nu s-ar putea schimba, oare, în aşa fel încît să aibă şi dînsa un sprijin, scumpe domn ? începu domnul Pecksniff.

— Cum anume ? S-o fac croitoreasă, sau guvernantă ?

— Ba ferească Dumnezeu ! protestă domnul Pecksniff. Dragă domnule, mai există şi alte mijloace pentru a aduce o schimbare în situaţia ei. Da, desigur. Dar sînt prea emoţionat în momentul de faţă ca să pot continua această discuţie. Nici nu mai îmi dau bine seama de ce spun. Te-aş ruga, dacă eşti bun, să lăsăm asta pe altă dată.

— Nu cumva eşti bolnav ? întrebă Martin îngrijorat.

— Nu, nu, exclamă Pecksniff. Nu, te-aş ruga, dacă eşti bun, să lăsăm asta pe altă dată. Mă duc să mă plimb puţin. Dumnezeu să te aibă în sfînta lui pază.

Bătrînul Martin îl binecuvîntă la rîndul lui și-i strînse mîna. În timp ce se uita după el cum se îndrepta cu pași domoli spre casă, domnul Pecksniff își reveni complet din emoțiile prin care trecuse adineauri, cînd — asta, firește, numai în cazul că ar fi fost vorba de altcineva decît de domnul Pecksniff — și-ar fi putut spune că încercase să ia pulsul bătrînului. Cum însă, pe de altă parte, figura acestuia era lipsită de orice expresie, uitîndu-se după el, domnul Pecksniff nu se putu stăpîni să nu-și spună din nou : „Și cînd te gîndești că pot să-l duc de nas cum vreau ! Nici nu-ți vine să crezi !"

În aceeași clipă, bătrînul Martin își întoarse capul, făcîndu-i de departe un semn prietenesc, la care domnul Pecksniff se grăbi să răspundă la fel.

„Și totuși îmi amintesc c-a fost un timp — își continuă monologul domnul Pecksniff — un timp nu prea îndepărtat, cînd nici măcar nu binevoia să se uite la mine. Plăcută schimbare ! O, inima omenească este atît de gingașă și căile prin care ajungi la ea atîta de întortocheate ! Cînd îl vezi, ai spune că-i același om, și totuși am ajuns să-l joc pe degete cum vreau. Nici nu-ți vine să crezi !"

Într-adevăr, se părea că domnul Pecksniff ar fi putut obține orice de la Martin Chuzzlewit ; tot ce zicea sau făcea domnul Pecksniff era just și tot ce socotea el cu cădere să se facă, se făcea. Martin, care scăpase din toate capcanele puse de puzderia de rude interesate și rapace, rămînînd atîția ani de zile ferecat în carapacea neîncrederii și bănuielilor sale, ajunsese acum o unealtă, o jucărie în mîinile bravului Pecksniff. Bucuria pe care i-o stîrnea arhitectului nostru gîndul acesta i se reflecta pe figură, în timp ce-și continua plimbarea de dimineață.

Primăvara ce înflorea în sufletul domnului Pecksniff se răsfrîngea și asupra naturii. Pașnicul domn Pecksniff hoinărea pe sub bolți adînci de verdeață, împletite din tinere ramuri printre care soarele se cernea aruncînd pete de lumină ce înveseleau priveliștea ; pășea printre ferigi înrourate, dintre care țîșnea cîte un iepure ce se făcea nevăzut la apropierea lui ; printre iazuri umbrite și arbori doborîți la pămînt ; prin vîlcele acoperite cu un covor de frunze uscate, al căror parfum deștepta amintirile trecutului. Preacinstitul Pecksniff pășea cufundat într-o calmă

meditație, pe lîngă livezile îngrădite și tufișurile aromite de parfumul măceșilor, pe lîngă căsuțe cu acoperișuri de stuf, ai căror locuitori se ploconeau smeriți înaintea lui ca înaintea unui înțelept cu suflet blînd, ce era. Albina zumzăia în zbor, ducîndu-se să-și culeagă mierea. Musculițe leneșe roiau zburdalnice în cercuri cînd mai mari, cînd mai mici, și-l întovărășeau pe drum, zbenguindu-se voioase înaintea lui. Culorile ierburilor crescute în voie erau cînd foarte vii, cînd șterse, ca și cum norii ușori care pluteau hăt-departe în văzduh ar fi avut vreo influență asupra lor. Nevinovatele păsărele, simboluri înaripate ale conștiinței domnului Pecksniff, îl întîmpinau de pe fiecare creangă cu cîntecele lor ; domnul Pecksniff omagia, în felul său, frumusețea acelei zile, rumegîndu-și planurile de-a lungul drumului.

Era atît de cufundat în gînduri, încît la un moment dat se poticni de rădăcina unui copac bătrîn și abia atunci își înălță cucernicii ochi pentru a cerceta locul pe unde mergea. Ce zguduit se simți văzîndu-și, nu departe, întruparea visurilor sale, în carne și oase ! La doi pași de dînsul se afla Mary ! Mary în persoană — și singură !

La început, domnul Pecksniff se opri, ca și cum ar fi vrut s-o ocolească ; în clipa următoare însă se hotărî să înainteze, ceea ce și făcu, fără să mai stea mult pe gînduri. Și, în timp ce se apropia de ea, cînta atît de melodios și cu atîta nevinovăție, că nu-i mai lipseau decît penele și aripile ca să fie o adevărată păsărică.

Auzind în spatele ei un viers care nu părea ieșit din gîtlejul unei păsări de crîng, Mary întoarse capul. Domnul Pecksniff îi trimise cu vîrful degetelor o sărutare și, dintr-un salt, fu lîngă ea.

— Ai venit să te reculegi în mijlocul naturii ? începu domnul Pecksniff. Ca și mine...

Fata îi răspunse că dimineața era așa de frumoasă, încît nici nu băgase de seamă că făcuse o atît de lungă plimbare și tocmai voia să se întoarcă înapoi. Domnul Pecksniff declară că același lucru se întîmplase și cu el, și că se vor întoarce împreună.

— Ia-mă de braț, fetiță dulce, o pofti el.

Mary însă declină această onoare și o porni la drum atît de zorită, încît domnul Pecksniff protestă :

— Mergeai agale cînd te-am întîlnit. De ce ești atît de crudă acum și te grăbești ? Cred că nu vrei să fugi de mine ?

— Ba da, răspunse fata, întorcîndu-și spre el obrazul împurpurat de indignare. Știi bine că da. Te rog să mă lași în pace, domnule Pecksniff ; prezența dumitale îmi este profund dezagreabilă.

Prezența lui ! Cum, casta, patriarhala lui prezență, pe care doamna Todgers (o persoană desigur foarte la locul ei) o suportase nu numai fără să se plîngă, dar chiar cu o vădită satisfacție ! Nu, așa ceva nu era cu putință. Domnul Pecksniff fu adînc mîhnit auzind-o vorbind astfel.

— Dacă încă n-ai observat acest lucru — zise Mary — uite, ți-l spun acum, prin viu grai ; iar dacă ești într-adevăr un gentleman, încetează să mă mai jignești.

— Vai, vai ! se lamentă domnul Pecksniff. N-aș putea decît să aprob o asemenea pudoare la una dintre fiicele mele ; cum aș putea s-o găsesc supărătoare la o fată atît de frumoasă ca dumneata ? E crud, mi se rupe inima, dar nu vreau să mă cert, Mary, cu dumneata.

Ea dădu să spună că-i pare rău, dar în loc de asta izbucni în lacrimi. Domnul Pecksniff putu deci să-și reînceapă manevrele pe care le folosise față de doamna Todgers, cu intenția de a le prelungi ceva mai mult decît data trecută ; așadar, apucînd cu mîna liberă mîna lui Mary, își împleti în joacă degetele cu degetele fetei sărutîndu-i-le cînd și cînd, în vreme ce conversația se desfășura cam așa :

— Nici nu știi ce bine-mi pare că ne-am întîlnit. Grozav de bine-mi pare. Pot acum să-mi descarc în sfîrșit sufletul de-o povară care mă apasă și să-ți vorbesc cu inimă deschisă, Mary, începu Pecksniff, luînd cele mai dulci intonații cu putință (atît de dulci, încît mai curînd chițcăia decît vorbea). Sufleţelul meu ! Te iubesc !

Fantastic lucru este prefăcătoria fetelor ! Mary se scutură ca și cum un fior de groază îi trecuse prin tot trupul.

— Te iubesc, sufleţelul meu — continuă domnul Pecksniff — cu atîta pasiune, încît nici mie nu-mi vine să cred. Mi-am închipuit că acest sentiment fusese definitiv îngropat în tăcutul lăcaș în care zace o anumită femeie (pe care dumneata o întreci și în frumusețe și în spirit), văd însă că m-am înșelat.

Fata încercă să-şi desprindă mîna, dar mai degrabă ar fi reuşit să scape din încolăcirea unui şarpe boa, dacă am îndrăzni să comparăm această jivină cu domnul Pecksniff.

— Cu toate că sînt văduv, zise domnul Pecksniff, examinîndu-i inelele din degete şi urmărind cu degetul lui gros şerpuirea unei vinişoare delicate ; deşi sînt văduv şi am două fete, nu am nici un fel de obligaţii, scumpa mea. Una dintre ele e măritată, precum ştii ; cealaltă este pe punctul de a părăsi casa părintească de bunăvoie şi mai ales din cauză că a presimţit (trebuie să-ţi mărturisesc, de ce nu ?) a presimţit că vreau să-mi schimb felul de viaţă. Mă bucur de o reputaţie bună, aşa nădăjduiesc, şi cred că lumea mă vorbeşte de bine. Înfăţişarea mea nu este chiar atît de monstruoasă şi nici felul meu de a mă purta. Ah ! ce mînuţă răutăcioasă ! exclamă domnul Pecksniff încercînd să reţină mîna ce se zbătea să se smulgă din mîna lui. De ce m-ai luat prizonier ? Haide, du-te ! zise el dîndu-i o palmă uşoară ca s-o pedepsească ; dar imediat după aceea, se grăbi s-o vîre sub vesta lui ca s-o împace. Binecuvîntaţi întru dragostea noastră împărtăşită — zise el — şi în tovărăşia venerabilului nostru prieten, comoara mea, vom trăi fericiţi. Iar cînd bătrînul va pleca pe lumea cealaltă, ne vom consola unul pe altul. Ce zici, bobocelule ?

— S-ar cuveni, poate — zise Mary pe nerăsuflate — să-ţi fiu recunoscătoare pentru această mărturie a încrederii dumitale. N-aş putea spune că sînt ; nu pot decît să recunosc că meriţi, poate, mulţumiri. Primeşte deci cele cuvenite şi dă-mi drumul, te rog, domnule Pecksniff.

Preacinstitul surîse mieros şi cum mergeau alături o cuprinse pe Mary şi mai strîns.

— Te rog, te rog, lasă-mă, domnule Pecksniff. Nu pot să ascult propunerile dumitale. Nici nu le pot primi. Multe femei poate că ar fi încîntate, eu însă nu. Te rog din suflet, ai milă, lasă-mă !

Domnul Pecksniff însă nu se dezlipea de ea ; mergea ţinînd-o de talie şi strîngîndu-i mîna într-a lui, cu un aer atît de mulţumit, de parcă, într-adevăr, s-ar fi dăruit pe de-a întregul unul altuia, uniţi prin cea mai curată dragoste.

— Dacă dumneata profiți de faptul că ești mai tare — zise Mary, care, văzînd că nu reușise să facă nimic cu vorba bună, dădu frîu slobod indignării ce o cuprinsese — dacă dumneata, fiind mai puternic decît mine, mă forțezi să merg cu dumneata acasă, silindu-mă să-ți suport tot timpul drumului obrăzniciile, n-ai să mă poți împiedica totuși să-ți spun deschis ce cred despre dumneata. Te urăsc din adîncul sufletului ; știu cîte parale faci și te disprețuiesc.

— Nu ! nu ! zise domnul Pecksniff, cu blîndețe. O, nu, nu !

— Prin ce mijloace și prin ce nenorocit concurs de împrejurări ai izbutit să ai o asemenea influență asupra domnului Chuzzlewit, nu pot ști. Deși s-ar putea ca datorită acestei influențe bietul bătrîn să interpreteze în mod favorabil chiar și purtarea dumitale din momentul de față ; în orice caz, să știi, îl voi pune în curent cu tot ce s-a întîmplat azi.

Domnul Pecksniff își ridică galeș pleoapele grele, apoi și le plecă din nou ; parcă ar fi spus cu cel mai desăvîrșit sînge rece : „Așa ! Chiar așa !"

— Nu-i de-ajuns — zise Mary — că ai reușit să-l înrăiești peste măsură, că te folosești de ipohondriile lui pentru a-ți atinge scopurile dumitale mîrșave, că te străduiești să înăsprești o inimă atît de bună din fire ascunzîndu-i adevărul și nelăsînd să-i ajungă la ureche decît zvonuri false, mincinoase ? Nu-i destul că ai atîta putere asupra lui, încît ai izbutit să faci toate acestea și că abuzezi de această putere după bunul dumitale plac ? Mai trebuie oare să fii și grosolan, crud și laș față de mine ?

Domnul Pecksniff continua însă să meargă lîngă ea agale, blînd și nevinovat ca un miel care paște pe cîmp.

— Așadar, nimic nu te atinge, domnule Pecksniff ! exclamă Mary.

— Draga mea — răspunse domnul Pecksniff privind-o cu blîndețe — obișnuința de a face examenul propriei mele conștiințe și practica, să zicem, a virtuții...

— A ipocriziei, spuse Mary luîndu-i vorba din gură.

— Nu, nu — continuă domnul Pecksniff, strîngînd mustrător mîna captivă a fetei — a virtuții, m-a învățat să

mă stăpînesc atît de bine, încît e greu să mă scoți din fire. Pare un lucru ciudat, dar așa e ; cu greu mă poate scoate cineva din fire. Așadar — adaugă domnul Pecksniff, strîngînd-o și mai tare lîngă el — domnișoara și-a închipuit cumva că dînsa va cîștiga partida ! O, cît de puțin îmi cunoaște inima !

Într-adevăr, foarte puțin. Sufletul ei era în așa fel plăsmuit, că ar fi suportat mai degrabă apropierea unei broaște țestoase, a unei năpîrci sau a unui șarpe ; ba chiar ar fi preferat s-o strîngă în brațe un urs, decît să fie mîngîiată de domnul Pecksniff.

— Hai, hai — zise preacinstitul — cu o vorbă bună totul se aranjează, și buna înțelegere va domni iar printre noi. Eu nu sînt supărat, iubito.

— *Dumneata*, supărat ?!

— Nu — zise Pecksniff — nu sînt de loc, pe cuvînt. Și nici dumneata nu ești.

Sub mîna domnului Pecksniff bătea însă o inimă care spunea totuși altceva.

— Sînt sigur că nu ești — reluă el — și am să-ți spun de ce. Există doi Martin Chuzzlewit, draga mea, și dacă îi destăinuiești unuia dintre ei supărarea dumitale — cine știe ? — lucrul ăsta s-ar putea să aibă urmări neplăcute pentru celălalt. Și îmi închipui că nu vrei una ca asta, nu-i așa ?

Mary se cutremură din cap pînă în picioare și-i azvîrli domnului Pecksniff o privire în care se citea atîta mîndrie și atîta dispreț, încît el întoarse capul, ca să nu fie cumva nevoit, se vede, să-și iasă din fire.

— O mică dispută, scumpa mea — zise domnul Pecksniff — poate deveni o ceartă serioasă, ține minte. Ar fi penibil să mai agravăm situația acestui tînăr, după ce și-a văzut toate speranțele spulberate. Și totuși n-ar fi de loc greu, dimpotrivă. Zici că am oarecare influență asupra venerabilului nostru prieten. Se prea poate, se prea poate să am.

Și se uită în ochii ei, clătinînd amenințător din cap cu un gest plin de farmec.

— Nu, continuă el, pe un ton mai serios ; gîndindu-mă mai bine, iubita mea, dacă aș fi în locul dumitale aș păstra

acest secret numai pentru mine. Nu sînt de loc sigur — departe de mine — că vestea asta l-ar surprinde într-adevăr pe prietenul nostru. Am schimbat împreună cîteva cuvinte chiar azi dimineață și pot să-ți spun că este îngrijorat, chiar foarte îngrijorat de soarta dumitale, și ar vrea să te știe căpătuită. Dar chiar dacă l-ar surprinde, urmările indiscreției dumitale vor fi aceleași — Martin-junior s-ar putea să aibă foarte mult de suferit. În locul dumitale n-aș ține așa morțiș să-i fac vreun rău lui Martin. Mi-ar fi milă de el, zise domnul Pecksniff cu un surîs convingător. Uite, măcar că nu merită, mie, îți spun drept, mi-ar fi milă de el !

Mary începu să plîngă atît de tare, copleșită de o durere atît de puternică, încît Pecksniff găsi că-i mai prudent să-și desprindă brațul cu care o ținea strînsă de talie, păstrîndu-i numai mîna într-a lui.

— În ceea ce privește acest mic și scump secret al nostru — continuă el — îl vom păstra numai pentru noi și vom discuta numai între patru ochi, după ce te vei mai gîndi puțin. Vei consimți să fii soția mea, iubito. Știu eu că vei consimți. Oricare ar fi părerea dumitale în momentul de față, știu că pînă la sfîrșit vei primi. Îmi amintesc că am auzit, dar n-aș putea să spun nici cînd, nici unde — adăugă el cu o încîntătoare sinceritate — că dumneata și cu Martin-junior erați de mici legați unul de altul printr-o dragoste copilărească. Iar cînd vom fi căsătoriți, vei fi mulțumită că spre binele lui l-ai uitat, căci atunci vom vedea dacă ne va fi cu putință să-i fim în oarecare măsură de folos lui Martin-junior. Ai spus că am o anumită influență asupra venerabilului nostru prieten, nu-i așa ? Nu zic nu. Se prea poate să am...

Pădurea în care se desfășura această scenă duioasă se sfîrșea în spatele locuinței domnului Pecksniff. Se aflau acum atît de aproape de casă, încît Pecksniff se opri și apucînd degetul cel mic al Mary-ei, îi zise pe un ton glumeț, ca o ultimă fantezie înainte de despărțire :

— Să-l mușc ?

Neprimind nici un răspuns, în loc să-l muște, se mulțumi să-l sărute ; apoi, aplecîndu-și asupra fetei chipul cu obrajii căzuți (căci poți să fii un om de bine și să ai obrajii

căzuți), îi dădu binecuvîntarea lui menită să-i asigure prosperitatea și fericirea pînă la sfîrșitul vieții, ceea ce îi îngădui fetei să-și recapete liniștea.

Se zice că adevărata curtoazie înnobilează pe un bărbat, că-l face mai demn și că dragostea ar fi subțiat pe mulți bădărani. Pe chipul domnului Pecksniff, însă, acum, cînd rămăsese singur, nu se vădea nici o schimbare în bine, pesemne din pricină că, pentru o fire atît de nobilă ca a lui, sentimentele acestea erau mult prea vulgare. Ba, dimpotrivă, părea tuflit de tot ; aveai impresia că ar vrea să se ascundă într-însul și că, spre nenorocirea lui, nu poate. Ghetele-i păreau mai mari decît trebuia, mînecile prea lungi, părul prea zbîrlit, pălăria prea mică, figura prea boțită ; iar gîtul — prea lung — părea să aibă nevoie de un șreang ca să-l mai acopere. Timp de o clipă sau două fu neliniștit, palid la față, speriat, bicisnic ca o tîrîtoare — numai pecksniffian nu. Curînd însă, își veni în fire și intră în casă atît de senin la chip de parcă ar fi fost însuși Marele Preot al Verii în persoană.

— Tată — îi spuse Charity — știi, am aranjat să plec mîine.

— Atît de repede, copila mea ?

— Nu se poate spune că-i prea repede, date fiind împrejurările, răspunse Charity. I-am scris doamnei Todgers, propunîndu-i anumite condiții și am rugat-o să mă aștepte la sosirea diligenței, oricare ar fi hotărîrea ei. De acum înainte, domnule Pinch, ești liber să faci tot ce-ți place !

Cu o clipă înainte, domnul Pecksniff ieșise din cameră, în timp ce Tom intra.

— Tot ce-mi place ?... repetă Tom.

— Da, nu va mai fi nimeni să te mustruluiască, zise Charity. Cel puțin, așa sper, căci cine știe ce se mai poate întîmpla. Hm ! Toate pe lumea asta sînt schimbătoare.

— Cum ? Nu cumva... nu cumva și dumneata te măriți, domnișoară Pecksniff ? întrebă Tom în culmea mirării.

— Nu tocmai, zise Charity, bîlbîindu-se nițeluș. Nu m-am hotărît încă. Aș fi putut de mult să fac pasul ăsta, dacă aș fi vrut, domnule Pinch.

— Sigur că da ! încuviință Tom.

Şi era cu adevărat convins de lucrul acesta, convins pînă în adîncul inimii.

— Nu, zise Charity. Nici eu, şi, după cîte ştiu pînă acum, nici altcineva din casa asta. Hm ! Dar de azi încolo nu voi mai locui împreună cu tata. Am motivele mele. E un secret, un mare secret la mijloc ; să ştii însă că toată viaţa am să-mi amintesc cu nespusă simpatie de vitejia dumitale din noaptea aceea. Cît priveşte raporturile dintre noi, domnule Pinch, ne despărţim ca doi buni prieteni, cei mai buni prieteni din lume.

Tom îi mulţumi pentru încrederea şi pentru prietenia ei, totuşi confidenţele auzite ascundeau un mister care-i stîrnea cele mai mari nedumeriri. În nemăsuratul lui devotament faţă de familia Pecksniff, suferise din cauza plecării lui Mercy mai mult decît s-ar putea crede ; fiindcă trebuie să se ştie că, cu cît avea mai mult de pătimit în casa asta, cu atît se socotea mai vinovat, imputîndu-şi singur tot felul de lipsuri. De abia reuşise să se împace cu gîndul acesta, cînd iată că acum pleca şi Charity ! Şi ea crescuse oarecum sub ochii lui Tom. Cele două surori erau în parte fiicele domnului Pecksniff, în parte însă şi ale lui Tom ; o dreaptă împărţire, fără îndoială, căci domnul Pecksniff avea datoria să le iubească, Tom o avea pe aceea să le servească ! Neputînd deci primi atît de uşor vestea acestei noi despărţiri, Tom dormi în noaptea aceea numai vreo două ceasuri, căci se gîndise mai tot timpul la schimbările înspăimîntătoare petrecute la ei în casă.

Cînd se lumină de ziuă, Tom îşi spuse că toate misterele acestea nu fuseseră decît un vis. Dar nu : coborînd scara, îi găsi pe toţi ocupaţi care cu închisul geamantanelor, care cu legatul cutiilor, care cu diverse alte pregătiri în vederea plecării domnişoarei Charity, pregătiri care ţinură ziua întreagă. Cînd totul fu gata pentru diligenţa de seară, domnişoara Charity depuse pe masa din salon, cu toată solemnitatea, cheile gospodăriei, îşi luă cu multă condescendenţă rămas bun de la toţi ai casei şi părăsi căminul părintesc — fapt pentru care unii profani s-au grăbit să remarce că în duminica următoare, în biserică, servitoarea domnului Pecksniff i-ar fi mulţumit cu înfocare lui Dumnezeu.

CAPITOLUL XXXI

În care domnul Pinch este slobozit de o îndatorire pe care, de fapt, n-o avea față de nimeni, iar domnul Pecksniff se achită de o datorie pe care o are față de societate.

Ultimele cuvinte din capitolul precedent ne-au condus în chip firesc la începutul acestuia, căci și aci va fi vorba de o biserică, lăcaș atît de des menționat mai înainte : biserica în care Tom Pinch cînta în chip gratuit la orgă.

Într-o după-amiază călduroasă, cam la o săptămînă după plecarea la Londra a domnișoarei Charity, ducîndu-se să se plimbe, domnului Pecksniff îi veni chef să dea o raită și prin cimitir. Pe cînd colinda printre morminte în căutarea unor epitafe pe care să le poată folosi ca maxime — căci dînsul nu pierdea niciodată prilejul de a-și îmbogăți repertoriul de cugetări cu caracter moral și de efect pe care le scotea la iveală oricînd avea ocazie — tocmai atunci începu și Tom să cînte la orgă. Tom dădea fuga la biserică îndată ce avea un moment de răgaz. Dat fiind că orga era mică, o simplă apăsare a piciorului pe pedală era de ajuns ca să pună în mișcare curentul de aer, așa că Tom n-avea nevoie de nici un ajutor. Deși, dacă ar fi avut nevoie, nimeni, fie bărbat, fie copil, din tot tîrgul pînă la barieră, inclusiv vameșul, n-ar fi refuzat să sufle pentru el pînă s-ar fi învinețit la față.

Domnul Pecksniff n-avea, la urma urmei, nimic împotriva muzicii. Era îngăduitor și — precum singur spunea — în stare să suporte orice. Pentru el muzica era un mijloc de a-ți pierde timpul și o socotea o îndeletnicire foarte potrivită pentru unul ca Tom. Așa că domnul Pecksniff privea cu multă îngăduință exercițiile pe care le făcea Tom la orgă. Cînd Tom cînta duminica în biserică, domnul Pecksniff, în nețărmurita lui dragoste, avea impresia că el însuși cîntă, spre delectarea întregii congregații. De aceea, atunci cînd nu mai găsea ce să-i dea de făcut lui Tom ca

să-şi scoată banii pe care i-i plătea lunar, domnul Pecksniff îi îngăduia să se ocupe de acest instrument, fapt pentru care Tom îi era foarte recunoscător.

După-amiaza era deosebit de călduroasă, iar domnul Pecksniff hoinărise mult timp încolo şi încoace. Deşi n-avea ceea ce se numeşte în mod obişnuit o ureche muzicală, îşi putea da seama totuşi că muzica exercită o influenţă liniştitoare asupra spiritului său. Aşa cum se şi întîmplă de altfel în momentul acela, cînd domnului Pecksniff i se păru că aude dintr-acolo nişte melodioase sforăituri. Se apropie deci de biserică şi, privind prin romburile zăbrelelor unei ferestre de la intrare, îl zări pe Tom care trăsese în lături perdelele şi cînta cu multă expresivitate şi sensibilitate.

În biserică era o răcoare îmbietoare. Era destul să priveşti bătrînul acoperiş de stejar, susţinut de-a curmezişul de grinzi mari, zidurile străvechi, lespezile de marmură şi pardoseala de piatră, crăpată pe alocurea, ca să te simţi răcorit. În geamurile din faţă băteau încetişor frunzele de iederă ; soarele nu pătrundea decît printr-o singură ferestruică, lăsînd interiorul bisericii într-o îmbietoare penumbră. Dar cel mai ispititor locşor era strana acoperită de o draperie roşie şi împodobită cu perne moi, pe care se lăfăiau, duminica, demnitarii oficiali ai comitatului (în frunte cu domnul Pecksniff). Locul obişnuit al domnului Pecksniff era în colţ — un colţişor deosebit de confortabil. O enormă carte de rugăciuni *in quarto* acoperea în acel moment pupitrul.

Domnul Pecksniff se hotărî să intre în biserică să se odihnească.

Pătrunse încetişor, mai întîi pentru că intra într-o biserică, în al doilea rînd pentru că pasul său era totdeauna uşor, apoi pentru că Tom cînta un imn solemn şi, în sfîrşit, pentru că se gîndea să-i facă o surpriză organistului, atunci cînd acesta se va opri din cîntat. Deschise uşiţa stranei înalte şi se strecură înăuntru, trăgînd-o după el ; se aşeză apoi la locul lui obişnuit şi, întinzîndu-şi picioarele comod, se reculese, pentru a asculta mai bine.

Este de neînțeles cum poate cineva să adoarmă într-un lăcaș în care totul ar fi trebuit să-l țină treaz ! Totuși, domnul Pecksniff adormi. Nu trecuseră nici cinci minute de cînd se așezase în colțișorul lui și începu să moțăie. Se trezea o clipă, apoi iar începea să picotească. Își deschidea ochii, leneș, și începea din nou să pice de somn ; iar îi închidea, iar moțăia. Și dintr-o moțăială într-alta, încetă de tot să mai miște, și rămase ca împietrit în strană.

Mult timp după ce adormi mai păstră în ureche sunetele orgii, cu toate că nu-și dădea prea bine seama dacă era vorba de o orgă sau de mugetul unui taur. După o bucată de vreme, i se păru că aude, ca prin vis, un zvon de glasuri ; curiozitatea reuși întrucîtva să biruie somnul și-l făcu să deschidă ochii.

Era însă atît de somnoros, încît, după ce privi strana, și pernele pe care îngenuncheau credincioșii, fu cît pe aci să lunece din nou în somn, cînd deodată își dădu seama că se auzeau cu adevărat voci în biserică ; vocile unor oameni care discutau ceva în șoaptă, dar cu aprindere, stîrnind ecourile lăcașului. Atunci se trezi de-a binelea și trase cu urechea.

După ce ascultă cîteva clipe, se simți mai treaz decît fusese vreodată în viața lui. Cu ochii, cu urechile și cu gura larg deschisă, mișcîndu-se cu foarte mare precauție, dădu cu mîna perdeaua la o parte și aruncă o privire în biserică.

Erau Tom Pinch și cu Mary. Ei erau. Le recunoscuse vocile și în aceeași clipă înțelese și despre ce vorbeau. Stătu astfel la pîndă, cu bărbia rezemată de marginea stranei, ca un om cu capul pe ghilotină, gata să se lase repede pe vine, dacă vreunul dintre cei doi s-ar fi întors brusc spre el. Asculta atît de încordat, încît și părul de pe cap și gulerul cămășii i se zbîrliseră.

— Nu — spunea Tom — n-am primit decît o singură scrisoare de la New York. Dar nu trebuie să te neliniștești din pricina asta, se prea poate să fi plecat cine știe în ce loc îndepărtat, unde poșta nu merge regulat și scrisorile nu vin prea des. În scrisoarea aceea

mă avertizase de altfel că s-ar putea întîmpla așa ceva chiar după ce va sosi în orașul unde trebuia să meargă cu tovarășul lui — Eden îi zice, mi se pare.

— Sînt foarte îngrijorată, spuse Mary.

— N-ai de ce să fii, o liniști Tom. Nu știi proverbul care spune că veștile rele vin totdeauna mai repede decît ar trebui ? Poți fi sigură că dacă i s-ar fi întîmplat ceva am fi aflat de mult. E atîta vreme de cînd tot încerc să-ți vorbesc, spuse Tom, cu obișnuita lui timiditate, dar niciodată nu mi-ai oferit prilejul.

— Adeseori m-am temut — îi mărturisi Mary — să nu-ți închipui cumva că preget dacă trebuie să mă încred sau nu în dumneata, domnule Pinch.

— Nu — bolborosi Tom — în nici un caz nu mi-aș fi putut închipui una ca asta. Dacă mi-ar fi venit în minte un asemenea gînd, l-aș fi alungat imediat, socotind că-s nedrept cu dumneata. Îmi dau seama în ce situație delicată te afli și cît de greu îți vine să-mi faci mărturisiri ; dar uite, îți spun, aș fi în stare să-mi dau și viața ca să te cruț de necazuri, fie chiar pentru o singură zi, zău, mi-aș da-o bucuros.

Bietul Tom !

— Și eu m-am temut cîteodată — continuă el — că nu mă poți suferi, pentru că... pentru că îndrăznesc să-ți ghicesc din cînd în cînd vrerile și să ți le îndeplinesc. Alteori mi-am închipuit că numai din bunătate ești atît de rezervată cu mine.

— Adevărat ?

— O prostie a mea, era ridicol să-mi închipui așa ceva, dar mi-era teamă să nu crezi cumva că te admir prea mult și că de aceea ar fi mai bine să te lipsești de sprijinul neînsemnat pe care ți l-aș fi putut da. Dacă vreodată — urmă Tom, bîlbîindu-se — dacă vreodată ți-ar veni în minte o idee ca asta, alung-o te rog. Căci mie nu-mi trebuie mare lucru ca să fiu fericit ; voi trăi cu sufletul împăcat ani de zile aici, chiar dacă dumneata și cu Martin mă veți fi uitat. Sînt un biet om timid și stîngaci, nu sînt de loc ceea ce se cheamă un om de lume ; pe mine trebuie să mă privești ca pe un bătrîn călugăr, atîta tot !

— Dacă toți călugării ar avea o inimă ca a ta, Tom, Dumnezeu să le înmulțească specia ! cu toate că asta nu-i prevăzut în regulile cinului.

— Dragă domnule Pinch — zise Mary dîndu-i mîna — nu pot să-ți spun cît m-au mișcat dovezile dumitale de prietenie. Să știi că niciodată n-am avut vreo bănuială în privința dumitale, nedreptățindu-te, niciodată nu m-am gîndit că ai putea fi altfel decît așa cum mi te-a descris Martin, ba poate chiar mai mult decît atît. Fără discretele atenții și fără prietenia pe care mi-ai arătat-o, m-aș fi simțit foarte nenorocită aici. Dumneata ai fost îngerul meu cel bun, căci mi-ai umplut inima de speranță și de curaj.

— Tare mă tem — răspunse Tom, clătinînd din cap — că nu semăn de loc cu un înger, nici măcar atît cît heruvimii de piatră din cimitire și nici nu cred că se găsesc pe acest pămînt mulți muritori care să-i semene. Dar aș dori să știu, dacă nu sînt indiscret, de ce nu mi-ai pomenit nimic pînă acum despre Martin ?

— Pentru că m-am temut să nu-ți fac vreun rău.

— Vreun rău ! exclamă Tom.

— Da, față de patronul dumitale.

Domnul în chestiune se topi imediat sub strană.

— De Pecksniff ! zise Tom înveselit, cu aerul unui om care știe el ce știe. O ! Doamne ! dar dînsul habar n-are de așa ceva ! E sufletul cel mai nobil din lume. E fericit să știe că toți oamenii din jurul lui se simt bine. O, Doamne, n-ai de ce să te temi de Pecksniff. Nu-i el omul care să te iscodească.

Să fi fost altcineva în locul domnului Pecksniff, n-ar fi avut în momentul acela decît o singură dorință : să intre printre crăpăturile podelei, și să se trezească în Calcutta sau în orice altă regiune îndepărtată de pe cealaltă jumătate a globului pămîntesc. Domnul Pecksniff însă se așeză mai comod pe perinuța din strană și, zîmbind, ascultă cu o sporită atenție.

Totuși, deoarece Mary părea să se îndoiască de afirmațiile lui Tom, acesta continuă să-și apere din răsputeri patronul.

— Zău, nu știu cum se face ; dar ori de cîte ori mi se întîmplă să vorbesc despre dînsul cu cineva,

constat că Pecksniff nu este apreciat cum se cuvine. Este un lucru absolut inexplicabil, dar așa este. De pildă, John Westlock, fostul lui elev care a stat la noi într-o vreme — un băiat bun cum nu se mai află pe lume, din toate punctele de vedere — uite, cred că Westlock n-ar fi fost de loc supărat să-l vadă pe Pecksniff legat de coada unei căruțe și bătut cu biciul, zău așa! Și nu este singurul caz; căci toți elevii care s-au perindat la noi de cînd sînt eu aici au plecat plini de o ură neîmpăcată împotriva lui Pecksniff. Și tot așa și Mark Tapley, deși nu era în aceeași situație. Batjocurile cu care îl împroșca pe Pecksniff, de cîte ori îl vedea intrînd la „Balaur", erau de-a dreptul revoltătoare. Martin la fel. Martin a fost cel mai înverșunat dintre toți. A, cum nu m-am gîndit pînă acum: asta trebuie să fie! Cred că el ți l-a zugrăvit în culori atît de negre pe Pecksniff, așa încît ai sosit aici cu idei preconcepute, domnișoară Graham! E firesc deci să nu poți fi un martor imparțial.

Și Tom începu să-și frece mîinile încîntat că făcuse această descoperire.

— Domnule Pinch — zise Mary — te înșeli asupra lui.

— Nu, nu! protestă Tom. *Dumneata* te înșeli. Dar — adăugă el, schimbînd brusc tonul — ce ai, domnișoară Graham, ce este?

Domnul Pecksniff își scoase la iveală, încetul cu încetul, din strană, mai întîi părul, apoi fruntea, în sfîrșit sprîncenele și ochii. Pe-o bancă lîngă ușă, Mary își ținea fața îngropată în palme, în timp ce Tom stătea aplecat asupra ei.

— Ce s-a întîmplat? exclamă Tom. Am spus ceva care te-a jignit? Te-am supărat cumva? Nu plînge, te rog. Spune-mi ce este. Mi se rupe inima cînd te văd plîngînd. Dumnezeu să mă ierte, dar în viața mea n-am fost atît de buimăcit și de mîhnit ca acum.

Domnul Pecksniff rămase cu privirile pironite asupra lor; nu s-ar fi clintit din loc nici chiar dacă ar fi simțit între coaste un sfredel sau un fier înroșit.

— N-aș fi vrut să-ți spun, domnule Pinch, dar iluziile dumitale te-au orbit într-atît, și este atît de necesar să ne păzim de dînsul, încît nu văd alt mijloc să nu ne dăm în vileag și să știi și dumneata cine îmi amărăște viața. Trebuie să-ți deschid ochii. Am venit aici anume ca să-ți fac această mărturisire ; cred însă că pînă la urmă tot n-aș fi avut curajul să-ți spun, dacă nu ai fi deschis chiar dumneata vorba.

Tom se uită țintă la ea, ca și cum s-ar fi întrebat : „Ce poate să fie ?" dar nu scoase nici un cuvînt.

— Acela pe care dumneata îl crezi cel mai bun dintre oameni — zise cu glas tremurător Mary, ridicîndu-și spre el ochii scînteietori — acela...

— Dumnezeu să mă ierte ! murmură Tom clătinîndu-se. Așteaptă puțin. Acela pe care eu îl socotesc cel mai bun dintre oameni. E vorba de Pecksniff, firește. Nu-i așa, la el te referi ? Dumnezeule mare, să nu vorbești cu păcat ! Oare ce-a putut să facă ? Dacă nu-i cel mai bun dintre oameni, ce este atunci ?

— Este cel mai rău om din lume. Cel mai prefăcut, cel mai viclean, cel mai crud, cel mai josnic, cel mai nerușinat !... strigă tînăra, tremurînd toată de indignare.

Tom căzu pe un scaun cu mîinile împreunate.

— Te întreb — continuă Mary — ce crezi dumneata despre un om care, găzduindu-mă la el în casă, deși fără voia mea, și care cunoscîndu-mi situația și știind că sînt singură pe lume și fără apărare, are neobrăzarea să mă insulte de față cu fiicele sale în așa chip, încît dacă aș fi avut un frate chiar mai mic decît un copilandru, mi-ar fi luat imediat apărarea.

— Un om ca ăsta nu poate fi decît un mizerabil ! exclamă Tom. Oricine ar fi el, e un mizerabil !

Domnul Pecksniff se dădu iar la fund.

— Și cum judeci dumneata — continuă Mary — un om care, atunci cînd singurul meu prieten (o ființă bună și dragă) era în deplinătatea facultăților sale, se umilea în fața lui, cu toate că prietenul meu (care îl cunoștea bine) îl alunga ca pe un cîine. Și care acum, cînd acest prieten al meu a căzut în mintea copiilor, se gudură din nou pe lîngă el uitînd cu totul trecutul și

profită de influența pe care a cîștigat-o asupra lui prin cele mai josnice lingușiri, pentru a-și atinge scopurile care n-au nimica drept sau bun în ele. Scopurile lui josnice...

— Spun că e un mizerabil !

— Dar cum califici dumneata, domnule Pinch, cum califici un om care, chibzuind că mijlocul cel mai potrivit pentru a-și atinge scopurile este să mă ia de nevastă, se ține de capul meu, căutînd să mă înduplece cu argumentul rușinos și laș că dacă mă mărit cu el, atunci Martin, căruia i-a cășunat atîtea nenorociri, va putea să-și recapete o parte din speranțele pierdute, adăugînd că dacă îl refuz, îl va nenoroci și mai mult. Ce zici despre omul care caută să transforme credința mea față de cel pe care-l iubesc din toată inima, într-un izvor de chinuri pentru mine și de necazuri pentru cel care e lumina vieții mele ? Despre omul care încearcă să facă din mine, fără voia mea, o unealtă împotriva celui asupra căruia aș vrea să se reverse tot harul ceresc. Despre omul care, întinzîndu-mi fără milă tot felul de capcane, îmi împărtășește planurile sale cu vorbe mieroase și cu tot zîmbetul pe buze, ziua-n amiaza mare, silindu-mă să-i suport îmbrățișările și sărutîndu-mi mîna — mîna asta — adăugă tînăra fată în culmea agitației, întinzîndu-și brațul — pe care mai curînd aș fi vrut s-o văd retezată decît pîngărită, întinată de atingerea lui.

— Zic — exclamă Tom, exaltat — zic că un asemenea om este un mizerabil și un laș. Nu mă interesează cine este. Atîta știu : că-i un nemernic fără pereche.

Îngropîndu-și din nou fața în palme — ca și cum forța care o susținuse în timpul acestor mărturisiri se topise într-un sentiment de suferință și de rușine — tînăra fată izbucni în lacrimi.

Pe Tom, cel mai mic semn de mîhnire din partea lui Mary l-ar fi făcut, desigur, să se prăpădească de mila ei. Dar o asemenea priveliște ? Plînsul și suspinele ei erau ca niște săgeți care-i străpungeau inima. Încercă să-i aline durerea și se așeză lîngă ea, desfășurînd toată elocvența de care era el în stare, vorbindu-i despre Martin în termenii cei mai elogioși și

străduindu-se să-i trezească din nou speranțele. Căci, deși o iubea din tot sufletul, cu o dragoste dezinteresată, cum rareori poate inspira o femeie, Tom nu-i vorbi, de la început și pînă la sfîrșit, decît despre Martin. Nici toate bogățiile Indiei nu l-ar fi putut îndupleca pe Tom să nu pomenească măcar o singură dată, numele iubitului ei.

După ce Mary se mai liniști puțin, îl făcu să înțeleagă pe Tom Pinch că omul pe care i-l zugrăvise era însuși Pecksniff, văzut în adevărata lui lumină; cuvînt cu cuvînt, frază cu frază, atît cît putu să-și amintească, îi povesti toată scena petrecută între ei în pădure. Vă închipuiți cît de încîntat se simțea domnul în chestiune, care — stăpînit de dorința de-a vedea dar și de teama de-a nu fi văzut — cînd se lăsa în jos, la fundul stranei oficialităților, cînd ieșea iarăși la suprafață, întocmai ca la teatrul de marionete, cînd păpușa cea isteață se ferește cu îndemînare de loviturile de baston ale adversarului. După ce Mary își termină povestirea, rugîndu-l pe Tom să păstreze o atitudine cît se poate de rezervată față de dînsa, pentru ca nimeni să nu bănuie nimic în privința explicației ce avusese loc între ei, se despărțiră cam îngrijorați, deoarece auziseră niște pași prin cimitir.

Tom rămase singur în biserică. De abia atunci tulburarea și neliniștea pricinuită de toate aceste dezvăluiri puseră de-a binelea stăpînire pe sufletul lui. Steaua care-i luminase viața din copilărie se transformase, într-o clipă, în aburi de pucioasă. Și nu din cauză că Pecksniff, omul pe care-l cunoștea Tom, ar fi încetat să mai existe, ci pentru că nu existase niciodată. Dacă Pecksniff ar fi murit, Tom s-ar fi mîngîiat, gîndindu-se la ceea ce protectorul său fusese odată; acum însă, cînd perdeaua căzuse de pe ochii lui, se gîndea îndurerat la ceea ce Pecksniff nu fusese nicicînd. Într-adevăr, după cum mai înainte Tom suferise de o orbire totală și nu parțială, tot așa și acum, cînd ochii i se deschiseseră în sfîrșit, tînărul își redobîndi pe deplin și pentru totdeauna limpezimea vederii. Niciodată Pecksniff al lui n-ar fi săvîrșit mîr-

șăviile de care auzise acum, și pe care numai un alt Pecksniff putea să le facă ; acest Pecksniff, care fusese în stare să săvîrșească asemenea lucru, fără îndoială că era în stare de orice și că în viața lui făcuse de toate, numai bine nu. De la înălțimea piedestalului, pe care-l cocoțase bietul Tom, idolul său se prăbușise, întinzîndu-se pe jos cît era de lung.

„Și nici chiar cai mîndri, nici ai regelui valeți
N-ar fi putut să-l scoată pe Pecksniff din scaieți !"

Legiuni întregi de titani n-ar fi reușit să-l scoată din mocirla în care căzuse și să-l așeze înapoi pe piedestal ; și totuși nu el suferea din această cauză, ci Tom. Bietul Tom. Busola îi era spartă, harta vaporului sfîșiată, cronometrul înțepenise, catargurile se prăbușiseră peste vas, ancora-i se pierduse undeva la zece mii de leghe depărtare.

Domnul Pecksniff nu-l slăbea o clipă din ochi, căci, bănuind ceea ce se petrece în sufletul lui Tom, era curios să vadă ce are să facă. O bună bucată de vreme, Tom străbătu ca un bezmetic în lung și-n larg biserica, oprindu-se cînd și cînd să se sprijine de-o strană și căzînd pe gînduri ; și rămînea așa uitîndu-se țintă la cîte un mormînt vechi, cu lespede albită de vreme, pe marginea căruia puteai admira un chenar de cranii și oase încrucișate, ca și cum ar fi fost cea mai minunată operă de artă pe care-o văzuse vreodată, cu toate că, în alte împrejurări, nu l-ar fi învrednicit nici măcar cu o privire ; se așeză jos, pe urmă începu din nou să umble încoace și încolo ; se întoarse cu pași șovăielnici spre orgă și atinse cîteva clape ; dar se vede că orga nu-l mai inspira acum, nu mai avea nici un farmec pentru el, căci după ce apăsă lung pe o notă ce trezi un sunet melancolic, Tom își cuprinse capul în mîini și renunță să mai cînte.

— Nu mi-ar fi păsat — zise Tom Pinch, ridicîndu-se de pe taburetul pe care stătea și învăluind cu privirea biserica, la fel ca un preot — nu mi-ar fi păsat dacă mi-ar fi făcut mie un lucru ca ăsta, căci dese-

ori l-am scos din răbdări și am trăit din îngăduința lui fără să-i fi fost de cine știe ce folos, așa cum i-ar fi putut fi alții în locul meu. Mie mi-ar fi fost totuna, Pecksniff — continuă Tom — ca și cum acesta ar fi putut să-l audă — totuna mi-ar fi fost dacă m-ai fi insultat pe mine ; aș fi găsit destule scuze care să justifice purtarea dumitale. Chiar dacă mi-ai fi făcut un rău, ți-aș fi purtat același respect ca mai înainte. Dar de ce a trebuit să te prăbușești atît de adînc în ochii mei. O, Pecksniff, Pecksniff, aș fi dat orice, numai să pot păstra părerea bună pe care am avut-o întotdeauna despre dumneata ; da, orice pe lume !

Domnul Pecksniff se chircise jos pe perină și-și ridicase gulerul cămășii pînă peste obraji, în timp ce Tom, mișcat pînă la lacrimi, rostea cu glas tare acest rechizitoriu. După o bucată de vreme îl auzi pe Tom coborînd scările și zăngănind în mînă cheile bisericii. Atunci, aruncîndu-și din nou ochii peste marginea stranei, îl văzu ieșind binișor din biserică și închizînd ușa după el.

Totuși domnul Pecksniff nu îndrăznea încă să iasă din ascunzișul lui, căci îl zărea pe fereastră pe Tom trecînd printre morminte și oprindu-se cînd și cînd să se aplece asupra vreunei pietre funerare, ca și cum ar fi înmormîntat de curînd un prieten scump. Chiar după ce Tom ieși din cimitir, domnul Pecksniff mai rămase un timp în ascunzătoarea lui, temîndu-se ca nu cumva, cuprins de neastîmpăr cum era, să-i abată lui Tom să se întoarcă iar în biserică. Iar cînd se hotărî în sfîrșit să plece, se îndreptă cu pas sigur spre altar, unde știa că se află o fereastră aproape la nivelul terenului, pe unde putea ieși foarte simplu afară ; era destul să facă un singur pas. Domnul Pecksniff se afla într-o curioasă stare de spirit — nu se arăta de loc grăbit să plece, ai fi zis mai degrabă că vrea să mai înșele timpul ; deschise într-o doară dulăpiorul din sacristie și se privi în oglinjoara agățată acolo, în perete. Băgînd de seamă că i se zbîrlise părul, își permise să utilizeze peria parohială, ca să se ferchezuiască. Își luă apoi îngăduința să mai deschidă încă un dulap, pe care se grăbi să-l închidă imediat, înspăimîntat la vederea a două stihare, unul

alb și altul negru, agățate în perete, care îți dădeau impresia că cei doi preoți ai parohiei se spînzuraseră în dulap. Amintindu-și că văzuse în celălalt dulap o sticlă cu vin și cîțiva biscuiți, scotoci din nou acolo și se ospătă păstrînd în tot acest timp un aer preocupat, ca și cum gîndurile i-ar fi fost cu totul în altă parte.

În sfîrșit, păru a se fi hotărît în privința celor ce-i rămîneau de făcut, presupunînd că stătuse vreo clipă la îndoială ; puse deci la loc sticla și biscuiții și deschise fereastra. Apoi, după ce ieși fără nici o greutate afară, în cimitir, închise fereastra și se duse glonț spre casă.

— Domnul Pinch e acasă ? întrebă el servitoarea.

— Adineauri s-a întors, domnule.

— Așa ! Adineauri ! repetă voios domnul Pecksniff. Probabil s-a dus în camera lui.

— Da, domnule. E în camera lui. Doriți să-l chem, domnule ?

— Nu, zise domnul Pecksniff. Nu e nevoie să-l chemi, Jane. Îți mulțumesc, Jane. Ce mai fac părinții dumitale, Jane ?

— Mulțumesc, foarte bine, domnule !

— Sînt încîntat. Să le spui că m-am interesat de dînșii, Jane. Domnul Chuzzlewit este aici, Jane ?

— Da, domnule, e-n salon, citește.

— Zici că e în salon, Jane, și că citește ? Foarte bine. Atunci am să trec pe la dînsul, Jane.

Domnul Pecksniff nu fusese niciodată atît de bine dispus ca în momentul acela.

Dar cînd intră în camera în care — după cum îi spusese Jane — Martin stătea la masă cu tocul, cerneala și o foaie de hîrtie în față (căci domnul Pecksniff avea întotdeauna grijă să-l aprovizioneze cu tot ce-i trebuia pentru scris), nu mai era atît de bine dispus. Domnul Pecksniff nu avea un aer mînios, nici unul răzbunător, nici încruntat, nici posac ; era numai supărat, foarte supărat. Cînd se așeză alături de bătrîn, două lacrimi i se prelinseră pe cucernicii săi obraji, dar nu lacrimi dintre acelea cu care îngerii din cer ne șterg păcatele din catastiful lor, ci lacrimi din care-și fac cerneala ca să ni le treacă pe răboj.

— Ce este ? întrebă bătrînul Martin. Pecksniff, ce s-a întîmplat, omule ?

— Îmi pare rău că te deranjez, dragă domnule ; și îmi pare și mai rău cînd mi-aduc aminte pentru ce o fac. Bunul meu, scumpul meu prieten, sînt înșelat !

— Înșelat ?...

— Da ! exclamă Pecksniff disperat. Înșelat, rănit pînă în adîncul inimii. Înșelat în modul cel mai crud, domnule Chuzzlewit, tocmai de acela în care aveam o nețărmurită încredere. Înșelat, domnule Chuzzlewit, de către Thomas Pinch !

— Oh ! rău, rău de tot, zise Martin, punîndu-și cartea la o parte. Foarte rău ! Nădăjduiesc totuși că nu-i așa. Ești absolut sigur ?

— Cum să nu fiu sigur, scumpul meu domn ?! Martori sînt ochii și urechile mele. Altfel, n-aș fi crezut. N-aș fi crezut, domnule Chuzzlewit, chiar dacă un șarpe de foc ar fi trîmbițat vestea din vîrful catedralei din Salisbury. I-aș fi spus — strigă domnul Pecksniff — i-aș fi spus șarpelui că minte ! Aveam atîta încredere în Tom, încît i-aș fi băgat șarpelui minciuna pe gît, iar pe Thomas l-aș fi strîns la pieptul meu ! Dar eu, domnule Chuzzlewit, spre marea mea durere, nu sînt șarpe și nu mai am nici îndoieli și nici speranțe.

Vestea asta neașteptată, precum și faptul că-l vedea pe Pecksniff atît de tulburat îl zgudui pe Martin. Își pofti deci gazda să-și vină în fire, apoi îl întrebă cum descoperise înșelătoria lui Pinch.

— Tocmai aici e buba, domnule Chuzzlewit, răspunse domnul Pecksniff. Este un lucru care te privește și pe dumneata în mod direct. Doamne ! nu era destul oare — exclamă el, ridicîndu-și ochii la cer — nu era destul să fi căzut năpasta asta numai pe mine ? Trebuia oare să-i lovească și pe prietenii mei ?

— Mă neliniștești ! strigă bătrînul, schimbîndu-se la față. Ia seama, nu mai sînt atît de tare cum eram odată. Mă sperii, Pecksniff !

— Curaj, nobile domn, zise Pecksniff, înviorîndu-se imediat. Trebuie să ne facem datoria. Vei afla totul, domnule, și se va face dreptate. Dar mai înainte te rog

să mă ierți, domnule, te rog din tot sufletul să mă ierți, dar am de îndeplinit o datorie față de societate.

Trase de clopoțel și Jane apăru imediat.

— Jane, spune-i te rog domnului Pinch să vină pînă aici.

Tom intră. Avea un aer tulburat, neliniștit ; părea abătut, copleșit, încurcat și nenorocit că trebuia să dea ochii cu Pecksniff.

Preacinstitul îndreptă o privire spre domnul Chuzzlewit, ca și cum i-ar fi spus : „Ei, ai văzut ?", apoi grăi astfel către Tom :

— Domnule Pinch, am lăsat fereastra sacristiei întredeschisă. Fă-mi hatîrul și du-te de-o închide. Pe urmă adu-mi înapoi cheile sfîntului lăcaș.

— Fereastra sacristiei ? se miră Pinch.

— Cred că m-ai înțeles, domnule Pinch ! continuă patronul său. Da, domnule Pinch, fereastra sacristiei. Îmi pare rău, dar trebuie să-ți mărturisesc că, adormind în biserică, obosit după o lungă plimbare, am auzit din întîmplare cîteva fragmente — apăsă asupra acestor cuvinte — dintr-o conversație între două persoane. Una dintre aceste persoane a încuiat ușa bisericii la plecare, așa că a trebuit să ies pe fereastra sacristiei. Fă-mi hatîrul și du-te de închide fereastra, domnule Pinch, apoi vino înapoi aici.

Nici un mim de pe lume n-ar fi putut reproduce expresia ce se întipări pe fața lui Tom la auzul acestor cuvinte. Ceea ce se zugrăvea pe obrazul lui era o adîncă uimire, peste care plutea o umbră de mustrare ; nimic însă care să arate că-i e teamă sau că se simte vinovat, deși se vedea bine că se luptă cu o emoție foarte puternică, gata-gata să izbucnească. Se înclină însă și ieși fără a spune un cuvînt.

— Pecksniff — exclamă Martin, tremurînd tot — ce înseamnă asta ? Ia seama să nu iei o hotărîre pripită ; s-ar putea să-ți pară rău !

— Nu, nu, dragă domnule, zise domnul Pecksniff cu fermitate. Nu. Am o datorie de îndeplinit față de societate și mi-o voi îndeplini, cu orice preț.

O, tu, pretinsă datorie, de care ne amintim întotdeauna prea tîrziu și de care uităm cu atîta ușurință ; datorie din vîrful buzelor, datorie de ochii lumii ; datorie, pe care n-o plătește aproape nimeni, căci cei mai mulți dintre noi nu-și aduc aminte de tine decît pentru a pedepsi sau a se răzbuna ; cînd oare va începe a te cunoaște omenirea ? Cînd oare vor ști oamenii să te recunoască de la începutul începutului, din leagăn încă, leagănul tău, care zace acum părăsit, din frageda-ți tinerețe atît de timpuriu ofilită, în loc să aștepte ca păcatele maturității și beteșugurile bătrîneții să-ți slutească fața ? Și tu, judecător, înveșmîntat în hermină, a cărui datorie față de societate constă azi în a pune la munci silnice și a trimite la moarte un criminal în zdrențe, spune-mi, omule, nu ai tu oare totodată datoria să închizi cele o sută de porți prin care a trecut ca să ajungă pe banca acuzaților și să-i deschizi măcar de-o șchioapă portalul prin care să poată pătrunde într-o viață cinstită ? O, preasfinte prelat, a cărui datorie față de societate constă, după cît se pare, în a deplînge în fraze pline de nostalgie trista decadență a timpurilor actuale în care soarta ți-a hărăzit un rol atît de însemnat ; în vreme ce-ți pregătești predicile, nu se trezește oare în tine nici un imbold care să te facă a îndrepta ceea ce au stricat acei ce nu se gîndesc niciodată să-și îndeplinească adevăratele lor datorii față de societate ? O, magistratule, elită a nobilimii de starea a doua, crema cinstiților moșieri de viță veche, n-aveai și tu de îndeplinit o datorie față de societate, înainte ca stogurile să înalțe limbi de foc și să se răzvrătească norodul, ca și cum s-ar fi sculat din mormînt toți yeomanii, înarmați pînă-n dinți ?

Datoria domnului Pecksniff față de societate nu putea fi îndeplinită înainte de întoarcerea lui Tom. În intervalul de timp ce se scurse pînă la sosirea tînărului, domnul Pecksniff avu un mic conciliabul cu prietenul său, așa încît Tom, în momentul cînd se înfățișă înaintea lor, îi găsi pregătiți să-l primească. Mary se afla în camera ei de la etaj, căci domnul Pecksniff, prudent și chibzuit ca totdeauna, îl rugase pe bătrînul Martin

s-o convingă să mai rămînă acolo vreo jumătate de oră, pentru a cruța firea ei simțitoare.

Întorcîndu-se, Tom îl găsi pe bătrînul Martin lîngă fereastră și pe domnul Pecksniff la masă, într-o atitudine ce-ți impunea respect. În fața lui, pe masă, se afla de o parte batista dumisale, iar de cealaltă o mică grămăjoară (foarte mică) de bani de aur și de argint, printre care și cîțiva bănuți de aramă. De la prima ochire, Tom își dădu seama că asta reprezenta leafa lui pe trimestrul în curs.

— Ai închis fereastra sacristiei, domnule Pinch ? întrebă Pecksniff.

— Da, domnule.

— Îți mulțumesc. Acum fii bun și pune cheile pe masă, domnule Pinch.

Tom lăsă cheile pe masă. Păstră totuși în mînă, din toată legătura, cheița cea mai mică — aceea de la pupitrul orgii — pe care o privi cîteva clipe, înainte de a o pune pe masă. Cheia aceasta era o veche și bună prietenă a lui Tom și adesea îi fusese o tovarășă înțelegătoare.

— Domnule Pinch — zise Pecksniff, clătinînd din cap — o, domnule Pinch ! Mă mir că mai îndrăznești să te uiți în ochii mei !

Tom îl privea și, cu toate că am vorbit în repetate rînduri de umila lui înfățișare, de astă dată stătea drept, așa cum stau adevărații oameni.

— Domnule Pinch — continuă Pecksniff, luîndu-și batista în mînă, ca și cum ar fi presimțit că în curînd va avea nevoie de ea — n-am să întind prea mult vorba pomenindu-ți de trecut. Vreau să te cruț, cruțîndu-mă totodată și pe mine măcar de această durere.

Privirile lui Tom erau — dacă nu chiar strălucitoare — totuși pline de tîlc în momentul cînd și le ațintì asupra domnului Pecksniff, răspunzîndu-i :

— Mulțumesc, domnule Pecksniff, mă bucur că nu mai reveniți asupra trecutului.

— Prezentul ajunge — zise domnul Pecksniff, lăsînd să-i curgă un bănuț printre degete — și cu cît acesta se va mistui mai curînd în trecut, cu atît va fi

mai bine Domnule Pinch, nu vreau să te concediez fără a-ți da explicațiile cuvenite, deși acest procedeu ar fi pe deplin justificat de împrejurări ; ar avea însă aparența unei măsuri pripite pe care nu vreau s-o aibă ; căci — adăugă domnul Pecksniff, lăsînd să-i curgă un alt bănuț printre degete — sînt perfect stăpîn pe mine. Prin urmare, voi repeta din nou în fața dumitale ceea ce i-am spus mai adineauri domnului Chuzzlewit.

Tom își îndreptă privirile asupra bătrînului Martin, care dădu din cap în semn că e perfect de acord cu părerile și declarațiile domnului Pecksniff, dar nu interveni în discuție

— Domnule Pinch — urmă Pecksniff — după unele frînturi dintr-o convorbire pe care am surprins-o mai adineauri în biserică, între dumneata și domnișoara Graham — zic, frînturi, pentru că adormisem acolo și mă aflam la o distanță destul de apreciabilă de dumneavoastră, în momentul cînd am fost trezit de un zvon de glasuri — m-am convins (și ce n-aș fi dat să nu fi căpătat niciodată această convingere, domnule Pinch) că încălcînd toate legile datoriei și ale onoarei, și nesocotind sfintele legi ale ospitalității, pe care erai obligat să le respecți dat fiind că locuiești în această casă, ai îndrăznit să-i faci domnișoarei Graham o declarație de dragoste, adresîndu-i propuneri pe care dînsa, desigur, nu le putea accepta.

Tom nu-l slăbea din ochi.

— Poate că negi acest fapt, stimate domn ? întrebă domnul Pecksniff, lăsînd din nou să-i cadă din mînă o liră și cîțiva gologani pe care se grăbi să-i adune cu zgomot.

— Nu, domnule, răspunse Tom. Nu neg.

— Nu negi, răspunse domnul Pecksniff, uitîndu-se cu înțeles la bătrînul Martin. Fii atît de bun și numără banii aceștia, domnule Pinch și semnează chitanța. Aha ! Va să zică nu negi ?

Nu. Tom nu nega. Nu era de demnitatea lui să se apere. Își dădu numaidecît seama că domnul Pecksniff, după ce auzise în biserică propria sa condamnare, se sinchisea prea puțin acum dacă va coborî și mai mult

în ochii elevului său. Își dădu seama că domnul Pecksniff născocise toată povestea aceasta ca fiind cel mai bun mijloc de-a scăpa de el și, oricum, incidentul nu putea să se termine decît în felul acesta. Tom își dădu seama că domnul Pecksniff se bizuise pe faptul că el nu va protesta, căci dacă ar fi protestat și s-ar fi apucat să dea explicații, n-ar fi făcut decît să-l întărîte și mai tare pe bătrîn împotriva lui Martin și a iubitei lui, în vreme ce Pecksniff putea oricînd să pretindă că se înșelase probabil și interpretase greșit frînturile din conversația lor. Să protesteze ! O, nu.

— Este exact ceea ce ți se cuvine, domnule Pinch ? întrebă Pecksniff.

— Exact, domnule, răspunse Tom.

— În bucătărie așteaptă un om care îți va căra bagajele unde-i vei spune dumneata. Ne despărțim chiar din clipa asta, domnule Pinch, și să știi că de azi înainte nu ne vom mai cunoaște.

Un amestec confuz de milă, tristețe, duioșie, recunoștință prost înțeleasă și obișnuință — nici una dintre ele luate separat și totuși cîte ceva din toate — veni să tulbure la plecare generoasa inimă a lui Tom. Știa bine că nu există nici urmă de suflet în omul acesta și totuși, chiar dacă ar fi putut vorbi pe față, fără s-o compromită pe femeia iubită, nu ar fi vrut să demaște, să dea în vileag adevărata fire a lui Pecksniff. Nu, nici chiar acum.

— Nu găsesc cuvinte — exclamă domnul Pecksniff, printre lacrimi — ca să arate cît de grea e lovitura pe care am primit-o, cît de adînc sînt mîhnit, cît de tare mă doare și cît de cumplit am fost rănit în sentimentele mele. Dar nu mă plîng. Pot răbda și eu ca orișice om ; dar nădăjduiesc — și dumneata trebuie să nădăjduiești ca și mine, domnule Pinch (altfel va apăsa asupra dumitale o grea răspundere) — că această dezamăgire nu-mi va schimba părerea pe care o am despre omenire, că nu va micșora cîtuși de puțin încrederea mea oarbă în omenire, și avîntul, dacă pot să mă exprim astfel, aripilor mele. Nădăjduiesc că nu se va întîmpla

așa ceva. Cred că nu se va întîmpla. Dar dumneata vei simți o mîngîiere, dacă nu chiar acum, poate peste cîtva timp, cînd vei afla că mă silesc din răsputeri să nu-mi schimb părerea bună pe care o am despre semenii mei în genere, și să uit cele petrecute între noi. Adio !

Tom ar fi preferat să-l scutească de înțepătura pe care se pregătise să i-o administreze, dar auzind ultimele sale cuvinte își schimbă gîndul.

— Mi se pare că ați uitat ceva în biserică, domnule Pecksniff.

— Mulțumesc, domnule Pinch, dar nu cred să fi uitat nimic.

— Ochelarii dumneavoastră, zise Tom.

— O — exclamă Pecksniff, cam încurcat — îți rămîn îndatorat. Pune-i acolo, te rog.

— I-am găsit — zise răspicat Tom — în strana oficială, cînd m-am dus să închid fereastra sacristiei.

Așa era. Domnul Pecksniff, tot ridicîndu-se și tot lăsîndu-se pe vine în strană, își scosese la un moment dat ochelarii, de teamă să nu-i ciocnească de bancă, și-i uitase acolo. Intrînd în biserică, urmărit de ideea c-a fost spionat și întrebîndu-se nedumerit unde să fi fost postul de observație, Tom se luminase deodată, găsind deschisă portița stranei oficiale. Privind înăuntru, văzuse ochelarii. Atunci abia se dumerise și, înapoind domnului Pecksniff ochelarii, îi dăduse a înțelege că știa unde stătuse spionul care auzise, nu numai cîteva frînturi din conversația lui cu Mary, dar avusese prilejul s-o savureze cuvînt cu cuvînt.

— Bine c-a plecat, zise Martin, răsuflînd ușurat, după ce Tom ieși din cameră.

— Parcă mi s-ar fi luat o piatră de pe inimă, o piatră grea, încuviință domnul Pecksniff. Și acum, după ce mi-am îndeplinit (cu destulă fermitate, nădăjduiesc) datoria pe care o aveam față de societate, îți voi cere voie, dragă domnule, să mă retrag. Mă duc în fundul grădinii, să pot vărsa în voie cîteva lacrimi, ca un biet om slab ce sînt.

Tom urcă scara, își luă cărțile de pe poliță și le așeză în cufăr, împreună cu notele de muzică și o vioară

veche. Își scoase apoi hainele din dulap (erau atît de puține, încît treaba asta nu-i dădu nici o bătaie de cap) și le puse peste cărți ; pe urmă se duse în atelier și-și luă cutia cu instrumente. Acolo se găsea un taburet desfundat, de sub îmbrăcămintea căruia ieșiseră afară smocuri de păr de cal închipuind un fel de perucă pentru cine știe ce animal ciudat ; pe acest taburet stătuse Tom, zi de zi, ani de-a rîndul, tot timpul cît locuise aici. Și unul și celălalt îmbătrîniseră și se jerpeliseră deopotrivă. Elevii își făcuseră stagiul, anotimpurile se perindaseră unul după altul, numai Tom și bătrînul taburet rămăseseră nedespărțiți. Colțul atelierului în care se afla acest taburet fusese chiar numit „colțul lui Tom". Îi fusese de la început rezervat, deoarece trăgea grozav acolo și era și foarte departe de sobă. Tom aci își făcuse veacul. Pereții erau mîzgăliți cu caricaturi de-ale lui Tom, în care defectele lui erau monstruos scoase în vileag ; din gura acestor caricaturi ieșeau, sub formă de baloane, diferite zicale cu totul străine de felul lui de a fi. Fiecare nou elev se ambiționase să adauge și el ceva ; și zelul lor mersese pînă acolo, încît creaseră portretele fanteziste ale întregii lui familii. Puteai vedea aci chipul unui om cu un singur ochi, care trebuia să fie tatăl lui Tom, pe mama lui cu un nas cît toate zilele, dar mai ales pe sora lui, înfățișată întotdeauna ca o fată plină de nuri, ceea ce îl consola pe Tom de toate celelalte glume. În alte circumstanțe, mai puțin extraordinare, Tom s-ar fi simțit nenorocit la gîndul că trebuie să părăsească toate aceste lucruri și că le vede pentru ultima oară ; dar acum era altceva. Pecksniff nu mai exista, nici nu existase vreodată, și la acest gînd orice păreri de rău se ștergeau.

Se întoarse apoi în dormitor, închise cufărul și legă la gură sacul de voiaj, își puse ghetrele, paltonul și pălăria, și luîndu-și bastonul se mai uită o dată jur-împrejur, pentru ultima oară. În camera aceasta, din zori și pînă-n seară, în zilele lungi de vară ori în nopțile lungi de iarnă, la lumina mucurilor de lumînări plătite din buzunarul lui, citise pînă i se încețoșa vederea. În camera aceasta, vîrît sub plapumă, încercase să învețe

să cînte la vioară — proiect la care renunțase cu părere de rău din cauza protestelor ridicate de elevi. În oricare altă împrejurare, ar fi părăsit-o îndurerat, gîndindu-se la tot ce învățase în nenumărate ceasuri petrecute aici și i s-ar fi strîns inima la amintirea visurilor făurite. Dar Pecksniff nu mai exista, nici nu existase vreodată ; așa că în clipa de față camera aceasta i se păru lui Tom lipsită de orice realitate, întocmai ca și Pecksniff, care, întruchipînd moralitatea, îi ținuse odinioară fel de fel de predici, vorbindu-i cu atîta elocvență, încît Tom simțise deseori că i se umezesc ochii, în timp ce, cu sufletul la gură îi sorbea fiecare cuvînt.

Omul care trebuia să-i ducă bagajele (Tom îl cunoștea de la „Balaurul") urcă scara bocănind cu cizmele lui groase și se înclină încurcat în fața lui Tom (căruia, în alte împrejurări, i-ar fi făcut un semn prietenesc din cap, întovărășit de un surîs) ca și cum ar fi știut ce se întîmplase și ar fi vrut să-i dea a înțelege că toate astea nu știrbeau nimic din stima pe care i-o purta. Era un salut plin de stîngăcie ; bietul om era grăjdar ; dar Tom îi fu recunoscător și în clipa aceea simți o strîngere de inimă mai puternică decît cea pricinuită de gîndul plecării.

Tom voi să-i ajute să ridice cufărul, dar omul și-l săltă în spinare cu atîta ușurință, cu toate că era greu, de parcă ar fi fost un elefant care ar fi transportat un tun de război. În timp ce cobora scara, bagajul se cumpănea pe umărul lui de parcă ar fi avut te miri ce înăuntru ; s-ar fi zis că-i vine mai la îndemînă să ducă o povară în spate, decît să meargă cu mîinile goale. Tom apucă sacul de voiaj și coborî treptele după el. La ușa de afară dădu peste Jane, care bocea cît o ținea gura, iar jos la scară îl aștepta plîngînd doamna Lupin, care se repezi spre el cu mîinile întinse, de cum îl văzu.

— Vii la han, domnule Pinch ?

— Nu — zise Tom — nu. Mă duc pe jos pînă la Salisbury, chiar în noaptea asta. Nu pot să rămîn aici. Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai amărî și dumneata, doamnă Lupin !

— Dar trebuie să vii la han, domnule Pinch, măcar pentru o noapte ! Nu ca un călător, ci ca să-mi faci mie o plăcere.

— Dumnezeu să te binecuvînteze ! zise Tom, ștergîndu-și ochii. Mi se topește inima de atîta bunătate ! Vreau neapărat să ajung la Salisbury chiar în noaptea asta, scumpă și binevoitoare doamnă. Dar dacă ai fi atît de bună să-mi păstrezi cufărul pînă cînd ai să primești o scrisoare de la mine, mi-ai face un imens serviciu.

— Se poate ? protestă doamna Lupin. Unde nu dă Dumnezeu să fi avut douăzeci de cufere, nu unul, domnule Pinch, ca să ți le pot ține pe toate.

— Mulțumesc, zise Tom. Ești atît de bună ! Adio ! Adio !

În fața porții se strînsese o mulțime de oameni, tineri și bătrîni ; mulți dintre ei lăcrimau ca și doamna Lupin, alții se străduiau să nu-și dea în vileag tulburarea față de Tom, iar alții în sfîrșit se arătau pătrunși de admirație pentru Pecksniff, ca unul care era în stare, cum s-ar zice, să ridice o biserică doar atingînd o foaie de hîrtie. Mai erau și alții care stăteau în cumpănă, între admirația față de Pecksniff și simpatia pentru Tom. Domnul Pecksniff, care ieșise o dată cu fostul lui elev, se oprise în capul scărilor, și, în vreme ce Tom vorbea cu doamna Lupin, întinse mîna spre el, ca și cum i-ar fi spus : „Du-te cu Dumnezeu !" După ce Tom porni cu Dumnezeu, dînd colțul uliței, domnul Pecksniff clătină din cap, închise ochii și, oftînd din rărunchi, închise ușa. Ceea ce-i făcu chiar și pe cei care țineau mai cu foc partea lui Tom să declare că pesemne Tom săvîrșise cine știe ce grozăvie de-i căsunase unui om ca Pecksniff o mîhnire atît de adîncă. Dacă ar fi fost vorba de-o simplă dispută (spuneau ei), domnul Pecksniff ar fi spus ceva care să lase să se înțeleagă pentru ce se certaseră, dar cum nu rostise nici un cuvînt, înseamnă că domnul Pinch îl rănise pînă în fundul sufletului.

Tom era prea departe ca să mai poată auzi aceste inteligente schimburi de păreri ; întinzînd pasul cît putea mai mult, ajunse curînd la barieră, acolo unde fusese salutat cu atîta căldură de familia podarului în dimineața aceea geroasă cînd dînsul ieșise în întîmpinarea tînărului Martin.

Străbătuse în sfîrșit tîrgușorul, și bariera aceasta era ultima încercare pe care o mai avea de trecut, dar cînd îi mai văzu și pe copiii podarului dînd buzna afară din casă și țipînd cît îi ținea gura, îi veni s-o ia la sănătoasa peste cîmp.

— Ce e cu dumneata, dragă domnule Pinch ? Domnule Pinch — strigă după el nevasta podarului — ce nenorocire ți s-a întîmplat de alergi așa ? Și ce-i cu bagajul ăsta ?

— Mă duc la Salisbury, o lămuri Tom.

— Cum se poate ? Doamne-Dumnezeule ! Dar gabrioleta unde ai lăsat-o ? strigă nevasta podarului și se uită de-a lungul șoselei, închipuindu-și probabil că Tom căzuse din trăsură fără să bage de seamă.

— N-am venit cu gabrioleta, zise Tom. Am...

Nemaiputînd evita explicațiile și gîndindu-se că pînă la urmă femeia tot avea să-l tragă de limbă, adăugă :

— Am plecat de la domnul Pecksniff.

Podarul — un om posac, veșnic cu pipa în gură, care ședea într-un fotoliu în mijlocul camerei, la egală distanță de cele două gemulețe de unde putea privi și în susul și în josul șoselei, bucurîndu-se atunci cînd vedea pe cîte cineva venind din sus, la gîndul vămii pe care trebuia s-o ia și bucurîndu-se după aceea în timp ce-l petrecea cu ochii la gîndul vămii pe care o încasase — podarul, deci, fu într-o clipă afară.

— Ai plecat de la domnul Pecksniff ! se minună el.

— Da — zise Tom — am plecat.

Podarul se uită la nevastă-sa, neștiind prea bine ce să facă : s-o întrebe ce zice ea de treaba asta, sau să-i poruncească să vadă de copii. Cum mirarea îl făcea și mai sanchiu ca de obicei, se hotărî pentru cea de a doua soluție și-o trimise pe nevastă-sa în casă, deși femeia murea de curiozitate să afle și ea despre ce este vorba.

— Ai plecat de la domnul Pecksniff ! exclamă el, încrucișîndu-și brațele și crăcănîndu-și picioarele. Mai degrabă aș fi crezut că-și va pune capul pe tăietor !

— Da — zise Tom — așa aș fi spus și eu, deunăzi. Noapte bună !

Dacă în clipa aceea n-ar fi sosit o turmă de boi, podarul ar fi dat imediat o fugă pînă în sat, să afle mai multe. În timp ce turma trecea bariera, omul nostru se mai liniști.

așa că-și aprinse iar pipa și ținu sfat cu nevastă-sa, dîndu-și fiecare cu părerea asupra motivelor probabile ale acestei plecări. Dar toată înțelepciunea strînsă în căpățînile lor nu se dovedi de nici un folos, așa încît soții se duseră la culcare, cufundați în cea mai adîncă beznă (vorbind la figurat). Ori de cîte ori, în cursul acelei nopți, sosea vreo căruță sau vreun alt vehicul și căruțașul îl întreba pe podar : „Ce se mai aude ?" acesta se uita mai întîi la om, luminîndu-l cu felinarul, ca să se asigure că subiectul putea să-l intereseze, apoi strîngîndu-și poalele mantalei în jurul picioarelor îl iscodea :

— Ai auzit de domnul Pecksniff, din tîrgul de colo ?

— Păi, sigur !

— Poate-l cunoști și pe tînărul ăla care ședea la dînsul, domnul Pinch ?

— Îhî !

— A plecat de la el.

Și de fiecare dată, după destăinuirea aceasta, podarul se retrăgea brusc și definitiv în casă, lăsîndu-l pe celălalt să-și continue drumul, în culmea mirării.

Dar toate astea se întîmplară mult mai tîrziu după plecarea lui Tom ; pentru moment, însă, tînărul se îndrepta spre Salisbury, grăbindu-se s-ajungă cît mai repede. Spre seară timpul fusese la început frumos ; dar după apusul soarelui, cerul se acoperi de nori, se făcu întuneric, și după puțin începu să plouă cu găleata. Cu mare greutate reuși Tom să străbată cele zece mile pe care le mai avea de făcut, căci ploaia îl udase ciuciulete ; în sfîrșit, se zărîră licărind luminile primelor case și călătorul intră în oraș.

Trase la hanul unde-l așteptase odinioară pe Martin și, răspunzînd scurt la întrebările ce i se puneau în legătură cu domnul Pecksniff, ceru să i se dea un pat. N-avea de loc chef să-și ia ceaiul, nici să cineze, nu simțea nevoia nici să mănînce, nici să bea ceva ; se așeză deci la o masă goală în sala cea mare, în timp ce i se pregătea patul și se cufundă în amintirea celor petrecute de-a lungul acestei memorabile zile, întrebîndu-se, cu îngrijorare, ce are să se facă de acum înainte. Așa că se simți nespus de ușurat cînd slujnica veni să-i spună că patul este gata.

Era un pat cu patru stîlpi, scund și scobit la mijloc ca o covată ; camera era înțesată cu o sumedenie de mese bune de pus pe foc și dulapuri scoase la pensie, pline cu rufărie jilavă. Deasupra căminului, o pictură în ulei înfățișa în mod sugestiv un bou gras de plesnea, iar deasupra patului, portretul unuia dintre foștii proprietari ai hanului, un om atît de burduhănos și semănînd atît de bine cu boul care privea camera cu ochi mari, de ai fi zis că sînt frați. Tot felul de izuri ciudate pluteau în încăpere, iar mai puternic decît toate un miros stăruitor de levănțică mucezită ; fereastra nu mai fusese deschisă de atîta amar de vreme, încît, în numele unui obicei străvechi, refuză și de data aceasta să se deschidă.

Toate aceste amănunte erau în sine fără importanță, dar sporeau impresia ciudată pe care ți-o lăsa camera, nereușind cîtuși de puțin să-l facă pe Tom să uite de noua sa situație. Pecksniff dispăruse din lumea aceasta — mai bine zis, nu existase niciodată — și Tom cu greu izbuti să-și spună rugăciunea fără el. Dar pe urmă se simți mai înseninat și culcîndu-se, îl visă pe Pecksniff — un Pecksniff care nu existase niciodată.

CAPITOLUL XXXII

Din nou despre pensiunea Todgers și despre o altă floare ofilită, în afara celor de pe acoperiș.

După ce își luă adio de la zidurile între care își petrecuse tinerețea și de la amintirile copilăriei, a doua zi dimineața domnișoara Pecksniff sosi vie și nevătămată la Londra, în fața birourilor serviciului de diligențe, unde fu întîmpinată de doamna Todgers, care o conduse apoi în pașnica ei locuință de la poalele Monumentului. Doamna Todgers, deși părea cam obosită de grijile ce i le pricinuiau sosurile precum și celelalte preocupări gospodărești, se arătă la fel de îndatoritoare și inimoasă ca și mai înainte.

— Și acum, drăguță domnișoară Pecksniff — zise ea — spune-mi ce mai face princiarul dumitale papa ?

Domnișoara Pecksniff o înștiință (în mod confidențial) că dînsul se gîndea să aducă la el în casă „o princiară *maman*", repetîndu-i și doamnei Todgers că ea nu era nici oarbă și nici atît de proastă și că nu poate să permită una ca asta.

Vestea o mîhni pe doamna Todgers mai mult decît te-ai fi așteptat. Părea grozav de amărîtă și-i declară fetei că bărbații nu sînt decît niște mincinoși și, în general, cu cît îți vorbesc mai cu foc, cu atît sînt mai prefăcuți și mai vicleni. Se arătă surprinzător de convinsă că obiectul pasiunii domnului Pecksniff nu putea fi decît o intrigantă, o femeie nedemnă, o mizerabilă și, primind de la Charity deplina confirmare a presupunerilor sale, mărturisi cu lacrimi în ochi, c-o iubește pe domnișoara Pecksniff ca pe o soră, iar suferințele ei o dor ca și cum ar fi ale sale proprii.

— Pe scumpa și buna dumitale surioară n-am mai văzut-o decît o singură dată după căsătorie — zise doamna Todgers — și mi s-a părut atunci că nu arăta de loc bine. Drăguță domnișoară Pecksniff, totdeauna am crezut că dumneata vei fi aleasa.

— Oh, Doamne, nu ! protestă Cherry, clătinînd din cap. Oh, nu, doamnă Todgers. Foarte mulțumesc. Pentru nimic în lume. Nu !

— Poate că ai dreptate, răspunse doamna Todgers, suspinînd. M-am temut de la început că așa o să se întîmple. Și nimeni n-ar crede, cînd aș povesti, dragă domnișoară Pecksniff, necazurile pe care ni le-a cășunat nouă, aici, la pensiune, această căsătorie.

— Cum se poate, doamnă Todgers ?

— E înspăimîntător, înspăimîntător ! zise doamna Todgers, cu mult patos. Îți mai amintești, scumpa mea, de cel mai tînăr dintre domnii pensionari ?

— Sigur că da.

— Cred c-ai observat cum o sorbea din ochi pe sora dumitale și cum tăcea chitic cînd era ea de față ?

— Nu, n-am observat așa ceva, bodogăni Cherry ursuză. Astea-s prostii, doamnă Todgers !

— Scumpa mea — continuă doamna, cu o voce cavernoasă — doar l-am văzut de-atîtea ori la masă, stînd cu pateul în față și cu lingura în gură de parcă i s-ar fi lipit de buze, zgîindu-se la sora dumitale. L-am văzut apoi stînd în picioare, în cîte un colț și uitîndu-se la sora dumitale pierdut și atît de nenorocit că semăna mai degrabă cu o pompă de apă, decît cu un bărbat ; o pompă de lacrimi.

— Niciodată n-am văzut așa ceva, exclamă Cherry. Atîta pot să-ți răspund.

— Ei, dar ce-a fost — continuă doamna Todgers să povestească — atunci cînd a avut loc căsătoria, și cînd, aici la noi, dimineața, la masă, s-a citit tare anunțul dat la gazetă ! Am crezut că bietul tînăr își pierduse mințile. Zău, așa am crezut. Violența lui, scumpa mea domnișoară Pecksniff, părerile înspăimîntătoare pe care le-a exprimat despre sinucidere, gesturile ciudate pe care le-a făcut în timp ce-și bea ceaiul, ferocitatea cu care mușca din felia de pîine cu unt, zeflemelile adresate domnului Jenkins, toate astea la un loc erau atît de impresionante, încît scena de atunci a rămas de pomină.

— Păcat că nu s-a omorît, zău așa, observă domnișoara Pecksniff.

— Să se omoare el ? Să vezi că pînă seara lucrurile au luat o altă întorsătură. Se gîndise probabil că-i mai bine să-i omoare pe ceilalți. Domnii pensionari tocmai se luaseră în colți (nădăjduiesc că această expresie nu ți se pare prea vulgară, dragă domnișoară Pecksniff, dar domnii pensionari o folosesc foarte des), deci, cum spuneam, domnii pensionari se luaseră iar în colți — fără nici o răutate, bineînțeles — cînd deodată tînărul nostru se sculă de pe scaun, spumegînd de furie, și, dacă nu l-ar fi ținut alți trei cu forța, l-ar fi omorît pe domnul Jinkins cu trăgătoarea de cizme.

Fața domnișoarei Pecksniff arăta o supremă indiferență.

— Dar acuma — zise doamna Todgers — acuma este cel mai potolit dintre oameni. E de ajuns să te uiți la el ca să-l podidească plînsul. Duminica stă lîngă mine toată ziua și vorbește cu-atîta tristețe, încît abia de mai sînt în stare să-mi adun puterile ca să-mi pot vedea de gospodărie. Singura lui mîngîiere este să stea în tovărășia unei femei. Mă duce mereu la teatru, la matineu, prea des chiar, încît

uneori mi-i teamă să nu-şi cheltuiască ultimul ban cu mine, şi tot timpul reprezentaţiei are ochii scăldaţi în lacrimi, mai ales dacă se joacă vreo comedie. Nici nu-ţi închipui ce spaimă am tras ieri din pricina lui ! adăugă doamna Todgers, ducîndu-şi mîna la inimă. Uite, eram aici ; servitoarea care făcea curat în camera lui a scăpat pe fereastră carpeta de lîngă pat... Ei bine, în clipa aceea am crezut că era el, că pînă la urmă tot a făcut-o !...

Impasibilitatea dispreţuitoare cu care ascultă domnişoara Charity această patetică povestire, ce arăta halul în care ajunsese cel mai tînăr dintre pensionari, arăta că dînsa nu are prea multă înţelegere pentru bietul băiat. Charity trecu peste acest subiect cu multă uşurinţă, întrerupînd-o brusc pe povestitoare ca să se informeze dacă au mai fost cumva şi alte schimbări în pensiune.

Află astfel că domnul Bailey plecase, fiind înlocuit (o, declin al măreţiei omeneşti !) cu o bătrînă care după spusa doamnei Todgers se numea Tamaroo — ceea ce desigur era cu neputinţă. Se dovedi mai tîrziu că domnii pensionari cărora le plăceau glumele găsiseră numele acesta într-o baladă engleză, în care era vorba de un vizitiu cutezător din fire şi foarte înflăcărat şi i-l dăduseră succesoarei domnului Bailey tocmai pentru că biata femeie n-avea într-însa nimic focos, în afară poate de faptul că o apuca din cînd în cînd cîte o criză de aşa-numitul „foc al sfîntului Antoniu“ [1]. Bătrîna fusese angajată la pensiune în urma jurămîntului făcut de doamna Todgers, care declarase că de aci încolo nici picior de băiat nu va mai călca în pensiunea ei şi se remarca printr-o totală incapacitate de a pricepe ceva. Comisioanele şi pachetele trimise prin ea dispăreau de parcă le-ar fi înghiţit pămîntul, iar dacă o trimiteai să ducă vreo scrisoare la poştă, o găseai deseori încercînd să strecoare plicul prin crăpătura vreunei uşi de la cine ştie ce curte străină, închipuindu-şi că orice uşă care are vreo bortă era anume făcută pentru scrisorile ei. Bătrînica purta veşnic un şorţ de pînză grosolană care se încheia la spate şi la gît şi umbla totdeauna legată la mînă, de parcă ar fi avut vreo scrîntitură care nu se mai vindeca niciodată. Era foarte înceată cînd trebuia să deschidă uşa de la in-

[1] Denumire dată erizipelului.

trare și în schimb foarte grăbită s-o închidă la loc, iar la masă servea cu o bonetă de noapte pe cap.

Aceasta era singura schimbare importantă, în afară de metamorfoza suferită de cel mai tînăr dintre pensionari. Cît despre acesta din urmă, nu dezmințea întru nimic cele relatate de doamna Todgers, ba am putea spune dimpotrivă, căci sensibilitatea lui era și mai ascuțită decît o zugrăvise doamna Todgers. Avea între altele tot felul de idei teribile despre destin și îi plăcea mult să vorbească despre „menirile" oamenilor, meniri asupra cărora părea să aibă informații speciale, pe care nu le putea obține oricine. De exemplu, declara că menirea bietei Mercy pe acest pămînt fusese să-l distrugă pe dînsul în floarea tinereții. Era cam slab de înger și plîngea pentru te miri ce ; căci, știind că menirea unui păstor este să le cînte mioarelor din cimpoi, că menirea unui șef de echipaj este să dea comenzi marinarilor cu ajutorul unui fluier, că menirea cutăruia este să fluiere ca să-i distreze pe alții și a cutăruia să-i plătească pe cei ce storceau lacrimi ascultătorilor cîntînd din fluier, el își băgase în cap că menirea lui personală este să-și stoarcă sieși lacrimi, fără fluier însă, ceea ce și făcea necontenit.

Adesea îi mărturisea doamnei Todgers că pentru el soarele apusese pe vecie, că fusese acoperit de talazurile mării, că trecuse peste el carul lui Juggernaut [1] strivindu-l și că „upasul", arborele veninos din Java, îl otrăvise. Tînărul în chestiune se numea Moddle.

La început domnișoara Pecksniff îl ținu la distanță pe bietul Moddle, nefiind dispusă să asculte tînguirile închinate surorii sale măritate. Vă închipuiți ce lovitură pentru bietul tînăr, care se plînse imediat doamnei Todgers.

— Pînă și dînsa fuge de mine, doamnă Todgers, zise Moddle.

— Deh ! De ce nu încerci și dumneata să fii ceva mai vesel, domnule Moddle ? răspunse doamna Todgers.

[1] Una dintre denumirile zeului suprem din mitologia hindusă.

— Mai vesel, doamnă Todgers ? Vesel — exclamă cel mai tînăr dintre domnii pensionari — cînd dînsa îmi amintește de zilele pe veci dispărute, doamnă Todgers ?

— Atunci ai face bine s-o eviți o bucată de timp, ca pe urmă să reînnoiești treptat cunoștința... E singurul sfat pe care ți-l pot da.

— Dar nu pot s-o evit — răspunse Moddle — n-am destulă tărie sufletească s-o fac. Oh, doamnă Todgers, dacă ai ști ce înseamnă pentru mine nasul ei !

— Nasul ei ? exclamă doamna Todgers.

— Profilul ei adică — îi explică tînărul — și mai ales nasul. Seamănă atît de mult (și aci se lăsa din nou pradă durerii) cu nasul celei pe care azi o ține altul în brațe, doamnă Todgers !

Matroana, care era o fină psihologă, nu întîrzie să raporteze această conversație domnișoarei Charity, care rîse cînd auzi aceste lucruri, dar, chiar din acea seară, îi acordă domnului Moddle ceva mai multă atenție, întorcîndu-și capul în profil, ori de cîte ori i se prezenta ocazia. La rîndul său, domnul Moddle nu se arăta mai puțin sentimental ca de obicei, ci, dimpotrivă, chiar ceva mai mult, dacă e cu putință : se zgîia tot timpul la ea cu ochii arzători și părea profund recunoscător.

— Am observat — îi zise a doua zi stăpîna pensiunii de familie — că aseară ai fost ceva mai vesel. Mi se pare că ai început să-ți vii în fire...

— Numai pentru că seamănă atît de mult cu aceea care acum se află în brațele altuia, doamnă Todgers, răspunse tînărul. De cîte ori îmi vorbește, sau cînd îmi surîde, mi se pare c-o am pe ea în față, doamnă Todgers.

Și acest lucru fu adus la cunoștința domnișoarei Charity, care, în seara următoare, vorbi și surîse în mod cît mai seducător, glumind asupra tristeții domnului Moddle și provocîndu-l la o partidă de tabinet. Domnul Moddle primi provocarea. Jucară în șir cîteva partide de tabinet, la șase penny partida și Charity le cîștigă pe toate. Rezultatul acesta se datora poate în parte galanteriei celui mai tînăr dintre comisvoiajori, dar și mai sigur l-am putea atribui stării lui de spirit ; căci fiind veșnic cu ochii

înlăcrimați, confunda așii cu zecii și valeții cu damele, din care cauză juca puțin cam alandala.

În cea de-a șaptea seară de tabinet, cînd doamna Todgers, care-i chibiță, le propuse să nu mai joace pe bani, ci pe „simpatie", domnul Moddle, după cum se putu observa, se schimbă deodată la față.

Într-a paisprezecea seară, în timp ce domnișoara Pecksniff urca scara, ducîndu-se la culcare, el vrînd probabil să-i sărute mîna, îi sărută din greșeală și din pricina întunericului mucările pe care le ținea în mînă.

În rezumat, domnului Moddle începuse să-i intre în cap că menirea domnișoarei Pecksniff ar fi să-l consoleze, iar domnișoara Pecksniff începu să reflecteze asupra eventualității în care menirea ei ar fi să devină pînă la urmă doamna Moddle. Era un tînăr domn (domnișoara Pecksniff nu mai era o prea tînără domnișoară) cu frumoase perspective de viitor și care cîștiga „aproape" suficient ca să aibă cu ce trăi. Situația era deci foarte bună.

În plus, se știa că o iubise pe Mercy. Mercy glumise pe socoteala lui, vorbind despre dînsul ca despre o „cucerire" personală. Jonas nici nu se putea compara cu Moddle, care era mult mai chipeș, mai bine crescut, vorbea mai frumos și avea maniere mai alese. Era și mai ușor de condus, putea fi mușt ruluit în așa fel încît să se supună tuturor toanelor logodnicei sale, puteai să faci din el un mielușel, pe cînd Jonas era un urs. Ce satisfacție !

În timpul acesta, partidele de tabinet mergeau înainte, iar doamna Todgers rămase părăsită ; căci cel mai tînăr dintre pensionari, dînd-o cu totul uitării, începuse s-o invite pe domnișoara Pecksniff la teatru. Începuse de asemeni, după spusa doamnei Todgers, să se repeadă pînă acasă, la prînz cînd i se lăsa răgaz pentru masă, și s-o șteargă de la birou la orele cele mai neașteptate ; în două rînduri, precum îi mărturisi el însuși doamnei Todgers, primise niște scrisori anonime cu prospectele unor magazine de mobilă și era sigur că asta pornea de la pușlamaua de Jenkins, numai că domnul Moddle n-avea destule probe ca să-l poată provoca la duel. Toate astea — precum îi spunea doamna Todgers domnișoarei Pecksniff — erau „limpezi ca lumina zilei".

— Dragă domnișoară Pecksniff — îi zise într-o zi doamna Todgers — poți fi sigură că de-abia așteaptă să-ți ceară mîna.

— Doamne sfinte ! Atunci de ce zăbovește atîta ? se miră domnișoara Pecksniff.

— Bărbații sînt mult mai timizi decît ne închipuim noi, îi răspunse doamna Todgers. Le trebuie o groază de timp pînă să se hotărască. Eu, de pildă, am citit cuvintele ce stăteau pe buzele domnului Todgers luni și luni de zile înainte ca el să le rostească.

Domnișoara Pecksniff își exprima părerea că poate domnul Todgers nu era un specimen tipic.

— Ba cum să nu, draga mea, cum să nu ! Pe vremea aceea nu mă uitam eu chiar la orișicine, te asigur, zise doamna Todgers cam înțepată. Uite ce e, mai încurajează-l și dumneata puțin, domnișoară Pecksniff, dacă vrei să deschidă gura ; și atunci să știi că n-are să mai pregete mult și o să se declare.

— Dar nu prea știu în ce fel să-l încurajez, doamnă Todgers. Iese doar cu mine în oraș, joacă în cărți cu mine. rămîne de atîtea ori singur cu mine...

— Foarte bine, aprobă doamna Todgers. Așa și trebuie.

— ...se așază lîngă mine, aproape de tot...

— E-n regulă, zise doamna Todgers.

— ...și mă privește lung.

— Cred și eu ! întări doamna Todgers.

— Își pune brațul pe spătarul scaunului, sau al canapelei pe care stau...

— Foarte bine, spuse iar doamna Todgers.

— ...și apoi începe să plîngă.

Doamna Todgers recunoscu că ar putea să facă altceva mai bun decît să bocească și fără îndoială ar putea să-și aducă aminte de felul în care marele lord Nelson a dat semnalul de atac la Trafalgar.

— Totuși — adăugă ea — sînt sigură că se va întoarce pînă la urmă pe calea cea bună, sau mai bine zis — ca să vorbim pe șleau — va fi adus pe calea cea bună, dacă domnișoara Pecksniff va lua o atitudine mai fermă, arătîndu-i pur și simplu ce are de făcut.

Decisă să se poarte așa cum fusese sfătuită, tînăra domnișoară îl primi atît de rece pe domnul Moddle, cînd se văzură din nou, încît el o întrebă în cele din urmă, cu o mutră cît se poate de plouată, ce însemna schimbarea aceasta ; Charity îi mărturisi atunci că pentru liniștea și fericirea lor, a amîndurora, simțise că trebuie să ia o hotărîre. În ultima vreme fuseseră mereu împreună, zise ea, prea mult chiar, și gustaseră dulceața unor sincere și reciproce sentimente. Niciodată nu-l va putea uita și niciodată nu va înceta să se gîndească la el cu cea mai mare prietenie ; dar lumea începuse să vorbească ; lucrurile acestea băteau la ochi ; așa încît era necesar ca între dînșii să nu existe nimic mai mult decît e permis îndeobște între un domn și o domnișoară din lumea bună. Îi părea bine că avusese curajul să-i vorbească deschis, înainte ca sentimentele ei să-și ia prea mare avînt ; recunoștea că-i va veni greu să renunțe, dar cu toată slăbiciunea și romantismul ei, nădăjduia că va reuși să biruie aceste sentimente.

Moddle, care în acest timp ajunsese la limitele romantismului, vărsînd șiroaie de lacrimi, trase concluzia, în urma acestei mărturisiri, că probabil i se hărăzise o nouă menire, aceea de a-i molipsi și pe alții de nenorocirea ce se abătuse asupra lui și că, fiind un fel de piază rea, fără voia sa, sorții o destinaseră pe domnișoara Pecksniff să devină victima lui numărul unu. Domnișoara Pecksniff combătu această părere ca fiind împotriva moralei creștine și îl făcu pînă la sfîrșit pe Moddle s-o întrebe dacă s-ar mulțumi cu o inimă sfărîmată ; după o examinare mai aprofundată a problemei, domnișoara Pecksniff declară că s-ar putea mulțumi și cu atît ; Moddle, păstrînd aceeași mutră abătută ca și mai înainte, îi jură credință și dragoste eternă, ceea ce făcu și dînsa.

Tînărul se dovedi extrem de modest în aceste clipe de fericire. În loc să se arate victorios, vărsă mai multe lacrimi ca niciodată în viață, declarînd printre sughițuri de plîns :

— Ah ! ce zi a fost și asta ! Nu mă simt în stare să mă mai duc la birou după masă. Ce zi chinuitoare, Doamne-Dumnezeule !

CAPITOLUL XXXIII

Cîteva întîmplări din Eden, și una din-afară. Martin face o descoperire de oarecare importanță.

De la domnul Moddle la Eden trecerea este ușoară și firească. Domnul Moddle, trăind în atmosfera iubirii pe care o purta domnișoarei Pecksniff, se afla (fără să-și dea seama) într-un paradis terestru. Înfloritorul oraș al Edenului era și el tot un paradis terestru, cel puțin așa pretindeau proprietarii. Frumoasa domnișoară Pecksniff ar fi putut fi zugrăvită în mod poetic ca un giuvaer mult prea prețios pentru un bărbat în halul lui de decădere și nenorocire. Aceeași caracteristică o prezenta și înfloritorul oraș Eden, cel puțin în hiperbolele lui Zephaniah Scadder, ale generalului Choke și ale altor preacinstiți domni, ce constituiesc o parte integrantă din ghearele marelui vultur american, care plutește pururea în înaltul cerurilor, în zona celui mai curat eter și care niciodată, niciodată nu-și tîrăște aripile în noroi.

După ce Mark Tapley, care-l lăsase pe Martin în biroul lor de „arhitectură și topometrie", se reconfortă și-și redobîndi buna dispoziție contemplînd spectacolul nenorocirilor lor comune, porni din nou, vesel, după ajutor, felicitîndu-se pe drum pentru situația demnă de invidiat la care ajunsese în sfîrșit.

„Adesea m-am gîndit — își spunea domnul Tapley — ce bine m-aș simți într-o insulă pustie ; dar acolo n-ar fi trebuit să am grijă decît de mine și, cum eu mă mulțumesc cu puțin, n-aș fi avut cine știe ce merit. Acuma însă, trebuie să mai am grijă și de tovarășul meu ; și el este tocmai omul de care am nevoie. Exact ceea ce-mi trebuie mie — un om căruia să i se înmoaie genunchii tocmai cînd ar trebui să se țină mai bine pe picioare. Un codaș la școala vieții, care să nu știe să scrie pe caiet decît cifra unu, fără să poată merge mai departe. Un om care să se închidă în el însuși cum s-ar înfășura alții într-un palton ori într-o manta. Și l-am găsit ! exclamă domnul Tapley, după o clipă de tăcere. Ce fericire !"

Se opri un moment să chibzuiască la ușa cărei colibe să bată.

„Nu prea știu pe care s-o aleg — își zise el — ăsta-i adevărul. Maghernițele astea sînt toate la fel de arătoase pe dinafară, iar pe dinăuntru sînt fără îndoială tot atît de confortabile ; nici vorbă că nu lipsește nimic din confortul necesar unui crocodil viu și natural. Ia să vedem !... Cetățeanul pe care l-am întîlnit ieri seara stă sub apă, în cotețul din dreapta. N-aș vrea să-l deranjez, săracul ; arăta destul de prost ; ca un adevărat colonist, din toate punctele de vedere. Iată și o casă cu fereastră, dar mă tem că cei ce stau acolo sînt prea fuduli pe chestia asta. Și nu știu dacă nu cumva o ușă n-o fi un semn de aristocrație. Am să-mi încerc totuși norocul la prima !"

Se îndreptă spre coliba cea mai apropiată și bătu cu pumnul în perete. Fiind poftit să intre, se execută.

— Vecine — zise Mark — fiindcă sîntem vecini, cu toate că nu mă cunoști — am venit cu cerșitul. Hei ! Ia te uită drăcie ! Nu cumva visez ?...

Scosese această exclamație, auzindu-se chemat pe nume și simțindu-se tras de pulpana hainelor, de mînuțele celor doi băieți pe care îi spălase pe față și cărora le gătise de mîncare de atîtea ori, pe bordul nobilului și rapidului vas de pasageri pre nume „Screw".

— Mă înșală ochii, zise Mark. Nu-mi vine să cred ; e oare cu putință ca dumneaei de colo, care-și alăptează fetița (cu toată părerea de rău trebuie să vă spun că-i cam plăpîndă copila) să fie tovarășa mea de călătorie ? Și dînsul să fie oare soțul ei, care-a venit s-o întîmpine la New York ? Iar prichindeii ăștia — adăugă el, aruncînd o privire asupra copiilor — nu cumva or fi cei doi strengari, vechii mei prieteni, care ce-i drept seamănă leit cu tatăl lor ?

Femeia începu să plîngă de bucurie că-l revedea pe Mark ; bărbatul îi strînse mîinile și nu se mai îndura să-i dea drumul, cei doi băieți i se cățărară pe picioare, iar fetița cea bolnavă, din brațele mamei, întinse înspre el mînuțele-i fierbinți, murmurînd cu un glăscior uscat și răgușit, din fundul gîtului, numele lui Mark, de care-și amintea încă foarte bine.

Probabil că era aceeași familie ; schimbată, desigur, de aerul sănătos al Edenului, dar totuși aceeași familie.

— Asta zic și eu vizită, observă Mark, respirînd adînc. M-a turtit. Așteptați puțin, că-mi vin eu repede în fire. Dar văd pe aici și niște domni pe care nu-i cunosc. Au fost cumva trecuți și ei pe lista invitaților ?

Întrebarea din urmă se referea la cîțiva purcei slabi și pricăjiți, care intraseră în colibă o dată cu el și începuseră a scurma prin casă. Cum nu făceau parte din familie, fură alungați afară de cei doi băieți.

— N-am nici o idee preconcepută în privința broaștelor rîioase — continuă Mark, plimbîndu-și privirile prin încăpere — dar dacă le-ați putea convinge pe acele două-trei jivine de acest soi, care văd că vă țin tovărășie, să poftească afară cu această ocazie, cred, tinerii mei prieteni, că s-ar simți și ele mai bine acolo, la aer curat. Nu că aș avea ceva contra lor, dimpotrivă. Broasca rîioasă e un animal cît se poate de chipeș, afirmă domnul Tapley, așezîndu-se pe un taburet ; e pătată peste tot, are gușă ca unii domni mai în vîrstă, niște ochi strălucitori, pielea rece și alunecoasă, dar totuși parcă îi stă mai bine afară.

În timp ce vorbea astfel, încercînd să pară că se simte foarte bine și să se arate cel mai nepăsător și fără griji dintre muritori, Mark Tapley continua să-și plimbe ochii jur împrejurul lui. Chipurile stoarse, livide, ale familiei ; înfățișarea schimbată a bietei mame, pruncul de la sîn, supt de febră, aerul abătut al tuturor și deznădejdea ce domnea în casă nu puteau să-i scape lui Mark, zguduindu-l pînă în adîncul sufletului. Deslușea totul cu ochii minții, la fel de lămurit și de repede după cum vedea cu ochii trupului rafturile grosolane bătute în butucii necojiți din care era făcută casa ; lada cu făină din colț, care servea și de masă ; păturile, sapele și celelalte obiecte din casă, agățate pe pereți ; noroiul de pe jos și smocurile de ierburi putrede, care creșteau în fiecare crăpătură a pereților.

— Dar cum se face că ați ajuns pe aici ? întrebă bărbatul, după primele exclamații de mirare.

— Cum ? răspunse Mark. Am sosit și noi aseară cu vaporul. Venisem aci cu gîndul să ne căpătuim neapărat și cît mai curînd ca să ne retragem apoi și să trăim din ve-

nituri. Dar dumneavoastră ce mai faceți ? Arătați grozav de bine !

— Sîntem cam slăbiți, zise biata femeie, aplecîndu-se deasupra copilului ; dar ne-om întrema noi cînd ne vom obișnui cu clima.

„Mulți de pe aici — se gîndi Mark — se vor obișnui cu clima celuilalt tărîm".

Apoi, cu glas tare, vesel :

— Cum nu ! Sigur c-o să vă mai întremați ; și noi la fel. Trebuie doar să nu ne lăsăm doborîți și să trăim în bună vecinătate. O s-o scoatem noi la capăt, n-aveți nici o grijă. Asta-mi amintește, pînă una alta, că tovarășul meu este bolnav și că venisem aici să cer o mînă de ajutor. V-aș fi îndatorat dacă ați veni să-l vedeți și să vă dați părerea cam ce-o fi avînd.

Chiar dacă Mark le-ar fi cerut ceva cu totul aiurea, bieții oameni, recunoscători cum îi erau pentru serviciile pe care le făcuse pe vapor, tot s-ar fi grăbit să-i sară în ajutor. Așa încît bărbatul se ridică imediat ca să meargă cu el. Înainte de-a pleca, Mark luă în brațe copila bolnavă, încercînd să-i dea curaj mamei. Își dădu însă seama că fetița poartă pecetea morții.

Îl găsiră pe Martin în casă, întins pe jos, învelit în pătura lui. Părea într-adevăr foarte bolnav ; tremura și dîrdîia groaznic, nu ca și cum i-ar fi fost frig, ci cu un fel de convulsiuni care îi zguduiau tot trupul. Prietenul lui, Mark, constată că are o febră foarte puternică, febră malarică, boală foarte obișnuită prin partea locului ; prezise chiar că starea lui se va înrăutăți a doua zi, și-n zilele următoare. Și el — îi mărturisi bietul om, avusese accese din astea timp de doi ani, sau cam pe aproape ; dar era mulțumit că în timp ce alții din împrejurimi care suferiseră de aceeași boală închiseseră pe veci ochii, el scăpase cu viață.

„Nenorocită viață, după cum se vede ! își spuse Mark, privind pe ascuns fața scofîlcită a prietenului său. Trăiască Edenul !"

Din fericire aveau în ladă cîteva leacuri ; vecinul, care cîștigase o tristă experiență în această direcție, îl învățâ pe Mark cînd și cum trebuie date aceste doctorii și în ce chip ar putea să aline cît de cît suferințele lui Martin. Ajutorul lui nu se opri numai la atît ; într-adevăr, făcu

mereu naveta între cele două case, sprijinind în fel și chip strădaniile lui Mark de a face oleacă mai suportabilă situația lor. Totuși nici el nu putea să le ofere vreo mîngîiere, nici să le dea speranțe pentru viitor. Anotimpul era neprielnic sănătății, iar ținutul un mormînt. Copila bolnavă muri chiar în noaptea aceea, iar a doua zi, Mark, fără să-i spună nimic lui Martin, își ajută vecinul să-și îngroape fetița la rădăcina unui copac.

În afară de numeroasele îngrijiri pe care trebuia să i le dea lui Martin (și acesta cu cît starea lui se înrăutățea, cu atît devenea mai pretențios), Mark mai muncea și la cîmp, arînd din zori și pînă seara tîrziu cu ajutorul prietenului său și al altor vecini, cu gîndul că vor reuși totuși să scoată ceva din pămîntul acesta. Nu că ar fi nutrit măcar o cît de slabă speranță sau ar fi urmărit vreun scop bine determinat, nimic în afară de obișnuita sa bună dispoziție și puterea surprinzătoare pe care o avea de a-și păstra moralul ridicat, fiindcă în sufletul lui era convins că situația este disperată și că, după cum el însuși spunea, trebuie în consecință să „arate ce poate la o adică".

— Nu mi-a fost încă dat să arăt ce pot la o adică, sir, îi mărturisi el o dată lui Martin într-o clipă de răgaz, adică mai bine zis într-o seară, în timp ce spăla rufele menajului, după o zi grea de muncă. N-am întîlnit încă o situație într-adevăr grea și pare-se că fericirea asta nu-mi este încă hărăzită.

— Te pomenești că nu mai poți de bine ? răspunse Martin de sub pătură, gemînd.

— Zău, domnule — zise Mark — ar putea să fie și mai rău, dacă n-ar fi afurisitul ăsta de noroc, care se ține scai de mine și-mi pune mereu bețe-n roate. În noaptea în care-am sosit, mi s-a părut că lucrurile merg strună. Da, mărturisesc, credeam că merg strună.

— Și cum merg acum ? gemu Martin.

— Ah, da, zise Mark. Așa e, să vedem cum stau lucrurile. În prima dimineață cînd am ieșit din casă ce credeți că mi s-a întîmplat ? Am dat peste niște cunoștințe, o familie întreagă, care de-atunci și pînă acum ne-au ajutat în toate chipurile. Înțelegi dumneata ? Asta nu merge ! N-aveam nici un motiv să mă aștept la așa ceva ! Dacă aș fi dat peste un șarpe care să mă fi mușcat sau peste

un patriot pursînge care să mă fi spintecat ; ori să fi dat peste-o șleahtă de „simpatizanți" cu cămășile lor încheiate la spate, care să fi făcut din mine un „leu", aș fi putut și eu să mă disting cumva și să am vreun merit oarecare. Dar așa cum merg lucrurile, unicul scop al călătoriei mele a fost dat peste cap. De altfel, ce să mai vorbesc, căci sînt un ghinionist : orișiunde m-aș fi dus, tot așa aș fi pățit. Cum te mai simți astă-seară ?

— Mai rău ca niciodată, îi răspunse Martin.

— Tot e ceva — îi replică Mark — dar nu ajunge. Ca să-mi placă, ar trebui să cad și eu la pat, fără să-mi pierd buna dispoziție, atunci aș mai zice și eu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai vorbi așa, Mark, zise Martin, cutremurîndu-se de groază. Ce m-aș face, Mark, dacă te-ai îmbolnăvi și tu ?

Curajul domnului Tapley, pe cît se părea, fu stimulat de această observație, deși nu era prea măgulitoare, căci continuă să spele rufele mai vesel decît înainte, înștiințîndu-l că „i s-a urcat temperatura".

— Există aici un lucru, domnule, care mi se pare grozav de hazliu, zise domnul Tapley. Faptul că această colonie a noastră reprezintă în mic Statele Unite. Au mai rămas vreo doi-trei coloniști americani, care se laudă cu țara lor chiar și aici, ca și cum ar fi ținutul cel mai sănătos și mai încîntător din lume. Dar ăștia seamănă cu cocoșul din poveste, care s-a ascuns ca să scape de vulpe și care pînă la urmă tot a încăput în ghearele ei, fiindcă a cîntat cucurigu. Păsările astea nu pot trăi fără gălăgie. Așa sînt ele din născare și nu se lasă de asta, fie ce-o fi.

În clipa cînd rostea aceste cuvinte, Mark își întoarse ochii spre ușă și întîlni privirea unui om uscățiv, îmbrăcat într-un halat de lucru albastru și cu o pălărie de paie pe cap ; omul acesta ținea în gură o pipă scurtă, neagră, iar în mînă un baston greu, noduros. Fuma și mesteca tutun totodată și, cum scuipa într-una, lăsa în urma lui o dîră de boțuri de tutun mestecat.

— Uite-l pe unul dintr-ăștia ! exclamă Mark. Hannibal Chollop.

— Nu-l lăsa să intre ! spuse Martin, cu o voce stinsă.

— Ce, crezi că are să-și ceară voie, sir ? răspunse Mark. O să dea buzna așa.

Ceea ce se adeveri întocmai, căci numita persoană chiar așa și făcu. Avea o față aspră și colțuroasă, ca și bastonul cu care umbla, iar mîinile erau ca și fața. Capul lui semăna c-o perie de ghete, veche și înnegrită. Vizitatorul se așeză picior peste picior pe ladă, cu pălăria pe cap, și, uitîndu-se la Mark, zise, fără a-și scoate pipa din gură :

— Sal'tare, dom'le Comp, ce mai faceți ?

Este necesar să lămurim pe cititorii noștri că acesta era numele sub care domnul Tapley se prezentase cu toată seriozitatea localnicilor.

— Foarte bine, foarte bine, zise el.

— Nu cumva ăl de colo e domnul Chuzzlewit ? întrebă musafirul. Ei, cum vă mai merge, domnule Chuzzlewit ?

Martin scutură din cap și-și trase brusc, cu un gest involuntar, pledul peste față, simțind că Hannibal are de gînd să scuipe și, cum spune cîntecul, nu-l slăbea din ochi.

— Nu te feri de mine, zise domnul Chollop, pe un ton prietenos ; de mine nu se prind frigurile.

— Motivul meu era mai egoist, zise Martin, descoperindu-și fața. Mi-era teamă ca nu cumva să...

— Domnule — răspunse domnul Chollop — eu pot să calculez distanțele la milimetru.

Și imediat binevoi să facă o demonstrație a acestui deosebit talent al său.

— Domnule — zise Hannibal — dacă m-ați pune într-un loc fix, mă prind să vă trag un cerc cu raza de două picioare, fără cea mai mică greșeală. Am ajuns o dată și pînă la zece picioare — dar atunci era vorba de un rămășag.

— Sper că l-ați cîștigat, zise Mark.

— Da, le-am fluierat bîștarii.

Tăcu o bucată de timp, ocupat să tragă un cerc magic jur împrejurul cufărului pe care stătea. După ce termină începu din nou să vorbească.

— Cum îți place țara noastră ? întrebă el, privind spre Martin.

— Nu-mi place de loc, fu răspunsul bolnavului.

Chollop continuă să fumeze, fără a trăda nici cea mai mică emoție, pînă cînd se simți din nou dispus să-și

exprime părerea. Sosind în fine acel moment, Chollop scoase pipa din gură și zise :

— Nu mă mir să te aud vorbind astfel. Pentru asta se cere un anumit nivel spiritual și o anumită pregătire a intelectului. Spiritul omului trebuie să fie pregătit pentru libertate, dom'le Comp.

De astă dată i se adresă lui Mark, văzînd că Martin — pe jumătate înnebunit din cauza febrei și cu nervii zgîndăriți de vocea hîrîită a acestei noi și cumplite calamități — închisese ochii întorcîndu-se cu spatele, în patul lui de suferință.

— O anumită pregătire a trupului n-ar fi nici ea de lepădat, domnule — îi răspunse Mark — înainte de a veni să te stabilești în mlaștinile astea.

— Dumneata, stimate domn, numești acest ținut „o mlaștină" ? întrebă cu gravitate Chollop.

— O, desigur, stimate domn, răspunse Mark. Personal n-am nici o îndoială în această privință.

— Asta-i o părere cu totul iuropeană — zise maiorul — și nu mă miră de loc. Ce-ar spune milioanele voastre de englezi, cînd ar vedea o mlaștină ca asta în Anglia.

— Ar spune, cred, că este grozav de împuțită și că ar prefera să se îmbolnăvească de friguri prin alte mijloace.

— Totalmente iuropean, remarcă Chollop, cu o milă sardonică ; totalmente iuropean.

Și se lăbărță pe ladă ca la el acasă, calm, rece și tăcut, în timp ce pipa scotea nori de fum ca un horn de fabrică.

Domnul Chollop era, bineînțeles, unul dintre cei mai remarcabili oameni din America ; dar pe lîngă asta se bucura și de oarecare faimă. Prietenii săi din sudul și din vestul țării, vorbind despre el spuneau de obicei că este „o splendidă mostră din materia primă a țării noastre, stimate domn !" Era foarte stimat pentru devotamentul cu care înțelegea să apere libertatea spiritului, purtînd tot timpul asupra lui, în buzunarele hainei, o pereche de revolvere cu cîte șapte focuri. Mai avea, între alte podoabe, un baston cu șiș pe care-l numea „gîdilici" și un enorm cuțit, pe care-l poreclise, dat fiind că era un om tare șugubăț, „ventilatorul", făcînd aluzie la utilitatea acestui instrument, atunci cînd era cazul să aerisească un pic stomacul vreunui adversar, într-o discuție mai strînsă. Folo-

sise cu reală eficacitate aceste instrumente în mai multe ocazii, toate înregistrate cu tot șartul cuvenit în ziare, și-și făcuse un renume destul de frumușel prin felul elegant cu care „pocnise" ochiul unui domn cînd acesta se încumetase să-i bată în ușă.

Domnul Chollop avea o predilecție marcată pentru hoinăreală și, într-o societate mai puțin avansată, putea fi luat din greșeală drept un primejdios vagabond. Dar întrucît alesele lui calități erau apreciate cum se cuvine și perfect înțelese pe aceste coclauri, unde-l aruncase soarta, și unde trăia în tovărășia multor suflete înrudite, putea să se socotească născut într-o zodie norocoasă, lucru de care din păcate n-are parte orice om cînd își depășește în asemenea măsură secolul. Deoarece, ca să poată exercita mai slobod îndeletnicirile lui preferate folosind „gîdiliciul" și „ventilatorul", îi plăcea să trăiască în marginea societății, în cele mai îndepărtate tîrguri și orașe, avea obiceiul să emigreze din oraș în oraș, încheind în fiecare dintre ele o nouă afacere — cel mai adesea fonda cîte un jurnal pe care se grăbea să-l vîndă imediat, avînd aproape totdeauna grijă să bea aldămașul, pentru ca după aceea să-l ciuruiască cu gloanțe sau să-l spintece cu cuțitul pe noul proprietar, înainte chiar ca acesta să fi apucat să intre în posesia jurnalului.

Tot o speculație de soiul acesta îl adusese și la Eden, dar între timp renunțase la planul lui și se pregătea acum să părăsească orașul. Față de străini, poza întotdeauna ca un înfocat apărător al libertății ; era unul dintre cei mai aprigi partizani ai linșajului și ai sclaviei ; nu uita niciodată să recomande, atît în scris cît și prin viu grai, să fie uns cu catran și apoi tăvălit în fulgi orice individ antipopular, care avea păreri deosebite de ale lui. Pentru el o asemenea „ispravă" însemna „să ridice stindardul civilizației în pădurile virgine încă ale patriei sale".

Fără doar și poate că Chollop ar fi ridicat acest stindard și aici la Eden, pe spinarea lui Mark, pentru a-i pedepsi sinceritatea cu care vorbise (căci adevărata libertate n-are cuvînt decît pentru a se lăuda), însă îl reținea probabil mizeria și paragina ce domneau în colonie și desigur apropiata sa plecare. Așa că se mulțumi doar să-i arate lui

Mark unul dintre pistoalele lui, întrebîndu-l ce părere are despre o asemenea armă.

— Nu-i chiar așa mult, stimate domn, îi atrase atenția Chollop, de cînd în statul Illinoy, am curățat cu el pe careva...

— Zău ? făcu Mark, fără să se arate cîtuși de puțin intimidat. Te-ai purtat într-adevăr ca un om liber și independent !

— L-am împușcat, domnule — urmă Chollop — pentru că susținuse în *Porticulul spartan*, ziar tri-hebdomadar, cum că vechii atenieni erau mult mai civilizați la vremea lor decît Locofoco-Ticket-ul nostru astăzi.

— Dar asta ce-o mai fi ? întrebă Mark.

— Iuropenii habar n-au ce-i aia ! zise Chollop continuînd să fumeze liniștit. Ce poate să știe un iuropean ?

După ce se mai ocupă o bucată de timp de cercul său magic, americanul continuă :

— Deci, nu vă simțiți bine aici, la Eden ?

— Nu, de loc, zise Mark.

— Regretați dările din țara voastră, duceți cumva dorul impozitelor pe case...

— Dar ducem și dorul caselor noastre, răspunse Mark.

— Aci nu există impozite pentru ferestre.

— Și nici ferestre de impus, zise Mark.

— Aici nu există nici ruguri, nici donjoane, nici butuci pentru tăiat capetele, nici roată de tortură, nici eșafod, nici menghine pentru degete, nici țăpușe, nici stîlpul infamiei, zise Chollop.

— Da, numai revolvere și „ventilatoare", răspunse Mark. Dar astea-s fleacuri, nu-i așa ? Nici nu face să mai vorbim despre ele.

În clipa aceea, omul pe care-l întîlniseră în prima seară cînd puseseră piciorul acolo, reușind să se tîrască pînă la ei, răsări pe prag.

— Dar dumneata, stimate domn, îl întîmpină Chollop, ce mai faci ?

Bietul om nu prea putea să facă mare lucru, așa că-i răspunse în acest sens.

— Domnul Comp și cu mine — îi spuse Chollop — am avut o mică discuție. Mare curaj trebuie să aibă un

om ca să se încumete să țină partea Lumii Vechi, contra Lumii Noi, nu-i așa ?

— O, da, răspunse biata arătare. Într-adevăr, mare.

— N-am făcut decît să-i atrag atenția dumnealui — zise Mark, adresîndu-se ultimului său musafir — asupra faptului că acest oraș în care avem cinstea să locuim este așezat pe un teren mlăștinos. Dumneata ce crezi ?

— Cred că e destul de umed, cîteodată, răspunse omul.

— Dar nici chiar atît de umed cum e în Anglia, nu-i așa, domnule ? se oțărî Chollop, cu fața aprinsă de mînie.

— Oh, desigur, e mult mai umed în Anglia, zise omul. Ca să nu mai vorbim de instituțiile ei.

— Sînt sigur — zise Chollop cu ton tăios — că nu există în toată America un loc mlăștinos, care să nu fie un adevărat paradis, în comparație cu insulița aceea. Ați aranjat afacerea cu Scadder, nu ? Totul e în regulă ? îl întrebă apoi pe Mark.

Acesta îi răspunse afirmativ. Domnul Chollop făcu cu ochiul către celălalt cetățean.

— Mare șmecher Scadder ăsta, domnule ! E-un om de viitor. Are să ajungă sus, domnule, sus de tot.

Și domnul Chollop făcu din nou cu ochiul către celălalt cetățean.

— După mine, domnule — zise Mark — ar ajunge și mai sus, tocmai în vîrful spînzurătorii.

Domnul Chollop era atît de încîntat de faptul că vrednicul său compatriot putuse păcăli un englez și că englezul crapă de necaz, încît nu-și mai putu stăpîni o explozie de bucurie. Și mai ciudat fu felul în care sentimentul național se manifestă la celălalt vizitator. Să-l fi văzut pe ciumatul, pe prăpăditul acela, umbra aceea de om ! Vorbele domnului Chollop îi făcură atîta plăcere, încît părea să fi uitat cu totul de mizeria în care se zbătea ; rîdea cu gura pînă la urechi, în timp ce le spunea celor de față că „Scadder e-o vulpe șireată și e sigur cum mă vezi și te văd că reușise în felul acesta să stoarcă o grămadă de capital englez".

După ce-și savură pe îndelete gluma, domnul Hannibal Chollop continuă să-și fumeze pipa și să împroaște în jur, în interiorul cercului magic, cu scuipat, fără a-și mai munci creierul ca să mai spună ceva, și fără a se hotărî

să plece, închipuindu-și probabil, așa cum nu rareori se întîmplă în America cea liberă, că un cetățean liber și luminat al Statelor Unite poate transforma oricînd casa altuia într-o scuipătoare timp de două, sau trei ore, și acest fapt constituie o delicată atenție, un semn de interes și o politețe, de care nimeni nu s-ar fi putut plictisi. În cele din urmă se sculă.

— Ei, acum plec mulțumit, zise el.

Mark îl sfătui să aibă mare grijă de sănătatea lui.

— Înainte de plecare însă — spuse cu severitate Chollop — aș vrea să-ți mai spun două cuvinte. Ești dat dracului, un mare pișicher.

Mark îi mulțumi pentru compliment.

— Da, da, ești mult prea șmecher ca să-ți meargă multă vreme. Ascultă-mă pe mine : n-a existat în toată pădurea asta o singură panteră care să fi fost vreodată ciuruită de atîtea gloanțe cîte au să intre în dumneata, și încă foarte curînd, să fiu al dracului dacă nu-i așa !

— Și de ce ? întrebă Mark.

— Trebuie să ne impunem, domnule, răspunse Chollop, cu un ton amenințător. Adu-ți aminte că aici nu mai trăiești sub un regim tiranic. Noi sîntem un model pentru întreaga lume, și se cuvine să ni se recunoască meritul, atîta-ți spun.

— Ce, am fost prea slobod la gură, poate ? se informă Mark.

— L-am spintecat odată pe unul, iar pe altu' l-am curățat uite așa, pac-pac, pentru mai puțin decît atît, zise Chollop, încruntîndu-se. Am cunoscut niște zdrahonți de oameni care pentru niște fleacuri au fost nevoiți să-și ia tălpășița. Am văzut oameni linșați pentru lucruri mai puțin importante decît asta, prefăcuți în tocană de către un popor luminat. Noi sîntem Inteligența și Virtutea lumii, Elita omenirii și Floarea forței morale. Noi avem pielea foarte sensibilă și dacă nu sîntem apreciați cum trebuie, ne zbîrlim și mîrîim. Ne arătăm colții imediat și sîntem fioroși, ți-o spun. Ai face mai bine să ne recunoști meritele, auzi dumneata ?

După acest discret avertisment, domnul Chollop se îndepărtă, cu „gîdiliciul", „ventilatorul" și revolverele lui, gata să intre în acțiune la cel mai mic semnal.

— Poți să ieși de sub cuvertură, domnule — zise Mark — că a dat Dumnezeu și a plecat. Dar ce-i asta ? adăugă el, în șoaptă, îngenunchind pentru a se uita mai îndeaproape la asociatul său și apucîndu-i mîna fierbinte. Ia te uită ce efect a avut pălăvrăgeala fanfaronului de Chollop ! Uite-l că a început să aiureze ! Nici nu mă mai recunoaște !

Într-adevăr, Martin era grav bolnav, la un pas de mormînt. Rămase în această stare timp de mai multe zile, vegheat de bieții prieteni ai lui Mark, care-i dădeau toate îngrijirile cuvenite, uitînd de propriile lor necazuri. Obosit și trupește și sufletește, muncind din greu toată ziua și veghindu-l pe Martin pînă noaptea tîrziu, sleit de viața asta nouă peste măsură de istovitoare, silit să lupte cu cele mai cumplite și mai dezolante piedici, Mark nu se plîngea totuși niciodată și nu se dădea bătut. Chiar dacă uneori îl considerase pe Martin egoist sau nesocotit și constatase că dacă nu e înzestrat cu prea multă energie are în schimb toane și că rămîne pasiv în fața situației lor disperate, uitase acum toate păcatele lui. Nu-și mai amintea decît de calitățile tovarășului său de pribegie, fiindu-i devotat trup și suflet.

Trecură multe săptămîni pînă ce Martin se înzdrăveni destul ca să poată ieși din casă sprijinit în baston și de brațul lui Mark ; chiar după aceea, convalescența lui fu destul de lungă, din lipsă de aer curat și de hrană ca lumea. Era încă foarte slăbit și palid, cînd se abătu asupra lor tocmai nenorocirea de care se temeau cel mai mult : Mark căzu și el bolnav și, cu toate că încercă din răsputeri să înfrunte boala, aceasta se dovedi mai tare decît el și pînă la urmă îl doborî.

— Acu' m-a răpus și pe mine, domnule, zise el într-o dimineață, căzînd din nou pe pat, după ce încercase zadarnic să se scoale, dar tot vesel.

Da, boala îl doborîse și lovitura era cumplită ! Numai unul ca Martin nu se putuse gîndi mai de mult la această eventualitate !

Dacă prietenii lui Mark se purtaseră atît de frumos cu Martin (și într-adevăr că se purtaseră îngerește), apoi față de Mark arătară un zel de douăzeci de ori mai mare. Acum venise rîndul lui Martin să muncească, să stea de veghe la căpătîiul lui nopți întregi în șir, nopți nesfîrșite,

în care pîndea cel mai ușor freamăt ce tulbura lugubra pustietate din jur și asculta aiurările bietului Tapley, urmărindu-l cum juca popici la hanul „Balaurului albastru", cum îi șoptea cuvinte dulci doamnei Lupin, cum își făcea ucenicia de marinar pe vasul „Screw", cum colinda în tovărășia lui Tom Pinch șoselele Angliei și cum punea pe foc copacii doborîți în Eden — toate astea de-a valma.

Cînd Martin îi dădea să bea ceai, sau vreo doctorie, sau vreo altă îngrijire, ori cînd se întorcea acasă frînt de oboseală, bolnavul său, Mark Tapley, îi striga voios : „Sînt vesel, sir, sînt mai vesel ca niciodată !"

Și acum, în timp ce Martin depăna în minte toate acestea, uitîndu-se la Mark cum zăcea în pat — Mark, din gura căruia nu ieșise niciodată vreun reproș, vreun murmur sau vreo cîrteală, și care întotdeauna căuta să-și păstreze fermitatea și curajul — începu a reflecta întrebîndu-se cum se făcea că un om căruia cerul îi hărăzise atît de puțin îl întrecea atît de mult pe el, care se bucurase de toate avantajele ce i le poate oferi cuiva averea. Faptul că stătea la căpătîiul unui bolnav și mai ales al unui bolnav pe care era obișnuit să-l vadă plin de vioiciune și de energie, îl făcu să se gîndească serios și să se întrebe, în sinea lui, în ce constă această deosebire.

Necontenita prezență a prietenei lui Mark, tovarășa lor de călătorie, îl ajută să ajungă la o concluzie în această privință. Femeia aceasta îi aduse aminte de felul cu totul deosebit în care Mark și cu ea înțeleseseră să-i dea un sprijin, atunci, pe vapor. Printr-un curios proces de gîndire, începu să-l asocieze și pe Tom Pinch preocupărilor lui din momentele acelea, spunîndu-și că Tom, desigur, pus în fața acelorași împrejurări, ar fi procedat absolut la fel cu Mark ; și nu se dumirea cum doi oameni atît de deosebiți unul de altul puteau totuși să semene în unele privințe atît de mult, fiind totodată atît de diferiți de el.

Deși, la prima vedere, s-ar fi părut că aceste reflecțiuni n-aveau nimic neliniștitor, Martin se chinui totuși mult din pricina lor.

Martin avea o fire deschisă și generoasă ; dar fusese crescut de bunicul său și este lucru știut că într-o familie defectele sînt mai lesne transmise celorlalți membri. Egoismul în special ; tot astfel neîncrederea, viclenia, prefă-

cătoria, lăcomia. Martin chibzuise în mod inconștient în copilăria lui : „Bunicul are atîta grijă de el însuși, încît dacă n-am să fac și eu la fel, altcineva nu va avea grijă de mine". Și astfel devenise și el un egoist. Dar fără să-și dea seama. Dacă cineva l-ar fi acuzat de acest defect, Martin ar fi respins acuzația cu indignare, socotindu-se ponegrit. Și niciodată n-ar fi întrezărit adevărul, dacă, ridicîndu-se de pe patul în care zăcuse atît de rău bolnav și nevoit să vegheze la rîndul lui un bolnav, n-ar fi înțeles că eul său fusese c-un picior în groapă, nici cît de neînsemnat, de lipsit de valoare este eul unui om și în ce măsură depinde de alții.

Era natural să se gîndească la propria sa însănătoșire și la marea primejdie în care se afla viața lui Mark, iar timp avea destul căci boala ținu luni de zile. Și astfel putu să cîntărească bine care dintre ei merita mai mult să fie cruțat și pentru cc. Atunci cortina se ridică și adevăratul eu se arătă dintre culise.

Și tot atunci se mai întrebă, în timp ce Mark se lupta cu moartea (întrebare pe care mulți și-o pun și trebuie să și-o pună în asemenea împrejurări) dacă își făcuse pe deplin datoria față de el și dacă meritase și răsplătise credința și zelul pe care acesta i-l arătase. Nu ! Oricît de scurtă fusese durata asociației lor, el își dădu seama că în multe, foarte multe ocazii, avea destule lucruri să-și reproșeze ; întrebîndu-se de ce, văzu cortina ridicîndu-se și mai mult, și eul, eul său, adevăratul eu, intră în scenă.

Trecu mult timp pînă ce Martin să reușească a fixa în deplină cunoștință de cauză imaginea justă a eului său și să poată înțelege întreg adevărul, acolo, în cumplita pustietate a acelor groaznice locuri. În momentele acelea — cînd speranța se îndepărtase, văpaia ambiției se domolise și moartea bătea la ușă cu degetu-i descărnat — aceste cugetări i se impuseră ca ceva necesar, de parcă s-ar fi aflat într-o cetate pustiită de ciumă. De abia atunci descoperi și simți Martin eroarea în care trăise mai înainte și văzu cît de respingătoare era.

Edenul devenise o școală severă, cu aspre învățăminte ; iar mlaștinile lui, desișurile, aerul otrăvit erau profesorii ei cu metode de predare unice.

Martin luă deci o hotărîre solemnă : ca atunci cînd se va întrema pe deplin, să nu caute să conteste sau să ocolească convingerea dobîndită acum, ci să accepte ca un fapt incontestabil că egoismul ce pusese stăpînire pe el trebuia cu orice preț stîrpit. Avea însă atîtea îndoieli asupra propriului său caracter (și pe bună dreptate), încît se hotărî să nu-i spună nimic lui Mark, să nu-i arate părerea lui de rău și nici să nu facă vreun legămînt pe viitor, ci să caute doar să aibă veșnic în față scopul ce-și propusese ; și în hotărîrea aceasta nu era nici urmă de mîndrie, ci numai umilință și o voință nestrămutată, adică cea mai puternică armură pe care putea s-o aibă. Într-atîta îl înălțase suferința !

După ce lîncezise vreme îndelungată pe patul de suferință, în care timp, atunci cînd nu putea nici măcar să vorbească, Mark mai găsise totuși destulă putere să scrie cu mînă tremurătoare pe-o tăbliță cuvîntul „vesel" — bietul băiat începu să dea semne de însănătoșire. Erau niște semne destul de slabe ; apăreau și dispăreau tot atît de repede ; în sfîrșit, intră definitiv în convalescență și pe zi ce trecea îi mergea tot mai bine.

De îndată ce fu destul de întremat ca să poată vorbi fără să obosească, Martin îl consultă asupra planului pe care-l avea în minte și pe care cu cîteva luni mai înainte l-ar fi pus în practică fără a mai cere părerea altcuiva.

— Situația noastră este disperată — îi zise el — absolut disperată. Ne aflăm într-un ținut părăsit. Probabil că se știe cum stau lucrurile pe aici, așa că nu există nici o speranță să putem vinde cuiva locul cumpărat, oricît de puțin am cere — și nici n-ar fi cinstit s-o facem. Am plecat de acasă cu niște proiecte nebunești și am dat greș. Singura nădejde ce ne-a mai rămas, singurul țel la care trebuie să tindem, este să părăsim pentru totdeauna coclaurile astea și să ne întoarcem în Anglia. Oricum și prin orice mijloace. Trebuie neapărat să ne întoarcem în țară, Mark.

— Da, asta-i tot ce ne rămîne de făcut, răspunse Mark Tapley, apăsînd cu înțeles asupra cuvintelor.

— Dincoace de ocean — zise Martin — n-avem decît un singur prieten care-ar putea să ne ajute și acest prieten este domnul Bevan.

— M-am gîndit și eu la dînsul cînd erai dumneata bolnav, zise Mark.

— Dacă scrisorile n-ar face atîta timp pe drum, aș fi în stare să-i scriu chiar bunicului, să-l implor să-mi trimită bani ca să putem ieși din capcana în care am intrat, continuă Martin. Dar mai întîi să-i scriu domnului Bevan ; ce zici, Mark ?

— Și eu sînt de aceeași părere, încuviință Mark. Cred că este un gentleman de ispravă.

— Am putea vinde cele cîteva lucruri cumpărate aici, pe care ni s-au dus toți gologanii și așa am putea să mai încropim ceva bani ; suma pe care am realiza-o astfel i-am da-o imediat domnului Bevan. Din păcate, însă, nu le putem vinde în locurile astea.

— Aici n-are cine să le cumpere. Doar morții — zise domnul Tapley, dînd din cap cu un aer jalnic — și porcii.

— Îi vom explica totul domnului Bevan, cerîndu-i să ne trimită suma strict necesară ca să putem ajunge la New York sau în oricare alt port unde există posibilitatea să ne îmbarcăm pe un vapor ce pleacă spre țară, chiar dacă ne-am angaja să muncim pe bord. Îi voi explica în același timp cine sînt rudele mele, făgăduindu-i că vom face tot posibilul pentru a-i trimite banii îndată ce vom sosi în Anglia, chiar de-ar fi să cer ajutorul bunicului.

— Desigur, răspunse Mark. În cel mai rău caz ne va refuza, dar s-ar putea totuși să nu ne refuze. Dacă nu vă vine prea greu să încercați, sir.

— Să-mi vină greu ? protestă Martin. Eu sînt vinovat dacă am ajuns aici și voi face tot posibilul să scăpăm din iadul ăsta. Îmi vine să-mi dau cu pumnii în cap, cînd mă gîndesc la ce am făcut. Dacă te-aș fi consultat mai de mult, Mark, n-am fi ajuns în halul ăsta, sînt sigur.

Această declarație îl miră foarte mult pe domnul Tapley, care protestă vehement zicînd că în orice caz tot în Eden ar fi ajuns și, în ce-l privește, el se hotărîse să vină aici îndată ce auzise vorbindu-se de Eden.

Martin dădu atunci citire scrisorii către domnul Bevan, pe care o întocmise ceva mai înainte. Era o scrisoare sinceră și naivă, ce zugrăvea situația lor, fără să ascundă nimic, arătînd toate suferințele pe care le îndură seră, el și cu tovarășul său, și formulînd cererea lor în cuvinte sfioase,

dar fără înconjur. Mark o elogie. Hotărîră deci s-o trimită cu primul vapor care urma să se oprească acolo pentru a se aproviziona cu lemne, căci în Eden se găseau lemne din belșug. Necunoscînd adresa domnului Bevan, Martin se hotărî să scrie pe plic adresa neuitatului domn Norris din New York, cu rugămintea de-a o înmîna fără întîrziere adresantului.

Trecu mai bine de-o săptămînă pînă să apară un vapor ; în sfîrșit, într-o bună zi Martin și Mark fură treziți dis-de-dimineață de duduitul mașinilor de înaltă presiune de pe bordul vasului „Esau Slodge", botezat cu numele unuia dintre cei mai remarcabili oameni din țară, care desigur făcuse lucruri uluitoare cine știe prin ce ținut. Alergară imediat la debarcader și, după ce încredințară scrisoarea cuiva pe bord, așteptară cu inima strînsă plecarea vaporului ; cum însă din nebăgare de seamă zăboviră o clipă mai mult pe paserelă, căpitanul vasului „Esau Slodge" începu să urle la ei : „Să mă cerneți prin sită ca făina și să faceți din mine terci de cartofi, dacă nu vă lepăd pe-amîndoi în poșircă. Luați-o din loc și cît mai repede !" Căpitanul voia să spună (metaforic) că-i va arunca în rîu.

Nu se puteau aștepta să primească vreun răspuns la scrisoarea lor pînă-n opt sau zece săptămîni, cel puțin. Pînă atunci, își folosiră ce bruma de puteri le mai rămăsese, lucrîndu-și pămîntul și desțelenindu-l pe cît se putea, ca să-i dea o întrebuințare utilă. Oricît erau de nepricepuți în ale agriculturii, știau totuși mai mult decît vecinii lor. Mark avea unele noțiuni în acest domeniu, iar Martin era un elev sîrguitor, în timp ce restul coloniștilor (o mînă de oameni sleiți de friguri), care se gîndiseră să se stabilească în mijlocul acestor mlaștini puturoase, păreau să fi venit acolo cu ideea că agricultura este ceva înnăscut la un om. Se ajutau unii pe alții pe cît puteau, dar munceau abătuți, fără nici o speranță, ca o colonie de ocnași.

Adesea, noaptea, cînd Mark și Martin stăteau lungiți pe jos la ei acasă, așteptînd să vină somnul, vorbeau despre patrie, despre locurile pe unde fuseseră amîndoi, despre casele, drumurile și oamenii pe care-i cunoscuseră ; uneori cu sufletul plin de speranță că îi vor revedea,

alteori cu o tristă resemnare, ca și cum ar fi pierdut orice nădejde. Mark Tapley își dădea seama, spre mirarea lui, în cursul acestor convorbiri, că Martin se schimbase mult între timp.

„Nu mai știu ce să cred, se gîndea el într-o noapte. Văd că nu este așa cum îl socoteam eu. A ajuns să nu se gîndească mai de loc la el. Ia să-l pun la încercare".

— Dormiți, domnule ?

— Nu, Mark.

— Vă gîndiți acasă, domnule ?

— Da, Mark.

— Și eu la fel. Mă întrebam cum s-o mai fi înțelegînd domnul Pinch cu domnul Pecksniff.

— Bietul Tom ! zise Martin visător.

— Un om cam sărăcuț cu duhul, observă Tapley. Cîntă pe gratis la orga bisericii. Nu se gîndește de loc la dînsul.

— Aș fi bucuros dacă s-ar gîndi ceva mai mult la el însuși, zise Martin. Dar nu știu, poate că atunci nu l-am iubi nici pe jumătate cît îl iubim acum.

— Lumea profită de bunătatea lui, continuă Mark.

— Da, zise Martin, după o pauză. Știu asta, Mark.

În glasul lui răsuna atîta părere de rău, încît tovarășul său crezu nimerit să închidă discuția ; rămase tăcut o bucată de timp, pînă cînd îi veni o nouă idee.

— Ah, domnule ! suspină Mark. Zău ! Mult ai mai riscat dumneata din dragoste pentru o fată.

— Să-ți spun un lucru, Mark — răspunse Martin, cu atîta grabă și energie, încît se ridică în capul oaselor în pat — nu sînt chiar atît de convins că-i așa. Am început să am unele îndoieli. De-un lucru poți fi sigur : că dînsa trebuie să fie foarte nenorocită în momentul de față. Și-a sacrificat liniștea sufletească, și-a primejduit în cel mai înalt grad interesele ei ; nu poate să se apere împotriva murdăriilor, a dușmanilor ei fățiși, așa cum am făcut eu. Trebuie să îndure multe, Mark, multe de tot, biata fată, fără să poată face ceva. Încep să cred că suferința ei este o povară mult mai grea decît a mea. Pe sufletul meu, așa cred !

Domnul Tapley, făcuse ochii mari de mirare, în întuneric, dar se feri să-l întrerupă.

— Și deoarece am atins acest subiect — adăugă Martin — am să-ți spun un secret. Inelul acela...

— Care inel, domnule ? întrebă Mark, holbînd ochii și mai tare.

— Inelul pe care mi l-a dat ea, cînd ne-am despărțit, Mark. Îl cumpărase — da, l-a cumpărat — știind că sînt sărac, dar mîndru (mîndru ? Dumnezeu să mă ierte !) și că aveam mare nevoie de bani.

— Cine spune asta ? întrebă Mark.

— Eu spun. Știu bine că-i așa. M-am gîndit, dragă prietene, la toate aceste lucruri de sute de ori, în timp ce dumneata zăceai bolnav, colo jos. Și eu, ca o brută, i l-am luat din mînă și l-am pus pe deget, fără să-mi dau seama de asta nici măcar în momentul cînd l-am vîndut, cînd ar fi trebuit totuși să văd, să întrezăresc măcar adevărul !... Dar este tîrziu — zise Martin, întrerupîndu-se — și dumneata ești slăbit de boală și obosit, știu. Stai de vorbă cu mine doar ca să-mi dai curaj. Noapte bună și Dumnezeu să te binecuvînteze, Mark !

— Și pe dumneavoastră de asemeni, domnule !

„Totdeauna mă-nșel, se gîndi domnul Tapley, întorcîndu-se pe partea cealaltă, cu fața radioasă de fericire. Asta-i o adevărată escrocherie. Zău așa ! Eu nu m-am angajat pentru o slujbă ca asta. Nu mai am nici un merit acum să fiu vesel în tovărășia lui."

Timpul trecea și alte vaporașe sosiră dinspre punctul unde sălășluiau toate speranțele celor doi călători. Vaporașele ancorară la Eden ca să se aprovizioneze cu lemne ; dar nici unul nu aducea răspunsul dorit. Ploaia, căldura, mîlul bîhlit și miasmele otrăvite cu toate stricăciunile și bolile pe care le aduceau cu ele, bîntuiau mai departe. Pămîntul, aerul, vegetația și apa pe care o beau coloniștii, toate aveau proprietăți ucigătoare. Prietena lui Tapley, tovarășa lor de călătorie, își pierduse mai de mult doi dintre copii și acum îl îngropa și pe al treilea. Dar asemenea întîmplări erau prea frecvente pentru a mai face vîlvă sau a mai impresiona pe cineva. Cetățenii descurcăreți se îmbogățeau iar victimele lor, părăsite de toți, sufereau, mureau și erau uitate. Asta-i tot.

În sfîrșit, sosi gîfîind un vaporaș din josul rîului cu ape murdare și se opri la Eden. Mark aștepta în pragul colibei de lemn de la debarcader ; de pe vas i se înmînă o scrisoare pe care se grăbi să i-o ducă lui Martin. Cei doi tovarăși se uitară unul la altul, tremurînd.

— Pare grea, murmură Martin. Cînd o deschiseră, căzu pe jos un mic teanc de dolari.

Ce anume au putut să spună, să facă, să gîndească, în primele momente, nici unul dintre ei nu-și mai aduse aminte. Singurul lucru pe care-l povesti Mark mai tîrziu e că alergase ca un nebun pînă la debarcader, înainte de plecarea vaporului, pentru a întreba cînd se întoarce și dacă și atunci se va opri la Eden.

I se răspunse : „În zece sau douăsprezece zile". Cu toate acestea, ei începură să-și strîngă lucrurile și să împacheteze chiar în noaptea aceea. După ce trecură primele momente de înfrigurare, în fiecare din ei încolți teama (după cum descoperiră mai tîrziu) că va muri înainte de sosirea vasului.

Dar cînd acesta sosi, totuși, după trei săptămîni ce li se părură fără sfîrșit, trăiau încă... Și într-o zi de toamnă, la răsăritul soarelui, se urcară pe punte.

— Curaj ! La revedere ! strigă Martin fluturînd mîna în chip de rămas bun către cele două umbre străvezii ce-i petreceau cu privirea de pe mal. La revedere în Lumea Veche !

— Sau în cea viitoare ! adăugă Mark pe șoptite. Cînd îi vezi stînd astfel, unul lîngă celălalt, atît de liniștiți, ți se face rău.

În timp ce vaporul se punea în mișcare, Martin și Mark se uitară unul la altul, apoi priviră înapoi, spre locul de care se îndepărtau cu repeziciune : căsuțele de lemn cu ușa larg căscată, copacii scorburoși, dimprejur, cețurile nemișcate ale dimineții, prin care soarele roșu de abia se mai zărea, aburii care se ridicau din pămînt și din apă, curentul puternic al fluviului cu valurile lui ce scăldau malurile puturoase, făcîndu-le să pară mai pustii și mai posomorîte ! De cîte ori aceste priveliști le bîntuiră mai apoi somnul ! Și de cîte ori se treziră fericiți la gîndul că nu era decît un coșmar, urmele unor amintiri mistuite pe veci în trecut.

CAPITOLUL XXXIV

Călătorii în drum spre țară întîlnesc cîteva distinse persoane.

Printre pasagerii de pe vapor se afla și un domn molatic (așezat pe un scaun de pînză foarte scund și cu picioarele cocoțate pe-un butoi cu făină foarte înalt, încît părea că se uită cu tălpile la priveliștea înconjurătoare) care le atrase de îndată atenția.

Avea părul negru și lins, despicat printr-o cărare la mijloc și atît de lung că-i atîrna peste haină ; un smoc de cîlți în chip de barbă, fără cravată, cu o pălărie albă, un costum negru, cu mîneci prea lungi și pantaloni prea scurți, cu ciorapi de culoare închisă, foarte murdari și ghete cu șireturi. Fața lui, murdară din născare, părea și mai murdară din cauza unei economii prea mari de apă și săpun ; același lucru l-am putea spune și despre rufărie, pe care ar fi fost de dorit s-o mai primenească spre binele lui și spre marea ușurare a prietenilor săi. Să tot fi avut vreo treizeci și cinci de ani. În momentul despre care vorbim, stătea ghemuit sub o umbrelă mare, verde și rumega în gingii un boț de tutun.

De altfel, s-ar fi putut spune că halul în care se afla el nu avea nimic neobișnuit, căci toți domnii de pe vapor păreau să se fi certat cu spălătoreasa și să fi renunțat, din frageda lor tinerețe, să se mai spele. Toți aveau gîtlejurile înfundate cu cepuri groase de tutun și toți păreau dezarticulați. Totuși, cel pe care l-am descris mai sus avea un aer aparte, aerul unui om înțelept și cu o bogată experiență, care-l convinse pe Martin că se află dinaintea unei personalități cu totul remarcabile, fapt ce nu întîrzie să se confirme.

— Bună ziua, domnule, spuse o voce la urechea lui Martin.

— Bună ziua, răspunse acesta.

Cel care-i vorbise era un om înalt și slab, cu o șapcă de pînză pe cap, îmbrăcat cu o redingotă lungă, verde, cu buzunare fanteziste, din catifea neagră.

— Ești european, domnule ?

— Sînt, zise Martin.

— Ești un om fericit, domnule.

Așa gîndea și Martin, dar descoperi curînd că interlocutorul său se referea la cu totul altceva decît își închipuia el.

— Ești fericit, domnule, pentru că ai acum ocazia să-l vezi pe Elijah Pogram al nostru, domnule.

— Elijahpogram-ul dumnevoastră ? repetă Martin, crezînd că-i un singur cuvînt și că-i vorba de cine știe ce monument.

— Da, domnule.

Martin se străduí să pară c-ar fi înțeles, dar nu izbuti.

— Da, domnule, zise iar cel mai sus-amintit : Elijah Pogram al nostru, în carne și oase, pe care-l poți vedea acolo, lîngă cazanul vaporului.

Domnul de sub umbrelă își duse la sprînceană arătătorul mîinii drepte, ca și cum ar fi avut de rezolvat un plan de stat.

— Acela e Elijah Pogram ? Da ? întrebă Martin.

— Da, domnule, răspunse celălalt. Elijah Pogram în persoană.

— Ei nu ! se miră Martin. Ce surpriză !

Dar habar n-avea cine putea să fie Elijah Pogram. În viața lui n-auzise numele acesta.

— În cazul cînd cazanul acestui vapor ar sări în aer — continuă noua sa cunoștință — dacă ar sări în aer chiar în această clipă, ziua de azi ar rămîne o zi de sărbătoare în calendarul tiraniei, o zi aproape tot atît de importantă, prin repercusiunile sale asupra gintei omenești, ca și gloriosul nostru 4 iulie. Da, domnule, dînsul este onorabilul nostru Elijah Pogram, membru al Congresului, una dintre cele mai remarcabile inteligențe ale țării noastre, domnule. Ce frunte, ce cap, domnul meu !

— Absolut remarcabil, întări Martin.

— Da, domnule. Se zice că nemuritorul nostru Chiggle, domnule, ar fi observat, atunci cînd a modelat celebra statuie Pogram, care a stîrnit în Europa atîtea discuții pline de idei preconcepute, că fruntea lui este mai înaltă decît fruntea oricărui muritor. Aceasta s-a întîmplat înainte de „Provocarea lui Pogram", ceea ce înseamnă că a fost o previziune cît se poate de fericită.

— Ce-i aceea „Provocarea lui Pogram" ? întrebă Martin, gîndindu-se că poate să fie firma vreunui cabaret.

— O cuvîntare, domnule, răspunse noua sa cunoștință.

— A, desigur că da ! exclamă Martin. Cum de nu m-am gîndit ! A provocat...

— A provocat lumea întreagă, domnule, răspunse cu gravitate celălalt. A provocat lumea întreagă, în bloc, să se ia la întrecere cu noi în orișice privință, arătînd mijloacele de care dispunem pentru a susține războiul împotriva întregului univers. N-ai vrea să faci cunoștință cu Elijah Pogram, domnule ?

— Mă rog, acceptă Martin.

— Domnule Pogram — zise străinul (domnul Pogram auzise însă cuvînt cu cuvînt cele vorbite) — dumnealui este un tînăr european, domnule, un englez. Dar în particular, adversarii cu inimă largă își pot strînge mîna pe teren neutru.

Molaticul domn Pogram strînse mîna lui Martin, ca expresiva păpușă mecanică a unui orologiu neîntors de mult. În schimb își rumega tutunul, ca și cum mecanismul său ar fi fost întors abia adineauri.

— Domnul Pogram — zise interlocutorul — este un demnitar al acestei țări, domnule. Atunci cînd Congresul se află în vacanță, dînsul ia contact personal cu Statele Unite libere, al căror ilustru fiu este.

Martin se gîndi că dacă onorabilul Elijah Pogram ar fi rămas acasă și și-ar fi trimis încălțămintea să călătorească — tot acolo ar fi ajuns, căci ghetele erau singura parte din făptură care, așa cum stătea el tolănit, puteau lua contact cu ceva.

După un răstimp, totuși, domnul Pogram se sculă și, scuipînd mai întîi resturile dintre dinți, care i-ar fi stînjenit vorbirea, se instală în așa fel încît să-și poată rezema spatele de ceva și începu să discute cu Martin, continuînd să stea la adăpostul umbrelei verzi.

De la primele lui cuvinte : „Ce părere ai... ?" Martin îl întrerupse, adăugînd : „Despre țara dumneavoastră, nu-i așa ?"

— Da, domnule, zise Elijah Pogram.

Mai mulți călători făcură imediat cerc în jurul lor, curioși să vadă ce urmează. Martin își auzi noul amic șoptind la urechea vecinului, în vreme ce-și freca mîinile de bucurie : „Pogram al nostru are să-l facă praf și pulbere, ai să vezi !"

— Știu bine — zise Martin, după o clipă de ezitare — din proprie experiență, că dumneavoastră sînteți lipsiți de cavalerism față de străinul căruia îi puneți această întrebare. Nu admiteți decît un singur răspuns, pe care în mod cinstit eu nu vi-l pot da ! De aceea prefer să nu răspund de loc.

Domnul Pogram tocmai se pregătea să țină un discurs asupra relațiilor cu străinătatea, la deschiderea sesiunii parlamentare, și să scrie, totodată, o serie de articole viguroase asupra aceluiași subiect ; de aceea, avînd o deosebită predilecție pentru liberul și independentul obicei (foarte inocent și plăcut, într-adevăr) de a-și procura tot felul de informații trăgînd oamenii de limbă pentru ca apoi să dea publicității destăinuirile lor, denaturate așa cum îi convenea lui, se hotărî să afle cu orice chip părerile lui Martin ; căci dacă n-ar fi izbutit să scoată nimic de la el, ar fi fost nevoit să născocească, treabă într-adevăr mult prea obositoare. Își notă deci în minte răspunsul lui Martin și porni iar la atac :

— Vii din Eden, domnule ? Cum ți-a plăcut Edenul ?

Martin își exprimă fără înconjur părerea sa — care nu era de loc elogioasă — despre acest colțișor american.

— Ciudat fenomen — zise Pogram, întorcîndu-se spre grupul de curioși — această ură față de țara noastră și de instituțiile sale ! Ce adînc e înrădăcinată în sufletul unui englez antipatia aceasta pentru națiunea noastră.

— Doamne-Dumnezeule ! exclamă Martin. Oare și societatea asta pentru vînzarea terenurilor din Eden — în cap cu domnul Scadder și toate speculațiile ei murdare — constituie tot o instituție americană ? Face cumva parte din vreo formă de guvernămînt cunoscută sau pomenită în istorie ?

— Asta cred că se poate explica — urmă domnul Pogram, privind împrejurul lui și desfășurînd în grabă raționamentul întrerupt de Martin — în parte prin invidie

și idei preconcepute și în parte prin faptul că englezii sînt incapabili, datorită firii lor, să aprecieze înaltele instituții ale patriei noastre natale. Întorcîndu-se apoi spre Martin, spuse : Presupun, domnule, că în timpul ședерii dumitale în orașul Eden ai avut ocazia să cunoști un gentleman cu numele de Chollop.

— Da — răspunse Martin — dar prietenul meu, aici de față, ar putea să răspundă mai bine decît mine la această întrebare, fiindcă în acel moment eram foarte bolnav. Mark, domnul acesta se interesează de domnul Chollop.

— Da, domnule, da, l-am cunoscut, zise Mark.

— O minunată mostră din materia primă a țării noastre, nu-i așa, domnule ? rosti Pogram, cu un ton întrebător.

— Întocmai, domnule ! întări Mark.

Onorabilul Elijah Pogram aruncă o privire către prietenii săi, ca și cum ar fi vrut să le spună : „Băgați bine de seamă ! Să vedeți ce urmează acum !" iar aceștia, la rîndul lor, plătiră tribut geniului lui Pogram prin murmure de admirație.

— Compatriotul nostru — zise Pogram, cu entuziasm — este modelul unui om proaspăt ieșit din tiparul naturii ! Este adevăratul copil al acestei libere emisfere ! Verde ca și munții noștri, scînteietor și sprinten ca apele noastre minerale ; neviciat de convenționalismul sterp al lumii, așa cum sînt întinsele, nesfîrșitele noastre preerii. Poate nițel cam aspru, cum sînt și urșii noștri. Poate cam sălbatic, dar tot așa sînt și bivolii noștri. Căci el este un copil al naturii, un fiu al libertății ; iar răspunsul lui viguros adresat despotismului și tiraniei este : „Falnicul meu lăcaș e la soare-apune, în Far West !"

O parte a acestui discurs se raporta la Chollop, iar restul la un căpitan de poștă din vest, un delapidator de bani publici (ceea ce se întîlnește destul de des în America), destituit cu cîtva timp înainte, căruia el îi luase apărarea (fiindcă împricinatul îl votase pe domnul Pogram) pronunțînd de la înălțimea scaunului său din Congres cuvintele citate mai sus, ce constituiau totodată o săgeată îndreptată împotriva unui președinte nepopular. Fraza aceasta avu un efect strălucit asupra auditoriului,

care rămase încîntat ; unul dintre cei de față îi și spuse lui Martin : „Cred că ți-ai făcut acum o idee despre elocința locuitorilor de la noi din țară ; ce mai încolo-încoace, te-a dat gata. Așa-ți trebuie !"

Domnul Pogram așteptă să se calmeze ascultătorii și continuă, adresîndu-se lui Mark :

— Nu ești de aceeași părere, domnule ?

— Ca să spun adevărat, domnule — răspunse Mark — nu mi-a plăcut prea mult domnul Chollop. Mi s-a părut cam scandalagiu și nici n-am gustat prea mult bagajul dumisale de argumente ucigătoare, de care este gata în orice moment să se folosească.

— Ce curios ! se miră Pogram, ridicînd în sus umbrela, ca să privească în jur, rămînînd totuși la adăpost. Ciudat fenomen opoziția asta dîrză față de instituțiile noastre, ce sălășluiește în sufletul unui englez !

— Doamne ! Ce oameni curioși sînteți ! exclamă Martin. S-ar zice că Chollop și tagma din care face el parte ar fi tot o instituție de stat ! Oare pistoalele, bastoanele cu șiș, cuțitele și celelalte instrumente asemănătoare sînt tot instituții cu care să vă mîndriți ? Duelurile sîngeroase, luptele brutale, atacurile sălbatice, împușcăturile și loviturile de cuțit în plină stradă, astea vă sînt instituțiile ? Te pomenești că în curînd o să-mi spuneți că necinstea și frauda fac și ele parte din instituțiile Marii Republici !

În timp ce Martin pronunța aceste cuvinte, onorabilul Elijah Pogram se uita de jur împrejur.

— Ura aceasta bolnăvicioasă împotriva instituțiilor noastre — observă el — ar putea fi un interesant material psihologic ! Uite-l acum că face aluzie la Repudiere [1].

— Ah ! — exclamă Martin rîzînd — dumneavoastră sînteți în stare să faceți din orice o instituție și mărturisesc că aci aveți dreptate, căci la dumneavoastră pînă și divorțul a devenit o instituție. La noi, majoritatea acestor lucruri fac parte dintr-o veche instituție care poartă numele generic de Old Bailey.

În acest moment sună clopotul pentru masă ; toți se năpustiră spre cabină. Onorabilul Elijah Pogram alerga

[1] Refuzul coloniilor americane de a mai plăti impozite Anglici, după care a urmat războiul de independență.

atît de zorit, cu umbrela deschisă în mînă, încît aceasta se înțepeni în pervazul ușii și n-o mai putu clinti de acolo. Timp de aproape două minute, accidentul produse o adevărată învălmășeală printre hămesiții călători, care se grămădiseră buluc în spatele lui Pogram și care, văzînd bucatele pe masă și auzind clinchetul furculițelor și al cuțitelor puse în funcțiune, știau prea bine soarta ce-i așteaptă dacă mai întîrziau un pic ; din care pricină, aproape că înnebuniseră de disperare, în timp ce mai mulți virtuoși cetățeni, care apucaseră să se așeze la masă, erau gata-gata să se înece din cauza sforțărilor supraomenești pe care le făceau ca să înfulece toată mîncarea, înainte de a intra ceilalți.

Totuși, flămînzii izbutiră să ia cu asalt umbrela și dădură buzna prin breșă. Onorabilul Elijah Pogram și Martin se treziră, după o luptă înverșunată, înghesuiți unul într-altul, stînd la fel de comod ca în stalurile unui teatru din Londra ; timp de patru minute în șir, Pogram nu făcu altceva decît să înfulece, ca un corb, înghițind hălci mari din tot ce putea să apuce. După ce dedică mesei acest timp neobișnuit de lung, îi adresă din nou cuvîntul lui Martin, rugîndu-l să nu se jeneze cîtuși de puțin și să-i vorbească deschis, căci el posedă calmul unui adevărat filozof. De care lucru Martin se arătă foarte bucuros, declarînd că la început îl luase pe Elijah drept un sectar din școala filozofică republicană, ale cărei nobile precepte sînt de obicei gravate cu cuțitul pe trupul discipolului și sînt scrise nu cu pană și cerneală, ci cu pene și catran.

— Ce părere ai, domnule, despre compatrioții mei, aici de față ? întrebă Elijah Pogram.

— O ! sînt foarte agreabili, zise Martin.

Era într-adevăr o adunare interesantă. Nici unul dintre ei nu scotea un singur cuvînt. Fiecare era ocupat, după obicei, să se îndoape bine, cea mai mare parte din ei dînd în vileag apucături destul de edificatoare în felul cum mîncau.

Onorabilul Elijah Pogram se uită la Martin, ca și cum ar fi vrut să-i spună : „Probabil că nu te referi la asta !“ iar părerea lui fu neîntîrziat confirmată de fapte.

În fața lui stătea un domn, un strașnic rumegător de tutun, căruia sucul acestor ierburi, prelingîndu-i-se din gură pe bărbie, unde se zvînta imediat, îi pictase un soi de barbă, podoabă atît de obișnuită de altfel, încît abia dacă-i atrăsese atenția lui Martin ; acest excelent cetățean, nerăbdător să demonstreze oricui egalitatea de drepturi, își linse cuțitul de cîteva ori, după care îl băgă în unt, chiar în clipa în care Martin se servea, lăsînd drept amintire o dîră de salivă ce ar fi făcut să se întoarcă pe dos chiar și stomacul unui gunoier.

Cînd Elijah Pogram (pentru care acest incident era un lucru curent) îl văzu pe Martin dîndu-și farfuria la o parte și renunțînd la unt, spuse cu un aer încîntat :

— Nu, zău, u-ra voastră morbidă, a englezilor, împotriva instituțiilor țării noastre este ceva u-luitor.

— Pe viața mea — exclamă Martin — dacă am văzut vreodată o societate mai ciudată decît asta ! Cînd un om mănîncă la fel ca un porc, apoi și asta se cheamă instituție ?...

— Noi n-avem timp să umblăm după forme, domnule, zise Pogram.

— Să umblați ! spuse Martin. Dar nu e vorba să umblați după ceva ! E vorba doar să nu lăsăm să se piardă cel mai elementar bun simț pe care-l posedă și un sălbatic și acea bună creștere înnăscută, care-l îndeamnă pe om să nu jignească, nici să nu le facă silă celorlalți. Nu crezi, de pildă, că individul ăsta știe să se poarte, dar că socotește drept un lucru foarte elegant și drept o mărturie de independență, să se poarte ca o brută în actele cele mai neînsemnate ale vieții particulare ?...

— Este un cetățean al țării noastre — îi explică domnul Pogram — adică, după cum e și firesc, un spirit vioi și ager.

— Iată, totuși, ce se-ntîmplă, domnule Pogram, continuă Martin. Cea mai mare parte a concetățenilor dumitale încep prin a neglija cu încăpățînare micile îndatoriri sociale, care n-au absolut nimic comun cu noblețea de sînge, datinile, uzanța, guvernămîntul sau patria, ci sînt doar niște acte de politețe naturală, de bunăcuviință. Dumneavoastră îi încurajați în această atitudine, luînd în nume de rău orice critică la adresa groso-

lăniei, ca și cum această grosolănie ar fi o aleasă însușire națională. Disprețuind micile obligații, ajungi foarte curînd să le disprețuiești și pe cele mari, cum ar fi de exemplu aceea de a-ți plăti datoriile. Și atunci nu mai există pentru ei nici o opreliște, își permit orice ; dar cel care caută să înțeleagă își dă seama că între toate aceste lucruri există o strînsă legătură cauzală, că toate se dezvoltă organic, ca un copac mare care e putred la rădăcină.

Mintea domnului Pogram avea însă o structură prea filozofică pentru a înțelege acest punct de vedere. Se întoarseră deci din nou pe punte, unde demnitarul american, reluîndu-și vechiul post, reîncepu să mestece tabac, pînă ce căzu într-o stare letargică, vecină cu inconștiența.

După o obositoare călătorie de mai multe zile, puseră în sfîrșit piciorul pe cheiul unde Mark era cît pe ce să rămîie de căruță în seara plecării spre Eden. Căpitanul Kedgick, hotelierul, se afla pe mal și care nu-i fu mirarea cînd îi văzu pe Mark și pe Martin coborînd de pe vapor.

— Cum ? V-ați și întors ? exclamă el. Pe legea mea, nu-mi vine să-mi cred ochilor !

— Putem sta la dumneata pînă mîine, căpitane ? întrebă Martin.

— Puteți sta și-un an, dacă poftiți, îi răspunse rece Kedgick. Dar populația, să știți, nu va primi cu plăcere întoarcerea dumneavoastră.

— Și mă rog ce ar avea împotriva întoarcerii noastre, căpitane Kedgick ? întrebă Martin.

— Concetățenii noștri socoteau că vă veți stabili acolo — răspunse Kedgick, dînd din cap — și dumneavoastră le-ați tras clapa, nu puteți spune că nu.

— Cum vine asta ? strigă Martin.

— N-ar fi trebuit să-i primești în audiență, zise căpitanul. Nu, n-ar fi trebuit.

— Iubite amice — răspunse Martin — i-am chemat eu ? Am ținut eu la asta ? Nu mi-ai spus chiar dumneata că se vor înfuria și că, dacă mă opun, voi fi omorît ca un cîine turbat ? Nu m-ai amenințat în numele lor c-am să plătesc scump, dacă refuz să-i primesc ?

— Asta n-are nici o importanță, zise căpitanul ; dar îți pot spune că poporului nostru nu-i place să fie călcat pe coadă și îi sare foarte repede mustarul.

Acestea fiind zise, rămase mai în urmă împreună cu Mark, în timp ce Martin și Elijah Pogram își continuau drumul spre „Național".

— Cum vezi, ne-am întors vii și nevătămați, zise Mark.

— La asta, zău, nu mă așteptam, mormăi căpitanul. N-ai dreptul să fii o persoană cu notorietate, decît dacă ești în stare să te conformezi dorințelor publicului. Elita noastră n-ar fi dat năvală să-l vadă, dacă ar fi știut treaba asta.

Nimic nu putu să domolească mînia căpitanului, care era supărat foc pe ei pentru că nu muriseră amîndoi acolo, la Eden. Clienții Hotelului Național erau și ei furioși din pricina asta ; din fericire, n-avură prea mult răgaz să reflecteze asupra ofensei, căci imediat le veni în minte altă idee : aceea de a-l încolți fără multă zăbavă pe Elijah Pogram, solicitîndu-i o audiență.

Deoarece masa comună de seară de la hotel avusese loc înainte de sosirea vasului, Mark, Martin și cu Pogram tocmai își luau ceaiul cu tartine, singuri, la masa cea mare, cînd se pomeniră cu o delegație venită să le anunțe această cinstire : vizita a șase domni, clienți ai hotelului, și un tînăr cu o voce pițigăiată.

— Stimate domn ! începu purtătorul de cuvînt al trupei.

— Domnule Pogram ! strigă tînărul cu vocea pițigăiată.

Strigătul îi aminti purtătorului de cuvînt de prezența pițigăiatului și se întrerupse atunci pentru a face prezentările.

— Doctorul Ginery Dunkle, stimate domn. Un gentleman cu mari perspective poetice. A picat de curînd în mijlocul nostru, stimate domn, și pot să vă spun că este o achiziție deosebit de prețioasă pentru noi. Da, da, chiar așa. Vă prezint pe domnul Jodd, pe domnul Izzard, și pe domnul Julius Bib, stimate domn.

— Julius Washington Merryweather Bib, rectifică acesta din urmă, ca pentru sine.

— Vă cer iertare, stimate domn, scu-za-ți-mă. Domnul Julius Washington Merryweather Bib, stimate domn, o persoană foarte apreciată, stimate domn, în materie de cherestea. Mai avem printre noi pe colonelul Groper, stimate domn, și pe profesorul Peper, stimate domn. Iar numele meu, stimate domn, este Oscar Buffum.

Pe măsură ce erau prezentați, membrii delegației se repezeau cu capul înainte spre onorabilul Elijah Pogram, îi strîngeau mîinile plini de efuziune, apoi se retrăgeau. După ce termină de făcut prezentările, purtătorul de cuvînt continuă :

— Stimate domn...

— Domnule Pogram, îl întrerupse iar tînărul cu voce pițigăiată.

— Vrei să fii atît de bun, doctore Ginery Dunkle — i se adresă purtătorul de cuvînt, descurajat — să iei asupra dumitale însărcinarea ce mi s-a dat ?

Cum tînărul cu vocea pițigăiată nici nu aștepta altceva, făcu imediat un pas înainte.

— Domnule Pogram ! Cîțiva dintre concetățenii noștri, aflînd despre sosirea dumitale la Hotel Național și adînc impresionați de patriotismul cu care dumneata îți îndeplinești în-datoririle dumitale publice, doresc, stimate domn, să aibă fericirea de a vă con-templa, de a se bucura de prezența dumitale, stimate domn, și de a-și descreți fruntea în tovărășia dumitale, stimate domn, în momente care...

— Este... îi suflă Buffum.

— ...Care este caracteristicile marii și fericitei noastre țări.

— Bravo ! strigă colonelul Groper, cu o voce răsunătoare. Foarte bine ! Luați aminte ! Minunat !

— Prin urmare, stimate domn — urmă doctorul — concetățenii noștri solicită, în semn de respect, onoarea unei a-udiențe care va avea loc în salonul doamnelor, la ora opt.

Domnul Pogram se înclină și zise :

— Scumpii mei compatrioți...

— Bine ! strigă colonelul. Luați aminte ! Foarte bine !

Domnul Pogram adresă un salut special colonelului, apoi continuă.

— Căldura cu care întîmpinați munca Mea pe tărîmul intereselor obștești, îmi merge drept la inimă. Oricînd, oriunde, iubiții Mei prieteni, în salonul doamnelor, sau pe cîmpul de bătălie...

— Bine ! Foarte bine ! Ascultați-l ! zise iar colonelul.

— Numele lui Pogram va fi mîndru să fie asociat cu al dumneavoastră. Și aș dori, scumpii Mei amici, ca pe mormîntul Meu să se scrie : A fost membru al Congresului scumpei noastre Patrii și a dat dovadă de osîrdie în în-deplinirea mandatului Său.

Tînărul spuse atunci cu vocea lui ascuțită :

— Comitetul, stimate domn, vă așteaptă la ora opt fără cinci minute. Sir, Eu vă salut !

Domnul Pogram îi strînse mîna, după care le-o strînse și celorlalți. Cînd se reîntoarseră la ora opt fără cinci minute, rostiră pe rînd, cu o voce melancolică : „Bună seara, stimate domn", și strînseră din nou, cu toții, mîna domnului Pogram, ca și cum ar fi trecut un an de cînd nu se mai văzuseră, și s-ar fi întîlnit acum din nou la o înmormîntare.

Domnul Pogram profitase de acest răgaz pentru a se dichisi un pic ; își pieptănase părul și își ticluise o înfățișare atît de asemănătoare cu a bustului ce i se făcuse, încît și un chior nu s-ar fi putut opri să exclame : „El este !" Exact ca în ziua cînd azvîrlise „Provocarea" ! Membrii comitetului se gătiseră și ei ; în clipa cînd intrară cu toții buluc în salonul doamnelor, adunarea de domni și doamne care-i aștepta acolo începu să aplaude și să strige : „Pogram ! Pogram !" Ba încă unii se urcară pe scaune, ca să-l vadă mai bine.

Obiectivul acestei ovații populare surîdea, rotindu-și ochii prin sală, în timp ce se îndrepta spre estradă ; totodată îi mărturisea tînărului cu voce pițigăiată că deși se pricepea la frumusețea femeilor din patrie, niciodată, totuși, n-o văzuse strălucind atît de puternic încît să atingă perfecțiunea. Lucru pe care tînărul se grăbi să-l publice chiar a doua zi în ziar, spre marea surprindere a lui Elijah Pogram.

— Noi te-am ruga cu toții, stimate domn — zise Buffum punînd mîna pe domnul Pogram ca și cum ar fi vrut să-i ia măsura pentru o haină — să fii atît de ama-

bil să stai în fund de tot, în dreapta, lîngă perete, ca să aibă cît mai mult loc concetățenii noștri. Ți-am fi recunoscători dacă ai binevoi să te rezemi cu spatele de cuiul care fixează perdeaua, stimate domn, și să te vîri după sobă, cumpănindu-te pe piciorul stîng.

Domnul Pogram se execută întocmai, făcîndu-se atît de mititel într-un cotlon, încît propria lui statuie l-ar fi renegat.

După aceasta, începu distracția. Domnii îi prezentau doamnele, se prezentau pe ei înșiși și-i prezentau pe alți domni ; îl întrebau pe Elijah Pogram ce gîndea despre cutare sau cutare chestiune politică, se uitau la el, apoi se uitau unul la altul cu un aer nespus de mîhnit. Doamnele, care se urcaseră în picioare pe scaune ca să-l poată privi mai bine pe Elijah Pogram cu binoclurile, spuneau destul de tare, ca să fie auzite : „Ah, cît aș vrea să-i aud glasul ! De ce nu vorbește ? Oh, cereți-i să vorbească !" Iar Elijah Pogram își împărțea privirile între doamne și restul asistenței, enunțîndu-și opiniile cu demnitatea unui senator roman, pe măsură ce i se puneau întrebări. Dar principalul scop al adunării părea să fie altul și anume acela de a nu-l lăsa, cu nici un preț, pe Elijah Pogram să se strecoare din colțul unde stătea înghesuit ; așa încît îl țineau pironit acolo fără să-l scape o clipă din ochi.

La un moment dat se produse zarvă la ușă ; semn că sosise o mare personalitate. Imediat după aceasta intră în salon un domn bătrîn, foarte agitat, și își croi drum prin mulțime spre onorabilul Elijah Pogram. Martin, care își găsise un post bun de observație într-un colț îndepărtat, unde se instalase împreună cu Mark (căci acum nu i se mai întîmpla chiar atît de des să-l uite, deși tot îl mai uita cîteodată), avu impresia că-l recunoaște ; îndoiala i se risipi cu totul în clipa cînd domnul cel bătrîn începu să strige în gura mare, cu niște ochi cît cepele :

— Stimate domn, doamna Hominy !

— Bat-o s-o bată, Mark ! Iar ne iese în cale.

— Iat-o, spuse domnul Tapley. Pogram o cunoaște. Doar este un personaj public. Veșnic cu ochiul ațintit asupra Patriei ! Dacă bărbatul acestei doamne împărtășește

cumva punctul meu de vedere, atunci îmi închipui că are motiv să fie cît se poate de vesel !

Mulțimea se dădu în lături și doamna Hominy, cu mersul ei aristocratic, batista-i roșie, mîinile împreunate și clasica ei pălărie, înaintă cu pași rari, ca într-o procesiune formată dintr-o singură persoană. Domnul Pogram se arătă grozav de încîntat cînd o văzu. Se făcu liniște mormîntală, căci era de la sine înțeles că atunci cînd o femeie ca doamna Hominy se întîlnește cu un om ca domnul Pogram, trebuie neapărat să se spună lucruri interesante.

Primul schimb de amabilități se făcu cu o voce prea scăzută ca să poată ajunge la urechile nerăbdătoare ale mulțimii ; dar curînd glasurile lor începură să răsune, căci doamna Hominy înțelegea situația și știa ce i se cere.

La început doamna Hominy îl interpelă destul de sever pe domnul Pogram, supunîndu-l unui adevărat interogatoriu relativ la un vot pe care dînsul îl dăduse în Congres și pe care dumneaei, în calitate de Mamă a Grahilor moderni, socotise cu cale să-l vestejească într-un articol în care cuvintele referitoare la această chestiune fuseseră tipărite anume cu caractere gotice. Domnul Pogram însă pară lovitura, făcînd o aluzie foarte oportună la stindardul înstelat care posedă, după cît se pare, proprietatea de-a potoli furtunile atunci cînd este înălțat împotriva vîntului, astfel că doamna Hominy îl iertă. Amîndoi se avîntară apoi în diverse probleme privitoare la tarife, tratate de comerț, limite teritoriale, import și export, lăsînd auditoriul cu gura căscată. Doamna Hominy vorbea nu numai, după cum se spune, ca din carte, dar chiar citînd din propriile sale cărți, cuvînt cu cuvînt, fraze întregi.

— Doamne ! ce-i asta ? exclamă doamna Hominy, desfăcînd un bilețel pe care i-l strecurase în mînă domnul cel agitat ce-i anunțase sosirea. „Ei, nu ! Ia te uită !..."

Și citi cu voce tare cele ce urmează :

„Două doamne literate prezintă complimente Mamei Grahilor moderni și o roagă pe ilustra lor compatriotă să fie atît de bună și să le prezinte onorabilului (și distinsului) Elijah Pogram, pe care cele două doamne literate l-au contemplat adesea în expre-

sivul bust al emoționantului Chiggle. Dacă Mama G. m. răspunde verbal că acceptă cererea acestor două d. l., acestea vor avea imediat plăcerea de-a se asocia strălucitei galaxii, pentru a omagia atitudinea patriotică a marelui Pogram. Ca o trăsătură comună între aceste două d. l. și Mama G. m., ținem să atragem atenția că cele două d. l. sînt *transcendentale*".

Doamna Hominy se sculă brusc de pe scaun, ieși pe ușă și după cîteva clipe se întoarse însoțită de cele două d.l., pe care le conduse, în timp ce mulțimea îi făcea loc să treacă, cu mersul său maiestuos atît de caracteristic, pînă în fața marelui Elijah Pogram. Totul se petrecu (precum constată în gura mare, plin de entuziasm, tînărul cu vocea pițigăiată) exact ca în ultima scenă din Coriolan.

Una din cele două d.l. purta o perucă de culoare castanie și mărime impresionantă ; în timp ce pe fruntea celeilalte era fixată, prin legături invizibile, o camee masivă, care ca formă și mărime semăna cu plăcintele cu zmeură ce se vînd cu un penny una. Cameea aceasta reprezenta fațada Capitoliului din Washington.

— Miss Toppit și Miss Codger ! le prezentă doamna Hominy.

— Codger — murmură Mark — n-o fi oare cucoana aia de care se pomenește mereu în jurnalele englezești ? Cea mai bătrînă cetățeană a țării, care habar n-are de nimic.

— Faptul de a fi prezentată unui Pogram de către o Hominy — începu domnișoara Codger — constituie un moment grandios, care face să vibreze ceea ce numim sentimentele noastre. Dar de ce le numim noi astfel ? Sau de ce vibrează ele, sau sînt oare într-adevăr vibrante, sau sîntem noi oare vibranți, sau există (o, minune !) un Pogram sau o Hominy în realitate, ori vreun principiu activ pe care l-am putea numi astfel ? Atîtea și atîtea întrebări care pun la încercare spiritul nostru ce bîjbîie în beznă, pentru că nu are lumină, întrebări prea vaste pentru a fi discutate în astfel de împrejurări extraordinare, miraculoase, ca aceea de față.

— Spiritul și materia — zise doamna cu perucă — sînt antrenate vertiginos în vîrtejul imensității. Sublimul urlă, în timp ce Idealul doarme liniștit în sălile pline de murmur ale imaginației. Ce zvon plăcut pentru ureche !

Dar atunci sumbrul filozof începe să rîdă, grăind către bufon : „Hei ! oprește mascarada asta și ad-o aici în fața mea !“ și vedenia se mistuie imediat !

Pe urmă, cele două doamne apucară mîna lui Pogram, ducînd-o la buzele lor, ca pe o relicvă patriotică. O dată omagiul îndeplinit, Mama Grahilor moderni ceru să se mai aducă niște scaune și cele trei literate se puseră pe lucru, pentru a scoate în evidență prestigiul intelectual al bietului Pogram, sub toate aspectele lui.

Cum ieșea Pogram brusc la suprafață din propriile-i străfunduri și cum se cufundau de lin cele trei doamne literate este un fapt care nu merită să mai fie înregistrat aci. Ajunge să spunem că tuspatru, tot afundîndu-se și ieșind din apele unei filozofii prea adînci, cum nu știau să înoate, împroșcară în toate părțile cu vorbe și se zbătură din răsputeri. În rezumat, căzură cu toții de acord că această ședință fusese cel mai strălucit și mai greu exercițiu intelectual ce avusese vreodată loc la Hotelul Național. Pe tînărul cu voce ascuțită îl podidiră lacrimile și toți auditorii mărturisiră că-i durea capul din cauza efortului cerebral pe care-l făcuseră, ceea ce era ușor de înțeles.

În cele din urmă, sosi și clipa cînd i se dădu drumul lui Elijah Pogram să iasă din colțul în care fusese înghesuit și comitetul îl conduse în camera de alături, unde ajunse teafăr și nevătămat ; atunci, mulțimea nu-și mai putu stăpîni admirația.

— Care — zise domnul Buffum — trebuie să se exteriorizeze, altminteri ar însemna să facă explozie. Vă sînt recunoscător, domnule Pogram ; ne-ați zguduit pînă în adîncul sufletului, inspirîndu-ne o înaltă venerație. Ceea ce simt în clipa de față și ceea ce vreau să-ți împărtășesc, stimate domn, e următorul lucru : Îți doresc, stimate domn, să fii veșnic la fel de dîrz ca și statuia dumitale de marmură. Și mai doresc ca inamicii dumitale să tremure în fața ei, așa cum tremură în fața dumitale !

Există motive să presupunem că această statuie răspîndea groaza și printre cei ce o admirau ; căci era o creație a Școlii Sublime sau Fantastice, în care Onorabilul Pogram era înfățișat înfruntînd un vînt cumplit, cu tot părul zbîrlit și nările umflate. Domnul Pogram mulțumi priete-

nului și compatriotului său pentru bunele urări exprimate, iar comitetul, după un alt rînd de solemne strîngeri de mînă, plecă la culcare, cu excepția doctorului, care se duse glonț la redacția ziarului, unde scrise un mic poem inspirat de evenimentele serii, care începea cu paisprezece stele și purta titlul :

„Fragment, inspirat de vederea onorabilului Elijah Pogram în plină discuție filozofică cu trei dintre cele mai frumoase fiice ale țării lui Columb. De Doctor Ginery Dunkle. Din Troia."

Dacă și Pogram era tot atît de fericit pe cît fu Martin că se poate duce în sfîrșit la culcare, înseamnă că fusese destul de bine răsplătit pentru efortul din seara aceea. A doua zi o porniră iarăși la drum (după ce Martin și Mark avuseseră grijă să-și vîndă toate uneltele acelorași negustori de la care le cumpăraseră, fără să insiste asupra prețului) spre a-și continua călătoria împreună pînă aproape de New York. În clipa despărțirii, Pogram căzu pe gînduri și după cîteva momente de meditație îl luă pe Martin deoparte.

— Aici ne despărțim, domnule, zise el.

— Nu trebuie să vă lăsați copleșit de mîhnire, îl îmbărbătă Martin. Să fim tari.

— Nu de asta e vorba, stimate domn, nicidecum. Aș dori să primești de la mine un exemplar din discursul meu.

— Vă mulțumesc, zise Martin. Sînteți prea bun. Mă simt măgulit.

— Lasă, lasă asta ; de fapt intenția mea e alta, scumpe domn, continuă Pogram. Ia spune, ai avea curajul să introduci acest exemplar în țara dumitale ?

— Desigur, zise Martin, de ce nu ?

— Conține idei radicale, stimate domn, îl avertiză Pogram sumbru.

— Nu face nimic, îl liniști Martin ; pot să iau cu mine și-o duzină de exemplare, dacă doriți.

— Nu, stimate domn — răspunse Pogram — nu chiar o duzină. E mai mult decît aș dori. Dacă poți să-ți

iei această răspundere iată aici un exemplar pentru Lordul Cancelar (și i-l dădu) și un altul pentru Primul dumneavoastră Secretar de Stat. Aș dori, stimate domn, să-l citească, doarece așa își vor putea face o idee exactă despre părerile mele. Ca nu cumva mai tîrziu să spună că nu le-au cunoscut. Totuși, n-aș vrea să-ți pui viața în primejdie din cauza mea, stimate domn !

— Nu-i vorba de nici o primejdie, vă asigur, zise Martin ; după care puse discursul în buzunar și se despărțiră.

În scrisoarea sa, domnul Bevan îl anunțase pe Martin că la o anumită dată (din fericire, chiar în ziua aceea) se va afla la New York, la un hotel a cărui adresă o menționa, și că îi așteaptă acolo cu nerăbdare. Martin și Mark se duseră deci la acel hotel fără a mai pierde o clipă și avură plăcerea să-l vadă și să fie primiți de bunul lor prieten, cu căldura și cordialitatea care-l caracterizau.

— Îmi pare nespus de rău și mi-e rușine că a trebuit să apelez la dumneavoastră, zise Martin. Dar uitați-vă la noi. Priviți-ne, și imediat vă dați seama în ce hal am ajuns.

— Departe de a mă făli că v-am dat vreun ajutor — răspunse domnul Bevan — mă mustră conștiința că am fost, fără să vreau, pricina tuturor necazurilor voastre. Dar după toate cîte le-ați auzit despre Eden, eram convins că v-a trecut pofta de a vă duce acolo și v-ați schimbat părerea asupra posibilităților de îmbogățire rapidă la noi în țară ; în consecință nu mi-aș fi închipuit că această plecare v-ar fi putut ispiti mai mult decît pe mine.

— E adevărat — zise Martin — că eu m-am azvîrlit în brațele acestei aventuri cu încredere oarbă, ca un bezmetic, și e mai bine să nu mai vorbim despre ea. Mark, care-i aici de față, nici n-a apucat măcar să-și spună părerea.

— Hm ! cred că n-a apucat să-și spună părerea în nici o altă chestiune, răspunse domnul Bevan, rîzînd și arătînd prin aceste vorbe cît de bine îi cunoștea și pe unul și pe celălalt.

— Mă tem că aveți dreptate, n-a prea apucat niciodată, recunoscu Martin, înroșindu-se. Se zice că atîta timp cît trăiești înveți mereu, domnule Bevan, dar parcă înveți și mai repede cînd ești cu un picior în groapă.

— Acuma — îi întrebă prietenul lor — ce planuri mai aveți ? Vreți să vă întoarceți imediat în patrie ?

— O ! da, se grăbi să răspundă Martin, care se îngălbenise la gîndul că celălalt i-ar putea da o altă sugestie. Cred că și dumneavoastră sînteți de acord, nu ?

— Fără îndoială. Nu știu, zău, la drept vorbind, ce ați căutat în America, deși — cu părere de rău trebuie s-o recunosc — nu-i un lucru chiar atît de extraordinar încît să merite să-l mai discutăm. Probabil nu știți că vasul care v-a adus și pe care a călătorit și prietenul nostru generalul Fladdok, se află în port ?

— Adevărat ? exclamă Martin.

— Da. Iar mîine, după cum s-a anunțat, urmează să plece.

Știrea aceasta era promițătoare, dar și dezolantă totodată, căci Martin știa prea bine că pe vasul acesta nu exista nici o fărîmă de speranță de a găsi un serviciu. Cu suma pe care o avea asupra lui nu putea acoperi nici pe sfert datoria față de domnul Bevan, și chiar dacă i-ar fi ajuns pentru a plăti costul celor două bilete de întoarcere, nu se putea hotărî, totuși, să se atingă de ea. Îi arătă deci domnului Bevan situația în care se aflau și-i împărtăși planurile lor.

— E o nebunie — zise prietenul său — tot atît de mare ca și aventura cu Edenul. Trebuie să ai pe vas locul dumitale, ca lumea, și pentru asta îmi veți permite să mai adaug cîțiva dolari la suma pe care mi-o datorați. Dacă Mark ar vrea să dea o fugă pînă la vapor să vadă cam ce locuri mai sînt și dacă el socotește că veți putea călători pe bord fără să stați ca sardelele, atunci sînt de părere să plecați imediat. Pînă se întoarce el, noi doi am putea să ne mai plimbăm puțin (la Norris nu ne ducem — dacă nu cumva ții să mergi acolo). Iar deseară vom lua masa împreună tustrei.

Martin își exprimă recunoștința și lucrurile rămaseră astfel stabilite. Dar ieși din cameră după Mark și-l sfătui

să ia orice locuri vor fi rămas pe vapor, chiar dacă ar fi să se culce pe puntea goală. Mark, care nu mai avea nevoie de insistențele lui ca să procedeze așa, îi promise că va face întocmai.

Cînd se întîlniră din nou mai tîrziu, Mark părea în culmea fericirii : se vedea cît de colo că aducea o veste de care era grozav de mîndru.

— I-am tras clapa domnului Bevan, sir, spuse Mark.

— I-ai tras clapa domnului Bevan ?... repetă Martin.

— Bucătarul de pe „Screw" s-a însurat ieri, zise domnul Tapley.

Privirea lui Martin vădea că era nevoie de mai multe lămuriri.

— Cum am ajuns acolo, aflînd că am venit, secundul de pe vas a dat fuga să mă întrebe dacă n-aș vrea să mă angajez în locul bucătarului, acum, la întoarcere. „Fiindcă știu că ești priceput, mi-a spus el. Cînd erai pe bord, găteai pentru toată lumea". Și așa este — adăugă Mark — cu toate că, pot să jur, nu mă ocupasem niciodată cu așa ceva pînă atunci.

— Și ce-ai răspuns ? întrebă Martin.

— Ce să răspund ? exclamă Mark. Că aș face orice. „Dacă-i așa — a zis secundul — păi, să vie două pahare cu rom !" Și romul a sosit la moment. Cu leafa mea — adăugă Mark în culmea entuziasmului — o să plătim biletul dumneavoastră ; mi-am și lăsat sucitorul de tăieței la dumneavoastră în cabină, ca semn, (știți cabina aia bună din colț), și acum, înainte — „domnească Britania" [1] ! Britanicii se îndreaptă iarăși spre patria lor !

— Ești extraordinar ! strigă Martin, strîngîndu-i mîna. Dar de ce-ai spus : „I-am tras clapa domnului Bevan" ? Ce voiai să spui cu asta ?

— Cum, nu înțelegeți ? exclamă Mark. Nu-i spunem absolut nimic deocamdată. Luăm frumușel banii pe care ni i-a oferit, dar nu-i cheltuim și nici nu-i păstrăm. Iată ce facem cu ei : îi scrim un bilețel, unde îi explicăm toată tărășenia, îl punem într-un plic împreună cu banii și-l

[1] *Rule Britannia* (imn englez).

lăsăm restauratorului, ca să i-l dea după plecarea noastră. Ați înțeles acum ?

La auzul acestui plan, bucuria pe care o simți Martin fu la fel de mare ca și a lui Mark. Zis și făcut. Petrecură apoi o seară veselă. Dormiră la hotel, lăsară scrisoarea, așa cum se înțeleseseră, și se îmbarcară a doua zi dis-de-dimineață, fericiți, gata să uite toate necazurile prin care trecuseră.

— Rămîi cu bine ! Rămîi cu bine ! îi spuse Martin prietenului său. Nu știu cum aș putea să mă plătesc vreodată față de dumneata pentru tot binele pe care mi l-ai făcut ! Cum aș putea să-ți mulțumesc vreodată ?

— Dacă ai să ajungi cîndva — îi răspunse prietenul său — un om bogat sau influent, fă tot posibilul și convinge-i pe cei de la cîrma țării dumitale să aibă mai multă grijă de supușii ei, ca să nu mai fie siliți să caute peste hotare o viață omenească. Spune-le tot ce știi despre emigranți, tot ce ți s-a întîmplat și fă-i să înțeleagă cîte suferințe ar putea evita cu puțină osteneală !"

Înainte, copii, înainte !... Ancora e ridicată. Vasul înaintează cu toate pînzele întinse. Catargul din față se apleacă îndrăzneț spre Anglia. America nu se mai vede decît hăt-departe, ca un nouraș pe mare.

— Hei, domnule bucătar, la ce te gîndești atît de adînc ? întrebă Martin.

— A, sir, mă întrebam cum aș face eu Vulturul American — răspunse Mark — dacă aș fi pictor și mi s-ar comanda să-l zugrăvesc.

— Cred că l-ai face să semene cît mai mult cu un vultur, sper.

— Nu, zise Mark. Nu mă cunoașteți. L-aș face în chip de liliac, din cauza orbirii lui ; de cocoș, din cauza lăudăroșeniei ; l-aș face ca o coțofană, pe cît e de cinstit ; ca un păun pe cît e de fudul ; ca un struț din cauză că își ascunde capul în țărînă și crede că nimeni nu-l vede...

— Și ca o pasăre Phoenix, pentru puterea ce o are de-a renaște din cenușa propriilor sale greșeli și vicii, ca să-și ia din nou zborul către cer ! zise Martin. Mark, să nădăjduim că așa va fi !

CAPITOLUL XXXV

Sosirea în Anglia. Martin asistă la o ceremonie din care-şi dă seama, spre bucuria lui, că n-a fost uitat în timpul absenţei.

Era pe la amiază şi în portul englezesc spre care se îndrepta cutezător „Screw" crescuse fluxul, cînd, purtat de mare, vasul îşi aruncă ancora în estuar.

Deşi priveliştea era minunată (plină de prospeţime, de viaţă, de aer, de libertate şi de strălucire) — nu însemna nimic pe lîngă emoţia şi bucuria care făceau să palpite inimile celor doi călători, la vederea bisericilor străvechi, a acoperişurilor şi coşurilor înnegrite ale Patriei. Vuietul depărtat al străzilor aglomerate li se părea o muzică suavă ; grupurile de cască-gură de pe chei erau pentru dînşii nişte prieteni mult doriţi ; perdeaua de fum ce plutea deasupra oraşului era mai strălucitoare şi mai frumoasă decît cele mai scumpe mătăsuri persane. Şi nici apa însăşi — ce aluneca scînteietoare, parcă în paşi de dans, pe lîngă vapoarele uriaşe, săltîndu-le în treacăt, picurînd de pe latul vîslelor într-o ploaie de diamante, jucîndu-se zglobie cu şlepurile leneşe sau fugărind grăbită cine ştie ce nălucă prin ruginite inele de fier, înfipte în pereţii de piatră ai cheiurilor — da, nici chiar apa fluviului nu era atît de voioasă şi de zglobie, pe cît erau inimile celor doi tineri, Mark şi Martin, în clipele acelea, cînd ardeau de nerăbdare să pună iarăşi piciorul pe pămîntul natal.

Trecuse un an de cînd clopotniţele şi acoperişurile acestea se pierduseră în zare. Cele douăsprezece luni li se păruseră doisprezece ani. Observînd pe ici, pe colo, cîte o mică schimbare, se mirau că sînt atît de puţine şi de neînsemnate. În ce priveşte sănătatea, avutul, perspectivele de viitor şi mijloacele de existenţă, stăteau cu mult mai prost acum decît la plecare. Dar erau acasă ! Deşi cuvîntul acesta nu-i decît un nume oarecare, un biet cuvînt, totuşi cît de puternic este ! E mai puternic

decît farmecele oricărui vrăjitor sau răspunsul oricărui spirit, invocat prin cele mai puternice vrăji.

Deoarece debarcaseră cu foarte puțini bani în buzunar și fără să-și fi întocmit dinainte un plan de operații, plecară în căutarea unui han ieftin, unde se ospătară cu cîte un biftec aburind și cîteva pahare de bere spumoasă, înfruptîndu-se din bunătățile pămîntului așa cum numai cei proaspăt veniți de pe mare știu s-o facă. După ce benchetuiră ca niște căpcăuni cumsecade, ațîțară focul, dădură la o parte perdelele roșii care acopereau fereastra dinspre trotuar și încropindu-și fiecare un culcuș din cîte două fotolii puse unul lîngă altul, începură a privi cu nesaț forfota de pe stradă.

Chiar și strada părea o stradă ca din basme, privită prin prizma bifteculuí și a berii negre, tare și spumoasă. Geamurile tavernei erau atît de încețoșate, încît domnul Tapley fu nevoit să se scoale și să le șteargă cu batista, pentru a-și da seama dacă trecătorii sînt în adevăr niște muritori obișnuiți. Dar chiar după aceea, aburii ce se ridicau, încolăcindu-se în aer, din cele două pahare de grog fierbinte erau atît de deși, încît aproape nu se mai distingeau bine unul de celălalt.

Se aflau într-una din acele încăperi de o formă cu totul deosebită, așa cum nu se mai găsește altundeva decît în taverne și al cărei singur scop pare să fi fost a-l năuci pe arhitect în timpul construcției. Avea atîtea unghere, cum numai în capul unui om sucit pot exista, o sumedenie de adînciturí fără nici o noimă, în care nu încăpeau decît mobile făcute pe măsură. Și apoi atmosfera aceea de mister, provenită din pereții aplecați, din nenumăratele cotloane și urmele unei scări ce părea să fi ieșit cîndva prin tavan !... Era acolo și o sonerie, cam la două picioare distanță de mînerul ei, dar care nu se afla pusă în legătură cu nici o altă parte a casei. Camera era sub nivelul străzii, iar ferestrele dădeau direct spre stradă, așa încît foarte adesea se întîmpla ca trecătorii să zgîrie geamurile cu nasturii sau cu panerele. Ștrengarii se așezau în lumina ferestrei, bătîndu-și joc de locatari și scoțînd limba ca la doctor ; sau se distrau turtindu-și vîrful nasului ca o pătlăgică albă de geam, după care dispăreau ca niște fantome.

Martin și Mark stăteau și se uitau la trecători, discutînd în răstimpuri și chibzuind ce trebuie să facă mai întîi.

— Desigur că întîi și-ntîi trebuie s-o vedem pe domnișoara Mary, zise Mark.

— Desigur, întări Martin. Dar nu știu unde este. N-am avut curajul să-i scriu în vremea cînd eram în impas (chiar dumneata de altfel ai fost de părere că e mai bine să păstrăm tăcere) și, prin urmare, nemaiavînd nici o veste de la dînsa de cînd am părăsit prima dată New Yorkul, nu mai știu unde aș putea-o găsi.

— Eu aș fi de părere — răspunse Mark — că cel mai bun lucru ar fi să ne ducem de-a dreptul la „Balaur". Nu e nevoie ca dumneata să te arăți pe acolo, unde te cunoaște toată lumea, decît dacă dorești. Ai putea să rămîi undeva, la zece mile depărtare. Iar eu am să continui drumul. Doamna Lupin o să-mi spună tot ce știe. Iar domnul Pinch îmi va da toate informațiile de care avem nevoie și-mi închipui că ne va face serviciul acesta cu dragă inimă. Propun deci următoarele : plecăm pe jos chiar azi după masă ; poposim numai cînd vom obosi, sau ne urcăm în vreo căruță, dacă întîlnim vreuna pe drum ; iar dacă nu găsim nici o ocazie, mergem pe jos. Eu zic să facem drumul ăsta chiar acum, cît mai repede și mai ieftin.

— Dacă nu-l facem ieftin, nu știu cum o s-o scoatem la capăt, zise Martin, scoțînd punga în care se aflau economiile comune și cîntărind-o în palmă.

— Un motiv foarte puternic ca să nu mai pierdem vremea, sir, răspunse Mark ; fiindcă, după ce vă veți întîlni cu domnișoara și veți afla în ce toane mai este bătrînul și așa mai departe, atunci veți ști ce e de făcut.

— Așa este, zise Martin. Ai perfectă dreptate.

Tocmai se pregăteau să-și bea grogul, cînd se opriră deodată, urmărind cu privirea silueta unui bărbat care trecea agale, gînditor, în acel moment, prin dreptul ferestrei.

Era domnul Pecksniff, liniștit, calm, dar mîndru. Mîndria cinstei sale, desigur. Îmbrăcat cu deosebită grijă, surîzînd cu și mai multă blîndețe ca de obicei, fără preocupări meschine, reflectînd, probabil, la frumu-

seţile artei arhitecturale, domnul Pecksniff lunecă fără zgomot în cadrul luminos al ferestrei, ca într-o lanternă magică.

În timp ce domnul Pecksniff se îndepărta, cineva, care venea din direcţie opusă, se opri locului şi se uită după el cu interes şi respect, aproape cu veneraţie. Hangiul se năpusti pe uşă afară, ca şi cum l-ar fi observat şi el, se apropie de domnul care se oprise pe trotuar şi începu să-i vorbească, dînd din cap cu acelaşi aer grav, petrecîndu-l şi el cu privirea pe domnul Pecksniff.

Martin şi Mark şedeau şi se uitau unul la altul, neputînd să-şi creadă ochilor ; totuşi nu visaseră : hangiul şi domnul acela străin erau acolo de faţă. Cu toată indignarea care-l năpădise la vederea lui Pecksniff, Martin nu se putu stăpîni şi izbucni în rîs ; Mark făcu la fel.

— Ia să descurcăm noi şarada asta ! zise Martin. Cheamă-l pe hangiu aici, Mark.

Mark ieşi şi după cîteva clipe se întoarse aducîndu-l sub escortă pe hangiul cel căpăţînos.

— Spune-mi, te rog, domnule hotelier — grăi Martin — cine este domnul care a trecut adineauri pe-aici şi după care te-ai uitat ?

Hangiul aţîţa focul, ca şi cum, dornic să-şi regizeze efectele, nu s-ar mai fi sinchisit de nimic, nici chiar de costul cărbunelui ; apoi, băgîndu-şi mîinile în buzunar şi umflîndu-şi pieptul, ca să dea şi mai multă greutate răspunsului, rosti :

— Acesta, domnilor, este marele domn Pecksniff ! Celebrul arhitect, domnilor !

Zicînd acestea, se uită pe rînd la amîndoi, ca şi cum ar fi vrut să sară în ajutorul aceluia dintre ei care ar fi căzut jos cel dintîi, fulgerat de vestea aceasta uluitoare.

— Marele domn Pecksniff, celebrul arhitect, domnilor ; a venit aici pentru a asista la punerea pietrei fundamentale a unui nou şi măreţ edificiu public.

— Şi acest edificiu se construieşte după planurile lui ? întrebă Martin.

— Marele domn Pecksniff, celebrul arhitect, domnilor — răspunse hotelierul, care părea că simte o nespusă plăcere să repete aceste cuvinte — a luat premiul

întîi la concurs, așa că i s-a încredințat lui construirea edificiului.

— Și cine pune piatra fundamentală ? întrebă Martin.

— Deputatul nostru, care a venit anume pentru această ceremonie. În asemenea împrejurări nu poți să aduci pe oricine. Consiliul de administrație nu s-a lăsat pînă cînd nu l-a adus chiar pe deputatul nostru din Camera Comunelor, care a și fost ales de altfel, de partidul gentlemenilor.

— Care partid ? întrebă Martin.

— Ei, știți dumneavoastră ! răspunse hangiul.

Se vedea bine că hotelierul habar n-avea despre ce partid era vorba. Ori de cîte ori se făceau alegeri i se spunea că ar fi bine să voteze cu partidul gentlemenilor, iar el se executa întocmai.

— Cînd are loc ceremonia ? îl descusu Martin.

— Azi, răspunse hotelierul. Apoi, scoțîndu-și ceasul, adăugă cu un aer important : Poate chiar în clipa aceasta.

Martin se grăbi să-l întrebe dacă n-ar fi posibil să asiste și el la ceremonie ; și aflînd că orice om cumsecade poate intra dacă va fi loc, plecă imediat într-acolo, împreună cu Mark.

Spre norocul lui se putură aciua într-un colțișor bun, de unde aveau posibilitatea să vadă tot ce se întîmplă, fără să se teamă că vor fi zăriți de domnul Pecksniff. Sosiră la timp : tocmai se felicitau că găsiseră locul acesta, cînd auziră în apropiere zarvă mare și văzură toate capetele întorcîndu-se spre intrare. Mai multe doamne se pregăteau să-și fluture batistele ; nu era însă decît un biet profesor de la orfelinat, cine știe cum rătăcit pe acolo, care fu primit cu un murmur de nemulțumire cînd se descoperi confuzia.

— Poate că l-o fi adus și pe Tom Pinch cu el, șopti Martin la urechea lui Mark.

— O, nu domnule, crezi dumneata că s-ar îndura să-i facă atîta cinste ? răspunse domnul Tapley, tot în șoaptă.

Nu mai avură însă răgaz să discute aceste eventualități căci sosiră copiii de la orfelinat, îmbrăcați cu bluze curate, defilînd doi cîte doi ; la vederea lor, mulți

dintre spectatori, mai ales aceia care nu contribuiau cu nimic la întreținerea orfelinatului, se simțiră mîndri de propria lor generozitate și, cuprinși de o profundă emoție, nu-și putură stăpîni lacrimile. După ei venea o trupă de muzicanți, în frunte cu un toboșar conștiincios, care lovea fără încetare în tobă. Intrară apoi o mulțime de domni, cu cîte un bastonaș în mînă, și cu niște funde mari pe piept ; nimeni nu știa prea bine care era rostul lor acolo ; se înghesuiau unul într-altul blocînd pentru o bucată de vreme intrarea. După aceștia veni primarul împreună cu consiliul, înconjurîndu-l cu toții pe deputatul care reprezenta partidul gentlemenilor. La dreapta deputatului se afla marele domn Pecksniff, celebrul arhitect, cu care, în timp ce înaintau, se întreținea amical. Doamnele începură să-și fluture batistele, domnii pălăriile, iar copiii de la orfelinat scoaseră țipete ascuțite în vreme ce reprezentantul partidului gentlemenilor saluta în dreapta și în stînga.

După ce se făcu din nou liniște, reprezentantul partidului gentlemenilor își frecă mîinile, dădu din cap și aruncă în jur priviri binevoitoare. Cum făcea deputatul o mișcare, cîte o cucoană din asistență începea să-și fluture batista, cu înfocare. Cînd deputatul se uita la piatra fundamentală, doamnele se minunau : „Ce grațios e !" Cînd se apleca asupra gropii, exclamau : „Cîtă condescendență din partea lui !" Cînd pălăvrăgea cu primarul, se extaziau : „Ce natural e !" Iar cînd își încrucișa brațele, strigau într-un glas : „Halal bărbat de stat !"

Domnul Pecksniff era de asemenea ținta acelorași priviri curioase. Cînd vorbea ceva cu primarul, asistența zicea : „Vai, zău, ce om curtenitor e !" Cînd își punea mîna pe umărul zidarului, pentru a-i da unele instrucțiuni : „Ce grijă are de muncitori ! Cum caută să le îndulcească truda, făcînd din ea o adevărată desfătare pentru bieții oameni !"

Se aduse apoi o mistrie de argint și în clipa cînd reprezentantul partidului gentlemenilor își suflecă mîneca și făcu o mică scamatorie cu tencuiala, simulînd gestul zidirii, văzduhul fu zguduit de o detunătură, atît de

asurzitor izbucniră aplauzele. Naturaleţea cu care imitase gesturile unui zidar era uimitoare. Toată lumea se întreba de unde învăţase un domn atît de bine să facă treaba asta.

După ce plăsmui un fel de turtă după indicaţiile meşterului, se aduse un mic vas cu medalii, pe care reprezentantul partidului gentlemenilor începu să-l scuture, făcînd să zornăie medaliile, ca şi cum ar fi vrut să le descînte. Gestul acesta stîrni entuziasmul asistenţei : „O, ce nostim ! Ce om vesel ! Ce vervă, cît spirit !" După ce medaliile fură puse la locul cuvenit, un bătrîn erudit citi inscripţia care era ticluită în latineşte şi nu în englezeşte, ceea ce ar fi fost cu totul nepotrivit. Inscripţia aceasta stîrni o mare satisfacţie printre cei de faţă : lumea era adînc înduioşată, manifestînd o vie emoţie, mai ales cînd auzea cîte un substantiv lung şi greu, de declinarea a treia, la ablativ, împerecheat cu cîte un adjectiv tot atît de lung şi de greoi.

Piatra fu coborîtă la locul ei, în aclamaţiile mulţimii. După ce fu aşezată temeinic, reprezentantul partidului gentlemenilor ciocăni de trei ori în ea cu mînerul mistriei, ca şi cum ar fi vrut să afle, cu o nuanţă de umor, dacă e cineva acasă. Domnul Pecksniff îşi desfăşură apoi planul (un plan prodigios) şi spectatorii se strînseră împrejurul lui ca să-l privească şi să-l admire.

Martin, care se frămîntase în tot acest timp (în mod inutil, după părerea lui Mark) nu-şi mai putu stăpîni nerăbdarea. Apropiindu-se cu un grup de alţi curioşi, aruncă o privire peste umărul domnului Pecksniff (care habar n-avea cine-i lîngă el) spre planurile desfăşurate. Apoi se întoarse lîngă Mark, spumegînd de furie.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Mark.

— Ce să se întîmple ? Este proiectul meu.

— Care proiect ? întrebă Mark.

— Şcoala. E făcută de mine. Toată e făcută de mine. El a mai adăugat doar patru ferestre, mizerabilul, ca s-o poceească.

Lui Mark mai că nu-i venea să-şi creadă urechilor, la început, dar după ce se convinsese că într-adevăr aşa

era, îl luă pe Martin de mînă și îl ținu locului, ca să nu facă scandal (ceea ce n-ar fi servit la nimic) și să nu intervină pînă cînd nu-și va fi domolit furia.

Între timp, deputatul începuse să vorbească adunării despre plăcuta sarcină pe care o primise.

El mărturisi că din ziua în care intrase în Parlament pentru a reprezenta interesele gentlemenilor din acel oraș, „aș putea adăuga : și interesele stimatelor doamne, cel puțin așa nădăjduiesc (batistele fluturară), a fost pentru mine o plăcută îndatorire să stau în mijlocul dumneavoastră, deși de vorbit vorbeam într-altă parte, adică acolo unde fusesem trimis, luînd cuvîntul în numele dumneavoastră (fluturări de batiste și rîsete). Niciodată însă n-am avut încă prilejul să viu printre dumneavoastră și să și vorbesc cu atîta sinceră, profundă și reală plăcere ca acuma. Această zi — adăugă el — îmi va rămîne veșnic în amintire, nu numai pentru motivele pe care vi le-am arătat, dar și pentru că mi-a dat ocazia să cunosc personal un gentleman."

Și arătă cu mistria spre domnul Pecksniff, pe care toată lumea începu să-l aplaude din răsputeri, în vreme ce el se înclina cu mîna pe inimă.

— Un om care, sînt fericit s-o spun, va culege de-a pururi numai glorie și cîștig de pe acest cîmp de activitate ; un domn a cărui reputație a ajuns pînă la mine (dar pînă unde n-a ajuns numele lui !), însă pe care n-avusesem încă aleasa cinste de a-l cunoaște personal și nici aleasa plăcere de a savura inteligenta sa conversație.

Toți se arătară încîntați de acest lucru și aplauzele porniră mai năvalnic.

— Nădăjduiesc însă — zise domnul deputat — că onorabilul meu prieten (și bineînțeles adăugă), dacă dînsul îmi îngăduie să-l numesc astfel — (și, bineînțeles, domnul Pecksniff încuviință din cap) îmi va da ocazia să-l cunosc mai îndeaproape, și în viitor mă voi gîndi cu o deosebită satisfacție că am pus în aceeași zi două pietre fundamentale la două clădiri care vor dăinui mult timp încă, după ce eu voi fi dispărut.

Noi aplauze înfocate. În timpul acesta, Martin îl ocăra cum îi venea la gură pe domnul Pecksniff.

— Prieteni, începu domnul Pecksniff. Rostul meu este să clădesc, nu să vorbesc ; să acționez, nu să țin discursuri ; să am de-a face cu marmura, piatra, cărămida — nu cu cuvintele. Sînt profund mișcat. Dumnezeu să vă binecuvînteze !

Aceste cuvinte, ce păreau izvorîte din adîncul ființei domnului Pecksniff, stîrniră un entuziasm de nedescris. Batistele începură din nou să fluture, orfanii fură îndemnați să-și dea osteneala să ajungă ca domnul Pecksniff, cînd vor fi mari ; consiliul, domnii cu bastonașe și deputatul îl aclamară cu toții pe domnul Pecksniff. „De trei ori ura pentru domnul Pecksniff ! Încă de trei ori ura pentru domnul Pecksniff ! Încă de trei ori pentru domnul Pecksniff, domnilor, vă rog ! Încă o dată, domnilor, o dată și bine, ca un final !"

În rezumat, se părea că domnul Pecksniff făcuse o mare ispravă și fusese răsplătit prin nenumărate dovezi de amabilitate, politețe și dărnicie. După ce procesiunea se îndepărtă și cei doi prieteni rămaseră aproape singuri pe teren, în jurul lor nu mai auzeau vorbindu-se decît despre meritele domnului Pecksniff și despre dorința de a le răsplăti cum se cuvine. Cît pe ce să treacă chiar înaintea domnului deputat.

— Compară, rogu-te, situația caraghiosului ăstuia cu a noastră ! zise cu amărăciune Martin.

— Bată-vă norocul, exclamă Mark. La ce bun să vă faceți sînge rău ? Unii arhitecți se pricep să construiască din temelii, pe cînd alții clădesc peste temeliile puse de alții. Dară pînă la urmă are să fie bine, zău are să fie bine !

— Și pînă atunci... începu Martin.

— Pînă atunci, după cum ați spus, avem multe lucruri de făcut și mult drum de bătut. De aceea, cuvîntul nostru de ordine este : „zor și veselie".

— Mark, ești cel mai bun profesor de pe lume — zise Martin — iar eu am să mă străduiesc să nu fiu un elev codaș, pe cît îmi stă în puteri. Haidem atunci ! La drum, în pas alergător, dragă prietene !

CAPITOLUL XXXVI

Tom Pinch pleacă să-şi caute norocul.
Primii lui paşi.

Oh ! ce schimbat i se păru lui Tom oraşul Salisbury, acum cînd Pecksnifful inimii lui se împrăştiase ca un vis hoinar. Credea cu aceeaşi tărie în existenţa unor magazine ca în basme, misterul şi imoralitatea oraşului i se păreau tot atît de cumplite ; supraevalua ca şi mai înainte numărul bogăţiilor şi al populaţiei ; totuşi pentru dînsul Salisbury nu mai era cîtuşi de puţin oraşul de altădată. În timp ce la han i se pregătea masa de dimineaţă, se duse să colinde prin piaţă. Cu toate că era aceeaşi piaţă pe care o cunoscuse altădată, unde se îmbulzeau aceeaşi vînzători şi aceiaşi muşterii, însufleţită de aceleaşi tocmeli, răsunînd de aceleaşi graiuri pestriţe şi de gîgîiturile şi cîrîiala păsărilor expuse la vînzare în cotețe ; cu toate că scosese la iveală cu aceeaşi mîndrie bulgării de unt proaspăt, aşezaţi pe ştergare de o albeaţă orbitoare ; iar maldărele de verdeţuri, pline încă de roua dimineţii, păreau tot atît de proaspete ca şi în trecut şi cu toate că mărfurile tarabagiilor erau aranjate cu acelaşi ales gust : oglinjoare de bărbierit, şireturi, bretele, jartiere bărbăteşti şi zorzoane, apoi, deşi găseai şi acum o mulţime de bunătăţi (delicatese ca : picioare de porc şi nişte pateuri grozave, preparate din carnea porcului care nu de mult umblase pe picioarele mai sus pomenite) ; totuşi, pentru Tom nu mai era aceeaşi piaţă : din centrul ei lipsea o anumită statuie pe care el o ridicase şi acolo, ca pretutindeni pe unde se întîmplase să treacă, şi fără această podoabă Salisbury i se părea pustiu şi străin.

De altfel, pentru Tom schimbarea se mărginea la atît ; el nu făcea parte din şcoala acelor filozofi care, atunci cînd se înşală asupra vreunui prieten, socotesc cu cale să se răzbune împotriva întregii omeniri, ne mai încrezîndu-se în nimeni. E adevărat că acest mod de a-ţi face dreptate, deşi sprijinit de autoritatea multor poeţi cu adîncime şi a multor oameni vrednici de respect,

seamănă mai curînd cu hotărîrea acelui vizir din O *mie și una de nopți* (care dăduse ordin să fie omorîți toți hamalii din Bagdad, pentru că un membru al acestei nenorocite bresle păcătuise cu ceva față de el), decît cu vreo regulă de conduită cît de cît rațională, ca să nu spunem creștină, cunoscută în lume, pînă în zilele noastre.

Tom se obișnuise de-atît amar de vreme să-l asocieze pe acest Pecksniff, creat de fantezia lui, cu ceaiul pe care-l bea, cu tartina din care mușca și cu berea din care se-nfrupta cîteodată, ca o delicatesă în plus, încît mîncă fără prea multă poftă în prima dimineață după expulzare. Și nici la prînz nu avu mai multă poftă de mîncare, căci între timp meditase serios asupra situației sale materiale gîndindu-se să se sfătuiască și cu prietenul lui, asistentul organist, în privința aceasta.

Prietenul său susținuse cu toată convingerea că orice ar zice sau ar face, Tom trebuia să se ducă înainte de toate la Londra, căci nu există pe lume un alt oraș ca Londra ; ceea ce, la urma urmei, poate să fi fost adevărat, cu toate că nu constituia în sine un motiv destul de puternic ca Tom să plece acolo.

Dar el se gîndise mai dinainte să se ducă la Londra, deoarece numele acesta se asocia în mintea lui cu chipul surorii sale și-al vechiului său prieten John Westlock, pe care se gîndea să-l consulte, în impasul în care se găsea. Prin urmare, hotărîndu-se să plece la Londra, se îndreptă fără zăbavă spre birourile serviciului de diligențe să-și oprească un loc. Cum însă toate locurile fuseseră reținute, se văzu nevoit să-și amîne plecarea pentru seara următoare. Această împrejurare plicticoasă avea totuși și partea ei bună, căci, dacă cheltuiala unei alte zile petrecute în provincie îi știrbea și mai mult puținele resurse financiare, avea în schimb răgaz să-i scrie doamnei Lupin, rugînd-o să-i trimită cufărul la stația și la ora pe care i-o indica, ceea ce îi îngăduia să-și ia avutul cu dînsul în capitală, fără a mai fi nevoit să suporte spezele unui transport separat.

Și nu putem tăgădui că, de îndată ce luă această hotărîre, simți un gust ciudat de libertate, un nedeslușit

și plăcut sentiment de școlar în vacanță. Avea și clipe de descurajare, de neliniște și aceste clipe erau — ce e drept — destul de numeroase ; totuși, simțea o nespusă plăcere la gîndul că este stăpîn pe dînsul și poate să izvodească planuri și proiecte cîte-i poftea inima. Sentimentul libertății avea ceva zguduitor, înfricoșător, era imens și greu de înțeles ; era o realitate impresionantă, plină de responsabilități, care totodată dădea naștere unui simțămînt de neîncredere în sine, dar care totuși, în ciuda grijilor pe care le trăgea după sine, adăuga o savoare nouă mîncării servite la han și desfășura între el și proiectele pe care le făurise o perdea de vis cu reflexe magice.

În această stare incertă, care dură toată ziua următoare, Tom își luă din nou în primire patul scund cu patru coloane, ca și în seara precedentă, spre mirarea încremenită a tablourilor reprezentînd pe fostul hangiu și boul cel gras. Cînd în sfîrșit sosi și diligența, pe a cărei ladă de bagaje sta scris cu litere aurite *Londra* în chip de blazon, Tom se simți atît de emoționat, încît mai-mai că-i veni s-o rupă la fugă. Totuși se stăpîni ; se urcă apoi pe capră, lîngă vizitiu, și privind de acolo la cei patru cai suri, i se păru că e și el un bidiviu sur, sau că, în orice caz, face parte din echipaj și se simți puțin rușinat de noutatea și strălucirea situației sale.

Adevărul este că tovarășul lui de drum l-ar fi lăsat cu gura căscată pe orice călător, chiar pe unul mai puțin modest decît Tom, care ar fi fost obligat să stea alături de vizitiu, căci dintre toți șmecherii de pe lume care au mînuit vreodată un bici, el era cel mai cu moț. Vizitiul acesta nu-și punea mănușile în mînă, ca oricare, ci le ținea cu emfază chiar și cînd stătea pe trotuar, departe de diligență, ca și cum ar fi continuat să-i strunească pe cei patru telegari suri numai așa, cu vîrful degetelor. La fel și cu pălăria, cu care făcea tot felul de scamatorii, a căror îndrăzneală nu se putea explica decît printr-o desăvîrșită cunoaștere a cailor și prin faptul că șoseaua era pustie. Dacă i se încredința vreun pachet prețios, cu recomandațiile de rigoare, el îl arunca în pălărie, pe care și-o punea din nou pe cap, ca și cum

legile gravitații s-ar fi opus cu străşnicie ca acest obiect să cadă pe jos sau să fie luat de vînt, ori ar fi fost asigurat împotriva oricăror accidente. Dar guardul !... ehei ! Cele şaptezeci de mile parcurse zilnic în bătaia vîntului îşi lăsaseră amprenta pînă şi pe viguroşii săi favoriţi ; portul lui amintea mersul în buestru, iar conversaţia trapul săltat. Omul acesta era imaginea vie a unei diligenţe rapide căreia i-ai fi dat drumul pe o coastă la vale, pe un drum tăiat de-a curmezişul de o barieră : era un adevărat iureş şi altceva nimic. Nici un vehicul n-ar fi putut merge la pas cu un asemenea guard pe capră şi pe deasupra şi cu o goarnă ca a lui !

„Astea-s semne care prevestesc Londra, se gîndea Tom, stînd pe capră şi privind în jur. Un asemenea vizitiu şi un guard ca ăsta n-ar fi putut să existe între Salisbury şi un alt oraş."

Trăsura nu era un chervan de ţară care mergea la pas, încetişor, tras de doi cai cuminţi, ci o diligenţă fudulă şi cochetă, o diligenţă deocheată, din Londra, care noaptea bate drumurile şi toată ziua doarme, ducînd o viaţă de pierzanie. Dacă oraşul Salisbury ar fi fost un biet cătun, tot nu l-ar fi tratat cu atîta indiferenţă. Trecu huruind de-a lungul celor mai frumoase străzi, aruncă o privire sfidătoare asupra catedralei, coti brusc după colţurile cele mai primejdioase, se repezi ca zănatică înainte, făcînd să se golească şoseaua în calea ei, pînă cînd ajunse pe drumul mare, de unde, în plină goană, azvîrli din trîmbiţă o zgomotoasă provocare, ca un ultim şi voios semn de rămas bun.

Era o seară încîntătoare. Caldă şi luminoasă. Şi cu toată greutatea ce-i apăsa sufletul, în faţa imensităţii şi nesiguranţei ce-l aştepta la Londra, Tom nu se putu smulge desfătării pe care i-o prilejuia iuţeala diligenţei şi dezmierdarea aerului. Cei patru telegari parcă zburau, de ai fi zis că aventura aceasta îi ispiteşte tot atît de mult ca şi pe Tom Pinch ; goarna era la fel de voioasă ca şi telegarii. Din cînd în cînd vocea vizitiului se împletea cu sunetul goarnei ; roţile huruiau şi ele vesele, în unison ; alămurile de pe hamuri alcătuiau un fel de orchestră de clopoţei, încît, aşa cum înainta în goana

mare pe șosea, sunînd, zăngănind și zornăind de la cătărămile de pe șleaurile cailor înaintași și pînă la mînerele lăzii de bagaje de la spate, întregul echipaj părea un uriaș instrument muzical.

Iu-hu !... diligența gonește neîncetat pe lîngă garduri vii, porți și pomi, pe lîngă case și hambare, pe lîngă oameni care se întorc acasă de la muncă. Iu-hu !... lasă în urmă căruțe, trase de măgărușii, abătute repede în șanț la adăpost, și căruțe goale ai căror cai se ridică în două picioare sub loviturile de bici ale căruțașilor ce-i mînă spre pîrîu, unde cu chiu cu vai izbutesc să-i domolească, în timp ce diligența trece de cotitură acolo unde drumul se îngustează. Iu-hu !... diligența zboară pe lîngă bisericuța ce aromește singuratică în colțișorul ei liniștit, în mijlocul cimitirului de țară, în care mormintele sînt verzi, iar mărgăritarele dorm (căci s-a înserat) pe piepturile morților. Iu-hu !... în goană pe lîngă pîrîiașe în care vitele își răcoresc picioarele și cresc trestii ; pe lîngă țarcurile hergheliilor, pe lîngă ferme și ogrăzi, pe lîngă clăile de fîn din vara trecută, acum ciuntite, semănînd de departe, în lumina asfințitului, cu frontoanele înnegrite de vreme ale caselor bătrînești. Iu-hu !... acum coboară vertiginos în vadul plin de bolovani al unui rîu, ca să urce apoi din nou pe drumul neted. Iu-hu ! Iu-hu !...

Dar oare bagajul se afla la halta convenită, în momentul cînd se opri diligența ? Vorbiți de bagaj, ori vreți poate să întrebați dacă nu cumva venise chiar doamna Lupin în persoană ? Ba bine că nu.

Cu tot fastul de care se cuvine să fie înconjurată o hangiță, şedea pe bancheta din lemn de mahon a gabrioletei sale, mînîndu-și singură calul, pe nume Balaur (pe care ar fi trebuit să-l cheme nu Balaur, ci Budincă). Și cît era de încîntătoare ! Iar diligența, ați văzut cum s-a oprit exact alături de trăsura doamnei Lupin, roată lîngă roată ? Și ați auzit cum guardul, care-l ajutase pe argatul de la han să urce bagajul în diligență, a suflat o dată în trîmbiță, trimițînd ecoul veselelor note pînă hăt-departe, în hornurile casei lui Pecksniff, ca și cum diligența și-ar fi exprimat bucuria că Tom Pinch își recîștigase în sfîrșit libertatea ?

— O, ce bună eşti ! zise Tom, aplecîndu-se pentru a strînge mîna doamnei Lupin. N-aş fi vrut să te oboseşti atîta.

— Nici o oboseală, domnule Pinch ! protestă hangiţa.

— Ştiu că pentru dumneata este o plăcere să faci un bine cuiva, spuse Tom strîngîndu-i mîna cu căldură. Ce mai e nou ?

Hangiţa clătină din cap.

— Spune-i că m-ai văzut — continuă Tom — spune-i că eram vesel şi cu fruntea sus şi nu mi-am pierdut cîtuşi de puţin curajul, spune-i c-o rog să şi-l păstreze şi dînsa, căci sînt sigur că totul se va termina cu bine. Adio, doamnă Lupin.

— Dar ne vei scrie cînd te vei aşeza la casa dumitale, nu-i aşa, domnule Pinch ?

— La casa mea ! exclamă Tom, făcînd ochii mari fără să vrea. A, da, sigur, vă voi scrie. Poate c-ar fi mai bine să vă scriu înainte, pentru că cine ştie cîtă vreme o să treacă pînă să mă statornicesc şi eu : banii mei sînt cam pe sponci şi n-am decît un singur prieten. Îi voi transmite complimente din partea dumitale, fără îndoială. Ştiu că erai în termeni buni cu domnul Westlock. Cu bine !

— Cu bine ! zise doamna Lupin, înmînîndu-i în grabă un paner din care ieşea la iveală o sticlă cu gîtul lung. Poftim, ia asta. Drum bun !

— Doreşti să-l duc cuiva la Londra ? strigă Tom.

Doamna Lupin tocmai îşi întorcea gabrioleta.

— Nu, nu, zise ea. Am pus acolo nişte gustări, să ai pe drum, o nimica toată. Dă-i drumul, Jack. Hai ! Cu bine !

Pînă să se dezmeticească Tom, gabrioleta era hăt-departe, la vreun sfert de milă ; începu atunci să-şi fluture mîna, iar dînsa îi răspunse din depărtare.

„Stîlpul ăsta din haltă îl văd pentru ultima oară, se gîndea Tom, uitîndu-se lung la el, pînă-l pierdu din ochi. De atîtea ori am stat aici aşteptînd să treacă diligenţa, sau împreună cu vreun cunoscut pe care venisem să-l conduc. O comparam totdeauna cu un monstru uriaş care apare cînd şi cînd ca să-mi răpească prietenii, ducîndu-i în lumea largă. Iar acum, uite, m-a răpit

și pe mine, mă duce să-mi caut norocul, Dumnezeu știe cum și unde !"

Tom se lăsă cuprins de melancolie ; se vedea urcînd în sus pe uliță, ca altădată, spre casa lui Pecksniff, și fiind melancolic, își plecă privirea în jos, unde dădu cu ochii de panerul așezat pe genunchi, pe care-l uitase.

„Cea mai bună și mai atentă ființă de pe lume, se gîndi Tom. Acuma-mi dau seama că ea trebuie să-i fi spus argatului să nu se uite la mine, ca nu cumva să-i arunc șilingul ăsta ! Tot timpul l-am ținut în mînă, gata pregătit, dar n-a întors capul măcar o singură dată spre mine, cînd firesc ar fi fost (că doar îl cunosc eu bine) ca flăcăul ăsta să nu mă fi slăbit o clipă din ochi așteptînd să-i dau un bacșiș. Pe cuvîntul meu, mi se topește inima cînd văd ce buni pot fi oamenii."

În clipa aceea întîlni privirea vizitiului care-i făcu cu ochiul.

— Se ține foarte bine pentru vîrsta ei, n-am ce zice ! exclamă el.

— Sînt de aceeași părere, răspunse Tom. Ai dreptate.

— Mai bine decît multe femei tinere, aș putea spune, continuă vizitiul. Nu-i așa ?

— Decît multe femei tinere, aprobă Tom.

— Nici mie nu-mi plac cînd sînt prea tinere, zise vizitiul.

Asta era o chestiune de gust, pe care Tom nu găsi cu cale să o discute.

— Rar ai să vezi o femeie tînără — continuă vizitiul — care să știe ce înseamnă de exemplu o gustărică, așa, ca lumea. Numai o minte de femeie coaptă poate născoci un paneraș ca ăsta.

— Ai vrea să știi, poate, ce-i înăuntru ? întrebă Tom zîmbind.

La care vizitiul se mulțumi a rîde ; Tom, și el curios, goli panerul, punînd lucrurile dinăuntru unul cîte unul, pe scara diligenței : un pui fript, un pachet cu șuncă, tăiată felii, o pîine bine prăjită, o bucată de brînză, un cornet cu biscuiți, vreo șase mere, un cuțit, unt, sare și o sticlă cu vin alb vechi. Alături mai era și o scrisoare, pe care Tom o puse în buzunar.

Vizitiul începu să laude cu atîta înflăcărare deprinderile gospodărești ale doamnei Lupin și-l felicită atît de călduros pe Tom pentru norocul lui, încît Tom găsi cu cale să-i explice, pentru a pune la adăpost reputația doamnei, că panerașul cu pricina era un paner platonic, un dar prietenesc. După ce-i dădu aceste lămuriri cu un aer plin de gravitate, socotind de datoria lui să spulbere din sufletul hoinarului fără principii orice impresie greșită în această privință, îl înștiință că s-ar simți încîntat să împartă cu dînsul bunătățile primite în dar și propunîndu-i să se ospăteze amîndoi frățește din merinde, la ora pe care vizitiul, care avea experiența călătoriilor și cunoștea drumul, o va crede mai potrivită pentru asemenea îndeletniciri. Din acel moment, împrietenindu-se amîndoi, se așezară la taifas, așa încît, deși Tom știa infinit mai multe lucruri despre inorogi decît despre cai, vizitiul îi mărturisi amicului său, guardul, la primul popas că „deși individul ăla de pe capră pare un om ciudat, cînd stai de vorbă cu el este totuși un minunat tovarăș de drum".

Iu-hu !... diligența zbura tot înainte printre umbrele ce se îndesau, fără să se sinchisească de copacii care-și aplecau asupra șoselei trunchiurile mohorîte ; alerga la fel de zglobie ziua nămiaza mare ca și prin bezna nopții, ca și cum luminile Londrei, la cincizeci de mile depărtare, îi erau de ajuns și prea de ajuns ca să-i arate calea. Iu-hu !... trecea în goana mare pe lîngă pajiștea verde, unde jucătorii de cricket continuau încă să joace și unde iarba fragedă, strivită de mingi sau de picioarele jucătorilor, umplea noaptea de miresme. Înainte ! cu cei patru cai odihniți de la hanul „La cerbul pleșuv", în pragul căruia căscau gura cîțiva mușterii, în vreme ce telegarii deshămați o luaseră razna spre baltă cu șleaurile tîrîș după ei, pînă să prindă cineva de veste ; zece guri deodată începuseră atunci să-i strige, iar cîțiva ștrengari o luaseră la fugă să-i prindă din urmă, din proprie inițiativă.

Copitele bidiviilor proaspăt înhămați ropoteau în ritm spre șosea, făcînd să țîșnească snopi de scîntei ; înainte, tot înainte, pe podul cel vechi de piatră, apoi iar la

vale, pe drumul întunecat, pe urmă prin poarta de la barieră și iar înainte, tot înainte, pe cîmpia pustie. Iu-hu !

Iu-hu ! Ehei, dumneata de la spatele diligenței, las-o mai moale cu goarna dumitale. Fă-te-ncoace, pe brînci, pe acoperișul diligenței, domnule guard, și vino în față să-ți iei tainul ce ți se cuvine din paner ! Asta nu înseamnă că vom încetini mersul ; ba chiar n-ar strica să dăm bici telegarilor îndemnîndu-i la drum, pentru ca gustarea să aibă și mai multă savoare. Ah ! cine știe de cînd n-a mai simțit sticla asta de vin vechi mîngîierea suavă a boarei nocturne ! E tocmai ce trebuia ca să ungă gîtlejul unui gornist. Încearcă numai și vei vedea. Nu te sfii, Bill, să tragi puțin la măsea ! Încă o dușcă, așa ! Acum respiră o dată adînc și suflă din goarnă, Bill. Așa ! Halal muzică ! Știi că-mi place ? Și ce timbru duios !

Vorba cîntecului : *„Peste dealuri și coline, pînă hăt-departe"*. Iu-hu ! Iapa cea zburdalnică este plină de draci în noaptea aceasta. Iu-hu ! Iu-hu !

Ia uitați-vă cum strălucește luna ! Pînă să-ți dai bine seama, s-a și înălțat ! Pămîntul tot este acum o imensă oglindă ce reflectează ca o apă lucrurile răspîndite pe scutul lui. Gardurile vii, pomii, umilele căsuțe, clopotnițele bisericilor, cioturile de copaci uscate și ramurile fragede și pline de sevă, toate au devenit atît de cochete, încît nu mai au altă grijă pînă-n zori decît să-și admire frumusețea la lumina lunii. Plopii de colo freamătă pentru ca umbra frunzelor tremurătoare să se vadă palpitînd pe pămînt. Cu stejarul însă se schimbă socoteala : doar e coșcogea copacul și nu-i șade bine să tremure ; se contemplă așadar în toată robustețea lui greoaie, dar demnă, fără a-și clinti o rămurică. Poarta parcului îmbrăcată toată în mușchi, de-abia ținîndu-se în balamale, scîrțîie și, așa bătrînă și beteagă cum e, se leagănă încolo și încoace sub razele lunii, ca o vădană șuie în fața oglinzii, în timp ce imaginea fantomatică a diligenței călătorește tot mai departe ! Iu-hu !... prin șanțuri și desișuri, peste arături, de-a lungul colinelor abrupte și zidurilor și mai abrupte. Înainte, ca un vînător de năluci.

Dar norii ! Dar ceața din vale ! Nu e o ceață deasă, care să ascundă priveliștea, ci o ceață subțire, diafană,

transparentă ca un văl, care în ochii noștri, umili admiratori ai naturii, sporește farmecul frumuseților pe care le învăluie — de altminteri acesta a și fost din totdeauna rostul unor văluri diafane atît în trecut cît și (cu voia dumneavoastră) în viitor, orice mi-ați spune. Iu-hu ! Uite, acum călătorim și noi ca luna ; cînd ne afundăm într-o pădurice, cînd ne ascundem într-un nor de ceață ; pentru a ieși apoi din nou pe calea largă și luminoasă, ca după aceea să intrăm iarăși sub umbra groasă, fără a ne încetini însă o clipă zborul. Urmăm deci același itinerar ca și luna. Iu-hu ! Haidem, la întrecere cu luna ! Iu-hu ! Iu-hu !

Nici n-am apucat bine să ne desfătăm cu frumusețile nopții, cînd iată că se luminează de ziuă. Iu-hu ! Încă două poște și drumul de țară se transformă într-o stradă lungă și dreaptă. Iu-hu ! trecem pe dinaintea grădinilor de zarzavat, pe lîngă șiruri întregi de vile, case, piețe, terase și grădinițe publice. Trecem pe lîngă care, trăsuri și căruțe ; pe lîngă oameni care pleacă la lucru, pe lîngă noctambuli întîrziați, pe lîngă oameni beți și pe lîngă chirigii treji ; pe lîngă clădiri plăsmuite în fel și chip, uruind pe caldarîmul care pune în primejdie echilibrul imprudenților ce s-au instalat, fuduli, pe imperială ! Iu-hu !... cotim de nenumărate ori prin nenumărate ulicioare întortocheate, pînă intrăm în sfîrșit în curtea unui han vechi, unde Tom coboară buimac, ametit. Se află la Londra !

— Cu cinci minute mai devreme !... zise vizitiul, primindu-și onorariul de la Tom.

— Te asigur — zise Tom — că nu m-aș fi supărat de fel dacă aș fi sosit cu cinci ore mai tîrziu ; e atît de devreme că nici nu știu unde să mă duc și nici ce să fac.

— Păi nu v-așteaptă ? întrebă vizitiul.

— Cine ? zise Tom.

— *Dînșii*, de ! răspunse vizitiul.

Era atît de convins că Tom venise la oraș pentru a se întîlni cu o puzderie de rude și prieteni, care abia așteptau să-l vadă, încît nimeni nu i-ar fi putut scoate asta din cap. Tom nici nu încercă. Schimbă vorba, apoi intră în han și ațipi imediat în fața focului, într-o sală

mare ce da spre curte. Cînd se trezi, toți ai casei erau în picioare. Se spălă și-și drese cum putu ținuta, lucru absolut necesar după o călătorie ca asta ; apoi auzind că bate ora opt, plecă în căutarea prietenului de odinioară, John Westlock.

John Westlock locuia la hotelul Furnival, High Holborn. Era cale de un sfert de oră pînă acolo, dar lui Tom i se păru totuși grozav de departe, din pricină că, vrînd să scurteze drumul, făcu vreo două-trei mile mai mult.

Cînd în sfîrșit sosi în fața ușii lui John, care ședea la etajul al doilea, se opri șovăind, cu mîna pe ciocănel, tremurînd din cap pînă-n picioare. Simțea o strîngere de inimă la gîndul că va trebui să povestească cele întîmplate între el și Pecksniff și bănuia că John va triumfa cînd va afla toată tărășenia.

„N-am încotro ; mai devreme sau mai tîrziu, tot trebuie s-o fac, se gîndi Tom. De aceea-i mai bine să-i spun de la început."

Bătu în ușă : Poc-poc.

„Mă tem — se gîndi el — că aici, la Londra, se bate altfel la ușă. Cred că n-a fost destul de tare ; se vede că de aceea nu vine nimeni să-mi deschidă."

De deschis nu-i deschidea nimeni și Tom rămase locului privind ciocănelul și întrebîndu-se care dintre vecini zbiera la el cît îl ținea gura : „Intră !"

„Doamne sfinte ! își spuse Tom într-un tîrziu. Poate că o fi strigînd chiar el. La asta nu m-am gîndit. Nu cumva pot să deschid și singur ușa ? Da, da, chiar așa e."

Într-adevăr, n-avea decît să apese pe clanță ca ușa să se deschidă și (chiar așa) după ce intră auzi aceeași voce strigînd din nou, tare : „De ce nu intri ? Hai, intră o dată ! Ce, ești surd ? Ce stai acolo ?"

Tom înaintă pe coridor pînă ajunse la camera de unde venea vocea și nici nu apucă bine să arunce o privire înăuntru spre domnul în halat și papuci (cu ghetele alături la îndemînă, doar să le încalțe), care își lua ceaiul, cu ziarul în față, că domnul acesta se și repezi la Tom, gata-gata să răstoarne masa, și-l luă în brațe.

— Ia te uită ! Tom ! Tom, prietene ! strigă domnul în halat.

— Ce bine îmi pare că te văd, domnule Westlock ! zise Tom Pinch, strîngîndu-i mîinile și tremurînd parcă și mai tare. Cît de bun ești !

— Domnule Westlock... îl îngînă John. Ce înseamnă asta, Pinch ! Nu cumva mi-ai uitat numele de botez ?

— Nu, John, nu — zise Pinch — nu l-am uitat. Doamne ! cît de bun ești !

— De cînd sînt, n-am văzut un om ca dumneata ! exclamă John. Ce tot îi dai zor cu bunătatea mea ? Mă întreb cum te așteptai să fiu ? Haide, ia loc, Tom, și fii cuminte. Cum îți mai merge, prietene ? Sînt încîntat că te văd.

— Și eu sînt încîntat că te văd, zise Tom.

— Sigur, e reciproc, întări John. Așa a fost întotdeauna, sper. Dacă aș fi știut că vii, Tom, aș fi pregătit ceva de mîncare. Nu-i vorbă, că, în ce mă privește, prefer o surpriză ca asta celui mai grozav ospăț din lume, dar cu dumneata e altceva : sînt sigur că ți-e o foame de lup. Trebuie să te mulțumești cu ce am, Tom. Ne vom lua revanșa la prînz. Știu că-ți place să bei ceaiul cu zahăr, îmi amintesc ce poveste era cu zahărul la Pecksniff. Ha ! Ha ! Ha ! Ce mai face Pecksniff ? Cînd ai sosit la Londra ? Haide, Tom, ia ceva ! Nu-i cine știe ce, dar sînt numai lucruri bune. Aici ai o conservă delicioasă ; gustă nițel să vezi cum este. Începe cu ce-ți place, dar începe o dată. Tot băiat bun ai rămas ; ce bine îmi pare că te văd !

În timp ce rostea aceste cuvinte, John se tot foia pe ușă, aducînd din cămară fel de fel de bunătăți și făcea boroboațe peste boroboațe : ba scotea din cutie cu toptanul, ba-i scăpau chiflele în ghete, ba turna apă clocotită peste unt precum și alte năzbîtii, fără să-și piardă de loc cumpătul.

— Așa ! zise John, așezîndu-se pentru a cincizecea oară, ca să se scoale iar în clipa următoare, repezindu-se să mai aducă ceva la masă. Asta este tot ce putem face pînă la prînz. Să vedem acum știrile, Tom. Primo, ce mai face Pecksniff ?

— Nu știu, răspunse Tom cu gravitate.

John Westlock puse jos ceainicul şi-şi privi prietenul cu mirare.

— Nu ştiu ce mai face — continuă Tom — şi, cu toate că nu-i doresc răul, nici nu-mi pasă ce face. L-am părăsit, John. L-am părăsit pentru vecie.

— De bună voie ?

— Nu, el m-a concediat. Dar înainte de asta mi-am dat seama că mă înşelasem asupra lui, aşa că, în orice caz, tot n-aş mai fi putut rămîne acolo. Îmi pare rău, dar trebuie să recunosc că l-ai judecat foarte bine. Poate este o slăbiciune prostească din partea mea, John, însă îţi mărturisesc că a fost o mare durere pentru mine şi am suferit foarte mult descoperind aceasta.

Tom nu mai avu nevoie să-şi îndrepte spre prietenul său privirea blîndă şi rugătoare, cerîndu-i să-l cruţe şi să nu izbucnească în rîs, aşa cum se aştepta. În clipa aceea, lui John Westlock nici prin gînd nu i-ar fi trecut să-l ia peste picior, după cum nu i-ar fi trecut prin gînd să-l doboare la pămînt cu un pumn.

— A fost o nălucire — zise Tom — care s-a spulberat. Îţi voi povesti altă dată cum s-a întîmplat. Iartă-mi ciudăţenia, John, dar în acest moment n-aş putea nici să vorbesc, nici să mă gîndesc măcar la toate astea.

— Te văd atît de mîhnit, Tom — răspunse prietenul său cu un glas plin de căldură, după ce rămăsese tăcut cîteva minute — încît zău nu ştiu dacă trebuie să mă bucur sau să mă întristez că pînă la urmă ai reuşit să faci această descoperire. Acum îmi pare rău cînd mă gîndesc la glumele pe care le făceam odinioară pe chestia asta. Ar fi trebuit să-mi dau seama de anumite lucruri.

— Scumpul meu prieten — zise Tom întinzîndu-i mîna — nu pot să-ţi spun ce generos şi bun ai fost cu mine că m-ai primit aşa cum m-ai primit şi reacţionezi în felul acesta faţă de mărturisirile mele. Roşesc la gîndul că am avut o clipă de îndoială venind încoace. Nici nu-ţi închipui ce piatră mi-ai luat de pe suflet !

Apoi înarmîndu-se din nou cu furculiţa şi cuţitul, adăugă zîmbind voios :

— Ai să vezi cum am să mă răzbun acum pe conserva asta : harcea-parcea o fac.

Gazda, amintindu-şi atunci de îndatoririle sale, începu a îngrămădi pe farfuria lui Tom tot felul de bucate, din care multe se potriveau ca nuca în perete unele cu altele. Tom se ospătă împărăteşte şi se simţi mult mai bine după aceea.

— Perfect, zise John, după ce privise cu mare satisfacţie pofta cu care mînca oaspetele său. Şi acuma să-ţi vedem planurile. Desigur ai să stai la mine. Unde ţi-e bagajul ?

— La han — zise Tom — dar eu nu aveam de gînd să...

— Nu mă interesează ce nu aveai de gînd să faci, îl întrerupse John Westlock. Spune-mi mai degrabă ce aveai de gînd să faci. Probabil că de aceea ai venit la mine, Tom, ca să-mi ceri sfatul, nu-i aşa ?

— Desigur.

— Şi să-l urmezi, nu ?

— Da — răspunse Tom surîzînd — dacă sfatul e bun ; şi nu mă îndoiesc că-i bun, deoarece vine de la dumneata.

— Foarte bine. Atunci nu trebuie să te încăpăţînezi de la început, căci altfel trag obloanele şi nu-ţi mai dau nici un sfat ; îmi opresc marfa pentru mine. Eşti musafirul meu. Îmi pare rău numai că nu am aici şi-o orgă, Tom.

— Sînt sigur că atît domnul care şade deasupra, cît şi cel de dedesubt, n-au să regrete.

— Stai să vedem. Mai întîi, cred că în dimineaţa asta doreşti să-ţi vezi sora — urmă prietenul său — şi desigur preferi să te duci singur. Vom merge o bucată de drum împreună, apoi eu mă voi duce la treburile mele, iar după-amiază ne întîlnim iarăşi aici. Pune asta în buzunar, Tom. E cheia de la intrare. O să ai nevoie de ea dacă soseşti înaintea mea.

— Bine, dar — zise Tom — cum să stau aşa pe capul unui prieten... ?

— Foarte bine ! îl întrerupse John Westlock. Sînt două chei. Eu nu pot deschide uşa cu două chei deodată, aşa-i ? Eşti un mare caraghios, Tom ! Spune-mi, ai vreo preferinţă în ce priveşte mîncarea ?

— O, Doamne, nu, răspunse Tom.

— Foarte bine. În acest caz las' pe mine. Vrei un păhărel de rachiu de cireșe ?

— Nici un strop. Ce locuință frumoasă ai, John ? Ai tot ce-și poate cineva dori.

— Sfinte Dumnezeule, Tom, toate sînt lucruri improvizate, ca într-o casă de burlac ! O gospodărie înjghebată la întîmplare, așa cum ar fi încropit-o Philip Quarll [1] sau Robinson Crusoe — asta-i tot. Ce zici, mergem ?

— Desigur — strigă Tom — oricînd vrei.

În consecință după ce-i dădu lui Tom un ziar ca să aibă ce citi, John Westlock scoase chiflele din ghete, se încălță și se îmbrăcă. Cînd se înapoie, gata de plecare, îl găsi pe Tom cu ziarul în mînă, cufundat în gînduri.

— Visezi, Tom ?

— Nu — zise domnul Pinch — nu. Mă uitam la pagina cu anunțuri, să văd dacă nu găsesc ceva pentru mine. Ciudat lucru : nu e prima oară cînd observ, citind anunțurile astea, că nimeni nu găsește ce-i trebuie. Văd aci diverși stăpîni care caută diverși servitori și diverși servitori care caută diverși stăpîni, dar parcă niciodată nu reușesc să se întîlnească unii cu alții. Uite aci un domn, cu o casă de comerț, care din cauza unor greutăți momentane are nevoie de un împrumut de cinci sute de lire sterline ; or, chiar în anunțul imediat următor, un alt domn are exact aceeași sumă de dat cu împrumut. Și aș pune rămășag, John, că nu i-o va împrumuta celuilalt. Uite ici o doamnă cu mijloace modeste care ar dori să găsească pensiune într-o familie liniștită și veselă și iată dincoace o familie care se dă drept „liniștită și veselă" și care dorește exact o pensionară ca cea de mai sus. Dar niciodată doamna cu pricina nu va pătrunde în familia asta. De asemenea, n-ai să găsești niciodată vreun domn celibatar în căutarea unei camere bine aerisite cu acces la salon, care să ajungă la o înțelegere cu alte persoane ce locuiesc în vreun cartier renumit pentru aerul său curat, la numai cinci minute depărtare de Bursă. Pînă și inițialele acelor veșnici fugari

[1] Eroul unui roman foarte asemănător cu „Robinson Crusoe" al lui Defoe.

ce și-au părăsit căminul și pe care ai lor îi roagă să se întoarcă acasă ; nici ăștia, judecînd după numărul anunțurilor prin care sînt chemați în zadar, nu ajung să se întoarcă vreodată. S-ar părea — zise Tom, punînd deoparte ziarul și suspinînd gînditor — că toți oamenii aceștia simt o plăcere cînd își văd tipărite plîngerile, o plăcere la fel de mare ca și atunci cînd le împărtășesc cuiva prin viu grai ; ca și cum ar fi o mare consolare pentru ei să spună sus și tare : Am nevoie de cutare și cutare lucru, dar nu pot să-l obțin și nici nu nădăjduiesc să-l obțin vreodată !

John Westlock făcu haz de ideile lui, apoi cei doi prieteni ieșiră împreună. Trecuseră atîția ani de la ultima călătorie a lui la Londra și văzuse atît de puține lucruri atunci, încît pe drum Tom se uita curios în jur. Între alte lucruri care-i stîrneau curiozitatea, ar fi dorit grozav să vadă și el acele străzi despre care auzise c-ar fi fost pierzania naivilor de la țară și fu cît se poate de dezamăgit cînd descoperi, după o jumătate de oră de mers, că nu i se furase nimic din buzunare. Rămase însă încîntat atunci cînd John Westlock, ca să-i facă plăcere, îi arătă un domn cu înfățișare respectabilă care, spunea el, făcea parte dintr-o bandă de pungași.

Prietenul său îl întovărăși pînă aproape de Camberwell și după ce fu sigur că va nimeri fără greș casa bogatului proprietar al turnătoriei de alămuri, se despărți de el lăsîndu-l să-și facă vizita.

Ajungînd în fața clopotului de la intrare, Tom trase încetișor de mîner ; portarul se arătă imediat.

— Spune-mi, te rog, aici locuiește domnișoara Pinch ? întrebă Tom.

— Domnișoara Pinch e guvernantă aici, răspunse portarul.

În același timp îl măsură pe Tom din cap pînă-n picioare, ca și cum ar fi spus : „Cine mai e și ăsta ? De unde o fi mai ieșit ?".

— Chiar pe dînsa o caut, zise Tom. E acasă ?

— N-am de unde să știu, răspunse portarul.

— Vrei să fii atît de drăguț să întrebi ? stărui Tom, fără prea multă convingere, deoarece înțelesese de la

început că interlocutorul lui n-avea cîtuşi de puţin intenţia să facă un asemenea pas.

Din fericire, însă, răspunzînd la chemarea clopotului de la intrare, portarul trăsese din obişnuinţă şi clopoţelul din interiorul casei, îndatoririle lui mărginindu-se la treaba aceasta. Fiind plătit să închidă şi să deschidă poarta, să nu dea explicaţii străinilor, lăsa sarcina aceasta în seama valetului galonat, care tocmai striga de sus din capul scărilor :

— Hei ! Ce-i cu dumneata de colo ? Pe-aici, pe-aici, tinere !

— Aha ! zise Tom alergînd spre el. Nu observasem că mai e cineva. Spune-mi, te rog, domnişoara Pinch e acasă ?

— E în casă, răspunse valetul, de parcă ar fi spus : „Dacă-ţi închipui însă că e acasă la dînsa, atunci să ştii că te înşeli".

— Aş vrea s-o văd, dacă se poate, zise Tom.

Valetul era un tînăr plin de viaţă. Şi se întîmplă ca tocmai atunci atenţia lui să fie atrasă de un porumbel al cărui zbor îi stîrni atît de mult interesul, încît îl urmări cu privirea pînă ce pasărea dispăru la orizont. De-abia atunci se gîndi să-l poftească pe Tom înăuntru şi-l conduse în salon.

— Ce nume ? întrebă tînărul, rezemîndu-se leneş de uşă.

Se ţinea la oarecare distanţă de vizitator, ca nu cumva, în cazul cînd străinul ar fi fost un om violent, să-i aplice o binemeritată lovitură în spate ; căută totuşi să-i arate cît de puţin se sinchiseşte de el, uşurîndu-şi în felul acesta conştiinţa de povara apăsătoare a gîndului că-l socotise în sinea lui un individ obscur, fără nume.

— Anunţă pe fratele ei, te rog, zise Tom.

— Pe abatele ei ? întrebă tărăgănat valetul.

— Pe fratele ei, repetă Tom, ridicînd puţin vocea. Ţi-aş rămîne îndatorat dacă ai vrea să nu-i spui dintr-o dată cine o caută, să-i spui numai atît : că a venit un domn, fiindcă dînsa nu ştie că sînt la Londra, nu se-aşteaptă să mă vadă şi mi-e teamă să nu aibă o emoţie prea puternică.

Valetul, care nici nu se gîndea măcar să asculte recomandările lui Tom, aşteptă totuşi cu un aer nepăsător, pînă ce termină tot ce avea de spus, apoi deschise uşa şi dispăru.

„Doamne — îşi zise Tom — ce lipsă de respect şi de politeţe ! Nădăjduiesc că servitorii ăştia sînt proaspăt angajaţi şi că Ruth este altfel tratată aici."

În momentul acela, o larmă de glasuri ce se auzea din camera de alături îi curmă firul gîndurilor. Părea să fie vorba de o discuţie foarte aprinsă ; sau poate că cineva era certat cu asprime. Cîteodată vacarmul era atît de puternic, de parcă s-ar fi dezlănţuit un uragan ; şi tocmai în toiul acestei vijelii lui Tom i se păru că aude vocea valetului anunţîndu-l, după care gălăgia încetă brusc, nefiresc aproape, şi se lăsă o tăcere mormîntală. Tom stătea în picioare, lîngă fereastră, şi tocmai se întreba dacă o ceartă de familie poate să iste atîta scandal, nădăjduind în sinea lui că sora sa nu avea nici un fel de amestec în asta, cînd uşa se deschise şi Ruth se azvîrli în braţele lui.

— Doamne, Doamne — zise Tom, privind-o plin de mîndrie, după ce se îmbrăţişară cu dragoste — cum te-ai schimbat, scumpa mea Ruth ! Îţi mărturisesc că abia te-aş fi recunoscut, dacă te-aş fi întîlnit în altă parte, scumpa mea ! Ai crescut atît de mult ! adăugă Tom, în culmea fericirii. Eşti o femeie acum ! Te-ai făcut atît de, zău aşa, atît de frumoasă !

— Dacă tu găseşti, Tom...

— Oh, toată lumea ar spune la fel, răspunse Tom, trecîndu-şi blînd mîna prin părul ei. E o realitate, adevărul adevărat. Dar ce ai ? întrebă el, privind-o mai de-aproape. De ce eşti atît de aprinsă la faţă ? Ai plîns !

— Nu, n-am plîns, Tom.

— Cum nu ? zise cu hotărîre fratele ei. Nu-mi spune mie poveşti ; văd eu bine că da. Ce este, dragă ? Ştii, acum nu mai sînt la domnul Pecksniff ; am să încerc să-mi găsesc un rost în Londra, iar dacă nu te simţi fericită aici (şi mi-e teamă că aşa este ; încep să cred că mi-ai ascuns adevărul din delicateţe), atunci nu te mai las să stai în casa asta !

O ! Tom simțea că i se urcă sîngele la cap, lucru neobișnuit pentru el. De vină era poate, într-o oarecare măsură, conserva cea grozavă și desigur că și valetul ; dar și mai sigur lacrimile surorii sale. Dinspre partea lui, Tom ar fi fost în stare să suporte orice ; de sora lui însă, era foarte mîndru și mîndria este plină de susceptibilități. Se gîndi că pesemne există mulți Pecksniffi pe lume. Și miile de ace și ghimpi care circulă în vinele unui om furios începură dintr-o dată să se zbîrlească și să-l furnice și pe Tom.

— Mai vorbim noi despre asta, Tom, zise Ruth, sărutîndu-l din nou ca să-l împace. Mi-i teamă că într-adevăr nu voi mai putea rămîne aici.

— Atunci nu vei mai rămîne, draga mea. Ce dracu ! Doar nu te țin de milă. Zău așa !

Nu apucă să termine, căci tocmai atunci veni valetul să-i spună din partea stăpînului său să nu plece înainte de a trece pe la el, căci dorea să le vorbească, și lui și domnișoarei Pinch.

— Condu-mă la dînsul, zise Tom. Putem sta de vorbă chiar acum.

Intrară deci în camera de alături, de unde se auzise hărmălaia. Acolo se afla un domn între două vîrste, plin de îngîmfare în glas și în gesturi și o doamnă, tot între două vîrste, care ar fi trebuit să plătească taxe de regie pentru mutra ei, în compoziția căreia intra fără îndoială multă scrobeală și oțet. Mai era de față și cea mai mare dintre elevele domnișoarei Pinch, despre care doamna Todgers spusese cîndva, mai demult, că e *un serafim* și care în momentul de față plîngea de ciudă.

— Fratele meu, zise Ruth Pinch, prezentîndu-și timid fratele.

— O ! strigă domnul, măsurîndu-l pe Tom din cap pînă-n picioare. Ești într-adevăr fratele domnișoarei Pinch ? Iartă-mă că te întreb, dar nu observ nici o asemănare.

— Domnișoara Pinch are într-adevăr un frate, știam asta, spuse doamna.

— Domnișoara Pinch mă bate mereu la cap cu fratesău, în loc să se ocupe de educația mea, zise eleva printre hohote de plîns.

— Sofia ! Tacă-ți gura ! zise domnul. Apoi adresîndu-se lui Tom : la loc, te rog.

Tom se așează, uitîndu-se cînd la unul cînd la altul, mut de mirare.

— Rămîi și dumneata aici, te rog, domnișoară Pinch, urmă domnul aruncîndu-i o privire peste umăr.

Tom îl întrerupse, ca să se scoale și să aducă un scaun surorii sale. După aceea se așează din nou.

— Îmi pare bine că s-a întîmplat să vii la sora dumitale chiar astăzi, stimate domn — continuă proprietarul turnătoriei de bronz și alămuri — căci deși din principiu nu accept ca o fată angajată la mine ca guvernantă să primească vizite, de astă dată vizita dumitale a picat tocmai la țanc. Regret însă că sînt nevoit să-ți aduc la cunoștință că nu sîntem de loc mulțumiți de sora dumitale.

— Sîntem foarte nemulțumiți de ea, întări doamna.

— Nu mai vreau să iau lecții de la domnișoara Pinch ! Chiar de m-ați bate pînă la sînge, și tot nu vreau ! zise eleva plîngînd mereu.

— Sofia, se răsti tatăl ei, taci din gură !

— Dacă-mi permiteți — zise Tom — aș putea să vă întreb care sînt motivele acestei nemulțumiri ?

— Da — zise domnul — îți permit. Deși nu-ți recunosc nici un drept să-mi pui această întrebare, îți permit totuși. Sora dumitale n-are darul să inspire respect. Asta a fost o permanentă cauză de nemulțumiri aici la noi. Deși se află în casa noastră de cîtva timp și cu toate că tînăra persoană aci de față a crescut, ca să zicem așa, sub ochii ei, n-are totuși nici un pic de respect față de ea. Domnișoara Pinch n-a fost în stare în tot acest timp să-i impună respect fiicei mele și să-i cîștige încrederea. Ceea ce — continuă gentlemenul luîndu-și permisiunea să bată cu pumnul în masă — susțin că nu este așa cum ar trebui să fie. Chiar dacă dumneata, ca frate, ai fi poate dispus să negi...

— Vă cer iertare — îl întrerupse Tom — nu sînt de loc dispus să neg. Sînt sigur că nu este ceea ce ar trebui să fie, mai mult chiar : că este ceva îngrozitor.

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă fabricantul, privind cu demnitate în jur. Ce crezi că descopăr ? Să fie oare

consecințele inevitabile ale slăbiciunii de caracter dovedite de domnișoara Pinch, consecințe care pun la grea încercare sentimentele mele paterne? Ce pot simți eu, ca tată, cînd după ce am dorit atît (dorință atît de des împărtășită domnișoarei Pinch, cred că dînsa n-o să nege acest lucru) ca fata mea să se deprindă cu expresii alese, să aibă maniere distinse, potrivite cu rangul ei social, și să știe să țină în mod politicos la distanță pe inferiori, o surprind, așa cum s-a întîmplat chiar azi dimineață, adresîndu-i domnișoarei Pinch în persoană epitetul de „cerșetoare".

— O biată cerșetoare! se grăbi să rectifice doamna.

— Și mai rău, zise domnul, cu un ton triumfător. Și mai rău: „o biată cerșetoare", o expresie vulgară, grosolană, nedemnă!

— Într-adevăr nedemnă, spuse Tom apăsat. Sînt fericit că vă aud apreciind-o așa cum trebuie.

— Ca să-ți dai seama cum o apreciez, stimate domn — adăugă fabricantul coborînd glasul pentru a fi mai impresionant — pot să-ți spun că dacă n-aș fi știut că domnișoara Pinch este orfană, fără nici un sprijin, fără rude, chiar din acel moment, precum îi spuneam chiar dînsei mai adineauri cînd ai sosit dumneata, jur pe onoarea și pe reputația mea că rupeam pentru totdeauna relațiile dintre noi, chiar din acea clipă.

— Vai de mine — protestă Tom, ridicîndu-se în picioare, căci nu se mai putu stăpîni — vă rog să nu vă împiedicați de asemenea considerente, care de altfel n-au nici un temei real, stimate domn. Sora mea nu-i lipsită de sprijin. Și chiar din clipa aceasta e gata să plece. Dragă Ruth, du-te și-ți pune pălăria!

— Ah! Ce familie! exclamă doamna. Se vede bine că e fratele ei! Nu mai încape nici o îndoială!

— Tot așa cum nu încape nici o îndoială, doamnă — zise Tom — că tînăra domnișoară este produsul educației date de dumneavoastră și nu de sora mea. Dragă Ruth, du-te de-ți pune pălăria!

— Tinere — îl luă de sus proprietarul turnătoriei — atunci cînd, cu impertinența care te caracterizează și pe care, deci, nu mă voi coborî s-o mai subliniez, afirmi că domnișoara, fata mea mai mare, a fost educată

de altcineva decît de domnișoara Pinch, dumneata... nu mai am nimic de adăugat. M-ai înțeles perfect. Nu mă îndoiesc că ești obișnuit cu asemenea lucruri.

— Domnule ! strigă Tom, după ce-l privi cîteva clipe fără să spună un cuvînt. Dacă n-ați înțeles ce-am spus, pot să precizez. Dar dacă de astă dată veți înțelege, vă rog să nu mai repetați a doua oară expresia pe care ați folosit-o adineauri. Iată ce-am vrut să spun : nimeni nu poate pretinde copiilor lui să respecte ceea ce el însuși privește cu dispreț.

— Ha ! ha ! ha ! rîse proprietarul turnătoriei. Cunoaștem jargonul ăsta ! Vechea poveste !

— Este într-adevăr o veche poveste, domnule ! Povestea înțelepciunii omenești. Spuneți că guvernanta dumneavoastră nu poate inspira respect și nu are autoritate asupra copiilor ! Dacă de la început ea s-ar fi bucurat de respectul dumneavoastră, lucrurile ar fi fost cu totul altfel.

— Domnișoara Pinch s-a dus să-și pună pălăria, cred ; nu-i așa, dragă ? întrebă domnul.

— Așa nădăjduiesc, zise Tom, anticipînd răspunsul doamnei. Fără îndoială că s-a dus. Pînă se va întoarce dînsa, aș vrea să vă spun cîteva cuvinte, stimate domn. Mi-ați împărtășit nemulțumirile dumneavoastră, m-ați chemat special pentru asta și deci am dreptul să vă răspund. Nu obișnuiesc să vorbesc tare sau răstit — urmă Tom, ceea ce era purul adevăr — deși n-aș putea afirma același lucru despre dumneavoastră, judecînd după felul în care mi-ați vorbit. Doresc, în interesul surorii mele, să stabilim un adevăr simplu.

— Poți să stabilești tot ce-ți place, tinere, răspunse domnul, prefăcîndu-se că-i vine să caște. Dragă, te rog, fă socoteala domnișoarei Pinch.

— Mi-ați spus — continuă Pinch, fierbînd de indignare, dar silindu-se să păstreze o aparență calmă — că sora mea n-are darul de a inspira copiilor dumnevoastră respect ; eu afirm însă că n-aveți dreptate și că, dimpotrivă, dînsa are acest dar. Sora mea este tot atît de bine crescută, de instruită și de dotată de natură să impună respect, ca oricare dintre cunoscuții dumneavoastră cărora le dă mîna să angajeze o guvernantă. Dar atunci

cînd dumneavoastră o țineți într-o situație inferioară oricăreia dintre slugile casei, cum puteți presupune, dacă aveți un pic de bun simț, că dînsa nu se află într-o situație înzecit inferioară față de copiii dumneavoastră?

— Foarte frumos! Pe cuvîntul meu — exclamă fabricantul — cît se poate de frumos!

— Ba-i foarte urît, domnule, zise Pinch. Cît se poate de urît și de meschin, de nedrept și de crud. Respectul! Este un lucru știut că cei tineri sînt foarte atenți și gata totdeauna să imite tot ce văd. Cum mai vreți atunci să respecte pe cineva pe care nimeni nu-l respectă și toți îl iau peste picior? Și cum mai vreți să simtă vreun interes pentru niște studii ale căror roade nu par să fie de loc fericite, judecînd după situația pe care o are învățătoarea lor? Respectul! Luați un lucru demn de cea mai înaltă stimă și dacă, față de copiii dumneavoastră, îl veți privi așa cum o priviți pe dînsa, veți vedea că ei nu vor avea pentru lucrul acela mai multă considerație decît au pentru ea.

— Vorbești din cale afară de impertinent, tinere, zise fabricantul.

— Vorbesc fără patimă, dar cu o profundă indignare și cu disprețul cuvenit față de o asemenea atitudine și de cei ce o afișează. Cum puteți dumneavoastră, ca om de onoare, să vă arătați nemulțumit sau chiar mirat, fiindcă ați auzit-o pe fiica dumneavoastră spunîndu-i surorii mele că-i o biată cerșetoare, cînd necontenit îi dați să înțeleagă de față cu fiica dumneavoastră același lucru, de cincizeci de ori, în toate chipurile posibile și în mod cît se poate de lămurit, deși indirect, și cînd chiar portarul și valetul dumneavoastră au delicata grijă să demonstreze același lucru oricui intră în casă! Cît privește suspiciunile pe care le aveți față de ea și de cuvîntul ei, din moment ce nu-i acordați încrederea dumneavoastră n-aveți dreptul s-o țineți aici, în casă.

— N-am dreptul? se indignă proprietarul turnătoriei de alămuri.

— Sigur că nu. Dacă dumneavoastră vă închipuiți că suma pe care i-o plătiți anual vă acordă acest drept, înseamnă că supraestimați valoarea și puterea banului. Banii dumneavoastră sînt, în această învoială, partea cea

mai puțin însemnată. Puteți fi cît de punctual cu plata, la secundă chiar, și totuși să dați faliment. Asta-i tot ce aveam de spus, încheie Tom, cu fața îmbujorată și tare stînjenit, acum cînd își răcorise inima ; nu-mi rămîne decît să vă cer permisiunea de-a aștepta în grădină pînă ce sora mea va fi gata.

Și ieși imediat, fără a mai zăbovi ca s-o obțină.

Abia se mai liniștise puțin, că sosi și Ruth. Plîngea, și Tom n-ar fi vrut s-o vadă cei din casă lăcrimînd.

— Au să-și închipuie că-ți pare rău că pleci, o mustră el. Cred că nu-ți pare rău că pleci de-aici, nu-i așa ?

— Nu, Tom, nu. De mult voiam să plec !

— Atunci e perfect. Nu mai plînge, zise Tom.

— Îmi pare rău din pricina ta, dragule, adăugă ea, continuînd să plîngă.

— Dimpotrivă — zise Tom — ar trebui să fii foarte mulțumită în ceea ce mă privește. Voi fi mai fericit cu tine împreună. Ridică-ți fruntea. Așa ! Acum putem pleca de aici ca oamenii, fără nici o fanfaronadă, dar hotărîți și plini de încredere în noi.

Ideea că Tom și cu sora lui ar fi putut face pe fanfaronii, în orice situație s-ar fi găsit, era cea mai mare absurditate. Dar, în starea de exaltare în care se afla, Tom nu putea să-și dea seama de asta, așa încît ieșind pe poartă avea o mutră atît de hotărîtă și de gravă, că portarul fu cît pe ce să nu-l mai recunoască.

De-abia după ce făcură o bucată de drum, Tom se mai liniști și se mai dezmetici puțin, fiind readus la realitate de întrebarea pe care i-o puse sora sa, cu vocea ei dulce și sfioasă :

— Unde mergem, Tom ?

— Drace ! exclamă Tom, oprindu-se pe loc. Nu prea știu.

— N-ai... n-ai pe undeva o locuință, dragul meu ? întrebă sora lui Tom, privindu-l îngrijorată.

— Nu — zise Tom — nu prea ; n-am încă, deocamdată. Am sosit abia azi dimineață. Trebuie să ne găsim o casă.

Nu-i spuse că se dusese să stea la prietenul său John și nici prin gînd nu-i trecu să-i aducă acestuia pe cap două persoane, dintre care una, o fată tînără, căci știa

bine că Ruth s-ar fi simțit stînjenită, considerîndu-se o povară pentru fratele ei. Și nici nu-i venea s-o lase singură undeva ca să se repeadă pînă la John să-l încunoștiințeze de schimbările survenite în planurile lui, căci se temea ca nu cumva prietenul să-și închipuie că vrea să abuzeze de ospitalitatea sa. Așa că repetă din nou : „Trebuie să ne găsim o casă, firește". Vorbise cu un ton atît de hotărît, încît ai fi crezut că are o listă completă a tuturor adreselor unde se găseau apartamente de închiriat în Londra.

— Cam pe unde crezi tu că ar fi mai bine să încercăm ? adăugă el. Ce zici ?

Sora lui Tom nu știa mai mult decît Tom în această privință. Își strecură deci modestul ei portofel în buzunarul lui Tom, după care îl luă de braț, își împreună mînuțele și nu mai zise nimic.

— Trebuie să căutăm într-o suburbie ceva mai ieftin, dar nu prea departe de Londra. Să vedem. Nu crezi că Islington ar fi cea mai indicată ?

— Cred că-i un cartier foarte potrivit, Tom.

— Pe timpuri i se spunea „voiosul Islington". Poate că și acum este voios. Cu atît mai bine dacă-i așa, nu ?

— Numai să nu fie prea scump, adăugă Ruth.

— Așa e, numai să nu fie prea scump. Ei, acum unde-o fi Islington ăsta ? Cel mai bun lucru ar fi să mergem într-acolo. Haidem !

Sora lui Tom ar fi mers cu dînsul și pînă la capătul lumii. O porniră deci la drum voinicește, braț la braț. Descoperind însă că Islington nu era în partea aceea, Tom porni în căutarea unui mijloc de locomoție ca să poată ajunge acolo și-l găsi curînd. În timp ce trăsura îi ducea spre Islington, fratele și sora nu se mai săturau vorbind. Tom îi povesti ce i se întîmplase, sora îi povesti și ea tot ce i se întîmplase și amîndoi aveau atîtea să-și spună, încît n-ar fi isprăvit niciodată ; așa că atunci cînd ajunseră la destinație nu reușiseră să-și împărtășească decît o mică parte din tot ce aveau să-și spuie.

— Și acum — zise Tom — trebuie să căutăm străzile mai modeste și să ne uităm la anunțurile din geamuri.

O porniră deci iar la drum, veseli și mulțumiți, ca și cum ar fi ieșit din căsuța lor confortabilă și cochetă și

s-ar fi dus să caute locuință pentru un prieten oarecare. Firește, Tom rămăsese tot atît de naiv cum îl cunoaștem ; dar acum, știind că are pe cineva în grija lui, crescuse în el nevoia de a se bizui mai mult pe forțele-i proprii și i se părea că-i în stare de orice.

După ce rătăciră încolo și încoace, cîteva ceasuri, vizitînd zeci de apartamente, începură să se simtă cam obosiți, mai cu seamă că nici o locuință nu era pe gustul lor.

În cele din urmă, descoperiră într-o fundătură o căsuță curioasă, bătrînească — două dormitoare mici și un salonaș triunghiular — care păreau să fie cam ceea ce le trebuia lor. Faptul că doreau să se instaleze imediat li se păru cam suspect proprietarilor, dar impresia aceasta se șterse numaidecît, atunci cînd plătiră dinainte chiria pe-o săptămînă, menționînd, ca să le inspire încredere, adresa domnului *John Westlock, Hotel Furnival, High Holborn.*

Ah ! Să-l fi văzut pe Tom și pe sora lui, după ce puseră la punct această importantă chestiune, dînd fuga împreună la măcelărie, la brutărie și la băcănie, bucuroși și în același timp cu un aer puțin nedumerit, ca unii care nu erau obișnuiți cu treburile gospodăriei, sfătuindu-se în șoaptă înainte de a face vreo cumpărătură și fîstîcindu-se ori de cîte ori negustorul le oferea cîte ceva ! S-o fi văzut apoi, cînd se întoarseră în salonașul triunghiular, pe sora lui Tom, alergînd de colo pînă colo, ocupată cu tot felul de treburi pentru dînsa pline de farmecul noutății și oprindu-se cînd și cînd să-l sărute pe Tom sau să-i zîmbească, pe cînd fratele ei își freca voios mîinile, de parcă întreg Islingtonul ar fi fost al lui.

După-amiaza trecu repede și sosi și ora cînd Tom trebuia să se ducă la întîlnirea cu John. Deci, după ce hotărî cu sora lui că, de vreme ce nu luaseră în ziua aceea prînzul, își puteau permite luxul de a mînca niște cotlete de berbec la nouă, cînd aveau să cineze, Tom plecă să-i aducă la cunoștință lui John toate aceste miraculoase evenimente.

„Iată-mă ajuns deodată familist, se gîndea el. Dacă aș putea găsi ceva de lucru, ce bine am putea trăi amîndoi împreună, Ruth și cu mine ! Ah, *dacă*... Dar n-are nici un rost să fiu abătut. Am tot timpul pentru asta, după ce voi fi încercat de toate fără nici un folos. Și nici atunci

nu-mi va servi la nimic. Te pomenești — își zise el, grăbind pasul — că John și-o fi închipuit că mi s-a întîmplat ceva. S-o fi temut să nu mă fi rătăcit cumva pe vreo stradă dintr-alea unde sînt înjunghiați oamenii de la țară și făcuți plăcintă cu carne ; să nu fi dat peste cine știe ce altă grozăvie !"

CAPITOLUL XXXVII

Tom Pinch rătăcește drumul, dar se convinge că nu este singurul în această situație. Cum se răzbună el pe un inamic care se află la pămînt.

Geniul rău al lui Tom nu-i îndrumă pașii spre vizuina unora dintre aceia care prepară patiseria canibalică și care, după cum se spune în multe legende răspîndite în mod curent în provincie, ar învîrti afaceri bănoase în capitală ; nici nu-l făcu să cadă pradă scamatorilor, șarlatanilor, vînzătorilor ambulanți sau altor ticăloși fără suflet, probabil bine cunoscuți de poliție. Nici nu intră în vorbă cu vreun domn care să-l ducă într-o tavernă, unde să-i aștepte un alt domn, care să înceapă să se jure că are asupra lui mai mulți bani decît cutare și să-i dovedească asta luîndu-i punga din buzunar ; nici nu căzu într-una din numeroasele capcane semănate prin diferite locuri din capitală. Dar nu-i trebui mult timp pentru a rătăci drumul, iar tot căutînd să iasă la un liman se rătăci și mai rău.

Tom, în candida sa neîncredere față de Londra, preferă, ca un descurcăreț ce era, să nu întrebe pe nimeni unde se află hotelul Furnival ; doar dacă ar fi fost aproape de Monetărie sau de Banca Angliei, atunci ar fi intrat să ceară informații, încrezător în deplinele garanții pe care le prezentau aceste instituții. Așa, continuă să meargă tot înainte, privind în lungul tuturor străzilor de care da, străbătînd unele din ele pînă la jumătate, ca apoi să facă calea-ntoarsă și astfel, fiindcă n-o ținu drept pe strada

Goswell și o luă pe Aldermanbury, se rătăci prin Barbican, orientîndu-se tot timpul după zidul Londrei, dar greșind punctele cardinale o tăie apoi spre Thames Street, purtat de un instinct care ar fi fost minunat dacă Tom ar fi avut cea mai mică dorință sau vreun motiv oarecare să ajungă acolo iar nu în Holborn, și se trezi în cele din urmă pe la Monument.

Pentru Tom, omul care ședea la Monument era o ființă cel puțin la fel de misterioasă ca omul din lună. Tom simți numaidecît că ființa aceea singuratică, retrasă în turn, departe de lume, ca un pustnic din vechime, era exact omul pe care putea să-l întrebe pe unde s-o ia, cu toată încrederea. Era poate ursuz sau avea prea puțină înțelegere pentru patimile omenești — turnul fiind destul de înalt ca să poți presupune o totală izolare de lume — dar dacă nici sub acest acoperiș nu sălășluia adevărul (în ciuda strofelor lui Pope asupra numitului edificiu[1]) apoi unde, oare, în Londra (își spunea Tom), îl mai puteai afla ?

Apropiindu-se, Tom căpătă ceva mai mult curaj, văzînd că omul din Monument avea gusturi simple : că deși reședința lui era masivă și impozantă, el mai păstra încă vechile-i gusturi rustice : iubea florile, avea o colivie cu păsări, îi plăcea să aibă verdeață împrejurul casei și sădise niște pomișori în hîrdaie. Omul din Monument ședea în acel moment dinaintea ușii, a ușii Monumentului însuși (ce idee măreață !), ocupat să caște, ca și cum n-ar fi fost acolo Monumentul care să-i astupe gura pe vecie, imortalizîndu-l.

Tom tocmai se îndrepta spre *Om*, această făptură extraordinară, pentru a-l întreba care-i drumul spre hotelul

---

[1] *Monumentul* din Fish Street Hill, lîngă Podul Londrei, este un edificiu de 62 m. înălțime, în formă de coloană dorică, înălțat în secolul al XVII-lea, în amintirea victimelor marelui incendiu din 1666. Are deasupra o urnă în formă de flacără, înaltă de 13 m. În interior e străbătut de o scară în spirală, de 345 trepte, pînă sus, de unde se poate contempla orașul. Văzut de departe, pare o făptură omenească gigantică. O inscripție (înlăturată apoi) indica drept făptași ai incendiului pe catolici. Această inscripție acuzatoare a inspirat poetului englez catolic Alexander Pope versurile :

„Coloana Londrei, ridicîndu-se spre ceruri
ca o fiară uriașă, înalță capul și minte".

Dickens face aluzie la aceste versuri și la forma Monumentului.

Furnival, cînd un domn și-o doamnă se apropiară de el, cerîndu-i să viziteze Monumentul. Domnul întrebă cît este taxa de persoană ?

Omul din Monument spuse o sumă nu prea mare, date fiind dimensiunile Monumentului.

Domnul puse banii în mîna omului și acesta le deschise o ușiță mohorîtă. După ce domnul și doamna intrară, omul închise ușa la loc și se întoarse agale la scaunul lui.

Se așeză și începu să rîdă.

— Habar n-au cîte scări au de urcat, zise el. Dacă ar ști, ar mai da încă pe atîta ca să nu le mai urce. Ce fraieri !...

Omul din Monument era un cinic, un șarlatan ! Tom nu-l mai întrebă nimic, căci nu mai avea nici o încredere în vorbele lui.

— Sfinte Dumnezeule ! auzi deodată o voce cunoscută în spatele lui. El este, sînt sigură !

Și în același timp, Tom se simți împuns în spate cu o umbreluță. Se întoarse să vadă cine îl salută în felul acesta și se pomeni nas în nas cu fata mai mare a fostului său protector.

— Domnișoara Pecksniff ! exclamă Tom.

— Ia te uită, domnul Pinch în persoană ! Ce faci pe aici ?

— M-am rătăcit, zise Tom. Eu...

— Nu cumva ai șters-o și dumneata de acolo ? zise Charity. Ar fi o dovadă de cinste și de curaj, căci papa și-a pierdut capul de la o vreme-ncoace.

— L-am părăsit — răspunse Tom — dar prin bună înțelegere. N-am fugit clandestin !

— S-a însurat ? întrebă Charity și bărbia-i tremura de enervare.

— Nu... nu încă, răspunse Tom, înroșindu-se. Ca să spun drept, nici nu cred să se însoare... dacă cumva obiectul pasiunii lui este domnișoara Graham.

— Ia fugi de-aici, domnule Pinch ! i-o tăie Charity. Dumneata te lași ușor dus de nas. Habar n-ai la ce tertipuri poate recurge asemenea ființă. Lumea e rea, domnule Pinch !

— Nu v-ați măritat încă ? întrebă Tom, ca să schimbe vorba.

— Nu, nu ! zise Charity, urmărind cu vîrful umbrelei conturul unei lespezi din curtea Monumentului. Eu... Dar sînt lucruri care nu se pot explica. Nu poftești înăuntru ?

— Aici stai ? întrebă Tom.

— Da — răspunse domnișoara Pecksniff, arătînd cu vîrful umbrelei pensiunea Todgers — locuiesc la doamna Todgers, deocamdată !

Felul cum apăsase asupra ultimului cuvînt, îl făcu pe Tom să înțeleagă că o nouă întrebare din partea lui era de rigoare, așa încît spuse :

— Deocamdată numai ?... Nu cumva vrei să te întorci acasă ?

— Nu, domnule Pinch — răspunse Charity — nu, mulțumesc. Nu am nevoie de o mamă vitregă mai tînără decît... Vreau să spun, care este aproape de aceeași vîrstă cu mine... nu este pe gustul meu. De loc ! spuse Charity cu un fior de dezgust.

— Credeam că ați spus „deocamdată" — observă Tom.

— Pe cuvîntul meu ! — răspunse Charity înroșindu-se — nu mi-am închipuit că ai să insiști atîta, altfel n-aș fi făcut imprudența să-ți pomenesc nici pe departe despre asta. Nu poftești înăuntru ?

Tom se scuză, explicîndu-i că avea o întîlnire cu cineva la hotelul Furnival și că, venind dinspre Islington, apucase pesemne un drum greșit, așa încît se trezise tocmai în fața Monumentului. Cînd Tom o întrebă dacă știe cumva pe unde s-o ia spre Furnival, domnișoara Pecksniff făcu o groază de fasoane și în cele din urmă se încumetă să-i răspundă :

— Un prieten de-al meu, sau, mai bine zis, nu un prieten, ci doar o cunoștință... Vai, domnule Pinch, pe cuvîntul meu, nu mai știu ce spun... Să nu cumva să-ți închipui că există ceva între noi, sau, mai bine zis, chiar dacă este, nu-i nimic stabilit... Domnul acesta, cum am spus, trebuie să meargă chiar acum prin partea aceea, în apropiere de Furnival, are treabă pe acolo și sînt sigură că va fi încîntat să te conducă, pentru ca să nu te mai rătăcești. Poftim, te rog, în casă. Probabil că ai s-o vezi și pe sora mea, Mercy — adăugă ea — clătinînd într-un mod ciudat din cap și zîmbind cam acru.

— Atunci cred că ar fi mai bine să-mi caut singur drumul, zise Tom. Nu cred că sora dumitale ar fi prea încîntată să mă vadă. Incidentul acela nenorocit, pentru care dumneata ai fost atît de drăguță și mi-ai spus cîteva cuvinte prietenești, mă tem că dînsei nu i-a inspirat sentimente prea binevoitoare față de mine. Cu toate că n-a fost din vina mea.

— Habar n-are de chestiunea aia, poți fi sigur, zise Charity, strîngînd buzele, cu o mutră semnificativă. De altfel n-aș crede că s-ar supăra, chiar dacă ar afla.

— Nu mai spune ! exclamă Tom, pe care această insinuare îl neliniști.

— Eu n-am spus nimic, răspunse Charity. Dacă n-aș fi știut cît de odioasă e perfidia și ipocrizia, domnule Pinch, mi-aș fi dat seama, pînă la urmă, după consecințe ; după consecințe... Aici avu același zîmbet ca și mai înainte, apoi adăugă : Dar n-am spus absolut nimic. Căci n-aș putea să mă înjosesc vorbind despre un asemenea subiect. Te rog, poftim înăuntru.

Era ceva misterios la mijloc, ceva care trezi curiozitatea lui Tom, tulburînd pașnica sa fire. Neștiind ce interpretare să dea acestor vorbe, se uită la ea mirat. Surprinse în clipa aceea pe fața ei lupta între două sentimente, bucuria triumfului și rușinea, și observă de asemeni că, întîlnindu-i privirea, fata își feri ochii, deși păstrase aceeași atitudine semeață.

În mintea lui Tom încolți atunci o idee neliniștitoare ; simțea un fel de teamă nelămurită ca nu cumva schimbarea petrecută în relațiile sale cu Pecksniff să aducă totodată o schimbare a felului său de a privi pe ceilalți oameni, făcîndu-l să deschidă ochii mari asupra multor lucruri pe care nici nu le bănuise mai înainte. Și totuși, nu știa încă prea bine ce să creadă despre purtarea lui Charity. Nu-și putea închipui, desigur (deși fusese martor ocular și auditiv al jignirilor îndurate odinioară de dînsa) că Charity ar putea fi încîntată de acest prilej care îi dădea posibilitatea să-și ia revanșa, umilindu-și în fața lui sora, chiar acum cînd se afla într-o situație mult mai nenorocită. Căci Tom n-avea de unde știi cîte se întîmplaseră între timp și-și închipuia că Mercy rămăsese aceeași ființă de altădată, zglobie, zăpăcită, nepăsătoare și ușuratică, avînd pentru el

același dispreț pe care nu-și dăduse niciodată osteneala să-l ascundă. Pe scurt, Tom nu avea decît o vagă impresie : că domnișoara Pecksniff nu e o soră prea binevoitoare și, dornic să-și rectifice această impresie, intră cu ea în casă, așa cum dorise dînsa.

După ce li se deschise ușa, Charity trecu înaintea lui, invitîndu-l s-o urmeze, și-l conduse în salon.

— Mercy — strigă ea, din prag — îmi pare bine că n-ai plecat. Cu cine crezi că m-am întîlnit pe stradă ? Pe cine crezi că am adus ? Pe domnul Pinch ! Ei, ce zici ? Nu-i așa că nu te așteptai ?

Nici Tom nu se aștepta s-o vadă așa cum o văzu. Fu într-adevăr surprins mai mult chiar decît ea.

— Domnul Pinch l-a părăsit pe papa, dragă — zise Charity — și are acum niște perspective de viitor grozave ! I-am promis c-o să-l conducă August, fiindcă tot merge în aceeași direcție cu dînsul. August, puiule, unde ești ?

După care, domnișoara Pecksniff ieși din cameră strigînd în gura mare pe August și lăsîndu-l pe Tom Pinch singur cu Mercy.

Chiar dacă Mercy ar fi fost cea mai bună prietenă a lui Tom, chiar dacă ea s-ar fi purtat, în tot cursul lungii lui sclavii, cu respectul cuvenit celui mai glorios dintre eroi, chiar dacă i-ar fi înfrumusețat fiecare clipă a numeroșilor ani pe care-i petrecuse sub acoperișul casei lor, chiar dacă l-ar fi cruțat întotdeauna și nu l-ar fi rănit niciodată, inima lui sinceră, dezbărată de orice înjositoare amintire, nu s-ar fi strîns de o mai adîncă milă, la vederea ei.

— Sfinte Dumnezeule ! Pe oricine m-aș fi așteptat să văd, dar nu pe dumneata ! Asta-i bună !

Lui Tom îi păru rău s-o audă vorbind exact ca pe timpuri. La asta nu se așteptase. Pe de o parte regreta că o vede atît de schimbată la față, iar pe de altă parte îi părea rău că nu i se schimbase și felul de a vorbi. Erau două lucruri care i se păreau contradictorii.

— Mă mir că îți face plăcere să mă vezi. Nu înțeleg cum a putut să-ți treacă prin cap una ca asta. În ce mă privește, nu mi-a făcut niciodată mare plăcere să te văd. Nu cred, domnule Pinch, să fi existat vreodată între noi cine știe ce simpatie.

Își pusese pălăria pe canapea și, în tot timpul cît rostise aceste cuvinte, se jucase cu panglicile, răsucindu-le între degete, dar cu atîta înfrigurare, încît se vedea că o face involuntar.

— Nu ne-am certat niciodată, zise Tom. Și avea dreptate, căci nu te poți certa singur, după cum nu poți juca singur șah sau nu te poți bate singur în duel. Nădăjduiam că vei fi bucuroasă să strîngi mîna unui vechi prieten. Să nu mai răscolim trecutul. Dacă vreodată te-am ofensat cu ceva, te rog acum să mă ierți.

Mercy îl privi o clipă, lăsă să-i cadă pălăria din mîini, apoi își acoperi cu ele fața atît de schimbată și izbucni în lacrimi.

— Of, domnule Pinch — zise ea — știu că nu m-am purtat bine cu dumneata, dar te credeam mai îndurător. Nu mi-am închipuit că poți fi atît de crud.

De data asta, felul ei de a vorbi semăna atît de puțin cu cel de odinioară, încît Tom ar fi putut să se declare satisfăcut. Mercy însă parcă voia să-i reproșeze ceva și el nu înțelegea ce anume.

— Rareori am mărturisit acest lucru — continuă ea — ba mai curînd aș putea spune că n-am făcut-o niciodată pînă acum. Aveam atîta încredere în dumneata, încît, de m-ar fi întrebat cineva dacă știu pe lume vreun om care să nu fie în stare să se răzbune pe mine, întîi numele dumitale l-aș fi pronunțat, fără cea mai mică umbră de îndoială.

— Numele meu ? repetă Tom.

— Da — continuă ea cu energie — m-am gîndit de multe ori la asta.

După un moment de ezitare, Tom luă un scaun și se așeză lîngă Mercy.

— Cum ai putea — zise el intrigat — o, cum ai putea să crezi că vorbele mele ascund alt înțeles decît acela pe care-l au în realitate ? Am spus exact ce am gîndit. Dacă te-am ofensat vreodată, te rog să mă ierți, poate mi s-a întîmplat de multe ori. Dumneata nu mi-ai făcut niciodată nici un rău și nici nu m-ai ofensat. Cum m-aș fi putut deci gîndi la răzbunare, chiar dacă aș fi fost destul de rău și crud ca s-o fac.

După cîtva timp, Mercy îi mulțumi printre lacrimi și suspine, spunîndu-i că, de cînd plecase din casa părintească, nu simțise niciodată o tristețe și în același timp o bucurie mai mare decît în clipa aceasta. Continua totuși să verse lacrimi amare și Tom, văzînd-o plîngînd, înțelese că în momentul acela dînsa avea și mai multă nevoie de mîngîiere și dragoste.

— Haide, haide ! zise Tom. Dumneata, care erai atît de veselă și rîdeai cît era ziua de mare !...

— Ah, eram ! repetă ea pe un ton care făcu să se strîngă de milă inima lui Tom.

— Și ai să fii iarăși, zise el.

— Nu, niciodată. Niciodată, niciodată. Dacă ți se va întîmpla cîndva să stai de vorbă cu bătrînul domn Chuzzlewit — adăugă ea, aruncîndu-i în treacăt o privire — (de multe ori am avut impresia că te simpatizează, dar nu vrea s-o arate), făgăduiește-mi să-i spui din partea mea că m-ai văzut și că n-am uitat convorbirea pe care am avut-o împreună în cimitir.

Tom îi făgădui.

— De multe ori, după aceea, în momentele cînd mi-aș fi dorit să odihnesc acolo în pămînt înainte de a-mi fi sunat ceasul, mi-am adus aminte de ceea ce mi-a spus atunci. Aș vrea să știe cîtă dreptate a avut, deși buzele mele n-au mărturisit-o niciodată și nici n-o vor face.

Tom îi făgădui să-i îndeplinească dorința, dacă îl va întîlni. Nu voia s-o mai amărască pe Mercy, mărturisindu-i că era foarte puțin probabil ca el și cu bătrînul să se mai întîlnească vreodată.

— Dacă va afla cîndva lucrurile acestea din gura dumitale, dragă domnule Pinch — continuă Mercy — spune-i că nu pentru mine vreau să le știe, ci pentru ca să fie mai indulgent, mai răbdător, mai încrezător față de vreo altă persoană care s-ar găsi într-o situație critică. Spune-i că, dacă ar ști cum îmi tremura atunci sufletul în cumpănă și cît de puțin mai trebuia ca balanța să se aplece, i-ar sîngera inima de milă.

— Da, da — zise Tom — îi voi spune.

— În momentul cînd îi păream mai puțin ca oricînd vrednică de sprijinul pe care mi-l oferea eram... (o, da, eram într-adevăr, căci deseori mai apoi m-am gîndit la

acele clipe) eram mai hotărîtă ca oricînd să-i urmez sfaturile. O, dacă ar fi stăruit o clipă mai mult, dacă ar fi zăbovit lîngă mine încă vreun sfert de oră să mă dăscălească, dacă mila pe care-o simțea pentru o biată fată ușuratică și nechibzuită ar fi durat numai cîteva clipe mai mult, ar fi putut s-o salveze, sînt sigură chiar că ar fi salvat-o. Spune-i că nu-i reproșez nimic, dimpotrivă, îi sînt recunoscătoare pentru osteneala pe care și-a dat-o. Roagă-l însă, în numele Domnului, în numele tinereții, din milă pentru lupta pe care o duce cu sine însuși, o fire nechibzuită și lipsită de experiență, considerînd o slăbiciune ceea ce de fapt e o calitate, roagă-l ca niciodată, niciodată să nu uite aceste cuvinte, cînd va întîlni vreun om care se va găsi în situație asemănătoare.

Cu toate că Tom nu ajunsese să pătrundă destul de bine sensul vorbelor ei, își dădea seama cam despre ce era vorba. Mișcat pînă în fundul sufletului, luă mîna lui Mercy și-i spuse, adică se gîndi să-i spună cuvinte de mîngîiere. Ea însă simți, înțelese pe deplin ce-i spusese și ce nu rostise. Tom se întrebă mai tîrziu dacă nu cumva visase că ea dăduse să îngenuncheze în fața lui și că-l binecuvîntase.

După ce Mercy părăsi salonul, Tom băgă de seamă că nu era singur în cameră. Se mai afla acolo și doamna Todgers, care dădea din cap cu înțeles. Tom n-o văzuse niciodată pînă atunci — e de prisos să mai spunem ; bănui totuși că trebuie să fie stăpîna casei și i se păru că citește în ochii ei o compătimire sinceră, care îi cîștigă stima.

— Ah, domnul e un vechi prieten, după cum văd, zise doamna Todgers.

— Da, recunoscu Tom.

— Și totuși — continuă doamna Todgers, închizînd încetișor ușa — sînt sigură că nu ți-a mărturisit nici dumitale toate necazurile ei.

Tom fu izbit de justețea acestei observații.

— E adevărat — zise el — nu mi-a spus nimic.

— Chiar de-ai vedea-o în fiecare zi și tot n-ai afla mai mult de la ea. Nu mi s-a plîns niciodată de nimic, nu scoți un cuvînt măcar de la ea, care să-ți lămurească situația, nu învinuiește pe nimeni. Dar eu știu —

adăugă doamna Todgers, respirînd o dată adînc — știu tot.

Tom își plecă trist capul zicînd :

— Și eu.

— Sînt încredințată — continuă doamna Todgers, scoțîndu-și batista dintr-o pungă — că nimeni nu poate bănui nici jumătate din ceea ce îndură biata fată. Vine deseori aici, fără știrea lui, ca să-și mai ușureze sufletul împovărat, și-mi spune : „Doamnă Todgers, mă simt foarte rău astăzi, cred că am să mor curînd" ; și plînge, pe un scaun, în odaia mea, pînă se mai răcorește ; dar cu toate astea, iacă, nu știu nici o iotă mai mult. Și sînt convinsă — adăugă doamna Todgers, punînd batista la loc — că mă socoate o bună prietenă.

Doamna Todgers ar fi putut spune : „cea mai bună prietenă". Deși clienții ei și sosurile îi puseseră firea la grea încercare, iar cîștigul bănesc (în cazul de față atît de neînsemnat, încît era firesc să nu-l piardă o clipă din ochi, de frică să nu se evaporeze cu totul) acaparase cu totul atenția doamnei Todgers, totuși, într-un colț ascuns al inimii sale, unde ca să ajungi trebuia să urci o sumedenie de trepte, într-un ungher mult prea ferit, dădeai de-o ușiță secretă pe care stătea scris cuvîntul „femeie" ; Mercy n-avusese decît să întindă mîna pentru ca ușița să se deschidă larg, oferindu-i refugiu.

Atunci cînd registrele pensiunii de familie vor fi puse în balanță împreună cu toate celelalte scripte și cînd îngerul socotelilor de pe urmă îți va face bilanțul vieții, poate că se va descoperi atunci o mică mențiune în coloana creditului dumitale, o, biată doamnă Todgers, în virtutea căreia vei dobîndi o veșnică frumusețe.

Doamna Todgers se înfrumusețea atît de vertiginos în ochii lui Tom (căci el observase că era săracă și că această virtute răsărise în inima ei în ciuda greutăților existenței meschine pe care o ducea), încît, dacă domnișoara Pecksniff și cu domnul August n-ar fi intrat chiar în clipa aceea, i s-ar fi părut Venus în persoană.

— Domnul Thomas Pinch, domnul Moddle, zise Charity, făcînd prezentările cu vădită mîndrie. Da' sora mea unde e ?

— A plecat, domnișoară Pecksniff — răspunse doamna Todgers — era așteptată acasă.

— Ah ! suspină Charity, uitîndu-se la Tom. Ah, Doamne !

— S-a schimbat grozav de cînd este a altuia... de cînd s-a măritat, doamnă Todgers ! observă Moddle.

— Scumpul meu August — zise încet domnișoara Pecksniff — cred că am auzit cuvintele astea de cel puțin cincizeci de mii de ori din gura dumitale. Ce prozaic ești !

Urmă apoi un schimb de drăgălășenii, care porneau mai ales din partea domnișoarei Pecksniff. Cît despre domnul Moddle, răspunsurile lui erau mai puțin avîntate decît te-ai fi putut aștepta de la un tînăr îndrăgostit ; părea chiar atît de abătut, încît era mai mare jalea să-l privești.

Nu se învioră nici cînd Tom și cu dînsul ieșiră în stradă ; dimpotrivă, începu să suspine atît de adînc, încît ți se rupea inima cînd îl auzeai. Ca să-l mai înveselească, Tom găsi cu cale să-i ureze noroc.

— Noroc ! strigă Moddle. Ha ! Ha !

„Ce tînăr ciudat !" se gîndi Tom.

— Marele mistificator nu și-a pus încă pecetea, zise Moddle. Ești curios să știi ce-o să se întîmple cu dumneata ?

Tom îi mărturisi că, bineînțeles, subiectul acesta îl interesa întrucîtva.

— Mie nu-mi mai pasă, zise domnul Moddle. Elementele naturii mă pot primi oricînd în sînul lor. Sînt gata.

Tom deduse din aceste cuvinte și din multe altele de același gen că domnul Moddle trebuie să fi fost gelos din fire. Îl lăsă prin urmare în plata lui, simțind că i se ia o piatră de pe inimă cînd se despărți de el la intrarea hotelului Furnival.

Erau două ceasuri încheiate de cînd John Westlock îl aștepta cu masa. Prietenul său se plimba încolo și încoace prin cameră, întrebîndu-se îngrijorat ce i se va fi întîmplat lui Tom. Masa era pusă, vinul turnat în carafe, iar mirosul bucatelor ademenitor.

— Ei, Tom, prietene, de pe ce tărîmuri te întorci ? Ți-a sosit bagajul. Scoate-ți repede cizmele și stai jos !

— Îmi pare rău, dar am venit să-ți spun că nu pot rămîne la masă, răspunse Tom Pinch, gîfîind din pricină că urcase repede scările.

— Nu poți rămîne ?...

— Stai jos, te rog, și mănîncă și în timpul acesta îți voi explica de ce. Nu pot lua masa cu dumneata, căci vreau să-mi păstrez pofta de mîncare pentru cotlete.

— Nu e nici un cotlet, băiatule...

— Nu, aici nu, dar sînt la Islington.

John Westlock rămase cu gura căscată, jurîndu-se că nu se atinge de bucate pînă ce nu-l lămurește cum trebuie. Tom se așeză deci și povesti totul de-a fir-a-păr, în timp ce John asculta cu cel mai mare interes.

Îl cunoștea prea bine pe Tom și-i respecta prea mult delicatețea ca să-l mai întrebe cum de-a putut lua asemenea hotărîri fără să-l consulte mai întîi și pe dînsul. Fu de părere că Tom trebuie să se întoarcă imediat lîngă sora lui, mai ales că de abia cunoștea cartierul unde-o lăsase. Se oferi chiar cu dragă inimă să-l întovărășească pînă acolo cu trăsura, luînd și bagajul cu ei. Refuză totuși net invitația lui Tom de a lua masa cu el și cu sora lui în seara aceea, fixînd o întîlnire pentru a doua zi.

— Și acum, Tom — zise el în trăsură — am să-ți pun o întrebare la care vreau să-mi răspunzi sincer și fără ocoluri. Ai nevoie de ceva bani ? Sînt aproape sigur că ai nevoie.

— Nu, zău că nu, zise Tom.

— Aș pune rămășag că mă tragi pe sfoară.

— Nu. Îți mulțumesc din toată inima, dar n-am nevoie, răspunse Tom. Sora mea are ceva pus deoparte și eu de asemenea. Și chiar dacă nu mi-ar ajunge banii, John, mai am o bancnotă de cinci lire pe care mi-a înmînat-o buna doamnă Lupin, patroana „Balaurului", chiar pe imperiala diligenței, într-o scrisoare în care *mă ruga* să-i dau voie să-mi împrumute suma asta ; și imediat după aceea a întors gabrioleta și a plecat.

— Să-i dea Dumnezeu un car de noroc pentru fiecare gropiță din obrajii ei drăgălași ! exclamă John. Cu toate că nu înțeleg de ce trebuie s-o preferi pe ea în locul meu. Dar n-are a face, îmi aștept rîndul, Tom.

— Nădăjduiesc că vei aștepta mult și bine, îi răspunse vesel Tom. Sînt atît de îndatorat față de dumneata în toate privințele, încît nu știu dacă am să mă pot plăti vreodată.

Se despărțiră la ușa noii reședințe a lui Tom. John Westlock, din trăsură, zări o fată ca o floare, micuță și harnică, ce se aruncă de gîtul lui Tom și-i ajută apoi să care bagajul ; și zău că nu i-ar fi displăcut să fie în locul lui Tom.

Adevărul este că Ruth, care era o fată zglobie, avea și multă demnitate și o căldură cît se poate de agreabilă, ce radia din toată ființa. Într-adevăr, în prezența ei, cotletele nu mai aveau nevoie de nici un sos. Încîntați, cartofii prăjiți exalau o aromă îmbietoare, spuma se umfla în halba de bere, doar-doar i-o atrage atenția. Zadarnic. Ruth n-avea ochi decît pentru Tom. Tom era pentru dînsa primul și cel mai important lucru de pe lume.

Și cînd o vedea acolo, în fața lui, cîntînd cu degetele pe masă una dintre ariile lui preferate și privindu-l zîmbitoare, Tom se simțea în culmea fericirii.

CAPITOLUL XXXVIII

Poliție secretă.

În timp ce trecea prin City în tovărășia sentimentalului său prieten, Tom Pinch zărise fața și chiar atinsese surtucul roș al domnului Nadget, misteriosul agent al „Societății Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat". Nu mai e nevoie să spunem că imaginea domnului Nadget se șterse din mintea lui Tom de îndată ce acesta dispăru din fața ochilor săi, fiindcă nici nu-l cunoștea și nici nu auzise vreodată vorbindu-se de dînsul.

Există în vasta metropolă a Angliei un mare număr de oameni care se scoală de dimineață fără să știe unde se vor culca seara, tot așa după cum există mulți care nu fac toată ziua decît să azvîrle săgeți pe deasupra caselor, fără să se preocupe unde vor cădea. Domnul Nadget ar fi putut

trece de zece mii de ori pe lîngă Tom Pinch, cunoscîndu-i perfect chipul, numele, ocupația și caracterul, fără să se gîndească o clipă că pe Tom l-ar putea interesa cîtuși de puțin treburile sau misterele lui. Și același lucru l-am putea spune și despre Tom, în ceea ce-l privește pe Nadget. Totuși, un singur om, același, din lumea asta mare, stăpînea în acea clipă gîndurile amîndurora, fiind strîns legat, deși în mod diferit, de unele întîmplări din ziua aceea și constituind, în timp ce treceau unul pe lîngă celălalt pe stradă, principala lor preocupare.

Nu este nevoie să mai arătăm de ce Tom se gîndea anume la Jonas Chuzzlewit. Cît despre domnul Nadget, cu dînsul alta era socoteala.

Totuși, din anumite motive, gentilul Jonas, pricopsitul orfan, devenise parte integrantă din misterul ce înconjura existența domnului Nadget. Pe domnul Nadget îl interesa grovaz și cel mai neînsemnat gest pe care l-ar fi făcut Jonas clipă cu clipă. Era tot timpul cu ochii pe el ori de cîte ori intra sau ieșea din birourile societății de asigurare, unde se instalase oficial în calitate de administrator delegat. Îl urmărea pas cu pas pe stradă ; se oprea să asculte cînd Jonas spunea ceva. Stînd prin cafenele, îi scria de sute de ori numele pe paginile carnetului său voluminos ; își adresa singur scrisori, în care era vorba numai de Jonas, scrisori pe care le punea imediat pe foc, cînd le descoperea prin buzunare ; ba chiar era atît de prudent și de suspicios, încît stătea aplecat la gura sobei pînă ce hîrtia se prefăcea în cenușă, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-i scape ceva din misterul ei, în sus pe hogeag.

Erau, cu toate acestea, și taine pe care domnul Nadget le păstra — și le păstra bine. Lui Jonas nici nu-i trecea prin cap că ochii domnului Nadget erau necurmat ațintiți asupra lui, așa cum nu i-ar fi venit să creadă dacă i-ar fi spus cineva că e pus sub urmărire de vreo congregație de iezuiți. La drept vorbind, ochii domnului Nadget erau mai totdeauna ațintiți în podea, ori căutau spre ceas, sau priveau focul, dar se vede că fiecare nasture al lui avea un ochișor, fiindcă nu-i scăpa nimic.

Felul lui misterios de a fi înlătura orice bănuială, căci nimeni nu s-ar fi gîndit că ar putea să spioneze pe cineva ; mai degrabă îți venea să crezi că el era acela care se

temea tot timpul să nu se țină careva după el. Toate mișcările îi erau furișe ; era atît de bine ferecat în carapacea lui, încît părea să aibă o taină pe care căuta s-o ascundă și nu urmărea altceva în viață, decît să se ferească de privirile oamenilor.

Jonas îl zărea cîteodată pe stradă, sau plimbîndu-se fără nici o țintă prin biroul de la intrare, sau așteptînd în fața ușii pe cineva care nu venea niciodată la întîlnire, sau strecurîndu-se afară cu capul plecat și cu o față fără nici o expresie, învîrtind tot timpul între degete unica mănușă din piele de castor. Dar mai degrabă i-ar fi trecut prin cap lui Jonas că crucea de pe cupola catedralei Sfîntul Paul îl urmărește pas cu pas, observîndu-i fiece gest și fiece mișcare, gata să-i întindă de acolo cine știe ce cursă, decît să-l bănuiască de așa ceva pe Nadget.

În vremea aceea avu loc o misterioasă schimbare în viața domnului Nadget. Pînă atunci domnul Nadget fusese văzut, în fiecare dimineață, scoborînd pe Cornhill, atît de identic, pînă la cel mai mic detaliu, cu domnul Nadget din ajun, încît lumea începuse să se întrebe dacă se culca și dacă se dezbrăca vreodată. Și iată că într-o bună zi fu văzut tocmai în Holborn, cotind din Kingsgate Street. Așa se descoperi că se ducea în fiecare dimineață la un bărbier de pe strada aceasta, ca să se radă, și că pe acest bărbier îl chema Sweedlepipe. Pesemne că își dădea întîlniri la bărbier cu acela care nu venea niciodată, fiindcă aștepta acolo timp îndelungat, cerea cerneală și toc, își scotea carnetul și ședea cu nasul vîrît în el cîte un ceas întreg. Doamna Gamp și domnul Sweedlepipe aveau adesea lungi discuții în legătură cu acest misterios client ; și mai totdeauna ajungeau la concluzia că probabil e vreun pasionat jucător de bursă care pentru moment era obligat să stea deoparte din lipsă de mijloace bănești.

Își mai dăduse, probabil, întîlnire cu acela care niciodată nu se ținea de cuvînt și prin alte locuri, căci chelnerul de la „Calul mascat", local frecventat de toți specialiștii în pompe funebre, îl găsise într-o zi făcînd desene cu mușțiucul unei pipe, în rumegușul unei scuipători curate ; domnul Nadget refuzase să fie servit, sub cuvînt că așteaptă pe cineva. Deoarece domnul așteptat nu fusese

destul de cuviincios ca să se țină de cuvînt, domnul Nadget se întorsese a doua zi cu geanta înțesată cu hîrtii, încît cei de la casă crezură că au a face cu cineva gros la pungă. De atunci venea acolo în fiecare zi ; scria atît de mult, încît în două ședințe golea de cerneală călimara uriașă de plumb. Cu toate că nu prea era vorbăreț, întîlnindu-se mereu cu aceeași oameni făcu în curînd cunoștință cu ei. Încetul cu încetul se împrieteni cu domnul Tacker, ajutorul domnului Mould, și chiar cu domnul Mould în persoană, care-i declarase verde în față că știe el că-i un șiret fără pereche, un pezevenghi, o coadă de topor, o vulpe bătrînă, aducîndu-i o mulțime de elogii de felul ăsta, care de care mai măgulitoare.

Cam tot atunci, domnul Nadget se plînse către cei cu care lucra la societatea de asigurări că ar avea dureri (dureri misterioase, bineînțeles) la ficat și socotește cu cale să se dea pe mîinile unui doctor. Prin urmare, fu trimis la doctorul Jobling, care nu putu descoperi de loc în ce parte e atacat ficatul domnului Nadget. Acesta însă continuă să susțină că-i bolnav, deoarece-i ficatul lui și nimeni nu poate ști mai bine decît dînsul dacă îl doare sau nu, așa încît deveni pacientul doctorului Jobling. Îl vedeai intrînd și ieșind de la doctor de cîte douăzeci de ori pe zi, pentru a-i descrie în mod tainic și amănunțit toate simptomele bolii.

Deoarece lucrurile astea le săvîrșea pe toate în același timp în taină și fără de preget, observînd vigilent tot ce făcea și spunea Jonas, și chiar tot ce ar fi putut să facă sau să spună, se prea poate să fi fost la mijloc un foarte misterios complot, urzit de domnul Nadget.

În dimineața zilei în care lui Tom i se întîmplaseră atîtea, în momentul cînd toate ceasurile din oraș băteau ora nouă, domnul Nadget apăru deodată în Pall Mall, în fața casei domnului Montague. Apăruse ca întotdeauna, brusc, de parcă ar fi ieșit dintr-o trapă. Sună pe furiș, ca și cum ar fi fost vorba de cine știe ce trădare, apoi, cînd ușa se întredeschise îndestul ca să-i permită să intre, se strecură în casă. Și cum se văzu înăuntru, închise ușa grijuliu cu propriile sale mîini.

Domnul Bailey se duse imediat sus să-l anunțe, și după puțin se reîntoarse rugîndu-l să-l urmeze în camera patronului. Președintele „Societății Anglo-Bengali de Asigurare

pe Viață și Credit Dezinteresat", tocmai se îmbrăca, dar îl primi pe Nadget așa cum e primit un agent care vine și pleacă mereu și care în interesul societății are voie să intre oricînd la el.

— Spune, domnule Nadget !...

Domnul Nadget își puse pălăria jos și tuși. Bailey se retrăsese închizînd ușa ; domnul Nadget merse încetișor să vadă dacă-i bine închisă, încercînd clanța, apoi se întoarse oprindu-se la doi pași de fotoliul în care stătea domnul Montague.

— Ce mai e nou, domnule Nadget ?

— Cred, sir, că avem în sfîrșit ceva vești.

— Îmi pare bine. Începusem să mă tem că ai greșit pista, domnule Nadget.

— Nu. Dar cîteodată merge mai greu. Se mai întîmplă. E inerent.

— Vorbești ca din carte, domnule Nadget. Ai să-mi aduci la cunoștință vreo mare izbîndă ?

— Veți vedea acum, răspunse domnul Nadget, punîndu-și ochelarii pe nas.

— Dar dumneata ce crezi ? Ești mulțumit de rezultat ?

Domnul Nadget își frecă tacticos mîinile, își mîngîie bărbia, privi în jur și zise :

— Da, da, cred că e vorba de un caz interesant, totul mă face să cred că este un caz interesant. Doriți să îl cercetăm chiar acum ?

— Fără îndoială.

Domnul Nadget alese un anumit scaun din toate cîte se aflau în cameră, și după ce-l așeză într-un anumit loc, cu mare grijă, ca și cum s-ar fi pregătit să sară peste el, puse un alt scaun drept în fața celuilalt, lăsînd între ele un interval numai cît să-i încapă picioarele, după care se așeză pe scaunul numărul doi, își puse cu cea mai mare grijă geanta pe scaunul numărul unu, deznodă sfoara cu care era legată și o așeză grijuliu pe spătarul scaunului numărul unu ; pe urmă împinse puțin scaunele spre domnul Montague și, deschizînd geanta, scoase hîrtiile dinăuntru. În sfîrșit alese unul dintre memoriile întocmite și-l întinse șefului său, care, în tot timpul acestui ceremonial preliminar, se străduise din răsputeri să-și ascundă nerăbdarea.

— Ai face bine să renunți la plăcerea asta de a mîzgăli maldăre de hîrtie, bunul meu prieten, zise Tigg Montague cu un zîmbet strîmb ; prefer dările de seamă prin viu grai.

— Mie nu-mi place viul grai, zise cu gravitate domnul Nadget. Nu poți ști niciodată dacă nu trage cineva cu urechea.

Domnul Montague tocmai se pregătea să răspundă, cînd Nadget îi întinse o hîrtie, spunînd cu un ton liniștit, dar triumfător :

— Să începem cu începutul, citind mai întîi hîrtiuța asta, vă rog !

Președintele aruncă o privire indiferentă asupra hîrtiei, cu un zîmbet care nu era de loc spre lauda procedeelor tacticoase și sistematice ale iscoadei sale. De-abia citise însă cîteva rînduri, că se schimbă deodată la față, iar după ce parcurse toată fițuica, deveni grav și atent.

— Numărul doi, zise Nadget, dîndu-i încă o hîrtie și luînd-o înapoi pe cealaltă. Citiți numărul doi, vă rog, domnule. Pe măsură ce le veți citi, veți vedea că e din ce în ce mai interesant.

Tigg Montague se răsturnă în fotoliu, uitîndu-se la agentul său cu atîta mirare (și parcă puțin alarmat), încît domnul Nadget crezu de cuviință să repete din nou invitația pe care i-o mai făcuse de vreo două ori, pentru a-i atrage atenția asupra chestiunii în curs de examinare. Domnul Montague îi dădu ascultare, citind numărul doi, apoi numerele trei, patru, cinci și așa mai departe.

Toate aceste documente scrise de mîna domnului Nadget erau, după cum se părea, o serie de însemnări făcute cînd și cînd pe dosul vreunei scrisori sau pe orice bucată de hîrtie pe care o găsise la îndemînă. Scrise lăbărțat, cum da Dumnezeu, acele fițuici n-aveau un aspect prea atrăgător ; dar, judecînd după expresia președintelui, în timp ce le citea, conținutul părea să fie de cel mai mare interes.

Tainica satisfacție pe care o resimțea domnul Nadget văzînd efectul produs de documentele lui creștea proporțional cu emoția acelui care le citea. La început, domnul Nadget stătu nemișcat, privindu-și șeful pe deasupra ochelarilor așezați pe vîrful nasului și frecîndu-și nervos mîinile. După o bucată de timp își schimbă poziția, așezîn-

du-se mai comod, parcurgînd pe îndelete hîrtia pe care o ținea în mînă, gata s-o treacă șefului ; figura acestuia îi arăta lămurit că nu mai are nici un motiv de neliniște sau de îndoială. În cele din urmă se ridică și se duse să privească pe geam, unde stătu cu un aer triumfător pînă ce Tigg Montague termină de citit.

— Ăsta-i ultimul, domnule Nadget ? întrebă Tigg Montague, respirînd adînc.

— Ultimul, sir.

— Ești un om extraordinar, domnule Nadget !

— Cred că avem dovezi destul de convingătoare, răspunse acesta, strîngîndu-și hîrtiile. Mi-am dat destulă osteneală.

— Osteneala îți va fi răsplătită cum se cuvine, domnule Nadget.

Nadget se înclină.

— Dracul și-a băgat coada în toate astea mult mai mult decît mi-am închipuit eu, domnule Nadget. Pot chiar să mă felicit că ești atît de dibaci, încît să descoperi asemenea secrete.

— Secretele sînt singurele lucruri care mă interesează în viață, răspunse Nadget, legîndu-și geanta cu sfoară și punînd-o la loc. Simt că mi-am stricat aproape toată plăcerea pe care mi-au prilejuit-o aceste cercetări, prin faptul că vi le-am împărtășit.

— Ai o formație excelentă, răspunse Tigg. Asta înseamnă foarte mult pentru un om care exercită meseria dumitale, domnule Nadget. Valorează mai mult decît discreția, deși dumneata ai și această calitate în cel mai înalt grad... Dar mi se pare că a sunat cineva. Fii atît de bun și vezi cine este jos, la ușă.

Domnul Nadget ridică încetișor geamul, scoase binișor capul afară ca un om care s-ar fi așteptat dintr-un moment într-altul să audă împușcături în stradă. Se retrase apoi cu aceeași precauțiune și rosti, fără să aibă nimic schimbat în voce sau înfățișare :

— E domnul Jonas Chuzzlewit !

— Bănuiam, răspunse Tigg.

— Să plec ?

— Cred că ar fi preferabil. Adică nu, stai ! Rămîi aici, domnule Nadget.

Montague devenise dintr-o dată grozav de palid și de nervos, deși nu avea nici un motiv să fie atît de tulburat. E drept că tocmai atunci îi căzuseră ochii din întîmplare asupra bricelor de bărbierit. Ei, și ?

Fu anunțat domnul Chuzzlewit.

— Adu-l imediat aici, Nadget, dar să nu ne lași nici o clipă singuri ! Auzi ? Sfinte tare — adăugă el în șoaptă, ca pentru sine — mai știi ce se poate întîmpla ?

Zicînd acestea, luă la iuțeală în mînă două perii de cap și începu să-și perie de zor părul, ca și cum nu și-ar fi întrerupt nici o clipă toaleta. Domnul Nadget se retrase lîngă sobă, căci se făcuse puțin foc pentru fierul de frizat și nu voia să piardă o ocazie atît de potrivită ca să-și usuce batista. O scoase deci fără zăbavă din buzunar și tot timpul cît dură întrevederea o ținu întinsă la gura sobei, privind din cînd în cînd, dar nu prea des, peste umăr la ceilalți doi.

— Scumpul meu Chuzzlewit — îl întîmpină Montague, în clipa în care Jonas intra pe ușă — te scoli o dată cu ciocîrlia ! Deși nu te culci cu găinile, te scoli cu ciocîrlia ! Ai o energie supraomenească, scumpul meu Chuzzlewit !

— Eh ! zise Jonas, așezîndu-se plictisit și prost dispus, aș prefera, crede-mă, să nu mă scol o dată cu ciocîrlia. Am însă un somn foarte ușor și mai bine mă scol decît să stau așa întins în pat, numărînd bătăile lugubre ale ornicelor de la toate bisericile.

— Ai un somn ușor ! exclamă prietenul său. Ce-nseamnă asta să ai un somn ușor ? Aud deseori vorbindu-se așa ceva, dar, pe cuvîntul meu, habar n-am cum vine asta.

— Eh ! Dar ăla de colo cine e ? întrebă Jonas. A, e stimabilul ăla... cum îi zice... care parcă tot ar vrea să se mistuie pe coș.

— Ha ! Ha ! Chiar așa, zău !

— N-avem nevoie de el aici. Poate să plece, nu ?

— A, poate să rămînă, poate să rămînă ! stărui Tigg. Ori el, ori un scaun, tot una e. A venit cu un raport și acum așteaptă noi ordine. I-am spus — continuă Tigg, ridicînd vocea — să nu scape din ochi pe niște prieteni de-ai noștri. Să nu-și închipuie cumva că i s-a terminat misiunea. Știe el ce are de făcut.

— Probabil — răspunse Jonas — dar n-am văzut de cînd sînt momîie mai bleagă ca el. Cred că se cam teme de mine.

— Sînt sigur că se teme ca de otravă ! zise Tigg. Nadget, dă-mi te rog prosopul de colo !

N-avea nisi un rost să ceară un prosop, după cum n-avea rost ca Jonas să tresară. Totuşi Nadget se grăbi să i-l aducă şi, după ce îşi făcu de lucru cîteva secunde, se întoarse încetişor la postul lui, lîngă foc.

— Ştii, dragă prietene — continuă Tigg — dumneata eşti prea... Dar ce-i cu buzele dumitale ? Sînt albe ca varul !

— Am gustat oleacă de oţet, azi dimineaţă — răspunse Jonas — căci am avut stridii la masă. Cum adică, albe ? adăugă el, înjurînd printre dinţi şi frecîndu-şi buzele cu batista. Nu-s de loc albe. De ce să fie ?

— Adevărat, acum uitîndu-mă mai bine nu-mi mai par atît de albe, răspunse prietenul său. Da, şi-au recăpătat culoarea normală.

— Spune-mi mai bine ce ai de spus — strigă Jonas mînios — şi nu te mai ocupa de mutra mea. Destul că-mi pot arăta colţii cînd îmi sare muştarul şi să ştii că am muşcătura rea, nu glumă, încolo nu-mi pasă dacă am buzele albe sau vinete.

— Ai dreptate, răspunse Tigg. Voiam numai să-ţi spun că eşti prea iute din fire şi prea inimos pentru prietenul nostru aici de faţă. El e prea timid ca să se poată măsura cu un om ca dumneata, dar îşi face bine datoria, foarte bine chiar ! Şi-acuma, explică-mi şi mie, te rog, ce înseamnă să aibă cineva somnul uşor ?

— Lasă-l dracului de somn ! se oţărî Jonas, înciudat.

— Nu, nu — îl întrerupse Tigg — de ce să-l las !

— A avea somn uşor înseamnă că n-ai somnul greu — zise Jonas, cu tonul lui morocănos din totdeauna — adică să nu dormi nici prea mult, nici prea bine, nici prea prea adînc ; asta e.

— Şi să visezi — adăugă Tigg — şi să plîngi în somn, sau să stai cu sufletul la gură cînd se întîmplă să ţi se stingă candela peste noapte şi aşa mai departe. Înţeleg !

Tăcură cîteva clipe. Apoi Jonas continuă :

— Și acum, că am terminat cu neroziile astea, am ceva de vorbit cu dumneata. Aș vrea să-ți spun cîteva cuvinte înainte de a ne întîlni la societate, în cursul dimineții. Nu-mi place cum merg treburile.

— Nu-ți place ? întrebă Tigg. Banii intră totuși în tezaure cu ghiotura.

— Banii intră ei cu ghiotura, dar de ieșit nu iese nici un sfanț cînd e vorba de scos, numai cu mare greutate poți scoate ceva. Nu mi se dau destule puteri. Toate frînele sînt în mîna dumitale. Ba cu statutele dumitale pentru cutare sau cutare lucru, ba cu votul dumitale în cutare sau în cutare calitate, ba cu drepturile dumitale oficiale, ba cu cele individuale, ba cu drepturile cutăruia și cutăruia, în dosul cărora tot dumneata te ascunzi, mie nu-mi mai rămîne nici un drept. Ce folos că am și eu un cuvînt de spus, dacă nu-l ascultă nimeni ? Mai bine aș fi mut de-a binelea, cel puțin n-aș mai avea de ce să mă necăjesc. Află că m-am săturat, așa nu mai merge.

— Nu ? întrebă Tigg, pe un ton insinuant.

— Nu — răspunse Jonas — te asigur că nu. Ai să vezi ce drăcovenii am să-ți fac la societate, dacă-mi mai joci asemenea feste. Ai să fii mulțumit să-mi dai tot ce-ți cer, numai să scapi de mine.

— Pe onoarea mea... începu Montague.

— Ia scutește-mă cu onoarea dumitale ! i-o tăie Jonas, cu atît mai grosolan și mai cîrcotaș, cu cît celălalt părea că-și cere scuze, ceea ce se potrivea minunat cu intențiile domnului Montague. Vreau să exercit un control mai serios asupra fondurilor. Poți păstra, dacă vrei, toată onoarea pentru dumneata, asta nu mă deranjează. Dar situația actuală, să știi, nu-mi mai convine. Dacă ți-o veni chef într-o bună zi s-o ștergi onorabil cu bani cu tot în străinătate ? Cine te-ar putea împiedica s-o faci ? Da, dar mie nu-mi convine. E drept că am mîncat bine deseori în casa asta, dar atunci ar însemna să plătesc prea scump mesele. Așa încît, ce mai tura-vura, nu-mi convine situația.

— Îmi pare nespus de rău că ești atît de prost dispus — zise Tigg cu un zîmbet ciudat — fiindcă tocmai voiam să-ți propun, în interesul dumitale, numai și numai în interesul dumitale, să investești un capital mai mare în afacerea noastră.

— Nu mai spune ! zise Jonas rînjind.

— Da, voiam să-ți fac o sugestie, continuă Montague. Dumneata ai desigur prieteni (sau, mai bine zis, știu bine că ai), care ne-ar fi de foarte mare folos și am fi încîntați să-i primim în întreprinderea noastră.

— Ce amabil sînteți ! Prin urmare ați fi încîntați să-i primiți, nu-i așa ? zise Jonas batjocoritor.

— Îți dau cuvîntul meu de cinste că am fi mai mult decît încîntați și asta pentru că sînt prietenii dumitale, bineînțeles.

— Chiar așa cum spui — continuă Jonas — pentru că sînt prietenii mei, nici vorbă. Nu mă îndoiesc că veți fi încîntați să-i primiți. Și asta numai și numai în interesul meu, nu-i așa ?

— Numai în interesul dumitale, răspunse Montague, cîntărind în fiecare mînă cîte o perie de cap și privindu-l fix pe Jonas. Te asigur că va fi numai în interesul dumitale.

— Ai putea să-mi explici cum vine asta ? întrebă Jonas.

— Ții într-adevăr să-ți spun cum vine ? răspunse celălalt.

— Cred că ar fi preferabil — zise Jonas — fiindcă prin birourile societăților ăstora de asigurare se cam petrec de obicei fel de fel de treburi suspecte puse la cale de indivizi tot atît de suspecți, așa încît sînt hotărît să-mi păzesc pielea.

— Chuzzlewit ! continuă Tigg, aplecîndu-se înainte, cu coatele pe genunchi și privindu-și asociatul drept în ochi. S-au petrecut multe lucruri suspecte pe lumea asta și se mai petrec încă ; și nu numai în cercul nostru, dar în multe alte locuri unde nici n-ai bănui. Așa cum bine ai spus adineauri, scumpe prietene, se întîmplă multe lucruri ciudate printre noi și ni se mai întîmplă cîteodată, în mod tot atît de ciudat, să aflăm lucruri grozav de ciudate !

Îi făcu semn lui Jonas să vină mai aproape cu scaunul, apoi, după ce aruncă o privire în jur, ca și cum ar fi ținut să-i amintească de prezența lui Nadget, îi șopti ceva la ureche.

De la roșu la alb și de la alb iarăși la roșu ; de la roșu la galben, apoi de la galben la un vinețiu rece — strîmb, fioros la vedere și brobonat de sudoare — chipul lui Jo-

nas trecu alternativ prin toate aceste culori, în timpul celor cîteva clipe cît îi șopti Montague la ureche ; și cînd în sfîrșit întinse mîna să astupe gura ce șoptea, îngrozit la gîndul că s-ar putea să ajungă vreo frîntură la urechile persoanei care se afla cu ei în cameră, mîna lui era grea și înghețată ca a Morții însăși.

Se trase înapoi cu scaun cu tot și rămase împietrit, întruchipare vie a groazei, a mizeriei morale și-a furiei. Nu îndrăznea nici să vorbească, nici să privească pe cineva, nici să facă vreo mișcare, nici să stea pe loc. Bicisnic și nenorocit, o lepădătură, el înjosea chipul omenesc pe care-l purta, mai mult chiar decît dacă ar fi fost acoperit din cap pînă în picioare de-o pecingine scîrboasă.

Asociatul său continuă să se îmbrace și să se dichisească în liniște, zîmbindu-și cînd și cînd la gîndul transformării pe care o săvîrșise ; dar nu pronunță nici un cuvînt.

— Cred că n-ai nimic contra — zise el cînd fu gata — să ne dai un sprijin mai efectiv de aici înainte, nu-i așa, Chuzzlewit, dragă prietene ?

Buzele albe șoptiră tremurînd un „nu".

— Bravo ! Acum îmi vii de-acasă. Știi că mă gîndeam chiar ieri la socrul dumitale ? Îmi ziceam că, bizuindu-se pe sfaturile dumitale, ca unul ce te pricepi în chestiuni bănești, căci nu-ncape nici o îndoială că te pricepi, ar putea să intre și el în asociația noastră, dacă s-ar găsi cineva să-i prezinte lucrurile așa cum trebuie. Are ceva bani ?

— Da, are.

— Să-l las deci în seama dumitale pe domnul Pecksniff ? Îți iei dumneata obligația asta, da ?

— Voi încerca, voi face tot posibilul.

— Mii de mulțumiri, răspunse celălalt, bătîndu-l pe umăr. Ei, coborîm ? Domnule Nadget, urmează-ne te rog.

Coborîră deci treptele, înșirați în ordinea aceasta. Oricare ar fi fost sentimentele lui Jonas față de Montague și oricît se simțea de strîns în chingi, legat fedeleș și ferecat, oricare ar fi fost gîndurile care din clipa aceea puseră stăpînire pe el, făcîndu-l să întrevadă un singur și cumplit mijloc de scăpare (o singură lucire purpurie pe un cer în-

negrit), în ruptul capului nu și-ar fi putut închipui că omulețul umil, care se afla numai cu șase trepte în urma lui, era însăși Fatalitatea ce-l persecuta. Mai degrabă ar fi crezut că celălalt, care pășea lîngă el, e îngerul lui cel bun.

CAPITOLUL XXXIX

Cuprinzînd noi detalii asupra economiei domestice a fraților Pinch și ciudate vești din oraș, vești ce-l interesează îndeaproape pe Tom.

Ce fată încîntătoare era Ruth ! Micuță, veselă, îngrijită, harnică și cuminte. Niciodată vreo fetiță nu s-a simțit mai fericită dichisind căsuța păpușilor ei, decît Ruth, cînd își privea micul domeniu asupra căruia era stăpînă, compus din salonul în trei colțuri și din cele două cămăruțe de dormit.

Să fii gospodina lui Tom ! Ce onoare ! Însuși faptul de a conduce o gospodărie se asocia în mintea ei cu înalte și multiple responsabilități. Dar să conduci gospodăria lui Tom ! Asta presupunea o înlănțuire nespus de complicată de misiuni covîrșitoare și atribuții importante. De pildă, Ruth își putea îngădui să scoată cheile de la micul dulăpior în care ținea ceaiul și zahărul și de la cele două dulapuri mucegăite de lîngă cămin (în care, între noi fie vorba, putrezeau pînă și gîndacii de bucătărie, cărora umezeala pizmașă le stricase tot lustrul de pe spinare) și să le zăngănească mîndră, pe un inel, sub nasul lui Tom, atunci cînd venea la masă pentru micul dejun, ca după aceea să le pună, rîzînd melodios, în buzunărașul șorțului. Pentru ea era un atît de nou lucru să fie stăpînă pe ceva, încît chiar de-ar fi devenit cea mai neînduplecată și mai despotică gospodină din lume, ar fi fost de ajuns să invoce această circumstanță atenuantă, ca să fie achitată în mod onorabil.

Dar Ruth nu era nici pe departe despotică ; însuși felul cum turna ea ceaiul avea o timiditate care-l fermeca pe

Tom. Și cînd îl întrebă ce dorește să mănînce la prînz, propunîndu-i cu voce nesigură cotlete de berbec (dat fiind succesul de care felul acesta se bucurase în seara din ajun), Tom făcu un haz grozav și începu s-o tachineze.

— Nu știu ce să spun, Tom — adăugă sora lui înroșindu-se — nu sînt chiar așa de sigură, dar cred că dacă aș încerca, aș putea face și o budincă de carne.

— Nu există în tot repertoriul culinar o mîncare mai bună decît budinca de carne ! aprobă Tom, lovindu-se cu palma peste genunchi, ca să întărească cele spuse.

— Da, dragul meu, totul ar fi bine. Dar dacă s-ar întîmpla să n-o reușesc chiar din prima dată — continuă ea, cu îndoială — dacă, de exemplu, în loc de budincă ar ieși o tocană, sau cam așa ceva, n-ai să te superi pe mine, Tom, nu-i așa ?

Seriozitatea cu care Ruth se uită atunci la Tom, privirea cu care Tom îi răspunse la rîndul lui și apoi felul cum ea se porni pe rîs, făcînd haz pe socoteala ei însăși, erau tot atîtea lucruri pe care orișicine le-ar fi primit cu încîntare.

— Cum, dar e grozav ! zise Tom. În felul ăsta, prînzul căpătă o semnificație mai deosebită. O să ne închipuim că am luat un bilet de loterie pentru o budincă de carne, fără să știm ce o să iasă pînă la urmă. Poate, cine știe ? facem vreo descoperire senzațională, o mîncare încă necunoscută pînă la noi.

— Nu m-aș mira de loc, Tom — zise sora lui tot rîzînd — s-ar putea să iasă o mîncare pe care altă dată n-o s-o mai repetăm. Dar oricum ar fi, tot o să ne-alegem cu ceva carne pe fundul cratiței. Așa că, dacă vrei să încercăm aventura asta, eu sînt gata !

— Sînt mai mult ca sigur — răspunse Tom — că pînă la urmă are să iasă o budincă strașnică ; sau, în orice caz, sînt sigur că mie așa are să mi se pară. Tu ești atît de îndemînatică și de harnică, Ruth, încît dacă mi-ai spune că poți face o supă de broască-țestoasă ireproșabilă, te-aș crede pe cuvînt.

Tom avea dreptate. Ruth era exact așa cum o descrisese el. Nimeni n-ar fi putut rezista drăgălășeniei ei și nimeni n-ar fi avut de ce să-i reziste. Totuși ea nu părea să-și

dea seama că era așa și tocmai asta o făcea să fie atît de fermecătoare.

În timp ce spăla ceștile de ceai, îi turuia mereu gura povestindu-i lui Tom tot felul de amănunte cu haz despre proprietarul turnătoriei de bronzuri și alămuri. Puse apoi fiecare lucru la locul lui, dereticînd camera, care era acum curată ca un pahar și frumoasă ca și ea (să nu vă închipuiți, totuși, că se putea compara fie chiar pe departe cu ea, în ce privește frumusețea), perie cu mult zel pălăria cea veche a lui Tom, pînă ce căpătă lustru ca pălăria domnului Pecksniff însuși. Apoi, descoperind că gulerul cămășii lui Tom este destrămat pe margine, zbură pe scări să caute ață și ac, se întoarse tot în goană, cu degetarul pe deget, și repară stricăciunea cu o surprinzătoare îndemînare. Deși fredonase tot timpul cîntecul preferat al lui Tom, bătînd cu mîna stîngă tactul pe cravată, nu-l împunse cu acul nici măcar o singură dată. De-abia termină și iarăși dispăru, ca să se întoarcă peste o clipă, harnică și sprințară ca o albină, legîndu-și sub bărbia micuță panglicile pălărioarei fermecătoare, grăbită să se ducă la măcelar, și-l rugă pe Tom să vină și el, ca să vadă cu ochiul lui cum taie mușchiul. Tom, firește, era dispus să meargă oriunde. Plecară deci braț la braț, cu pas zglobiu, lăudînd care mai de care liniștea străzii, ieftinătatea cartierului și aerul curat.

Era de ajuns să-l vezi pe măcelar cum bate mușchiul, cum îl potrivește pe butuc și cum își ascute cuțitul, ca să uiți că de-abia ai luat masa de dimineață. Era plăcut, zău așa, cu adevărat plăcut, să-l privești cum îl taie, neted și fraged. Operația aceasta n-avea nimic sălbatic, deși cuțitul era mare și ascuțit. Era o operă de artă, de înaltă artă : remarcați, vă rog, eleganța și precizia mișcărilor, felul nuanțat și virtuozitatea cu care mînuia materialul. Triumful inteligenței asupra materiei, nici mai mult nici mai puțin.

Înainte de a ajunge în mîinile lui Tom, mușchiul fu înfășurat într-o foaie de varză — poate cea mai verde foaie de varză care a crescut vreodată în vreo grădină de zarzavat. Dar măcelarul acesta își iubea meseria și știa să-i scoată în evidență frumusețile. Văzîndu-l pe Tom cum încerca, stîngaci, să bage foaia de varză în buzunar,

ceru îngăduința să-l ajute : „Cu carnea — zise el cu emoție în glas — trebuie să umbli binișor, nu brutal".

Se întoarseră acasă, după ce cumpărară și cîteva ouă, făină și alte asemenea mărunțișuri. Tom se instală cu gravitate la un capăt al mesei din salonaș, pregătindu-se să scrie, în timp ce Ruth prepara budinca la celălalt capăt ; cum nu mai era nimeni altcineva în casă în afară de „bătrînică" (proprietarul fiind un om misterios care pleca dis-de-dimineață și pe care nu-l vedeai niciodată), fratele și sora își făceau singuri toate treburile gospodăriei.

— Ce tot scrii tu acolo, Tom ? întrebă Ruth, punîndu-i mîna pe umăr.

— Știi, draga mea — zise Tom, lăsîndu-se pe spătarul scaunului și ridicînd privirea spre ea — trebuie să-mi caut și eu o slujbă și mă gîndesc că n-ar fi rău ca înainte de sosirea domnului Westlock, după-amiază, să fac o mică ofertă în scris cu referințe asupra mea ca om și ca pregătire profesională, pentru ca el s-o poată arăta la nevoie vreunui prieten...

— Ar trebui să faci una și pentru mine, Tom, zise sora sa, plecîndu-și ochii. Mi-ar plăcea grozav să mă ocup numai de tine și de gospodărie, dar vezi tu, nu sîntem destul de bogați ca să ne permitem așa ceva.

— Nu sîntem bogați — răspunse Tom — e adevărat ; și s-ar putea să fim și mai săraci decît sîntem. Dar nu ne vom despărți niciodată, decît dacă trebuie neapărat. Nu, nu, trebuie să ne hotărîm, Ruth, să luptăm amîndoi mînă în mînă, în afară bineînțeles de cazul cînd ne-ar părăsi norocul și mi-aș da seama că e mai bine pentru tine să ne despărțim. Sînt convins că vom fi mai fericiți luptînd alături, împreună. Tu nu crezi la fel ?

— O, ba da, Tom !

— Haide, haide — zise el cu duioșie — nu mai plînge.

— Nu, nu Tom, nu plîng. Dar nu-ți îngăduie mijloacele să faci asta, Tom, n-ai cum.

— Nu se știe, o contrazise Tom. Cum poți să știi pînă nu încerci ? Slavă Domnului ! adăugă el, cu o neașteptată energie. Străduindu-ne și stăruind, vom reuși. Si sînt sigur că am putea trăi mulțumiți și cu bani puțini, numai să-i avem.

— Și eu sînt sigură de asta, Tom.

— Ei bine, atunci trebuie să încercăm, zise Tom. Prietenul meu, John Westlock, este un băiat de treabă și pe lîngă asta foarte ager și inteligent. O să ne sfătuim cu el. Sînt sigur, draga mea, că John îți va place foarte mult cînd îl vei cunoaște. Dar nu mai plînge, nu mai plînge, te rog. Cum ai să fii în stare să faci o budincă de carne ? zise Tom, punîndu-i ușurel mîna pe braț. Nu vezi că n-ai curaj nici pentru o clătită ?

— Ții morțiș să-i zici budincă, Tom ?

— Să-i punem numele așa, pînă la proba contrarie, răspunse Tom. Aha ! văd că te-ai apucat serios de treabă !

— Da, da, și cum încă !

Și seriozitatea cu care robotea era atît de drăgălașă, încît Tom se întrerupea mereu din scris ca să se uite la ea. Coborî mai întîi la subsol, unde se afla bucătăria, să aducă făină, pe urmă planșa de întins aluatul, apoi ouăle, apoi untul, apoi o căniță cu apă, apoi sucitorul, apoi o formă pentru budincă, apoi piper, sare, cărînd fiecare lucru, unul cîte unul, și izbucnind în rîs de cîte ori trebuia să coboare din nou scările, fiindcă mai uitase ceva. După ce le adună pe toate, băgă de seamă cu groază că n-are șorț. Urcă deci fuga-fuga scările să-și ia șorțul. Dar nu și-l puse acolo, ci coborî dansînd, cu șorțul în mînă, și cum șorțulețul o prindea de minune, zăbovi o mulțime pînă să și-l pună cum se cuvine, căci trebuia netezit cu grijă... ah, Doamne ! corsajul ăsta păcătos, care nu vrea să stea cum trebuie ! Dar pliurile care trebuiau și ele ticluite, unul cîte unul, înainte de a-l înnoda la spate ; pe urmă trebuia mîngîiat, dojenit și întins pe la buzunare ca să se ajusteze cum se cade, lucru care îi luă de asemenea destul timp, însă pînă la urmă fu dus la bun sfîrșit... Dar să trecem mai departe, căci n-avem vreme de pierdut cu fleacuri. După aceea Ruth trebui să-și suflece mînecile, ca să nu și le murdărească de făină, să-și scoată inelul de pe deget — și inelul acela minuscul nu voia de loc să iasă, afurisitul — și tot timpul cît ținură aceste preparative, Ruth se uita serioasă la Tom printre genele ei lungi și negre, ca și cum ar fi vrut să-i dea a înțelege că toate acestea formau parte integrantă din budincă, fiind ingrediente absolut indispensabile.

Cu toate sforțările lui, Tom nu izbutise să scrie decît : „Tînăr respectabil, în vîrstă de treizeci și cinci de ani", deși sora lui era în mod ostentativ nefiresc de cuminte, mergînd tot timpul în vîrful picioarelor, ca să nu-l tulbure, ceea ce nu reușea decît să-i distragă și mai mult atenția.

— Tom — zise ea, în sfîrșit, în culmea bucuriei — Tom !

— Ce este ? întrebă Tom, repetînd în șoaptă : „în vîrstă de treizeci și cinci de ani..."

— Vrei să te uiți o clipă încoace ? Numai o clipă, te rog !

Ca și cum Tom ar fi făcut altceva decît s-o privească tot timpul !

— Acum începe, Tom. Nu te întrebi de ce am uns cu unt forma de budincă, pe dinăuntru ? îi zise ea, cu ifos. Hai, spune, Tom !

— Nu mă întreb mai mult decît tine, răspunse el, rîzînd. Cred că nici tu habar n-ai.

— Vai, ce puțină încredere ai în mine, Tom ! Cum îți închipui că s-ar mai putea scoate budinca, după ce s-a copt, dacă nu ungi forma ? Rușine ! Un arhitect-topograf să nu știe atîta lucru ! E ceva de neînchipuit, Tom !

Pas de mai scrie ceva ! Tom șterse deci fraza începută „Tînăr respectabil, în vîrstă de treizeci și cinci de ani" și rămase cu pana în mînă, privind spre sora lui cu cel mai duios surîs.

Ce fată harnică ! Era atît de convinsă de importanța ocupațiilor ei, încît făcea sforțări nemaipomenite ca să nu surîdă sau să pară că șovăie cumva ! Tom nu se mai sătura privind-o cum își încrunta sprîncenele și își strîngea buzele trandafirii în timp ce frămînta aluatul, îl întindea, îl tăia în fîșii, garnisea forma și rupea bucățelele de pe margine ; cum tăie apoi carnea în bucăți mici, o piperă și o sără, cum o puse în formă și turnă apă rece, ca să aibă sos, neîndrăznind, în tot acest răstimp, să arunce o singură privire spre Tom, de frică să nu-și piardă din gravitate. În sfîrșit, cînd forma se umplu și nu mai lipsea decît capacul de aluat, ea își lovi una de alta mîinile pline de cocă și de făină, izbucnind într-un rîs atît de vesel și de triumfător, încît budinca nu mai avea nevoie absolut de nici un

alt condiment, ca să fie pe placul oricărui om cu gust de pe lumea asta.

— Ei, unde-i budinca ? întrebă Tom, pus pe glume.

— Unde ? răspunse ea, ridicînd forma cu amîndouă mîinile. Uite-o !

— Asta-i budincă ? zise Tom.

— Are să fie, după ce-i punem și capacul, prostuțule.

Fiindcă nu voia s-o creadă, ea-l lovi ușurel peste cap cu sucitorul ; rîzînd apoi din toată inima, se apucă să frămînte aluatul pentru capac. Deodată însă tresări și se făcu roșie-roșie la față. Tom tresări și el, căci întorcînd capul spre ușă dădu cu ochii de John Westlock.

— Doamne, John ! Pe unde ai intrat ?

— Cer iertare — zise John — cer iertare mai ales surorii dumitale. Am întîlnit la poartă o bătrînă care mi-a arătat pe unde să intru. Fiindcă am bătut, dar nu m-ați auzit, iar ușa era deschisă, m-am încumetat să-i urmez sfatul. Nu prea înțeleg — adăugă el, zîmbind — de ce s-ar simți stînjenit vreunul dintre noi fiindcă am intrat aci nepoftit, găsindu-vă în toiul acestei plăcute operații culinare, îndeplinită cu atîta farmec și atîta îndemînare. Mărturisesc cu toate acestea că eu sînt cel stînjenit. Tom, fii atît de drăguț și vino-mi în ajutor.

— Domnul John Westlock, zise Tom. Sora mea.

— Nădăjduiesc că, fiind sora unui prieten atît de vechi — zise John rîzînd — veți fi îngăduitoare și-mi veți trece cu vederea această intrare atît de inoportună, uitînd prima impresie.

— Cred că sora mea e gata să-ți facă aceeași rugăminte, zise Tom.

John se grăbi să-și ceară din nou scuze, ceea ce îi fu de altfel imposibil, fiindcă rămăsese fără glas, împietrit de admirație ; întinse domnișoarei Pinch mîna, însă aceasta nu-i putu da pe a ei, fiindcă era plină de făină și de aluat, fapt care — în loc să sporească încurcătura, înrăutățind situația, cum ar fi fost de așteptat — avu, dimpotrivă, un rezultat miraculos, căci amîndoi se porniră deodată pe rîs și imediat se simțiră mai la largul lor.

— Sînt încîntat că te văd, zise Tom. Te rog, ia loc.

— Nu mă așez decît cu o condiție, răspunse prietenul său. Sora dumitale să-și prepare mai departe budinca, așa ca și cum n-aș fi de față.

— Sînt sigur că va fi de acord, zise Tom. Dar cu o singură condiție : să ne ajuți s-o mîncăm.

Biata Ruth ! O apucă bătaia de inimă cînd Tom săvîrși această nemaipomenită imprudență, căci ea simțea că dacă nu-i reușește budinca, n-are să mai îndrăznească niciodată să dea ochi cu John Westlock. Nebănuind starea ei sufletească, John primi invitația cu mare entuziasm și, după cîteva glume pe socoteala budincii și a poftei cu care o va savura, John se așeză, iar Ruth se apucă din nou de lucru.

— Am venit mult mai devreme decît îmi propusesem, Tom. Dar cînd îți voi spune ce m-a adus, îmi pun capul că te vei bucura. Voiai poate să-mi arăți ce ai scris acolo ?

— O, nu, nu ! protestă Tom, care uitase cu totul de ceea ce mîzgălise pe hîrtie : „Tînăr respectabil, în vîrstă de treizeci și cinci de ani". Începusem tocmai să scriu o cerere de serviciu, asta e tot.

— Nici nu cred că mai e nevoie s-o termini, Tom. Cum se face că nu mi-ai spus niciodată că ai prieteni la Londra ?

Tom se uită la sora lui cu ochi mari, iar aceasta îl privi în același fel.

— Prieteni la Londra ? repetă Tom.

— Da, sigur, întări John.

— Ai tu prieteni la Londra, dragă Ruth ? întrebă Tom.

— Nu, Tom.

— Sînt foarte încîntat să aflu că am prieteni pe-aici — zise Tom — dar e ceva cu totul nou pentru mine. Habar n-aveam de ei. De bună seamă că prietenii aceștia sînt niște oameni foarte discreți, John.

— Vei judeca singur, continuă prietenul său. Fără glumă, Tom, uite ce s-a întîmplat. Tocmai îmi luam micul dejun azi dimineață, cînd cineva a bătut la ușă.

— La care dumneata ai strigat în gura mare : intră ! îl întrerupse Tom.

— Exact ! Deoarece individul care bătuse nu era un „tînăr respectabil în vîrstă de treizeci și cinci de ani", intră de îndată ce se auzi poftit, în loc să rămînă pe loc, ca vițelul la poartă nouă ! Bun ! De cum intră, am văzut

că-i străin, un străin cu înfățișare gravă, serioasă — părea un om de afaceri. „Domnul Westlock ?" a zis el. „Așa mă cheamă", am răspuns. „Aș vrea să vorbesc ceva cu dumneata". „Te rog, ia loc, domnule", l-am poftit eu.

John se opri un moment, aruncînd o privire spre masă, unde sora lui Tom asculta cu toată atenția cele povestite, continuînd să garnisească budinca ce începuse a lua un aspect impunător, apoi continuă :

— Atunci luă o budincă...

— Cum ? strigă Tom.

— Luă un scaun...

— Ai spus ceva de budincă.

— Nu, nu — răspunse John, înroșindu-se puțin — un scaun. Ce idee ! Un străin care vine la mine la opt și jumătate, să ia o budincă ! După ce luă un scaun, Tom, un scaun, care nu-mi fu mirarea auzindu-l că deschide vorba în felul următor : „Îmi pare că dumneata îl cunoști pe Thomas Pinch ?"

— Nu mai spune ! exclamă Tom.

— Sînt propriile sale cuvinte, îți jur. I-am răspuns, firește că-l cunosc. „Știi cumva unde se află în clipa de față ? O fi la Londra ?" „Da." „Am auzit, din întîmplare, că și-ar fi părăsit postul pe care îl avea la domnul Pecksniff. E-adevărat ?" „Da, e-adevărat." „Și caută o altă slujbă ?" „Da."

— Desigur, afirmă Tom, dînd din cap.

— Tocmai asta am căutat și eu să subliniez. Poți fi sigur că am lămurit chestiunea și e imposibil să mă fi înțeles greșit ; în plus, i-am sugerat că ar fi cazul să aibă grijă și să-ți facă rost de o slujbă. „Foarte bine. Atunci — zise el — cred că am găsit tocmai ce-i trebuie !"

Sora lui Tom se opri brusc din lucru.

— Doamne-Dumnezeule mare ! strigă Tom. Scumpa mea Ruth, ai auzit : „Cred că am găsit tocmai ce-i trebuie !"

— Bineînțeles că l-am rugat — continuă John Westlock, privind-o pe sora lui Tom, care aștepta cu același interes ca și fratele ei să audă urmarea — l-am rugat să-mi spună cum și ce fel, luîndu-mi angajamentul să te înștiințez imediat. Mi-a răspuns că n-are mare lucru de adăugat, fiind un om căruia nu-i place vorbăria. Tot ce avea de spus era exclusiv în legătură cu această slujbă. Și mi-a

adus la cunoștință imediat că un prieten de-al său are nevoie de un fel de secretar-bibliotecar. Că salariul este mic, cam la o sută de lire pe an, fără casă și fără masă, dar în schimb munca nu e obositoare, postul este liber și poți să-l ocupi imediat, dacă-ți convine.

— Doamne ! strigă Tom. O sută de lire pe an ! Dragă John ! Ruth, draga mea ! O sută de lire pe an !

— Ce-i mai ciudat în toată povestea asta — urmă John, apucîndu-l pe Tom de mînă, ca să-i atragă atenția și să-i domolească pentru o clipă entuziasmul — ce-i mai ciudat în toată povestea asta, domnișoară Pinch, este următorul lucru : nu-l cunosc cîtuși de puțin pe omul acesta și nici el nu-l cunoaște pe Tom.

— N-are de unde să mă cunoască, dacă-i din Londra, zise Tom, foarte intrigat. Nu cunosc pe nimeni la Londra.

— Și cînd i-am spus — reluă John, continuînd să-l țină pe Tom de mînă — cînd i-am spus să mă ierte dacă-mi permit să-l întreb cine-l îndrumase spre mine, cum aflase de schimbarea survenită în situația prietenului meu și cum de știa că el ar fi indicat pentru o asemenea slujbă, mi-a răspuns că nu este autorizat să dea explicații.

— Nu este autorizat să dea explicații ! repetă Tom, cu sufletul la gură.

— „Nu-i greu să-mi închipui — a adăugat el pe urmă — că oricine a locuit în vecinătatea domnului Pecksniff îl cunoaște pe domnul Thomas Pinch și aptitudinile sale, așa cum ar cunoaște clopotnița bisericii, sau hanul „Balaurul albastru".

— Hanul „Balaurul albastru" ! exclamă Tom, uitîndu-se cînd la prietenul său, cînd la Ruth.

— Da. Ce spui de asta ? Mi-a vorbit despre „Balaurul albastru" atît de bine, de parcă ar fi fost Mark Tapley în persoană. Vă închipuiți ce ochi am făcut. Și totuși nu pot să-mi dau seama unde l-am mai văzut pe omul ăsta, cu toate că mi-a spus zîmbind : „Dumneata cunoști bine hanul la „Balaurul albastru", domnule Westlock. Ai și chefuit acolo de cîteva ori." Am chefuit, e adevărat. Mai ții minte, Tom ?

Tom încuviință dînd din cap. Dar era din ce în ce mai nedumerit, declarînd că întîmplarea asta este lucrul cel

mai extraordinar și nemaipomenit din cîte i-a fost dat să afle pe lume.

— Într-adevăr, extraordinar ! întări prietenul său. Începusem chiar să mă tem de omul acesta. Cu toate că era ziua namiaza mare, zău m-apucase frica. Vă asigur că în clipa aceea mai-mai mi-a venit să cred că am de-a face c-o ființă nepămînteană nu cu un simplu muritor, pînă cînd a scos din buzunar un portofel ca toate portofelurile și mi-a întins cartea asta de vizită.

— Domnul Fips, citi Tom cu voce tare. Austin Friars ! Adresa asta miroase a stafii [1], John !

— Fips însă nu, după părerea mea, răspunse John. Dar, în sfîrșit, locuiește acolo și ne așteaptă să venim la dînsul în cursul dimineții. Și acum știi și dumneata, Tom, exact ce știu și eu despre această ciudată întîmplare !

Figura lui Tom, pe care surpriza provocată de această veste se îngemăna cu entuziasmul stîrnit de perspectiva celor o sută de lire pe an, nu putea fi asemuită decît cu chipul surorii sale, care vădea o mirare atît de fermecătoare, încît orice pictor ar fi fost încîntat s-o privească. Dacă din fericire budinca de carne n-ar fi fost gata, nici măcar un astrolog n-ar fi izbutit, cred, să ghicească ce putea ieși din ea.

— Tom — zise Ruth, după ce se codi puțin — poate că domnul John Westlock, din prietenie pentru tine, nu vrea să-ți spună tot ce știe despre povestea asta.

— Nu, zău — protestă John cu tărie — vă înșelați, vă asigur. Aș vrea și eu să fie așa, dar credeți-mă, nu-mi recunosc nici un merit în toată întîmplarea asta, domnișoară Pinch. V-am spus tot ce știu și, după toate probabilitățile, tot ce voi ști de aci înainte.

— Și cum, n-ai putea să afli nimic mai mult, dac-ai vrea ? zise Ruth, întinzînd de zor aluatul pe planșetă.

— Nu — răspunse John — nu, pe cuvîntul meu. Nu-i generos din partea dumitale să n-ai încredere în mine, cînd eu am toată încrederea în dumneata ; dovadă faptul că sînt sigur de reușita budincii, domnișoară Pinch !

Ea începu să rîdă, dar îndată după aceea, lăsînd gluma deoparte, începură să discute problema cît se poate de

[1] *Austin Friars* înseamnă în englezește „călugării augustini".

serios. Oricît de tenebroasă părea această întîmplare, un lucru era clar : faptul că lui Tom i se oferea un salariu de o sută de lire pe an și, cum aceasta constituia punctul esențial, misterul ce-l înconjura nu făcea decît să-l scoată și mai mult în evidență.

Tom stătea ca pe ace, ar fi vrut să pornească chiar atunci spre Austin Friars, totuși, după sfatul lui John, își întîrzie cu vreo oră plecarea. Înainte de asta, se dichisi cu toată grija cuvenită ; prin ușa întredeschisă a salonului, John Westlock zări în vestibul pe surioara cea harnică, periind gulerul hainei lui Tom, prinzînd ochiurile desfăcute ale mănușilor, învîrtindu-se în jurul lui, potrivindu-i hainele cu multă grijă și, aducîndu-și aminte de portretele fanteziste ale surorii lui Tom, de pe pereții atelierului domnului Pecksniff, își spuse indignat că nu erau decît niște caricaturi grosolane și care nu reușeau să redea nici pe jumătate drăgălășenia ei ; cu toate că (așa precum s-a mai spus), schițele acelor artiști diletanți reprezentau întotdeauna o fată frumoasă și John desenase cu mîna lui cel puțin vreo douăzeci dintre ele.

— Știi, Tom — zise el pe drum — îmi vine să cred că ești fiul cuiva.

— Nu m-am îndoit niciodată de asta, îi răspunse Tom, cu calmul lui obișnuit.

— Vreau să zic, fiul cuiva mare.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, John ! Bietul tata nu era un om mare. Și nici mama.

— Îți amintești bine de ei ?

— Dacă îmi amintesc ? Cum nu ! Biata mama a murit curînd după tata. Cînd am pierdut-o, Ruth era o copiliță. Atunci am căzut pe capul unei bunici bătrîne, care avea ceva bani puși deoparte. Ți-am vorbit deseori despre ea, îți amintești ? Povestea noastră n-are nimic romantic, John.

— Da, bine ! zise John resemnat, dar calm. Atunci nu mai găsesc nici o explicație vizitei de azi dimineață. Nici să nu mai încercăm să-i găsim vreuna, dragă Tom.

Mai încercară totuși — nici nu făcură altceva tot timpul drumului pînă în Austin Friars, unde, în fundul unui coridor foarte întunecos, la primul etaj, în spatele casei, după ce străbătură niște terase, aflară o ușiță cu un ge-

muleț mat pe care sta scris cu litere care aveau pretenția că ar putea fi citite : *Domnul Fips*. Lîngă ușă, ascuns în beznă, un scrin bătrîn și sanchiu, îi înghiontea dușmănos în coaste pe toți cei care intrau, iar un preș vechi, atît de uzat încît se transformase în grătar (admițînd că ai fi putut să-l vezi, ceea ce era absolut imposibil) își schimbase de cîțiva ani și ultima-i destinație, făcîndu-i pe toți clienții domnului Fips să se poticnească în prag.

Domnul Fips, auzind pe cineva ciocnindu-se zdravăn cu capul de ușă, înțelese ca la un semnal obișnuit că-l caută un vizitator. Deschise deci ușa, scuzîndu-se că-i cam întunecos coridorul.

— Întunecos, într-adevăr, murmură John la urechea lui Pinch. Aici ar putea foarte ușor să-și piardă urma un provincial, Tom.

Tom se și gîndise că s-ar putea să fi fost atrași în cursă ca să fie apoi făcuți pateuri ; zărindu-l însă pe domnul Fips, un omuleț mic, puțintel la trup și cu un aer pașnic, cu pantaloni strîmți, de modă veche, și părul pudrat, îndoielile i se risipiră.

— Intrați, vă rog ! îi pofti domnul Fips.

Pătrunseră într-un birou mic, gălbejit. Pe podea, într-un colț, se vedea o pată mare neagră. Îți venea să crezi că, cine știe cîți ani în urmă, vreun contabil bătrîn își tăiase beregata lăsînd în locul acela o băltoacă de cerneală în loc de sînge.

— Domnule Fips, am venit cu prietenul meu, domnul Pinch, zise John Westlock.

— Luați loc, vă rog !

Oaspeții se așezară pe cele două scaune, în timp ce domnul Fips luă loc pe taburetul biroului, smulgînd din tapițeria acestuia un fir de păr de cal, pe care începu să-l sugă cu poftă.

Stătea și se uita curios la Tom Pinch, fără ca această curiozitate a lui să vădească totuși vreun interes deosebit. După un moment de tăcere, pe care domnul Fips, dacă ar fi vrut, l-ar fi curmat desigur mai curînd, căci nu părea de loc stînjenit, îl întrebă pe domnul Westlock dacă-i comunicase cumva domnului Pinch propunerea sa. John răspunse afirmativ.

— Şi ce credeţi : veţi putea accepta oferta ? îl întrebă domnul Fips pe Tom.

— E o adevărată mană cerească, zise Tom. Vă rămîn chiar foarte îndatorat, domnule Fips.

— Nu mie, zise domnul Fips : eu nu fac decît să execut instrucţiunile pe care le-am primit.

— Atunci îi mulţumesc prietenului dumneavoastră — zise Tom — persoanei care mă ia în serviciul său şi a cărei încredere mă voi strădui s-o răsplătesc. Nădăjduiesc, domnule Fips, că după ce mă va cunoaşte mai bine nu-şi va pierde impresia favorabilă pe care o are despre mine. Va vedea că sînt un om punctual, atent, şi gata să-mi îndeplinesc datoria. Vă garantez asta şi eu şi — privind spre John — şi domnul Westlock, adăugă el.

— Desigur, spuse John.

Se pare că domnului Fips îi venea cam greu să reia firul conversaţiei. Ca să se afle în treabă, puse mîna pe-o pecete şi începu să-şi imprime F-uri — fără tuş, desigur — pe picioare, de sus pînă jos.

— Trebuie să-ţi spun — continuă el — că deocamdată prietenul meu nu se află la Londra.

Tom se întristă imediat, socotind că-n felul acesta voia să-i dea a înţelege că nu avea înfăţişarea corespunzătoare şi că Fips se gîndea să caute alt candidat.

— Şi cînd credeţi că se întoarce ? întrebă Tom.

— Habar n-am. Dar — zise domnul Fips reuşind să imprime un F perfect pe piciorul stîng şi uitîndu-se ţintă la Tom — asta n-are nici un fel de importanţă.

Bietul Tom dădu din cap supus, dar păru că are unele îndoieli.

— Spuneam — repetă domnul Fips — că lucrul acesta nu cred să aibă vreo importanţă. Dumneata vei avea a face numai cu mine, domnule Pinch. În ce priveşte îndatoririle dumitale, pot să-ţi dau chiar acum toate lămuririle necesare ; cît despre remuneraţia dumitale, ţi-o pot plăti săptămînal (domnul Fips puse pecetea pe birou, uitîndu-se cînd la John Westlock, cînd la Tom) săptămînal, în biroul acesta, între orele patru şi cinci după-amiază.

Rostind aceste cuvinte, domnul Fips îşi ţuguie buzele ca şi cum ar fi avut de gînd să fluiere. Totuşi se abţinu.

— Sînteți prea bun — zise Tom luminîndu-se dintr-o dată la față — condițiile sînt cît se poate de satisfăcătoare și de echitabile. Urmează deci să lucrez...

— De la nouă și jumătate pînă pe la patru, întrerupse domnul Fips. Cam așa ceva.

— Nu întrebam de orele de lucru, care sînt convenabile, fără îndoială — răspunse Tom — voiam numai să știu unde voi lucra.

— A, unde ? În cartierul Temple.

Tom rămase încîntat.

— Poate dorești să vezi și unde vei lucra ? întrebă domnul Fips.

— Oh, Doamne ! exclamă Tom. Sînt mult prea bucuros să știu că pot să mă consider angajat, ca să mai fac cumva nazuri în ce privește locul unde voi lucra.

— Poți, într-adevăr, să te consideri angajat, zise domnul Fips. Sînteți dispus să ne întîlnim de-acum într-o oră, la Temple Gate, în Fleet Street ?

Firește că Tom era dispus.

— Bine — zise domnul Fips, ridicîndu-se — îți voi arăta atunci unde vei lucra, așa că chiar mîine îți poți lua slujba în primire. Așadar, peste o oră. Vii și dumneata, domnule Westlock ? Foarte bine. Băgați de seamă pe unde mergeți. E cam întuneric.

După această observație, care păru de prisos, închise ușa după ei, lăsîndu-i pe scară. Coborîră treptele orbecăind și ajunseră în sfîrșit în stradă.

Departe de-a limpezi misterul ce înconjura noua slujbă a lui Tom, întrevederea aceasta îi încurcase parcă și mai tare, încît cei doi prieteni prinseră a zîmbi cînd, uitîndu-se unul la altul, văzură cît erau de nedumeriți amîndoi. Totuși căzură de acord că lucrurile se vor lămuri, fără îndoială, după ce Tom își va lua în primire postul și va face cunoștință cu ceilalți funcționari. Hotărîră deci să amîne dezlegarea problemei pe mai tîrziu, după ce se vor fi întîlnit din nou cu domnul Fips.

Urcară pînă în apartamentul lui John Westlock, apoi, după ce mai zăboviră cîteva minute ca să guste ceva, se duseră la întîlnirea fixată. Deși ajunseră la Temple Gate, înainte de ora stabilită, îl găsiră totuși acolo pe domnul Fips, care se arăta satisfăcut de punctualitatea lor.

Străbătură apoi o mulțime de curți și de ganguri pînă ce domnul Fips se opri în sfîrșit într-o curte mai tăcută și mai întunecoasă decît toate celelalte. De aici intră într-o casă și, în timp ce urca scara — o scară ca oricare alta — scoase din buzunar o legătură de chei ruginite. Se opri în cele din urmă în fața unei uși de la un etaj superior, care, în locul unde se află de obicei scris numele locatarului, avea o dîră galbenă de vopsea și se apucă să lovească una dintre chei de balustrada de fier a scării, ca să iasă praful depus înăuntru.

— Ar fi bine — zise el, întorcîndu-se spre Tom, după ce suflase de mai multe ori în gaura cheii — să ai totdeauna la dumneata ceva cu care s-o poți destupa cum trebuie. E singurul mijloc ca să nu se îmbîcsească. Și cred că n-ar strica de loc să torni un pic de ulei în broasca ușii.

Tom îi mulțumi ; cum însă era foarte ocupat să facă tot felul de supoziții și să schimbe priviri cu prietenul său John, nu prea avea chef de vorbă. Între timp, domnul Fips reuși să deschidă ușa, care cedă cu greutate, scîrțîind fioros din toate balamalele. Scoase apoi cheia și i-o dădu lui Tom.

— Ah ! ah ! zise domnul Fips. Ce praf e aici !

Era destul, într-adevăr ; domnul Fips ar fi putut spune pe șleau că era un noian de praf. Se depusese pretutindeni, pe fiecare lucrușor în parte, iar într-un colț, unde o rază de soare pătrundea printr-o spărtură a oblonului, luminînd peretele din față, vedeai praful învîrtejindu-se pe loc, parcă stîrnit de o uriașă coadă de veveriță.

Singurul lucru mișcător din această încăpere era praful. Cînd călăuza celor doi prieteni ridică fereastra grea [1] lăsînd să intre aerul de vară și lumina, atunci ieși la iveală și mobilierul, pe jumătate mucegăit, lemnăria și plafoanele decolorate, soba ruginită și căminul plin de cenușă, toate lăsate în paragină. Lîngă ușă se afla un sfeșnic cu stingătoarea așezată deasupra-i. Ai fi zis că omul care părăsise ultimul încăperea, după ce-și asigurase o posibilitate de retragere, se mai oprise o clipă spre a arunca o privire de

[1] În Anglia ferestrele sînt compuse din două geamuri, care se suprapun cînd se deschide fereastra.

bun rămas asupra lugubrului spectacol pe care îl lăsa în urmă, după care izgonise lumina și viața din acest loc și închisese camera ca un mormînt.

La etajul acela se aflau două camere ; în cea dintîi, cea dinspre curte, se afla o scăriță strîmtă, care ducea spre alte două încăperi situate la etajul de deasupra. Acestea din urmă erau mobilate ca dormitoare. Și ele, și cele de la etajul inferior, erau înzestrate cu mobilierul potrivit destinației lor, deși de modă veche, dar singurătatea și faptul că de mult nu mai fuseseră locuite le dădea o înfățișare cu totul lipsită de confort, un aspect lugubru, de casă cu stafii.

Cutii și panere, tot felul de lucruri amestecate de-a valma zăceau trîntite într-o totală dezordine. Pe podelele camerelor zăceau maldăre de cărți, poate vreo cîteva mii de volume, unele încă în baloturi, altele împachetate ca în ziua cînd fuseseră cumpărate, altele risipite prin încăpere, altele puse teanc. În schimb rafturile de pe pereți, asupra cărora domnul Fips ținu să-i atragă lui Tom atenția, erau goale.

— În primul rînd, domnule Pinch, cărțile trebuiesc puse în ordine, catalogate și așezate în rafturi. Cu asta cred că ar trebui să începi. Nu ?

Tom își frecă mîinile la gîndul unei munci atît de plăcute și de potrivite cu înclinațiile lui și spuse :

— E o ocupație care mă pasionează, vă asigur — și sper că pînă la întoarcerea domnului...

— Pînă la întoarcerea domnului... ? repetă domnul Fips, care părea că se întreabă de ce se oprise Tom.

— Uitasem că nu mi-ați spus încă numele patronului meu, zise Tom.

— Ah — exclamă domnul Fips, punîndu-și o mănușă — nu ți l-am spus ? Da, adevărat, așa-mi pare. Cred că se va întoarce curînd. Vă veți înțelege perfect amîndoi, sînt sigur. Îți doresc spor la lucru. N-ai să uiți să închizi ușa, nu-i așa ? Se închide singură la ieșire, dacă o tragi cu putere. La nouă și jumătate, ne-am înțeles ? Adică de la nouă și jumătate pînă pe la patru, sau patru și jumătate, cam așa ceva. Într-o zi poți veni mai devreme, într-alta ceva mai tîrziu, după cum îți organizezi munca, sau după dispoziție. Domnul Fips, Austin Friars ; cred că ai să ții minte, nu ? Și nu uita nici să tragi ușa, te rog.

Vorbise cu atîta naturalețe și atît de afabil, încît în tot acest timp Tom nu putuse face altceva decît să-și frece mîinile, să dea din cap și să surîdă, în semn că-i întru totul de acord — lucru pe care continuă să-l facă și după ce domnul Fips dispăru binișor pe ușă.

— Uite-l c-a plecat ! se miră Tom.

— Și ceea ce e mai frumos, Tom — zise John Westlock, așezîndu-se pe o grămadă de cărți și privind figura uluită a lui Tom — e că nu se va mai întoarce, asta-i sigur. Așadar, iată-te căpătuit într-un mod cu totul bizar !

Totul era, într-adevăr, cît se poate de bizar, iar Tom, în mijlocul cărților, cu pălăria într-o mînă și cu cheia într-alta, părea atît de nedumerit, încît prietenul său nu-și putu stăpîni rîsul. Tom, amuzat de veselia lui John și amintindu-și de felul cum domnul Fips o ștersese în mijlocul politicoasei lor conversații, îi ținu hangul, așa încît, stîrnindu-se unul pe altul la rîs, ajunseră să rîdă cu hohote.

După ce se mai potoliră oleacă (ceea ce nu era tocmai ușor, căci John, cînd se pornea pe rîs, cu greu se oprea, fiind de felul lui un băiat vesel, totdeauna bine dispus) începură să cerceteze încăperea, poticnindu-se de toate vechiturile, în speranța că vor afla taina acestei afaceri misterioase. Nu putură însă descoperi nici cel mai mic indiciu. Cărțile purtau pe ele diferite nume, fiind fără îndoială cumpărate la licitație sau achiziționate de ici, de colo, la epoci diferite. Era imposibil să ghicești care dintre aceste nume e al patronului lui Tom, admițînd că ar fi fost totuși vreunul dintre ele.

John avu fericita idee să se ducă să-l întrebe pe administrator cine închiriase apartamentul sau a cui proprietate era, dar se întoarse tot atît de nelămurit precum plecase. I se răspunsese : domnul Fips, din Austin Friars.

— La urma urmelor, Tom, încep să cred că n-are nici un rost să căutăm mai departe ; Fips e un excentric. Îl cunoaște pe Pecksniff, îl disprețuiește, fără îndoială, a auzit vorbindu-se de dumneata, știe că ești omul care-i trebuie și ți-a dat serviciul acesta într-un mod original, așa cum i-e felul.

— Și de ce-i excentric ? întrebă Tom.

— Cum de ce ? N-are omul drept să fie excentric ? De ce oare domnul Fips umblă cu pantaloni lipiți pe picior și părul pudrat, pe cîtă vreme vecinul lui poartă cizme și perucă ?

Tom era atît de perplex, încît ar fi luat drept bună orice explicație, așa că o primi cu toată încrederea pe aceasta (care era destul de plauzibilă) răspunzîndu-i lui John : „Sigur că-i așa". Și încrederea lui nu fu cu nimic zdruncinată de faptul că întîmpinase cu aceleași vorbe toate supozițiile făcute mai înainte de prietenul său, și că le-ar mai fi repetat, dacă John ar fi găsit o nouă dezlegare.

Dar cum John nu mai spuse nimic, Tom lăsă fereastra în jos, trase oblonul și amîndoi părăsiră apartamentul. Tom trase ușa cu putere după el, așa cum îi recomandase domnul Fips, o încercă, văzu că-i bine închisă și puse cheia în buzunar.

Cum era încă devreme, făcură un ocol destul de mare, ca să se întoarcă la Islington. Tom nu se mai sătura admirînd orașul. Era fericit că avea un tovarăș ca John, căci alții în locul acestuia s-ar fi plictisit, fiindcă mereu se oprea în fața vitrinelor, sau începea să țopăie printre trăsuri, în mijlocul cărora se tot vîra, cu riscul de-a fi călcat, pentru a privi mai bine o clopotniță, sau vreun alt monument public. Dimpotrivă, John era încîntat văzînd cum se interesează de toate și, de fiecare dată cînd îl vedea pe Tom întorcîndu-se radios dintre trăsuri și căruțe, fără să aibă habar de complimentele dubioase cu care-l gratulau birjarii, simțea că-i devine și mai drag.

Ruth nu mai avea mîinile pline de făină cînd îi primi în salonașul triunghiular ; în schimb gura ei era numai zîmbet și ochii plini de strălucire cînd le ură bun venit. Fiindcă veni vorba de ochi, nici nu vă închipuiți ce ochi strălucitori avea Ruth ! Dacă te uitai în ei o clipă, în timp ce-i dădeai mîna, descopereai în fiecare o imagine de a ta, în miniatură, o imagine încîntătoare, care te arăta plin de însuflețire, îmbujorat, zglobiu și scînteietor.

Ah ! Măcar de-ai fi putut să-ți întipărești de-a pururi în ei chipul ! Dar ștrengarii aceia de ochișori, veșnic jucăuși, neastîmpărați, erau în același timp din cale afară de imparțiali, oglindind pe oricine ar fi stat în fața lor și atunci omul acela devenea la fel de scînteietor și zglobiu ca și tine !

Masa era întinsă ; cu toate că cristalele și horbotele fine erau slab reprezentate și cuțitele aveau mînere verzi, iar furculițele cîte doi dinți crăcănați ca picioarele unui clovn, gata-gata să se rupă, transformîndu-se în două scobitori de fier — totuși nu se simțea nevoia nici de damascuri, nici de argintărie, nici de vase aurite, nici de porțelanuri de China sau alte podoabe de acest fel. Era așa cum era și nimeni nu regreta că nu-i altfel.

Succesul principalului fel de mîncare, prima experiență culinară a lui Ruth, fu atît de mare, atît de deplin, încît și John Westlock și Tom susținură într-un glas că studiase probabil mai de mult și pe ascuns arta gătitului și o îndemnară să facă mărturisiri complete. Gluma asta îi înveseli grozav, servind de pretext multor cuvinte de spirit de același gen. Atitudinea lui John, însă, nu fu chiar atît de leală precum era de așteptat, căci, după ce ținu partea lui Tom o bucată de timp, trecu la inamic, întărind tot ce spunea sora lui. Totuși, după cum preciză Tom în aceeași seară, înainte de a se duce la culcare, această vădită părtinire nu era glumă, căci John fusese totdeauna extrem de politicos față de doamne, încă de pe cînd era numai de-o șchioapă. Ruth șopti doar : „Așa !" Și încolo nimic.

E de mirare cîte au să-și spună trei persoane care stau la sfat. Nu se opriră o clipă din vorbă. Și nu vorbeau numai de lucruri vesele ; deveniră tustrei foarte serioși cînd Tom le povesti că se întîlnise cu fiicele domnului Pecksniff și ce schimbare survenise în viața celei mai mici dintre ele.

John Westlock se interesă îndeaproape de soarta lui Mercy, cerîndu-i lui Tom Pinch o mulțime de detalii în legătură cu căsătoria, dacă nu cumva bărbatul ei era acel cu care luase Tom masa la Salisbury și dacă nu, ce grad de rudenie există între ei, ascultînd totul cu cel mai mare

interes. Tom îi istorisi pe îndelete cum plecase Martin în străinătate și cum nu mai dăduse de mult nici un semn de viață ; cum Mark Tapley, cel de la „Balaurul albastru", plecase împreună cu el, cum domnul Pecksniff îl acaparase pe bietul bătrîn, bunicul lui Martin, căzut în mintea copiilor, și cum căuta prin tot felul de mijloace josnice să obțină mîna tinerei Mary Graham. Dar Tom nu pomeni nici un cuvînt despre taina inimii lui ; inima lui cea caldă, cinstită, și cît se poate de sinceră, în care-și aflaseră lăcașul cel mai potrivit atîtea nobile și altruiste sentimente. Nu, Tom nu pomeni nimic despre ea.

O, Tom, Tom ! Va veni oare pe lume vreodată ziua aceea cînd omul cel mai convins de istețimea și de perspicacitatea lui, omul cel mai mîndru și mai plin de dispreț față de semeni, care a strîns grămezi de aur și argint prin mijloacele inspirate de acest crez, cel mai convins partizan al înțeleptei doctrine : „fiecare pentru el și Dumnezeu pentru toți" (căci se pretinde a fi o înaltă înțelepciune în ideea că eterna maiestate a cerurilor ar putea să fie, sau ar fi fost vreodată, de partea poftelor sau a dragostei egoiste !), veni-va vreodată ziua — desigur că nu ! — cînd omul acela își va da seama că toată pretinsa lui înțelepciune este o amăgire, o nălucire, în comparație cu o inimă simplă și curată ?

Căci, Tom, așa a fost inima ta simplă (deși cu totul într-altfel), atunci cînd, după ce-ați luat ceaiul, ai așteptat cu atîta nerăbdare să te duci la teatrul unde John pretindea că poate intra oricînd și însoțit de oricîte persoane, fără să-l coste un ban. Și cît de curată, ca să nu fi bănuit de ce a intrat John înaintea voastră : ca să cumpere bilete! Cîtă simplitate, dragul meu Tom, să rîzi și să plîngi din toată inima, la un spectacol atît de mizerabil, jucat de niște actori atît de proști ! Cîtă simplitate să te simți atît de fericit și să-ți turuie gura într-una, în drum spre casă, cu Ruth, după spectacol ! Și cîtă simplitate, să faci niște ochi atît de mari, găsind a doua zi dimineața, în salonaș, pe masă, glumețul cadou ce-o aștepta pe Ruth — o carte de bucate, care avea o pagină îndoită și însemnată cu creionul, pagina unde se afla rețeta budincii de carne ! Inima ta era curată și simplă, Tom Pinch, atît de simplă, încît unii dintre semenii tăi ar ridica din umăr cu dispreț !

CAPITOLUL XL

Frații Pinch fac o nouă cunoștință și au o nouă surpriză și un nou prilej de mirare.

Apartamentul nelocuit din Temple avea un aer misterios, nefiresc, ca și funcțiunile, pline de un farmec ciudat, pe care le îndeplinea Tom. În fiecare dimineață, cînd pleca din Islington, îndreptîndu-se spre cețurile Londrei, simțea cum îl atrage atmosfera aceea plină de mister și fascinantă totodată care, cu cît treceau orele, devenea mai apăsătoare, pînă ce sosea clipa cînd o pornea înapoi spre casă, lăsînd-o să plutească în urmă, ca un nor încremenit pe cer.

În fiecare dimineață, Tom intra în ceața asta fantomatică ce îl învăluia pe nesimțite. Fascinația începea atunci cînd, părăsind vuietul asurzitor al străzilor, intra în curțile din Temple, unde domnea o liniște deplină. Fiecare pas pe care-l făcea răsuna în urechi ca un glas ce s-ar fi ridicat din bătrînele ziduri și străvechile lespezi, o voce căreia numai graiul îi lipsea pentru a-i spune povestea întunecatelor și lugubrelor zidiri, pentru a-i dezvălui documentele pierdute, ce putrezeau prin cine știe ce colțuri, în pivnițele zăvorîte, care, cînd trecea pe lîngă ele îi duhneau în obraz, printre zăbrele, un iz puternic de mucegai, pentru a-i șopti despre nu știu ce lăzi misterioase pline cu vinuri vechi și alese, tencuite în bolțile de la temeliile clădirii, sau pentru a-i împărtăși cu un glas și mai scăzut încă legendele și mai misterioase ale acelor cavaleri pe care efigiile de marmură din biserica învecinată îi înfățișau cu picioarele încrucișate. În clipa cînd Tom punea piciorul pe scara ce ducea spre biroul lui prăfuit, misterul creștea, parcă cu fiecare treaptă, ajungînd la apogeu în orele de lucru ale îndeletnicirii sale solitare.

În fiece zi îl munceau aceleași întrebări. Patronul lui veni-va oare, în sfîrșit, astăzi ? Ce fel de om este ? Căci supoziția că patronul ar fi domnul Fips nu-l mulțumea. Tom era convins că domnul Fips spusese adevărul atunci cînd afirmase că-l angajează în numele altcuiva ; și în grădina imaginației lui Tom această persoană făcuse să

se deschidă floarea învoaltă a curiozității, care nu se ofilea niciodată.

La un moment dat se gîndi că domnul Pecksniff, căindu-se de minciuna pe care o spusese, intervenise poate pe lîngă cineva ca să-i procure o slujbă. După cele întîmplate însă între el și numitul om de ispravă, ideea asta i se păru atît de insuportabilă, încît se grăbi să i-o împărtășească lui John Westlock chiar în aceeași zi, declarîndu-i că ar prefera să se facă hamal decît să coboare într-atît în propria lui stimă, îndatorîndu-se cumva față de domnul Pecksniff. John îi răspunse că el, domnul Pinch, nu-l judeca pe domnul Pecksniff la justa lui valoare, dacă își închipuia că ar fi capabil de un asemenea act generos și că dinspre partea asta putea fi liniștit, pînă în ziua cînd soarele va deveni verde, luna neagră și douăsprezece comete de prima mărime vor da ocol acestor aștri ; poate că atunci, și numai atunci cînd se vor întîmpla atari fenomene neobișnuite, s-ar putea, fără să fii nebun, să-l bănuiești pe domnul Pecksniff capabil de un lucru atît de extraordinar. Într-un cuvînt, făcu atîta haz de Tom și de ideea lui, incît acesta o părăsi și începu din nou să-și bată capul în căutarea altor ipoteze.

Între timp, Tom se ducea regulat la slujbă și începuse să facă un pic de ordine printre cărți, cărora cataloagele scrise le dădeau parcă mai mult prestigiu ; își permitea chiar din cînd în cînd să citească în orele de lucru (ceea ce de altfel făcea parte din atribuțiile lui). Adesea lua cu el acasă, seara, vreuna dintre acele cărți fantomatice, pe care însă avea grijă s-o aducă înapoi a doua zi dimineață (temîndu-se ca nu cumva misteriosul patron să vină între timp și să întrebe de ea), astfel că ducea o viață fericită, liniștită și studioasă, așa cum îi dorise inima.

Dar oricît de interesante ar fi fost cărțile și oricît de noi pentru Tom, nu reușeau să-i absoarbă atît de mult atenția în camerele acelea misterioase, încît să nu audă și cel mai mic zgomot. Trăgea cu urechea la orice pas care răsuna pe lespezile din curte, iar dacă pașii se îndreptau spre casă și începeau să urce scările, își spunea cu inima bătînd : „În sfîrșit, voi da ochi cu el !“ Dar pașii tuturora (în afară de ai săi) se opreau cu un etaj mai jos.

Singurătatea și misterul acesta iscau în mintea lui Tom fel de fel de închipuiri de care bunul lui simț își dădea seama că sînt absurde, dar, din păcate, nu le putea alunga, căci această facultate, în asemenea cazuri, seamănă cu vechea poliție franceză, foarte tare în a descoperi crimele și neputincioasă cînd era vorba să le preîntîmpine. Tom avea o impresie nelămurită, absurdă, inexplicabilă, că cineva se ascunde în camera dinspre curte, sau că la etajul de sus cineva umblă tiptil, ori îl supraveghează prin crăpătura ușii, sau se îndeletnicește în preajma lui cu cine știe ce altă ocupație misterioasă. Spaima aceasta îl apuca de sute de ori pe zi și atunci, ca să scape de ea, ridica fereastra și se apuca să vorbească, fie chiar și cu vrăbiile, care își aveau cuibul sub streașină și în burlan, și ciripeau pe la geamuri cît era ziua de mare.

Lăsa totdeauna ușa de la intrare deschisă, ca să audă pașii celor care urcau scara și intrau în apartamentele de jos. Făcea tot felul de supoziții în legătură cu unii necunoscuți pe care-i întîlnea pe stradă și dacă vreunul dintre ei i se părea că are ceva deosebit în îmbrăcăminte sau înfățișare, își spunea : „Nu m-aș mira să fie chiar el". Dar nu era niciodată el. De cîteva ori se întorsese din drum, uitîndu-se lung după cîte cineva care, bănuia Tom, se îndrepta spre apartamentul de unde el tocmai plecase ; de fiecare dată însă nu reuși să descopere altceva decît că se înșelase.

Domnul Fips, din Austin Friars, în loc să risipească misterul ce învăluia slujba lui Tom, îl spori și mai mult, atunci cînd Tom se duse să-și ridice primul salariu, spunîndu-i :

— A propos, domnule Pinch, știi, nu trebuie să vorbești cu nimeni despre treaba asta, te rog !

Închipuindu-și că de astă dată îi va dezvălui în sfîrșit taina cea mare, Tom îl asigură că pentru nimic în lume nu va spune ceva și că domnul Fips putea fi sigur de discreția lui. Cum domnul Fips se mulțumi să răspundă : „Foarte bine !" fără să mai adauge nimic altceva, Tom, ca să-l facă să vorbească, adăugă : „Pentru nimic în lume !" La care domnul Fips repetă iar : „Foarte bine !"

— Voiați să-mi spuneți... sugeră Tom.

— Eu ? Da de unde ! Nu voiam să spun nimic, grăi domnul Fips.

Totuși, văzîndu-l pe Tom stînjenit, adăugă :

— Voiam să spun că în general ar fi bine să nu dai nici un fel de amănunte în legătură cu slujba dumitale.

— Știți că pînă acum n-am avut plăcerea să-l cunosc pe patronul meu, domnule Fips, spuse Tom punîndu-și banii în buzunar.

— Adevărat ? se miră domnul Fips. Da, ai dreptate, așa e, nu l-ai cunoscut încă.

— Aș dori să-i mulțumesc și să-l întreb dacă e mulțumit de treaba pe care am făcut-o pînă acum, continuă cu timiditate Tom.

— Ai dreptate — spuse domnul Fips, căscînd — asta-ți face cinste. Foarte frumos din partea dumitale !

Tom se hotărî atunci să tatoneze terenul pe altă cale.

— În curînd voi termina cu clasarea cărților, spuse el, și sper că slujba mea va fi de mai lungă durată ; că nu voi deveni de prisos.

— Doamne ferește — răspunse domnul Fips — mai sînt încă multe de făcut, foarte multe ! Bagă de seamă pe unde mergi, e cam tenebros coridorul !...

Tom nu putu obține mai mult de la domnul Fips. Toată istoria asta era destul de tenebroasă și dacă domnul Fips se exprimase cu dublu înțeles, asta înseamnă fără doar și poate că avea motive serioase să procedeze astfel.

Curînd însă o nouă întîmplare reuși să abată gîndurile lui Tom de la aceste mistere, îndreptîndu-le pe un nou făgaș, vast ca albia Nilului.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Tom obișnuia să se scoale foarte devreme, și cum nu mai avea orga la îndemînă ca să-și exteriorizeze sentimentele în fiecare dimineață, luase obiceiul ca, înainte de a se duce la Temple, să facă o lungă plimbare. Necunoscînd orașul, era firesc să fie în special atras de locurile unde era mai multă forfotă și viață, adică de piețele, podurile, cheiurile și mai ales debarcaderele în fața cărora opreau vapoarele cu aburi. Îi plăcea să vadă lumea alergînd după treburi sau după distracții și era mulțumit gîndindu-se că există

atîta varietate şi atîta libertate în monotonia vieţii orăşenilor.

Ruth lua şi ea parte aproape la toate plimbările acestea matinale. Proprietarul lor pleca dis-de-dimineaţă la treburile lui (ce fel de treburi anume, nimeni nu părea să ştie), aşa încît deprinderile celor ce locuiau sub acelaşi acoperiş cu ei se potriveau cu ale lor. Astfel, după ce-şi luau micul dejun, pe la şapte dimineaţa ieşeau să respire aerul curat. După o plimbare de vreo două ore, se despărţeau ; Tom se îndrepta spre Temple, iar sora lui se întorcea cuminte acasă.

Făcuseră multe plimbări plăcute în piaţa Covent Garden, respirînd aerul încărcat de parfumul florilor şi al fructelor şi minunîndu-se de frumuseţea ananasului şi pepenilor. Pe uliţele laterale vedeau şiruri lungi de bătrîne ce curăţau mazăre stînd pe nişte coşuri răsturnate cu fundul în sus şi priveau uimiţi la maldărele de sparanghel ce se ridicau ca un meterez în faţa prăvăliilor cu delicatese. Trecînd pe lîngă băcănii, le venea în nări un parfum de tocătură de viţel ce se combina de minune cu mirosul de ardei, hîrtie de ambalaj, seminţe, şi chiar cu o aromă subtilă de melci graşi şi lipitori de soi, tinere şi încovrigate. Făcură multe asemenea plimbări plăcute şi prin halele de păsări, unde vedeai agăţate perechi-perechi, raţe şi găini cu nişte gîturi nefiresc de lungi, gata de pus în cratiţă, ouă pestriţe, aşezate frumos în panere, cu muşchi şi cîrnaţi ţărăneşti albi, cărora pisicile, cîinii, caii şi măgarii care mai supravieţuiau încă nu le puteau reproşa nimic, brînzeturi proaspete cît lumea, apoi, în cuşti şi coşuri de nuiele, păsări vii, care păreau prea mari ca să fie naturale, poate şi fiindcă cuştile în care stăteau erau grozav de mici, precum şi o droaie de iepuri morţi şi vii. Se plimbau şi prin halele de peşte, printre grămezile de peşte proaspăt, umed şi argintiu, producînd un efect de clar de lună întrerupt doar de rumenii homari. Se plimbau şi printre căruţele cu fîn proaspăt, sub care cîinii şi căruţaşii osteniţi dormeau adînc, de parcă n-ar fi fost nici cîrciume şi nici birtaşi pe lume. Dar nici una dintre aceste plimbări nu era nici pe departe atît de plăcută ca plimbările pe cheiuri, pe lîngă vaporaşele cu aburi, într-o dimineaţă însorită de vară.

Stăteau acolo, navă lîngă navă, în aparență încremenite de-a lungul cheiului, dar în realitate punînd la cale o evadare pe care sigur că vor izbuti s-o înfăptuiască, în vreme ce, îmboldiți de aceeași speranță, șiruri nesfîrșite de pasageri și uriașe cantități de bagaje se îndreptau spre ele. Apa era brăzdată necontenit de vapoarașe ce veneau din susul sau din josul fluviului. Nenumărate șiruri de vapoare, păduri de catarge, un labirint de funii, pînze înfășurate, vîsle scîrțîind în furci, bărci ce lunecau ușor pe apă, șlepuri greoaie, cotloane înfricoșătoare pline de nămol în care guzganii își făcuseră sălaș, turnuri, magazii, acoperișuri, arcade, poduri, bărbați și femei, copii, butoaie, macarale, cufere, cai, trăsuri, gură-cască și lucrători muncind din greu ; era peste puterile lui Tom să le despartă pe toate acestea, văzîndu-le așa învălmășite, în diminețile de vară.

Și prin toată această învălmășeală răzbătea în răstimpuri mugetul sirenelor de la vapoare, scoțînd și mai mult în evidență dramatismul scenei. Vapoarele păreau că se agită și asudă ca și călătorii de pe ele, care strigau tot timpul cu vocile lor răgușite, cu izbucniri de mînie, meliținď din gură pe nerăsuflate, fără punct și fără virgulă : „Hai, grăbiți-vă, sînt destul de enervat, doamne sfinte, haide o dată că nu mai ajungem, ce ai întîrziat atîta, grăbește-te că pleacă, haideți o dată !“

Chiar după ce se depărtau de țărm, ajungînd cu bine în mijlocul apei, la cel mai mic obstacol găseau pretext ca să înceapă din nou, căci pînă și cel mai trufaș dintre vapoarașe, cînd întîlnea un obstacol, fie el cît de mic, începea să trîntească și să bufnească : „Poftim, încă un obstacol ; ce s-a mai întîmplat ? Vezi-ți de drum te rog, sînt grăbit. Asta a făcut-o cineva anume ; oare ce-o mai fi ? Pentru Dumnezeu, nu sta-n drum !“ În sfîrșit, îl vedeai într-o stare de spirit vecină cu nebunia, coborînd încet fluviul prin ceață, ca să iasă mai încolo, în lumina soarelui de vară care îl împurpura. Dar vasul lui Tom, sau, mai bine zis, vasul de care se interesau cel mai mult frații Pinch într-o dimineață, nu plecase încă, aflîndu-se deci în acele momente cînd agitația e în toi : stătea înghesuit între alte două vapoare, călătorii se îmbulzeau, scările ce duceau pe punte erau supraîncărcate, niște femei, care

mergeau cu siguranță la Gravesend și nu voiau să înțeleagă cînd li se spunea că vaporul pleacă la Anvers, se încăpățînau să dosească coșuri cu merinde pe covertă, pe după butoaiele de apă, sau pe sub bănci ; într-un cuvînt, era o harababură de nedescris.

Tom, cu Ruth la braț, privea amuzat de pe chei și era atît de prins de spectacolul acesta, încît nu observase nici el, nici alții, că în spatele lui stă o doamnă între două vîrste, cu o umbrelă cu care nu știa ce să mai facă. Acest fioros obiect avea un mîner încîrligat. Tom luă act de prezența lui, simțind o presiune dureroasă asupra beregății, atunci cînd numitul mîner îl apucă de gît. Fără să se supere, îl dădu deoparte, dar imediat după aceea se simți împuns în spate de vîrful metalic, apoi mînerul îl apucă de gleznă și în cele din urmă umbrela începu să fîlfîie împrejurul capului, lovindu-i pălăria, ca aripile unei păsări mari ; în sfîrșit, simți între coaste o izbitură care îi pricinui o durere atît de ascuțită, încît întoarse capul pentru a protesta cu blîndețe, așa cum îi era în fire.

Întorcîndu-se, văzu pe stăpîna umbrelei, care, cu fața roșie de ciudă, se înălța în vîrful picioarelor, încercînd să zărească vapoarele ; atunci își dădu seama că îl atacase înadins, considerîndu-l un dușman personal, ca unul ce se afla în primul rînd.

— Tare răutăcioasă trebuie să fii dumneata, spuse Tom.

Doamna în chestiune începu să strige ca apucată :

— Poliția, unde-i poliția ?

Apoi, amenințîndu-l pe Tom cu mînerul umbrelei, continuă să strige că dacă „endevizii" aceia n-ar fi totdeauna în altă parte cînd „îți crapă buza după ei", l-ar fi dat pe mîna lor și „dacă nu și-ar mai căni atîta favoriții și și-ar vedea mai bine de slujba lor, căci sînt destul de bine plătiți pentru asta, n-am mai fi îmbrînciți și călcați pe bătături ca acuma".

Într-adevăr, probabil că fusese îmbrîncită și înghesuită zdravăn, căci i se strîmbase de tot pălăria, aducînd cu un tricorn. Pe lîngă asta, fiind mică și grasă, era sleită de oboseală și peste măsură de înfierbîntată. Tom, vrînd să curme discuția, o întrebă pe ce vas voia să se îmbarce.

— Ascultă, Booby, adicătelea crezi poate că numai matale ai dreptul să te zgîiești la vapoare fără să te urci pe ele ? răspunse doamna.

— Pe care doriți să-l priviți ? întrebă Tom. Să încercăm să vă facem puțin loc, ca să nu mai fiți așa de prost dispusă.

— Cred că nu există nici un bolnav din cîți am îngrijit eu, atunci cînd erau între viață și moarte — replică doamna îndulcindu-se puțin — și sînt destui, slavă Domnului, care să-mi fi spus vreodată că nu-s blîndă și n-am o fire aleasă. „Dacă credeți că asta vă face bine, doamnă — le spun eu mereu — nu vă abțineți, vă rog, încontrați-mă... Știți foarte bine că lui Sairey nu-i place să răspundă". Astăzi însă, nu zic nu, sînt îngrijată și necăjită — și am și de ce, slavă Domnului.

Vorbind astfel, doamna Gamp (căci era ea în persoană) reuși, cu ajutorul lui Tom, să se strecoare într-un colțișor, între Ruth și balustradă, și după ce respiră din fundul rărunchilor și mai făcu o serie de manevre primejdioase cu umbrela, reuși să-și facă destul loc ca să stea comod.

— Doamne, mă întreb care dintre dihăniile alea care scot fum pe nas o fi vaporul de Anvers ! exclamă domna Gamp.

— Ce vapor ați spus că vă interesează ? întrebă Ruth.

— Vaporul de Anvers — răspunse doamna Gamp — nu vreau să te mint, sufletelule, de ce te-aș minți ?

— Vaporul de Anvers e cel de colo, din mijloc, spuse Ruth.

— Dar-ar Dumnezeu să intre în pîntecele lui Ionas ! blestemă doamna Gamp, care, pare-se, făcînd această aluzie biblică, confundase profetul cu balena.

Ruth nu răspunse, cum însă doamna Gamp, rezemîndu-și bărbia de balustrada rece de fier, continua să privească fix vaporul de Anvers, gemînd din cînd în cînd ușurel, Ruth o întrebă dacă nu cumva vreunul dintre copiii ei pleacă în străinătate în dimineața aceea.

— Sau poate soțul dumneavoastră, adăugă ea prevenitoare.

— Se vede că nu prea ești umblată prin această vale a plîngerii, dragă domnișoară. Am o prietenă bună, o cheamă doamna Harris, drăguța mea (doamna Harris care

stă în partea ailaltă a pieței, sus, pe scările care se face după colț, știi, spre tutungerie) și dînsa mereu îmi spune : „Vai ! Sarah, Sarah, zice, cine poate ști ce aduce ziua de mîine !" „Doamnă Harris — zic — e foarte adevărat, de știut nu știm mare lucru, dar totuși — zic — știu mai mult decît ne închipuim. Socotelile noastre, doamnă — zic — dacă vrei să știi, de pildă, cîți copii o să ai, de obicei nu dau greș cu unul în plus sau în minus, ba cîteodată, mai des chiar dacît ai crede, sînt chiar *izacte*". „Sarah — zice dumneaei de colo — ia spune-mi, eu cîți o să am ?" „Nu, doamnă Harris — zic — să am pardon ! Unul dintre pruncii mei a căzut de la etajul al treilea — zic — pe scara de serviciu, și a prins igrasie la bojoci. Altul a murit ca un îngeraș ; dormea într-un pat de campanie și l-au strivit din nebăgare de seamă cînd au strîns patul cu el cu tot. Așa că, doamnă, zic, mai bine că nu știi dinainte cum are să fie ; primește-i așa cum vin și cum se duc." Ai mei — continuă doamna Gamp — s-au prăpădit cu toții, sufletelule. Iar cît despre bărbat, am avut unul c-un picior de lemn, care s-a dus să dea socoteală pe lumea ailaltă ; îi cam plăcea să coboare prin pivnițele cu vin, dar de scos nu-l scoteai de acolo decît cu sila. Și de aia era slab, ca tot ce e plămădit din țărînă, dacă nu și mai slab.

După ce-și termină discursul, doamna Gamp își lăsă din nou bărbia pe balustradă și continuă să privească țintă vaporul de Anvers, clătinînd din cap și gemînd.

— N-aș vrea — spuse doamna Gamp — zău n-aș vrea să fiu bărbat și să am așa ceva pe conștiință ! Dar cred că nici un om care se cheamă că-i bărbat n-ar fi în stare să facă un asemenea lucru.

Tom și sora lui schimbară o privire și după o clipă de șovăială Ruth o întrebă pe doamna Gamp de ce e atît de mîhnită.

— Draga mea — îi răspunse ea pe șoptite — nu ești măritată, nu-i așa ?

Ruth începu să rîdă și-i răspunse, înroșindu-se, că nu este.

— Cu atît mai rău — continuă doamna Gamp — cu atît mai rău și pentru dumneata și pentru mine. Dar sînt altele măritate în lege, e una mai ales, una tînără, care

trebuie să plece cu vaporul ăsta. Vai de capul ei, sărăcuța, că nu-i făcută pentru de-alde astea, cum nu e făcut mai știu eu cine.

Aci se opri, privi puntea vasului și pasarela, apoi, după ce se asigură că aceea căreia îi ducea atîta grijă nu sosise încă, măsură de jos pînă sus, din ochi, coșul vaporului, apostrofîndu-l de la obraz, clocotind de mînie :

— Ah ! umfla-te-ar dracii ! se stropși la el doamna Gamp, amenințîndu-l cu umbrela. Frumos îți șade ; o femeie tînără și gingașă ca ea să se urce pe o dihanie uricioasă ca tine, care scuipă foc și-ți asurzește urechile ? Nu cumva ai vrea să zici că nu ești hapsîn cu femeile tinere, hai ? Dar huruitul, dar urletele, dar șuierăturile și putoarea ta, fiară ? Blestematele astea de vapoare cu aburi — continuă ea amenințîndu-le din nou cu umbrela — au întors pe dos toate lucrurile și-ți fac cîte un pocinog tocmai cînd ți-e lumea mai dragă (mai ales păcătoasele alea de trenuri care șuieră ca turbate mai abitir decît toți zgripțoroii la un loc). Am auzit de un tînăr, conductor de tren, pe o linie care numai de trei ani e în circulație, doamna Harris îl cunoaște bine, că e rudă cu el prin soră-sa, care-i măritată cu un meșter tăietor de lemne și cum zic, tînărul ăsta e acum nănaș la vreo douăzeci și șase de copilași ; toți sînt născuți așa năpristan și toți se numesc locomotivă [1]. Ah — spuse doamna Gamp ocărînd iar vaporul — se vede bine că ești lucru născocit de-o minte de bărbat, căci prea calci în picioare sexul slab, hudubaie !

Judecînd după prima parte a incriminațiilor doamnei Gamp, ai fi putut crede că avea pesemne acțiuni la vreo societate de transport, poșta cu cai. Încheindu-și discursul prin aceste observații, nu mai apucă să-și dea seama de efectul produs asupra tinerei sale vecine, căci deodată se întrerupse și începu să strige :

— Uite-o, ea e, în carne și oase ! Biata fată ! Uite cum merge sărăcuța, ca un miel la tăiere ! Dacă o să bolească pe mare — spuse doamna Gamp, cu un ton profetic — îl bag în criminal, mă duc și dau declarație la procuror.

---

[1] Doamna Gamp pronunță „*Eugene*" ca „*engine*" (locomotivă, mașină cu aburi).

Părea așa de sinceră, încît sora lui Tom, care avea un suflet tot atît de bun ca și el, nu se putu opri să n-o întrebe :

— Care-i doamna care vă interesează așa de mult ?

— Uite-o ! suspină doamna Gamp. Uite-o colo, tocmai traversează puntea. Vezi ! I-a alunecat piciorul pe o coajă ! (Doamna Gamp strînse convulsiv umbrela.) Vai, mi-a sărit inima !

— Cine ? Doamna care e cu un bărbat înfofolit, din cap pînă în picioare, într-un macferlan de nu i se vede fața ?

— Foarte bine face că și-o ascunde ! răspunse doamna Gamp. Are toate motivele să-i fie rușine ! Ai observat cum a smucit-o de mînă adineauri ?

— Adevărat, pare-se că o cam zorește.

— Uite, acum o-nchide jos în cabină ! spuse repede doamna Gamp. Ce o fi avînd de gînd omul ăsta ? Cred că are pe dracul în el. De ce n-o lasă afară la aer ?

Oricare ar fi fost motivul, domnul cu pricina își împinse înainte soția și coborî și el după ea, fără să-și scoată macferlanul și fără să zăbovească pe puntea înțesată de lume, decît atît cît îi trebui ca să-și facă drum pînă la cabină.

Tom nu auzise acest dialog, căci între timp atenția îi fusese brusc atrasă aiurea. Tocmai cînd doamna Gamp își încheia imprecațiile împotriva mașinilor cu aburi, se simți apucat de braț. Întorcîndu-se spre dreapta (Ruth se afla în stînga lui), care nu-i fu mirarea cînd dădu cu ochii de proprietarul lor.

Era mirat, nu pentru că-l vedea pe proprietarul lui acolo, cît mai ales din pricina modului misterios și subit în care acesta răsărise lîngă el, căci abia cu o clipă mai înainte în locul acela se afla o altă persoană și Tom nu simțise nici o mișcare, nici o presiune în gloata de oameni ce-l înconjura. Și el și Ruth remarcaseră mai de mult că proprietarul lor avea un fel special de a intra și a ieși din casă, fără să facă cel mai mic zgomot ; cu toate acestea, Tom rămase uimit cînd se pomeni cu el alături.

— Vă rog să mă iertați, domnule Pinch — îi șopti la ureche — sînt cam beteag și mi-a ieșit sufletul alergînd

pînă aici ; și nici nu prea văd bine, nu mai sînt așa de tînăr, știți. Nu vedeți cumva acolo un domn înfofolit într-o manta, cu o doamnă la braț ? O doamnă cu un șal negru și cu voal pe față ? Îl vedeți ?

Dacă într-adevăr avea vederea scurtă, era ciudat cum de observase în învălmășeala de pe punte persoanele pe care ți le descria, în timp ce ochii lui făceau naveta între ele și Tom, ca și cum ar fi vrut să-i îndrepte privirea distrată într-acolo.

— Un domn cu manta — repetă Tom — și o doamnă cu un șal negru ? Stai să mă uit.

— Da ! da ! stărui nerăbdător celălalt, cu glas tare. Un domn înfofolit din cap pînă în picioare... e curios să se înfofolească așa, într-o dimineață ca asta... ca un bolnav. Uite, în clipa asta își acoperă fața cu mîna. Nu, nu, nu ! nu acolo ! adăugă el urmărind privirea lui Tom. În partea cealaltă, dincolo.

Arătă din nou, dar de astă dată, în grabă, degetul lui se îndreptă chiar spre punctul unde se aflau acele persoane care se opriseră locului, din pricina aglomerației.

— E atîta lume, atîta forfotă, sînt atîtea lucruri — spuse Tom — că e foarte greu să... Nu, nu văd nici un domn cu manta și nici o doamnă cu șal negru. Nu-i decît o doamnă cu șal roșu.

— Nu, nu ! exclamă proprietarul arătîndu-i nerăbdător, cu degetul. Nu acolo. Dincolo, dincolo. Uită-te la scara cabinelor. La stînga. Trebuie să fie în dreptul scării cabinelor. Vezi scara ? Ah, iute că sună clopotul ! Nu vezi scara cabinelor ?

— Stai ! spuse Tom. Ai dreptate. Îi văd. Iată-i. Ăsta trebuie să fie domnul pe care-l cauți, cel de colo, care tocmai coboară scara, are o manta cu falduri largi...

— El e ! răspunse celălalt, care acum nu se mai uita la ei, ci îl privea atent chiar pe Tom. Vrei să-mi faci un serviciu, domnule, un mare serviciu ? Vrei să-i dai scrisoarea asta ? Numai să i-o dai. O așteaptă. Patronii mei mi-au încredințat-o mie să i-o dau, dar l-am zărit prea tîrziu și cum nu mai sînt așa de tînăr n-o să am timp să mă urc pe bord și să mă întorc. Iartă-mi îndrăzneala, dacă am să te rog să fii atît de bun și să-mi faci acest mare serviciu. Vrei ?

Îi tremurau mîinile și părea grozav de agitat în timp ce-i dădea lui Tom scrisoarea — și cum arăta cu degetul îndemnîndu-l să ducă destinatarului scrisoarea, părea însăși efigia Ispititorului dintr-o sculptură străveche și fioroasă.

Nu era în firea lui Tom să pregete cînd i se cerea să facă o faptă bună. Luă așadar scrisoarea, îi șopti lui Ruth să-l aștepte că se întoarce imediat și se repezi pe scări în jos, val-vîrtej. Erau atîția oameni care coborau și alții care urcau, atîtea bagaje care se transportau pe bord, clopote care băteau, nori de aburi, țipete, încît Tom cu greu putu să se orienteze și să-și croiască drum spre vaporul pe care-l căuta. Totuși ajunse destul de repede pe bord, coborî scara ce ducea spre cabine și ajungînd jos zări la celălalt capăt al culoarului pe destinatarul scrisorii. Acesta stătea întors cu spatele și citea un anunț lipit pe un perete. Tom se apropie de el spre a-i înmîna scrisoarea : auzind zgomot de pași, străinul tresări și se întoarse. Spre marea sa mirare, Tom îl recunoscu pe individul cu care avusese de furcă în livadă, la Pecksniff — pe soțul bietei Mercy... Jonas !

Lui Tom i se păru că-i spune : „Ce dracu vrei de la mine ?" Dar nu înțelese prea bine, căci vorbea destul de nedeslușit.

— Eu personal nu vreau nimic de la dumneata — spuse Tom — dar am fost rugat acum o clipă de cineva să-ți dau scrisoarea asta. Mi-ai fost arătat, dar niciodată nu te-aș fi recunoscut, așa curios cum ești îmbrăcat. Poftim !

Jonas luă scrisoarea, o deschise și o citi. Cuprinsul părea a fi foarte concis, poate un singur rînd, dar îl izbi ca o piatră zburată dintr-o praștie. Jonas se dădu înapoi, clătinîndu-se.

Emoția care se oglindea pe obrazul lui era ceva atît de neobișnuit pentru Tom, încît acesta rămase, fără să vrea, țintuit locului. În momentul acela de nehotărîre, clopotul încetă să sune și o voce răgușită strigă din capul scărilor : „Mai e cineva care dorește să coboare pe țărm ?"

— Da, da, se repezi Jonas, eu. Stați puțin. Unde Dumnezeu e femeia aia ? Înapoi, hai înapoi.

Spunînd acestea, smuci brusc de o ușă și o trase afară cu brutalitate pe soția lui. Palidă, speriată, aceasta păru

foarte mirată la vederea vechii ei cunoștințe, dar nu putu să-i adreseze nici un cuvînt lui Tom, căci era larmă mare deasupra și Jonas o trăgea după el spre punte.

— Unde ne ducem ? Ce s-a întîmplat ?

— Ne întoarcem, spuse Jonas care parcă-și pierduse mințile. M-am răzgîndit. Nu mai pot pleca. Nu mai pune atîtea întrebări, că te omor, sau pe tine sau pe altcineva... Stați, stați ! Ne dăm jos. N-auziți, ne dăm jos !

Dar chiar în zorul lui nebun, tot apucă să se întoarcă spre Tom și să-i arunce o privire sinistră, amenințîndu-l cu pumnul. Și nu cred să fie pe lumea aceasta mulți oameni pe al căror chip să se poată oglindi ceea ce se citi pe figura lui Jonas în clipa cînd făcu acest gest.

Începu apoi să urce treptele, smucind-o pe nevastă-sa și urmat de Tom de-a lungul punții, pe paserela ce se clătina sub ei și apoi pe scară-n sus, trăgînd-o mereu furios după el, fără să-i arunce o privire, căci tot timpul se uita spre chei căutînd pe cineva în mulțimea privitorilor. Deodată se întoarse și îi spuse lui Tom, rostind un cuvînt îngrozitor : „Unde-i ?" Înainte ca Tom, mirat și indignat, să fi putut răspunde ceva la o întrebare pe care n-o înțelegea, un domn se apropie pe la spate și i se adresă lui Jonas chemîndu-l pe nume. Avea înfățișarea unui străin, cu mustăți și favoriți negri și vorbea cu un ton calm și politicos, în contrast cu aerul rătăcit, disperat, al celuilalt.

— Chuzzlewit, dragul meu prieten ! spuse domnul, scoțîndu-și pălăria în fața doamnei Chuzzlewit. Îți cer mii de scuze. Îmi pare rău să te împiedic să faci această mică excursie conjugală (călătoriile de genul acesta sînt totdeauna plăcute și odihnitoare, știu foarte bine asta, cu toate că nu am fericirea de a fi căsătorit — asta-i, zău, amărăciunea vieții mele) dar stupul, dragul meu prieten, nu putem lăsa stupul !... Ești bun să mă prezinți ?

— Domnul Montague, spuse Jonas, care părea că se sufocă rostind aceste cuvinte.

— Sînt cel mai nenorocit și mai disperat om din lume, doamnă Chuzzlewit, că v-am stricat voiajul, continuă domnul Montague. Dar, după cum îi spuneam adineauri prietenului nostru, stupul, stupul ne cheamă. Voiai să faci un mic voiaj pe continent, dragă prietene, nu-i așa ?

Jonas se încăpățînă să tacă.

— Să mor dacă nu-mi pare rău ! exclamă Montague. Pe sufletul meu că-mi pare rău. Dar blestematul nostru de stup din City trebuie să treacă înaintea oricărui alt considerent, cînd e vorba de miere ; asta-i unica mea scuză. Uite, colo la dreapta, o femeie bătrînă și ciudată care ne face mereu plecăciuni — spuse domnul Montague, întrerupîndu-și discursul și privind-o pe doamna Gamp — și care nu se numără printre cunoștințele mele. O cunoaște careva dintre dumneavoastră ?

— Desigur, dumnealor mă cunosc foarte bine, Dumnezeu să-i aibă în pază — spuse doamna Gamp — și pe dînșii și pe dumneavoastră, domnule, căci văd că sînteți om de viață — deie Domnul să fiți totdeauna așa ! Aș dori ca toată lumea (și spunînd aceste cuvinte parcă ținea un toast) să fie veselă și frumoasă așa cum mi-a șoptit mie o păsărea că e cineva, căruia nu vreau să-i spun numele, ca să nu se supere cumva. Draga mea doamnă (schimbînd brusc tonul voios de pînă atunci) ce palidă ești !...

— Cum, și dumneata ești aici ? mormăi Jonas. Ei, drăcia dracului ! V-ați adunat cu toții ?

— Păi, domnule — ripostă doamna Gamp îmbufnată, făcînd din nou o plecăciune — eu gîndeam că nu calc pe nimeni pe coadă, dacă eu și cu doamna Harris ne plimbăm pe un chei care-i un loc public. Chiar așa zicea dînsa (să nu mai apuc să deschid gura dacă nu-s leit cuvintele ei) : „Sairey — zice — ăsta este sau nu un loc public ?" „Doamnă Harris — zic — poți să te mai îndoiești ? Sînt treizeci și opt de ani de cînd mă cunoști și cred că nu m-ai văzut niciodată ducîndu-mă sau rîvnind să mă duc undeva, unde să pic ca musca-n lapte, nu-i așa ?" „Nu, Sairey — zice — ba la din contră". Și ea știe foarte bine asta. Nu sînt decît o biată femeie, dar am avut mare căutare în viața mea, domnule, deși poate că dumneata te îndoiești. De cînd mă știu, toată noaptea auzeai la ușa mea cioc-cioc, că din pricina asta m-au și dat afară proprietarii : mereu credeau c-a luat foc pe undeva. Muncesc pentru o bucată de pîine, ce-i drept, dar sînt liberă și *endependentă* și, cu voia dumneavoastră, așa voi fi pînă la moarte. Ca femeie am și eu simțămintele mele și pe urmă am fost și mamă,

dar dacă îndrăznește cineva să se atingă de o cratiță de-a mea sau să facă vreo observație că ce îmbuc sau ce beau, fie ea a mai moțată slujnică și a mai înfiptă care ezicstă — una din două : ori ea ori eu trebuie să-și ia catrafusele. Nu cîștig cine știe ce, domnule, dar asta nu înseamnă că oricine poate să mă insulte. Să binecuvîntăm copilul și să salvăm viața mamei ; asta e deviza mea, domnule, dar dacă-mi dați voie am să mai adaug ceva : nu călca o infirmieră pe coadă, că vezi pe dracu !

Terminînd, doamna Gamp își strînse cu energie șalul la piept și, ca de obicei, pomeni de doamna Harris, pentru a întări spusele. Începuse să-i tremure capul într-un fel curios, specific persoanelor nervoase, prevestind cu certitudine o năvală de explicații ; din fericire Jonas interveni la timp.

— Dacă tot ești aici — spuse el — ai face bine să te ocupi de ea și s-o conduci acasă. Eu am treabă, trebuie să mă duc în altă parte.

Tăcu apoi și se uită la Montague ca și cum ar fi vrut să-i spună că era la dispoziția lui.

— Îmi pare rău că trebuie să te răpesc, se scuză Montague.

Jonas îi aruncă o privire sinistră, care se întipări pentru multă vreme în memoria lui Tom și de care își aminti apoi adesea.

— Pe onoarea mea că-mi pare rău — spune Montague — dar dumneata m-ai obligat. Cu aceeași privire lugubră ca mai înainte, Jonas îi răspunse după o clipă de tăcere :

— Nu eu te-am obligat, obligația vine de la dumneata.

Pe urmă nu mai spuse nimic ; chiar aceste ultime cuvinte le rostise cu aerul unui om legat de mîini și de picioare, dar care poartă în fundul sufletului un demon înlănțuit, căruia nu i se poate împotrivi. Chiar mersul lui, cînd plecară împreună, era un mers de ocnaș ; se vedea după pumnii încleștați, după sprîncenele încruntate, după buzele strînse, că demonul din el încearcă să dea buzna afară.

Se urcară apoi într-o frumoasă gabrioletă care îi aștepta, și plecară.

Scena aceasta se petrecuse atît de fulgerător, trecînd aproape neobservată de cei din jur, încît Tom, care fusese

unul dintre principalii ei actori, crezu că visase. Nimeni nu se uitase la el cînd coborîse de pe vapor. Stătuse tot timpul în spatele lui Jonas, atît de aproape, încît, fără să vrea, auzise totul.

Stătuse acolo, cu sora lui, braț la braț, așteptînd și dorind să explice rolul pe care îl jucase, în mod atît de ciudat, în această și mai ciudată întîmplare. Dar Jonas nu-și ridicase o clipă ochii din pămînt, și nici unul dintre ceilalți nu-i aruncase măcar o privire, așa încît pînă să ia Tom o hotărîre, plecaseră cu toții.

Se uită împrejur, după proprietarul lui, pe care de altfel îl căutase de mai multe ori din ochi, dar acesta se făcuse nevăzut. Se mai uită încă o dată după el, cînd zări o mînă care îi făcea semn dintr-o birjă ; se apropie și o recunoscu pe Mercy, care se aplecă afară din trăsură, ca să n-o audă însoțitoarea, doamna Gamp, și-l întrebă iute :

— Ce s-a întîmplat, pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat ? De ce mi-a spus aseară să mă pregătesc pentru o călătorie lungă și de ce ne-ai adus înapoi ca pe niște criminali ? Dragă domnule Pinch (spuse ea împreunîndu-și mîinile cu disperare) fie-ți milă de noi. Oricare ar fi fost acest groaznic secret, fie-ți milă și Dumnezeu are să-ți ajute !

— Dacă ar sta în puterea mea să vă fiu de folos — exclamă Tom — poți fi sigură că rugămintea dumitale n-ar fi zadarnică, dar te rog să mă crezi că știu mai puțin chiar decît dumneata și n-am nici o putere.

Mercy se ghemui în fundul trăsurii și Tom o văzu făcîndu-i semn cu mîna. Un semn de reproș, de neîncredere, de disperare, de durere, sau un trist rămas bun ? Era atît de tulburat însă, încît nu putu să-și dea seama. Plecase. Așa că nu-i mai rămase altceva de făcut decît să se întoarcă acasă cu Ruth, nedumeriți amîndoi.

Domnul Nadget își dăduse probabil întîlnire în dimineața aceea pe podul Londrei cu domnul care nu se ținea niciodată de cuvînt. Fapt sigur este că domnul Nadget se afla acolo, aplecat peste parapet, privind cheiul și vapoarele. E cert că nu venise de plăcere, căci nu avea obiceiul să se distreze. Nu. Desigur că venise acolo cu un scop.

CAPITOLUL XLI

Domnul Jonas și prietenul său cad la învoială și pornesc împreună într-o expediție.

Birourile „Societății Anglo-Bengali de Asigurare pe Viață și Credit Dezinteresat" erau la doi pași ; și cum domnul Montague îl conduse pe Jonas direct acolo, ajunseră foarte repede. Dar chiar dacă drumul ar fi durat cîteva ore, nici unul, nici altul n-ar fi scos măcar un cuvînt ; se vedea foarte bine că Jonas era hotărît să nu rupă tăcerea și că nici bunul lui prieten nu socotea momentul propice pentru a-l antrena într-o conversație.

Jonas, care nu mai avea acum nici un motiv să se ascundă, își scosese macferlanul punîndu-și-l grămadă pe genunchi și pe cît îi permitea locul strîmt din trăsură stătea cît putea mai departe de tovarășul său. Era cu totul schimbat, în comparație cu atitudinea pe care o avusese abia cu cîteva minute mai înainte, cînd Tom îl întîlnise pe neașteptate pe bordul vaporului ; sau în ziua cînd, în biroul domnului Montague, îi apăruse pe față acea expresie întunecată. Avea acum înfățișarea unui om demascat și prins cu mîța-n sac, a unui om urmărit, hărțuit și doborît la pămînt ; dar în același timp pe chipul lui se citea o hotărîre din ce în ce mai nezdruncinată, care îl schimba cu desăvîrșire. Palidă de ciudă, figura lui era tot atît de posacă, de bănuitoare și plină de josnicie ca de obicei și, simțindu-se biruit, oglindea cea mai adîncă umilință, mișelie, lașitate și slugărnicie, dar oricare ar fi fost lupta ce se dădea într-însul, i se citea în ochi o hotărîre de nezdruncinat, care acoperise rînd pe rînd toate celelalte sentimente, înăbușindu-le.

Nu fusese niciodată un om prea atrăgător, și cu atît mai puțin în clipa de față. Își mușca mereu buzele, lăsînd urme adînci în ele și acest semn de frămîntare lăuntrică nu-l făcea cîtuși de puțin mai arătos așa cum nu-l făceau nici cutele săpate pe frunte. Se vedea însă că acum era complet stăpîn pe sine, surprinzător de stăpîn pe sine, așa cum se întîmplă deseori cu anumiți oameni în momente

de greu impas, deși de felul lor nu sînt de loc curajoși ; iar cînd trăsura se opri, sări hotărît jos, fără a mai aștepta să fie poftit, și urcă treptele.

Președintele îl urmă, și după ce intrară în sala de consiliu închise ușa și se trînti pe o canapea. Jonas, în picioare, lîngă fereastră, sprijinit de pervaz, se uita afară în stradă, cu capul rezemat în palmă.

— Nu-i frumos din partea dumitale, Chuzzlewit ! spuse după un răstimp Montague. Zău nu-i frumos !

— Ce ai cu mine ? întrebă Jonas întorcîndu-se brusc. Ce vrei de la mine ?

— Încredere, dragă prietene, puțină încredere, spuse Montague cu un ton de reproș.

— Pe dracu ! Că dumneata grozavă încredere îmi mai arăți, nu ?

— Cum nu ? reluă celălalt ridicînd capul și privindu-l. Jonas însă îi întorsese din nou spatele. Cum ! nu ți-am destăinuit atîtea planuri minunate pe care le-am urzit cu gîndul la profitul nostru ? La profitul nostru, bagă de seamă, nu numai al meu. Și dumneata așa mă răsplătești ? Încercînd să fugi !

— De unde deduci asta ? Cine ți-a spus că aș fi vrut să fug ?

— Cine mi-a spus ? Să lăsăm gluma ! Un vas străin, prietene, o oră atît de matinală, o îmbrăcăminte care te făcea de nerecunoscut ! Cine mi-a spus ? Ce căutai atunci acolo, dacă n-aveai intenția să mă părăsești ? Și pentru ce te-ai întors ?

— M-am întors pentru a evita un scandal, răspunse Jonas.

— Și foarte cuminte ai făcut, aprobă prietenul său.

Jonas rămase tăcut, cu capul sprijinit în palmă, privind mereu în stradă.

— Acum, Chuzzlewit — începu Montague — în ciuda celor întîmplate, vreau totuși să-ți vorbesc deschis. Ești atent la ce îți spun ? Nu-ți văd decît spatele.

— Da, da, te ascult. Dă-i drumul !

— Am spus că, în ciuda celor ce s-au întîmplat, vreau să-ți vorbesc deschis.

— Ai mai spus o dată asta și ți-am răspuns că am auzit. Zi înainte !

— Ești prost dispus și te înțeleg ; din fericire eu mă aflu într-o dispoziție minunată. Așadar, să vedem care este situația. Acum cîteva zile ți-am pomenit despre o descoperire pe care am făcut-o...

— Taci din gură ! spuse Jonas întorcîndu-se furios și aruncînd o privire spre ușă.

— Bine, bine, făcu Montague. Ai dreptate. E mai prudent. Descoperirile mele, dacă le-aș da publicității, nu s-ar deosebi prea mult de ale altora, în această cinstită lume, adică n-aș putea să am nici un beneficiu de pe urma lor. Vezi, Chuzzlewit, sînt atît de leal și de sincer cu dumneata, încît îți dezvălui punctul slab al poziției mele. Dar să ne întoarcem la discuția noastră. Am făcut, sau mai bine zis cred că am făcut, o descoperire pe care cu prima ocazie ți-am împărtășit-o, pentru că am încredere în dumneata și socoteam că încrederea e reciprocă. În descoperirea pe care am făcut-o se prea poate să fie ceva adevărat, după cum se prea poate să nu fie nimic. În privința asta am părerile mele, după cum și dumneata le ai pe ale dumitale. Să trecem peste asta. Totuși, dragă prietene, ai avut un moment de slăbiciune, vreau să te fac să înțelegi că ai avut un moment de slăbiciune. Nici nu știi cît mi-ar plăcea să profit de pe urma acestui mic incident (zău așa, nici măcar nu ascund acest lucru), dar nu ca să-l disec și să-l analizez sau să mă folosesc de el împotriva dumitale.

— Ce vrei să spui prin „să te folosești de el împotriva mea" ? întrebă Jonas, care nu-și schimbase poziția.

— Ei — făcu Montague — n-are nici un rost să discutăm asemenea chestiuni.

— Să te folosești de el ca să mă lași sărac lipit pămîntului. Asta vrei să spui ?

— Nu.

— Pe dracu ! mormăi Jonas cu amărăciune. Ăsta e cel mai mare profit pe care l-ai putea trage de pe urma lui. Ai spus și dumneata o dată adevărul.

— Aș dori să riști ceva mai mult (riscurile nu sînt mari, căci afacerea e sigură) și să-ți vezi de treabă, spuse Montague. Mi-ai promis și trebuie să te ții de cuvînt. Ți-o spun fără înconjur. Chuzzlewit, *trebuie*. Gîndește-te bine. Altminteri secretul pe care-l dețin nu mai are valoare pentru mine și, în consecință, de ce nu l-aș da publicită-

ții ? Unde mai pui că ar fi în avantajul meu, pentru că în felul acesta aș avea măcar cinstea de a-l fi dat în vileag. Pe urmă am nevoie de dumneata ca să momesc pe cineva despre care ți-am vorbit. Știu că nu-ți pui la inimă asta. Nu ții la omul acela (dumneata nu ții la nimeni, ești prea deștept pentru așa ceva, ca și mine de altfel — sper), vei suporta deci cu resemnare pagubele pe care această prea cuvioasă persoană ar putea să le aibă. Ha ! ha ! ha ! ai încercat să scapi, după ce mi-ai promis c-ai să-l convingi. Dar te asigur că nu poți scăpa, ți-am dovedit-o astăzi. Dumneata știi prea bine că eu nu sînt un moralist. Nu sînt cîtuși de puțin indignat de ceea ce vei fi făcut dumneata, sau de cine știe ce imprudență pe care vei fi săvîrșit-o cîndva, însă vreau să profit, dacă se poate. Îmi permit să vorbesc cu dumneata deschis, pentru că te știu inteligent. Și nu sînt singurul care să aibă această slăbiciune. Fiecare profită de imprudența aproapelui său și poate că oamenii cei mai bine văzuți profită cel mai mult. Pentru ce îmi faci atîtea greutăți ? Trebuie ori să ajungem la o înțelegere pașnică, ori la o ruptură violentă. Trebuie. În primul caz dumneata n-ai să prea suferi. Într-al doilea... Hm ! știi mai bine decît mine ce-ar putea să se întîmple în cazul acela.

Jonas părăsi fereastra și se apropie de Montague. Ca de obicei, nu se uita în ochii lui, deși avea privirea ațintită spre el (mai bine zis spre pieptul lui sau cam pe acolo), și se străduia din răsputeri să vorbească rar și răspicat ; ca un om beat care-și dă seama de starea în care se află.

— N-are nici un rost să te mint, spuse el. E adevărat, în dimineața asta am vrut să plec pentru ca de acolo, de departe, să-ți pot impune condiții mai avantajoase pentru mine.

— Se înțelege, se înțelege ! răspunse Montague. Foarte natural. Am prevăzut asta și mi-am luat toate măsurile. Iartă-mă că te-am întrerupt.

— Cum dracu ți-ai ales un asemenea emisar, continuă Jonas, făcînd sforțări și mai mari să se stăpînească și unde l-ai găsit, asta nu te întreb. Am cu el o răfuială mai veche. Dacă îți pasă așa de puțin de oameni în general, după cum spuneai mai adineauri, cred că nu te interesează nici soarta

unei lepădături ca asta și o să-mi dai voie să mă socotesc cu el așa cum vreau eu.

Dacă s-ar fi uitat atunci la figura tovarășului său, și-ar fi dat seama că Montague nu înțelegea o iotă din ce-i spunea el. Dar așa, stînd în picioare în fața lui, privind piezișspre pieptul lui Montague, cum îi era obiceiul, Jonas, care făcuse o pauză numai pentru a-și umezi cu limba buzele uscate, nu observă nimic. Cineva care s-ar fi uitat la el cu atenție ar fi observat că privirea aceea fixă și strălucitoare era și ea una dintre mărturiile schimbării ce se petrecuse în înfățișarea lui Jonas. Își ținea ochii ațintiți într-un singur punct, cu care, desigur, gîndurile lui n-aveau nici o legătură, asemenea echilibristului care, mergînd pe o sîrmă sau pe o frînghie, privește fix un obiect de la care nu-și întoarce ochii nici o clipă măcar, de frică să nu cadă.

Montague îi răspunse imediat, la întîmplare :

— Fie și așa, n-o să ne certăm pentru atîta.

— Marea dumitale descoperire — continuă Jonas cu un rînjet sălbatic pe care nu și-l putu înfrîna — marea dumitale descoperire poate să aibă o bază reală, după cum poate tot atît de bine să fie o eroare. Oricum ar fi, îmi închipui că nu sînt mai rău decît mulți alții.

— Cîtuși de puțin — spuse Tigg — cîtuși de puțin. Toți sîntem la fel — sau aproape la fel.

— Aș vrea să-mi spui un lucru, continuă Jonas. Numai dumneata știi ? Cred că întrebarea mea nu te surprinde ?

— Cum, adică, numai eu ? repetă Montague.

— Da, reluă celălalt morocănos. Mai cunoaște și altcineva secretul ? Haide ! nu te mai fandosi.

— Nu ! spuse Montague, fără cea mai mică ezitare. Gîndește-te, ce preț ar mai avea dacă l-ar mai ști și alții în afară de mine ?

Pentru prima oară Jonas îl privi în ochi. După o clipă de tăcere îi întinse mîna și spuse rîzînd :

— Haide ! fii om de înțeles și sînt al dumitale. Poate că la urma urmei o s-o duc mai bine aici decît acolo unde aș fi plecat azi dimineață. În sfîrșit, acum aici sînt, aici rămîn. Îți dau cuvîntul meu de onoare.

Tuși ca să-și dreagă vocea răgușită și spuse ceva mai însuflețit :

— Vrei să mă duc la Pecksniff ? Cînd ? Spune-mi, cînd ?

— Imediat ! spuse Montague. Cu cît o să cadă mai repede în laț, cu atît o să fie mai bine.

— Pe cuvîntul meu — exclamă Jonas rîzînd ca un nebun — mare nostimadă : să-i tragem clapa fățarnicului de moșneag. Nu pot să-l sufăr. Să plec deseară ?

— Bravo ! spuse Montague încîntat. Uite, așa ar trebui să se facă afacerile ! Acuma sîntem în totul de acord. Deseară, dragă prietene ; sigur că da, chiar deseară.

— Vino și dumneata cu mine ! îi propuse Jonas. Trebuie să-i facem impresie : mergem cu tot alaiul, cu documente-n regulă, fiindcă e mare șmecher și trebuie luat cu binișorul, altfel nu se prinde-n laț. Îl știu eu. Cum nu pot căra apartamentul și ospețele dumitale la el acasă, trebuie să te car pe dumneata. Vrei să mergem deseară ?

Prietenul său păru că ezită : nu se așteptase la o astfel de propunere și nici nu-l prea încînta.

— Putem pune totul la cale pe drum, spuse Jonas. Nu trebuie neapărat să tragem la el ; ar fi poate chiar mai bine să mergem aiurea și să-i dăm impresia că ne-am abătut în treacăt pe la el, așa ca să-l vedem. Poate n-o să fie nevoie să te mai prezint, însă e mai bine să fii și dumneata pe acolo, îmi cunosc omul.

— Da, dar și omul mă cunoaște pe mine, spuse Montague dînd din umeri. Dacă cumva mă recunoaște !

— Să te recunoască ! exclamă Jonas. Nu riști același lucru cu cel puțin cincizeci de inși pe zi ? Nici tatăl dumitale nu te-ar recunoaște. Ce, eu te-am recunoscut ? Pe dracu ! Aveai cu totul altă mutră cînd te-am întîlnit prima oară. Ha ! ha ! ha ! parcă văd cum îți curgeau zdrențele ! Pe atunci nu aveai perucă și nu te căneai ! Nu mai semeni de loc cu cel de odinioară. Și apoi nici nu vorbeai așa cum vorbești acuma ! De cînd te-ai apucat să faci pe lordul, îți joci atît de bine rolul, c-ai ajuns să te amăgești singur. Și, pe urmă, ce importanță are, chiar dacă te-ar recunoaște ? Transformarea asta este dovada cea mai bună c-ai reușit în viață. Știi și dumneata lucrul ăsta, altfel nu mi-ai fi pomenit de el. Vrei să mergem ?

— Dragă prietene — spuse Montague șovăind încă — știu că mă pot încrede în dumneata.

— Să te încrezi în mine ? Ba bine că nu ! Sigur că poți să te încrezi în mine acuma. N-am să mai încerc niciodată

s-o șterg ! Niciodată ! Se opri și adăugă ceva mai potolit : Nu pot încheia afacerea fără dumneata. Mergem ?

— Bine — răspunse Montague — dacă asta este părerea dumitale, merg. Și își strînseră mîna.

Din clipa în care îl privise în față pe stimabilul său prieten, Jonas își descoperise o vervă ce sporea cu fiecare cuvînt rostit și care, departe de a se domoli, părea nesecătuită. Nu era în firea lui să se arate atît de volubil, chiar nu se potrivea de loc cu temperamentul și caracterul lui, mai ales dacă ne gîndim că se găsea într-o situație atît de periculoasă ; totuși verva aceasta neobișnuită nu se mai sfîrșea. Nu părea de loc să fie un efect al vinului sau al cine știe cărei băuturi tari, căci ideile lui erau clare și bine cumpănite. Dimpotrivă, părea chiar că izbutise să anihileze influența oricărei băuturi alcoolice, căci, deși de cîteva ori în cursul acelei zile băuse peste măsură, proasta dispoziție a lui Jonas nu suferise nici o schimbare.

După o scurtă deliberare, hotărîră să călătorească noaptea, ca să nu-și stingherească mersul afacerilor pierzînd o zi, pe urmă discutară problema mijloacelor de locomoție. Domnul Montague era de părere că, în orice caz, trebuie patru cai, ca să facă impresie. Comandară deci o trăsură de poștă cu patru cai, pentru ora nouă. Jonas nu se mai reîntoarse acasă, motivînd faptul acesta prin necesitatea de a pleca din oraș pentru niște afaceri urgente, de unde și neașteptata schimbare de itinerar din dimineața aceea. Trimise deci cîteva rînduri printr-un curier, cerîndu-și valiza : mesagerul îi aduse bagajul, însoțit de cîteva cuvinte de la soția lui, care-l ruga să-i dea voie să-l vadă măcar o clipă. Jonas răspunse : „Să poftească numai !...“ Afirmația asta atît de clară fiind echivalentă, în pofida gramaticii, cu o negație, Mercy renunță să mai vină.

Deoarece domnul Montague fu foarte ocupat în tot restul zilei, Jonas își revărsă buna dispoziție asupra medicului, cu care luă dejunul în cabinetul medical.

În timp ce se ducea acolo, se întîlni cu domnul Nadget în birouri, glumi cu el spunîndu-i că-i face impresia că întotdeauna caută să-l ocolească și îl întrebă dacă nu cumva îi este frică de el. Domnul Nadget îi răspunse timid că nu, dar că așa e felul lui și i-au mai făcut și alții asemenea reproșuri.

Domnul Montague, care trăgea cu urechea sau, ca să vorbim mai elegant, auzise fără să vrea conversația, după ce plecă Jonas îi făcu semn lui Nadget cu vîrful penei, să vină la dînsul și îi șopti la ureche :

— Cine i-a dat azi dimineață scrisoarea ?

— Chiriașul meu, domnule, spuse Nadget cu mîna la gură.

— Cum asta ?

— L-am întîlnit pe chei, domnule. Era tîrziu și dumneavoastră nu sosiserăți încă, așa că a trebuit să iau o hotărîre. Din fericire mi-am dat seama că dacă i-o dau chiar eu, altădată n-am să vă mai pot fi de folos. Mi-ar fi scăzut toate acțiunile.

— Domnule Nadget, ești o comoară ! spuse Montague, bătîndu-l pe umăr. Cum îl cheamă pe chiriașul dumitale ?

— Pinch, domnule ; Thomas Pinch.

Montague stătu o clipă pe gînduri, apoi întrebă :

— E din provincie ?

— Mi-a spus că-i din Wiltshire.

Cu aceste cuvinte se despărțiră. Să-l fi văzut, după aceea, pe domnul Nadget salutîndu-l respectuos pe Montague cînd se întîlniră iarăși și pe domnul Mantague răspunzîndu-i, ai fi jurat că niciodată în viața lor nu-și vorbiseră între patru ochi.

În timpul acesta, domnul Jonas și cu doctorul se instalaseră comod în fața unei sticle de Madera și a unei farfurii cu tartine, deoarece medicul, fiind invitat la masă de Montague la ora șase, prefera să ia un dejun frugal. Doctorul îi demonstră că-i mult mai bine așa, din două puncte de vedere : mai întîi ca igienă, iar în al doilea rînd ca un exercițiu în vederea mesei.

— Și cum spuneam, în interesul nostru, al tuturor, domnule Chuzzlewit, trebuie să vă îngrijiți stomacul — continuă medicul, plescăind din buze după un pahar de vin — pentru că, dragă domnule, fii sigur că merită această osteneală. Stomacul trebuie să fie totdeauna în cea mai bună stare de funcționare : ca un cronometru ; altminteri, n-ați mai fi așa de bine dispus. Stăpînul sufletului dumneavoastră stă așezat comod pe tronul lui, domnule Chuzzlewit, după cum spunea unul într-o piesă. Între noi fie zis, aș fi dorit ca acest dramaturg să se arate cît de cît echitabil față

de cei din breasla noastră : ce s-o fi apucat să bage în drama aia, domnule, un personaj atît de vulgar, de trivial — de anormal, aș zice chiar — ca un spițer [1].

Domnul Jobling trase de jaboul său de olandă — ca și cum ar fi dorit să adauge : „Iată ce înțeleg eu, ca medic, prin „normal". Și-l privi pe Jonas, așteptînd să spună și el ceva.

Jonas însă, nefiind dispus să stăruie asupra acestui subiect, luă de pe masă o cutie cu bisturie și o deschise.

— Ha ! făcu doctorul lăsîndu-se pe spatele fotoliului. Totdeauna le scot din buzunar înainte de a mă așeza la masă. Am niște buzunare cam strîmte. Ha ! ha ! ha !

Jonas desfăcu unul din micile instrumente strălucitoare și îl examină cu o privire tot atît de ascuțită ca și tăișul fin al lamei.

— E din oțel bun, doctore ? Din oțel bun, nu ?

— Da ! da ! răspunse medicul, cu șovăiala cerută de modestia posesorului. Poți deschide o vînă cu el, cît ai bate-n palme, domnule Chuzzlewit.

— A deschis multe vine, nu-i așa ?

Și Jonas se uită la bisturiu cu interes sporit.

— Destule, scumpe domn, destule. Aș putea să spun că l-am întrebuințat foarte des în practica mea îndelungată, răspunse medicul tușind, ca și cum ar fi vrut să se scuze de această banalitate lipsită de orice interes și care nu putea fi interpretată decît literal. În practica mea îndelungată ! repetă medicul, ducînd paharul la gură.

— Poți tăia beregata unui om cu o sculă ca asta ? întrebă iar Jonas.

— Ah ! desigur ! desigur ! dacă știi unde ! răspunse medicul. Asta-i toată greutatea.

— Acolo unde ții dumneata mîna acum, da ? spuse Jonas și se aplecă să vadă mai bine.

— Da — spuse medicul — la vîna jugulară.

Jonas, în zburdălnicia lui, brăzda aerul cu bisturiul, atît de aproape de jugulara doctorului, încît acesta se înroși. Atunci, Jonas, cu aceeași ciudată bună dispoziție, începu să rîdă tare și strident.

---

[1] Aluzie la spițerul care-i vinde otravă lui Romeo, din *Romeo și Julieta* de Shakespeare.

— Nu, nu — făcu doctorul, clătinînd din cap — nu-i bine să te joci cu lucruri de astea ascuțite. Îmi amintesc de un exemplu care dovedește o extraordinară dibăcie în mînuirea acestui instrument. Era vorba de un asasinat. Da, trebuie să recunosc că era cu siguranță vorba de un asasinat comis de cineva din breasla noastră ; operația fusese executată magistral.

— Așa ? se miră Jonas. Cum asta ?

— Ei bine, domnule — continuă Jobling — foarte simplu. Într-o bună dimineață, pe o stradă dosnică, a fost găsit un oarecare domn stînd în picioare, în ungherul unei uși — mai bine zis, rezemat în picioare în ungherul unei uși de la intrare, deci susținut de această ușă. Pe vestă se vedea o singură picătură de sînge. Era totuși rece ca gheața, mort ; fusese asasinat, stimate domn.

— O singură picătură de sînge ? se miră Jonas.

— Stimate domn — continuă doctorul — omul acesta fusese lovit drept în inimă. Lovit în inimă cu atîta dexteritate, încît murise pe loc și, în consecință, hemoragia fusese internă. S-a presupus că un medic, prieten de al lui (asupra căruia căzuse bănuiala) începuse o discuție cu dînsul asupra unui subiect oarecare și în timpul convorbirii îl apucase, probabil, de un nasture de la haină, că pipăise terenul în voie cu cealaltă mînă, notîndu-și locul exact, după care scosese acest instrument — pregătit mai dinainte — și...

— Și gata scamatoria ! adăugă Jonas.

— Exact, spuse medicul. În genul ei a fost o adevărată operație chirurgicală, perfect executată. De medic nu s-a mai știut nimic, niciodată și, după cum vă spuneam, lui i s-a atribuit meritul acesta. Pe bună dreptate sau nu, n-aș putea să-ți spun. Făcîndu-mi-se onoarea să fiu chemat în împrejurarea aceasta împreună cu alți doi sau trei confrați pentru a examina îndeaproape rana, te rog să mă crezi pe cuvînt că ar fi făcut cinste oricărui medic și că, în cazul cînd se datora unui om care nu făcea parte din breasla noastră, trebuia considerată ca o operă de artă într-adevăr magistrală, sau ca rezultatul, și mai magistral și deci cu atît mai fericit, al unui concurs de împrejurări favorabile.

Ascultătorul se arăta atît de interesat de acest subiect, încît doctorul îi povesti pe larg cazul, ilustrîndu-l cînd cu degetul cel mare, cînd cu arătătorul, cînd cu vesta, ba, ceva mai mult, la cererea lui Jonas, se duse de se postă în picioare într-un colț al camerei, făcînd ba pe asasinul, ba pe victima, ceea ce sporea și mai mult efectul scenei. Sticla se golise, povestirea se terminase și Jonas se găsea în aceeași stare neobișnuită de bună dispoziție ca și mai înainte. Dacă, potrivit teoriei lui Jobling, cauza veseliei lui era o bună digestie, atunci cu siguranță că avea un stomac de struț.

La masă păstră aceeași voioșie, după masă rămase la fel, cu toate că avu de digerat bucate grele, stropite din belșug cu vinuri tari. La ora nouă era încă la fel de bine dispus. Și, cum era și o lampă în trăsură, el declară (cu o înjurătură) că se va aproviziona cu o pereche de cărți de joc și o sticlă de vin, pe care într-adevăr și le luă sub manta, îndreptîndu-se apoi spre ieșire.

— Dă-te la o parte, puștiule, și du-te la culcare !

Acest salut îl adresă domnului Bailey, care, cu mantaua pe el și cu cizmele în picioare, aștepta lîngă portiera trăsurii ca să-l ajute la urcat.

— Care culcare, domnule, că merg și eu, spuse Bailey.

Jonas coborî iute și înșfăcîndu-l pe domnul Bailey de guler intră cu el în vestibul, unde Montague tocmai își aprindea o țigară.

— Sper că n-ai de gînd să-l iei și pe maimuțoiul ăsta ?

— Ba da, spuse Montague.

Jonas zgîlțîi băiatul și-l îmbrînci cît colo. Din toată purtarea lui din ziua aceea, asta era singura acțiune care se potrivea cu felul său de a fi ; imediat după aceea însă izbucni în rîs și, prefăcîndu-se că-i aplică doctorului o lovitură care imita demonstrația magistralei operații chirurgicale, se urcă din nou în trăsură, instalîndu-se comod. Tovarășul său îl urmă imediat. Domnul Bailey se cățără și el la spate.

— Are să fie o noapte furtunoasă ! le strigă doctorul în momentul cînd porniră la drum.

CAPITOLUL XLII

Continuarea expediției domnului Jonas și a prietenului său.

Pronosticurile doctorului cu privire la vreme nu întîrziară să se adeverească. Deși timpul nu făcea parte dintre pacienții săi, și nici nu fusese chemat de vreun alt doctor la consult pentru a-și da părerea, repeziciunea cu care diagnosticul lui se confirmă, poate constitui o ilustrare a tactului său profesional, căci dacă toate semnele n-ar fi arătat în mod vădit că va fi o noapte furtunoasă, domnul Jobling nu și-ar fi compromis reputația, opinînd asupra acestui subiect. Se conducea cu atîta succes în profesiunea lui după acest principiu, încît nu l-ar fi neglijat, nici chiar în chestiunile cele mai neînsemnate.

Era o noapte din acelea calde și liniștite, cînd te așezi la fereastră și aștepți ca dintr-un moment într-altul să izbucnească tunetul, o noapte în care îți amintești de tot felul de istorii sinistre cu uragane și cutremure de pămînt, cu călători singuratici rătăciți pe întinsul unor cîmpii fără de margini și nave lovite de trăsnet în largul mării. În momentul acela, fulgere șerpuitoare brăzdau orizontul întunecat, iar vîntul aducea un vuiet înăbușit, ca și cum ar fi venit încărcat de ecouri de pe tărîmurile unde bubuia tunetul. Dar, cu toate că furtuna se apropia cu pași repezi, nu se dezlănțuise încă, și liniștea care domnea peste tot părea și mai lugubră, bîntuită de negre presimțiri ce pluteau în aer.

Era o beznă adîncă. Se puteau zări totuși norii grei, ce răspîndeau o lumină sinistră pe cerul mohorît, ca niște grămezi gigantice de aramă rumenite în cuptoare, care ar fi început să se răcească. Pînă atunci norii înaintaseră încet, dar fără răgaz ; acuma însă aproape că se opriseră-n loc, în timp ce trăsura gonea huruind și lăsînd în urmă, la fiecare colț de stradă, cîte un grup de oameni (cei mai mulți cu capul gol), care ieșiseră din case să se uite la cer. Începură apoi să cadă primii stropi mari de ploaie și tunetul bubui pe undeva pe aproape.

Jonas se așezase într-un colț al trăsurii, cu sticla pe genunchi, strîngîndu-i cu putere gîtul, de parcă ar fi vrut

să-l sfarme. Fascinat fără voia lui de priveliștea nopții, pusese cărțile de joc lîngă el, pe pernele trăsurii. La rîndul lui, Montague, printr-o reacție instinctivă, care li se păru amîndurora atît de firească, încît nu prilejui nici o observație din partea nici unuia dintre ei, stinse lampa. Rămaseră astfel tăcuți, în întuneric, privind pe geamul deschis, din față, posomorîtul spectacol care li se desfășura în fața ochilor.

Ieșiseră din Londra, dacă acela care a străbătut cale de-o poștă șoseaua cea mare poate să se considere ieșit din acest oraș imens. Din cînd în cînd întîlneau cîte un drumeț, grăbit să-și caute adăpost, sau cîte o căruță mătăhăloasă gonind spre același țel, în trapul greoi al cailor. Prin curți și prin șoproanele hanurilor înșirate de-a lungul drumului se zăreau pîlcuri de căruțe trase la adăpost, în timp ce chirigiii priveau afară, din prag și de la ferestrele deschise, sau ședeau înăuntru și se veseleau. Pretutindeni oamenii păreau că vor să-și țină tovărășie, numai să nu rămînă singuri, așa că, din mai toate casele pe lîngă care treceau, răsăreau chipuri curioase, care priveau furtuna, sau pe cei din trăsură.

Jonas n-avea nici un motiv să fie nervos și prost dispus, și totuși așa era. După ce mormăi un timp printre dinți, schimbîndu-și locul cînd într-o parte cînd în cealaltă, ridică geamul de lîngă el și se întoarse indispus cu spatele la tovarășul său, fără să-i mai arunce o singură privire, fără a mai catadicsi să întrerupă tăcerea în care se ferecase brusc.

Tunetul bubuia, fulgerele brăzdau văzduhul și turna cu găleata de parcă se mîniase cerul. Mergeau tot înainte, învăluiți cînd de o lumină orbitoare, cînd în bezna cea mai adîncă. Nu se opriră nici cînd ajunseră la primul popas ; cerură doar să li se schimbe caii. Și asta pentru că apucaseră cele cîteva minute de liniște, care deocamdată îi făcea să spere că furtuna se va domoli. Își continuară deci călătoria, ca mînați de furia uraganului. Deși nu schimbaseră nici zece cuvinte și ar fi putut foarte bine să rămînă undeva să se mai odihnească oleacă, păreau să se fi înțeles amîndoi să-și continue drumul, orice ar fi.

Tunetul bubuia din ce în ce mai tare, de parcă s-ar fi izbit de milioanele de bolți ale unui imens templu ce-

resc, fulgerele țîșneau tot mai dese și mai orbitoare, iar ploaia devenise un adevărat potop. Caii (călătoreau acum numai cu o pereche), înspăimîntați din cauza dîrelor de foc pe care fulgerele le lăsau în băltoacele drumului, se ridicau în două picioare și azvîrleau din copite. Totuși cei doi călători mergeau tot înainte, atrași parcă de un magnet nevăzut.

Ochiul, împrumutînd iuțeala fulgerelor, zărea la lumina lor efemeră o mulțime de lucruri pe care n-ar fi putut să le observe ziua-n amiaza mare, într-un interval de timp de cel puțin cincizeci de ori mai lung : clopotele din turnurile bisericilor, cu frînghiile lor și cu scripeții care le puneau în mișcare, cuiburi părăsite prin colțuri de streșini, chipuri înspăimîntate în căruțe cu coviltir, ai căror cai speriați făceau să sune lugubru zurgălăii printre detunăturile trăsnetelor, grape și pluguri părăsite pe ogoare, șesuri nesfîrșite brăzdate de garduri vii, întinse pînă la orizont, la poalele unei perdele de copaci pe care fulgerele o făceau să se contureze tot atît de deslușit ca și sperietorile de vrăbii înțelenite în lanul de fasole din apropiere. Într-o singură clipită, lumina aceea pîlpîitoare, orbitor de vie și de capricioasă, scotea în vileag, clar și precis, fiece lucru ; pe urmă, din galbenă începea să bată ba în roșu, ba în albastru, după care izbucnea din nou cu putere, încît totul părea scăldat în vîltoarea ei, pentru ca în clipa imediat următoare să se cufunde în cel mai adînc întuneric.

Se vede că fulgerele șerpuitoare care te orbeau cu lumina lor vie zămisliră, sau, mai bine zis, favorizară zămislirea unei stranii iluzii optice în ochii înmărmuriți ai lui Montague — iluzie ce dispăru tot așa de repede precum venise, dar la un moment dat acesta avu impresia că-l vede pe Jonas cu brațul ridicat, ținînd strîns sticla ca pe un ciocan, ca și cum s-ar fi pregătit să-l lovească în cap. În aceeași clipă observă, sau poate numai i se păru că observă pe figura tovarășului său, o expresie de nefirească surescitare pe care o avusese tot timpul zilei aceleia, de astă dată amestecată cu o ură atît de sălbatică și de fioroasă, încît s-ar fi simțit mai puțin înspăimîntat dacă s-ar fi pomenit față-n față cu un lup.

Montague scoase fără să vrea o exclamație, strigîndu-l pe surugiu, care opri caii numaidecît.

Probabil că se înșelase însă, deoarece tot timpul privise țintă spre Jonas, fără să-l vadă mișcîndu-se, iar Jonas stătea culcat în colțul lui ca și pînă acuma.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Jonas. Totdeauna ți se-ntîmplă să tresari așa din somn ?

— Aș putea să jur — răspunse celălalt — că n-am închis ochii o singură clipă.

— După ce ai să juri — spuse liniștit Jonas — am face bine să ne continuăm drumul, dacă numai pentru asta ai oprit trăsura.

Scoase cu dinții dopul de la sticlă, o duse la gură și trase o dușcă zdravănă.

— Mai bine n-am mai fi plecat în seara asta, spuse nervos Montague, dîndu-se instinctiv îndărăt și ghemuindu-se și mai mult în colțul lui. Asta nu-i noapte să umbli pe drumuri !

— Pe dracu ! spuse Jonas. Dumneata ești de vină. Dacă nu m-ai fi făcut să aștept toată ziua, la ora asta am fi fost la Salisbury, într-un pat bun, și am fi dormit duși. Ei, ce mai stăm ?

Montague scoase capul pe fereastră, apoi și-l vîrî iar înăuntru spunînd, ca și cum acesta fusese motivul neliniștei lui, că băiatul era ud pînă la piele.

— Așa-i trebuie ! spuse Jonas. Îmi pare bine. Dar de ce dracu ne-am oprit aici ? Vrei poate să-l pui la soare să se zvînte ?

— Aproape că-mi vine să-l iau înăuntru, răspunse Montague cu oarecare șovăială.

— Nu, mulțumesc — spuse Jonas — n-avem nevoie aici de curci plouate și mai ales de-o pușlama ca asta. Lasă-l să stea acolo unde se află. Sînt sigur că el nu se teme de tunete, nici de fulgere, cum se tem alții. Dă-i drumul, surugiule ! Ascultă, ce-ar fi să-l băgăm și pe ăsta înăuntru — mormăi Jonas rînjind — și caii !

— Mergi mai încet — îi strigă Montague surugiului — și vezi pe unde umbli. Erai să ne bagi într-un șanț cînd te-am strigat.

Nu era adevărat și Jonas se grăbi să i-o spună, cînd porniră din nou. Montague nu auzi, ori se prefăcu că n-aude, repetînd iarăși că asta nu era o noapte de plecat

la drum și din clipa aceea se arătă stăpînit de o ciudată neliniște, care-l ținu tot drumul.

Și tot din clipa aceea, Jonas își recăpătă buna dispoziție, dacă putem întrebuința acest cuvînt pentru a defini starea de spirit în care se afla cînd părăsise Londra. Ducea mereu sticla la gură, îngînînd frînturi de cîntece, fără să țină seama de ritm, melodie sau voce și-și îndemna tăcutul prieten să se veselească și el.

— Ești un tovarăș de drum foarte agreabil, dragă prietene — spuse în silă Montague — de altfel în genere dumneata ești un om cu vino-ncoace ; numai că astă-seară... Auzi ?

— Ba pe dracu ! Sigur că aud, ba și văd ! exclamă Jonas, acoperindu-și o clipă ochii cu mîna ca să-i apere de lumina orbitoare a fulgerelor care țîșneau de jur împrejurul lor. Dar ce-are a face ? Asta n-are nimic de-a face, nici cu noi, nici cu treburile noastre. Haide să cîntăm ceva !

De-o tună și-o fulgera
Pînă se va spăimînta
Chiar și viermele din iarbă
Sub spînzurătoarea neagră,
Pe cel mort nu-l va trezi,
Iar pe cel sortit pieirii
De ce-i scris nu-l va păzi !

Cîntecul ăsta trebuie să fie foarte vechi, adăugă Jonas, înjurînd și parcă mirîndu-se singur cum de i-a venit în cap. Nu l-am mai auzit din copilărie. Nu știu cum dracu mi-am amintit de el ; poate din cauza fulgerelor... *Pe cel mort nu-l va trezi...* Nu, sigur că nu. *Iar pe cel sortit pieirii...* Nu, nu, nu !... Ha ! ha ! ha ! *De ce-i scris nu-l va păzi !*

Veselia lui avea ceva sălbatic și bizar, în acord, oarecum, cu noaptea aceea, deși în același timp grosolănia lui pîngărea măreția cumplitei dezlănțuiri a stihiilor ; iar Montague, laș ca totdeauna, se ghemui și mai mult, îngrozit, în colțul lui. În loc să-l țină el în șah pe Jonas, se părea că rolurile se schimbaseră. Însă Montague înțelegea de ce. Își dădea seama că conștiința umilinței putea

trezi într-un om ca Jonas dorința de a afișa o independență zgomotoasă, încercînd să uite în felul acesta adevărata lui situație. Și Montague, care avea îndeobște destulă perspicacitate în asemenea cazuri, se convinse curînd că așa trebuie să fie. Totuși îl neliniștea o teamă nelămurită, era abătut și nu se simțea în largul lui.

Era sigur că nu dormise, dar probabil că-l înșelaseră ochii : căci acum, privindu-l pe Jonas prin întuneric, imaginația sa i-l înfățișa în toate atitudinile pe care i le putea inspira starea lui prezentă. Pe de altă parte știa foarte bine că Jonas n-avea nici un motiv să-l iubească și chiar admițînd că gestul care îl înspăimîntase atît de rău fusese real și nu o simplă iluzie, nu putea să tragă de aici nici o concluzie ; putea cel mult să afirme că se potrivea de minune cu veselia lui drăcească și că manifesta aceeași izbucnire de ură neputincioasă. „Dacă ar putea să mă omoare cu gîndul — își spuse aventurierul — n-aș mai avea mult de trăit."

Hotărî deci în sinea lui că, după ce se va folosi de Jonas, să-l țină cît se poate de strîns ; pînă atunci însă era mai bine să-l lase în plata Domnului. „Nu-i cine știe ce sacrificiu să-l suporți, se gîndea Montague. Pentru că, după ce-oi lua tot ce-o fi de luat, am s-o șterg în America — și atunci o să vedem noi cine rîde la urmă..."

Cam astea erau gîndurile ce-i stăruiau în minte. Se găcea în acea stare de spirit cînd aceleași idei îți revin mereu, pînă la obsesie. În ceea ce-l privește pe Jonas, se părea că el nu se gîndește la nimic, distrîndu-se de unul singur, în legea lui. Se înțeleseseră ca mai întîi să se oprească la Salisbury și de acolo să treacă pe la Pecksniff, a doua zi dimineață. Gîndul că-l va trage pe sfoară pe onorabilul său socru îl făcea pe simpaticul ginere să fie mai cu chef ca niciodată.

Pe măsură ce noaptea se apropia de sfîrșit, furtuna se potolea, deși în depărtare se mai auzea și acum bubuitul înăbușit și sinistru al tunetului. Fulgerele erau tot atît de dese și de puternice, cu toate că pericolul trecuse. Potopul de afară însă nu contenise.

Din nenorocire pentru ei, către ziuă, la ultimul popas, li se dădu o pereche de cai nărăvași, abia atunci scoși din grajd și înspăimîntați de furtună. În clipa cînd fură

scoși din grajd, noaptea tocmai se îngîna cu ziua, iar zorii nu făcuseră încă să pălească lumina orbitoare a fulgerelor, așa încît obiectele căpătau forme nelămurite și bizare, pe care altminteri ochii lor nu le-ar fi observat în timpul nopții. Pas de-i mai ține atunci în frîu ! La un moment dat, coborînd un povîrniș, zăriră ceva pe marginea șoselei, care-i făcu să se sperie și o luară înnebuniți la goană ; surugiul fu azvîrlit de la locul lui, iar trăsura tîrîtă la marginea unui șanț, după care bidiviii își făcură vînt la vale, furtunatici, răsturnînd-o.

Călătorii reușiseră să deschidă ușa și săriseră afară, dacă nu cumva fuseseră azvîrliți. Jonas fu primul care se ridică pe picioare. Îi era greață, se simțea slăbit, era năuc din cauza căderii. La cîțiva pași de el se afla un gard care înconjura un teren ; se tîrî pînă acolo și se rezemă de el, în timp ce toate îi jucau în fața ochilor. Încetul cu încetul își veni în fire și îl zări atunci pe Montague întins pe jos în nesimțire, la cîțiva pași de cai.

În aceeași clipă se însufleți brusc și, ca și cum un demon i-ar fi dat puteri noi, se repezi într-acolo, prinse caii de căpăstru și-i smuci cu toată puterea. Caii se împotriveau și se zbăteau atît de tare, încît cu fiecare mișcare copitele lor se apropiau mai mult de țeasta nenorocitului care zăcea în mijlocul drumului ; în cîteva secunde i-ar fi împrăștiat creierii pe jos.

În timpul acestei operații, Jonas se lupta cu caii de parcă ar fi pus un demon stăpînire pe el și căuta să-i atîțe prin strigătele lui.

— Hii ! urla el. Hii ! Mișcă ! Încă un pas ! Încă unul ! Încă ! Haide, draci împielițați ! Hii ! Hii !

Cînd văzu că surugiul, care se sculase de jos între timp, începu să alerge spre el strigîndu-i să se oprească, îndîrjirea lui Jonas nu mai cunoscu margini.

— Hii ! hii ! urla el.

— Doamne-Dumnezeule ! strigă surugiul. Domnul acela din drum... o să-l omorîți !

Aceleași strigăte și aceleași gesturi fără rost fură singurul răspuns. Atunci, cu riscul vieții, omul se repezi să-l salveze pe Montague, aruncîndu-se peste el și tîrîndu-l prin noroi și mărăcini, departe de orice pericol. După asta se întoarse în fugă la Jonas și, cu ajutorul unei custuri,

slobozi caii însîngerați, plini de zgîrieturi și încătușați de trăsura sfărîmată, lucru pe care pînă acuma nu avuseseră timp să-l facă.

— Ce spui, ce prezență de spirit ! Strașnică prezență de spirit ! strigă Jonas dînd din mîini ca un turbat. Ce te-ai fi făcut fără mine ?

— Fără mine nu știu ce s-ar fi întîmplat cu domnul celălalt, zău așa ! răspunse omul clătinînd din cap. Ar fi trebuit mai întîi să-l scoateți de acolo. Am crezut că s-a mîntuit cu el !

— Prezență de spirit, cobea dracului, prezență de spirit ! strigă Jonas cu un rîs strident. Crezi că e rănit ?

Se duseră lîngă el să se încredințeze. Văzîndu-l rezemat de gard și uitîndu-se în jur cu o privire rătăcită, Jonas mormăi ceva între dinți.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Montague. E rănit careva ?

— Pe dracu ! spuse Jonas. Cred că nu. Nu și-a frînt nimeni gîtul.

Îl ridicară și Montague încercă să meargă. Căzătura fusese puternică și tremura tot, dar în afară de cîteva zgîrieturi și cucuie, nu pățise nimic.

— Zgîrieturi și cucuie, hai ? spuse Jonas. Toți ne-am ales cu zgîrieturi și cucuie. Asta-i tot ?

— Cu toate că domnul n-are decît niște zgîrieturi și cîteva cucuie, apoi dacă ar mai fi rămas acolo o clipă mai mult n-aș mai fi dat pe el nici două cepe degerate, spuse surugiul. Dacă vi s-o mai întîmpla vreodată, domnule, vreo dandana ca asta (ceea ce, credeți-mă, nu vă doresc) lăsați calul în pace, așa cum a căzut, nu mai trageți de hățuri cînd știți că zace alături o scăfîrlie de om. A doua oară, cu siguranță c-o să moară careva cu zile și nu știu zău de n-ar fi murit și acum, dacă nu picam tocmai la țanc.

Jonas îi răspunse cu o înjurătură, poruncindu-i să tacă și să se ducă dracului. Montague, care ascultase foarte atent, fără să scoată o vorbă, schimbă el însuși discuția, spunînd :

— Unde-i băiatul ?

— Dracu să-l ia, că am și uitat de maimuțoiul ăla, răspunse Jonas. Ce s-o fi întîmplat cu el ?

După cîteva clipe îl găsiră și pe bietul Bailey. Fusese aruncat peste gard și zăcea întins pe cîmp, mai mult mort decît viu.

— Cînd spuneam aseară că mai bine n-aș fi plecat la drum — exclamă Montague — știam eu ce spun. Presimțeam că va fi o călătorie cu bucluc Uitați-vă la copilul ăsta !

— Asta-i tot ? mormăi Jonas. Dacă nu mai ai și alte motive...

— Atîta nu-ți ajunge ? întrebă iute Montague. Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun — răspunse Jonas aplecîndu-se asupra băiatului — că n-am știut că e copilul dumitale, nici că ai avea vreun motiv special să-i duci grija. Hei, ia scoală de aci !

Dar băiatul nu era în stare nici să se scoale de jos, nici să se țină pe picioare ; nu dădea nici un semn de viață, în afară doar de faptul că inima îi bătea slab de tot și neregulat. După ce se sfătuiră puțin, surugiul încălecă pe calul care avusese mai puțin de pătimit și cu multă precauție îl luă pe băiat în brațe, iar Montague și Jonas o porniră pe jos, ducînd celălalt cal de căpăstru și luptîndu-se amîndoi cu o valiză — și așa se îndreptară cu toții spre Salisbury.

— Dacă ai lua-o înainte, surugiule, ai ajunge în cîteva minute și ai putea să ne trimiți ajutoare, spuse Jonas. Haide, dă-i drumul !

— Nu, nu, strigă Montague, rămînem toți împreună.

— Parc-ai fi o curcă plouată. Nu cumva ți-e frică de hoți ? întrebă Jonas.

— Nu mi-e frică de nimic — răspunse celălalt, a cărui înfățișare și atitudine arătau tocmai contrariul — dar țin să fim împreună.

— Adineauri te prăpădeai cu firea de grija băiatului, spuse Jonas. Îți dai seama că s-ar putea să moară pe drum dacă mai zăbovim ?

— Da, da, știu ; rămînem totuși împreună.

Era limpede că nimic nu i-ar fi putut clinti hotărîrea. Jonas nu mai spuse deci nimic, deși i se citea destul de lămurit pe față ceea ce gîndea. Merseră prin urmare mai departe, împreună. Mai aveau încă vreo trei sau patru mile de făcut, ceea ce nu era un lucru prea ușor, dat fiind

drumul plin de hîrtoape, bagajul care-i stingherea în mers, durerile pe care le simțeau în tot corpul și halul în care se aflau. După ce făcură, tîrîș-grăpiș, o bună bucată de drum, ajunseră la un han unde treziră toată lumea din somn (era dis-de-dimineață). Trimiseră cîțiva oameni să se ocupe de trăsură și de lucrurile rămase în ea și sculară din somn un felcer care să îngrijească de cel mai grav lovit dintre ei. Repede și cu multă îndemînare, acesta făcu tot ce se mai putea face. Părerea lui era însă că domnul Bailey are o congestie cerebrală și că probabil zilele-i sînt numărate.

Dacă îngrijorarea pe care o arăta Montague la auzul acestei vești ar fi fost, cît de cît, lipsită de egoism, ar fi însemnat că mai există o scînteie de omenie în sufletul acela atît de uscat. Se vedea însă lămurit că are un motiv ascuns ca să țină atît de mult la tovărășia și prezența băiatului. După ce doctorul îi dădu și lui îngrijirile necesare, se retrase în odaia ce-i fusese pregătită, urmărit mereu de același gînd, deși între timp se luminase de-a binelea de ziuă.

„Aș fi dat bucuros o mie de lire sterline — își spuse el — numai să nu fi rămas fără băiat tocmai acum. Dar de întors, mă întorc singur, sînt hotărît. Îl las să plece mai întîi pe Chuzzlewit și pe urmă plec și eu. M-am săturat ! adăugă el, ștergîndu-și fruntea asudată. Încă douăzeci și patru de ore ca astea și încărunțesc înainte de vreme".

După ce cercetă camera, se uită pe sub pat, prin dulapuri și chiar pe după perdele, cu cea mai mare atenție. Deși era ziua-n amiaza mare, așa cum am spus, se duse la ușa pe care intrase și răsuci de trei ori cheia și abia după aceea se culcă. Camera mai avea o ușă, dar aceea era închisă cu cheia pe partea cealaltă și nu știa unde răspunde.

De spaimă, sau din pricina conștiinței lui încărcate, ușa aceasta îl obsedă și-n vis. Se făcea că ar fi deținut un secret îngrozitor, un secret pe care-l cunoștea și parcă nu-l cunoștea, cu toate că era și el amestecat pînă-n gît în toată treaba asta ; pînă și-n vis se afla în ghearele unei nesiguranțe chinuitoare în legătură cu acel secret. Visul acesta incoerent se împleti apoi cu altul. Ușa aceea părea să fie de la tainița unui dușman, a unei umbre, a unei

fantoșe și se făcea că el trebuia s-o păzească să fie veșnic închisă, ca nu cumva făptura cumplită de alături să ajungă la el. În acest scop, Nadget, împreună cu un necunoscut cu o rană sîngerîndă la cap (care îi reaminti că fuseseră prieteni în copilărie și chiar pomeni numele unui coleg de școală, de mult uitat) se străduiau s-o blindeze cu plăci de fier și s-o bată-n cuie, dar se munceau în zadar, pentru că rînd pe rînd cuiele se rupeau sau se transformau în nuiele subțiri de răchită, sau, și mai rău, în viermi. Lemnul ușii se crăpa mereu, sau se prefăcea în rumeguș, așa încît cuiele nu țineau, iar plăcile de fier se făceau sul, ca o hîrtie pusă pe foc. În timpul acesta, făptura de după ușă (el nu știa și nici nu voia să știe dacă avea o înfățișare de om sau de jivină) cîștiga teren. Clipa cea mai îngrozitoare fu atunci cînd omul rănit la cap îl întrebă dacă știe numele monstrului și-i spuse că i-l va șopti el. Atunci Montague căzu în genunchi, simțind cum îi îngheață sîngele în vine de spaimă și își astupă urechile ca să nu audă. Însă pricepu, după mișcarea buzelor, că omul pronunțase litera „J", după care, strigînd din răsputeri că secretul fusese descoperit și că deci erau cu toții pierduți, se trezi.

Trezindu-se, îl văzu pe Jonas în picioare lîngă pat, uitîndu-se fix la el, în vreme ce ușa cu pricina stătea larg deschisă.

În momentul în care privirile lor se întîlniră, Jonas făcu cîțiva pași înapoi, iar Montague sări din pat.

— Ei ! ei — spuse Jonas — văd că ești plin de viață în dimineața asta.

— Viață ! bolborosi celălalt și trase cu putere de cordonul soneriei. Ce cauți aici ?

— Ian te uită, e camera dumitale — răspunse Jonas — și eu eram cît pe ce să te întreb ce cauți dumneata aici. Camera mea e alături. Nimeni nu mi-a atras atenția aseară să nu deschid ușa asta. Credeam că dă în coridor și tocmai ieșisem să comand dejunul, fiindcă în camera mea nu este sonerie.

Între timp Montague îi deschisese servitorului care-i aducea apa caldă și cizmele. Acesta, auzind ultimele cuvinte ale lui Jonas, îi spuse că în odaie este sonerie și chiar

intră în camera alăturată ca să-i arate că se afla la căpătîiul patului.

— Probabil că n-am observat-o eu — spuse Jonas — dar n-are nici o importanță ; să comand dejunul ?

Montague încuviință. După ce Jonas intră înapoi în odaia lui, fluierînd un cîntec, Montague se și repezi la ușă să scoată cheia și să se încuie pe dinăuntru. Cheia însă fusese luată.

Împinse atunci o masă în ușă și se așeză ca să-și adune gîndurile, ca și cum încă nu s-ar fi dezmeticit din vis.

„Nenorocită călătorie ! spuse el de cîteva ori. Numai ghinioane am avut. Dar de întors, mă întorc singur. Alta la fel nu mai suport."

Presimțirea, sau mai bine zis superstiția că era o călătorie cu ghinion, nu-l făcu să renunțe la planul mîrșav pentru care pornise la drum. Se îmbrăcă deci cu mai multă grijă ca de obicei, ca să facă impresie asupra domnului Pecksniff și mulțumit că arăta ferchеș, că timpul era minunat, că un soare vesel făcea să strălucească crengile ude din fața ferestrei, își reveni în fire destul de bine ca să tragă cîteva înjurături rîndășești și să îngîne un crîmpei de cîntec.

Din cînd în cînd, totuși, mai bombănea printre dinți : „Orice ar fi, dar de întors, mă întorc singur acasă."

CAPITOLUL XLIII

Are o mare influență asupra sorții anumitor persoane. Domnul Pecksniff apare în toată splendoarea puterii sale, de care se folosește cu mărinimie și curaj.

In noaptea cu furtuna, doamna Lupin, stăpîna „Balaurului albastru", ședea singură la tejghea. Fie pentru că era singură, fie din cauza furtunii, sau poate din ambele motive, doamna Lupin era gînditoare, am putea spune chiar tristă. Stătea cu bărbia sprijinită în palmă, uitîndu-se afară pe ferestruica scundă care dădea în spatele casei (casa, fiind aproape toată năpădită de viță, era

întunecoasă chiar în zilele cu soare) și din cînd în cînd clătina din cap, oftînd : „Of ! vai de mine și de mine ! Of ! Doamne-Dumnezeule !"

Atmosfera era apăsătoare, chiar și în plăcutul și primitorul han al „Balaurului".

Întinderea nesfîrșită de izlazuri, de lanuri de grîu, povîrnișurile înverzite, coastele line, văile cu pîrîiașe limpezi, gardurile vii și numeroasele șiruri falnice de copaci — toate erau mohorîte și triste, începînd din dreptul geamurilor în romb ale ferestrei, pînă departe, în zare, unde tunetul părea că se sparge de lanțul dealurilor. Ploaia torențială culcase la pămînt coardele fragede ale viței de vie și vrejurile de iasomie și în mînia ei le făcuse una cu pămîntul, iar cînd fulgera, se vedeau frunzele tremurînde și plînse, înghesuindu-se unele într-altele și bătînd nerăbdătoare în geam, ca și cum ar fi cerut adăpost de teama nopții posomorîte.

Din respect pentru fulgere, doamna Lupin își mutase sfeșnicul pe cămin. Panerașul cu lucru stătea uitat alături de dînsa, mîncarea pusă pe o măsuță rotundă, lîngă ea, rămăsese neatinsă, iar cuțitul fusese închis undeva, de frică să nu atragă trăsnetul. Stătuse multă vreme așa, cu bărbia sprijinită în palmă, murmurînd din cînd în cînd : „Of, of, Doamne-Dumnezeule !"

Tocmai era pe punctul de a repeta încă o dată cuvintele astea, cînd auzi deschizîndu-se ușa de la intrare (pe care o închisese din cauza ploii) și văzu intrînd un călător, care, după ce împinse la loc ușa, se duse direct spre colțul dintre tejghea și bar și ceru cu o voce cam morocănoasă :

— O halbă de bere din aia bună !

Avea și de ce să fie morocănos, căci dacă ar fi stat toată ziua sub o cascadă n-ar fi ieșit de acolo atît de murat cum era acum. Se înfofolise tot, de nu i se vedeau decît ochii, într-o haină albastră, marinărească, din stofă groasă și purta pe cap o pălărie de mușama ceruită, cu boruri largi din care apa-i șiroia pe piept, pe spate și pe umeri. Își trăsese pălăria pe ochi și își ridicase gulerul hainei, pentru a se apăra mai bine de ploaie, așa că doamna Lupin nu-i zărea decît bărbia, ba chiar nici atît, căci de cîte ori îi întîlnea privirea, călătorul își ștergea

fața cu mîneca hainei sale păroase. Totuși, după forma bărbiei, doamna Lupin deduse că trebuie să fie om bun.

— Ce vreme afurisită ! intră în vorbă, amabilă, hangița.

Călătorul dădu din cap, scuturîndu-se ca un cîine Terra Nova.

— La bucătărie este foc și oameni cumsecade, nu vrei să te duci acolo să te usuci ?

— Nu, mulțumesc ! răspunse omul, cătînd spre bucătărie. Părea că știe unde este.

— Așa poți să te pricopsești c-o răceală zdravănă, să te dea gata ! spuse hangița.

— Nu mor eu așa ușor — răspunse călătorul — altfel de mult dădeam ortul popii. În sănătatea dumitale, coană !

Doamna Lupin îi mulțumi ; dar, în clipa cînd să ducă halba la gură, străinul se răzgîndi și o puse din nou pe tejghea. Se dădu puțin înapoi, privi în jur mișcîndu-se anevoie de încotoșmănat ce era și trăgîndu-și pălăria pe ochi spuse :

— Cum îi zice hanului ăstuia ? Nu cumva e „Balaurul albastru" ?

— Ba da, chiar „Balaurul", răspunse cu vădită satisfacție doamna Lupin.

— Atunci aveți aci o rubedenie de-a mea, doamnă, spuse călătorul : un flăcău pe care-l cheamă Tapley. Mark, băiatule — adăugă el, adresîndu-se localului — îți dădui de urmă, în sfîrșit !

Călătorul zgîndărise o veche rană a doamnei Lupin care, în timp ce se ridica să curețe lumînarea de pe cămin, răspunse fără să se întoarcă spre el :

— Nimeni — spuse ea — nu va fi mai bine primit la „Balaur", domnule, decît acela care îmi va aduce vești de la Mark. Dar au trecut multe-multe zile și multe-multe luni, de cînd a părăsit și casa asta și Anglia. Dumnezeu știe dacă bietul băiat o mai fi trăind ! și clătină din cap ; îi tremura glasul și probabil că îi tremura și mîna, căci îi trebui cam multișor pînă ce curăță mucul lumînării.

— Și unde a plecat, doamnă ? întrebă călătorul, cu o voce mai blîndă.

— În America, spuse doamna Lupin și mai mîhnită. A avut totdeauna o inimă largă și, cine știe, poate că în

clipa asta o fi la închisoare, sau condamnat la moarte, fiindcă i s-o fi făcut milă de vreun nenorocit de negru și l-o fi ajutat să evadeze. Cum de i-a venit să plece în America ? De s-ar fi dus măcar într-o țară unde nu-i atîta barbarie și unde sălbaticii se mănîncă cinstit unii pe alții și norocul e același pentru toată lumea.

Nemaiputîndu-se stăpîni, doamna Lupin izbucni în lacrimi și, cum se îndrepta spre un scaun pentru a-și da frîu slobod durerii, călătorul o prinse în brațe. Recunoscîndu-l, doamna Lupin scoase un strigăt de bucurie.

— Ba da ! lasă-mă... spuse Mark. Încă una !... încă una !... douăzeci ! Cum de nu m-ai recunoscut cu haina și cu pălăria asta ? Eu credeam că ai să-ți dai seama că sînt eu, oricum aș fi îmbrăcat. Încă zece !

— Sigur că te-aș fi recunoscut, dacă aș fi putut să te văd, dar nu puteam să-ți zăresc nici vîrful nasului și apoi vorbeai așa de răstit ! N-aș fi crezut niciodată că poți să te răstești așa la mine, Mark, chiar din ziua cînd ai să te întorci.

— Încă cincisprezece ! spuse Tapley. Ce frumoasă și tînără arăți ! Încă șase ! Astea șase n-au fost așa cum trebuie, să le luăm de la-nceput. Ce bine îmi pare că te văd ! Încă una ! Pe cuvîntul meu, niciodată n-am fost așa de vesel. Dar cum de astă dată n-am nici un merit, trebuie să-mi mai dai cîteva !

În sfîrșit, domnul Tapley își întrerupse calculele lui aritmetice, nu fiindcă i s-ar fi urît cu treaba asta, ci ca să-și mai tragă suflarea. Pauza îl făcu să-și amintească deodată :

— Domnul Martin Chuzzlewit e afară — spuse el — l-am lăsat să aștepte sub șopron pînă viu eu să văd dacă e cineva pe aici. Vream să stăm mai la o parte pînă ce ne-ai spune ce mai e pe aici și atunci să vedem ce avem de făcut.

— Nu-i nimeni pe-aici, în afară de oamenii care se încălzesc la bucătărie, răspunse hangița. Dacă ar ști că ai venit, Mark, de bucurie ar aprinde un foc mare în mijlocul uliței, cu toate că e tîrziu.

— Astă seară nu trebuie însă să afle nimeni, draga mea prietenă, spuse Mark. Așa că, te rog, închide hanul și fă un foc bun la bucătărie, iar cînd totul va fi gata, pune o lumînare în fereastră ca să știm că putem intra.

Încă una ! De abia aștept să aflu vești despre vechii mei prieteni. Ai să-mi povestești tot ce s-a întîmplat, nu-i așa ? Și despre domnul Pinch și despre cîinele măcelarului din colțul străzii, despre terrierul de peste drum, despre cățelul rotarului și despre toți ceilalți. Aseară, cînd am dat cu ochii de biserică, am crezut că acuși-acuși clopotnița o să-mi sară de gît să mă pupe. Încă una ! Nu vrei să mă mai lași ? Nici una mică, mică de tot, de bun găsit ?

— Ei, ajungă-ți acum, îl repezi hangița. Du-te încolo, cu năravurile astea străine !

— Ăsta nu-i năravstrăin ! strigă Mark. E de-al nostru, get-beget, la fel ca stridiile ! Încă una, pentru că-i de-a noastră și în semn de respect pentru țara în care trăim ! Nu pricepi ? Asta nu-i o chestiune particulară, numai între noi doi ; nu pe dumneata te sărut. Vin din țara patrioților, îmi sărut deci și eu patria !

Ar fi nedrept să acuzăm de răceală sau de indiferență dovezile de patriotism cu care Mark întovărăși această explicație. După ce își dovedi cu prisosință patriotismul, se duse după Martin, în timp ce doamna Lupin, emoționată la culme, se pregătea să-i găzduiască.

Nu trecu mult și cei ce se aciuaseră la bucătărie ieșiră afară, susținînd sus și tare că ceasul „Balaurului" merge cu jumătate de oră înainte și că probabil îl deranjase furtuna. Cu toate că Martin și Mark stăteau ca pe ghimpi, uzi leoarcă, frînți de oboseală, se simțiră înduioșați văzînd chipurile acelea atît de cunoscute. Cînd trecură pe lîngă șopron, îi petrecură cu privirea ; le rîdea inima de bucurie.

— Uite-l pe bătrînul croitor, Mark ! șopti Martin.

— Chiar el ! Ceva mai crăcănat ca-nainte, nu-i așa ? Acum ar putea să treacă printre picioarele lui o roabă ceva mai mare decît ultima oară cînd l-am văzut. Uite-l și pe Sam, domnule !

— Da, el e, spuse Martin. Sam, grăjdarul. Oare calul ăla al lui Pecksniff o mai fi trăind ?

— Sigur că trăiește, răspunse Mark. Acela-i un soi de cal ciolănos care trăiește mult, așa costeliv cum îl vezi ; ăla o să fie dat la gazetă sub titlul : „Cazuri excepționale de longevitate la patrupezi", dacă se poate spune că dobitocul ăsta a fost vreodată în viață de cînd e el pe lume. Iată-l și pe paracliser, domnule, beat mort ca-ntotdeauna.

— Îl văd, spuse Martin rîzînd. Vai, Doamne, ești ud ciuciulete, Mark !

— Eu ? D-apoi dumneavoastră !

— Nu chiar așa ca tine, spuse tovarășul său, foarte îngrijorat. Ți-am spus să nu stai tot timpul în partea de unde sufla vîntul și să mai schimbăm din cînd în cînd locul. Te-a bătut ploaia în față, cînd s-a pornit furtuna.

— Nici nu știți ce bine îmi pare, domnule — spuse Mark după un moment de tăcere — dacă-mi dați voie, cînd văd ce grijuliu sînteți cu mine. Să știți că n-am să vă ascult niciodată, dar nu se poate să nu observ cum vă purtați cu mine, de-atunci de cînd am zăcut bolnav, la Eden.

— Ei, lasă, Mark — spuse Martin — cu cît o să vorbim mai puțin despre asta, cu atît va fi mai bine. Parcă se vede o lumină la geam ?

— Da, este ! exclamă Mark. Dumnezeu să-i dea sănătate ! Ce harnică e ! Să mergem, sir ! Un vin bun, paturi moi și mîncare pe cinste pentru călători și animale !

Focul din bucătărie pîlpîia vesel, învîlvorat, masa era întinsă, apa de ceai cînta în ceainic, papucii erau pregătiți, nici cîrligul de tras cizmele nu lipsea. Felii groase de șuncă se rumeneau pe grătar, o jumătate duzină de ouă se prăjeau în tigaie, pe masă o sticlă pîntecoasă cu vișinată stătea lîngă stacana cu bere spumoasă, sus, atîrnate de grindă, spînzurau tot felul de bunătăți, după care îți lăsa gura apă — ai fi spus că-i destul să deschizi gura ca să-ți pice în ea ceva gustos, numai gata de înfulecat. Doamna Lupin, în grija ei pentru călătorii noștri, se descotorosise și de bucătăreasă, marea preoteasă a acestui templu, pregătindu-le ospățul cu propriile ei mînuțe generoase.

Cum să poți rezista la așa ceva ? Era imposibil ; chiar și o fantomă ar fi strîns-o în brațe, ceea ce făcu și Martin. Domnul Tapley (ca și cum abia atunci i-ar fi venit ideea asta cu totul surprinzătoare) îl imită, luînd un aer grav.

— Cu toate că adeseori am spus — rosti doamna Lupin rîzînd îmbujorată la față și potrivindu-și boneta — cu toate că adeseori am spus că tinerii de la domnul

Pecksniff sînt sufletul „Balaurului" și fără ei viața ar fi prea tristă ca să merite s-o mai trăiești, n-aș fi crezut niciodată că vreunul dintre ei va îndrăzni așa ceva, domnule Martin ! Dar și mai puțin aș fi crezut că în loc să mă supăr am să fiu încîntată că am fost prima care să-i ureze bun venit din America, atît lui cît și lui Mark Tapley...

— Prietenul lui, doamnă Lupin, îi luă vorba din gură Martin.

— Prietenul lui, repetă hangița vădit încîntată de această onoare, amenințîndu-l însă cu o furculiță pe domnul Tapley, să nu se-ntindă prea mult. N-aș fi crezut în viața mea una ca asta și cu atît mai puțin că o s-apuc să văd schimbări ca acelea pe care am să vi le povestesc după ce terminați masa !

— Ce vrei să spui — strigă Martin pălind — despre ce schimbări e vorba ?

— Dînsa e bine — îl liniști hangița — șade acum la domnul Pecksniff. Fiți pe pace. A rămas neschimbată ; ce să ne mai ascundem și să umblăm cu secrete, nu-i așa ? adăugă doamna Lupin. Vedeți doar că știu toată povestea.

— Dragă doamnă Lupin — răspunse Martin — dumneata se și cuvenea să fii la curent cu toată povestea și-mi pare foarte bine că ai și fost pusă la curent. Dar despre ce schimbări este vorba ? A murit cineva ?

— Nu, nu ! spuse hangița. Nu chiar așa. Dar vă jur că nu mai scoateți un cuvînt de la mine, pînă nu isprăviți de mîncat. Chiar dacă m-ați potopi cu cincizeci de întrebări dintr-o dată, uite, să știți, am să tac chitic.

Părea atît de hotărîtă, încît nu le mai rămînea nimic altceva de făcut, decît să termine cît mai repede cina. Și cum făcuseră drum lung și nu mîncaseră nimic de la prînz, nu trebui să-i îndemne prea mult ca să înfulece tot ce era pe masă. Operația ținu totuși mai mult decît s-ar fi așteptat ; de cinci sau șase ori, cînd credeau că au terminat, doamna Lupin le dovedi cu un aer victorios că se înșelaseră. În sfîrșit, timpul și natura lucrînd laolaltă, se dădură bătuți. Atunci, în papuci, cu picioarele întinse în fața focului (lucru tare plăcut, căci noaptea era foarte friguroasă și umedă), uitîndu-se la rumena și

înfloritoarea hangiță, cu gropițe în obraz, ai cărei ochi și păr ca abanosul străluceau în lumina focului, se pregătiră să asculte noutățile.

Povestirea doamnei Lupin fu întreruptă deseori de exclamații de mirare, atunci cînd le istorisea cum se despărțise domnul Pecksniff de fetele sale, mai apoi de domnul Pinch. Dar asta nu fu nimic pe lîngă indignarea lui Martin cînd hangița le destăinui, din cele auzite prin vecini, că domnul Pecksniff l-ar fi acaparat cu totul, trup și suflet, pe bătrînul domn Chuzzlewit, și ce cinste deosebită se gîndea să-i facă lui Mary. Auzind această ultimă veste, Martin își azvîrli papucii tocmai în celălalt capăt al bucătăriei și începu să-și tragă în picioare cizmele ude, cu vădita intenție de a se duce imediat să încheie socotelile cu un anumit domn, clocotind ca un cazan prea încins, căruia i-ar fi sărit prima supapă de siguranță.

— Aha ! fățarnicul cu vorbă dulce ! Aha ! dă-mi te rog și cealaltă cizmă, Mark !

— Unde vreți să vă duceți, domnule ? întrebă domnul Tapley, ocupat să zvînte la foc talpa cizmei, privind-o calm, de parcă ar fi fost o felie de pîine prăjită.

— Unde ? repetă Martin. Crezi oare că mai e timp de stat ?

Mark, la fel de calm, răspunse că așa credea.

— Serios ? i-o tăie Martin, mînios. Îți mulțumesc. Drept ce mă iei, mă rog ?

— Drept ceea ce sînteți, sir — spuse Mark — și în consecință sînt sigur că orice veți face va fi făcut cu chibzuială. Poftiți cizma.

Martin n-o mai luă și aruncîndu-i lui Mark o privire nerăbdătoare începu să se plimbe nervos prin bucătărie, cu o cizmă într-un picior și cu un ciorap într-altul. Aducîndu-și atunci aminte de Eden și de faptul că adeseori îi dăduse pînă la urmă dreptate lui Mark, se hotărî să se stăpînească și de data asta. Luă deci trăgătoarea de cizme, se sprijini cu o mînă de umărul prietenului său, își scoase cizma, își ridică papucii de pe jos, îi încălță și se așeză la locul lui. Nu se putu stăpîni totuși să nu

bodogănească printre dinți, înfundîndu-și mîinile în buzunare :

— Un ticălos ca Pecksniff, auzi dumneata ! Zău, e nemaipomenit !

Și tot așa nu se putu abține să nu amenințe din cînd în cînd, furios, căminul cu pumnul, gata-gata să izbucnească. Dar asta nu dură mult ; pe urmă o ascultă pe doamna Lupin pînă la sfîrșit, dacă nu liniștit, cel puțin fără s-o mai întrerupă.

— Cît despre domnul Pecksniff — adăugă hangița, terminîndu-și povestirea (și spunînd asta își înfoie rochia cu mînuțele, clătinînd de cîteva ori din cap) — nu știu ce să mai zic. Probabil că l-a deocheat cineva, căci nu-mi vine să cred că un gentleman care vorbește atît de frumos poate să se poarte în halul ăsta.

Un gentleman care vorbește frumos ! Cîți oameni nu sînt pe lumea asta care pentru același motiv își apără cu îndîrjire Pecksniffii lor, părăsindu-și semenii cinstiți, în cazul cînd acești Pecksniffi îi ponegresc !

— Dar și domnul Pinch — urmă hangița — dacă a existat vreodată pe lume un om bun ca pîinea caldă, blînd și cinstit, atunci cu siguranță că îl cheamă Pinch. Cine ar putea să spună însă dacă nu cumva cearta care a izbucnit între el și domnul Pecksniff n-a fost tocmai din pricina domnului Chuzzlewit. Asta numai ei o pot ști, căci domnul Pinch, deși un om atît de potolit, e foarte mîndru, și la plecare n-a spus nimănui nici un cuvințel, nici chiar mie, deși se vedea că tare era amărît.

— Bietul Tom ! spuse Martin, cu remușcare în glas.

— Din fericire — continuă hangița — am aflat cu bucurie că stă cu sora lui și îi merge bine. Chiar ieri mi-a trimis prin poștă o mică... (aici se înroși) o mică sumă pe care am îndrăznit să i-o împrumut la plecare. Îmi mulțumește și îmi spune că a găsit o slujbă bună și nu mai are nevoie de bani. E aceeași bancnotă, nici nu s-a atins de ea. Să-mi fi spus cineva că am să primesc vreodată înapoi o bancnotă fără să simt nici atîtica plăcere, zău că n-aș fi crezut !

— Asta-i o vorbă pornită din inimă — grăi Martin — nu-i așa, Mark ?

— Orice cuvînt al ei e pornit din inimă, răspunse domnul Tapley. Fără asta și fără licență[1] n-ar mai fi balaurul „Balaur". Și acum, după ce ne-am potolit oleacă, să revenim la chestiunea care ne interesează, domnule. Ce aveți de gînd să faceți ? Dacă nu sînteți prea mîndru și vă puteți hotărî la pasul de care vorbeați pe drum, asta cred c-ar fi cea mai bună soluție. Dacă ați greșit față de bunicul dumneavoastră, la plecare (și eu cred că ați greșit, iertați-mă că v-o spun, dar e cazul), curaj, domnule ! Duceți-vă și mărturisiți-vă greșeala, încercați să-i înmuiați inima. Nu mai pregetați ! E mult mai în vîrstă decît dumneavoastră și chiar dacă a fost cam iute, apoi și dumneavoastră să știți că v-ați dovedit tot atît de iute. Treacă de la dumneavoastră, domnule, ascultați-mă pe mine.

Elocvența domnului Tapley avu un efect neîntîrziat asupra lui Martin ; totuși, tînărul încă mai stătea în cumpănă, căutînd să-i explice cam în acest chip șovăiala :

— E foarte adevărat și drept ceea ce spui, Mark, și dacă ar fi vorba numai să mă umilesc în fața lui, n-aș sta o clipă la îndoială. Dar vezi că dînsul aflîndu-se complet sub influența fățarnicului ăluia și nemaiavînd, dacă e așa cum se spune, nici păreri, nici voință proprie, ar însemna să îngenunchez, nu la picioarele lui, ci la picioarele lui Pecksniff, iar dacă voi fi refuzat (și la gîndul acesta Martin se înroși tot), nu va fi el, un om de un sînge cu mine care se va întoarce împotriva mea, ci Pecksniff... Pecksniff, Mark !

— Da, dar noi știm dinainte — răspunse diplomatul domn Tapley — că Pecksniff e o tîrîtură, un ticălos, un pungaș.

— Un pungaș periculos, întări Martin.

— Un pungaș periculos ! Noi știm dinainte asta, sir, și deci nu-i nici o rușine să fii înlăturat de Pecksniff. Ducă-se dracului ! exclamă domnul Tapley cu toată elocvența. Cine e el ? ! Nu poate să ne umilească decît doar dacă noi i-am permite, sau dacă ne-ar face cine știe ce hatîr și, în cazul cînd ar avea îndrăzneala să facă una ca asta, vom ști să-i spunem pe față părerea noastră, nu-i

[1] E vorba de licența pentru vînzarea băuturilor spirtoase.

așa ? Pecksniff ! repetă cu un nemaipomenit dispreț domnul Tapley. Ce-i aia Pecksniff ? Cine-i Pecksniff ? Ce înseamnă Pecksniff de-i dăm atîta importanță ? În primul rînd nu facem asta pentru *noi*, și apăsă cu tîlc pe acest cuvînt, privindu-l drept în ochi pe Martin, ci pentru o tînără domnișoară, care de asemenea e necăjită și oricît de puțini sorți de izbîndă am avea, nu ne-om împiedica noi de unul ca Pecksniff ! N-am auzit încă spunîndu-se că Pecksniff ar face legile în parlament. Pecksniff ! În locul dumneavoastră nici măcar nu m-aș uita la el, nici nu l-aș asculta și nici nu l-aș băga în seamă, dacă l-aș întîlni. Pecksniff ! așa i-aș spune eu prețului de la ușă, dacă-mi dați voie, mai mult nici nu merită.

Mare fu mirarea doamnei Lupin (și chiar a domnului Tapley însuși) în fața acestui șuvoi de cuvinte. Martin însă, care tot timpul ăsta privise tăcut focul, răspunse cu un aer gînditor :

— Mark, ai dreptate ; și chiar dacă n-ai avea, așa trebuie să fac și așa voi face.

— Încă o vorbuliță, domnule, adăugă Mark. Nu vă ocupați de omul acesta decît atît cît este nevoie ca să nu-i dați prea mult nas. Nu faceți într-ascuns nimic de care el s-ar putea folosi împotriva dumneavoastră, mai înainte de a fi dat ochi cu dînșii. Nici măcar nu încercați s-o vedeți pe domnișoara Mary mîine dimineață ; buna noastră prietenă, aci de față (și Mark Tapley îi dărui un zîmbet hangiței), o va pregăti pentru ce o să mai urmeze și îi va duce și biletul, dacă doriți cumva să-i trimiteți vreo scrisorică. Știe ea cum să facă, nu-i așa ? (Doamna Lupin rîse, dîndu-și capul pe spate.) Atunci o să intrați mîndru și cu fruntea sus, așa cum trebuie să fie un gentleman, care poate să spună : „N-am făcut nimic pe furiș, n-am dat tîrcoale nimănui, iată-mă, am venit să vă cer iertare !“ Domnul să vă aibă în paza sa !

Martin zîmbi, însă simți că sfatul e bun și se hotărî să-l urmeze. După ce aflară de la doamna Lupin că Pecksniff se întorsese de la acea măreață ceremonie unde avuseseră și ei fericitul prilej să-l admire în plină glorie și după ce întocmiră pînă în cele mai mici amănunte planul de bătaie, se duseră la culcare cu gîndul la ziua de mîine.

Potrivit planului lor, domnul Tapley ieşi a doua zi dimineaţă, după micul dejun, să ducă o scrisoare din partea lui Martin bunicului său, în care îi cerea o întrevedere de cîteva clipe. Ferindu-se pe drum de toţi acei care ar fi putut să-l recunoască, deoarece îşi rezervase pentru altă dată plăcerea de a primi urările de bun venit ale numeroşilor săi prieteni, sosi curînd în faţa casei domnului Pecksniff. La uşă îşi ticlui o mutră atît de impasibilă, încît nici cel mai dibaci psiholog nu ar fi putut ghici la ce se gîndea, sau dacă se gîndea la ceva, şi bătu, fără să mai zăbovească.

Era imposibil ca un observator atît de ager ca domnul Tapley să nu-l fi zărit de la început pe domnul Pecksniff, care îşi turtea nasul de geamul salonului, încercînd să vadă cu coada ochiului cine bate la uşă. Pentru a zădărnici tentativa inamicului, Tapley se urcă pe treapta cea mai de sus a scării, în aşa fel încît nu i se vedea decît fundul pălăriei. Se pare însă că domnul Pecksniff îl recunoscuse, căci nu trecu mult şi Mark îi auzi pantofii scîrţîind, în timp ce se apropia să deschidă el însuşi uşa.

Domnul Pecksniff era vesel ca totdeauna şi fredona ceva, îndreptîndu-se spre uşă.

— Bună ziua, domnule ! spuse Mark.

— Ah ! se miră domnul Pecksniff. Pare-mi-se că e Tapley. Fiul risipitor s-a întors !... N-avem nevoie de bere, prietene !

— Vă mulţumesc, domnule, spuse Mark, dar chiar dacă aţi avea nevoie, n-aş putea să vă servesc. Am venit cu o scrisoare şi aştept răspuns.

— O scrisoare pentru mine — se miră din nou domnul Pecksniff — la care aştepţi un răspuns ?

— Nu, nu-i pentru dumneavoastră, domnule, răspunse Mark, arătînd adresa. Mi se pare că scrie Chuzzlewit pe plic.

— Aha ! replică domnul Pecksniff. Foarte bine, mulţumesc ; şi de la cine e scrisoarea asta, dragă băiete ?

— Domnul care o trimite şi-a scris numele înăuntru, domnule, răspunse cu o politeţe exagerată domnul Tapley. L-am văzut iscălindu-se, în timp ce aşteptam s-o aduc.

— Şi vrea un răspuns, nu-i aşa ? întrebă domnul Pecksniff.

Mark răspunse afirmativ.

— Va primi un răspuns, bineînțeles, spuse domnul Pecksniff și rupse scrisoarea în bucățele mici, cu atîta delicatețe și amabilitate, încît ai fi crezut că nu poate exista un răspuns mai drăguț. Fii așa de bun și dă-i asta, împreună cu toate urările mele de bine. Bună ziua!

Cu aceste cuvinte îi întinse lui Mark bucățile de hîrtie, intră înăuntru și îi închise ușa în nas.

Mark se gîndi că e mai bine să-și stăpînească pornirile personale și să se întoarcă la han. De altfel se și așteptaseră la o asemenea primire, așa că lăsară să mai treacă vreun ceas pentru a face o nouă încercare. După acest scurt răgaz, se duseră din nou la domnul Pecksniff, împreună. De astă dată ciocăni Martin, în timp ce domnul Tapley se pregătea să-și bage piciorul și umărul în ușă, îndată ce va veni cineva să le deschidă, forțîndu-l astfel pe inamic să accepte întrevederea. Precauție inutilă, căci abia apucaseră să bată și apăru servitoarea. Martin, urmat îndeaproape de aliatul său credincios, o zbughi repede înăuntru, pe sub nasul ei, așa cum hotărîse mai dinainte să facă în acest caz, deschise ușa salonului unde își închipuia că se află bătrînul și intră în cameră fără să fi fost anunțat, trezindu-se deodată față în față cu bunicul său.

Domnul Pecksniff era și el acolo, ca și Mary.

În clipa cînd privirile lor se întîlniră, Martin îl văzu pe bătrîn aplecîndu-și capul argintiu și ascunzîndu-și fața în mîini.

Lucrul acesta îl zgudui adînc. Această dovadă a dragostei pe care încă i-o mai purta bunicul, această ultimă întăritură a mîndrei cetăți, pe care altă dată o construise cu atîta semeție și atîtea speranțe, l-ar fi mișcat pe Martin chiar înainte vreme, cînd era egoist și ușuratic. Acum însă — cînd aceste defecte dispăruseră și cînd îl privea cu alți ochi pe vechiul lui prieten, care îl crescuse din copilărie, îmbătrînit și bolnav — ciuda, încăpățînarea, trufia și orgoliul lui se topiră în fața lacrimilor ce brăzdau obrajii zbîrciți ai bunicului. Nu avea puterea să le privească. Nu putea să suporte gîndul că el le pricinuise, că fuseseră stîrnite de o tristă amintire, că erau mustrările unui trecut de-a pururi apus.

Înaintă să apuce mîna bătrînului, însă domnul Pecksniff se repezi între ei.

— Nu, tinere ! zise domnul Pecksniff, lovindu-se cu o mînă în piept, în timp ce pe cealaltă o punea pavăză în fața bătrînului, ca și cum ar fi vrut să-l ocrotească. Nu, domnule ! Nu se poate. Lovește aici, domnule, aici ! Îndreaptă-ți săgețile împotriva mea, nu împotriva lui !

— Bunicule ! strigă Martin. Ascultă-mă, bunicule, lasă-mă să-ți vorbesc, te implor.

— Cum îndrăznești, domnule ! Cum îndrăznești ? interveni iar domnul Pecksniff, schimbîndu-și mereu poziția în așa fel încît să stea tot timpul între dînșii. Nu-i de ajuns că ai pătruns în casa mea ca un hoț în puterea nopții, vreau să zic ca un hoț în puterea zilei — căci atunci cînd e vorba de adevăr nici o imagine nu e de prisos — împreună cu tovarășii dumitale de dezmățuri, ca ei să-și proptească spinarea de ușile oamenilor, să nu mai poată nici ieși, nici intra nimeni de-ai casei ? Mark ședea într-adevăr proptit așa, rămînînd imperturbabil pe poziție. Și după toate astea mai îndrăznești să ridici mîna asupra virtuții însăși, cu părul ei alb ? Cum îndrăznești să faci asta ? Află atunci, domnule, că are cine s-o apere. Eu îi voi fi pavăză, tinere. Poftim, vino, lovește, domnule. Hai ! Trage foc !

— Pecksniff — îi spuse bătrînul, cu o voce slabă — calmează-te, stai liniștit !

— Nu pot să stau liniștit — strigă domnul Pecksniff — nu vreau să stau liniștit. Binefăcătorul meu ! Prietene ! Nici măcar la mine în casă să nu găsești un refugiu pentru părul dumitale alb ?

— Dă-te la o parte — spuse bătrînul întinzînd mîna — și lasă-mă să văd pe cel ce mi-a fost atît de drag odinioară !

— Se cuvine să-l vezi — spuse domnul Pecksniff — e bine să-l vezi, nobilul meu prieten ; chiar e recomandabil să-l contempli în adevărata lui lumină. Privește-l. Iată-l, domnule. Ăsta e !

Martin ar fi trebuit să fie un supraom ca să nu-și arate mînia și disprețul pe care i-l stîrnea domnul Pecksniff. Mai mult, însă, tînărul nici nu observase, după toate aparențele, că numitul domn e de față, sau că există

pe lume. Ca să spunem adevărul, intrînd în salon, Martin îl privise fără să vrea cu un dispreț suveran, dar după aceea nu-i mai dăduse nici o atenție, ca și cum ar fi fost absent.

Rostind aceste cuvinte, domnul Pecksniff se trase la o parte, făcîndu-i pe plac bătrînului. Acesta luă mîna lui Mary Graham, părînd a-i spune încet și cu bunătate să nu se sperie, o împinse binișor în spatele fotoliului său și-și privi lung nepotul.

— Da, el este, el este. Spune ce ai de spus, dar nu te apropia mai mult, îl pofti el.

— În marea lui dragoste de dreptate — explică domnul Pecksniff — se îndură să-l asculte chiar pe nenorocitul ăsta, deși știe foarte bine că n-are să folosească la nimic. Ce suflet curat!

Domnul Pecksniff nu se adresă nimănui în special, ci, luînd asupră-și rolul corului din tragedia antică, își exprimă cu voce tare părerea, ca un comentariu asupra scenei ce se desfășura sub ochii lui.

— Bunicule — spuse grav Martin — după o călătorie anevoiasă, după o viață plină de greutăți, după boală, după ce am îndurat mizerie și lipsuri de tot felul, după atîtea necazuri și dezamăgiri, după ce m-a părăsit curajul și am căzut în ghearele deznădejdii, mă reîntorc acum la dumneata.

— Vagabonzi de-alde ăștia — spuse domnul Pecksniff în rolul corului antic — se reîntorc totdeauna acasă după ce s-au săturat de bătut drumurile și văd că nu le-au ieșit socotelile așa cum credeau.

— Dacă n-aș fi avut parte de omul acesta credincios —spuse Martin întorcîndu-se spre Mark — pe care l-am cunoscut aici, și care a plecat cu mine, de bunăvoie, ca servitor, dar de-atunci mi-a devenit prietenul cel mai devotat și mai săritor, dacă nu l-aș fi avut pe el, aș fi murit acolo, departe de țară, fără nici un sprijin, nemîngîiat la gîndul că nimeni nu va cunoaște soarta mea nenorocită, nici măcar acei care s-ar interesa de mine... O! de mi-ai îngădui să-ți povestesc toate astea.

Bătrînul se uită la domnul Pecksniff și domnul Pecksniff la el.

— Ați spus ceva, bunul meu prieten ? întrebă domnul Pecksniff zîmbind. Bătrînul răspunse că nu. Știu ce gîndiți acuma, reluă cu același zîmbet domnul Pecksniff. Lăsați-l să continue. Merită să studiezi, atunci cînd ai prilejul, cum se dezvoltă înclinațiile egoiste și dorințele interesate în sufletul omenesc. Lăsați-l să continue.

— Continuă, spuse bătrînul, care părea că repetă mecanic ceea ce-i sugera domnul Pecksniff.

— Eram atît de sărman, într-un hal de mizerie atît de cumplit — urmă Martin — că acolo, printre străini, a trebuit să cer ajutorul unuia dintre ei ca să mă pot întoarce în patrie. Tot ce îți spun acuma, știu, nu e în favoarea mea, îmi dau foarte bine seama ; te-ar face mai curînd să crezi că numai nevoia m-a adus aici și nu dragostea sau căința. Cînd te-am părăsit, bunicule, meritam să ai asemenea bănuieli în privința mea, dar acum nu merit, nu, zău nu merit.

Corul antic își vîrî mîna printre nasturii jiletcii și iarăși zîmbi, rostind :

— Lăsați-l să continue, bunul meu prieten, lăsați-l să continue ; știu foarte bine ce gîndiți, dar nu-i spuneți nimic deocamdată !

Bătrînul Martin își ridică din nou ochii spre Pecksniff, și, ca și cum ar fi ascultat de îndemnul privirii și vorbelor lui, repetă :

— Continuă.

— Nu mai am mult — răspunse Martin — și tot ce spun, o spun fără prea mare speranță că voi fi crezut (cu toate că am simțit o rază de nădejde în clipa cînd am intrat), dar poți să mă crezi, bunicule ! Te rog, măcar să crezi că spun adevărul, măcar atît.

— Ah ! Adevăr ! strigă corul ridicînd ochii spre cer. Numele tău veșnic luat în deșert de către cei răi ! Tu nu sălășluiești în fundul vreunui puț, vorbă sfîntă, ci pe buzele celor fățarnici ! Ce greu e să ai de-a face cu oamenii ăștia, dragă domnule (adăugă el, adresîndu-se bătrînului Chuzzlewit), dar smerenia trebuie să ne învețe să-i suportăm cu răbdare. Să ne socotim printre cei puțini care-și fac datoria. Dacă e adevărat — continuă corul, luîndu-și zborul spre culmi — dacă e adevărat, așa cum grăiește poetul, că Anglia așteaptă ca fiecare să-și facă

datoria, Anglia este desigur țara cea mai credulă din lume și din pricina asta vom fi mereu expuși să suferim decepții.

Martin se uită la bătrîn și, după ce aruncă o privire spre Mary — care stătea rezemată de spătarul fotoliului, cu fața în palme — continuă :

— În ceea ce privește cauza inițială a neînțelegerii dintre noi, mintea și inima mea nu se pot schimba. Tot ce-am suferit de atunci încoace n-a făcut decît să mă întărească și mai mult. N-aș putea să spun că îmi pare rău, că sînt nehotărît, sau că mi-e rușine de ce-a fost. Știu, de altfel, că nici n-ai dori aceasta. Dar singurătatea și mizeria mi-au ajutat să-mi dau seama că m-aș fi putut încrede în dragostea dumitale, dacă aș fi apelat bărbătește la ea și că te-aș fi cîștigat ușor de partea mea dacă aș fi fost mai chibzuit și mai înțelegător față de dumneata, dacă m-aș fi gîndit mai puțin la mine și mai mult la dumneata. Am venit aici hotărît să-ți spun toate acestea și să-ți cer iertare. Nu atît pentru că aș spera ceva în viitor, ci pentru că îmi pare rău de ceea ce s-a întîmplat în trecut, căci tot ceea ce aștept de la dumneata de aci încolo este să mă ajuți să trăiesc. Ajută-mă să găsesc o posibilitate de a munci cinstit și voi munci cinstit. Îmi dau seama că așa cum se prezintă lucrurile acum, nu sînt tocmai în favoarea mea și s-ar putea să crezi că toate acestea sînt pornite numai din egoism ; nu-ți cer decît să mă pui la încercare. Pune-mă la încercare și vei vedea că nu mai sînt tînărul încăpățînat și trufaș de altădată, iar viața grea pe care am dus-o a fost pentru mine o școală severă care m-a învățat multe. Lasă vocea sîngelui și amintirile să vorbească în favoarea mea, bunicule, și din pricina unei singure greșeli, oricît de gravă ar fi fost ea, nu mă alunga pentru totdeauna !

După ce termină, bătrînul își aplecă din nou capul, ascunzîndu-și fața în palme.

— Dragul meu domn — exclamă domnul Pecksniff aplecîndu-se asupra lui — nu trebuie să vă lăsați covîrșit de emoție. E foarte firesc și foarte frumos din partea dumneavoastră, dar nu se cade ca nerușinarea unui om pe care l-ați gonit de atîta vreme, să vă înduioșeze în ase-

menea hal ! Fiți tare ! Gîndiți-vă, gîndiți-vă la Mine, bunul meu prieten.

— Da — răspunse bătrînul Martin, ridicînd ochii spre ei — acum îmi vin în fire. Da, sigur că da.

— Se poate ? continuă lovindu-l în glumă peste braț domnul Pecksniff, care trase un scaun și se așeză lîngă el. Se poate una ca asta ? Unde-i tăria de caracter a bunului meu concetățean, dacă îmi dați voie să întrebuințez această expresie amicală ? E oare nevoie să-l dojenesc pe un om pe care-l consider tot atît de ferm ca și mine, sau să deschid ochii unei persoane atît de inteligente ? Eu cred că nu e cazul.

— Nu, nu, nu-i cazul, întări bătrînul. A fost o emoție trecătoare, nimic mai mult.

— Se întîmplă de multe ori — reluă domnul Pecksniff — ca indignarea să umple de lacrimi fierbinți ochii unui om cinstit, știu asta, da (și își șterse îndelung ochii), dar avem datorii mai înalte de îndeplinit. Fiți tare, domnule Chuzzlewit. Vreți să mă fac eu interpretul gîndurilor dumneavoastră ?

— Da, răspunse bătrînul Martin, lăsîndu-se pe spatele fotoliului și privindu-l pe jumătate absent și pe jumătate admirativ, ca și cum ar fi fost fascinat de el. Vorbește în locul meu, Pecksniff, îți mulțumesc. Ești un prieten credincios, îți mulțumesc !

— Nu mă înduioșați, domnule — spuse Pecksniff strîngîndu-i tare mîna — altfel nu voi mai avea puterea să-mi îndeplinesc misiunea. Nu-mi face de loc plăcere, bunul meu prieten, să vorbesc cu individul aci de față, căci după cele ce am aflat din gura dumneavoastră despre purtarea lui nedemnă l-am alungat imediat de la mine din casă și am jurat să nu mai am niciodată de-a face cu el. Însă dacă doriți dumneavoastră... dorința dumneavoastră este pentru mine un ordin. Tinere, ușa e în spatele tovarășului dumitale de dezmățuri. Ar trebui să roșești dacă mai ai un pic de rușine ; dacă nu mai ai, pleacă fără să roșești.

Martin, în tot timpul acesta se uita drept la bunicul său, ca și cum în salon ar fi domnit cea mai deplină tăcere. La rîndul său, bătrînul privea țintă la domnul Pecksniff.

— Cînd ți-am poruncit să părăsești casa aceasta, atunci cînd te-am dat pe ușă afară — spuse domnul Pecksniff — cînd, indignat la culme de purtarea dumitale nerușinată față de acest suflet atît de nobil, ți-am strigat : ieși ! am mărturisit că sînt mîhnit de destrăbălarea dumitale. Astăzi însă lacrima care strălucește în ochii mei nu e pentru dumneata. Pentru el o vărs, domnule, pentru el.

Și domnul Pecksniff lăsă să cadă ca din întîmplare lacrima cu pricina drept pe chelia domnului Chuzzlewit, apoi se grăbi s-o șteargă cu batista, cerîndu-și iertare.

— Am vărsat-o, domnule, pentru acela pe care ai vrea să-l faci victima vicleșugurilor dumitale — spuse domnul Pecksniff — pe care cauți să-l înșeli, să-l furi și să-l induci în eroare. E o lacrimă de dragoste și de admirație pentru el, nicidecum o lacrimă de milă, căci, din fericire, își dă seama cu cine are de-a face. Dumneata nu vei mai putea să-i pricinuiești nici un fel de supărare, domnule — strigă domnul Pecksniff luînd avînt — atîta timp cît eu voi fi în viață. Doar dacă vei trece peste cadavrul meu, lucru pe care sînt sigur că ai fi în stare și c chiar probabil că-l vei face. Îmi închipui foarte ușor ce mulțumire ar simți, săvîrșind acest atentat, un suflet ca al dumitale. Dar atîta timp cît voi fi eu în viață, va trebui să mă lovești pe mine întîi ca să poți ajunge la dînsul. Da. Și în cazul acesta — adăugă domnul Pecksniff clătinînd din cap cu un amestec de satisfacție și indignare — în cazul acesta ai să-ți dai seama că nu sînt un adversar de disprețuit.

Martin continuă a-și privi cu blîndețe bunicul.

— Nu ai nici un răspuns să-mi dai — întrebă el într-un tîrziu — nici un cuvînt ?

— Ai auzit ce ți-a spus, răspunse bătrînul, fără să-și întoarcă privirea de la domnul Pecksniff, care îi făcea semne de îmbărbătare.

— N-am auzit vocea dumitale, n-a fost inima dumitale aceea care mi-a vorbit, îi replică Martin.

— Mai spune o dată, rosti bătrînul, uitîndu-se mai departe la domnul Pecksniff.

— Nu aud — răspunse Martin tot atît de calm ca la începutul scenei, dar și mai hotărît încă, în timp ce Peck-

sniff se făcea tot mai mic, covîrșit de disprețul lui — nu aud decît ce-mi spui dumneata, bunicule.

Poate era un noroc pentru domnul Pecksniff că venerabilul său prieten nu avea ochi decît pentru el, căci, dacă s-ar fi uitat la Martin și ar fi încercat să compare atitudinea acestuia cu aceea a zelosului și dezinteresatului său apărător, cel din urmă s-ar fi găsit într-o situație cu totul dezavantajoasă, la fel ca în ziua memorabilă cînd își încheiase socotelile cu Tom Pinch. Ai fi putut crede că domnul Pecksniff era înzestrat cu acea calitate (pesemne o radiație a luminii și curățeniei sale sufletești) care făcea ca dușmanii lui să iasă totdeauna în evidență, ca și cum ar fi fost înzestrați cu cine știe ce însușiri excepționale : toți păreau atît de curajoși și de bărbați pe lîngă el !

— Cum, nici un cuvînt ? stărui Martin.

— Îmi amintesc că am totuși ceva să-i spun. Pecksniff — rosti bătrînul — un singur cuvînt. Ziceai adineauri că ai putut să te întorci în Anglia numai datorită ajutorului pe care ți l-a dat un străin. Cine-i străinul acela și cîți bani ți-a dat ?

Cu toate că întrebarea era adresată lui Martin, bătrînul nici nu-și întoarse ochii spre el, ci continua ca și mai înainte să-l privească fix pe domnul Pecksniff. Părea că nu se mai poate uita decît în gura domnului Pecksniff, și la propriu și la figurat ; era ceva ce-i intrase parcă în sînge.

Martin luă creionul, rupse o foaie din carnet și scrise la repezeală suma pe care o datora domnului Bevan, precum și adresa acestuia. Bătrînul întinse mîna după hîrtie, în timp ce ochii lui priveau numai și numai la domnul Pecksniff.

— Dacă ți-aș spune — murmură Martin — că nu doresc să-mi plătești datoria aceasta, sau că sper s-o pot achita singur cît de curînd, ar însemna să dau o dovadă de îngîmfare și de falsă umilință. Niciodată însă n-am suferit mai mult că sînt sărac, decît în clipa aceasta.

— Citește, Pecksniff, spuse bătrînul.

Domnul Pecksniff luă în mînă hîrtia, ca și cum ar fi fost mărturisirea unui criminal, și o citi.

— Aș dori, Pecksniff — spuse bătrînul Martin — să achit datoria aceasta. Mi-ar părea rău ca omul care a îm-

prumutat suma (și care, aflîndu-se într-o țară străină n-a avut de unde lua informațiile necesare, socotind că face o faptă bună) să aibă de suferit din cauza aceasta.

— E un sentiment frumos, scumpe domn, și demn de dumneavoastră ; dar permiteți-mi să vă atrag atenția că ar constitui un precedent periculos, spuse domnul Pecksniff.

— Nu va fi nici un precedent, îi replică bătrînul. E singura împrejurare în care recunosc legăturile noastre de rudenie, nimic mai mult. Dar despre asta vom mai vorbi noi și-ți voi cere atunci sfatul. Mai e și altceva ?

— Altceva nu mai e — spuse domnul Pecksniff voios — decît să vă reveniți cît mai repede din emoție, după acest josnic șantaj la adresa bunătății dumneavoastră și să vă recăpătați liniștea.

— Mai ai ceva de spus ? întrebă bătrînul, apucîndu-l pe domnul Pecksniff de braț cu un gest plin de o surprinzătoare căldură.

Acesta îi mărturisi că nu mai ține să-i spună nimic din ceea ce-i stătea pe suflet, căci „orice reproșuri ar fi zadarnice", adăugă el.

— Nu mai ai nimic de spus, ești sigur ? Dacă mai ai ceva totuși, orice ar fi, spune : știi doar că nu-ți pot refuza nimic, îl îndemnă bătrînul.

La această dovadă de nemărginită încredere din partea prietenului său, domnul Pecksniff izbucni în lacrimi atît de îmbelșugate, încît fu nevoit să-și strîngă cu putere între degete nasul la rădăcină pentru a se potoli, și cînd putu în sfîrșit să vorbească, spuse adînc mișcat că spera să trăiască destul ca să cîștige dreptul la atîta încredere și repetă că nu mai avea nimic altceva de adăugat.

Bătrînul se uită la el tăcut, cu privirea aceea încremenită și goală, destul de frecventă la oamenii care ajung la o vîrstă înaintată și ale căror facultăți sînt în declin. Totuși, se sculă fără șovăire și se îndreptă cu pas sigur spre ușă, în timp ce Mark se dădea la o parte, făcîndu-i loc să treacă.

Serviabil, domnul Pecksniff îi oferi brațul. Bătrînul îl acceptă. La ușă se întoarse și-i spuse lui Martin, făcîndu-i semn cu mîna să iasă :

— L-ai auzit, nu ? Pleacă ! Asta-i tot ! Ieși afară !

La plecare, domnul Pecksniff îi șopti bătrînului cîteva cuvinte de încurajare și de simpatie. Martin, trezindu-se din buimăceala în care îl cufundase finalul scenei și dîndu-și seama de prilejul ce i se oferea, se repezi să strîngă în brațe pricina nevinovată a tuturor nenorocirilor sale.

— Fetița mea dragă ! spuse Martin. Pe tine n-a putut să te schimbe. Pînă la urmă, ticălosul ăsta se dovedește a fi, în neputința lui, cu totul inofensiv.

— Ai știut să te stăpînești cu atîta noblețe ! o, cum te-ai maturizat !

— Cum să nu mă stăpînesc ? spuse vesel Martin. Doar erai și tu de față, neschimbată, și eu știam asta. Ce-mi puteam dori mai mult ? Faptul că mă aflam aici îl făcea să turbeze pe ticălosul acela, așa încît silindu-l să-mi suporte prezența simțeam o satisfacție destul de mare. Dar spune-mi, iubita mea, (căci puținele cuvinte pe care le putem schimba împreună sînt prețioase) e adevărat ce am auzit, că ești terorizată de mizerabilul ăsta care se ține de capul tău ?

— Am fost, dragă Martin, și cu toate că în mai mică măsură, mai sînt încă, dar nu de asta eram nefericită, ci pentru că mă neliniștea soarta ta. De ce ne-ai lăsat atîta timp fără nici o veste ?

— Boala, depărtarea, teama de a nu-ți dezvălui adevărata situație pe care n-o puteam ascunde altfel decît prin tăcere, siguranța că adevărul te-ar fi mîhnit mai mult decît incertitudinea și îndoiala — spuse Martin (și o îndepărtă puțin ca s-o privească mai bine, apoi o strînse din nou în brațe) — iată de ce nu ți-am scris decît o singură dată. Dar Pecksniff ? Spune-mi tot, nu-ți fie frică ; doar ai văzut că am reușit să-l ascult fără să sar la el și să-l strîng de gît. Cum a ajuns să-ți facă curte ? Bunicul știe ?

— Da.

— Și e de acord ?

— Nu, răspunse ea iute.

— Mulțumescu-ți ție, Doamne — exclamă Martin — că măcar în privința asta mintea i-a rămas limpede.

— Cred — spuse Mary — că la început n-a știut nimic și omul ăsta a pregătit puțin cîte puțin terenul, des-

tăinuindu-i intențiile lui. Bănuiesc numai, nu sînt sigură, căci nu mi-au spus niciodată nimic. De abia pe urmă mi-a vorbit mie.

— Bunicul ? întrebă Martin.

— Da... mi-a vorbit și mi-a spus...

— Ce-i spusese mizerabilul acela — strigă Martin — nu mai repeta.

— Mi-a spus că îi cunoaște însușirile, că e om cu stare, că are o reputație bună și se bucură de toată încrederea și bunăvoința lui. Văzînd însă cît sînt de amărîtă, a adăugat că nu vrea să mă influențeze, nici să mă silească, ci s-a mulțumit numai să-mi arate situația și de altfel, pentru a nu mă întrista, nu va mai insista și nici nu va mai reveni asupra acestui subiect. Și s-a ținut de cuvînt.

— Dar el ?... întrebă Martin.

— A avut prea puține ocazii să-și realizeze intențiile. Nu m-am mai plimbat niciodată singură și nici n-am rămas vreodată singură cu el, nici măcar un moment. Dragă Martin, trebuie să știi — urmă ea — că bunicul tău e tot atît de bun cu mine ! Sînt tovarășa lui de fiecare zi, ca și mai înainte. Afecțiunea pe care a avut-o totdeauna pentru mine se împletește acum parcă și cu puțină duioșie și milă ; cred că n-ar putea să se poarte mai frumos cu mine, chiar dacă aș fi unica lui fiică. Oricît aș încerca însă, nu pot să înțeleg cum de mai stăruie în el vechile toane și nădufuri față de tine. Dar am fost și sînt încă fericită la gîndul că am rămas aceeași pentru el, fiindcă dacă s-ar întîmpla să-și vină vreodată în fire, fie chiar pe patul de moarte, voi fi atunci lîngă el, ca să-i aduc aminte de tine.

Martin privi cu admirație obrazul ei îmbujorat și o sărută cu dragoste pe buze.

— Am auzit, ba chiar am și citit undeva — spuse ea — că oamenii care și-au pierdut la un moment dat anumite facultăți mintale și care își mai amintesc de trecut doar ca prin vis, își revin de tot înainte de a închide ochii și rostesc numele celor pe care i-au iubit altădată și care păreau uitați și alungați din inima lor. Închipuie-ți ce-ar fi dacă într-o bună zi și-ar da din nou seama cine este

omul acesta și-n clipa din urmă nu ar avea nici un prieten lîngă dînsul...

— Nici nu te-aș sfătui să-l părăsești, draga mea, nu, nici prin gînd nu mi-ar trece așa ceva, chiar dacă ar fi să mai stăm despărțiți încă vreo cîțiva ani ; dar mă tem că influența acestui mizerabil asupra lui a crescut.

Nici ea nu putea nega acest fapt. Din zi în zi, încet, dar sigur, influența lui Pecksniff crescuse, devenind atotputernică. Mary însă nu avea nici o influență asupra bătrînului și totuși acesta se purta cu ea mai afectuos ca întotdeauna. Pentru Martin, această inconsecvență era o dovadă de slăbiciune și de ramolisment.

— Oare influența aceasta să meargă pînă la frică ? întrebă Martin. Am avut impresia că-i e frică să-și exprime părerea de față cu el.

— Așa mi s-a părut deseori și mie. Cîteodată, cînd sîntem singuri, ca pe vremuri, și îi citesc ceva din cărțile lui preferate sau discutăm prietenește și se întîmplă să intre domnul Pecksniff, schimbă imediat vorba și-și ia o altă înfățișare, devine așa cum l-ai văzut astăzi. Cînd am venit aici, la început, mai avea încă accese de violență, pe care domnul Pecksniff, cu toată diplomația lui, nu reușea să le domolească. Dar au dispărut și astea de multă vreme. Pe el îl întreabă în orișice chestiune și nu are altă părere decît cea pe care i-o impune omul acesta fățarnic și mîrșav.

Iată ce lucruri îi povesti Mary (repede și în șoaptă, întrerupîndu-se ori de cîte ori i se părea că aude pașii domnului Pecksniff) în legătură cu starea bunicului și cu influența pe care o exercita asupra lui excelentul domn Pecksniff. Mary îi vorbi și de Tom Pinch și de Jonas, și, în special, despre el, Martin ; căci, deși în general îndrăgostiții uită totdeauna să vorbească despre atîtea și atîtea lucruri, dorind, cum se și cuvine, să se întîlnească iar pentru a și le putea împărtăși, dovedesc totuși o minunată putere de a sintetiza, reușind într-un fel sau altul să-și spună mai multe lucruri (și încă cele mai importante) în mult mai scurt timp decît cei șase sute cincizeci și opt de membri ai Parlamentului Marii Britanii și ai Irlandei, la un loc, cu toate că și acești domni sînt îndrăgostiți, de țara lor bineînțeles, ceea ce constituie totuși o mică

deosebire, căci îndeobște, stăpîniți de acest puternic sentiment rareori răsplătit, vorbesc foarte mult fără să spună mai nimic.

Un semn al domnului Tapley, un scurt rămas bun și încă alte cîteva fleacuri despre care nu face să mai vorbim, o mînă albă întinsă domnului Tapley, care o sărută cu respectul unui cavaler medieval, alt rămas bun, încă alte cîteva fleacuri, o ultimă promisiune a lui Martin că-i va scrie de la Londra și va face isprăvi mari acolo (ce isprăvi anume, Dumnezeu știe ! dar el era convins de asta) și apoi Mark și el se pomeniră iar în fața casei domnului Pecksniff.

— O întîlnire prea scurtă, după o absență prea lungă ! oftă Martin cu tristețe. Totuși, bine c-am ieșit din casa asta. S-ar fi putut întîmpla să ne aflăm într-o postură falsă, chiar stînd numai cît am stat, Mark.

— Cu noi nu știu ce s-ar fi întîmplat, domnule, dar știu pe cineva care s-ar fi aflat într-o postură și mai falsă, dacă i-ar fi trecut cumva prin minte să se întoarcă în timp ce noi ședeam acolo. Eu însă pîndeam lîngă ușă, gata de atac. Dacă domnul Pecksniff ar fi venit să tragă cu urechea, sau și-ar fi băgat nasul pe ușă, l-aș fi turtit ca într-un clește de spart nuci. E, ca să zic așa, genul de oameni pe care-i turtești la moment, adăugă domnul Tapley, gînditor.

În clipa aceea tocmai, un individ care mergea întins spre casa lui Pecksniff trecu pe lîngă dînșii. Auzind numele lui Pecksniff, se uită la ei cu atenție și, după ce mai făcu vreo cîțiva pași, se opri să-i privească. Domnul Tapley întoarse și el capul, ca și Martin de altminteri, fiindcă, în treacăt, străinul le aruncase o privire cercetătoare.

— Cine o fi individul ăsta ? spuse Martin. Îmi pare cunoscut după mutră, dar totuși nu pot să-mi amintesc cine este.

— Pare în orice caz dornic să-i reținem mutra — spuse domnul Tapley — căci văd că se zgîiește la noi ; totuși, ar face bine să fie mai puțin darnic cu farmecele lui, căci nu are prea multe.

Apropiindu-se de han, văzură o trăsură care aștepta în fața porții.

— O trăsură din Salisbury, spuse domnul Tapley. Cu siguranță a venit cu ăla. Cine o mai fi ? Nu m-aș mira să fie un nou elev, sau poate-i vorba de o nouă comandă pentru o școală, după același model ca și ultima.

Nu apucară însă să intre în han, că le ieși înainte de grabă doamna Lupin și, făcîndu-le semn să se apropie de trăsură, le arătă o valiză pe care sta scris Chuzzlewit.

— E bărbatul uneia dintre domnișoarele Pecksniff, îl informă pe Martin buna doamnă Lupin. Nu știam dacă vă aveți bine cu el și am stat tot timpul neliniștită pînă v-ați întors.

— N-am vorbit în viața mea cu el — spuse Martin — și cum nu doresc să mă am nici bine, nici rău, n-aș vrea să-l văd. Trebuie să fie ăla cu care ne-am întîlnit pe șosea. Îmi pare bine că n-a sosit mai curînd... Ce să spun, bărbatul domnișoarei Pecksniff călătorește ca un conte.

— Mai este cineva cu el ; un domn foarte bine, a luat cea mai bună cameră, șopti doamna Lupin, ridicînd ochii spre fereastră, în clipa cînd intrau în casă. A comandat un prînz împărătesc și are niște mustăți și niște favoriți atît de lucioși, cum n-am văzut în viața mea.

— Așa ? exclamă Martin. Atunci îl vom evita și pe el. Sper să avem destul spirit de abnegație pentru a face și acest sacrificiu ! De altfel mai rămînem doar cîteva ceasuri, spuse Martin, trîntindu-se descurajat într-un fotoliu, după paravanul din dreptul barului. Vizita noastră a ieșit prost, dragă doamnă Lupin, și trebuie să ne întoarcem la Londra.

— Doamne ! Doamne ! oftă hangița.

— Da ! Cu o suflare de crivăț nu se face iarnă, după cum cu o rîndunică nu se face primăvară ; așa că voi încerca din nou. Tom Pinch cum a reușit ? Cu ajutorul lui, poate că voi izbuti și eu. Odinioară îl luasem pe Tom sub înalta mea protecție, Dumnezeu să mă ierte — spuse Martin cu un zîmbet melancolic — și îi făgăduiam că-l voi face om. Poate că acum o să mă ia Tom sub oblăduirea lui și o să mă ajute el pe mine să-mi cîștig pîinea.

CAPITOLUL XLIV

Continuarea expediției domnului Jonas și a prietenului său.

Printre principalele și cele mai alese calități ale domnului Pecksniff se număra una cu totul rară : cu cît vedea că i se înfundă mai tare, cu atît devenea mai fățarnic. Dacă era înfrînt pe un front, își reîmprospăta forțele și-și lua revanșa pornind un nou atac în altă direcție. Dacă manevrele și tertipurile lui erau demascate de *A*, asta nu era decît un motiv în plus să se grăbească și să le încerce asupra lui *B*, dacă nu pentru altceva, măcar pentru a-și menține antrenamentul. Niciodată nu avusese o atitudine mai cucernică și mai sublimă față de cei din jur, ca atunci cînd fusese demascat de Tom Pinch. Niciodată nu fusese mai blînd în omenia lui, mai nobil și mai exaltat în virtutea lui, ca acum cînd rana provocată amorului său propriu de disprețul tînărului Martin era încă proaspătă și usturătoare.

Dispunînd cu prisosință de acest stoc de calități morale, pe care trebuia să-l desfacă neapărat pe piață cu orice sacrificiu, domnul Pecksniff, imediat ce i se anunță sosirea ginerelui său, socoti vizita aceasta ca un fel de comandă cu toptanul care trebuia numaidecît executată. Coborî deci repede în salon și strîngîndu-l pe Jonas la piept exclamă însoțindu-și cuvintele cu priviri și gesturi care arătau o adîncă emoție :

— Jonas ! Copilul meu ! Ce mai face fetița mea ? S-a întîmplat ceva ?

— Ia ascultă, iar începi ? îl repezi ginerele. Și tocmai cu mine ? Mai lasă-te de astea !

— Spune-mi că-i bine. Spune-mi, fiule, că-i sănătoasă !

— Se simte destul de bine, spuse Jonas desprinzîndu-se din brațele lui. Ei nu i s-a întîmplat nimic.

— Nu i s-a întîmplat nimic ! exclamă domnul Pecksniff, căzînd în fotoliul cel mai apropiat și netezindu-și părul. Mi-e rușine de slăbiciunea mea. Dar nu pot să mă stăpînesc, Jonas ! Mulțumesc. Acuma mă simt mai bine. Dar cealaltă fetiță a mea, a mare, micuța mea Cherrywerry-chigo ce face ? întrebă domnul Pecksniff, care, acum cînd

bucuria îi umpluse iar sufletul, născocise la moment numele acesta de alint pentru fiica lui.

— Ca totdeauna, răspunse Jonas. Neschimbată — seamănă tot așa de bine cu o sticlă de oțet ! Cred că știi că are un amorez ?

— Cunosc povestea din cea mai sigură sursă, o știu chiar de la fata mea. Vestea asta — de ce să mă ascund ? — m-a făcut să mă gîndesc că voi pierde și ultimul copil care mi-a mai rămas, Jonas, (mă tem că noi, părinții, sîntem tare egoiști, da, da, chiar așa), dar toată viața mi-am închinat-o grijii de a le pregăti pentru căsătorie, iar Cherry va fi o adevărată comoară într-un cămin.

— Cu atît mai bine că te-ai descotorosit de ea — mărturisi ginerele cu o fermecătoare sinceritate — căci, ce să-ți spun, nu este prea decorativă.

— Fetele mele și-au făcut acum un rost în viață, spuse domnul Pecksniff. Și sînt foarte fericite ; înseamnă că nu m-am străduit zadarnic.

Domnul Pecksniff ar fi spus exact același lucru dacă una dintre fetele lui ar fi cîștigat la loterie un loz de treizeci de mii de lire sterline, sau dacă cealaltă ar fi găsit o pungă plină cu aur pe care nimeni n-ar fi venit s-o reclame. În ambele cazuri ar fi invocat solemn binecuvîntarea cerului asupra celui norocos, atribuindu-și sieși întregul merit, ca și cum ar fi știut lucrul acesta de cînd erau în leagăn.

— Ce ar fi să vorbim despre altceva ? spuse tăios Jonas. Măcar așa, ca să schimbăm vorba. Ai ceva împotrivă ?

— Foarte bine, acceptă domnul Pecksniff. Ah ! Mucalitule, răule ce ești ! Îți bați joc de papa, fiindcă-i prea bun și drăguț. De ! O merită. Dar lui puțin îi pasă, el își găsește singur recompensa în inima lui. Ai să stai la mine, Jonas ?

— Nu, sînt cu un prieten.

— Adu-l și pe prietenul dumitale ! spuse domnul Pecksniff, devenind subit foarte ospitalier. Adu cîți prieteni dorești !

— E un om pe care nu pot să-l aduc aici, spuse disprețuitor Jonas. Îmi închipui ce mutră ar face „să-l aduc" aici. Totuși, îți mulțumesc ; e un domn prea sus-pus pentru așa ceva, Pecksniff.

Cuviosul om ciuli urechile, simțind cum i se trezește interesul. Un personaj sus-pus însemna pentru dînsul mărire, virtute, bunătate, înțelepciune, geniu, sau mai bine zis putința de a te dispensa de toate aceste calități și, în esență, ceva incomparabil mai frumos decît toate calitățile la un loc. Cînd un om avea o situație care-i permitea să-l privească pe domnul Pecksniff de sus, acestuia nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să-l privească la rîndul lui de jos, cu mult respect și cu multă umilință. E o slăbiciune caracteristică tuturor sufletelor mari.

— Dar știi ce ai putea face, dacă te interesează ? îi propuse Jonas. Ai putea să iei masa cu noi la hanul „Balaurului". Am fost nevoiți să ne ducem la Salisbury pentru afaceri, ieri seară, și azi dimineață l-am rugat să mă conducă pînă aici cu trăsura lui, adică nu chiar trăsura lui, pentru că ne-am răsturnat într-un șanț astă-noapte, ci cu un poștalion închiriat, ceea ce-i cam același lucru. Vreau să-ți atrag atenția, însă, poartă-te cu mănuși. Nu este învățat cu oamenii de rînd. Nu frecventează decît lumea cea mai selectă.

— Nu cumva o fi vreun tînăr de neam căruia i-ai împrumutat bani cu o dobîndă grasă ? spuse domnul Pecksniff amenințîndu-l în glumă cu degetul. Aș fi încîntat să fac cunoștința acestui zvînturatic.

— Să împrumute bani de la mine, spui ? Auzi, să împrumute ! Dacă ai avea măcar a douăzecea parte din averea lui, ai putea să tragi obloanele la dugheană și să trăiești numai din rente. Ne-ar trebui cîte un purcoi de bani la fiecare, ca, punîndu-ne avutul laolaltă, să putem cumpăra mobila, argintăria și tablourile ăstuia. Domnul Montague n-are nevoie să împrumute de la nimeni, ehei ! De cînd am avut norocul — da, și pot spune și flerul — să devin acționar la compania de asigurări, al cărui președinte este dînsul, am cîștigat... nu interesează cît — adăugă Jonas, ca și cum și-ar fi luat brusc seama, amintindu-și de prudența lui obișnuită — mă cunoști destul de bine ca să știi că nu-mi place să vorbesc de lucrurile astea. Pe dracu ! Ajunge să-ți spun că am cîștigat destul de multișor.

— Atunci, dragă Jonas — exclamă domnul Pecksniff cu căldură — acest gentleman merită o atenție deosebită. Crezi că i-ar face plăcere să viziteze biserica ? Sau, dacă

se pricepe în artă (nici nu mă îndoiesc că da, după cele ce mi-ai spus despre situația sa) aș putea să-i trimit cîteva planșe cu desene. Catedrala din Salisbury, dragă Jonas (cuvîntul de planșă și dorința de a se grozăvi îl făcu pe domnul Pecksniff să-și debiteze tirada lui obișnuită), catedrala din Salisbury este un monument care trezește atîtea și atîtea gînduri ce ne insuflă un adînc respect, monument care exaltă în cel mai înalt grad emoțiile cele mai sublime. Contemplăm în ea creația secolelor trecute. Ascultăm sunetele maiestuoase ale orgii, pășind agale sub bolțile ei sonore. Avem schițele acestui vestit monument văzut de la nord, de la sud, de la răsărit, de la apus, de la sud-est, de la nord-vest...

Cît ținu această digresiune, ba chiar tot timpul conversației, Jonas se legănă în scaun, cu mîinile în buzunare, privind cu șiretenie lăturalnic. În momentul cînd domnul Pecksniff rosti ultimele cuvinte, Jonas se uită la el cu niște ochi care arătau atît de lămurit ce gîndea, încît vorbitorul se întrerupse ca să-l întrebe dacă nu cumva vrea să spună ceva.

— Pe dracu ! Ascultă, Pecksniff, dacă aș ști cui ai de gînd să-ți lași bănișorii, ți-aș arăta cum poți să-i dublezi cît ai bate din palme. N-ar fi o idee rea să păstrăm în familie o baftă ca asta. Dar dumneata ești un om prea calculat.

— Jonas — spuse domnul Pecksniff emoționat la culme — mă știi că nu prea sînt diplomat de felul meu : ce am pe suflet, și pe buze. Cea mai mare parte a economiilor pe care am putut să le încropesc în toată cariera mea, care, sper, n-a fost nici neonorabilă, nici nefolositoare, cea mai mare parte a economiilor mele, spun, sînt donate, testate adică (îndreaptă-mă, dragă Jonas, dacă cumva nu întrebuințez just termenii tehnici), ca expresie a unor înalte sentimente, despre care nu mai vreau să pomenesc și în baza unor titluri de care este inutil să mai vorbesc, lăsate, deci, prin testament unei persoane pe care nu pot, nu vreau și nu este nevoie s-o numesc.

Spunînd asta strînse cu căldură mîna ginerelui său, ca și cum ar fi vrut să precizeze : „Dumnezeu să te binecuvînteze ! Păstrează-le bine cînd vei pune mîna pe ele !"

Jonas clătină doar din cap rîzînd, pe urmă avu aerul că se răzgîndește și spuse : „Nu. Mai bine păstrez secretul pentru mine." Dar cum după aceea adăugă că ar vrea să facă o mică plimbare, domnul Pecksniff se oferi imediat să-l însoțească, spunîndu-i că, în treacăt, va lăsa cartea lui de vizită la domnul Montague, profitînd de ocazie ca să-și anunțe vizita, îndeplinind astfel rolul propriului său majordom. Zis și făcut.

În timpul plimbării, domnul Jonas manifestă aceeași rezervă care intervenise tocmai bine pentru a-l împiedica să i se destăinuiască în cursul dialogului mai sus-amintit. Cum nici nu încerca să-l cîștige pe domnul Pecksniff, ba chiar dimpotrivă era mai morocănos și mai grosolan ca de obicei, acesta din urmă, nebănuind de loc intențiile lui adevărate, căzu cu atît mai ușor în capcană. Orice pungaș este înclinat să creadă că tertipurile cu care umblă el sînt indispensabile pentru succesul oricărei pungășii și, știind ce-ar face el într-un asemenea caz, domnul Pecksniff judeca astfel : „Dacă tînărul acesta ar vrea să scoată ceva de la mine, ar fi excesiv de politicos și de amabil".

În consecință, cu cît Jonas rezista la întrebările și aluziile lui, cu atît domnul Pecksniff era mai dornic să cunoască misterele aurite pe care le întrezărise doar.

Pentru ce — își spunea el — atîtea mistere și atîta egoism între rude ? Ce rost are viața fără încredere ? Dacă soțul pe care fata lui îl alesese, dacă omul căruia i-o încredințase cu atîta mîndrie și speranță și cu o bucurie atît de vie, dacă omul acesta nu era o pajiște verde în deșertul vieții lui, atunci unde să-și caute el oaza ?

Domnul Pecksniff nici nu bănuia pe ce fel de pajiște călca în clipa aceea ! Cînd spunea : „Praful se alege de tot ce-i aici pe pămînt !" era departe de a bănui cît de curînd avea să-și dea seama de asta pe propria lui piele.

Încetul cu încetul, cu un aer îmbufnat și ursuz, foarte bine jucat (căci speranța de a-l atinge pe domnul Pecksniff la pungă — punctul acesta atît de sensibil și pentru el — era un stimulent ce-l făcea, diabolic, să recurgă la absolut toate tertipurile pe care fusese pus să le întrebuințeze), încetul cu încetul și puțin cîte puțin, Jonas ridică un colț din vălul ce ascundea perspectivele orbitoare ale societății „Anglo-Bengali". O făcu însă parcă fără voia lui și nu cu

tot dinadinsul, anume pentru a le expune ochilor lacomi ai tovarășului său. Și tot fără să dea lămuriri precise, îl lăsă pe domnul Pecksniff să înțeleagă, ceea ce acesta și făcu fără îndoială, că fiind conștient că el (Jonas) n-avea darul unei conversații și al unor maniere alese, ținea să poată prezenta domnului Montague pe cineva dotat cu asemenea calități, ca să compenseze lipsurile de care suferea el. Dacă n-ar fi fost așa — mormăi în silă ginerele — l-ar fi trimis pe iubitul lui socru la dracu, înainte de a-i face vreo destăinuire.

Prins în cursă cu aceste șiretlicuri, domnul Pecksniff se înființă la ora mesei într-o dispoziție cît se poate de suavă, de binevoitoare, de veselă, de politicoasă și de îndatoritoare, pe care nici chiar el n-o mai cunoscuse vreodată.

Sinceritatea gentilomului de la țară, gustul cultivat al artistului, condescendența omului de lume, filantropia, înțelegerea, cucernicia față de cele sfinte, toleranța, toate îmbinate și adaptate în mod elastic la orice ; toate acestea erau întruchipate în domnul Pecksniff, în momentul cînd dădu mîna cu marele capitalist și om de afaceri.

— Fiți binevenit, preacinstite domn — spuse Pecksniff — în umilul nostru sat ! Noi nu sîntem decît niște oameni de rînd — niște țărani înapoiați, domnule Montague — dar iubitul meu ginere vă poate spune că știm să apreciem onoarea pe care ne-o faceți. Este foarte curios — continuă el strîngînd aproape cu venerație mîna domnului Montague — dar nu știu de ce, mi se pare că vă cunosc. Fruntea aceasta impresionantă și emoționant de înaltă, dragă Jonas — îi spuse domnul Pecksniff încet — părul acesta bogat, numai cîrlionți ! Poate v-am zărit, dragă domnule, în mulțimea strălucitoare a lumii elegante.

Părerea tuturora fu, bineînțeles, că lucrul acesta era foarte posibil.

— Aș fi dorit — spuse domnul Pecksniff — să am onoarea de a vă prezenta unei rude ale mele mai în vîrstă care stă la mine, unchiul prietenului nostru. Domnul Chuzzlewit, sir, ar fi fost mîndru să vă poată strînge mîna.

— Domnul acesta se află aici ? întrebă Montague, care se făcuse roșu la față.

— Da, răspunse domnul Pecksniff.

— Nu mi-ai spus nimic despre asta, Chuzzlewit...

— N-am ştiut că te interesează, îi replică Jonas. De altfel nici n-ai ţine să-l cunoşti, te asigur.

— Jonas, dragul meu Jonas ! spuse domnul Pecksniff cu reproş. Vai, se poate să... ?

— Ei, lasă ! Dumneata ai motive serioase ca să-i ţii partea, spuse Jonas. Îl ai în buzunar. Are să-ţi rămînă o avere de pe urma lui...

— Aha ! aşa stau lucrurile ? se minună Montague. Ha ! ha ! ha !

Toţi se porniră pe rîs, dar cel mai tare rîdea domnul Pecksniff.

— Nu, nu ! spuse acesta din urmă, bătîndu-şi, vesel, pe umăr ginerele. Nu trebuie să credeţi tot ce spune tînărul ăsta, domnule Montague. Cînd e vorba de afaceri, vă puteţi bizui pe el cu toată încrederea, dar nu trebuie să acordaţi nici o atenţie plăsmuirilor imaginaţiei sale înaripate.

— Vă dau cuvîntul, domnule Pecksniff — spuse Montague — că mă interesează foarte mult ultima lui observaţie. Sper că e adevărată. În general nu poţi face avere peste noapte, domnule Pecksniff. Aşa încît cel mai înţelept lucru este să profităm de slăbiciunile omeneşti.

— Vai, cum se poate, dar asta-i ruşinos ! protestă domnul Pecksniff.

Şi iar începură să rîdă, domnul Pecksniff rîzînd şi de data asta mai tare decît toţi.

— Ai cuvîntul meu de onoare că asta este metoda noastră, spuse Montague.

— Vai, se poate ? protestă din nou domnul Pecksniff. Vreţi să glumiţi, probabil. Sînt sigur că nu-i adevărat. Sînt sigur. Cum puteţi face una ca asta !

Şi iarăşi ţin-te rîs ! Domnul Pecksniff. ca de obicei, era mai vesel decît toţi.

Domnea o atmosferă cît se poate de plăcută : atît de familiară, de naturală, de sinceră, de lipsită de orice ostentaţie ! I se permitea cu atîta amabilitate domnului Pecksniff să domine conversaţia ! Li se serviră cele mai extraordinare produse culinare pe care „Balaurul" le realizase vreodată. Cele mai bune şi mai vechi vinuri din pivniţele „Balaurului" ieşiră la lumină cu această ocazie. O mulţime de nimicuri, care arătau bogăţia şi poziţia socială a domnului Montague, erau necontenit date în vileag în timpul

conversației ; toți erau cu inima deschisă și bine dispuși, cum pot fi trei oameni cinstiți. Totuși, domnului Pecksniff îi părea rău (și o mărturisi) că domnul Montague ia prea ușor chestiunile umane. Nespus de îngrijorat și de preocupat de această problemă, revenea mereu asupra ei, afirmînd că are de gînd să-l convertească. Ori de cîte ori domnul Montague îi debita axioma că trebuie să-și clădească bogăția pe slăbiciunile omenești, adăugînd cu sinceritate : „Aceasta este metoda noastră !" domnul Pecksniff repeta : „E rușinos ! Sînt sigur că nu-i adevărat ! Cum puteți face așa ceva ?" Și de fiecare dată sublinia ultima întrebare. Faptul că repeta într-una această întrebare glumeață, îl făcu pe domnul Montague să-i riposteze tot în glumă. După o mică hărțuială verbală între ei, domnul Pecksniff deveni deodată foarte serios și aproape plîngînd îi ceru voie domnului Montague să bea în sănătatea ginerelui său, domnul Jonas, după care îl felicită pe acesta pentru prietenia prețioasă și distinsă pe care o legase, mărturisind de asemeni că-l invidia pentru norocul de a putea fi atît de folositor semenilor săi, căci, cu toate că nu cunoștea decît foarte puțin scopul instituției unde Jonas avusese fericirea să intre de curînd, își dădea perfect de bine seama că acest scop nu putea fi decît Binele omenirii. În ceea ce-l privește pe el (pe domnul Pecksniff), dacă ar fi putut și dînsul să contribuie cu ceva la această operă, presimțea că de aci înainte în fiecare seară se va culca cu certitudinea absolută că poate dormi liniștit.

Tranziția de la această observație întîmplătoare (fiindcă era cu totul întîmplătoare, căci domnului Pecksniff îi scăpase fără voie, dat fiind marea lui naivitate), la discutarea problemei pur comerciale, era ușoară. Dosare, acte, rapoarte, grafice, diferite statistici fură imediat întinse în fața lor, și, cum toți aveau în vedere același lucru, nu-i de mirare că ajunseseră la aceeași țintă. Totuși, de cîte ori domnul Montague arăta beneficiile societății și spunea că atît timp cît vor exista pe lume oameni ce puteau fi trași pe sfoară afacerile vor merge strună, domnul Pecksniff repeta pe un ton smerit : „E rușinos", și poate chiar i-ar fi făcut morală, dacă n-ar fi fost convins că domnul Montague glumește. Și domnul Pecksniff era convins că glumește, ceea ce avea grijă să i-o spună de fiecare dată.

Nu existase nicicînd și poate că nici n-avea să mai existe o ocazie atît de prielnică de a plasa cu profit o sumă mare, beneficiile fiind în proporție cu capitalul depus. O singură dată se mai întîmplase ca șansele să fie tot atît de mari : atunci cînd Jonas intrase în asociație ; la care Jonas deveni morocănos deodată, ba exprimîndu-și îndoielile, ba găsind cine știe ce cusur, sfătuindu-l în șoaptă pe domnul Pecksniff să se mai gîndească înainte de a lua o hotărîre. Capitalul care mai trebuia ca să completeze drepturile de proprietate asupra acestei întreprinderi lucrative era aproape egal cu întreaga avere a domnului Pecksniff, fără a mai pune la socoteală averea domnului Chuzzlewit, pe care domnul Pecksniff o considera ca și depusă pe numele lui la bancă și a cărei certă posesiune îl făcea și mai mult să arunce înapoi în mare toți peștișorii din năvod ca să prindă balena pe care i-o descrisese domnul Montague. Beneficiile ar fi început să curgă aproape imediat și erau enorme. Pe scurt, domnul Pecksniff acceptă să fie ultimul coproprietar al societății „Anglo-Bengali" și fixă o întîlnire cu domnul Montague peste două zile, cînd urmau să ia masa împreună, la Salisbury și să încheie definitiv afacerea.

Le trebuise atîta timp ca să ajungă la această înțelegere, încît era aproape miezul nopții cînd se despărțiră. Coborînd, domnul Pecksniff o găsi în poartă pe doamna Lupin, care privea cerul.

— Ah ! dumneata ești, dragă prietenă ? spuse el. Încă nu te-ai culcat ? Te uiți la stele, doamnă Lupin ?

— Ce noapte înstelată, sir !

— Cerul e spuzit de stele ; minunată noapte ! spuse domnul Pecksniff ridicînd ochii. Privește cum strălucesc planetele ! Privește !... Cei doi indivizi care se aflau aici azi-dimineață sper că au plecat, doamnă Lupin ?

— Da, au plecat.

— Îmi pare bine, spuse domnul Pecksniff. Privește minunățiile bolții cerești, doamnă Lupin ! Ce priveliște de vrajă. Ori de cîte ori mă uit la sferele acestea strălucitoare, am impresia că fiecare din ele îi face semn vecinei sale să privească spre noi, să vadă cît de zadarnice sînt strădaniile omenești. Semeni ai mei, oameni — exclamă domnul Pecksniff clătinînd din cap cu compătimire — cît

de grozav vă înșelați ! Voi, cei cu care mă înrudește moartea, cît sînteți de amăgiți ! Stelele sînt cît se poate de fericite (așa cred, cel puțin) fiecare în universul ei. Pentru ce nu sînteți și voi mulțumiți într-al vostru ? O ! nu vă mai străduiți atîta, nu vă mai luptați ca să vă îmbogățiți, sau ca să vă doborîți unul pe altul, orbii mei prieteni ! Mai bine faceți ca mine : ridicați ochii spre cer !

Doamna Lupin dădu din cap și suspină adînc. Era atît de înduioșător !

— Mai bine faceți ca mine : ridicați ochii spre cer ! repetă domnul Pecksniff, întinzînd brațul. Ca mine, umilă creatură, o biată gînganie ca și voi. Argintul, aurul, pietrele scumpe pot ele străluci ca aceste astre ? Nu cred. Așa că nu mai jinduiți după argint, aur și pietre scumpe ; mai bine faceți ca mine : ridicați ochii spre cer !

Rostind aceste cuvinte, cucernicul mîngîie mîna doamnei Lupin, luînd-o într-ale lui, parcă ar fi vrut să-i spună : „Draga mea, te sfătuiesc să cugeți adînc la toate astea !" Și plecă, pierdut într-un fel de extaz, cu pălăria sub braț.

Jonas rămăsese în aceeași atitudine în care îl lăsase domnul Pecksniff, uitîndu-se ursuz la prietenul său. Acesta, înconjurat de un vraf de documente, scria de zor ceva pe o fîșie de hîrtie.

— Care va să zică dumneata mai rămîi la Salisbury încă două zile ? întrebă Jonas.

— Ai auzit doar că ne-am dat întîlnire acolo, îi răspunse Montague fără să ridice ochii. În orice caz, tot aș mai fi stat, ca să văd ce e cu băiatul.

Se părea că iarăși se schimbaseră rolurile. Montague era iarăși într-o dispoziție minunată, în timp ce Jonas stătea întunecat și mahmur.

— Atunci nu mai ai nevoie de mine ? întrebă Jonas.

— Am nevoie de iscălitura dumitale pe această hîrtie — răspunse Montague (și se uită la el zîmbind) — imediat ce o completez. E preferabil să am și semnătura dumitale pentru această nouă afacere. Asta-i tot. Dacă dorești să te întorci acasă n-ai decît, acum pot și singur s-o scot la capăt cu domnul Pecksniff. Ne înțelegem cum nu se poate mai bine.

În timp ce scria, Jonas se uita la el morocănos. După ce termină și uscă cerneala cu sugativa din mapa lui de voiaj, ridică ochii și-i întinse lui Jonas tocul.

— Cum ? Nu-mi faci credit nici măcar o zi ? N-ai nici un pic de încredere în mine — spuse acesta din urmă cu amărăciune — după toată osteneala pe care mi-am dat-o astă-seară ?

— Osteneala pe care ți-ai dat-o astă-seară face parte din învoiala noastră — răspunse Montague — și hîrtia aceasta de asemenea.

— Condițiile pe care mi le pui sînt foarte grele, spuse Jonas apropiindu-se de masă. În fine, dacă crezi că așa trebuie să te porți... Dă-o-ncoa !

Montague îi întinse hîrtia. După ce stătu puțin la îndoială, ca și cum nu se îndura să-și pună iscălitura, Jonas muie repede tocul în călimara cea mai apropiată și începu să scrie. Dar abia atinse cu el hîrtia, că tresări și se trase înapoi înspăimîntat.

— Ce dracu e ăsta ? spuse el. Ăsta-i sînge !

Își dădu însă numaidecît seama că muiase condeiul în cerneală roșie. Incidentul acesta însă îl intrigă mai mult decît s-ar fi cuvenit. Întrebă cum de se găsea acolo o astfel de cerneală, cine o adusese și pentru ce, și se uită la început la Montague, ca și cum l-ar fi bănuit că-i făcuse o farsă. Chiar după ce schimbă tocul și-l muie în călimară, mîzgăli ceva mai întîi pe o bucată de hîrtie, de parcă s-ar fi așteptat să scrie tot cu roșu.

— De astă dată e destul de neagră, spuse el, întinzînd lui Montague polița. La revedere !

— Pleci ? Cu ce pleci ?

— Mîine dis-de-dimineață, la o oră cînd dumneata dormi încă, am să ies pe șosea să prind diligența de zi care merge spre Londra. La revedere !

— Ești foarte grăbit !

— Am eu socotelile mele, spuse Jonas. La revedere !

Prietenul îl urmări din ochi mirat, apoi încetul cu încetul vădi o mare satisfacție și ușurare.

— S-a potrivit de minune. Tocmai ce-mi doream : să mă pot întoarce singur acasă.

CAPITOLUL XLV

În care Tom Pinch și sora lui se distrează puțin, dar numai în familie și fără nici un fel de etichetă.

Imediat după ieșirea actorilor din scena ce avusese loc pe chei, scenă pe care cititorul o cunoaște, Tom Pinch și sora lui se despărțiseră, ducîndu-se fiecare la treburile lui, fără să mai aibă timp s-o comenteze. Dar atît Tom, în biroul lui singuratic, cît și Ruth, în micul ei salonaș, nu se gîndiră la altceva toată ziua, iar cînd veni timpul să se întîlnească, după-amiază, erau amîndoi preocupați numai de întîmplarea asta.

Exista un fel de convenție între ei, ca Tom să iasă totdeauna din Temple, trecînd prin fața Fîntînii. Și ajungînd acolo să se uite în josul scărilor ce coborau în piața parcului și să arunce apoi o privire în jur. Dacă Ruth venise cumva prima la întîlnire, nu-l mai aștepta să coboare (știți, din cauza secretarilor de avocați) ; se grăbea să-i iasă înainte cu un rîs cristalin, care făcea concurență fîntînii, ba chiar o bătea pe propriul ei teren.

Mai totdeauna, Tom o căuta în direcția opusă și tocmai cînd era convins că nu venise încă, ea alerga spre dînsul, scuturîndu-și punga (cu toate cheile în ea) ca să-i atragă atenția.

Boschetele afumate din scuarul Fîntînii mai aveau oare destulă viață în ele pentru a simți prezența acestei fete zglobii și nevinovate ?

Iată o problemă a cărei dezlegare n-o pot afla decît grădinarii și acei care au studiat și au îndrăgit plantele. Dar nu există nici o îndoială că era o fericire pentru lespezile piațetei să fie atinse de picioruşele drăgălașei făpturi care trecea ca un surîs pe lîngă casele înnegrite și zidurile tocite, lăsîndu-le parcă mai părăsite, mai sumbre, mai reci decît înainte. Fîntîna din Temple ar fi putut să-și arunce-n sus apa pînă la douăzeci de picioare înălțime pentru a saluta în Ruth tinerețea și puritatea care treceau pline de viață prin împărăția searbădă și prăfuită a legilor ; vrăbiile cuibărite prin bortele și crăpăturile din Temple și-ar fi putut întrerupe ciripitul, așteptînd să se

înalțe imnul ciocîrliei ; ramurile veștede, care se aplecau pentru că nu mai aveau destulă vlagă să stea drepte, ar fi putut să se aplece de bunăvoie, cu o grație împrumutată de la ea, pentru a-i saluta chipul fermecător ; îngălbenitele scrisori de dragoste, încuiate în casete de fier în birourile învecinate (uitate și rătăcite printre alte documente de familie, de care aproape nu se mai deosebeau acum, în epoca lor de decădere), ar fi putut să tresară, cuprinse de emoția uitatelor iubiri, la auzul pasului ei ușor. În sfîrșit, de dragul lui Ruth s-ar fi putut întîmpla orice din tot ceea ce nu se întîmplase și nici nu se va întîmpla vreodată.

Ceva se întîmplă totuși, în după-amiaza de care vorbim, nu de dragul ei, o, nu ! absolut din întîmplare și fără să aibă vreo legătură cu ea.

Fie că Ruth venise prea devreme, fie că Tom întîrziase un pic (ea sosea totdeauna exact cu o jumătate de minut mai înainte) nu-l găsi pe Tom la locul convenit. Foarte bine ! Dar zărise oare pe altcineva ? Căci după ce se uită în toate părțile, se înroși toată și începu să coboare cu o nefirească grabă treptele.

Adevărul e că tocmai în clipa aceea se ivi John Westlock. Temple este de fapt un loc public de trecere, în ciuda inscripției de deasupra porților care pretinde că nu este. Atîta timp cît porțile stau larg deschise, este și va rămîne un loc de trecere, iar domnul Westlock avea tot atîta drept să treacă pe acolo ca oricare altul. Atunci de ce fugise Ruth ? Nu era prost îmbrăcată (fiind foarte îngrijită de felul ei). Oare de ce fugea ? Probabil că nu din pricina buclelor ei castanii ce-i atîrnau desfăcute sub pălărie și de care i se aninase o obraznică de floare artificială, obrăznicie de care părea că se mîndrește în fața oamenilor, căci o prindea de minune. Ah ! de ce fuge oare micuța inimioară, sfioasă, zbuciumată și speriată ?

Fîntîna își arunca în sus, zglobie, fuioarele de apă și le prindea înapoi, făcînd gropițe și unde jucăușe pe chipul însorit al bazinului. John Westlock se grăbea s-o ajungă pe Ruth. Apa țîșnea arcuindu-se și se frîngea apoi căzînd domol, iar în gropițe sclipea un surîs strengăresc, în timp ce John se apropia hoțește de fată. Ah ! inimioară sfioasă, zbuciumată și sperioasă, de ce te faci că nu-l observi ?

De ce ai dori să fii în după-amiaza asta tocmai la polul opus al pămîntului și totuși ești atît de fericită că te afli aici ?

— Eram sigur că dumneata ești, spuse John, cînd o ajunse în scuarul Fîntînii. Aș fi pus rămășag că nu mă înșel.

Ruth păru grozav de mirată.

— Îl aștepți pe fratele dumitale ? spuse John. Îmi dai voie să-ți țin de urît ?

Mîna micuță și timidă era atît de ușoară, încît John se uită în jos să vadă dacă într-adevăr îl luase de braț. Privirea i se opri însă asupra ochilor strălucitori, și uitînd ce gînduri avea, nu coborî mai în jos. Se plimbară de cîteva ori de la un capăt la altul al grădinii, vorbind despre Tom și despre slujba lui misterioasă. Era un subiect de conversație foarte firesc și cu siguranță foarte nevinovat. Atunci de ce, ori de cîte ori Ruth își ridica privirea spre el, John își pleca imediat ochii în jos, cercetînd caldarîmul pieței, care n-avea nimic atrăgător ? Ochii ei nu erau dintre aceia care se tem de lumină, drapîndu-se cu voalete ca să pară mai frumoși. Erau prea frumoși și prea sinceri ca să aibă nevoie de asemenea artificii ! Dar poate că se fereau fiindcă îi privea cineva ?

Totuși, ochii aceștia reușiră să-l descopere destul de repede pe Tom, încă de departe, chiar în clipa cînd se ivi.

Ca de obicei, Tom își rotea privirea în jur, numai unde trebuia nu se uita ; înadins s-o fi făcut, și tot nu ar fi putut fi atît de încăpățînat încît să nu se uite de loc spre dînșii. Și cum era clar că dacă nu-i atrăgeau atenția va pleca fără să-i observe, John Westlock se repezi după el.

Din această cauză, biata Ruth trebui să se apropie singură de ei, ceea ce era destul de penibil. Pe de o parte din cauza lui Tom, care părea foarte mirat (nu avea de loc prezență de spirit Tom în asemenea cazuri delicate), pe de alta din pricina lui John, care părea foarte natural, dar se pierdea în tot felul de explicații amănunțite, fără nici un rost. Fu nevoită deci să înainteze sub ochii lor, simțind că roșește pînă în vîrful urechilor, dar încercînd să ia un aer nepăsător, țuguindu-și buzele rumenite în chip de botișor și ridicînd din sprîncene de ai fi zis că-i cea mai calmă și mai indiferentă fată de pe lume.

Apa fîntînii clipocea, clipocea vesel, pînă ce undele se contopiră unele cu altele într-un singur zîmbet ce se întinse pe toată suprafața bazinului.

— Ia te uită, ce surpriză ! exclamă Tom. Nu m-aș fi așteptat, Doamne ferește, să vă găsesc aici pe amîndoi !

— Nu-i decît o întîmplare, murmură John.

— Tocmai — răspunse Tom — asta voiam să spun și eu. Dacă n-ar fi fost o întîmplare, n-ar fi avut nimic extraordinar.

— Desigur, întări John.

— E un loc atît de peste mînă, că te miri cum de s-a întîmplat să vă întîlniți tocmai aici, continuă Tom, încîntat. Tocmai aici, zău așa !

John nu era de aceeași părere. Din contră, găsea că existau foarte multe probabilități să se întîlnească în locul acela. El trecea foarte des pe acolo. Și nu s-ar mira de loc dacă întîmplarea asta s-ar mai repeta și altă dată. Ba chiar se întreba cum de nu se întîlniseră pînă acuma.

Între timp, Ruth trecuse de partea cealaltă, a fratelui său, luîndu-l de braț. Și-l strînse ușor, ca și cum ar fi vrut să-i atragă atenția : „Ai de gînd să faci toată ziua, scumpul meu Tom, gafe peste gafe ?"

Frate-său îi răspunse, strîngîndu-i și el brațul, ca și cum ar fi înțeles mai mult decît voia să-i spună ea, căci propuse :

— John, dacă ești atît de drăguț, oferă-i brațul surorii mele ca s-o încadrăm și vom sta de vorbă pe drum. Am să-ți povestesc ceva curios. Nici nu știi cît de bine ai picat.

Zglobie, fîntîna dansa și făcea tumbe ; sprințare, undele zîmbitoare sclipeau, desfăcîndu-se tot mai larg, pînă la marginea bazinului, unde se spărgeau rîzînd și se topeau.

— Tom — spuse Westlock în clipa cînd cotiră pătrunzînd în larma străzii — aș vrea să-ți propun ceva. Mi-ar face mare plăcere dacă tu și sora ta (firește, în cazul cînd binevoiește să onoreze umila mea locuință de burlac) ați veni să luați masa la mine.

— Cum, astăzi ? se miră Tom.

— Da, astăzi. Știi că stau aproape. Te rog, domnișoară Pinch, stăruie și dumneata. Ar fi cu atît mai drăguț din

partea voastră, cu cît nu am cine știe ce bunătăți să vă ofer.

— Să nu-l crezi, Ruth, spuse Tom. Băiatul ăsta se pricepe să îngrijească de gospodărie mai bine decît orice burlac de pe lume. Ar trebui să te facă primar. Ei, ce zici ? Mergem ?

— Dacă vrei tu, Tom, răspunse supusă surioara.

— Adică, voiam să spun — se corectă Tom, privind-o cu un zîmbet de admirație — ești îmbrăcată cum trebuie, nu-ți lipsește nimic ? Eu nu prea mă pricep la marafeturile astea, John ; mai știi, poate că nu-i destul de bine coafată ca să-și scoată pălăria.

Vorbele lui stîrniră o explozie de rîsete ; urmară o serie de complimente din partea lui John ; adică nu complimente — cel puțin așa susținea el — (și într-adevăr avea dreptate) ci constatări pe care nimeni n-ar fi putut să le tăgăduiască. Ruth rîdea de tot ce spuneau ei, dar nu făcu nici o obiecție, așa că invitația fu acceptată.

— Dacă aș fi știut asta ceva mai devreme — spuse John — aș fi comandat și eu o budincă, nu ca să concurez faimoasa budincă pe care o cunoaștem cu toții, ci tocmai ca să vă dați mai bine seama de superioritatea acelei faimoase budinci. Dar pentru nimic în lume n-aș fi lăsat s-o prepare cu seu de vacă.

— De ce nu ? întrebă Tom.

— Pentru că în cartea de bucate se recomandă seul de vacă — precizează John Westlock — pe cînd budinca noastră a fost făcută cu făină și ouă.

— Ce spui ? se porni pe rîs Tom. A noastră a fost făcută cu făină și ouă ? Zău ? Ha ! ha ! ha ! O budincă de carne făcută cu făină și ouă ! Dar cine nu știe cum se face o budincă ! Chiar și eu știu. Ha ! ha ! ha !

Nu-i nevoie să mai spunem că Tom fusese de față la prepararea budincii și pînă atunci se arătase cel mai înfocat partizan al ei ; era însă atît de încîntat că poate s-o necăjească un pic pe harnica lui surioară și atît de amuzat că a prins-o cu mîța-n sac, încît se opri în mijlocul uliței ca să rîdă în voie. Degeaba îl ocărau și-l înghionteau trecătorii nervoși : un stîlp să fi fost în locul lui și tot s-ar fi sinchisit ceva mai mult decît el ; Tom însă continua să rîdă, repetînd într-una, vesel nevoie

mare : „Cu făină și ouă ! O budincă de carne făcută cu făină și ouă !" Pînă la urmă, John și Ruth îl lăsară singur, să rîdă cît îi va plăcea, ceea ce și făcu. Cînd în sfîrșit îi ajunse din urmă, făcîndu-și loc prin aglomerația de pe stradă, figura lui radia atîta voie bună și puritate (glumele lui Tom nu aveau nici cea mai mică umbră de răutate), încît ar fi purificat și aerul, chiar dacă strada Temple Bar ar fi fost ca în vremurile bune de altădată, împodobită cu șiraguri de capete omenești intrate în putrefacție.

Există destule apartamente confortabile în hanurile locuite de burlaci, iar față de modul în care se plîng mereu de singurătate, e de mirare cînd îi vezi ce bine se descurcă. Cît de patetic le vorbi John de viața tristă pe care o ducea și de păcătoasele surogate și provizorate cu care trebuia să se mulțumească pentru a o scoate singur la capăt în menaj. Totuși, în apartamentul lui domnea o ordine și o curățenie exemplară și un confort desăvîrșit — și dacă John nu se arăta mulțumit, în orice caz locuința nu era cu nimic vinovată.

De abia îi pofti pe Tom și pe sora lui în cea mai frumoasă cameră din apartament (unde se afla un vas cu flori proaspete pe masă — „parcă anume pregătite pentru Ruth, ca și cum s-ar fi așteptat să vină", spuse Tom) că luîndu-și pălăria ieși iar, grăbit și foarte preocupat ; puțin după aceea, prin ușa rămasă întredeschisă îl văzură întorcîndu-se cu o matroană rumenă la față ca para focului, cu o pălărie pusă strîmb pe cap și cu niște panglici excesiv de lungi, ce-i spînzurau pe spate. Și, ajutat de ea, se apucă imediat să pună masa. Ștergea paharele cu mîna lui, lustruia cu mîneca hainei căpăcelele de argint ale solnițelor de piper, desfunda sticle, umplea paharele cu o îndemînare și o iuțeală nemaipomenită, ca și cum, tot frecînd și ștergînd, ar fi atins o lampă fermecată sau un inel magic de care ascultau cel puțin douăzeci de mii de sclavi nevăzuți. Deodată își făcu apariția un ins cu veston alb și cu un șervet sub braț, urmat de un alt ins purtînd pe cap o cutie lunguiață, din care scoase și puse pe masă un festin întreg, învăluit în aburi.

Somn, miel, mazăre, cartofi noi și nevinovați, o salată răcoritoare, castraveți tăiați felii, un boboc fraged de rață, o tortă — erau de toate acolo și fiece fel venea la timpul

său. De unde ? Era un mister. Dar cutia lunguiață intra și ieșea într-una și de fiecare dată își anunța sosirea ciocnindu-se discret de ușă. Omul cu veston alb, care o lua în primire de la ușă, nu părea să se mire de nimic : bunătățile pe care le descoperea mereu în cutie nu păreau să-l impresioneze cîtuși de puțin ; le scotea cu un aer hotărît și misterios și le punea pe masă. Era un om bun și serviabil, fiindcă vădea mult interes pentru tot ce mîncau și beau mesenii. Era de asemenea un om învățat, căci cunoștea savoarea tuturor sosurilor din colecția lui John Westlock, descriindu-le cu o voce emoționată și cu un timbru plăcut, în timp ce le recomanda pe rînd mesenilor. Era un om serios și discret, fiindcă după ce se termină ospățul puse vinul și fructele pe masă și dispăru cu cutie cu tot, ca și cum nici n-ar fi existat vreodată.

— Nu ți-am spus eu că băiatul ăsta se pricepe să îngrijească de gospodărie ca nici un alt burlac ? exclamă vesel Tom. E într-adevăr extraordinar, zău, pe cinstea mea !

— Ah, domnișoară Pinch — spuse John — tot ce ai văzut acum nu e decît partea roză a vieții de holtei. Dar n-ar mai fi de trăit dacă n-ar fi roză într-o zi ca asta.

— Să nu crezi un cuvînt din ce spune, se împotrivi Tom. Trăiește aci ca un prinț și sînt sigur că nu și-ar schimba felul de viață pentru nimica-n lume. Așa-i place lui să se plîngă.

Nu. John nu părea să se prefacă ! Dimpotrivă, căuta să-i convingă cu tot dinadinsul că se simțea singur și nefericit, atît cît se poate simți un biet tînăr ca el. Ducea o viață tristă, o viață ca vai de ea. Avea intenția să părăsească locuința asta cît de curînd, ba chiar se gîndea să pună la ușă un bilet de închiriat.

— Cred, dragă John, că oricît ai căuta, ceva mai bun n-ai să găsești ; ce spui, Ruth ?

Ruth, ciugulind niște cireșe din farfurie, spuse că domnul Westlock n-are motiv să nu fie fericit și că fără îndoială și este.

Ah ! inimioară sfioasă, zbuciumată și sperioasă, cu cîtă timiditate ai rostit cuvintele acestea.

— Dar ai uitat, Tom, să povestești ce s-a întîmplat azi dimineață, se grăbi ea să schimbe vorba.

— Ai dreptate — spuse Tom — ne-am luat cu una, cu alta și n-am mai avut cînd să-mi amintesc de asta. Am să-ți povestesc chiar acuma, John, ca nu cumva să uit iarăși.

Tom povesti întîmplarea de pe chei. Prietenul său fu foarte surprins și, spre mirarea lui Tom, ascultă cu cel mai mare interes povestea. John spuse că i se pare c-ar cunoaște-o pe bătrîna doamnă cu care stătuseră de vorbă și că numele ei era Gamp. Dar ce era cu scrisoarea care-i fusese încredințată lui Tom, așa, tam-nisam ? De ce îl alesese tocmai pe el ca să o ducă ? Ce legătură era între toate persoanele acelea ? Ce taină se ascundea acolo ? John nu putea de loc să înțeleagă. Tom fusese convins că are să-l intereseze povestea, dar nu credea că îl va pasiona și îi va deștepta chiar atît de mult curiozitatea. John Westlock se arătă grozav de preocupat de acest subiect, atît de preocupat (chiar și în clipa cînd Ruth părăsi camera), încît îi acordă mai multă importanță decît unui subiect obișnuit de conversație și era dornic să continue discuția.

— Am să încerc să-l trag de limbă pe proprietarul meu — spuse Tom — cu toate că e un om tare ciudat și misterios, încît nu prea văd cum aș putea obține de la dînsul un răspuns lămurit, presupunînd că ar cunoaște conținutul scrisorii.

— Fii sigur că-l cunoaște ; despre asta nu mai încape nici o îndoială, ripostă John.

— Crezi ?

— Sînt convins.

— Bine — spuse Tom — cum l-oi vedea (va fi greu, fiindcă nu știi niciodată cînd vine și cînd pleacă, dar am să-i țin calea mîine dimineață), am să-l iau la rost pentru că m-a pus într-o situație atît de penibilă. Și mă gîndesc, John, ce-ar fi să mă duc mîine la doamna... cum o cheamă... în City... știi tu, unde am mai fost... doamna Todgers ; s-ar putea să dau de biata Mercy Pecksniff ; aș vrea să-i explic cum am fost amestecat în toată afacerea asta.

— Foarte bine te-ai gîndit, Tom, răspunse prietenul său după un moment de chibzuială. E cel mai bun lucru. Am impresia că povestea nu miroase a bine, așa că te-aș

sfătui să faci așa fel ca să nu ai nici un amestec în tărășenia asta ; și să cauți de asemeni să dai de bărbatul ei și să-i explici că tu te speli pe mîini de tot ce s-a întîmplat. Presimt că este ceva necurat la mijloc, Tom ; am să-ți spun eu altă dată din care pricină, după ce îmi voi lua și eu unele informații.

Cuvintele prietenului său i se părură lui Tom Pinch cît se poate de misterioase, dar cum avea toată încrederea în el, se hotărî să-i urmeze sfatul.

Ah ! ce minunat ar fi fost să fi avut la îndemînă o haină care să te facă invizibil, numai ca s-o poți vedea pe micuța Ruth plimbîndu-se singură prin apartamentul lui John Westlock, în timp ce John și fratele ei discutau cele de mai sus, la un pahar de vin.

La început, Ruth încercase cu amabilitate să stea de vorbă cu matroana învăpăiată la față și cu pălăria strîmbă, care făcuse tot ce-i stătuse în putință ca să fie cît mai prezentabilă, căci se gătise cu o rochie de stambă galbenă, ieșită la spălat, imprimată cu buchețele de flori galbene, ce aduceau mai curînd cu un maldăr de melcișori de unt. Mai mare dragul să vezi toate astea. Matroana cu fața stacojie respinsese însă toate avansurile lui Ruth, păstrînd înfățișarea neînduplecată și aprigă a unui grifon ; nu avea nici un fel de încredere în avansurile unei puteri străine și periculoase, care probabil că nu venise aici decît ca să-i fure un client sau poate să observe miraculoasa dispariție a ceaiului, zahărului sau altor marafeturi de același fel. Și scena merita să fie observată. Cînd, în sfîrșit, după plecarea mutrei stacojii, rămase singură, Ruth începu să cerceteze, cu o sfioasă curiozitate plină de farmec și încîntătoare ca spectacol, cărțile și bibelourile din cameră ; îi plăcură îndeosebi niște chibrituri nostime de hîrtie, pentru pipă, care se aflau pe cămin și se întrebă cine le-o fi făcut. (Ceea ce iarăși merita să fie văzut). Apoi mîna gingașă cu care legă florile acelea într-un buchețel și le prinse la piept — roșindu-se, atunci cînd se privi în oglindă, cu capul puțin aplecat pe umăr, stînd în cumpănă dacă să le lase acolo, ori să le scoată, era într-adevăr o priveliște delicioasă !

Cît despre John, acesta o găsea cît se poate de încîntătoare, căci atunci cînd intră în cameră cu Tom, să ia

ceaiul împreună și se așeză lîngă ea, păru cu desăvîrșire fermecat. După ce termină de băut ceaiul și ceștile fură strînse, Tom se așeză la pian și începu să cînte furat de melodiile pe care altădată le cînta la orgă, iar John rămase lîngă ea, în fața ferestrei deschise, privind asfințitul soarelui.

Mare lucru nu era de văzut de la ferestrele hanului Furnival. Hanul era așezat într-un loc umbros, liniștit, unde tăcerea nu e tulburată decît de pașii celor care vin pe acolo cu treburi ; privelișteа e chiar destul de monotonă și de urîtă în serile de vară. Ce i-o fi încîntat oare pe ei atît de mult, de au stat așa la fereastră, fără să-și dea seama cum trece timpul, la fel cu Tom, visătorul, împresurat de melodiile ce-i mîngîiaseră deseori sufletul ! Ce putere tainică făcea ca lumina din ce în ce mai scăzută a amurgului, stelele care apăreau ici-colo, noaptea care se lăsa, freamătul orașului, bătaia vechilor orologii din turlele bisericilor, să aibă un farmec atît de adînc, încît nici cele mai minunate priveliști din lume n-ar fi putut să-i încînte mai mult ?

Umbrele creșteau, creșteau, și, în cele din urmă, în cameră se făcu întuneric.

Totuși degetele lui Tom alergau mai departe pe clape și la fereastră rămăsese aceeași tăcută pereche.

Într-un tîrziu, simțind mîna surorii sale pe umăr și răsuflarea ei pe frunte, Tom se trezi din visare.

— Vai — exclamă el oprindu-se deodată — cît de nedelicat și nepoliticos am fost !

Tom nici nu bănuia că, dimpotrivă, fusese cît se poate de delicat și de politicos.

— Cîntă-ne ceva, draga mea — o rugă Tom — vrem să-ți auzim glasul, hai !

John Westlock interveni și el atît de stăruitor, încît numai o inimă de piatră ar fi putut să rămînă neclintită ; or, Ruth nu avea o inimă de piatră, s-ar putea spune chiar dimpotrivă. Se așeză deci la pian și cîntă cu o voce armonioasă baladele care îi plăceau atît de mult lui Tom ; legende vechi, în versuri, întrerupte de cîteva acorduri, acorduri cu care își însoțeau odinioară trubadurii cîntecul, la harfă, încercînd să evoce, cu privirile pierdute, o

„saga" de demult, cuvinte ale poeților de pe vremuri împletite cu melodii care sugerau răsuflarea însăși a stihuitorului, în timp ce gîndurile îi zburau departe. Apoi o melodie atît de veselă și de zglobie, încît ai fi jurat că interpreta cîntecului nu se lăsa niciodată cuprinsă de tristețe, pentru ca îndată după aceea (ah ! ce capricioasă cîntăreață) să devină iar melancolică, zdrobind inima ascultătorilor. Acestea fură mijloacele meșteșugite prin care Ruth își cuceri auditoriul. Și reușise pe deplin, căci iată, deși camera era cufundată cu totul în întuneric, uitaseră să aprindă lumînările.

Cînd, în sfîrșit, se făcu lumină, era timpul să plece acasă. Trebuiră să mai taie însă o bucată de hîrtie pentru a înfășura cotoarele florilor, și asta iarăși îi sili să mai zăbovească un pic. Pînă la urmă și operația asta se termină cu bine și Ruth fu gata de plecare.

— La revedere, John ! spuse Tom. A fost o seară de neuitat, la revedere.

John se oferi să-i conducă.

— Nu, nu-i nevoie ! protestă Tom. N-are nici un rost, putem foarte bine să ne întoarcem și singuri. Te rog foarte mult să nu te deranjezi.

John spuse însă că i-ar face mare plăcere.

— Adevărat ? Ești sigur ? se miră Tom. Mă tem c-o spui numai de politețe.

Dar John era foarte sigur ; îi oferi deci brațul lui Ruth și o porniră. Matroana cu obrazul ca para focului era la postul ei ; o salută pe Ruth atît de rece, încît de abia se observă că-și înclinase capul. Pe Tom nici nu binevoi să-l privească.

Gazda lor ținuse neapărat să-i conducă chiar pînă acasă, cu toate protestele lui Tom. Ce clipe minunate ! Ce plimbare minunată ! Ce minunat rămas bun ! Ce vise minunate !

Dar există vise dulci ziua-n amiaza mare, care întrec adesea cele mai minunate vise ale nopții !

Fîntîna din Temple murmura în bătaia lunii, în timp ce Ruth dormea cu florile pe pernă, lîngă ea, iar John Westlock, schița un portret din memorie. Al cui portret, oare ?

CAPITOLUL XLVI

În care domnișoara Pecksniff face dragoste, domnul Jonas sînge rău, doamna Gamp ceai, iar domnul Chuffey complicații.

A doua zi, terminîndu-și lucrul, Tom se duse de-a dreptul acasă, fără a mai pierde vremea. După ce mîncă și se odihni puțin, plecă întovărășit de Ruth, să facă proiectata vizită la doamna Todgers. Tom o luase și pe Ruth cu el, nu numai pentru că îi plăcea să stea cît mai mult cu ea împreună, ci și fiindcă se gîndea că sora sa ar putea s-o consoleze cît de cît pe biata Mercy, ceea ce Ruth (căreia i se povestiseră necazurile bietei femei) dorea din tot sufletul.

— A fost așa fericită că m-a văzut — spuse Tom — încît sînt convins că îi va face plăcere să te vadă și pe tine. Sînt sigur că tu o să-i poți spune lucruri mult mai delicate și mai drăguțe decît mine.

— Nu sînt de loc sigură de asta, răspunse ea ; și găsesc că ești nedrept cu tine însuți. Da, da, chiar așa. Nădăjduiesc, totuși, Tom, că o să-i plac.

— Nici nu se poate altfel ! spuse Tom cu convingere.

— O, Doamne, ce de prieteni aș avea, zău, dacă toată lumea ar gîndi ca tine ! Nu-i așa, dragă Tom ?

Și surioara îl ciupi de obraz.

Tom rîse, adăugînd că în cazul de față, fără nici o umbră de îndoială, Mercy va împărtăși părerile lui.

— Pentru că — spuse Tom — voi, femeile, draga mea, voi, femeile aveți o inimă atît de bună și atît de mult tact ! Știți să fiți afectuoase și pline de solicitudine, fără să se bage de seamă. Sentimentele voastre au aceeași delicatețe ca și mîinile voastre, atît sînt de gingașe și de catifelate ! Primele sînt ca un balsam pentru rănile sufletului, iar celelalte știu să oblojească de minune rănile trupului. Voi sînteți așa de...

— Vai, dragă Tom — îl întrerupse sora — ar trebui numaidecît să te îndrăgostești de cineva !

Tom înlătură această chestiune pe un ton jumătate vesel, jumătate serios și schimbă vorba.

Trecînd printr-o stradă din City, nu departe de locuința doamnei Todgers, Ruth se opri în fața vitrinei unui mare magazin de mobile și-i arătă lui Tom o garnitură minunată și foarte ingenios alcătuită, expusă acolo pentru a-i ispiti pe trecători. Tom încercă să aprecieze cam cît ar costa, însă spuse o sumă atît de ridicolă, atît de departe de cea reală, încît începură amîndoi să rîdă cu poftă ; deodată el o strînse pe Ruth de mînă și îi arătă două persoane care se opriră la doi pași de ei în fața aceleiași vitrine și care păreau că se interesează în special de scrinuri și mese.

— Sst ! — îi șopti el — e domnișoara Pecksniff și tînărul ei logodnic.

— Da' de ce are mutra asta de înmormîntare, Tom ? se miră surioara.

— Așa e el, melancolic, răspunse Tom ; dar să știi că e un om foarte politicos și cumsecade.

— Probabil că vor să-și mobileze casa, îi șopti Ruth la ureche.

— Da, așa cred și eu, răspunse Tom. Ar fi mai bine să-i lăsăm în pace.

De privit însă nu putură evita să-i privească, deoarece înghesuiala de pe trotuar îi sili să rămînă cîteva momente locului, la o mică distanță de cei doi logodnici. Aveai impresia că domnișoara Pecksniff pusese gheara pe nenorocitul de Moddle și-l adusese să-i arate mobila cum ai duce un miel la tăiere. Nu opunea nici un fel de rezistență, dimpotrivă, părea cît se poate de resemnat și de liniștit. Înclinarea molatică a capului și toată înfățișarea lui abătută vădeau o adîncă mîhnire, și, cu toate că în fața lui se afla coș-cogea patul cu patru coloane mari, el nici măcar nu-l zărea din cauza lacrimilor ce-l podidiseră.

— Dragă August — spuse domnișoara Pecksniff — întreabă, te rog, cît costă cele opt scaune din lemn de trandafir, cu masa de joc.

— Poate că sînt reținute — răspunse August — ori poate că aparțin altuia.

— Atunci să ne facă altele la fel, propuse domnișoara Pecksniff.

— Nu, nu — spuse Moddle — e imposibil.

O clipă avu înfățișarea unui om copleșit, stupefiat de perspectiva apropiatei fericiri, dar își veni repede în fire și intră în magazin ; după o clipă însă se înapoie spunînd descurajat :

— Douăzeci și patru de lire și zece șilingi !

Domnișoara Pecksniff, întorcîndu-se să-l asculte, dădu cu ochii de Tom Pinch și de sora lui, care se uitau la ei.

— Ah ! asta-i prea de tot !... exclamă domnișoara Pecksniff, căutînd împrejur vreo modalitate de a intra în pămînt. Zău așa... eu... în viața mea nu... Cum poate cineva fi așa de... ! Domnul August Moddle, domnișoara Pinch !

Făcînd prezentările, cu un aer mîndru și triumfător, domnișoara Pecksniff se arătă grozav de amabilă cu domnișoara Pinch. Extrem de amabilă, ba chiar mai mult decît amabilă. Era drăguță și prietenoasă. Fie că amintirea serviciului pe care i-l făcuse cîndva Tom, trăgîndu-i domnului Jonas una-n cap, îi schimbase părerea asupra lui, fie că ruptura dintre ea și tatăl ei o împăcase cu lumea întreagă, sau cel puțin cu acea parte din ce în ce mai considerabilă a omenirii, care nu se avea bine cu el ; fie că era atît de încîntată că dăduse peste o nouă cunoștință feminină, căreia putea să-i împărtășească minunatele perspective pe care le avea, încît trecea peste orice alte considerente ; oricare ar fi fost motivul, se arătă nespus de amabilă și de prietenoasă ; ba chiar o sărută pe domnișoara Pinch pe amîndoi obrajii.

— August — domnul Pinch, îl cunoști ? Draga mea — zise apoi luînd-o deoparte pe domnișoara Pecksniff — niciodată nu m-am simțit mai jenată ca acum.

Ruth îi spuse că n-are pentru ce.

— Vreau să zic că mă jenez destul de puțin de fratele dumitale, mai puțin decît de oricare alt bărbat — reluă zîmbind afectat domnișoara Pecksniff — dar e totuși neplăcut să te întîlnești cu un domn într-o situație ca asta ! August, dragul meu, ai...

Domnișoara Pecksniff îi șopti ceva la ureche. Întristatul Moddle repetă :

— Douăzeci și patru de lire și zece șilingi !...

— O ! prostuțule ! exclamă domnișoara Pecksniff. Nu te-am întrebat asta ; vreau să-ți spun de...

Și iar îi șopti ceva.

— Dacă cretonul are același desen ca cel din vitrină, costă treizeci și două de lire, doisprezece șilingi și șase penny, răspunse Moddle suspinînd. E destul de scump.

Domnișoara Pecksniff, ca să-l împiedice să mai dea și alte explicații, îi astupă gura cu mînuța ei, părînd foarte încurcată. Apoi îl întrebă pe Tom Pinch unde se duce.

— Voiam să văd dacă nu pot da de sora dumitale ; aveam să-i spun ceva. Mergeam la doamna Todgers, unde am avut plăcerea s-o întîlnesc data trecută.

— Faceți drumul degeaba, le spuse Cherry ; noi chiar acum am plecat de acasă : azi n-a venit pe acolo. Dar dacă vreți, pot să vă duc la dînsa acasă. August — vreau să spun : domnul Moddle — și cu mine, tocmai ne ducem să luăm ceaiul acolo. N-ai nici o grijă — adăugă ea dînd din cap, în fața ezitării lui Tom — el nu-i acasă.

— Ești sigură ? întrebă Tom.

— Absolut sigură, nu mai vreau *altă răzbunare*, spuse semnificativ domnișoara Pecksniff. Ce-ar fi, domnilor, s-o luați înainte ? Eu și cu domnișoara Pinch rămînem mai în urmă. Draga mea, niciodată nu mi s-a întîmplat să fiu luată atît de pe neașteptate ca azi !

Ca o consecință a acestei împărțiri de roluri, domnul Moddle îl luă de braț pe Tom și domnișoara Pecksniff pe Ruth.

— Dragă prietenă — începu domnișoara Pecksniff — după scena de adineauri ar fi inutil să-ți ascund că sînt pe punctul de a mă căsători cu domnul care merge înainte cu fratele dumitale. N-ar avea nici un rost. Cum îl găsești ? Spune-mi, te rog, sincer, părerea dumitale.

Ruth răspunse că, după cît putea aprecia, era un cavaler distins, o partidă într-adevăr bună.

— Aș fi curioasă să știu — continuă domnișoara Pecksniff, cu însuflețire și dispusă la sinceritate — dacă nu ți-a făcut cumva impresia, dacă n-ai observat cumva, în aste cîteva clipe, că e cam melancolic.

— Am avut atît de puțin timp ! murmură Ruth.

— Nu, nu ! asta nu te împiedică să-mi răspunzi, îi ripostă domnișoara Pecksniff ; sînt curioasă să cunosc părerea dumitale.

Ruth îi mărturisi că la prima vedere părea puțintel deprimat.

— Adevărat ? rosti domnișoara Pecksniff. Nu, zău ! Toată lumea spune același lucru. Și doamna Todgers tot așa spune ; și August m-a informat că toți domnii din pensiune glumesc pe chestia asta. Cred că dacă n-aș fi intervenit eu cu toată energia, cine știe cum s-ar fi terminat glumele astea, poate chiar cu focuri de revolver. Și, după părerea dumitale, care ar putea fi cauza acestei aparente deprimări ?

Ruth se gîndi la diverse cauze, ca de exemplu digestia, croitorul, maică-sa și altele de același fel. Nu formulă însă nici o părere, deoarece nu-și dădea seama care putea fi adevărata pricină.

— Draga mea — începu domnișoara Pecksniff — n-aș vrea să se știe, dar dumitale, uite, ți-o spun pentru că îl cunosc de mult pe fratele dumitale ; l-am refuzat pe August de trei ori pînă acuma. Or, el e o fire foarte sentimentală și simțitoare : e destul să te uiți la el ca să-i dea lacrimile. E înduioșător, nu-i așa ? Și n-a mai putut să-și revină după ce m-am purtat atît de crud cu el. Căci a fost o cruzime din partea mea, mărturisi domnișoara Pecksniff cu o candidă căință, demnă să împodobească diadema tatălui său. Nici nu mai încape vorbă. De cîte ori mă gîndesc cum m-am purtat, roșesc. Mi-a plăcut dintotdeauna ; l-am remarcat din toată gloata de tineri care mi-au cerut mîna, simțeam că se deosebește de ei. Mă întreb, atunci, cu ce drept l-am refuzat de trei ori ?

— Cred că i-ai pus credința la grea încercare, spuse Ruth.

— Draga mea, știu, e urît ce am făcut — răspunse domnișoara Pecksniff — dar vezi, astea-s capriciile și ușurința femeiască. Să-ți fie și dumitale de învățătură. Să nu pui niciodată la încercare sentimentele celui care te va cere în căsătorie, așa cum am făcut eu cu August ; dacă ai să simți vreodată pentru cineva ceea ce am simțit eu cu adevărat pentru el, chiar atunci cînd îl scosesem din minți cu disprețul meu, nu-ți înfrîna sentimentele,

dacă tînărul se aruncă la picioarele dumitale, așa cum s-a aruncat August Moddle la ale mele. Gîndește-te numai ce-ar fi fost pe mine dacă s-ar fi sinucis din pricina mea și ne-ar fi dat la gazetă.

Ruth mărturisi că, fără îndoială, ar fi avut mari remușcări.

— Remușcări ! exclamă domnișoara Pecksniff, căreia pocăința îi dădea un simțămînt de voluptate. Nu pot să-ți spun cîte remușcări am chiar și acum, după ce mi-am reparat greșeala și m-am hotărît să-l iau de bărbat ! Acuma, în ajunul căsătoriei, cînd am devenit chibzuită și serioasă, mă cutremur, pur și simplu mă cutremur, cînd mă gîndesc ce ușuratică eram, cînd mi-aduc aminte cum eram cînd eram așa cum ești dumneata acuma ! Consecința ? Pînă în clipa în care August mă va duce în fața altarului, n-are să fie sigur de mine. I-am rănit atît de adînc inima, încît nu mai e sigur de mine ! Simt îndoiala care îl apasă, care îi roade sufletul. Îți închipui ce mustrări de conștiință am cînd văd în ce hal l-am adus pe omul pe care-l iubesc !

Ruth încercă să-i arate cît de mișcată și de mîndră era de încrederea pe care i-o arătase și spuse că, probabil, domnișoara Pecksniff se va mărita cît de curînd.

— Cît mai curînd, răspunse domnișoara Pecksniff ; cum e gata casa. Acuma umblăm mereu după mobilă.

Cu aceeași încredere, domnișoara Pecksniff îi comunică inventarul tuturor lucrurilor pe care le cumpăraseră și pe care mai aveau să le cumpere, îi vorbi despre rochia ei de mireasă și-i spuse unde se va oficia cununia ; în sfîrșit, îi dădu domnișoarei Pinch (după cum zicea ea) informații premature și strict confidențiale asupra tuturor punctelor ce puteau prezenta vreun interes în legătură cu apropiatul eveniment.

În timp ce în spate avea loc această convorbire, Tom și domnul Moddle mergeau înainte, braț la braț, fără a scoate o vorbă ; în sfîrșit, Tom rupse tăcerea, după ce mai întîi își bătuse o mulțime capul să găsească un subiect de conversație, care să nu tulbure sufletul prea sensibil al domnului Moddle.

— Mă mir — începu Tom — cum se face că pe străzile astea așa de aglomerate nu se întîmplă să vezi mai des pietoni călcați de trăsuri.

Domnul Moddle răspunse cu o privire întunecată :

— Vizitiii sînt de vină : niște încăpățînați !

— Vreți să spuneți... începu Tom.

— Vreau să spun că sînt oameni care nu reușesc să fie călcați, îl lămuri Moddle cu un rîs cavernos. Se ține viața scai de ei. Căruțele cu cărbuni se feresc din calea lor și chiar trăsurile refuză să-i calce. Da — spuse August, văzînd uimirea ce se citea pe fața lui Tom — există asemenea oameni ; am un prieten așa.

„Pe cuvîntul meu de onoare — își spuse Tom — tînărul ăsta e într-o stare de spirit foarte îngrijorătoare."

Și renunță la orice conversație, nemaiîncumetîndu-se să scoată o vorbă ; îl ținu însă strîns de braț pe August, ca nu cumva să-i vină poftă să se arunce în mijlocul drumului spre a încerca din nou, și poate cu mai mult succes decît altădată, să-și jertfească viața sub ochii logodnicei sale, așa cum indienii fanatici se aruncă sub roțile carului ce poartă statuia lui Krișna.

Lui Tom îi tremura inima de frică să nu facă cumva vreun act necugetat și simți o mare ușurare cînd ajunseră cu bine în fața casei lui Jonas Chuzzlewit.

— Poftim sus, domnule Pinch, îl îndemnă domnișoara Pecksniff pe Tom, care se oprise nehotărît la ușă.

— Mă tem să nu fiu inoportun — răspunse Tom — sau, mai bine zis, nici nu mă îndoiesc de asta. Cred că ar fi mai nimerit să-i transmiți dumneata ceea ce vreau să-i spun.

— Ce idee ! răspunse domnișoara Pecksniff, luîndu-l pe Tom deoparte ; sînt sigură că nu-i acasă, știu precis că nu este ; și Mercy habar n-are că dumneata vreodată l-ai...

— Nu — o întrerupse Tom — și nici n-aș vrea să afle, cu nici un preț. Te asigur că nu sînt prea mîndru de povestea aceea.

— A ! asta fiindcă ești prea modest, răspunse domnișoara Pecksniff. Dar poftește, te rog, sus. Dacă nu vrei să afle și dacă ai ceva de vorbit cu dînsa, poftește sus, te rog. Poftim sus. Domnișoară Pinch, nu sta aci.

Tom mai ședea încă la îndoială, căci își dădea seama că situația lui era destul de delicată. Dar cum Cherry trecu înainte și o porni în sus pe scări, cu sora lui de braț, și cum în același timp ușa de la intrare se închise în spatele lor, Tom îi urmă fără să fie prea sigur dacă face bine sau nu.

— Mercy, draga mea — spuse încîntătoarea domnișoară Pecksniff, deschizînd ușa salonului — sînt cu domnul Pinch și cu sora dumnealui, care au venit să te vadă ! Eram sigură că te găsesc aici, doamnă Todgers ! Ce mai faceți, doamnă Gamp ? Dar dumneata, domnule Chuffey, deși știu că de-a surda te întreb !

Adresînd cîte un zîmbet acru fiecăruia dintre persoanele pe care le pomenea, domnișoara Charity îl prezentă pe domnul Moddle :

— Cred că vă cunoașteți, spuse ea în glumă ; August, puiule, adă-mi un scaun.

Puișorul se execută ; tocmai se pregătea să se bage într-un colț, unde să poată jeli pe furiș, cînd domnișoara Charity îl chemă în șoaptă, așa ca s-o audă toată lumea, numindu-l „capriciul ei" și îi îngădui să se așeze lîngă ea. Să sperăm că în interesul bunei dispoziții obștești nu mai există pe glob un alt „puișor răsfățat" și un alt „capriciu" cu o mutră atît de jalnică, la fel cu aceea pe care o făcu domnul Moddle atunci cînd răspunse la invitație. Tînărul logodnic era atît de abătut, încît nu manifestă nici o înfiorare, nici cea mai mică urmă de extaz, în clipa cînd domnișoara Pecksniff își puse mînuța ei albă ca un crin într-a lui, ascunzînd de ochii vulgului, sub un colț al șalului, favoarea pe care i-o făcea. Ba chiar părea și mai nefericit decît înainte, și, cum ședea așa stîngaci și țeapăn pe scaun, se uita la ceilalți cu niște ochi umezi, care parcă spuneau :

„O, Doamne, ascultați, oameni buni ! Nu e pe aici cumva vreun suflet creștinesc care să-mi vină în ajutor ?"

În schimb, extazul doamnei Gamp era atît de mare, încît mai putea să dăruiască din el la douăzeci de tineri amorezi : și acest extaz se manifestă mai ales la vederea lui Tom Pinch și a surorii sale. Doamna Gamp era o femeie cu temperament fericit, care cădea foarte ușor în extaz, fără să aibă nevoie de alt stimulent decît dorința

de a-şi spori clientela. În fiecare zi mai punea cîte o coardă la arc, încît pînă la urmă făcuse din el o adevărată harfă, pe care se grăbi imediat s-o folosească, improvizînd pe loc un concert ocazional.

— Bată-mă să mă bată ! Ei, doamnă Chuzzlewit ! nu mi-aş fi închipuit în viaţa mea c-o să întîlnesc taman aci, în casa asta binecuvîntată, care, zău aşa, domnişoară Pecksniff, drăguţa mea, e o casă cum rar mai găseşti — şi tare aş dori să fie mai multe — căci numai atunci valea asta a plîngerilor s-ar preschimba într-o grădină plină de flori, dom'le Chuffey ; cum ziceam, nu mi-aş fi închipuit niciodată c-o să-l întîlnesc sub acest acoperiş taman pe domnul Pinch în persoană (mă scuzaţi că vă spun astfel, cu toate că abia ne cunoaştem) şi, fără nici o linguşire, făptura cea mai dulce şi mai drăgălaşă pe care am văzut-o vreodată, doamnă Chuzzlewit ; în afară bineînţeles de dumneavoastră şi de onorata dumneavoastră logodnică, dom'le Moddle, dacă-mi îngăduiţi să vorbesc aşa, pe faţă, despre un lucru pe care-l ştie toată lumea, chiar şi acei care n-au obiceiul să se uite pe gaura cheii — doamnă Todgers — ca să vadă ce se întîmplă înăuntru. Domnilor şi doamnelor, v-o spun fără nici o supărare, şi sper că n-o să mi-o luaţi în nume de rău, zău, nu mi-aş fi închipuit să întîlnesc taman aici, în această binecuvîntată casă, zic, cea mai dulce şi mai drăgălaşă făptură, că, ştiţi, tocmai vorbeam cu o prietenă de-a mea, mai deunăzi, pe chei, în jos, pe la Podu' Londrei ; drept să vă spun, e ceva.

După ce reuşi cu atîta iscusinţă, în scurta ei cuvîntare, să investească în fiecare dintre cei prezenţi cîte un mic capital cu beneficii imediate, doamna Gamp îi făcu lui Ruth cîteva plecăciuni şi, dînd mereu din cap şi zîmbind într-una, continuă cam în felul următor :

— Pe onoarea mea, e atîtea frumuseţi p-acilea pintre noi azi după masă şi atîta veselie ! Ştiu eu o doamnă pe care o cheamă (mie ştiţi că nu-mi place să mint, doamnă Chuzzlewit) pe care o cheamă Harris, şi cumnatul doamnei Harris, adică fratele lui bărbatu-său, un măgădău de şase picioare şi trei ţoli, are un semn din născare pe braţul stîng : un taur încălţat cu cizme Wellington —

și știți de ce : pentru că maică-sa, draga de ea, a fost fugărită de un taur și ca să scape a intrat în dugheana unui cizmar, taman atunci cînd era și ea într-o poziție care, cum să zic, e o fericire pentru orice bărbat cînd îi cade un plocon ca ăsta în tolbă, cum îi spuneam eu lui Gamp, cînd apucam să ne ciondănim pentru treaba aia, care, adicătelea, trebuie să se întîmple ca să vină bucuria asta. Și, cum zic, mereu îi spuneam doamnei Harris : „Vai ! Madam Harris — zic — ești ca un înger !" Și chiar așa ar fi, dacă n-ar avea coșuri pe față ! „Nu, Sairey Gamp — zice ea — te știu că ești femeie harnică și inimoasă ce nu s-a mai văzut și că oricît te-ar plăti lumea, tot nu face ; darmite pentru banii pe care-i primești — nu, Sairey, nu-i așa. Harris mi-a comandat unul, înainte de nuntă, cu zece șilingi și șase penny — zice — și l-a purtat cu credință pe inimă, pînă cînd i-a ieșit toată văpseaua, așa că n-a mai avut ce face cu el și nici pictorul nu i-a mai dat banii înapoi. Da' nu mi-a spus încă niciodată, Sairey, că sînt ca un înger, cu toate că în sinea lui poate c-așa gîndea." Dacă soțul doamnei Harris ar fi acuma aici, cred că ne-ar vorbi pe șleau ; și nevastă-sa, mititica, zău că nu l-ar ține de rău pentru asta, nici nu i-ar da măcar prin gînd așa ceva ; căci, dacă a ixistat vreodată o femeie care să nu știe ce-i aia să dorești moartea altora mai frumoase și căreia bărbat-su — phii, ce om ! un model de bărbat ! — nu i-a dat niciodată apă la moară pe chestia asta, o femeie adicătelea cu suflet de înger, apoi femeia asta numai doamna Harris poate fi !

Terminînd, onorabila doamnă (care părea că venise doar ca să ia ceaiul, ca o delicată atenție mai curînd, decît dintr-o obligație profesională pe care o avea de îndeplinit în casă), se duse la domnul Chuffey, care stătea ca de obicei în colțul lui, și apucîndu-l de umăr îl scutură energic.

— Hai, scoală, cască ochii ! Hai ! spuse doamna Gamp. Nu vezi, dom'le Chuffey, că aveți musafiri ?

— Îmi pare rău, spuse bătrînul privind cu umilință împrejur. Știu că vă stingheresc. Vă cer iertare, dar n-am unde să mă duc. Unde-i Mercy ?

Mercy veni imediat lîngă el.

— Ah ! — spuse bătrînul mîngîindu-i obrazul — iat-o ! iat-o ! Niciodată nu-l repede pe bietul moș Chuffey ; bietul moș Chuff !

Mercy se așează pe un scăunaș, alături de bătrîn, în așa fel ca Chuffey să poată ajunge cu mîna pînă la ea, și își ridică privirea spre Tom. Era o privire grăitoare și Tom înțelese ce voia să-i spună :

„Vezi cît de mult m-au schimbat necazurile. Nu mai sînt indiferentă la suferințele celorlalți și chiar afecțiunea lui e o mîngîiere pentru mine !"

— Da ! da ! rosti bătrînul cu blîndețe, da ! da ! da ! Nu vă uitați la el. E greu de suportat, știu, dar nu vă uitați la el, că tot o să moară într-o bună zi. Sînt trei sute șaizeci și cinci de zile într-un an (iar în anii bisecți trei sute șaizeci și șase) și poate să moară în oricare din ele.

— Tare pisălog mai ești, moșneagule, zău așa ! spuse doamna Gamp, privindu-l de aproape, fără pic de bunăvoință, în timp ce el continua să bolmojească printre gingii. Păcat că nu știi ce vorbești, căci dacă ai ști, ți s-ar urî și dumitale ascultîndu-te și te-ar apuca un parapon că ți-ai lua imediat tălpășița pe lumea-ailaltă, spre ușurarea celor ce te cunosc.

— Fiul său — murmură bătrînul ridicînd mîna — unicul său fiu !...

— E nemaipomenit, pe cuvîntul meu ! spuse doamna Gamp. Așa crezi dumneata, dom'le Chuffey. Așa ai hotărît dumneata și pesemne că ești mulțumit, așa sper cel puțin. Eu n-aș pune rămășag nici măcar pe o perniță nouă de ace, cu toate că dumneata s-ar zice că le știi pe toate, stimate dom'le. Bată-l să-l bată de ramolit ! Cîte mai spune și unde mai pui că e convins că are dreptate. Că multe știe el despre băieți sau fete ! Ei, dacă ești atît de priceput 'mneata, poftim, hai, spune-ne ceva și despre gemeni, dom'le !

Ironiile usturătoare și indignarea doamnei Gamp nu-l atingeau însă cîtuși de puțin pe nevinovatul Chuffey, care habar n-avea de nimic, după cum n-avea habar c-o jignise pe doamna Gamp. Dar sentimentele acestei nobile doamne erau extrem de vulnerabile cînd încercai să te aventurezi în domeniul ei profesional. Și, crezînd că domnul Chuffey

formulase un pronostic relativ la feciori, cînd asemenea pronosticuri ar fi trebuit să pornească mai întîi de la ea, ca fiind unica autoritate recunoscută, sau cel puțin să nu fie enunțate fără consimțămîntul și împuternicirea ei, abia-abia se potoli. Continuă totuși să se uite la domnul Chuffey, de parc-ar fi vrut să-l răpună și să-l înfrunte, aruncîndu-i tot felul de ironii, rostite cu voce joasă, ceea ce de obicei arată o indignare cu greu stăpînită. Dar cînd se aduse masa de ceai și cînd soția lui Jonas o rugă să prepare ceaiul pentru toată sindrofia, doamna Gamp își regăsi în sfîrșit buna dispoziție.

Abia atunci începu iar să zîmbească și își îndeplini îndatoririle cu eleganța ei caracteristică.

— Păi, e o familie întreagă acilea ! Mai mare dragul să faci ceaiul cînd îi vezi pe toți adunați ! spuse doamna Gamp. Fetițo — se adresă apoi servitoarei — poate vrea cineva să mănînce vreun ou proaspăt, moale, și cîteva felii de pîine prăjită, fără coajă, pentru de-alde ăștia cu dinți de lapte. Chiar Gamp, doamnă Chuzzlewit, într-o zi cînd era cherchelit, și-a rupt patru într-o coajă ; doi odată, și apoi încă doi, unul după altul. Doamna Harris i-a strîns ca suvenir și îi ține în buzunar pînă în ziua de azi la un loc cu două oase, contra crampelor și cu niște boabe de inibahar. Are și o rîșniță de tinichea cît un pantofior de copil, cu un toculeț cît să încapă nucșoara — am văzut-o cu ochii mei, ba i-am și cerut-o de cîteva ori ca să prepar codelul [1] pentru lehuze...

Stînd la măsuța de ceai, aveai diverse avantaje, în afară de faptul că te aflai chiar lîngă farfuria cu pîine prăjită, că puteai bea două cești de ceai, în timp ce restul musafirilor nu beau decît una, și încă să ți le umpli în lege ; și, la țanc (adică înainte de a se fi turnat apă proaspătă în ceainic, în care caz trebuia să aștepți pînă se depuneau firele de ceai), mai aveai avantajul că îi vedeai pe toți și puteai să le vorbești ca de la tribună. Date fiind aceste considerente, doamna Gamp își îndeplini cu multă voie bună și amabilitate misiunea încredințată. Din cînd în cînd, ținînd farfurioara în palmă și cu coatele pe masă se oprea între două înghițituri, ca să împartă

[1] Băutură caldă din vin, zahăr și mirodenii.

zîmbete la toată lumea, să facă cu ochiul, să dea din cap și diferite alte atenții de soiul acesta ; în acele momente, figura ei era luminată de o sclipire de inteligență și de o vioiciune pe care nu se putea să n-o asociezi cu influența binefăcătoare a unor anumite licori.

Fără doamna Gamp, reuniunea ar fi fost penibil de tăcută. Domnișoara Pecksniff vorbea numai cu August al ei și numai pe șoptite. August nu vorbea cu nimeni, dar suspina pentru toată lumea și din cînd în cînd își trăgea peste frunte o palmă, așa de tare, încît doamna Todgers, nervoasă, tresărea, scăpînd fără voia ei un strigăt. Ea tricota și rareori scotea vreun cuvînt. Biata Mercy o ținea de mînă pe zglobia Ruth, ascultînd cu plăcere tot ce îi spunea, dar nu vorbea decît foarte puțin. Din cînd în cînd zîmbea sau o săruta pe Ruth pe obraz, ori își întorcea capul ca să-și ascundă lacrimile ce îi tremurau pe gene. Tom era foarte mișcat văzînd-o atît de schimbată și fericit că Ruth îi arăta atîta prietenie, prietenie pe care Mercy o simțea și la care răspundea, încît nu-l lăsa inima să plece, cu toate că spusese de mult tot ce avea de spus.

În timp ce restul sindrofiei își petrecea timpul așa cum am arătat mai sus, bătrînul contabil căzuse în amorțeala lui obișnuită ; era pierdut în cine știe ce visări care nu prea păreau să-i stimuleze gîndirea cam înceată. Închipuirile lui macabre, împletindu-se cu tăcuta sindrofie din jur și cu frînturi de amintiri de la ultimul praznic la care luase parte, îi stîrniră o întrebare ciudată, căci la un moment dat se întoarse brusc și spuse :

— Cine-i mort sus ?

— Nimeni, răspunse Mercy întorcîndu-se spre el. Ce ai ? Sîntem cu toții aici.

— Cu toții ! exclamă bătrînul. Cu toții ! Da' el unde e, bunul meu patron, domnul Chuzzlewit, care avea un singur fecior ? Unde e ?

— Sst ! sst ! făcu Mercy cu blîndețe. Asta s-a întîmplat mai de mult. Nu-ți aduci aminte ?

— Dacă-mi aduc aminte !... răspunse bătrînul cu un geamăt dureros. Cum aș putea să uit ? Cum aș putea să uit vreodată ?

O clipă își acoperi fața cu mîinile ; după aceea se întoarse exact ca mai înainte, întrebînd :

— Cine-i mort sus ?

— Nimeni, spuse Mercy.

Bătrînul îi aruncă o privire mînioasă, ca unui străin care ar fi vrut să-l înșele, pe urmă, privind-o mai atent, o recunoscu și clătină din cap compătimitor și jalnic :

— Așa crezi dumneata, pentru că n-au vrut să-ți spună. Nu, nu, biet copil ! N-au să-ți spună ! Cine-s oamenii aceștia și pentru ce petrec aci dacă nu-i nici un mort în casă ? Ce mișelie ! Du-te și vezi cine-i sus !

Mercy le făcu celorlalți semn să nu-i răspundă, ceea ce de altfel nimeni nu dorea și tăcu și ea. O bucată de vreme bătrînul nu mai spuse nici el nimic, pe urmă repetă aceeași întrebare, de astă dată cu o violență înspăimîntătoare.

— A murit cineva — stărui el — sau trage să moară. Vreau să știu cine este. Du-te, du-te de vezi ! Unde-i Jonas ?

— La țară, îi răspunse ea.

Bătrînul o privi bănuitor, ca și cum n-ar fi crezut-o sau ca și cum n-ar fi auzit bine, apoi se sculă, străbătu camera și începu să urce scara murmurînd :

„Ce mișelie !"

Îi auziră pașii deasupra, în camera de la etaj, îndreptîndu-se spre colțul unde se afla patul (în care murise bătrînul Anthony) ; pe urmă îl auziră coborînd. Imaginația lui nu era nici atît de înfierbîntată, nici atît de vie, încît să-l facă să vadă în camera părăsită ceva ce nu exista. Coborî deci mult mai liniștit, ca și cum în sfîrșit s-ar fi convins.

— Nu vor să-ți spună, zise către Mercy cu vocea lui tremurătoare, așezîndu-se lîngă ea și mîngîind-o ușor pe cap. Nici mie nu-mi spun, dar voi veghea, voi veghea. Nu-ți vor face nici un rău, să nu-ți fie frică. De cîte ori ai vegheat dumneata pînă noaptea tîrziu, am vegheat și eu. Da, da, așa este ! exclamă bătrînul cu vocea lui pițigăiată, strîngînd pumnii osoși și uscați. Cîte nopți n-am stat de veghe !

Vorbea cu un glas atît de slab, și, în tainica lui dragoste, atît de aproape de urechea lui Mercy și se oprea atît de des ca să-și tragă suflarea, încît oaspeții

nu reușeau să prindă decît crîmpeie din ce spunea, sau nu pricepeau nimic. Dar văzuseră și auziseră îndeajuns, ca să fie neliniștiți. Se sculaseră cu toții de pe scaune și se strînseseră în jurul lui, oferindu-i astfel plăcuta ocazie doamnei Gamp (care dat fiind profesiunea ei avea mult sînge rece și nu se tulbura chiar atît de ușor) să-și concentreze toate resursele puternicului său interes și poftei sale de mîncare asupra ouălor, untului, ceaiului și pîinii prăjite. Ba chiar era atît de concentrată, încît se congestionase la față ; în cele din urmă (nemairămînînd nimic de mîncat și de băut) se amestecă și ea în discuție.

— Ia ascultă, dom'le ! se oțărî doamna Gamp. Da' grozav mai ești dumneata ! Ce sînt fasoanele astea ? Ți-ar trebui o găleată cu apă rece în cap, ca să-ți vii în fire ; asta e părerea mea ; și dacă ai fi încăput pe mîna lui Betsy Prig, cu siguranță că ai fi încasat-o pîn'acu', dom'le Chuffey. Numai musca spaniolă ar putea să scoată din dumneata prostiile astea ; și, ca să-ți facă cineva un bine, ar trebui să-ți pună o ventuză plină cu ele la moalele capului și o cataplasmă cu făină de muștar pe spate. Ia te uită ce întreabă 'mnealui ! Cine a murit ! Măcar de-ar muri cine știu eu, că mare pagubă n-ar fi.

— S-a liniștit acuma, doamnă Gamp — spuse Mercy — lasă-l în pace.

— Ducă-se pe pustii de ramolit ! doamnă Chuzzlewit, răspunse mînioasă doamna Gamp. Mă scoate din sărite ! Prea îi cîntați în strună. Ăsta te face să-ți vină toți dracii !

Probabil cu scopul de a-și pune în practică teoria și de a-l expedia pe Chuffey în pustie, doamna Gamp îl apucă de gulerul hainei și îl scutură zdravăn de vreo douăzeci de ori. Sistemul acesta este considerat de discipolele școlii Prig (și de cele mai multe, de altfel, dintre infirmierele noastre) ca un calmant foarte eficace și avînd o influență binefăcătoare asupra sistemului nervos. În cazul de față, acest tratament îl ameți și îl năuci atît de tare pe pacient, încît nu mai fu în stare să scoată o vorbă ; așa că doamna Gamp putu să-și privească triumfătoare opera.

— Așa — spuse ea, desfăcînd cravata bătrînului, a cărui figură începuse să se învinețească în urma acestui

tratament ştiinţific — acum cred că ţi-a venit mintea la cap. Dacă leşini, te înviem noi, dom'le, n-ai nici o grijă. Cînd cineva leşină — continuă doamna Gamp — trebuie să-i muşti degetul cel mare sau să-i întorci toate degetele pe dos şi îşi vine numaidecît în fire, ca prin minune, da, da ! ei, bată-vă norocul să va bată ! şi doamna Gamp zîmbi conştientă de instructiva şi totodată amuzanta lecţie dată auditoriului.

Deoarece domnul Chuffey fusese îngrijit şi mai înainte de această femeie de treabă, nici doamna Jonas Chuzzlewit nici celelalte persoane prezente nu îndrăzniră să protesteze împotriva respectivei terapeutici, deşi toată lumea (în cap cu Tom Pinch şi cu sora lui) era cu totul de altă părere ; ar fi fost o îndrăzneală nesăbuită din partea unora care nu sînt iniţiaţi în tainele meseriei şi adesea susţin diferite principii pur teoretice ca de exemplu umanitate, blîndeţe sau alte prostii de acelaşi gen, încăpăţînîndu-se să sfideze practicile şi precedentele recunoscute şi apărînd aceste principii chiar împotriva celor care au creat sau instaurat practicile mai sus-pomenite şi care, deci, sînt cei mai indicaţi să-şi spună părerea, ca singurii în stare să judece cît se poate de obiectiv.

— Vai, domnule Pinch — spuse domnişoara Pecksniff — toate se trag numai de la căsătoria asta nenorocită. Dacă sora mea nu s-ar fi pripit măritîndu-se cu un netrebnic, n-ar mai fi existat în casă nici un domn Chuffey.

— Sst ! — făcu Tom — să nu ne audă Mercy.

— Mi-ar părea rău dacă m-ar auzi, domnule Pinch, spuse Cherry ridicînd puţin glasul ; nu-mi place să mai amărăsc un om care şi-aşa e destul de necăjit, cu atît mai mult pe sora mea. Ştiu care sînt îndatoririle unei surori, domnule Pinch, şi cred că totdeauna le-am respectat ; Augustus, puişorule, caută-mi batista şi dă-mi-o.

August se duse să i-o caute şi o trase pe doamna Todgers într-un colţ ca să-şi descarce inima în faţa unei prietene.

— Ah ! domnule Pinch — spuse Charity, uitîndu-se cînd la logodnic, cînd la sora sa — ar trebui să-i mulţumesc soartei pentru norocul pe care îl am şi pe care o

să-l am și de aci înainte. Cînd îl compar pe August (aici luă un aer modest și smerit) care — nu mă sfiesc să ți-o spun — e așa de blînd, de drăgăstos și de devotat, cu monstrul ăsta cu care s-a măritat sora mea și mai ales cînd mă gîndesc că s-ar fi putut, după legile acestei lumi, ca situația noastră să fie tocmai pe dos, socot că într-adevăr trebuie să fiu recunoscătoare soartei, modestă și mulțumită.

Se prea poate să fi fost mulțumită, însă modestă nu părea să fie în nici un caz, căci atitudinea și felul cum vorbea vădeau cu totul altceva decît modestie, așa că Tom nu putu să nu-și dea seama de motivele josnice care o făceau să se poarte așa și să nu le disprețuiască. Se ridică deci de lîngă ea și îi spuse lui Ruth că ar fi timpul să plece.

— Am să-i scriu soțului dumitale — îi spuse Tom lui Mercy — și am să-i explic (așa cum aș face-o, dacă ar fi acum aicea) că, dacă a avut vreo neplăcere din cauza mea, nu sînt eu de vină. Nu poți învinovăți factorul care îți aduce scrisorile ; așa a fost și cu mine cînd am adus scrisoarea aceea.

— Îți mulțumesc — spuse Mercy — poate că asta va ajuta la ceva. Îți mulțumesc !

Tocmai își lua cu multă căldură rămas bun de la Ruth, care stătea în pragul ușii împreună cu fratele ei, cînd se auzi zgomotul unei chei în broasca ușii de la intrare, pe urmă pași iuți în antreu. Tom se opri și se uită la Mercy.

— E Jonas, spuse ea cu sfială.

— Ar fi mai bine să nu ne întîlnim pe scară, spuse Tom și, apucînd-o de braț pe sora lui, făcu doi pași îndărăt. Am să-l aștept aici.

Abia terminase vorba, cînd ușa se deschise și Jonas intră. Soția lui îi ieși înainte ; el o împinse la o parte mormăind morocănos :

— Nu știam că ai sindrofie azi.

Spunînd aceasta se uită, fie din întîmplare, fie dinadins, la domnișoara Pecksniff, care, fericită că a găsit un motiv să se certe cu cumnatu-său, se agăță numaidecît de cuvintele lui.

— O, vai ! rosti ea ridicîndu-se. Nu vrem să-ți tulburăm fericirea conjugală. Ar fi păcat. Am luat aici ceaiul

în lipsa dumitale, domnule ; v-am fi însă foarte recunoscători dacă ne-ați trimite factura ca să plătim consumația. Dragă August, dacă ești gata, hai să plecăm. Doamnă Todgers, dacă vrei să mergi și dumneata, te conducem cu cea mai mare plăcere. Ar fi păcat să stricăm fericirea pe care o răspîndește acest domn oriunde se află — și mai ales în căminul lui.

— Charity ! Charity ! o dojeni sora ei cu un accent pornit din adîncul inimii, implorînd-o parcă să practice virtutea al cărui nume îl purta.

— Dragă Mercy, îți mulțumesc pentru sfatul pe care mi-l dai — răspunse domnișoara Pecksniff cu un dispreț suveran (deși Mercy nu-i dăduse nici un fel de sfat) — dar eu nu sînt sclava lui.

— Nu, și nici n-ai fi vrut să fii, dacă ai fi putut, nu-i așa ? o întrerupse Jonas. Știm noi !

— Ce-ai spus, domnule ? se burzului domnișoara Pecksniff.

— Ce-ai auzit, îi replică Jonas tolănindu-se într-un fotoliu. N-am chef să mai repet ! Dacă vrei să rămîi, n-ai decît. Dacă vrei să pleci, pleacă. Dacă rămîi însă, fii politicoasă.

— Brută ! strigă domnișoara Pecksniff, trecînd dispreţuitoare prin fața lui. August, nu merită să-l iei în seamă.

August făcuse un gest vag și molatic, ca și cum ar fi vrut să-și încleștеze pumnul.

— Hai, sufletelule ! Vino-ncoace ! strigă domnișoara Pecksniff. Îți poruncesc !

Strigase fiindcă August apucase să schițeze gestul de a se întoarce și de a se răfui cu Jonas. Domnișoara Pecksniff însă îl prinse de mînă pe aprigul ei amorez și-l trase lîngă ea, doamna Todgers îl împinse din urmă și toți trei ieșiră de-a valma din cameră în vociferările stridente ale domnișoarei Pecksniff. Jonas nu-l observase încă pe Tom și pe sora lui, care în momentul cînd intrase se aflau lîngă ușă. Ședea cu spatele la ei și tot timpul cît se ciorovăise cu domnișoara Pecksniff se uitase dinadins pe fereastră la trotuarul din față, ca s-o exaspereze și mai mult pe nedreptățita demoazelă, făcîndu-se că n-o bagă în seamă. Soția lui îi atrase atunci timid

atenția că Tom vrea să-i vorbească, așa că acesta făcu vreo cîțiva pași spre el.

Zărindu-l, Jonas sări ca ars din fotoliu, trîntind o înjurătură cumplită și, înșfăcînd un scaun, îl ridică în sus, ca și cum ar fi vrut să-i zdrobească țeasta ; și fără îndoială că ar fi făcut-o, dacă din cauza mîniei și a uimirii n-ar fi avut o clipă de ezitare, dîndu-i răgaz lui Tom să spună, cu calmul lui obișnuit :

— N-ai nici un motiv să fii violent, zise Tom. Deși ceea ce vreau să-ți spun e în legătură cu afacerile dumitale, eu, crede-mă, nu le cunosc și nici nu doresc să le cunosc.

Jonas era așa de înfuriat, încît nu fu în stare să scoată o vorbă. Bătu însă din picior și, ținînd cu o mînă ușa deschisă, îi făcu semn cu cealaltă să iasă afară.

— Deoarece îți închipui, cred — continuă Tom — că n-am venit aici de plăcere, sau ca să mă împac cu dumneata, mi-e totuna dacă mă primești bine sau rău ori dacă mă dai pe ușă afară. Dar dacă mai ai încă mintea întreagă, atunci ascultă ce vreau să-ți spun. Ți-am dat o scrisoare alaltăieri, cînd te pregăteai să pleci în străinătate...

— Banditule ! răspunse Jonas. Am să-ți plătesc eu într-o zi pentru comisionul ăsta și o să ne răfuim noi atunci și pentru o socoteală mai veche.

— Ei, ei ! făcu Tom ; vorbești prea urît, iar amenințările dumitale n-au nici un rost. Aș vrea să înțelegi următorul lucru (nu spun asta de frica dumitale, căci ar fi o dovadă de slăbiciune, ci pur și simplu fiindcă nu vreau să am cu dumneata nici în clin nici în mînecă, și nici cu afacerile dumitale) ; vreau să-ți spun doar atîta, că nu știu ce scria în scrisoare și nici cine a trimis-o, și că nici măcar n-am știut că trebuie să ți-o dau dumitale, că mi-a dat-o...

— Taci ! strigă Jonas ridicînd scaunul ca scos din minți. Îți sfărm capul dacă mai spui un cuvînt !

Tom însă ținea neapărat să spună ce avea de spus ; tocmai deschisese gura să continue, cînd Jonas tăbărî ca un sălbatic asupra lui. Furios cum era, l-ar fi rănit desigur grav (căci Tom n-avea cu ce să se apere și mai era și stingherit de Ruth, care se agățase înspăimîntată

de brațul lui), dacă Mercy nu s-ar fi aruncat între ei, strigîndu-i lui Tom că-l roagă să părăsească acea casă. Disperarea sărmanei femei, groaza surorii sale, zădărnicia eforturilor de a se face ascultat și neputința de a ține piept doamnei Gamp, care se aruncase asupra lui ca o pilotă silindu-l să coboare scările de-a-ndăratelea sub greutatea trupului ei, fură mai tari. Tom părăsi casa, hotărît să nu-i mai calce niciodată pragul, fără a fi apucat să pronunțe numele lui Nadget.

Dacă numele acesta ar fi fost rostit, dacă Jonas, cu firea lui josnică și insolentă, nu ar fi provocat cîndva acea reacțiune curajoasă pentru care îl ura de moarte pe Tom mai avan chiar decît pentru vina lui mai recentă, dacă Jonas ar fi aflat (și ar fi aflat cu siguranță de la Tom), cine era spionul care îl urmărea fără știrea lui, atunci s-ar fi oprit la timp pe panta fatală ce-l ducea în pragul unei crime înspăimîntătoare. Dar soarta și-o croia cu mîna lui, săpîndu-și singur groapa, iar bezna care îl împresura încetul cu încetul era însăși noaptea vieții sale.

Mercy închisese ușa și se aruncase în genunchi în fața lui. Înălțînd brațele spre el, îl rugă s-o cruțe, căci intervenise numai ca să nu se facă vărsare de sînge.

— Așa, va să zică ! spuse Jonas gîfîind și plecîndu-și ochii spre ea. Ăștia-s prietenii dumitale, cu care te vezi în lipsa mea, hai ? Cu de-alde ăștia te înhăitezi dumneata și unelteşti, hai ?

— Nu, nu-i adevărat. Nu pricep nimic, nu știu ce vrei să spui. Nu l-am mai văzut decît o singură dată, ba nu, de două ori, de cînd am părăsit casa tatii.

— Aha ! — făcu Jonas batjocoritor, agățîndu-se de faptul că se corectase — o dată, de două ori, hai ? O dată, ori de două ori ; hai, spune ! Poate de două ori plus încă o dată, adică de trei ori ! Javră mincinoasă, de cîte ori l-ai mai întîlnit încă ?

Și văzînd că Jonas ridică mîna, Mercy își feri iute capul. Gest foarte semnificativ, dezvăluind un crud adevăr.

— De cîte ori încă ? repetă el.

— Numai atît. Alaltăieri dimineață, astăzi și încă o dată, mai demult.

Jonas tocmai deschisese gura să-i răspundă, cînd se auzi pendula bătînd ; tresări și stătu să asculte, ca și cum și-ar fi adus aminte de vreo întîlnire, sau s-ar fi gîndit la cine știe ce secret știut numai de el și de care îi reamintise trecerea timpului !

— Ce-mi stai acolo ! Hai, scoală-te !

După ce o ajută să se ridice, sau, mai bine zis, o smuci în sus de braț, spuse :

— Ascultă, cucoană, ce-ți spun și nu mai jeli de pomană, că altfel te fac eu să ai de ce ! Dacă îl mai prind vreodată pe aici, sau dacă aflu că l-ai mai văzut undeva, dracu te ia. Dacă nu-ți ții botul, sau îți vîri nasul în socotelile mele, dracu te ia, sau dacă spui altceva decît ce-ți spun eu să spui. Ai înțeles ? Dacă ieși cumva din cuvîntul meu, ai să te căiești amar. Acum bagă-ți bine în cap ce-ți spun. Cît e ceasul ?

— Tocmai a bătut opt.

Jonas se uită în ochii ei ; apoi pronunță cu o claritate studiată următoarele cuvinte, ca și cum le-ar fi învățat pe de rost :

— Am călătorit o zi și o noapte și sînt obosit. Am pierdut niște bani și de-aia nu-s în apele mele. Adu-mi cina în odaia de jos, din spatele casei, și vezi să mi se pună acolo patul de campanie. În noaptea asta dorm acolo și poate și mîine noapte și dacă aș putea dormi și mîine toată ziua, ar fi cu atît mai bine, căci am nevoie să dorm ca să mai uit de supărări. Ai grijă să nu se facă zgomot prin casă și nu mă trezi. Auzi ce-ți spun : să nu mă trezești și să ai grijă să nu vină nimeni să mă scoale. Să mă lași să dorm.

Mercy îi răspunse că va face întocmai și întrebă dacă mai are ceva să-i spună.

— Ce ? Nu cumva vrei să-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ? Ce mă tot iscodești ? strigă el mînios. Ce vrei să mai știi ?

— Nu vreau să știu nimic, Jonas, decît ce vrei tu să-mi spui. De mult nu mai există încredere între noi, și nici nu cred c-o să mai existe vreodată.

— Pe dracu ! Sper c-așa o să fie, mormăi el.

— Dar dacă-mi spui că asta dorești, mă voi supune și voi încerca să te mulțumesc. Nu-mi fac nici un merit

din asta, pentru că nici tata, nici sora mea nu-mi sînt apropiați. Sînt singură pe lume, o ființă slabă și supusă. Mi-ai spus altădată că ai să-mi distrugi zburdălnicia și te-ai ținut de cuvînt. Nu-mi distruge și sufletul !

Vorbind, îndrăzni să pună mîna pe umărul lui Jonas. El o lăsă, bucurîndu-se de triumf. Se uită o clipă la ea, cu ochii lui răi în care i se oglindea tot sufletul meschin, murdar, mîrșav, bicisnic. Doar o clipă ; căci se întoarse numaidecît la gîndurile tainice ce-l frămîntau, poruncindu-i morocănos să-i execute neîntîrziat ordinele. După ce dînsa ieși, străbătu de cîteva ori camera în lung și-n lat, ținînd tot timpul pumnul drept strîns tare, ca și cum ar fi avut ceva în palmă ; totuși n-avea nimic. Cînd obosi de atîta plimbat se trînti gînditor pe un fotoliu și își suflecă mîneca dreaptă, nu ca să-și examineze brațul, ci mai curînd ca să-și dea seama cîtă putere avea ; continua totuși să țină pumnul strîns.

Stătea așa, cu ochii plecați, meditînd în fotoliul lui, cînd intră doamna Gamp să-i spună că odaia era pregătită. Neștiind cum are să fie primită, din cauză că intervenise în timpul certei, doamna Gamp, vrînd să-și mai îmbuneze patronul și să-i atragă atenția, arătă o adîncă solicitudine pentru domnul Chuffey.

— Cum îi mai este ? întrebă ea.

— Cui ? spuse Jonas ridicînd capul și privind-o cu mirare.

— Că bine zici ! răspunse matroana zîmbind și făcînd o plecăciune. Unde-mi sînt gîndurile ? Dumneata nu erai aici, dom'le, cînd i-a venit toana aia de nebunie. N-am văzut în viața mea o criză așa de îndrăcită ; o singură dată doar, la un bolnav pe care l-am îngrijit mai demult și care era cam de o vîrstă cu dînsul, un funcționar la vamă, îl chema... păi, era chiar tatăl doamnei Harris, cel mai grozav cîntăreț pe care l-am auzit vreodată, dom'le Chuzzlewit ; cu o voce ca o harfă, mai ales cînd cînta gros ; aa, păi trebuiau șase oameni să-l țină cînd îl apucau dracii, făcea spume la gură, ce să-ți spun.

— Ah ! Chuffey ! rosti cu indiferență Jonas văzînd-o că se îndreaptă spre bătrînul contabil și se uită la el.

— Îi arde fruntea, spuse doamna Gamp ; e încinsă că ai putea să încălzești pe ea un fier de călcat. Nici nu-i de mirare, după toate cîte le-a spus !

— A spus ? tresări Jonas. Ce a spus ?

Doamna Gamp își duse mîna la inimă, ca să-și oprească palpitațiile, ridică ochii în sus și murmură cu o voce stinsă :

— Cele mai îngrozitoare lucruri pe care le-am auzit vreodată, dom'le Chuzzlewit. Tatăl doamnei Harris nu vorbea niciodată cînd avea cîte un atac (unii vorbesc, alții nu) ; numai atîta spunea cînd se trezea : „Unde e Sarah Gamp ?" Dar cînd domnul Chuffey a început să mă întrebe cine-i mort sus...

— Cine-i mort sus ? repetă Jonas înmărmurit.

Doamna Gamp încuviință din cap, înghiți în sec și urmă :

— Cine-i mort sus ! Chiar așa a spus, vorbă cu vorbă, cum vă văd și cum mă vedeți ; pe urmă a întrebat : „Unde-i domnul Chuzzlewit ăl de avea un singur fecior ?" Pe urmă s-a suit sus, a cotrobăit prin paturi, s-a plimbat prin odăi și a coborît iar, bombănind printre dinți : „E-o mișelie", zice, și tot felul de bazaconii ; ce să vă spun, dom'le Chuzzlewit, mi s-a făcut părul măciucă și-aș fi căzut lată jos dacă n-aș fi băut un păhărel — asta, să știți, mi se întîmplă rar de tot, mi-ajunge să știu un' să-l găsesc, cînd sînt prost dispusă ; că de ! omul nu poate ști niciodată ce se întîmplă, azi ești și mîine nu mai ești.

— Ia te uită, dobitocul ăsta bătrîn și-a pierdut de tot mințile ! spuse Jonas adînc tulburat.

— Păi tot așa zic și eu, dom'le, ce să vă mint. Ar fi bine să nu-l scăpați din ochi pe domnul ăsta Chuffey, dacă îmi dați voie să vă spun. Nu-l mai lăsați așa slobod, s-o necăjească și s-o sîcîie tot timpul pe biata noastră doamnă, draga de ea.

— Ei ! parcă-i pasă cuiva de ce spune el ! răspunse Jonas.

— Așa e, dom'le ; dar vedeți că încurcă lumea, îi ripostă doamna Gamp. Cui ce-i pasă de ce îndrugă el ; dar asta e, că nu te poți mișca de el.

— Drace, ai dreptate, spuse Jonas uitîndu-se pieziș la persoana în chestiune. Mai că-mi vine să-i închid gura.

Doamna Gamp își frecă mîinile, zîmbi, dădu din cap și smîrcîi cu înțeles, mirosind că este rost de un post.

— Ai putea... ia spune, ai putea să îngrijești de căzătura asta, să stai cu el sus, la etaj, într-una din camerele neocupate ? întrebă Jonas.

— Am putea face cu rîndul, eu și cu o prietenă de-a mea ; o zi una, o zi alta, dom'le Chuzzlewit, răspunse infirmiera. Nu cerem prea mult, și, zău, tare am vrea să putem cere mai puțin, adicătele să vă facem o reducere, că de ! doar se cheamă că ne cunoaștem de mult. Eu și Betsy Prig, domnule, o să îngrijim de domnul Chuffey și o să vă facem un preț convenabil — continuă doamna Gamp cu capul pe umăr, cîntărindu-l din ochi pe bietul bătrîn, de parcă ar fi fost o marfă pentru care se tîrguia — și să vedeți c-o să fiți cît se poate de mulțumit. Betsy Prig a avut de-a face cu mai mulți nebuni și le cunoaște obiceiurile. Cel mai bun lucru, dacă vrei să-i potolești, e să-i pui imediat lîngă foc atunci cînd îi apucă dracii.

În timp ce doamna Gamp vorbea, Jonas măsura din nou camera în lung și-n lat, aruncîndu-i cînd și cînd priviri strîmbe bătrînului contabil.

După o bucată de timp se opri brusc și spuse :

— Cred că trebuie supravegheat ; altfel, cine știe ce năzbîtii mai face. Ce zici ?

— Tot ce se poate, răspunse doamna Gamp. După cîte am văzut cu ochii mei, vă dau dreptate ; da, da, vă dau dreptate.

— Bine ! Deocamdată ocupă-te dumneata de el... și... om vedea noi, peste trei zile să vină la mine și cealaltă, să vedem, poate cădem la învoială. Să vină, să zicem, între nouă și zece seara. Pîn-atunci, ai grijă să nu-l scapi o clipă din ochi și să nu vorbești cu nimeni despre asta. E nebun !

— Nebun de legat ! confirmă doamna Gamp. Nebun de legat !

— Atunci ai grijă de el ! Vezi să nu facă vreo boroboață și adu-ți aminte ce ți-am spus.

Lăsînd-o pe doamna Gamp să repete tot ce-i spusese el, plus o serie de laude, în cinstea memoriei și conștiinciozității ei, alese dintre cuvintele cele mai demne de luare aminte ale faimoasei doamne Harris, Jonas coborî în odăița

ce-i fusese pregătită și ajungînd acolo își scoase haina și cizmele și le puse în fața ușii, înainte de a o încuia. Încuind, avu grijă să potrivească cheia în broască în așa fel încît nici un curios să nu poată privi prin gaura cheii ; după ce luă aceste precauții, se așeză la masă.

„Domnule Chuffey — mormăi el — pe dumneata te aranjez eu fără multă bătaie de cap. Nu-i bine să faci niciodată o treabă pe jumătate, și atîta timp cît am să mai fiu pe aici, o să am grijă să te porți cum se cuvine. După ce-oi pleca, n-ai decît să dai drumul la gură. Totuși, ceea ce mi se pare al naibii de curios — adăugă el, dînd la o parte farfuria de care nici nu se atinsese și începînd din nou să măsoare încăperea — ceea ce mi se pare al naibii de curios e că de cînd bate cîmpii tocmai acum a început să i se năzară asemenea lucruri."

După ce străbătu camera de mai multe ori în lung și în lat, se așeză pe un alt scaun : „Am spus «tocmai acum» ; dar de unde știu eu că nu-mi joacă renghiul ăsta mai de mult ? Javra bătrînă ! Trebuie să-i pun botniță !"

Începu din nou să se plimbe, cuprins de neastîmpăr, cu pași cînd mai înceți, cînd mai repezi ; se așeză apoi pe marginea patului, cu bărbia sprijinită în palmă și cu ochii țintă spre masă. După ce se uită așa multă vreme, își aduse aminte de cină ; se trînti din nou pe scaunul pe care stătuse la început și se apucă să înfulece de zor, nu ca un om înfometat, ci ca omul care știe că trebuie să mănînce. Bău pahar după pahar. Din cînd în cînd lăsa brusc paharul pe masă, se ridica, schimba locul, se mai plimba prin cameră, ca apoi din nou să se întoarcă la masă și să mănînce cu aceeași grabă și lăcomie ca și mai înainte.

Începuse să se înnopteze. Pe măsură ce se întuneca, pe fața lui Jonas se lăsa o umbră amenințătoare, care îl schimba încetul cu încetul.

Treptat-treptat, umbra de pe fața lui se făcea tot mai neagră și se lățea tot mai mult, pînă cînd și chipul, și sufletul lui se afundară în beznă.

Odaia în care se încuiase se afla la parter, în spatele casei. Lumina de afară pătrundea printr-o ferestruică murdară din tavan ; mai avea apoi o ușă care dădea într-un fel de pasaj strîmt, acoperit, un fel de fundătură

prin care nu mai trecea aproape nimeni după ora cinci sau șase seara și care nici chiar ziua nu era prea frecventată. Fundătura aceasta dădea însă într-o stradă învecinată.

Pe locul unde fusese construită aripa aceasta se aflase pe vremuri un cimitir ; Jonas n-avea cum să-și mai amintească. Pe urmă se clădise și camera asta, care urma să fie folosită ca birou. După moartea celui care ridicase casa, i se schimbase însă destinația și, în afară doar că fusese întrebuințată cîteodată la mare nevoie ca odaie de musafiri și o bucată de vreme (cu ani în urmă) îi servise drept locuință bătrînului contabil, nici Anthony Chuzzlewit, nici fiul lui nu prea o folosiseră. Era o odaie igrasioasă, murdară, mirosind a mucegai, ca un cavou. Treceau prin ea țevi și conducte care, tocmai cînd te așteptai mai puțin, în toiul nopții, începeau deodată să gîfîie și să bolborosească de parcă se sufocau.

Ușa care dădea în curte nu fusese deschisă de foarte multă vreme ; cheia ei însă stătuse tot timpul atîrnată în același cui unde spînzura și acum. Jonas bănuise că trebuie să fie ruginită, căci adusese cu el, în buzunar, o sticluță de ulei și o pană, cu care unse foarte atent cheia și broasca. În tot timpul, acesta stătuse fără haină și umblase numai în ciorapi. Cînd termină operația de mai sus, se băgă încetișor în pat, sucindu-se și pe o parte și pe cealaltă, ca să răvășească așternutul, lucru pe care, cuprins de înfrigurare cum era, reuși să-l facă de minune.

Se dădu apoi jos din pat, scoase dintr-o valiză (pe care poruncise să i-o aducă aici, de cum sosise acasă) o pereche de pantofi butucănoși, pe care îi încălță, apoi își puse niște pulpare lungi, de piele, dintr-acelea de care poartă țăranii, cu șireturi ce se prind de cingătoare. În cele din urmă scoase un costum grosolan de dril, închis la culoare, pe care-l îmbrăcă pe deasupra flanelei și o pălărie de pîslă (pe a lui și-o lăsase dinadins sus). Isprăvind, se postă lîngă ușă, cu cheia în mînă.

N-avea lumină. I se părea că timpul trece nespus de încet, cu spaime în el. Niște clopotari încercau clopotele la o biserică din apropiere, bălăngănindu-le de-l înnebuniseră. Blestemate clopote ! Ce tărăboi făceau ! Parcă ar

fi știut că stă la pîndă lîngă ușă și l-ar fi pîrît prin mii de glasuri întregului oraș. Cînd aveau să tacă o dată?

În sfîrșit tăcură și coborî atunci o liniște atît de neobișnuită, de adîncă, încît părea să fie preludiul unui vacarm infernal.

În curte răsunară pași. Doi bărbați. Jonas se îndepărtă de ușă în vîrful picioarelor, ca și cum l-ar fi putut vedea prin canaturile de lemn.

Trecătorii își văzură de drum vorbind (Jonas deslușì ușor cuvintele) despre un schelet care fusese dezgropat în ajun, prin împrejurimi, și că se bănuia a fi o crimă la mijloc. „Așa că vezi, ucigașii nu sînt totdeauna descoperiți", spuse unul dintre ei, cotind după colț.

Tăcere.

Jonas băgă cheia în broască și o răsuci. Ușa rezistă puțin, pe urmă se deschise greoaie, făcîndu-l să simtă în cerul gurii un gust de rugină, de praf, de țărînă și de lemn putred. Se uită cu atenție în jur, apoi ieși afară și încuie ușa după el.

Cînd Jonas o porni la drum, peste tot domnea o liniște și o pace deplină.

CAPITOLUL XLVII

Sfîrșitul expediției domnului Jonas și a prietenului său.

De ce oare vor fi tresărit oamenii care mergeau liniștiți pe străzile întunecoase, simțindu-l în urmă cum se furișa pe lîngă case? Nu cumva, în timp ce se strecura ca o umbră, pruncul adormit simțea nedeslușit cum se așterne asupră-i o umbră fioroasă, ca să-i tulbure visele? De ce urlau cîinii zbătîndu-se în lanț, gata să-l sfîșie? Iar pe undeva, scormonind pe sub pămînt, vreun sobol care mirosise ce punea Jonas la cale se grăbea probabil să-și facă drum pe urmele lui, ca să se ospăteze hămesit la banchetul ce i-l pregătea. Și nu cumva, atunci cînd întorcea capul sperios, Jonas voia să se uite dacă picioarele lui grăbite mai călcau încă în praful

așternut pe drum, sau erau umede, stropite de noroiul însîngerat care năclăise picioarele goale ale lui Cain ?

Jonas se îndrepta spre șoseaua dinspre vest, unde ajunse destul de repede. Parte din drum o făcuse în trăsură, apoi coborîse și o luase pe jos. Mersese apoi o bună bucată pe imperiala unei diligențe care îl culesese de pe șosea în trecere, iar după ce diligența se abătuse de pe drumul lui, Jonas, pentru cîțiva gologani, se învoi cu surugiul unei trăsuri de poștă care se întorcea goală, să-l ia și pe el ; după aceea o tăie peste cîmp în goana mare, cîștigînd o milă sau două, pînă cînd ajunse iarăși pe șoseaua principală. În sfîrșit, după cum își făcuse socoteala, întîlni diligența de noapte, greoaie, înaintînd iavaș-iavaș, oprindu-se pe unde nimerea, și care tocmai poposise în fața unei cîrciumi unde surugiul și conductorul mîncau și beau. Se tocmi pentru un loc pe imperială, îl ocupă și nu se mai mișcă de acolo decît în momentul cînd poștalionul mai avea cîteva mile ca să ajungă la destinație. Stătuse nemișcat, toată noaptea, cu un singur gînd în minte.

Toată noaptea !... În general se crede că și natura ațipește în timpul nopții. E o idee greșită, căci cine ar fi putut ști asta mai bine decît el ? Poate că peștii vor fi dormit în apa răcoroasă și scînteietoare a rîurilor și pîrîiașelor ; păsărelele vor fi moțăit cocoțate pe crengile copacilor ; în grajduri și pe cîmpii, vitele rumegau desigur, liniștite, iar oamenii dormeau duși. Dar ce importanță aveau toate astea ? Măreața noapte stătea de veghe, fără măcar să clipească din ochi, cu umbrele și cu palida ei lumină ; vegheau arborii falnici, luna, stelele strălucitoare, veghea vîntul care adia blînd, ulița bîntuită de umbre, cîmpia vastă și împînzită de lumină, toate stăteau de veghe. Pînă și firicelul de iarbă sau bobul de grîu vegheau și cu cît erau mai neclintite, cu atît păreau a pîndi mai încordate.

Și totuși, Jonas dormea călătorind sub privirea acestor străji ale Domnului, dormea nestrămutat în hotărîrea lui. Dacă în toiul viselor sale zbuciumate se întîmpla să uite, un moment, scopul călătoriei, acesta i se ridica treptat la suprafața conștiinței și-l trezea. Dar nu-i

trezea totodată și-n suflet remușcările sau dorința de a renunța la planul său.

Printre altele, visă că stătea culcat liniștit în patul lui, gîndindu-se la o noapte cu lună și la huruitul roților, cînd bătrînul contabil băgă capul pe ușă și-i făcu semn să-l urmeze. Atunci se sculă la iuțeală (căci dormea îmbrăcat, și anume îmbrăcat exact ca acuma) și merse împreună cu bătrînul contabil într-un oraș straniu, în care numele străzilor erau scrise pe ziduri cu niște litere necunoscute ; faptul ăsta nici nu-i stîrni mirarea, nici nu-l neliniști, pentru că în vis își amintea că mai fusese cîndva pe acolo. Străzile coborau în pantă atît de repede, încît, ca să poți trece dintr-una într-alta, trebuia să cobori pînă la o mare adîncime pe niște scări abrupte și cu ajutorul unor frînghii ce se clătinau și oscilau cînd te agățai de ele, făcînd să bată rar și cu un zvon adînc niște clopote. Totuși, pericolul nu-l înspăimînta prea tare ; după primul fior de groază, singurul lui motiv de neliniște erau hainele de pe el, căci nu era îmbrăcat cum ar fi trebuit pentru serbarea care urma să aibă loc și la care venise anume. Lumea începu să umple străzile. Mii și mii de oameni se îmbulzeau, într-un șuvoi nesfîrșit, presărînd flori în calea unor călăreți pe cai albi, cărora le făceau loc să treacă. Deodată, o cumplită arătare ieși din mulțime strigînd : „A sosit ziua de apoi pentru omenire !" Strigătul trecu din gură în gură și toată lumea se îngrămădi la judecată : era o înghesuială atît de cumplită, încît călătorul, împreună cu tovarășul său (care se schimba necontenit — în fiecare clipă era mereu altul, deși Jonas nu observa cînd pleacă unul și cînd vine celălalt), se traseră deoparte lîngă o poartă, privind cu teamă mulțimea. Erau acolo o mulțime de figuri pe care Jonas le cunoștea ; și altele pe care nu le cunoștea, dar care în vis păreau cunoscute. Deodată, deasupra tuturor capetelor ieși la iveală un chip livid, numai piele și os... pe care îl cunoștea bine și care îl acuză că el ar fi pus la cale ziua aceea de groază ; se încleștară amîndoi în luptă ; și în timp ce Jonas se zbătea să-și elibereze mîna, în care ținea o măciucă, și să lovească (așa cum se gîndise de multe ori că va face), tresări, devenind iar conștient de scopul său și de faptul

că în acea clipă răsărea soarele. Pentru el, soarele răsărise tocmai la timp. Viața, freamătul și forfoteala lumii veniseră să alunge duhurile zilei de pe urmă. Spaima lui cea mare era ochiul nopții. Noaptea care sta la pîndă, veșnic trează, mută și atentă. Noaptea care are timp berechet să observe gîndurile rele. Noaptea nu există strălucire. Noaptea chiar și Gloria își pierde din măreția ei, pe cîmpul de bătaie, ticsit de oști. Și atunci cum poate arăta la obraz rubedenia de sînge a Gloriei, Omorul ?

Da ! Jonas nu mai făcea nici un compromis acum, nu-și mai ascundea nimic. Omorul ! Pentru asta venise acolo.

— Oprește ! Cobor aici, strigă el.

— Mai 'nainte de barieră ? se miră vizitiul.

— Cred că pot să mă dau jos unde-mi place.

— Te-ai urcat cînd ți-a plăcut și poți coborî cînd ai chef. N-o să mi se rupă inima dacă ne părăsești și nici dacă nu ne-am fi întîlnit niciodată nu mi s-ar fi rupt, numai dă-i drumul mai repede.

Conductorul coborîse și el și aștepta în drum să încaseze banii. Dat fiind bănuielile și neîncrederea pe care o inspirau intențiile sale, Jonas își închipui că omul îl privește cu ochi iscoditori.

— Ce te zgîiești la mine ? se răsti el.

— Las' că nu ești chiar așa chipeș, frumosule, îi ripostă conductorul. Dacă vrei cumva să-ți cunoști viitorul, pot să ți-l ghicesc și eu. N-o să mori bine ; află de la mine.

Pînă să apuce Jonas să-i răspundă sau să-i întoarcă spatele, surugiul curmă discuția lovindu-l cu șfichiul biciului și poruncindu-i să se dea la o parte, căci nu-i decît o javră împuțită. În aceeași clipă, conductorul sări în diligență, se așeză la locul lui și făcu vînt cailor rîzînd și lăsîndu-l pe Jonas în mijlocul drumului, cu pumnul ridicat amenințător. Totuși, chibzuind în sinea lui, nu se necăji că fusese luat drept un țărănoi oarecare ; dimpotrivă, fu încîntat că reușise să se deghizeze atît de bine.

Se afundă într-un crîng de la marginea drumului, nu chiar în locul unde coborîse din trăsură, ci la vreo două

sau trei mile mai încolo, rupse un par gros, zdravăn și noduros, dintr-un gard, și trîntindu-se lîngă o căpiță de fîn, stătu o mulțime să-l cojească, să-l cioplească și să-l rotunjească la un capăt cu briceagul, în chip de măciulie.

Ziua trecea repede. Amiaza, după-amiaza, amurgul. Se lăsă seara.

La ora aceea senină și liniștită, doi oameni, într-o gabrioletă, ieșiră din oraș pe un drum foarte puțin umblat. Era ziua în care domnul Pecksniff hotărîse să ia masa cu Montague. Chiar așa și făcuseră, iar acum se întorceau acasă. Domnul Montague ieșise să-și petreacă invitatul o bucată de drum, gîndindu-se s-o ia la întoarcere peste cîmp, pe o cărăruie frumoasă pe care domnul Pecksniff îi promisese să i-o arate. Jonas cunoștea acest plan fiindcă se furișase în curtea hanului în timp ce mîncau și auzise poruncile date.

Cei doi discutau veseli, cu voce tare, încît se auzea de departe ce vorbeau. Glasurile lor erau mai puternice decît huruitul roților și țăcănitul copitelor. Cînd ajunseră lîngă pîrleaz, în dreptul cărăruii unde trebuiau să se despartă, opriră gabrioleta.

— Prea devreme, prea devreme — spuse domnul Pecksniff — dar am ajuns, dragă domnule. Mergi pe poteca asta pînă dai de o pădurice, intră în pădurice și ține-o tot înainte. Acolo poteca e mai îngustă, dar n-o să te rătăcești. Cînd te mai văd ? Curînd, nădăjduiesc.

— Așa sper și eu, răspunse Montague.

— Bună seara.

— Bună seara și călătorie plăcută.

Cît putu să-l urmărească din ochi pe domnul Pecksniff — care din cînd în cînd se întorcea să-i facă semne de rămas bun — Montague rămase în mijlocul șoselei zîmbindu-i și fluturîndu-și mîna. După ce însă noul său asociat nu se mai văzu și nu mai avea nici un rost să joace mai departe comedia asta, Montague se așeză pe pîrleaz, atît de schimbat la față, de parcă ar fi îmbătrînit brusc cu zece ani.

Avea obrajii îmbujorați de vin și totuși nu era vesel. Planul îi reușise și totuși Montague nu părea să triumfe. Poate că sforțările cerute de rolul atît de greu jucat în

fața celui de care tocmai se despărțise îl obosiseră ; și iarăși, poate că umbrele serii șoptiseră ceva conștiinței lui ; sau poate (așa cum i se mai întîmplase și altădată) coborîse peste el un val întunecat, care îndepărtase orice alt gînd, în afară de presimțirea nelămurită a soartei ce-l aștepta.

Dacă există anumite fluide (și noi știm că există) care, simțind că are să fie vînt, ploaie sau îngheț, se strîng și încearcă să se ascundă în tuburile lor de cristal, de ce oare sîngele, acest lichid subtil, n-ar putea și el, datorită unor proprietăți particulare, să simtă mîinile ce se pregătesc să-l verse, și să curgă mai rece și mai negru în vine, așa cum curgea în momentul acela în vinele lui Montague ? Sîngele lui era atît de rece, cu toate că afară era atît de cald — și atît de negru, cu toate că cerul era luminos, încît — Montague se sculă, tremurînd ca de frig, gata s-o pornească la drum ; se opri însă, după cîțiva pași, șovăind dacă să meargă înainte pe poteca singuratică, sau să se întoarcă înapoi, pe drumul mare.

Se decise s-o ia pe potecă înainte.

Razele soarelui care apunea îi luminau fața ; în urechi îi răsuna cîntecul păsărilor ; florile înmiresmate de pe cîmp înfloreau în jurul lui. În depărtare se zăreau acoperișurile de stuf ale căsuțelor sărăcăcioase ; o clopotniță veche, cenușie, cu o cruce în vîrf, se ridica între el și noaptea ce se apropia.

Niciodată nu încercase să pătrundă înțelesul acestor lucruri ; dimpotrivă, totdeauna își bătuse joc de ele și le disprețuise ; dar înainte de a coborî coasta, privi cu melancolie frumusețea serii. Apoi o luă pe clină în jos, afundîndu-se în vale.

Ajunse astfel la marginea pădurii ; era o pădurice tainică, deasă, întunecoasă, prin care șerpuia poteca, îngustîndu-se treptat. Montague se opri o clipă înainte de a pătrunde în desiș, căci tăcerea ce domnea acolo aproape îl înspăimînta.

Ultimele raze ale soarelui se strecurau pieziș, deschizînd o pîrtie luminoasă printre crengile și trunchiurile copacilor ; dar chiar în clipa în care Montague o zări, pîrtia de lumină se și șterse, făcînd pe nesimțite loc

înserării ce se lăsa pe cîmpie. Era atîta tăcere, încît mușchiul moale și tainic care îmbrăca trunchiurile unora dintre copacii bătrîni părea să se fi zămislit din această tăcere, fiind vlăstarul ei natural. Ceilalți copaci, îndoiți de vînturile iernii, abia se mai țineau în picioare, despuiați și plini de cicatrice, sprijiniți de brațele stufoase ale vecinilor, care se străduiau să-i împiedice să se prăbușească, de teamă să nu tulbure cumva tăcerea nepătrunsă a acestor locuri. Pretutindeni, pînă în cele mai tainice ascunzișuri ale luncii, stăruia aceeași mutenie. Pătrundeai mai întîi în ceea ce ar fi putut fi naosul unei biserici sau clopotnița unei mînăstiri, ori niște ruine sub cerul liber ; pe urmă totul se împletea într-un noian de verdeață fremătătoare, din care ieșeau la iveală trunchiuri noduroase, ramuri răsucite, buturugi acoperite de iederă, frunze tremurătoare, bușteni bătrîni, prăvăliți la pămînt și despuiați de scoarță.

Soarele scăpătase și seara începuse să coboare asupra pădurricii, cînd Montague puse piciorul în desiș. Mergea agale, dînd în lături mărăcinii sau vreo ramură, care îi tăiau drumul. Curînd dispăru sub perdeaua de verdeață ; doar din cînd în cînd îl mai zăreai străbătînd vreun luminiș, sau se auzea trosnetul unei crengi tinere, semn că trecuse pe acolo ; pe urmă nici nu se mai văzu, nici nu se mai auzi.

Niciodată ochii vreunui muritor nu-l mai văzură și nici vreo ureche nu-l mai auzi, în afară de ochii și urechea unuia singur. Curînd după aceea, omul acela se ivi din desiș, dînd la o parte ramurile frunzoase, aproape de locul unde poteca ieșea din pădurice.

Oare ce lăsase el în urmă de fugea ca și cum ar fi scăpat din iad ?

Cadavrul unui om. Într-un hățiș singuratic, cadavrul zăcea întins pe frunzele de stejar și fag de anul trecut, așa cum căzuse, cu fruntea la pămînt. O băltoacă de culoare închisă, lugubră, care mînjea parcă toată noaptea de vară, de la pămînt pînă la cer, pătrundea, se infiltra printre frunzele ce slujeau mortului drept căpătîi, se scurgea în pămîntul jilav, de parcă ar fi vrut să se ascundă de privirea oamenilor ; sîngele îmbiba treptat

frunzele, care se răsuceau ca și cum ar fi vrut să fugă, să se lepede de el, chircindu-se de groază.

Făptașul ieși în goana mare din pădurice ; fugea mîncînd pămîntul, atît de năprasnic, încît în urma lui rămîneau sumedenie de crenguțe tinere pe care le rupsese ca să-și croiască drum — și în cele din urmă se întinse cît era de lung ; se ridică însă imediat de jos și se îndreptă spre drumul mare, fugind gheboșat, la adăpostul unui gard viu. O dată ajuns pe șosea, o apucă spre Londra, întinzînd pasul.

Nu-i părea de loc rău de ceea ce făcuse. Se înspăimînta doar cînd se gîndea (și cînd nu se gîndea ?) însă nu-i părea rău. Cît stătuse în pădurice, îi fusese tot timpul frică ; acuma, după ce ieșise, după ce săvîrșise crima, spaima lui avea alt motiv. Se gîndea la camera întunecoasă pe care o lăsase închisă cu grijă acasă. Odaia aceasta îl îngrozea și mai mult — infinit mai mult — decît pădurea. Acuma, cînd se întorcea la ea, i se părea infinit mai sinistră, mai înfiorătoare decît pădurica. În camera aceea se afla ferecată cumplita lui taină, acolo îl așteptau toate neliniștile ; uitase acum de spaimele încercate în mijlocul pădurii.

Merse așa cale de vreo zece mile ; pe urmă se opri la o cîrciumă, să aștepte diligența, căci știa că în curînd trebuia să treacă spre Londra. Mai știa de asemeni că nu era aceeași diligență cu care venise, căci aceea avea un alt punct de plecare. Se așeză pe o bancă, afară, aproape de ușă, lîngă un om care trăgea din lulea. Ceruse o stacană de bere, din care băuse o înghițitură, restul oferindu-i-l tovarășului său, care-i mulțumi. În aceeași clipă însă se gîndi că dacă omul de alături i-ar fi cunoscut taina, n-ar mai fi băut pentru nimic în lume din aceeași stacană cu el.

— Frumoasă seară, șefule ! spuse omul. Un apus cum rar se vede.

— N-am observat, răspunse Jonas fără să-și dea seama.

— N-ai observat ? se miră omul.

— Cum dracu să-l văd, dacă dormeam ?

— Dormeai ?... Aha.

Omul păru mirat că tovarășul său își iese atît de repede din sărite, și continuă să pîcîie din lulea fără să mai spună nimic. Nu trecu mult de cînd se afla acolo, și deodată, înăuntru, în han, se auziră niște ciocănituri.

— Ce-i asta ? strigă Jonas.

— Habar n-am, răspunse omul.

Jonas nu mai întrebă nimic, pentru că și întrebarea de adineauri îi scăpase fără să vrea.

În clipa aceea tocmai se gîndea la ușa încuiată de acasă, la care s-ar fi putut foarte bine să fi bătut cineva, dacă s-ar fi întîmplat cine știe ce între timp ; se temea ca nu cumva, văzînd că nu răspunde nimeni dinăuntru, s-o deschidă cu forța și, găsind camera goală, să încuie ușa ce da în curte, așa încît la întoarcere el să nu mai poată intra în casă decît arătîndu-se în straiele cu care era îmbrăcat acuma ; asta ar fi dat loc la cine știe ce zvonuri, zvonurile ar fi dus la descoperire, iar descoperirea la moarte. Și tocmai în clipa aceea, parcă anume, printr-o împrejurare fatală, cineva ciocănise alături.

Și continua să bată ; parcă era ecoul profetic al cumplitei realități de care se temea. Nemaiavînd răbdare să stea locului și să fie silit să asculte zgomotul acela, își plăti berea și o porni mai departe. Și fiindcă rătăcise toată ziua prin locuri necunoscute, iar acuma, cînd noaptea se lăsase, se afla pe un drum singuratic, în hainele acelea neobișnuite, pradă unei tulburări sufletești vecine cu delirul, se oprea din cînd în cînd, privind în jurul lui, în speranța că visează.

Și totuși nu-i părea rău. Nu. Îl urîse prea tare pe omul acela, de prea mult timp și prea aprig, și singurul lui gînd fusese să scape de jugul ce-l apăsa. Dacă ar fi trebuit să facă încă o dată același lucru, l-ar fi făcut. Ura și dorința lui de răzbunare nu se puteau potoli atît de ușor ; nu simțea acum mai mult regret sau remușcare decît atunci cînd își urzise răzbunarea.

Neliniștea și spaima ce-l cuprinseseră erau atît de cumplite, încît se minuna singur ; pierduse orice stăpînire asupra sa. Îl apuca groaza numai cînd se gîndea la afurisita aceea de cameră ! Gîndul acesta îl făcea să-i fie teamă, în nebunia și pesimismul lui de ucigaș, nu numai

pentru el, ci *de el* însuși ; căci, făcînd parte din camera aceea (fiind ceva ce trebuia să se afle acolo, și care totuși lipsea), se contopea pe de-a-ntregul cu groaznicele ei taine și obsedat tot timpul de încăperea aceea urîtă și mincinoasă în tăcerea ei, pe care o avea mereu înaintea ochilor, așa cum și-o închipuia, cufundată în bezna celor două nopți, cu patul gol (patul în care ceilalți credeau că doarme el) — Jonas parcă se transformase deodată în propria lui stafie, în cel ce bîntuie noaptea și în cel bîntuit.

Cînd diligența sosi (și sosi curînd), Jonas ocupă un loc pe imperială și o porni spre casă, în trapul sprinten al cailor. Stînd alături de călătorii de pe imperiala din spate, majoritatea țărani, începu să se teamă ca nu cumva aceștia să fi aflat între timp de omor și să înceapă a-i povesti cum fusese găsit cadavrul ; deși știa că, date fiind ora și locul unde se săvîrșise crima, era cu neputință deocamdată. Dar cu toate că își dădea seama de asta, și avea toate motivele să considere faptul că ei nu știau nimic ca o consecință firească a împrejurărilor, totuși lucrul acesta îl făcu să prindă curaj. Merse pînă acolo încît începu să creadă că trupul celui ucis nu va fi descoperit niciodată și începu să facă tot felul de supoziții, bazîndu-se pe această probabilitate. Pornind de la atare premiză și măsurînd scurgerea timpului în strînsă legătură cu repeziciunea cu care se depănau gîndurile lui vinovate și amintirea întîmplărilor ce precedaseră crima, furat de iureșul imaginilor incoerente și învălmășite de care fu bîntuit tot timpul, către ziuă sfîrși prin a considera omorul ca pe un omor întîmplat de mult, socotindu-se oarecum în siguranță, pentru că nu fusese încă descoperit. Încă ! Soarele care se ridicase acum deasupra pădurii și poleia cu lumina zorilor chipul mortului, îl văzuse viu în ajun, înainte de a scăpăta, și încercase să-i îndrepte gîndul spre căile cerului.

Dar iată din nou străzile Londrei. Sst !

Era abia ora cinci dimineața ; Jonas avea destul timp să ajungă acasă fără să-l vadă nimeni, înainte de a începe să umble lumea pe străzi, dacă, bineînțeles, nu se întîmplase încă nimic care să ducă la descoperirea

a ceea ce făcuse peste noapte. Se dădu jos din mers, fără a mai spune surugiului să oprească ; traversă strada cu pași grăbiți și apucînd-o pe străzi lăturalnice se îndreptă în sfîrșit spre casă. Ajungînd în împrejurimile ei, deveni și mai prudent : se oprea mereu să cerceteze din ochi fiece uliță ; apoi mergea repede-repede, furișîndu-se pînă la capătul ei, unde iar se oprea să inspecteze ulița următoare și așa mai departe.

Fundătura era pustie cînd asasinul scoase capul de după colț să se uite. Jonas merse tiptil pînă la ușă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu tulbure propria lui odihnă.

Trase cu urechea. Nici un zgomot ! În timp ce cu o mînă tremurătoare răsucea cheia în broască, împingînd ușurel ușa cu genunchiul, îi țîțîia inima de frică.

Dacă îi va ieși înainte mortul ?

Se uită cu teamă înainte ; nu era nimeni.

Intră, încuie ușa, tăvăli cheia prin colbul din cămin ca s-o murdărească din nou și o agăță la loc în cui.

Își scoase hainele, făcu din ele un pachet, pe care avea de gînd să-l arunce în Tamisa chiar în aceeași zi, și le încuie apoi într-un dulap. După ce luă aceste măsuri de precauție, se dezbrăcă și se culcă.

Era chinuit de o sete cumplită, simțea că-l arde în piept, în timp ce ședea întins sub pătură. Acum, cînd nu mai vedea odaia, groaza pe care i-o inspira era parcă și mai mare, stătea mereu la pîndă, neliniștit, tresărind la cel mai mic zgomot, amplificîndu-l în închipuire și crezînd că fiecare dintre ele este preludiul bătăii în ușă care va anunța vestea cea mare ; sărea din pat ca să se uite în oglindă, închipuindu-și că fapta i se citește pe față, scrisă cu litere mari, apoi cînd se culca din nou, trăgînd pătura peste cap, își auzea inima strigînd cu fiecare zvîcnitură : „Ucigașule ! Ucigașule !" Dar unde există cuvintele care pot zugrăvi niște lucruri atît de îngrozitoare ?

Se luminase de ziuă. Prin casă se auzeau pași. Jonas auzi zgomotul jaluzelelor trase și al obloanelor deschise ; din cînd în cînd cineva se apropia tiptil de ușa lui. Încercă de cîteva ori să strige ; dar își simțea gura uscată, de parcă ar fi fost plină cu nisip fierbinte. În sfîrșit, reuși să se ridice în capul oaselor și să strige :

— Cine-i acolo ?

Era nevasta lui.

O întrebă cît este ceasul. Nouă.

— Nimeni... nimeni n-a bătut ieri la uşă ? întrebă el cu un glas şovăitor. Mi s-a părut că aud ceva prin somn, dar nu sînt sigur că am răspuns, atît de greu am dormit. Doar dacă aţi fi spart uşa...

— Nimeni, se auzi glasul ei.

Foarte bine. Stătuse cu sufletul la gură pînă primise răspunsul. Era o mare uşurare pentru el, dacă se poate spune.

— Domnul Nadget voia să-ţi vorbească, reluă ea. I-am spus că eşti frînt de oboseală şi că ai cerut să fii lăsat în pace. „Nu-i nimic — a zis el — nu e ceva important", şi a plecat. Azi dimineaţă, tocmai cînd deschideam fereastra să aerisesc, l-am văzut trecînd pe stradă ; era foarte devreme, dar de venit n-a mai venit pe aici.

Nadget trecuse în dimineaţa aceea pe stradă ! Foarte devreme !

Jonas se cutremură la gîndul că puţin mai lipsise şi s-ar fi întîlnit cu el nas în nas ; îl străbătu un fior, deşi ştia că omul ăsta se ferea de toată lumea şi nu dorea altceva decît să rămînă cît mai neobservat, cu secretele lui cu tot ; şi apoi Nadget nu vedea niciodată nimic.

Îi spuse soţiei să-i pună masa şi se pregăti să se urce sus, îmbrăcîndu-se cu hainele pe care le lepădase în ajun, după ce intrase în odaie, şi care de atunci stătuseră atîrnate după uşă. Temîndu-se de clipa cînd va trebui să dea iarăşi ochii cu servitorii, după fapta pe care o săvîrşise, îşi făcu de lucru cu uşa sub diferite pretexte, lăsînd-o întredeschisă tot timpul pînă se îmbrăcă, aşa ca să poată fi zărit de afară, fără să i se vadă faţa ; vrînd să se înveţe cu vocea lui, chemă pe cineva să deschidă ferestrele şi să spele duşumeaua. După ce căutase să întîrzie, prin diferite tertipuri, momentul cînd trebuia să se întîlnească cu ei, vrînd ca mai întîi să dea ochi sau să vorbească pe rînd cu fiecare, zăbovi încă o bucată de vreme în prag, neputînd

să-și ia inima în dinți și să-i înfrunte, ascultînd cum șușoteau între ei.

Totuși nu putea sta acolo o veșnicie, așa că, în cele din urmă, se hotărî să părăsească odaia. Ultima privire aruncată în oglindă îi arăta un obraz în stare să-l dea de gol ; dar poate că nu era decît o impresie, din cauza neliniștii ce-l chinuia. Nu îndrăznea să se uite în jur ca să vadă dacă servitorii observaseră același lucru, dar i se păru că erau cam prea tăcuți.

Cu toată grija lui de a se stăpîni, nu se putea împiedica să nu tragă cu urechea la ce vorbesc, după cum nu se putea să nu bage de seamă că ascultă. Fie că asculta șoaptele lor, fie că încerca să se gîndească la altceva, fie că vorbea sau tăcea, fie că număra răspicat în gînd bătăile sîcîitoare ale pendulei hodorogite din spatele lui, era numai urechi, de parcă ar fi fost vrăjit. Știa bine că va veni, dar deocamdată, ispășirea, chinurile și voluptatea lui erau să asculte cum se apropie.

Sst !

CAPITOLUL XLVIII

Ne aduce știri despre Martin și Mark, precum și despre o a treia persoană, nu chiar necunoscută cititorului. Apoi înfățișează dragostea filială într-o lumină foarte urîtă și aruncă o palidă rază de soare asupra unui punct foarte întunecos.

Tom Pinch și Ruth își luau micul dejun. Era dis-de-dimineață. Prin fereastra deschisă se puteau zări în odaia lor o mulțime de flori, pe care Ruth, cu mîna ei, le aranjase în vaze.

Tot ea îi pusese lui Tom o mușcată la butonieră, ca să-i dea, în ziua aceea, un aer mai primăvăratic și mai cochet (a trebuit să i-o prindă cu un ac ; altfel Tom, desigur, ar fi pierdut-o). Afară, în stradă, se auzeau strigătele florăreselor. O albină zăpăcită, care se băgase între

ferestre, se lovea, bîzîind, cu capul de geamuri, încercînd zadarnic să evadeze spre seninul și căldura de afară și pesemne își închipuia că fusese legată prin vrajă, văzînd că nu poate cu nici un chip să răzbată dincolo.

Era cea mai frumoasă dimineață din cîte au fost vreodată pe lume ; aerul înmiresmat săruta obrăjorii lui Ruth și se învolbura în jurul lui Tom. „Dragi prieteni — părea că le spune — ce mai faceți ? Vin de foarte departe anume ca să vă salut." Era una dintre acele zile minunate în care dorim, sau ar trebui să dorim, ca toți oamenii din lume să fie fericiți și, întrezărind anotimpul de aur al sufletului, să simtă frumusețea anotimpului de aur din calendar.

Masa aceasta de dimineață era chiar mai plăcută decît de obicei, deși totdeauna era un lucru plăcut. Micuța Ruth avea acum două eleve de care se ocupa de cîte trei ori pe săptămînă, cîte două ore. În afară de asta, pictase cîteva învelitori de cărți și cadre și fără știrea lui Tom (o, ce gest încîntător !), intrase într-o bună zi într-un magazin, în vitrina căruia văzuse că se vindeau asemenea obiecte și luîndu-și inima în dinți o întrebase pe patroană dacă nu dorea cumva să i le cumpere, iar patroana nu numai că i le cumpărase pe toate, dar îi mai comandase și altele. În dimineața aceea Ruth îi mărturisise lui Tom toate acestea și îi dăduse banii, puși într-o punguliță pe care o croșetase anume pentru asta. Amîndoi fuseseră grozav de mișcați, ba chiar vă putem destăinui că le dăduseră lacrimile de fericire ; acuma însă se liniștiseră, așa că de cînd apusese, în ajun, veselul soare nu văzuse chipuri mai fericite decît ale celor doi frați.

— Draga mea — spuse Tom, abordînd atît de brusc acest subiect, încît uită cuțitul înfipt în pîine, fără a mai apuca să taie pînă la capăt felia pe care o începuse — ce om curios e proprietarul nostru ! Îmi face impresia că n-a mai dat de loc pe acasă, de cînd m-a băgat pe mine în buclucul acela. Și-mi vine a crede chiar că n-o să se mai întoarcă niciodată. Ce viață misterioasă duce și omul ăsta !

— E un om tare ciudat ; nu-i așa, Tom ?

— Da ; nădăjduiesc însă că e numai ciudat și atîta tot, că nu se ascunde aici nimic dubios. Cîteodată am unele îndoieli. Trebuie să am o explicație cu el, numai să-l

prind o dată acasă, adăugă Tom, clătinînd din cap ca și cum ar fi fost vorba de o amenințare cumplită.

În clipa aceea se auziră două ciocănituri în ușă ; expresia amenințătoare de pe fața lui Tom se șterse imediat și-n locul ei apăru o alta de surpriză.

— Ia te uită ! exclamă Tom. Cine o fi venit în vizită cu noaptea-n cap ! Ăsta nu poate fi decît John.

— Nu... nu cred, Tom, el nu bate așa, spuse surioara lui.

— Nu ? se miră Tom. Atunci poate-i patronul meu : o fi sosit pe neașteptate la Londra și domnul Fips l-o fi îndreptat încoace ; a venit probabil să-mi ceară cheia de la birou. Oricine-ar fi, e cineva care dorește să vorbească cu mine. Intră, te rog !

Dar cînd vizitatorul intră, Tom Pinch, în loc să întrebe : „Doriți să-mi vorbiți, domnule ?" sau : „Mă numesc Pinch. Cu ce vă pot servi ?" sau, în sfîrșit, să-i adreseze o frază pe același calapod și tot atît de rece, strigă : „Doamne-Dumnezeule !" și se repezi să-i strîngă mîinile în culmea uimirii și a bucuriei.

Vizitatorul era tot atît de emoționat ca și Tom și își scuturară amîndoi mîinile de cîteva ori, fără să poată scoate o vorbă nici unul, nici altul. Cel dintîi care-și recăpătă glasul fu însă Tom :

— A, uite-l și pe Mark Tapley, exclamă el alergînd spre ușă să strîngă mîna altcuiva. Intră, Mark dragă. Ce mai faci, Mark ? N-ai îmbătrînit de loc, nici cu o singură zi măcar, de cînd te-am văzut ultima oară la hanul „Balaurului". Ce mai faci, Mark ?

— Mulțumesc, domnule, mai vesel ca oricînd, răspunse Tapley, numai zîmbete și plecăciuni. Sper că și dumneavoastră sînteți sănătos ?

— Doamne — exclamă Tom, bătîndu-l afectuos pe umăr — ce plăcere să-i auzi din nou glasul ! Dragă Martin, ia loc. Îți prezint pe sora mea. Domnul Chuzzlewit, draga mea, și Mark Tapley de la hanul „Balaurului". Doamne ! ce surpriză ! Ia loc. Nu-mi vine să-mi cred ochilor.

Tom era așa de emoționat, încît nu putea sta locului o singură clipă. Se ducea cînd la Mark, cînd la Martin, le

strîngea mîinile pe rînd, ca pe urmă să-i prezinte din nou surorii sale.

— Martin — spuse el — îmi aduc aminte de ziua cînd ne-am despărțit, de parcă ar fi fost ieri. Ce zi a mai fost și aceea ! Ce furios erai ! Și dumneata, Mark, ți-aduci aminte cum te-am întîlnit pe drum, în dimineața cînd mă duceam la Salisbury, să-l aduc pe Martin, iar dumneata îți căutai o slujbă. Dar masa pe care am luat-o la Salisbury împreună cu John Westlock, ți-o mai amintești, Martin ? Doamne ! Draga mea Ruth, îți prezint pe domnul Chuzzlewit. Adu, te rog, iute, cești și farfurioare. De-ați ști ce fericit sînt că vă văd pe amîndoi !

Și Tom (întocmai ca John Westlock cînd sosise el) se repezi să taie pîinea, ca să le pregătească niște tartine cu unt prietenilor lui ; dar nici nu apucă bine să taie prima felie, că, amintindu-și de nu știu ce, se întoarse repede către ei să le spună ; apoi le strînse mîna din nou ; pe urmă iar îi prezentă lui Ruth ; și iarăși de la început ; însă nici unul din gesturile sau vorbele lui nu erau în stare să exprime nici pe jumătate bucuria pe care o simțea văzîndu-i înapoi acasă, teferi și sănătoși.

Primul care se dezmetici fu Mark Tapley. În foarte scurt timp, avură ocazia să constate că se și grăbise să-și asume rolul de chelner sau de valet al celor de față, fapt pe care-l observară abia atunci cînd, după ce dispăruse cîteva clipe în bucătărie, Mark se întoarse aducînd o cană cu apă clocotită, pe care o turnă în ceainic, cu calmul lui obișnuit.

— Stai și mănîncă, Mark, spuse Tom. Martin, poruncește-i să se așeze la masă.

— O — răspunse Martin — am renunțat de mult, e incorigibil. Pînă la urmă face tot cum vrea el. Domnișoară Pinch, sînt sigur că l-ați ierta dacă ați ști ce om este !

— Știe, spuse Tom. I-am povestit despre Mark Tapley. Nu e așa, Ruth ?

— Da, Tom.

— Nu chiar tot, continuă Martin cu glas scăzut. Marea calitate a lui Mark Tapley n-o cunoaște decît un singur om care, de n-ar fi fost Mark, n-ar mai fi apucat să v-o spună astăzi.

— Mark — strigă Tom Pinch cu hotărîre — dacă nu te așezi imediat, te înjur.

— Vai de mine — răspunse Tapley — mai bine mă supun decît să faceți așa ceva. Veselia omului e pusă la grea încercare, cînd e așa de bine primit ; verbul este, care va să zică, a fi, a face și a suferi (asta-i toată gramatica pe care am învățat-o la școală și cred că-mi ajunge). Apoi dacă există un verb în carne și oase, atunci eu sînt ăla. Căci eu veșnic sînt, din cînd în cînd fac cîte ceva și sufăr mereu.

— Ce, nu mai ești vesel ? întrebă Tom zîmbind.

— Ba da, domnule ! răspunse Tapley. Eram destul de vesel dincolo de ocean ; și nu fără motiv. Dar firea omenească unelteşte mereu împotriva mea și nu-mi dă voie să progresez. Cînd mi-oi face testamentul, am să las cu limbă de moarte să mi se pună următoarea inscripție pe mormînt : „Aici zace un om care ar fi putut arăta ce poate, dacă ar fi avut ocazia. Dar, din păcate, mereu a pierdut-o !"

Domnul Tapley privi în jur, rîzînd cu gura pînă la urechi, apoi începu să mănînce cu atîta poftă, încît nu-ți făcea de loc impresia unui om dezamăgit, sau în ghearele disperării.

În timpul acesta, Martin își trase scaunul ceva mai aproape de Tom și de Ruth și le povesti cele întîmplate în casa lui Pecksniff ; apoi le înfățișă pe scurt toate nenorocirile și decepțiile pe care le suferise de cînd plecase din Anglia.

— Tom — spuse el la sfîrșit — niciodată n-am să-ți pot mulțumi cum se cuvine pentru conștiinciozitatea și credința de care ai dat dovadă păzind comoara ce ți-am încredințat, precum și pentru toată bunătatea și abnegația ta. Îți mulțumesc mult, și Mary de asemenea...

Ah, Tom ! În primul moment tot sîngele-i pieri din obraji, pentru a se revărsa iar în clipa următoare, cu atîta putere, încît simțea că-i plesnește pielea ; și totuși cuvintele astea erau un balsam pentru durerea din sufletul lui rănit.

— Mulțumirile noastre sînt de altfel singura dovadă de recunoștință pe care ți-o putem da, dar dacă ai ști,

Tom, cît de plin ne este sufletul, sînt sigur că ne-ai prețui sentimentele.

Dar dacă ei ar fi știut cît de plin era sufletul lui Tom (numai că nici o ființă omenească nu a știut-o vreodată) cu siguranță că l-ar fi prețuit și mai mult. Da, cu siguranță.

Tom schimbă vorba. Îi părea rău pentru Martin că nu putea continua o conversație care probabil îi făcea plăcere acestuia, dar pentru moment nu se simțea în stare. Nu exista nici urmă de invidie sau de amărăciune în sufletul lui ; dar nu era în stare să asculte cu sînge rece pronunțîndu-se numele ei.

Îl întrebă pe Martin ce planuri avea.

— Dragă Tom — spuse Martin — acum nu mai poate fi vorba să te căpătuiesc pe tine, ci pur și simplu să-mi cîștig și eu existența. Am mai încercat asta o dată, aici, la Londra, dar fără succes. Dacă vrei să mă ajuți cu sfatul tău prietenesc, poate de astă dată voi reuși mai bine. Sînt hotărît să încerc orice, Tom, orice, ca să-mi cîștig singur pîinea. Pentru moment, asta-i tot ce mai sper.

O, Tom, suflet generos ! Văzînd cu inima îndurerată că vechiul lui prieten, atît de mîndru pe vremuri, devenise acum atît de modest și vorbea cu totul altfel decît atunci, alungă imediat, dar imediat, din suflet tulburarea de mai înainte și exclamă cu căldură :

— Asta-i tot ce mai speri ? Auziți-l, oameni buni. Cum poți să vorbești așa ? Dar nu trăiești oare cu speranța c-o să vină timpul cînd ai să fii iar fericit alături de ea, Martin, că va veni timpul cînd ai s-o poți revendica, Martin, și cînd ai să te miri singur, cum de ai putut să fii acum atît de descurajat, Martin, și atît de amărît. Sfaturile mele prietenești ! Da, desigur ! Dar e altcineva care-ți poate da sfaturi mai bune decît ale mele (deși mai prietenești nu cred c-ar putea exista altele pe lume). Trebuie să te vezi cu John Westlock. Să mergem numaidecît la el. E destul de devreme, așa că am timp să te conduc pînă acolo înainte de a mă duce la serviciu ; stă chiar în drumul meu ; am să te las cu el să discutați în voie cam ce-ar fi de făcut. Așa că hai, vino. Știi, acuma sînt un om foarte ocupat — zise Tom zîmbind, cu zîmbetul lui atît de plăcut — și n-am timp de pierdut. Auzi, asta-i

tot ce mai speră ! Ei, uite, eu îmi permit să te contrazic. Știu eu ce poți. În curînd speranțele tale vor fi atît de mari, încît ai să ne-o iei înainte tuturor cu nu știu cîte lungimi.

— Ceea ce nu știi — spuse Martin — e că, de cînd nu ne-am văzut, m-am mai schimbat puțin, Tom.

— Prostii ! exclamă celălalt. De ce să te fi schimbat ? Vorbești de parcă ai fi un moșneag. Se poate una ca asta ? Hai la John Westlock. Hai și dumneata, Mark Tapley. Pun rămășag că lui Mark i se datorește schimbarea ; asta să-ți fie învățătură de minte să te mai înhăitezi cu o inimă acră ca ăsta.

— Nu-i mare merit să fii bine dispus alături de dumneata, domnule Pinch, spuse Mark, rîzînd de i se făcuse fața numai crețuri. Pînă și un doctor de țară poate fi vesel alături de dumneata. Acuma, după ce v-am revăzut, ar trebui să ne ducem încă o dată în America, și p-ormă să zicem că mai avem vreun merit să fim veseli.

Tom începu să rîdă și, după ce-și luă rămas bun de la sora lui, îi împinse afară pe Mark și pe Martin, ducîndu-i pe cel mai scurt drum acasă la John Westlock, pentru că se apropia ora cînd Tom trebuia să fie la birou și el era foarte mîndru de punctualitatea sa.

John Westlock era acasă. Dar, lucru curios, păru încurcat la vederea musafirilor lui ; iar cînd Tom vru să intre în sufragerie, gazda îl preveni că se afla cineva acolo. Acel cineva părea să fie o persoană misterioasă, căci, spunîndu-i acestea, John închise ușa odăii și își primi prietenii în camera alăturată.

Se bucură foarte mult la vederea lui Mark Tapley, iar pe Martin îl primi cu politețea și cordialitatea lui cunoscută. Totuși, Martin simți că nu-i inspira prea mult interes lui John Westlock și că de două sau trei ori John se uită la Tom Pinch, cu îndoială, dacă nu chiar cu milă. Bănuind de ce, îi fu rușine de el însuși.

— După cîte înțeleg, ești ocupat, spuse Martin după ce Tom expuse scopul vizitei lor. Ar fi mai bine să ne vedem mai tîrziu, la ora pe care o vei fixa dumneata.

— E adevărat că am treabă, răspunse John, încurcat ; dar, ca să spun drept, ceea ce mă preocupă acuma te interesează mai mult pe dumneata decît pe mine.

— Cum asta ? se miră Martin.

— E o chestiune foarte serioasă, în legătură cu un membru al familiei dumitale. Dacă eşti bun să rămîi, am să-ţi spun între patru ochi despre ce este vorba şi ai să vezi dacă te interesează sau nu.

— Pînă una-alta — spuse Tom — eu trebuie să plec, şi cît mai iute posibil.

— Slujba ta — întrebă Martin — e atît de importantă că nu mai poţi rămîne cu noi măcar o jumătate de oră ? Mi-ar părea bine dacă ai mai zăbovi un pic ! Ce slujbă ai, Tom ?

La rîndul lui, Tom se simţi foarte încurcat ; după un moment de şovăială mărturisi fără înconjur :

— Uite ce-i, Martin, nu pot să-ţi spun nimic deocamdată ; sper însă că în curînd voi putea să te lămuresc ; ceea ce mă împiedică să-ţi spun este ordinul formal al patronului meu. E foarte neplăcut, adăugă Tom stingherit, dîndu-şi seama că prietenul său putea să-şi închipuie că se fereşte de el ; nici mie nu-mi place, dar n-am încotro ; nu-i aşa, John ?

John Westlock încuviinţă ; aşa că Martin, declarîndu-se mulţumit de explicaţie, îi rugă să nu mai pomenească nimic despre asta ; cu toate că fără voia lui se simţea intrigat de misterul ce înconjura slujba lui Tom, ca şi de faptul că, vorbind despre ea, prietenul său părea aşa de încurcat, de enigmatic, aşa de deosebit de acel Tom pe care-l cunoştea el, încît după plecarea lui Tom se surprinse de cîteva ori gîndindu-se la asta. Tom plecase cu domnul Tapley, pe care-l asigurase, rîzînd, că putea să-l întovărăşească pînă în Fleet Street fără nici un pericol.

— Ce ai de gînd să faci, Mark ? întrebă Tom, pe drum.

— Cum, adică, ce am de gînd să fac, domnule ? repetă Mark.

— Da. Cam de ce ai vrea să te apuci ?

— Ştiu eu ? Adevărul este că mi-a trăsnit aşa prin cap, cum s-ar zice, să mă însor.

— Nu mai spune, Mark ? se minună Tom.

— Ba chiar aşa, domnule, m-am gîndit serios.

— Şi cine-i persoana, Mark ?

— Cum adică, cine ? întrebă domnul Tapley.

— Persoana. Hai, nu te preface — adăugă Tom rîzînd — știi tot așa de bine ca și mine ce vreau să spun.

Domnul Tapley se stăpîni să nu rîdă și, privindu-l cu înțeles, răspunse :

— Nu ghiciți, domnule Pinch ?

— Nu, spuse Tom. Nu-ți cunosc nici un foc la inimioară, dragă Mark. Afară doar de doamna Lupin.

— Și dacă, din întîmplare, ar fi chiar dînsa ?...

Tom se opri în mijlocul drumului și se uită la el. O clipă îi făcu impresia că domnul Tapley avea o față dintr-o singură bucată, lipsită complet de expresie, ca un zid fără nici o deschizătură. Dar cu o repeziciune surprinzătoare, Mark deschise în acest zid fereastră după fereastră și, luminîndu-le pe toate feeric, repetă :

— Dacă, din întîmplare, așa de dragul argumentului, ar fi chiar ea, domnule !

— Bine, dar credeam că nu-i o partidă pentru dumneata și sub nici un cuvînt nu te-ai fi însurat cu dînsa, exclamă Tom.

— Mde, domnule, așa ziceam altădată ! Acuma nu mai sînt chiar sigur. E o ființă atît de dulce și de drăgălașă, zău așa !

— O ființă dulce și drăgălașă, sigur că da. Dar a fost totdeauna o ființă dulce și drăgălașă, nu ?

— Și încă cum ! spuse domnul Tapley cu convingere.

— Atunci de ce nu te-ai însurat cu dînsa de la început, Mark, în loc să umbli hai-hui și să-ți pierzi vremea degeaba, lăsînd-o singură, să-i facă alții curte ?

— Sir — răspunse Tapley cu o nemărginită convingere — am să vă explic îndată cum devine cazul. Dumneavoastră mă știți pe mine, domnule Pinch ; nu există altul să mă știe mai bine decît dumneavoastră. Îmi cunoașteți caracterul și slăbiciunea mea. Sînt un om vesel din fire ; slăbiciunea mea e însă că nu vreau cu nici un chip să fiu vesel și chiar îmi fac un merit dintr-asta. Pînă aici totul merge bine, domnule. Așa fiind, ce mi s-a năzărit mie ? Că dînsa mă privește cam... adică, cum s-ar spune, cu oarecare bunăvoință, adăugă domnul Tapley, șovăind din modestie.

— Așa este, îl întrerupse Tom. Știam toate astea, mai de mult, de cînd am discutat cu dumneata înainte de a fi părăsit hanul „Balaurului".

Domnul Tapley încuviință dînd din cap.

— Ce să mai zic, domnule. Pe vremea aceea aveam capul plin cu gărgăuni și fumuri, și ajunsesem să cred că nu-i nici o scofală să am tot ce-mi trebuie și să nu-mi lipsească de nici unele, așa cum trăiam la dînsa. Pe scurt, tot privind numai partea veselă a vieții, am cumpănit eu, în legea mea, că există pe lume multă mizerie, care așteaptă alinare de la mine și în mijlocul căreia s-ar putea să arăt ce pot și să fiu vesel atunci cînd e mare lucru să mai poți fi ; și iată-mă pornind cu avînt în lume ! Și pune-te, bădie, pe experiențe. Mai întîi mă îmbarc pe un vas, dar nu trece mult și descopăr că nu-i chip să dobîndești vreun merit ; acolo era prea ușor să fii vesel. Aceasta ar fi trebuit să-mi fie învățătură de minte și să mă fi lăsat atunci păgubaș ; da' de unde. Mă duc în America, și acolo, n-am ce zice, am înțeles imediat că este într-adevăr un merit să te poți ține bine. Cînd colo, ce să vezi ? Tocmai cînd începeam să arăt și eu ce pot la o adică și să mă apropii de țintă, hop, iată că stăpînul meu mă înșală !...

— Te înșală !? exclamă Tom.

— Îmi trage clapa ! spuse domnul Tapley cu o față radioasă. Spulberă tot ce făcea ca postul meu să fie cît de cît merituos și mă lasă așa baltă, fără nici un rost pe lume. Uite, așa stăteau lucrurile cînd m-am întors în patrie. Foarte bine. Deci toate iluziile și visele mele sînt distruse și văzînd că nu-i chip să dobîndesc vreun merit nicăieri, mă las pradă deznădejdii și îmi spun : „Hai să fac un lucru prin care măcar am să pot dobîndi un merit. Să mă însor cu o drăgălașă și dulce ființă care ține foarte mult la mine și la care și eu țin foarte mult ; vom trăi amîndoi fericiți și dau dracului ghinionul care se pune mereu de-a curmezișul planurilor mele."

— Filozofia dumitale, Mark — spuse Tom rîzînd din toată inima — este cea mai curioasă din cîte mi-a fost dat să cunosc, dar nu și cea mai puțin înțeleaptă : firește că doamna Lupin a spus : „Da !"

— Cinstit vorbind, n-a spus, îi replică Tapley ; n-a ajuns încă pînă acolo. Şi-n primul rînd, cred, fiin'că nici n-am întrebat-o. Totuşi ne-am simţit foarte bine împreună — şi pot spune că a fost foarte plăcut în seara cînd m-am întors în patrie. Merge strună, sir !

— Bravo ! spuse Tom oprindu-se la Temple Gate. Îţi doresc din tot sufletul să fii fericit, Mark. Sper că ne vom mai vedea astăzi. La revedere.

— La revedere, domnule ! La revedere, domnule Pinch, adăugă apoi Mark în chip de monolog, stînd locului şi uitîndu-se lung după el. La revedere ! cu toate că şi dumneata eşti unul dintre aceia care te pricepi de minune să distrugi ambiţiile cele mai onorabile. Deşi nu ţi-ar veni să crezi, dumneata ai fost primul care mi-ai distrus speranţele. Pecksniff mi-ar fi dat de lucru o viaţă întreagă, dar dumneata eşti un om atît de cumsecade, încît m-ai făcut praf. La revedere, domnule Pinch !

În timp ce Tom Pinch şi Mark îşi făceau mărturisiri, Martin şi John Westlock aveau cu totul alte preocupări. Abia rămăseseră singuri, că Martin spuse, făcînd un efort pe care nu putu să-l ascundă :

— Domnule Westlock, noi nu ne-am întîlnit decît o singură dată ; însă cum dumneata îl cunoşti pe Tom mai de mult, am impresia că şi noi amîndoi ne cunoaştem de mai multă vreme. N-am să pot vorbi cu dumneata cu sufletul deschis, pînă nu-l descarc de povara care-l apasă în clipa aceasta. Constat cu părere de rău că dumneata te îndoieşti de mine, ba chiar mă crezi în stare să profit de abnegaţia lui Tom, de sufletul lui bun, sau de alte însuşiri frumoase ale lui.

— N-am intenţionat cîtuşi de puţin — răspunse John — să-ţi dau această impresie şi îmi pare foarte rău dacă totuşi ţi-am dat-o.

— Dar — spuse Martin — aceasta este părerea dumitale, nu ?

— Întrebarea e atît de directă, încît trebuie să-ţi mărturisesc fără înconjur că mă obişnuisem să văd în dumneata un om care (nu din răutate, ci din prea mare uşurinţă) nu preţuieşte cum se cuvine sufletul lui Tom şi nu se poartă cu el aşa cum merită. E mult mai uşor să-l disprețuieşti pe Tom Pinch decît să-l înţelegi.

Cuvintele fuseseră spuse pe un ton calm, dar energic ; căci nu exista lucru pe lume (în afară doar de unul singur) care să-i fie lui John atît de aproape de inimă. După care continuă :

— Am învățat să-l înțeleg din ce în ce mai bine pe Tom Pinch, pe măsură ce mi-a venit mintea la cap ; am învățat să-l prețuiesc ca pe o ființă care valorează de o mie de ori mai mult decît mine. Cînd ne-am întîlnit prima dată, am avut impresia că nu-l înțelegi cîtuși de puțin. Ba chiar că nici nu-ți dai osteneala să-l înțelegi. Împrejurările care mi-au ocazionat această observație sînt la drept vorbind cu totul nesemnificative. Însă mi s-au părut supărătoare, așa încît mi-au atras atenția ; te rog să mă crezi că nu le căutam. Ai putea să-mi răspunzi — adăugă John zîmbind și revenind la felul lui obișnuit de a vorbi — că nici eu nu-ți sînt prea simpatic ; la aceasta, singurul mod în care aș putea să-ți ripostez este că sub nici un motiv n-aș fi deschis eu o asemenea discuție.

— Eu am deschis-o — spuse Martin — și, departe de a mă plînge de sinceritatea dumitale, am cel mai mare respect pentru afecțiunea pe care i-o porți lui Tom și pentru toate dovezile de prietenie pe care i le-ai dat. De ce aș încerca să-ți ascund — continuă el înroșindu-se dintr-o dată foarte tare — că nu l-am înțeles și nici n-am încercat să-l înțeleg atunci cînd am fost împreună, iar astăzi mă căiesc din toată inima că n-am făcut acest lucru.

Mărturisirea aceasta fusese atît de sinceră și plină de atîta modestie și totdeodată de atîta demnitate, încît John îi întinse mîna lui Martin, ca și cum n-ar fi făcut gestul acesta mai înainte. Martin i-o strînse cu aceeași căldură și astfel orice fel de stînjeneală dispăru dintre ei :

— Acuma — spuse John — s-ar putea ca ceea ce vreau să-ți spun să te cam plictisească la început, dar adu-ți aminte că orice poveste are un sfîrșit și că finalul este partea interesantă.

După această introducere, îi istorisi toate întîmplările în legătură cu bolnavul de la hanul „Taurul" și cu convalescența lui ; la urmă îi povesti și scena de pe chei, așa cum i-o relatase Tom. Martin se uită la el

nedumerit cînd John termină de povestit, deoarece cele două episoade nu păreau să aibă nici o legătură între ele, lăsîndu-l pur și simplu buimac.

— Te rog să mă ierți o clipă, spuse John, ridicîndu-se. Am să te chem numaidecît în odaia alăturată.

Spunînd acestea, îl părăsi pe Martin aproape cu gura căscată de uimire și după un minut se întoarse ca să-și țină făgăduiala. În camera de alături în care intrară se mai afla cineva, probabil străinul de care pomenise John Westlock cînd Tom Pinch venise cu Martin.

Era un tînăr cu ochii și părul ca abanosul. Arăta slab și palid și părea că abia se sculase din pat după o boală lungă. Văzîndu-l pe Martin, dădu să se ridice de pe scaun, dar John îl rugă să se așeze la loc. Stătea cu ochii plecați ; o singură dată ridică privirea, o privire umilă și rugătoare, după care rămase tot timpul cu ochii în pămînt, nemișcat și tăcut.

— Numele dumnealui este Lewsome, îl prezentă John Westlock. Ți-am vorbit de dînsul — a căzut greu bolnav în hanul de alături ; a suferit mult ; a trecut prin multe, dar de atunci s-a mai întremat, iar acum, după cum vezi, arată bine.

Lewsome stătea neclintit, fără să scoată o vorbă. Deoarece John Westlock tăcuse, Martin, neștiind ce să răspundă, bolborosi că-i pare foarte bine că bolnavul se însănătoșise.

— Domnule Chuzzlewit, ieri pentru prima oară — continuă John privindu-l țintă pe domnul Lewsome și nu pe Martin — dumnealui mi-a spus, și azi dimineață mi-a repetat din nou, aidoma, aproape cuvînt cu cuvînt, cel puțin în punctele esențiale, scurta povestire pe care doresc s-o auzi și dumneata din gura dumnealui. După cum ți-am mai spus, înainte de a părăsi hanul, mi-a mărturisit că are să-mi destăinuiască un secret ce-l apăsa pe conștiință. Zbătîndu-se între viață și moarte, între dorința de a scăpa de povara acestui secret și frica de a nu fi implicat în vreun proces, dezvăluindu-l, n-a spus nimic, pînă ieri. Nu am insistat să aflu (nu puteam să-mi închipui că este ceva important și grav și nici nu mă credeam îndreptățit s-o fac) pînă acum cîteva zile, cînd mi-a mărturisit, într-o scrisoare trimisă de la țară, că

secretul acesta era în legătură cu un anume Jonas Chuzzlewit. M-am gîndit atunci că aceasta va aduce poate o rază de lumină în micul mister care-l neliniștește pe Tom cîteodată. L-am întrebat deci pe domnul Lewsome, iar dînsul mi-a povestit ceea ce ai să auzi acum din gura lui. Trebuie să adaug, ca să fiu drept, că ceva mai înainte, cînd se temea că-i pe moarte, așternuse în scris aceste lucruri, iar mărturia o pusese într-o scrisoare pecetluită, adresată mie, dar pe care nu s-a putut hotărî să mi-o dea. Cred că și acuma o mai ține în buzunarul de la piept.

Tînărul duse repede mîna la locul indicat, întărind astfel spusele lui John.

— Cred că ar fi mai bine să ne-o încredințezi nouă, îl sfătui John. Acuma însă nu te mai ocupa de ea.

Și spunînd acestea ridică mîna ca să-l facă atent pe Martin.

Acesta însă se uita țintă la omul din fața lui, care după un moment de tăcere începu cu voce scăzută, slabă, spartă :

— Ce fel de rudă sînteți cu domnul Anthony Chuzzlewit care...

— Care a murit ? completă Martin. Adică ce grad de rudenie există între mine și el ? Era fratele bunicului meu.

— Eu cred că a murit... asasinat.

— Doamne ferește ! exclamă Martin. De cine ?

Tînărul Lewsome ridică ochii spre el, apoi lăsîndu-i din nou în pămînt, răspunse :

— De... de mine.

— De dumneata ! ? strigă Martin.

— Nu de mine personal, dar mă tem că cu ajutorul meu.

— Explică-te — spuse Martin — și spune tot adevărul !

— Mă tem că acesta e adevărul !

Martin tocmai voia să-l întrerupă din nou, cînd John Westlock spuse cu blîndețe :

— Lasă-l să povestească așa cum vrea el.

Lewsome continuă astfel :

— De mic am fost dat să învăț meseria de chirurg. În ultimii ani am fost asistentul unui doctor din acest oraș. În timp ce eram în slujba lui, l-am cunoscut pe Jonas Chuzzlewit. El este autorul principal al acestui asasinat.

— Ce vrei să spui? întrebă Martin cu severitate. Dumneata știi că Jonas este fiul bătrînului de care vorbeai?

— Știu, răspunse Lewsome.

Tăcu cîtva timp, apoi continuă povestirea de unde o lăsase.

— Știu foarte bine lucrul acesta, căci l-am auzit de multe ori văitîndu-se că tatăl lui nu mai moare o dată; și că este un bătrîn sîcîitor, o povară. Așa ne vorbea despre el adeseori, seara, la întrunirile noastre prietenești, în trei, sau patru. Aceste întruniri, după cum cred că vă dați seama, fiind prezidate de el, nu erau un model de moralitate. Ar fi fost mult mai bine dacă muream înainte de a pune piciorul acolo!

Se opri o clipă, ca după aceea să urmeze:

— Ne întruneam ca să bem și să jucăm cărți; nu jucam pe sume prea mari, totuși sumele acestea erau considerabile pentru punga noastră. De obicei Jonas cîștiga. Dar de cîștiga, ori nu, el împrumuta întotdeauna bani cu dobîndă acelora care pierdeau și astfel, deși cred că toți îl detestam în sinea noastră, ajunsese să ne țină sub călcîiul lui. Ca să-i intrăm în voie, făceam glume pe socoteala părintelui său (asta era o lingușeală a datornicilor, printre care mă număram și eu) și luasem obiceiul să bem urîndu-i bătrînului o călătorie cît mai grabnică pe lumea cealaltă, iar tînărului o grabnică moștenire.

Aici, Lewsome făcu iar o pauză.

— Într-o seară — continuă el — Jonas a venit foarte rău dispus. Spunea că fusese toată ziua sîcîit de bătrîn. Eram singuri. Mi-a spus furios că bătrînul căzuse în mintea copiilor, că se ramolise de tot, își pierduse mintea și vorbea aiurea, că nici el, nici ceilalți nu se mai puteau înțelege cu el și ar fi fost un gest de omenie să-i facă cineva de petrecanie. Se jură că de multe ori se gîndise să pună ceva în doctoria pe care bătrînul o bea

contra tusei, ajutîndu-l să moară fără să se chinuie. Adeseori, îmi explica el, oamenii mușcați de cîini turbați sînt sugrumați ; prin urmare de ce nu s-ar curma la fel și suferințele bătrînilor care au uitat să moară ? Spunînd aceasta, s-a uitat drept în ochii mei ; în seara aceea însă, n-a mai stăruit.

Lewsome se opri iar ; de data asta tăcerea lui se prelungi atît de mult, încît Jonas Westlock trebui să-l îndemne : „Mai departe". Martin stătuse tot timpul cu ochii pironiți asupra tînărului ; rămăsese înmărmurit de grozăvia lucrurilor ce-i era dat să audă și nu era în stare să scoată un cuvînt.

— Cam la o săptămînă după acestea (poate să fi fost mai puțin, poate mai mult ; faptul mi-a rămas întipărit în minte, însă nu-mi pot aminti data exactă) Jonas reveni asupra aceluiași subiect. Eram tot numai noi doi, căci sosiserăm ceva mai devreme ca de obicei ; nu ne dădusem întîlnire, dar cred totuși că m-am dus acolo anume ca să-l întîlnesc și sînt sigur că și el venise anume să mă întîlnească pe mine. Cînd am intrat, citea un ziar ; a moțăit din cap fără să-și ridice privirea și a continuat să citească. M-am așezat drept în fața lui, aproape de tot. M-a rugat atunci să-i procur două feluri de droguri : unul cu efect imediat, din care spunea că-i trebuie o cantitate mică ; celălalt cu efect lent, ca să nu provoace bănuieli, din care dorea o cantitate mai mare. În timp ce-mi vorbea, continua să citească ziarul. Spusese „drog" ; niciodată n-a folosit alt cuvînt. Eu tot așa.

— Este exact ceea ce mi-a povestit mie, spuse John.

— L-am întrebat pentru ce avea nevoie de ele. Mi-a spus că în nici un caz pentru ceva rău ; voia să le dea la niște pisici. Și ce mă privea pe mine ? Trebuia să plec într-o colonie îndepărtată (tocmai făcusem un angajament, dar boala a stricat totul — domnul Westlock știe), singura mea speranță ca să scap de ruină ; așa că, ce mă privea pe mine ? Îmi spuse că de altfel și le putea procura și fără mine, însă nu atît de ușor ca prin mine. Era adevărat. Îmi mai spuse că s-ar putea ca nici să nu recurgă la ele și că deocamdată n-avea de gînd să le întrebuințeze ; totuși dorea să le aibă. Tot timpul cît mi-a vorbit, a stat cu ziarul în față. Am pomenit atunci de

preț. Mi-a promis că-mi va ierta o mică datorie (mă aflam cu totul la discreția lui) și că-mi va mai da pe deasupra cinci lire. Am întrerupt apoi discuția, pentru că începuseră să sosească și ceilalți. Însă, în seara următoare, jucînd exact aceeași comedie, i-am adus drogurile, el mi-a spus că sînt nebun dacă-mi închipui că ar putea să le întrebuințeze ca să facă vreun rău cuiva și mi-a dat banii. De atunci nu ne-am mai întîlnit. Atîta mai știu, doar, că bietul bătrîn a murit la cîtva timp după aceea, prezentînd pare-se simptomele unei otrăviri cu drogurile acelea, și că am îndurat și îndur încă cele mai cumplite chinuri. Nimic — adăugă Lewsome, întinzînd mîinile — nimic nu poate exprima suferințele mele. Le merit, însă sînt insuportabile, de nedescris...

Terminînd, lăsă capul în jos și nu mai spuse nimic. Istovit și abătut cum era, ar fi fost o cruzime prea mare și fără rost să-i mai aduci vreo mustrare.

— Omul ăsta trebuie să ne stea acuma tot timpul la dispoziție, știu — îi spuse Martin lui Westlock, îndepărtîndu-se de el cu groază — dar, pentru Dumnezeu, fă în așa fel încît să nu-l mai văd în ochi...

— Are să rămînă aci, șopti John. Vino cu mine...

După ce ieșiră, John răsuci binișor cheia în ușă și-l conduse pe Martin în camera unde fuseseră mai înainte.

Martin era atît de uluit, îngrozit și buimăcit de cele auzite, încît trecu un timp pînă să-și revină, să-și limpezească ideile și să facă legătura între diferite episoade, ca să poată avea o privire de ansamblu asupra tuturor celor întîmplate. Cînd reuși, în sfîrșit, să reconstituie faptele, John Westlock îi atrase atenția că probabil crima lui Jonas mai era cunoscută și de alte persoane care căutau să profite de pe urma ei și exercitau asupra lui Jonas un control absolut, așa cum mărturisea întîmplarea la care asistase Tom Pinch în calitate de mijlocitor fără voie.

Era un lucru atît de evident, încît se opriră fără discuție la această ipoteză ; în loc însă ca ea să le fie de vreun ajutor, se pomeniră într-o încurcătură și mai mare decît înainte.

Nu știau cine puteau fi persoanele care cunoșteau secretul. Singurul la care se puteau gîndi era proprietarul lui Tom. N-aveau însă nici un drept să-l întrebe ceva,

chiar dacă ar fi putut să dea peste el, lucru care, după spusele lui Tom, nu era prea ușor. Și presupunînd că ar fi reușit pînă la urmă să-i pună unele întrebări, iar el ar fi avut bunăvoința să răspundă (ceea ce însemna să-ți faci prea multe iluzii), putea foarte bine să le spună, în legătură cu scena de pe chei, că venise acolo trimis de cutare sau cutare, să-l caute pe Jonas pentru o afacere urgentă ; și cu asta le-ar fi închis gura.

Pe de altă parte era un lucru foarte delicat, care comporta o mare răspundere, să pornești cercetările. Povestea lui Lewsome putea fi o simplă născocire ; în starea de spirit în care se găsea tînărul, faptele puteau fi mult exagerate de mintea lui bolnavă ; și chiar admițînd că istorisirea lui era în totul conformă cu realitatea, se putea totuși foarte bine ca bătrînul să fi murit de moarte naturală.

După cîte își amintea Tom, care trecu după-amiază pe la John pe acasă și fu poftit să ia parte la consfătuire, domnul Pecksniff fusese de față cînd murise bătrînul, și moartea acestuia nu fusese înconjurată de nici un fel de mister. Bunicul lui Martin era singurul care ar fi putut să hotărască ce era de făcut ; dar cum îi puteai cunoaște părerea, de vreme ce părerea lui, fără doar și poate, era aceeași cu a domnului Pecksniff ; cît despre părerea domnului Pecksniff privitoare la ginerele său, nu era greu de presupus care ar putea fi.

Pe lîngă toate astea, Martin nu se putea împăca de loc cu ideea de a face să cadă pe capul uneia dintre rudele sale o acuzație gravă, folosind-o ca un mijloc de a recîștiga bunăvoința bunicului. Știa perfect de bine că nu se putea să nu fie suspectat de așa ceva, în cazul cînd ar încerca din nou să intre la domnul Pecksniff în casă, înfățișîndu-se bunicului cu un denunț de felul acesta și știa tot atît de bine că domnul Pecksniff nu era omul să scape ocazia de a răstălmăci intervenția lui, punînd-o într-o lumină defavorabilă. Pe de altă parte, a cunoaște asemenea fapte și a nu lua nici o măsură în vederea unor cercetări, însemna să devii complice la crima pe care, după toate aparențele, acele informații o dădeau în vileag.

Într-un cuvînt, nu reușiră să găsească o ieșire din acest labirint încîlcit, decît pentru a pătrunde într-un adevărat hățiș de enigme și nedumeriri și cu toate că domnul Ta-

pley fusese pus la curent și cu imaginația lui bogată găsise o mulțime de soluții îndrăznețe, pe care el era gata, trebuie să recunoaștem, să le pună imediat în aplicare pe răspunderea lui, totuși aceste oferte nu putură dovedi nimic altceva decît nemăsurata bunăvoință a lui Mark.

În timp ce stăteau așa nedumeriți, Tom le povesti cît de ciudat se purtase bătrînul contabil în seara cînd luase ceaiul acasă la Jonas. Povestirea fu întîmpinată cu un deosebit interes și îi convinse că, dacă ar putea afla într-un fel oarecare ce se petrece în mintea bătrînului și ce anume își amintește el exact, ar reuși să facă un mare pas înainte spre descoperirea adevărului. După ce mai întîi se asigură că Lewsome și domnul Chuffey nu stătuseră niciodată de vorbă (ceea ce eventual ar fi putut explica bănuielile pe care bătrînul părea să le aibă) căzură cu toții de acord că bătrînul contabil era persoana de care aveau neapărat nevoie.

Dar, întocmai ca la întrunirile publice, unde adeseori se votează în unanimitate o rezoluție în sensul că cutare sau cutare situație a devenit intolerabilă, situație care continuă să fie tolerată fără cea mai mică schimbare încă un secol sau două, tot așa și oamenii noștri nu ajunseră decît la concluzia că erau cu toții de acord. Căci una era să vrei să iei legătura cu domnul Chuffey, și alta să ajungi pînă la el ; hotărîrea lor nu-i ajuta deci cu nimic să intre în legătură cu Chuffey fără să-l alarmeze pe el, sau pe Jonas, nici nu-i împiedica să șovăie descurajați în fața perspectivei de a scoate dintr-un instrument dezacordat, care nu mai era bun de nimic, tocmai acele note de care aveau nevoie. Exista o prea mare distanță între scop și mijloace.

Problema care se punea acum era aceea de a stabili care dintre toți cei de față avusese o mai mare înrîurire asupra bătrînului contabil, în seara aceea. Tom spuse că, fără nici o îndoială, tînăra soție a lui Jonas.

Însă și el și ceilalți se cutremurară la gîndul de a o induce în eroare pe Mercy, făcînd dintr-însa un instrument nevinovat împotriva crudului ei soț. Nu mai era oare nimeni altul pe care să-l poată folosi ? Ba da, mai era cineva. Tom spuse că Chuffey se mai afla încă sub influența cuiva ; dar o influență cu totul deosebită : aceea a doamnei Gamp, infirmiera care îl îngrijise cîndva.

Se agățară imediat de această posibilitate. În fața lor se deschidea o cale nouă, pe care nici nu se gîndiseră s-o încerce pînă atunci. John Westlock o cunoștea pe doamna Gamp. Făcuse uz de serviciile ei ; îi cunoștea și adresa ; căci, la plecare, îndatoritoarea doamnă avusese bunătatea să-i dea un pachet întreg de cărți de vizită, ca să le împartă pe la prieteni și cunoscuți. Se hotărîră deci să intre în legătură cu doamna Gamp, în mod foarte discret, dar fără întîrziere ; și să cerceteze îndeaproape întrucît această prudentă matroană îl cunoștea pe domnul Chuffey și ce mijloace avea ca să-i pună în contact cu el, fie pe toți, fie numai pe unul dintre ei.

Martin și John Westlock se hotărîră să intre în acțiune chiar în aceeași seară, ducîndu-se acasă la doamna Gamp, în speranța c-o vor găsi odihnindu-se la domiciliu ; dacă nu vor fi nevoiți s-o caute prin oraș, unde probabil se afla în exercițiul profesiunii. Tom se întoarse acasă de teamă să nu scape ocazia de a da ochi cu misteriosul domn Nadget, dacă cumva apăruse la orizont. Iar domnul Tapley rămase (potrivit dorinței sale exprese) la hanul Turnival să-l păzească pe Lewsome, care putea foarte bine fi lăsat singur și fără pază, deoarece nu dădea de loc semne că ar vrea să fugă.

Înainte de a pleca în diverse direcții, îl rugară pe Lewsome să le citească o dată cu voce tare mărturia pe care o avea la dînsul, precum și declarația anexată acestei mărturii, prin care arăta că scrisese totul din proprie inițiativă și fără constrîngere, cu frica de moarte și în chinurile conștiinței. După ce Lewsome citi, iscăliră cu toții documentul, îl luară, cu consimțămîntul lui, și-l puseră sub cheie, la loc sigur.

După sfatul lui John, Martin mai scrise o scrisoare consiliului de conducere al faimoasei școli, în care arăta fără sfială că planurile depuse erau ale lui și îl acuză pe domnul Pecksniff de fraudă. John manifestă un deosebit interes în această chestiune și spuse, cu obișnuita lui lipsă de respect, că domnul Pecksniff fusese toată viața o pușlama patentă și i-ar face cea mai mare plăcere (lui John) dacă l-ar putea da cît mai curînd pe mîna justiției.

O zi grea ! Dar Martin n-avea încă unde sta ; așa încît, îndată după ce treburile acestea fură aranjate, se scuză

că nu poate primi invitația la masă a lui John Westlock și se grăbi să plece în căutarea unei locuințe. După multă bătaie de cap, izbuti să găsească pentru el și Mark două odăițe la o mansardă, într-o curte din Strand, nu departe de Temple Bar. Fiindcă micul lor bagaj rămăsese la stația de poștă, îl cără singur la noul adăpost. Și se simți grozav de bucuros (așa cum nu s-ar fi simțit niciodată înainte vreme, cînd era un egoist), gîndindu-se de cîtă alergătură și oboseală îl scutise pe Mark și ce plăcută surpriză va avea acesta. Apoi plecă să se plimbe prin Temple, mușcînd din pateul cu carne care-i ținu loc de cină.

CAPITOLUL XLIX

În care doamna Harris și un ceainic sînt motiv de dispută între două prietene.

Locuința doamnei Gamp în Kingsgate Street, High Holborn, își îmbrăcase, figurat vorbind, haina ei de sărbătoare : fusese măturată și dereticată pentru a primi un oaspete. Oaspetele era Betsy Prig — doamna Prig, de la Bartlemy, sau, după cum spuneau unii, de la Barklemy[1], sau cum se mai spunea încă, Bardlemy, adică tot atîtea denumiri savuroase și familiare sub care era cunoscut spitalul Sfîntul Bartolomeu, oblăduitorul breslei infirmierelor, pe care Betsy Prig o onora făcînd parte din ea.

Locuința doamnei Gamp nu era mare ; pentru un om fără pretenții o cămăruță poate fi un castel, așa că, odaia de la stradă, situată la primul etaj al casei domnului Sweedlepipe, se transformase probabil, în imaginația doamnei Gamp, într-o încăpere impunătoare. Deși pentru persoanele lipsite de entuziasm numai un om al cărui optimism e vecin cu nebunia ar fi putut cere mai mult confort unei camere cu asemenea dimensiuni ; căci, dacă erai atent să nu te lovești de pat, totul rămînea în perfectă ordine : în asta stătea tot secretul. Dacă erai atent la pat, puteai

[1] În engleză, *bark* înseamnă lătrat.

chiar să te și apleci, să cauți sub măsuță un lucru scăpat pe jos, fără să te izbești prea tare de scrin, sau să ajungi la sfîntul Bartolomeu (ca pacient) fiindcă vei fi intrat cu capul în sobă.

Eforturile oaspeților (eforturi dictate de prudență) de a nu pierde nici un moment din vedere numitul obiect casnic, erau înlesnite și de proporțiile acestuia, într-adevăr uriașe. Nu era un pat-canapea, nici un pat franțuzesc și nici un pat cu patru coloane, ci ceea ce se numește într-o formă poetică pat cu baldachin. Chinga acestui pat era atît de mult lăsată în jos, încît cufărul doamnei Gamp nu intra de tot sub el : stătea pe jumătate scos afară, stîrnind mirarea oricărui străin și constituind în aceeași măsură o primejdie pentru picioarele lui. Lemnăria care trebuia să susțină baldachinul și draperiile (dacă le-ar fi avut), era ornamentată cu niște mere mari de lemn, care la cea mai mică mișcare, sau chiar fără nici un motiv, cădeau la pămînt umplîndu-l de o inexplicabilă groază pe inocentul vizitator.

Patul propriu-zis era acoperit cu o cuvertură din petice, de o autentică vechime ; la căpătîi, în partea dinspre ușă, spînzura o perdeluță de pînză albastră cu pătrățele, al cărei rost era să împiedice zefirul ce adia în Kingsgate Street să mîngîie cu prea multă brutalitate obrazul doamnei Gamp. Cîteva rochii vechi și alte articole din garderoba numitei doamne erau agățate de stîlpi. Aceste articole de îmbrăcăminte împrumutaseră, după o lungă întrebuințare, atît de exact formele doamnei Gamp, încît multor soți grăbiți, care intraseră cu sufletul la gură în camera ei, pe înserate, le pierise graiul, părîndu-li-se că o văd pe doamna Gamp spînzurată de coloanele patului. Un domn, venit pentru o chestiune urgentă, ca mai toate cele de care se ocupa doamna Gamp, spusese că hainele acestea seamănă cu niște îngeri păzitori, care stau de veghe la căpătîiul doamnei Gamp în timpul somnului. Dar, după cum zicea doamna Gamp, domnul își permisese să facă această figură de stil fiind abia la „primul", ca dovadă că nu mai repetă comparația a doua oară, cînd își reînnoi vizita.

În apartamentul doamnei Gamp, scaunele erau foarte mari și cu spătarul foarte lat ; un motiv mai mult ca să nu fie decît două la număr. Ambele erau niște jilțuri din

lemn vechi de mahon ; interesant era mai ales fundul lor, care se dovedea a fi mobil și care la origine fusese făcut din păr de cal, iar acum era acoperit cu un material lucios de culoare albăstrie, de pe care oaspetele, cu groaza întipărită pe față, simțea cum începe să alunece încet-încet la vale, de cum se așeza. Doamna Gamp compensa lipsa scaunelor cu niște cutii de carton ; avea o colecție numeroasă de asemenea cutii și în ele punea diferite obiecte de valoare, care nu erau chiar în siguranță acolo, așa cum părea să-și închipuie proprietara lor într-un agreabil exercițiu al fanteziei ; căci, deși fiecare cutie era prevăzută cu un capac ermetic închis, nici una dintre ele nu avea fund. Scrinul, la origine făcut pentru a sta deasupra unui alt scrin, fiind instalat de-a dreptul pe dușumea, avea o ciudată înfățișare de gnom. Dar, din punctul de vedere al garanțiilor pe care le prezenta, prezenta un mare avantaj asupra cutiilor de carton. Într-adevăr, deoarece mînerele îi fuseseră smulse de mult, cu mare greutate puteai scoate ceva dinăuntru. De deschis nu-l puteai deschide decît în două moduri : fie aplecîndu-l în așa fel încît sertarele să iasă singure afară, fie deschizînd fiecare sertar în parte cu un cuțit, așa cum se desfac stridiile.

Doamna Gamp își ținea toate cele trebuincioase menajului într-un dulăpior de lîngă sobă, punînd (după cum era și normal) cărbunii în raftul cel mai de jos și așa mai departe, raft cu raft pînă la cel mai de sus, rezervat spiritelor [1], pe care, din delicatețe, le ținea ascunse într-un ceainic. Polița căminului era împodobită cu un mic calendar, pe care doamna Gamp însemnase cu mîna ei datele cînd cutărei sau cutărei doamne urma să i se împlinească sorocul. Această poliță era ornamentată de asemenea cu trei portrete : unul în culori, înfățișînd-o chiar pe doamna Gamp, așa cum arăta dînsa în tinerețe ; altul, dat cu bronz, reprezentînd pe o doamnă cu pene la pălărie, care se spunea că ar fi doamna Harris în toaletă de bal ; și al treilea, în negru, reprezentîndu-l pe răposatul domn Gamp în picioare, pentru ca, ieșind în evidență piciorul de lemn, asemănarea să fie mai izbitoare.

[1] În engleză, cuvîntul *spirits* înseamnă și spirite și spirt (aici autorul face un joc de cuvinte).

O pereche de foale, niște galenți, o furculiță de prăjit pîine, un ceainic, o cană pentru fierturile destinate copiilor, o lingură pentru administrat doctorii bolnavilor recalcitranți și, în sfîrșit, umbrela doamnei Gamp, care fiind un obiect rar și prețios, era pusă cît mai la vedere ; acestea erau obiectele ce împodobeau peretele învecinat.

La ele se uita doamna Gamp cu o privire duioasă, în timp ce punea masa pentru ceai și termina preparativele în vederea primirii lui Betsy Prig ; pînă și kilogramul de somn bine asezonat fusese pus pe masă.

— Așa ! Acum poți să vii, Betsy, și chiar te-aș pofti să nu întîrzii, spuse doamna Gamp, vorbind cu prietena absentă. Mie nu-mi place s-aștept. Eu, pe unde mă duc, am o parolă : nu fac mofturi. Mă mulțumesc cu ce e, numai să fie lucru bun și servit la țanc. Altfel stricăm căruța și rămîi cu un of la inimă !

Preparativele doamnei Gamp cuprindeau numai lucruri de soi, adică : o pîine proaspătă, o farfurie cu unt, o zaharniță plină cu zahăr tos și alte asemenea bunătăți ; chiar tabacul din care priza acum cu voluptate era de o calitate atît de bună, încît mai trase o priză.

— I-auzi, i-auzi clopoțelul, fredonă doamna Gamp, repezindu-se în capul scărilor și privind peste parmaclîc. Betsy Prig dra... ei, mi se pare că-i nepricopsitul ăla de Sweedlepipe !

— Da, eu sînt, spuse cu voce stinsă bărbierul ; mă întorc din oraș.

— Păi sigur că te-ntorci, de vreme ce nu te duci, bodogăni doamna Gamp ca pentru sine. Îmi scoate sufletu' omul ăsta.

— Doamnă Gamp — strigă bărbierul — doamnă Gamp !

— Ei, ce este ? se răsti doamna Gamp nervoasă, coborînd scara. Ce s-a mai întîmplat ? A luat foc Tamisa și ai pus la fiert peștii, domnule Sweedlepipe ?... Dar ce o fi cu el, de-i alb ca varul ?

Întrebarea din urmă o rosti punînd piciorul pe ultima treaptă, cînd dădu cu ochii de bărbier, care stătea palid în fotoliul cel mare de frizerie.

— Ți-aduci aminte... — spuse Poll — ți-aduci aminte de tînărul...

— De tînărul Wilkins ! se repezi doamna Gamp. Să nu-mi pomenești de tînărul Wilkins, dacă cumva madam Wilkins a început să aibă...

— Nu-i vorba de nici o madamă — strigă la rîndul lui micul bărbier — ci de Bailey... tînărul Bailey !...

— Ei, ce-a mai făcut și strengarul ăla ? întrebă acru doamna Gamp. Ăla, domnule Sweedlepipe, nu-i bun decît de bazaconii !

— Ce să mai facă ? strigă disperat Poll. Ce mă iei așa de repede cînd vezi cît de năucit sînt, că de abia mai pot vorbi ?... N-o să mai poată face nimic niciodată. S-a isprăvit cu el. A murit... Prima oară, cînd a venit bietul băiat la mine, i-am luat cam mult pentru frizură. I-am cerut un penny și jumătate în loc de unul, fiindcă mi-a fost teamă c-o să se tocmească ; dar el nu s-a tocmit, săracul. Și-acum, uite, a murit ! De-aș strînge aici la mine, în prăvălioară, toate mașinile cu aburi și toate fluidele electrice din lume și le-aș pune la viteza maximă, tot n-aș reuși să scot banii pe care îi datorez, deși e vorba numai de o jumătate de penny.

Domnul Sweedlepipe se întoarse, luă un prosop și-și șterse ochii.

— Și ce băiat deștept era, spuse el ; tare isteț ! Ce frumos vorbea și cîte mai știa ! L-am bărbierit chiar în fotoliul ăsta... în glumă ; o glumă de-a lui ; nu-și avea pereche la glume. Și cînd te gîndești că n-a apucat, săracul, să se bărbierească și el o dată, cu adevărat. Mai bine mi-ar fi murit toate păsărelele — strigă micul bărbier uitîndu-se la colivii și ștergîndu-și din nou ochii cu prosopul — zău așa, decît să aflu vestea asta.

— De unde știi ? Cine ți-a spus ? întrebă doamna Gamp.

— Am fost în oraș, în City, spuse micul bărbier. Aveam o întîlnire la Bursă cu un domn, amator de sport, care avea nevoie de cîțiva porumbei mai greoi să facă exerciții de tir. Am făcut tîrgul și după aia m-am dus să iau o bere și acolo toată lumea vorbea numai de asta. S-a dat și în ziare.

— În ce hal ești, domnule Sweedlepipe ! spuse doamna Gamp, clătinînd din cap. Zic că nu ți-ar strica vreo jumătate de duzină de lipitori proaspete și zglobii la tîmple ; zău așa, nu-s multe, să știi, ca să-ți limpezească mintea. Și ce spuneai că scria în ziare ?

— Despre el ! exclamă bărbierul. Despre ce voiai să scrie ? El și stăpîn-su s-au răsturnat cu trăsura pe drum. L-au dus la Salisbury și acolo și-a dat duhul, tocmai în momentul cînd pleca diligența. N-a putut să scoată măcar o vorbă, o singură vorbă ; după mine asta-i nenorocirea cea mai mare ! Dar stai să vezi, că nu ți-am spus tot : stăpîn-su a dispărut, nu i se mai dă de urmă. Celălalt director de la ei, de la birou, Crimple, David Crimple, a șters-o cu casa de bani ; s-a afișat pe ziduri o recompensă pentru ăla care îl aduce înapoi. S-a pus și un anunț pentru domnul Montague, stăpînul sărmanului Bailey (ce băiat era !). Unii spun că ar fi șters-o și el, ca să-și întîlnească prietenul în străinătate ; alții zic că n-avea cînd. Îl caută peste tot acum. Șandramaua lor a dat faliment, nu era decît o potlogărie. Dar ce înseamnă o societate de asigurări pe viață, pe lîngă viața bietului Bailey ?

— S-a născut într-o vale a plîngerii — spuse doamna Gamp, cu calmul filozofului — și a trăit într-o vale a plîngerii ; asta era soarta ce-l păștea. Dar n-ai auzit pomenindu-se cumva și de domnul Chuzzlewit în toată tărășenia asta ?

— Nu, spuse Poll. Cel puțin, nimic important despre el. Nu l-am văzut trecut printre cei din consiliul de administrație, deși unii spun că tocmai era pe cale să intre în asociație ; unii zic că ar fi fost și el tras pe sfoară, alții că era unul dintre șarlatani ; în orice caz, contra lui nu s-a putut dovedi nimic. Azi dimineață s-a dus singur la primar, sau la nu știu care dintre ăia mari din City, să reclame că l-au potcovit și pe el ; zice c-ar mai fi spus că șmecherii ăia doi au șters putina după ce i-au păpat bănișorii și ar fi descoperit că pe Montague nu-l chema Montague, ci altfel. Zice că arăta ca scos din mormînt, probabil fiindcă a pierdut atîția bani. Ei, fir-ar să fie — strigă bărbierul uitîndu-și de supărarea ce-l rodea — ce-mi pasă mie cum arăta ? Din partea mea putea să fi murit de o

sută de ori pînă acuma, că nu l-aș fi plîns cum îl plîng pe Bailey !...

În clipa aceea clopoțelul sună din nou și glasul grav al doamnei Prig întrerupse discuția.

— Ei, și voi tot despre asta vorbeați ?... spuse dînsa intrînd. Sper că ați terminat, că pe mine, zău, nu mă interesează de loc chestia asta.

— Vai, dragă Betsy — spuse doamna Gamp — cît ai întîrziat !

Onorabila doamnă Prig răspunse cam acru că nu era vina ei dacă existau atîția oameni suciți cărora le venea chef să moară tocmai cînd ți-e lumea mai dragă. Adăugă de asemenea că „e destul de neplăcut să întîrzii cînd te-a poftit cineva să-i bei ceaiul, fără să-ți mai scoată ochii pentru asta !"

Doamna Gamp, dîndu-și seama, după această replică, de starea de spirit a doamnei Prig, o duse repede sus, sperînd că la vederea panei de somn se va produce o plăcută schimbare în dispoziția bunei sale prietene.

Betsy Prig însă probabil se aștepta la pana de somn ; era evident, căci de-abia aruncă o privire pe masă, și spuse :

— Eram sigură c-ai să uiți de castraveți !

Doamna Gamp se schimbă la față și se lăsă, moale, pe pat.

— Sfinte Dumnezeule ! Betsy Prig, ai dreptate, am uitat ca pămîntul !

Doamna Prig își aținti privirile triumfătoare asupra prietenei sale, bägă mîna în buzunar, făcînd pe supărata și scoase cea mai bătrînă lăptucă, sau cea mai tînără varză existentă, în orice caz o legumă foarte expansivă din fire și de proporții atît de impunătoare, încît fu nevoită s-o închidă ca pe o umbrelă, ca s-o poată trage din buzunar. Mai scoase apoi un pumn de boabe de muștar și de salată, cîteva fire de iarbă, zice-se păpădie, trei legături de ridichi, o ceapă ceva mai mare ca un nap mijlociu, trei felii serioase de sfeclă și o frunză de țelină țeapănă și frîntă ca un dinte de furculiță sau o ramură din coarnele unui cerb. Cu cîteva minute mai înainte, legumele acestea, expuse pe taraba unui zarzavagiu sub numele de salată și la prețul de doi penny, fuseseră achiziționate de doamna

Prig, cu condiția ca vînzătorul să i le bage și în buzunar. Operația aceasta, care avusese loc în High Holborn, fusese îndeplinită cu succes, spre mirarea și admirația surugiilor ce staționau în piață. Betsy păru totuși să acorde atît de puțină importanță acestor surprinzătoare precauții, încît nici măcar nu zîmbi. Se mulțumi să-și bage iar buzunarul la loc în rochie și să recomande ca toate aceste produse ale naturii să fie tăiate în felii și stropite cu oțet, pentru a fi consumate imediat.

— Și ai grijă, te rog, să nu scapi vreun fir de tabac înăuntru, spuse doamna Prig. În supa de cereale, în fiertura de orez, în ceaiul de mere, în supa de berbec și în alte din astea, nu face nimic, îl mai înviorează pe bolnav ; mie însă nu-mi place.

— Betsy Prig — exclamă doamna Gamp — cum poți să vorbești așa ?

— Ei și ce ? Uiți că toți bolnavii tăi, de orice ar suferi, strănută de-i ia dracu din cauza tabacului tău ?

— Ei și ce dacă strănută ? spuse doamna Gamp.

— Nu face nimic — conveni doamna Prig — dar nu trebuie să zici că nu, Sairah.

— Cine zice că nu ? întrebă doamna Gamp.

Doamna Prig nu răspunse.

— *Cine* zice că nu, Betsy ? întrebă din nou doamna Gamp.

Punînd încă o dată aceeași întrebare, doamna Gamp îi dădu un caracter mai solemn și mai hotărîtor.

— Betsy, cine zice că nu ?

O gravă neînțelegere era pe punctul de a izbucni între cele două doamne ; dar nerăbdarea doamnei Prig de a se așeza la masă fu mai mare decît pofta de ceartă ; se mulțumi deci să răspundă : „Nimeni nu zice, dacă nu zici dumneata, Sairah", și se pregăti să-și ia ceaiul. Într-adevăr, o ceartă mai poate fi lăsată și pe altă dată ; o pană de somn, însă, nu.

Toaleta în vederea ospățului fu cît se poate de simplă. Nu trebui decît să-și arunce pălăria și șalul pe pat, să-și înfigă mîinile în păr, smucindu-l în dreapta și în stînga ca și cum ar fi tras de două cordoane de sonerie, și gata. Ceaiul era preparat ; iar doamna Gamp nu pierdu mult

timp ca să facă salata, așa că în curînd ospățul celor două prietene era în toi.

Starea de spirit a celor două părți se mai îndulcise, cel puțin pentru moment, în fața voluptăților gastronomice. Cînd masa se sfîrși (lucru care nu se întîmplă chiar așa de curînd), doamna Gamp, după ce strînse masa, luă din raftul de sus al dulăpiorului, ceainicul împreună cu două păhărele de vin și cele două prietene se simțiră cît se poate de bine.

— Betsy — spuse doamna Gamp, umplîndu-și paharul și trecînd ceainicul prietenei sale — hai să ciocnim. În sănătatea colegei mele nedespărțite, Betsy Prig.

— Din toată inima și cu toată dragostea — rosti doamna Prig — în sănătatea lui Sairah Gamp !

Din clipa aceea începură să apară unele simptome de inflamație pe nasurile amîndurora și poate chiar și în dispoziția lor, în ciuda aparențelor.

— Acuma, Sairah — începu doamna Prig, vrînd să combine utilul cu plăcutul — ia spune ce e cu bolnavul pentru care ai nevoie de mine ?

Deoarece se părea că doamna Gamp are intenția să răspundă în doi peri, Betsy adăugă :

— Nu cumva e doamna Harris ?

— Nu, Betsy Prig, nici gînd.

— Foarte bine — spuse doamna Prig cu un rîs scurt — îmi pare bine, în orice caz.

— De ce să-ți pară bine, Betsy ? îi ripostă cu aprindere doamna Gamp. Tu n-o cunoști decît din auzite, adicătelea de ce ți-ar părea atunci bine ? Dacă ai ceva în contra doamnei Harris, care după părerea mea nu poate fi nici cum criticată nici în față și nici în spate, spune verde în față ce ai de spus, Betsy. Am cunoscut-o pe femeia asta, care-i atît de dulce și de bună că nu cred să igziste alta ca ea, continuă doamna Gamp clătinînd din cap și vărsînd lacrimi. Am cunoscut-o cînd era la „primul" ; cînd domnul Harris, care era fricos ca un iepure, s-a dus de s-a pitit în cușca cîinelui și și-a băgat degetele în urechi, și n-a vrut să mai iasă de acolo sau să-și scoată degetele din urechi pînă ce nu i-am arătat copilul, și atunci l-au apucat nevricalele de a trebuit doctorii să-l ia de gît și să-l întindă pe niște pietre să se

răcorească, iar lehuzei, ca s-o liniștească, i-au spus că se aude orga la biserică, nu că urlă el. Și am mai cunoscut-o, Betsy Prig, la al nouălea ; ce lovitură pentru ea, sărăcuța, cînd bărbatu-său i-a spus că ăsta era în plus peste socotelile lui, în timp ce pruncul — ce știa el, biet' ? — gîngurea și creștea de-ți era mai mare dragul, cu toate că avea picioarele strîmbe. Adicătelea de ce ți-ar părea bine, Betsy, că doamna Harris n-are nevoie de tine ? De altfel, fii sigură că nu te cheamă ea pe tine ; cînd nu se simte bine, primul lucru pe care-l spune e : „Duceți-vă și chemați-mi-o pe Sairey !"

În timpul acestui discurs patetic, doamna Prig, prefăcîndu-se în mod abil atît de absorbită de subiectul discuției încît nu-și mai dădea seama ce face, își turna mereu din ceainic. Doamna Gamp, pe de altă parte, observînd manevra, își încheie cuvîntarea mai devreme decît era de așteptat.

— Ei bine — spuse cu răceală doamna Prig — dacă nu e ea, atunci cine e ?

După ce se uită la ceainic cu o privire atentă și expresivă, doamna Gamp răspunse :

— Cred că m-ai auzit vorbind, Betsy, de un om pe care l-am îngrijit cam pe vremea cînd dumneata și cu mine făceam de gardă cu schimbul la căpătîiul unui tînăr care avea friguri, știi, acolo, la hanul „Taurul" ?

— Bătrînul Snuffey [1] ? întrebă doamna Prig.

Sairah Gamp se uită la ea scăpărînd de furie ; căci în greșeala intenționată a doamnei Prig văzu o nouă epigramă mușcătoare la adresa slăbiciunii și năravului ei, la care Betsy mai făcuse o aluzie destul de puțin indulgentă în aceeași seară, ceea ce tulburase oleacă armonia dintre ele. Doamna Gamp își dădu și mai bine seama de asta, după ce o corectă politicos, dar energic, rostind apăsat cuvîntul „Chuffey", la care doamna Prig îi răspunse cu un rîs diabolic.

Chiar și cei mai buni dintre noi au cusururile lor și trebuie să recunoaștem că dacă doamna Prig avea vreunul, apoi acesta consta tocmai din faptul că nu-și vărsa toată fierea și acreala pe bolnavi (cum ar fi trebuit să

[1] În engleză, *snuffy* înseamnă cel ce prizează tabac.

facă orice persoană amabilă), ci păstra o bună parte din ea pentru prieteni. Nu era exclus ca pana de somn, foarte picantă, și lăptucile stropite din belșug cu oțet să fi stimulat și să fi dezvoltat acest defect al doamnei Prig ; pe de altă parte nu încape nici o îndoială că licoarea din ceainic contribuise și ea, căci prietenele lui Betsy spuneau că dînsa ia foc la moment, mai ales cînd are și spirt în ea. Fapt sigur este că, în momentul despre care vorbim, doamna Prig luă un aer disprețuitor și arogant ; stătea cu brațele încrucișate și cu ochii închiși, subit plictisită și arțăgoasă.

Observînd schimbarea, doamna Gamp simți că e cazul s-o pună la punct pe doamna Prig, făcînd-o să-și dea seama de adevărata sa poziție în societate, precum și de obligațiile pe care le avea față de prietena ei, Sarah. Își luă deci un aer important și protector, în vreme ce-i dădea doamnei Prig un răspuns ceva mai amănunțit :

— Domnul Chuffey e cam sărac cu duhul ; părerea mea, dacă îmi dai voie să mă ixprim, ca să zic așa, este că nu-i el chiar atît sărac cu duhul cum crede unii, deși mai e și alții care știe foarte bine că nu e matofit de tot. Știu eu ce știu ; și dumneata ce nu știi, nu știi, asta-i chestia. Așa că, Betsy, nu-mi mai tot pune întrebări. Prietenii domnului Chuffey mi-au spus : „Doamnă Gamp, vrei să te ocupi de el ? Nici nu ne gîndim să-l încredințăm pe Chuffey pe mîinile altcuiva, căci dumneata, Sairey, prețuiești cît aurul trecut prin foc. Vrei să ai grijă de el, zi și noapte, numai dumneata ? Cît despre condiții rămîne să le fixezi dumneata". „Nu — răspund eu — imposibil ; să nu-mi cereți una ca asta. Igzistă, zic, o singură ființă pe lume pe care aș îngriji-o așa cum vreți dumneavoastră și ea se numește Harris. Dar, zic, am o prietenă, Betsy Prig, pe care pot să v-o recomand și care ar putea să mă ajute. Puteți avea toată încrederea în Betsy, zic, mai ales atunci cînd sînt eu lîngă ea s-o țin din scurt și dacă face așa cum îi poruncesc, să știți că treaba merge ca pe roate."

În acel moment, doamna Prig, fără să-și schimbe atitudinea agresivă, cu un aer distrat, întinse mîna, ca într-o doară, după ceainic. Lucru pe care doamna Gamp

nu mai putu să-l suporte. Se repezi s-o apuce de mînă pe doamna Prig și rosti tăios :

— Nu, Betsy !... Nu-i frumos să bei fără mine.

Doamna Prig, văzîndu-și intenția zădărnicită, se lăsă pe spatele fotoliului ; închise și mai tare ochiul cel pe jumătate închis și, încrucișîndu-și brațele și mai energic, clătină încet din cap, privindu-și prietena cu un zîmbet disprețuitor.

— Doamna Harris, Betsy... reluă doamna Gamp.

— Ia las-o mai moale cu doamna Harris a dumitale ! i-o tăie Betsy Prig.

Doamna Gamp îi aruncă o privire în care uimirea și nedumerirea se îngemănau cu indignarea ; în momentul acela doamna Prig, închizînd și mai tare ochiul și încrucișîndu-și și mai tare brațele pe piept, pronunță aceste cumplite cuvinte de neuitat :

— Nici nu există o asemenea persoană !

Și spunînd asta, se aplecă puțin și pocni din degete o dată, de două, de trei ori, din ce în ce mai aproape de obrazul doamnei Gamp ; apoi se ridică să-și pună pălăria, dîndu-și seama că din clipa aceea între ele două se căscase o prăpastie fără fund.

Lovitura fu atît de neașteptată și de violentă, încît doamna Gamp rămase ca trăsnită în fotoliu, cu ochii în tavan, cu gura căscată, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu se sufoce. Între timp Betsy Prig își pusese pălăria și tocmai își potrivea șalul la gît. Doamna Gamp se ridică brusc (moralmente și fizicește) și o demască astfel :

— Cum adică, mizerabilo, adicătelea de-aia o cunosc eu pe doamna Harris de treizeci și cinci de ani, ca să vii acum să-mi spui că nu igzistă nimeni cu numele ăsta ? De-aia am fost eu prietena ei la nevoie și la necaz, ca să-mi audă acum urechile o minciună atît de gogonată că se cutremură și portretul ei, portretul ăsta minunat, atîrnat aici în fața ochilor dumitale ca să te facă să roșești de asemenea vorbe nesăbuite ? Ai însă toată dreptatea să nu crezi că igzistă, căci o ființă ca ea nu s-ar coborî niciodată să se uite la una ca 'mneata ; de multe ori cînd vorbeam de 'mneata, și mă căiesc amarnic c-am făcut-o, îmi zicea : „Cum, Sairey Gamp ?! Te cobori

pînă la una ca ea?" Așa că să nu-mi faci mie pe grozava!

— Plec, madam; ai ceva împotrivă? spuse doamna Prig, care în timp ce rostea aceste cuvinte își întrerupsese preparativele de plecare.

— Cred că este mai bine așa, madam, îi ripostă doamna Gamp.

— Îți dai seama cu cine vorbești, madam? întrebă vizitatoarea.

— Pare-mi-se — spuse doamna Gamp măsurînd-o cu dispreț din cap pînă în picioare — că vorbesc cu Betsy Prig! Așa s-ar părea. O cunosc. Nimeni n-o cunoaște mai bine ca mine. Ce-mi faci pe grozava?

— Și zi, vrei să mă iei sub aripa dumitale? strigă doamna Prig, măsurînd-o la rîndul ei de sus pînă jos pe doamna Gamp. Dumneata... O! ești prea amabilă, madam. Nu ți-e rușine să-ți fie de obraznică, adăugă doamna Prig, trecînd fulgerător de la ironie la ocară. S-a mai pomenit așa ceva?

— Haide, haide, nu te aprinde — spuse doamna Gamp — mi-e rușine mie pentru dumneata.

— Mai bine ți-ar fi dumitale rușine, spuse doamna Prig; și dumitale și lui Chuffey al dumitale! Ha! Ha! Bietul bătrîn! Nu cumva i-a sărit vreo doagă?

— I-ar sări toate doagele — i-o întoarse doamna Gamp — dacă ar avea de-a face cu una ca 'mneata.

— Aha, va să zică de-aia m-ai chemat, nu-i așa? strigă triumfătoare doamna Prig. Ai să-ți dai curînd seama că ai făcut-o fiartă. Nici nu vreau să-l cunosc. Să văd pe unde-o să scoți cămașa fără mine. Nu vreau să am de-a face cu el.

— Foarte bine. Cară-te, du-te sănătoasă cu fasoanele 'mneatale!

Doamna Gamp nu avu satisfacția s-o vadă pe doamna Prig plecînd, în pofida dorinței pe care-o manifestase: căci doamna Prig, făcînd o mișcare prea grăbită ca să iasă, se izbi de pat, dînd jos cîteva mere de lemn dintre care trei sau patru căzură cu atîta putere în capul doamnei Gamp, încît, pînă să se dezmeticească dînsa, după ploaia asta de lovituri, fosta sa prietenă era departe.

Avu totuși plăcerea de a-i auzi vocea de bas ocărînd-o pe scări, pe coridor și chiar și în Kingsgate Street, și proclamînd din nou hotărîrea ei de nezdruncinat de-a nu avea de-a face cu domnul Chuffey pentru nimic în lume ; avu de asemeni surpriza de-a vedea în aceeași clipă răsărind în pragul ușii, în locul doamnei Prig, pe domnul Sweedlepipe însoțit de alți doi domni.

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă micul bărbier. Da' ce s-a întîmplat ? Ați făcut un tărăboi de s-a sculat toată strada, doamnă Gamp ! Acești doi gentlemeni au trebuit să aștepte o mulțime pe scară, ciocănind la ușă zadarnic, că dumneavoastră nu mai conteneați cu urletele. Mi-e teamă să nu se prăpădească micuțul meu botgros, care își scoate singur apă. S-a speriat așa de tare, încît, nervos cum era, s-a apucat să scoată atîta apă, încît n-o s-o poată bea nici într-un an. O fi crezut că a luat foc casa !

Doamna Gamp se trînti într-un jilț, își împreună mîinile și, ridicîndu-și spre cer ochii plini de lacrimi, se jelui în felul următor :

— Ah ! domnule Sweedlepipe, și dumneata, domnule Westlock — dacă ochii nu mă înșală — și dumneata... pesemne un prieten pe care n-am avut încă plăcerea să-l cunosc. Nici nu vă puteți închipui ce-a trebuit să îndur în seara asta de la Betsy Prig ! Dacă cel puțin ar fi fost beată cînd m-a insultat, căci mi se pare că duhnea cale de-o poștă a rachiu cînd a venit, dar zău că nu-mi venea să cred, eu care n-am știut niciodată ce înseamnă patima asta (doamna Gamp, ca să fim drepți, era într-un stadiu destul de avansat de expansivitate, căci ceainicul îmbălsăma toată camera) aș fi suportat-o fără să crîcnesc, dar miel să fi fost, care adicătelea e cea mai blîndă făptură din lume, și tot n-aș fi putut să trec cu vederea cuvintele cu care s-a pronunțat despre doamna Harris. Nu, Betsy — adăugă doamna Gamp izbucnind din nou — nici viermii n-ar putea să uite una ca asta !

Micul bărbier clătină din cap, se scărpină după ceafă uitîndu-se la ceainic, apoi ieși încetișor afară.

John Westlock luă un scaun și se așeză lîngă doamna Gamp ; Martin se așeză de cealaltă parte, la picioarele patului.

— Probabil că te vei fi întrebînd ce dorim de la dumneata, începu John. Am să-ți spun, îndată ce te vei liniști. Un minut, două, nu contează. Cum te simți acum ? Mai bine ?

Doamna Gamp vărsă alte lacrimi, clătină din cap și rosti cu voce stinsă numele doamnei Harris.

— Bea oleacă de...

John nu știa cum să-i spună.

— Ceai... îi suflă Martin.

— Nu-i ceai, spuse doamna Gamp.

— Atunci probabil că-i vre-un medicament, spuse John. Bea puțin.

Pînă la sfîrșit o convinseră să-și toarne un pahar.

— Cu condiția — spuse ea — să nu-i mai dați niciodată lui Betsy de lucru.

— Desigur, spuse John. Îți promit că niciodată n-am s-o chem să mă îngrijească.

— Și cînd te gîndești — spuse doamna Gamp — că m-a ajutat să îngrijesc de prietenul acela al dumneavoastră și era cît pe ce să audă niște lucruri care... ah !

John și Martin schimbară o privire.

— Da — spuse John — n-a lipsit mult, doamnă Gamp.

— Nu, n-a lipsit mult, reluă doamna Gamp. Din fericire eram eu de gardă noaptea și mie mi-a fost dat s-aud toate aiurelile bolnavului, că Betsy venea numai ziua. Păi ce ar mai fi trăncănit și ar mai fi uneltit vipera asta, dacă ar fi știut ce știu eu ? Ah, sfinte Dumnezeule ! strigă doamna Gamp bătînd cu pantofii în podea, ca și cum ar fi călcat-o în picioare pe însăși doamna Prig. Cînd te gîndești ce mi-a fost dat să aud din gura ei și cîte a mai îndrugat despre doamna Harris !...

— Nu te mai necăji — spuse John — știi bine că nu-i adevărat.

— Sigur că nu-i adevărat — întări doamna Gamp — nu, adicătelea ce, parcă nu știu eu că în momentul ăsta biata femeie mă așteaptă, domnule Westlock, cu ochii pe fereastră, că se uită în calea mea, cu micuțul Tommy în brațe, care-mi zice mama-mare, zău, așa-mi zice, mînca-i-aș piciorușele lui plinuțe și trandafirii ca o

șuncă de Canterbury, cum spune și taică-său. Da, domnule Westlock, el m-a botezat mamă-mare, de cînd l-am găsit cu ciorăpiorul de lînă în gît, că și-l băgase singur, în joacă, sufletelul maichii, într-o zi cînd l-am lăsat jos pe dușumea, și cînd toată lumea căuta de zor ciorăpiorul prin casă, și copilul, vezi dumneata, trăgea să moară în salon cu ciorapul în gît ! O, Betsy Prig, ce otravă ai fost în seara asta ! Să nu te mai prind că-mi calci pragul, auzi tu, să nu te mai prind, năpîrcă !

— Și unde mai pui că ai fost întotdeauna așa de bună cu ea ! spuse John, ca s-o consoleze.

— Tocmai asta mă scoate din sărite. Asta mă seacă la inimă, domnule Westlock, răspunse doamna Gamp, întinzîndu-și automat paharul spre Martin, care i-l umplu.

— Dumneata ai luat-o să te ajute cînd l-ai îngrijit pe domnul Lewsome, spuse John ; și tot dumneata ai luat-o de ajutor la domnul Chuffey !

— Da, eu am luat-o... Dar acum s-a terminat. Nu mai intru eu de azi înainte în cîrd cu Betsy Prig.

— Nu, nu — spuse John — s-a terminat.

— Și cred că n-ar fi trebuit niciodată să fac asemenea cîrdășii, adăugă doamna Gamp, cu solemnitatea proprie unui anumit stadiu de beție. Acum cînd *marca* (doamna Gamp voia probabil să spună masca) i-a fost smulsă, văz că n-ar fi trebuit niciodată să mă încurc cu ea. Igzistă familii unde este unele lucruri care trebuie ținute la mare secret și d-aia nu-i bine să ai pe lîngă tine decît persoane de-ncredere. Cum să mai ai încredere în Betsy Prig, după tot ce-a vorbit pe socoteala doamnei Harris, uite, chiar aici în jilțul ăsta, sub ochii mei ?...

— Ai dreptate — spuse John — perfectă dreptate. Sper că-ți rămîne timp să cauți pe altcineva să te ajute, doamnă Gamp ?

Sub efectul indignării și al ceainicului, doamna Gamp începu să nu mai înțeleagă prea bine ce i se spunea. Se uită la John cu ochii scăldați în lacrimi și, avînd aerul că bate cîmpii, murmură numele scump pe care-l terfelise doamna Prig, ca și cum ar fi fost un talisman împotriva oricăror necazuri pămîntești.

— Sper — repetă John — c-o să ai timp să găsești pe cineva să te ajute ?

— De unde ! exclamă doamna Gamp ridicînd spre John o privire galeșă și strîngîndu-i mîna cu o dragoste maternă. Mîine seară, domnule, trebuie să mă prezantez dinaintea prietenilor lui. Domnul Chuzzlewit mi-a spus să fiu punct la datorie între nouă și zece.

— Între nouă și zece — repetă John, clipind cu înțeles din ochi către Martin — și atunci domnul Chuffey o să fie bine păzit, nu-i așa ?

— Trebuie să-l țin la secret, ascultă ce-ți spun eu, îi destăinui doamna Gamp cu un aer misterios. Mai e o persoană care o să fie mulțumită că n-am luat-o pe Betsy Prig. Nu știam cîte parale face femeia asta... Era în stare să-i dea drumul...

— Să-i dea drumul bătrînului, vrei să zici ? întrebă John.

— Eu să zic ? răspunse doamna Gamp.

Moțăi încet din cap, lăsîndu-și în jos, și mai încet, colțurile gurii pentru a sublinia nuanța de ironie a răspunsului ei. Apoi adăugă pe un ton satisfăcut, după ce moțăi iar din cap :

— Nu vreau să vă mai reținu, domnilor, timpul costă bani.

Convinsă, în iluziile pe care i le procura conținutul ceainicului, că cei doi tineri veniseră s-o ia cu ei imediat, dar foarte hotărîtă în același timp să evite orice altă aluzie la chestiunea de adineauri, despre care pare-se că vorbise mai mult decît trebuia, doamna Gamp se ridică și, după ce puse ceainicul la loc în dulap, încuindu-l cu un aer grav, începu să se îmbrace ca pentru o vizită profesională.

Nu-i trebui mult ca să fie gata, căci nu avea nevoie decît să-și pună pălăria neagră îmbîcsită de tutun, șalul negru la fel de parfumat, galenții, și să-și ia umbrela, fără de care nu concepea să asiste nici la decese și nici la nașteri. Înarmată cu aceste accesorii, se așeză din nou în fotoliu și declară că este gata de plecare.

— Ce fericire e — le mărturisi ea — să poți fi de folos unui biet suflet. Nu toți se pot lăuda cu asta. Vai

de bieții bolnavi care încap pe mîna lui Betsy Prig ; nici nu știți ce trebuie să pătimească !

După aceste cuvinte închise ochii, în mila ei nemărginită pentru bolnavii încăputi pe mîna lui Betsy Prig și uită să-i mai deschidă pînă în clipa cînd scăpă un galent. Somnul îi fu apoi din nou tulburat — ca în povestea călugărului Bacon — de căderea celuilalt galent și apoi a umbrelei. Scăpînd însă de aceste poveri, căzu la rîndu-i într-un somn adînc...

Cei doi tineri se priviră zîmbind. Martin, silindu-se să nu izbucnească în rîs, murmură la urechea lui John :

— Ce facem acum ?

— Rămînem aici, răspunse acesta.

Doamna Gamp murmură în somn : „Doamna Harris !"

— Să știi — spuse cu jumătate de voce John, uitîndu-se prudent la dînsa — trebuie neapărat să-l tragi de limbă pe bătrînul contabil, chiar dacă ar fi să te prezinți deghizat în doamna Harris. În orice caz, știm destule ca s-o putem juca pe degete, datorită acestei dispute care confirmă vechiul dicton : „Cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă". Jonas Chuzzlewit n-are decît să stea la pîndă, iar femeia asta să doarmă cît o pofti. Rîde mai bine cine rîde la urmă.

CAPITOLUL L

Tom Pinch e foarte uimit. Unele mărturisiri pe care el și sora lui și le fac reciproc.

În seara următoare, Tom și sora lui luau ceaiul vorbind foarte liniștiți despre tot felul de lucruri care n-aveau nici o legătură cu povestea lui Lewsome ; căci John Westlock (zău, John ăsta era un om grozav de înțelept pentru vîrsta lui) îl rugase pe Tom în mod special să nu-i spună încă nimic surorii lui despre toată povestea, ca să n-o neliniștească.

— N-aș vrea, dragă Tom — spusese el după oarecare șovăire — să văd nici cea mai mică umbră de supărare pe chipul ei atît de nevinovat sau să-i știu sufletul întristat de cine știe ce gînduri ; zău, n-aș vrea așa ceva pentru nimic în lume.

John era într-adevăr extrem de prevenitor, nemaipomenit de prevenitor. Să fi fost tatăl lui Ruth — își spunea Tom — și n-ar fi arătat mai multă grijă pentru ea.

Conversația lor, însă, de obicei veselă și însuflețită, de astă dată era mai potolită. Lui Tom nici nu-i trecea prin cap că asta se datora surorii lui, atribuind lipsa ei de animație faptului că se simțea indispus. La drept vorbind, așa și era, căci cel mai mic nor ce adumbrea sufletul lui Ruth întuneca numaidecît și inima lui Tom.

Și, în seara aceea, un nor umbrea fruntea micuței Ruth. Ori de cîte ori Tom se uita în altă parte, ochii vii ai fetei, ațintiți asupra lui, deveneau mai strălucitori, apoi se împăienjeneau de lacrimi. Iar cînd Tom tăcea și privea pe geam la cerul albastru de vară, Ruth schița o mișcare precipitată, de parcă ar fi vrut să se arunce de gîtul lui ; se stăpînea însă, și cînd frate-său se uita din nou la ea, Ruth avea iarăși o figură zîmbitoare și devenea volubilă. Dacă se scula să-i dea ceva, sau se apropia de el din cine știe ce alt motiv, zăbovea mai mult lîngă Tom și își punea timid mîna pe umărul lui, parcă neîndurîndu-se să și-o retragă, ceea ce arăta lămurit că ceva îi apasă sufletul, că în marea dragoste ce i-o purta ar fi vrut să-i facă o mărturisire, dar nu îndrăznea să deschidă gura.

Asta era situația în seara aceea ; Ruth stătea cu lucrul în față fără să croșeteze și Tom cu cartea deschisă fără să citească, atunci cînd Martin bătu la ușă. Bănuind cine putea fi, Tom se duse să deschidă și se întoarse apoi însoțit de Martin. Tom se miră văzînd că, deși îl primise atît de cordial pe Martin, acesta abia dacă-i adresase cuvîntul.

Ruth băgă și ea de seamă că musafirul lor avea o purtare cu totul ciudată, așa că ridică sprîncenele și se uită la Tom, cerîndu-i parcă o explicație. Tom dădu

din cap și la rîndul lui se uită la Martin cu aceeași întrebare mută în ochi.

Martin nici nu se așeză pe scaun, se duse direct la fereastră și se apucă să privească pe geam afară. După cîteva momente se întoarse spre ei, ca și cum ar fi vrut să vorbească, apoi, brusc, își întoarse iarăși capul spre fereastră.

— Ce s-a întîmplat, Martin ? întrebă Tom neliniștit. Spune, dragă băiete, ne aduci vreo veste proastă ?

— Vai, Tom — răspunse Martin cu amărăciune — cînd te aud vorbind așa și simt cît de fățarnic e interesul pe care-l arăți față de tot ce mi se întîmplă, zău, asta mă rănește și mai adînc decît purtarea ta nedelicată.

— Purtarea mea nedelicată ? Martin !... Purtarea...

Tom nu fu în stare să continue.

— Cum ai putut, Tom, să mă lași să-ți mulțumesc cu atîta căldură și sinceritate în numele prieteniei noastre, în loc să-mi spui cinstit și pe față că m-ai trădat ! Asta se numește sinceritate, Tom ? Asta-i purtare cinstită ? Este demn oare de caracterul tău din trecut (da, sînt sigur că aveai pe atunci un caracter deosebit), frumos îți stă să mă lași să-ți dezvălui tot ce aveam pe suflet cînd tu te întorseseși împotriva mea ? Tom ! Tom !

Glasul lui era glasul unui om jignit pînă în adîncul inimii și îndurerat de pierderea unui prieten în care își pusese toată încrederea și exprima o dragoste atît de mare pentru Tom cel de odinioară și în același timp atîta mîhnire și compătimire față de presupusa lui trădare, încît Tom își duse mîna la frunte, simțindu-se incapabil să se justifice, ca și cum ar fi fost într-adevăr un monstru, un intrigant și un mincinos fără pereche.

— Îți jur pe viața mea — adăugă Martin — că dacă-mi pare rău de ceva, îmi pare rău de omul pe care l-am crezut prieten și nu-ți port nici o supărare pentru răul pe care mi l-ai făcut. Numai cînd se întîmplă asemenea lucruri, cînd adevărul crud iese la lumină, numai atunci ne putem da seama cît de adîncă era prietenia pe care am avut-o cîndva pentru un om ; și îți jur că, deși nu prea ți-am dat dovezi de priete-

nie — și știu că într-adevăr nu ți le-am dat decît prea puțin — îți jur că chiar atunci cînd s-ar fi părut că am prea puțină considerație față de dumneata, te iubeam ca pe un frate.

În timp ce Martin spunea cele de mai sus, Tom reușise să se dezmeticească și părea însăși statuia Adevărului în veșmintele lui cele mai simple (din fericire adesea Adevărul e îmbrăcat în veșminte simple) cînd îi răspunse în felul următor :

— Nu înțeleg ce vrei să spui, Martin ; nu știu cine a putut să te inducă în eroare și prin ce mijloace. Dar te asigur că aceste mijloace sînt viclene și nu există nici umbră de adevăr în acuzațiile tale. Toate sînt numai născociri și te previn că are să-ți pară rău odată că m-ai învinuit pe nedrept. Pot să-ți spun cu fruntea sus că totdeauna am fost cinstit și leal față de tine, așa cum sînt și față de mine. Ai să vezi că are să-ți pară rău, Martin.

— Chiar îmi pare rău, răspunse Martin dînd din cap. N-am știut pînă azi ce însemnează să-ți pară cu adevărat rău.

— Atunci — spuse Tom — dacă totdeauna am fost ceea ce mă acuzi că sînt, dacă n-ai avut nici un fel de stimă pentru mine, dacă totdeauna m-ai disprețuit și întotdeauna pe bună dreptate, cel puțin ar trebui să-mi spui cînd am fost necinstit față de tine și pe ce se bazează afirmațiile tale. Prin urmare, nu-ți cer această lămurire ca pe o favoare, ci ca pe un drept.

— Cei mai buni martori sînt ochii mei, răspunse Martin. Să nu-mi cred ochilor ?

— Nu — spuse calm Tom — nu, dacă mă găsesc vinovat cu ceva.

— Martorii mei sînt vorbele tale, purtarea ta. Pot să le cred ?

— Nu — repetă Tom cu aceeași liniște — nu, dacă mă găsesc vinovat. Numai că ele nu m-au găsit niciodată. Cine a căutat să le interpreteze într-un fel atît de urît mi-a adus o insultă cumplit de gravă, așa... așa cum ai făcut și tu.

Ajuns aici, Tom nu se mai putu stăpîni.

— Am venit — spuse Martin — și fac apel și la sora ta, să asculte ce...

— Nu, să nu ceri ajutorul ei ! îl întrerupse Tom. Te rog să nu faci asta ! N-are să te creadă niciodată.

Și spunînd asta o luă de braț pe Ruth.

— Ba îl cred, spuse Ruth.

— Nu, nu — strigă Tom — sînt sigur că nu crezi. Sînt convins. Vai, ce prostuță ești !

— Nu m-am gîndit să-ți cer ajutorul împotriva fratelui dumitale, se grăbi să spună Martin. Să nu mă crezi chiar atît de crud, atît de răzbunător, încît să încerc așa ceva. Am apelat la dumneata doar ca să mă asculți ; n-am venit aici să fac nimănui imputări (n-am nici o imputare de făcut) și sînt nespus de mîhnit. Nici nu poți să-ți închipui ce durere e pentru mine, fiindcă nu-ți poți închipui de cîte ori m-am gîndit la Tom ; de cîte ori, în momentele cele mai grele, am jurat că voi căuta să apreciez mai bine prietenia lui. Și dacă ai ști cîtă încredere am avut în el !

— Așteaptă ! spuse Tom, oprind-o pe sora lui care tocmai se pregătea să deschidă gura. Se înșală ; nu-i nimic adevărat. Nu lua în seamă ce spune. Fii sigură că pînă la sfîrșit au să i se deschidă ochii.

— Fie binecuvîntată ziua cînd mi se vor deschide ochii — exclamă Martin — dacă ziua aceea are să vie vreodată !

— Amin ! spuse Tom. Are să vină și ziua aceea.

Martin tăcu un moment ; apoi continuă mai liniștit :

— Tu ai vrut așa, Tom, și despărțirea dintre noi va fi o ușurare pentru tine. Ne despărțim fără supărare... În orice caz, în ce mă privește pe mine.

— Din partea mea tot așa, spuse Tom.

— Asta-i numai din pricina ta : pentru că, repet, tu ai vrut să fie așa. Ai făcut exact alegerea pe care oricine ar fi făcut-o în locul tău ; numai că nu mă așteptam la asta din partea ta. Poate că în definitiv nu ești tu de vină dacă am fost atît de crunt dezamăgit, ci mai curînd felul meu de a judeca lucrurile. Căci pe de o parte erau bogăția și bucuriile vieții, lucruri care nu sînt de disprețuit ; de cealaltă parte, prietenia fără valoare a unui nenorocit lăsat în voia soartei. Erai liber să alegi ; și

n-a fost greu să te hotărăşti. Ar trebui însă ca acei care n-au curajul să reziste ispitei, să aibă măcar curajul să recunoască ce-au făcut ; ceea ce-ţi reproşez, Tom, este faptul că m-ai primit cu atîta căldură, că m-ai lăsat să-mi deschid sufletul, să-ţi fac mărturisiri şi să am toată încrederea în tine, cu toate că tu te vînduseşi altora. Nu cred — adăugă Martin, foarte emoţionat — şi ţi-o spun din toată inima : nu pot să cred, Tom, acuma cînd mă aflu în faţa ta, că ai vrut să-mi faci vreun rău, chiar dacă întîmplarea nu m-ar fi ajutat să descopăr în slujba cui te afli. Poate altfel te-aş fi încurcat şi mai mult ; ai fi fost silit să fii şi mai făţarnic ; poate chiar ai fi riscat din pricina mea să pierzi avantajele pe care le-ai obţinut vînzîndu-ţi cinstea ta de altădată ; e mai bine pentru amîndoi că am ajuns să descopăr ceea ce tu ţineai să rămînă secret.

— Fii drept — spuse Tom (care tot timpul acestui monolog nu-şi întorsese o clipă de la Martin privirea lui plină de bunătate) — fii drept, chiar în nedreptatea ta, Martin. Uiţi că încă nu mi-ai spus de ce mă învinuieşti.

— La ce bun ? !... răspunse Martin, făcînd un gest cu mîna şi îndreptîndu-se spre uşă. Ştii prea bine despre ce este vorba ; deşi de fapt precizările mele n-ar avea cum să-ţi agraveze fapta, mie mi s-ar părea c-o agravează. Nu, Tom. Tot ce-a fost între noi va rămîne în trecut. Îmi iau rămas bun de la tine acum (cînd eşti atît de bun şi de blînd), cu aceeaşi prietenie, deşi nu cu aceeaşi inimă voioasă ca şi mai înainte. Îţi doresc numai bine, Tom... Eu...

— Cum pleci aşa ? Cum poţi să mă laşi aşa ? spuse Tom.

— Eu... tu... tu ai vrut aşa, Tom ! Eu... vreau să cred că ai făcut-o fără să-ţi dai seama, spuse Martin cu o voce şovăielnică. Aşa cred... sînt sigur chiar !... Adio !...

Şi iată-l plecat !

Tom o conduse pe Ruth pînă la scaunul ei, apoi se aşeză şi el. Luă cartea şi începu să citească, sau se prefăcu că citeşte. Pe urmă spuse întorcînd fila : „Are să-i pară rău !" O lacrimă i se prelinse pe obraz şi căzu pe carte.

Ruth se cuibări lîngă el și îl luă de gît.

— Nu, Tom ! Nu, nu ! Nu trebuie să fii mîhnit, dragă Tom !

— Nu sînt mîhnit, spuse Tom. Au să se lămurească lucrurile.

— E groaznic ! Cîtă nerecunoștință ! se indignă Ruth.

— Nu, nu, îi replică Tom. E convins de ce spune ; încă nu înțeleg ce poate să fie la mijloc. Dar lasă că are să se lămurească totul.

Ruth se strînse și mai mult lîngă el și începu să plîngă cu hohote.

— Nu plînge, nu plînge, o mîngîie Tom. Draga mea, pentru ce îți ascunzi fața ?

Printre suspine se auziră aceste cuvinte care dădură totul pe față :

— Vai, Tom, dragă Tom, eu știu ce e-n sufletul tău ; mi-am dat seama ; nu-mi poți ascunde adevărul. Pentru ce nu mi-ai spus ? Cred că aș fi putut să-ți aduc o mîngîiere dacă mi-ai fi spus. O iubești atît de mult, Tom ?

Tom făcu un gest ca și cum ar fi vrut s-o îndepărteze de lîngă el. În loc de asta însă, mîna lui o strînse pe a ei cu atîta căldură, de parcă toată povestea dragostei lui se găsea acolo. Această tăcută strîngere de mînă cuprindea o patetică destăinuire.

— Totuși — spuse Ruth — ai fost atît de credincios și de bun, dragul meu frate ; ai fost atît de cinstit, de dezinteresat ; ai luptat cu atîta strășnicie împotriva ta însuți ; ai fost atît de blînd, de bun, de stăpînit, încît n-am surprins niciodată o umbră de răutate în ochii tăi, atunci cînd îți priveai rivalul ; nici nu te-am auzit scăpînd vreo vorbă răuvoitoare la adresa lui. Și totuși, ai fost greșit înțeles. Vai, Tom, dragul meu, oare neînțelegerea asta se va putea lămuri vreodată ? Spune, Tom ? Totdeauna ai să suferi, tu care meriți într-adevăr să fii fericit ? Nu există nici o speranță ?

Din nou îl luă de gît, lipindu-și capul de pieptul lui și vărsă lacrimi amare, care-i ușurară sufletul de povara tainei ce-l apăsa.

Ceva mai tîrziu, Ruth și Tom stăteau unul lîngă altul și Ruth se uita cu o nemărginită încredere în ochii fratelui său. Tom îi vorbi grav, dar împăcat :

— Îmi pare foarte bine, draga mea, de ceea ce s-a întîmplat acum, nu numai pentru că am avut prilejul să-mi dau seama încă o dată cît de mult ții la mine, deși în privința asta nu mai aveam nevoie de nici un fel de dovezi, ci pentru că mă simt ușurat de o mare povară.

Lui Tom îi străluceau ochii în timp ce vorbea despre dragostea pe care i-o purta sora lui.

— Draga mea — urmă el, sărutînd-o pe obraz — oricare-ar fi sentimentul pe care-l am pentru *ea* (amîndoi, de parcă ar fi fost înțeleși, ocoleau numele ce le stătea în clipa aceea pe limbă) pot mărturisi că l-am privit ca pe un vis, chiar din prima zi... un vis care poate s-ar fi împlinit în alte împrejurări, cu totul diferite, dar care era sortit să nu se realizeze niciodată. Spune-mi acuma, în ce fel crezi tu că s-ar mai putea îndrepta lucrurile ?

Ruth îi aruncă o privire atît de semnificativă, încît fratele ei trebui, de voie, de nevoie, să se mulțumească cu acest răspuns, așa că urmă :

— Prin alegerea și liberul ei consimțămînt, *ea* este logodnica lui Martin ; și a fost, cu mult înainte să mă fi cunoscut. Și tu ai dori să devină logodnica mea ?

— Da, mărturisi ea.

— Da, repetă Tom. Dar asta n-ar îndrepta cîtuși de puțin lucrurile, ci din contră, le-ar încurca și mai mult. Crezi tu — spuse el cu un zîmbet trist — că, în cazul cînd nu l-ar fi întîlnit pe el, ar fi putut să se îndrăgostească de mine ?

— De ce nu, dragă Tom ?

Tom dădu din cap și zîmbi iar.

— Ruth, tu mă vezi (și este foarte natural) ca pe un erou de roman și cu imaginația ta poetică găsești că ar trebui să mi se facă dreptate prin cine știe ce intervenții miraculoase și să mă însor cu aceea pe care o iubesc. Din nenorocire, draga mea, există o cu totul altă justiție decît cea poetică, și justiția asta dirijează mersul evenimentelor după alte principii, cu totul dife-

rite. Prin urmare acei care admiră eroii din romane și își făuresc un ideal căruia caută să i se conformeze, închipuindu-se la rîndul lor eroi, găsesc că e interesant să se arate nemulțumiți, posomorîți și mizantropi și chiar cîrtesc împotriva lui Dumnezeu, pentru că lucrurile nu se întîmplă așa cum doresc și cum le-ar conveni lor. Ai vrea să ajung și eu ca ei ?

— Nu, Tom. Totuși știu — adăugă ea cu sfială — că această dragoste este un chin pentru tine, deși judeci atît de sănătos.

Tom vru întîi să protesteze. Ar fi fost o prostie, așa că renunță.

— Draga mea — spuse el — îți voi răsplăti sinceritatea și căldura cu care mi-ai vorbit, mărturisindu-ți adevărul adevărat. E într-adevăr o mare suferință pentru mine. De multe ori mă chinuiește, deși mă lupt cu ea din răsputeri. Se-ntîmplă, de pildă, să-ți moară o ființă iubită ; în visele tale îți închipui cîteodată că te afli în cer lîngă ea, pentru ca trezindu-te să regăsești aceeași durere cumplită pe care ai părăsit-o în clipa cînd ai adormit. E dureros pentru mine cînd mă gîndesc la visul ăsta despre care am știut de la început că are să rămînă doar un vis, dar nu pot reproșa nimic realității din jurul meu. Ea a rămas neschimbată tot timpul. Dragă surioară, scumpa mea prietenă, tu care m-ai făcut să îndrăgesc această casă, nu mi-ai fi fost mai puțin devotată dacă visul acesta nu m-ar fi bîntuit niciodată. Nici vechiul meu prieten, John, care ar fi putut foarte bine să fie indiferent și rece cu mine, nu-mi arată mai puțină afecțiune. Lumea care mă înconjoară e oare mai puțin încîntătoare ? Trebuie oare neapărat ca vorbele mele să fie amare, privirea încruntată și sufletul înghețat, din cauză că am întîlnit în calea mea o ființă bună și frumoasă, care (lăsînd la o parte regretul că nu va fi niciodată soția mea) m-ar face, dimpotrivă (ca orice ființă bună și frumoasă) mai fericit și mai bun ?... Nu, draga mea, nu, spuse Tom cu convingere ; gîndindu-mă la toate motivele pe care le am de a fi fericit, abia dacă mai îndrăznesc să numesc suferință această ascunsă tris-

tețe a mea ; în sfîrșit, oricum am numi sentimentul acesta, mulțumesc cerului că datorită lui am devenit mult mai sensibil la dragostea și prietenia celor din jur, da, de o sută de ori mai mult. Și nu sînt mai puțin fericit, Ruth !

Ea nu putea vorbi de emoție, căci îl iubea pe Tom așa după cum merita. Da, chiar așa !

— *Ea* îi va deschide lui Martin ochii — spuse Tom cu mîndrie — și atunci totul are să se lămurească ; știu că ea pentru nimic în lume n-ar spune că i-am trădat prietenia. Ea o să lămurească totul și atunci Martin o să se căiască din tot sufletul. Secretul ăsta, însă, Ruth, e numai al nostru ; îl vom duce cu noi în mormînt. Nu cred că aș fi avut vreodată curajul să ți-l destăinuiesc — adăugă Tom zîmbind — dar sînt fericit că l-ai descoperit singură !

Niciodată n-au făcut o plimbare atît de frumoasă ca în seara aceea. Tom îi vorbea surorii sale atît de deschis și cu o inimă atît de curată, dorea atît de mult să-i răsplătească dragostea mărturisindu-i tot, tot ce avea pe suflet, încît plimbarea lor ținu mai mult ca de obicei, iar după ce se întoarseră acasă, mai stătură încă multă vreme de vorbă. Iar cînd veni momentul să se ducă la culcare, Tom avea un aer atît de senin, figura lui părea atît de frumoasă, încît Ruth nu se îndură să intre imediat în odaia ei și se duse în vîrful picioarelor pînă la camera lui Tom, să mai arunce o privire înăuntru prin ușa întredeschisă ; Tom o zări însă și atunci îl mai sărută o dată și plecă. În rugăciunile ei și apoi în somn (vezi, Tom, de cîtă dragoste te bucuri !) murmură de cîteva ori numele lui.

Rămas singur, Tom începu să se gîndească la descoperirea lui Ruth și se întreba foarte mirat cum de putuse ea bănui așa ceva. „Cum e posibil — își spunea el — cînd eu credeam că mi-am păstrat așa de bine taina ! A fost o prostie din partea mea și nici n-avea vreun rost să mă ascund, de-abia acum îmi dau seama, pentru că mă simt mai liniștit de cînd am aflat că știe și ea ; totuși mi-am dat atîta osteneală să nu bănuiască nimic.

Știu cît este de isteață și de ageră și tocmai de aceea am căutat să fiu cît mai prudent și să-mi iau toate măsurile de precauție ; dar la așa ceva nu m-aș fi așteptat. Cred c-a descoperit taina așa, dintr-o dată. Are un ochi foarte pătrunzător !" Lui Tom nu putu să-i iasă din cap descoperirea lui Ruth, nici cînd se culcă.

„Cum tremura — se gîndea Tom depănînd în minte cele întîmplate — cum tremura cînd mi-a spus că-mi cunoaște taina și ce roșie se făcuse la față. De altfel era și foarte firesc, da, foarte firesc. Nu-i nevoie să caut vreo explicație."

Tom nici nu-și dădea seama cît de firesc era ! Nu-și dădea seama ce se petrecea în sufletul lui Ruth de la o vreme-ncoace ; ceva care o ajutase pe Ruth să citească limpede în sufletul fratelui ei ! Bietul Tom ! Nu pricepea șoaptele Fîntînii din Temple, cu toate că trecea zilnic pe lîngă ea.

Mai mare dragul s-o fi văzut a doua zi dimineața pe Ruth, veselă și zglobie, robotind prin casă ; auzind-o numai cum îi bate la ușă și cum forfotește sprintenă prin odăi, lui Tom i s-ar fi părut că ascultă o muzică cerească, chiar dacă Ruth n-ar fi rostit nici un cuvînt. Dar ea mai și vorbi ; îi spuse, de pildă, că e o dimineață așa de frumoasă cum nu mai văzuse niciodată ; ceea ce era adevărat ; și chiar dacă n-ar fi fost așa, în ochii lui Tom prezența ei ar fi fost de ajuns ca s-o înfrumusețeze.

Dejunul era gata cînd coborî ; pălăria era scoasă din cutie, gata și ea de plimbare, și Ruth avea atîtea noutăți să-i spună, încît îl lăsă pe Tom cu gura căscată. Ai fi zis că stătuse trează toată noaptea să le adune numai și numai ca să-i facă lui o plăcere ! Domnul Nadget nu se întorsese încă ; pîinea se ieftinise cu doi penny ; ceaiul cumpărat de data aceasta era de două ori mai tare decît cel de data trecută ; soțul lăptăresei ieșise din spital sănătos ; copilul cu păr cîrlionțat care locuia în casa de peste drum dispăruse de acasă o zi întreagă ; Ruth ținea numaidecît să facă dulceață, și noroc că găsise o oală tocmai bună pentru așa ceva ; cunoștea

cuprinsul ultimei cărți pe care Tom o adusese acasă, cu toate că era foarte plicticoasă. În sfîrșit, avea atîtea de spus, încît dejunul se termină înainte de a începe confidențele. Pe urmă își puse pălăria, încuie în dulap ceaiul și zahărul, puse cheile în pungă, îl găti pe frate-său cu o floare la butonieră, ca de obicei, și pînă să-și dea seama Tom cînd avusese timp să le facă pe toate, era gata de plecare. Într-un cuvînt, după cum afirmă Tom cu o nestrămutată convingere, de parcă ar fi sfidat lumea întreagă, nici că se pomenise vreodată o femeie mai vioaie ca ea.

Dar asta nu era totul ; reuși să-i dezlege și lui limba. Era imposibil să-i reziste. Îi punea fel de fel de întrebări, despre cărți, despre biserici, despre orgă, despre Temple și despre cîte toate. Parcă răspîndea numai lumină în jurul ei (în consecință și în sufletul lui Tom) ; o lumină atît de plăcută, încît Temple i se păru lui Tom trist și pustiu, cînd trebui să se despartă de Ruth la ușă.

„Cred că prietenul domnului Fips n-a venit nici azi", cugetă Tom urcînd scările.

Nu venise, căci ușa era închisă ca de obicei și trebui s-o deschidă cu cheia lui. Tom aranjase cărțile într-o ordine perfectă, lipise paginile rupte, reparase scoarțele cărților stricate și le pusese etichete noi ; domnea atîta curățenie și ordine peste tot, încît apartamentul părea de nerecunoscut. Tom se uita cu mîndrie la toate schimbările pe care le făcuse, deși nu era nimeni acolo care să-l critice sau să-l laude.

Se apucase acum să copieze catalogul pe curat. Nu avea nici un zor ; lucra cu cea mai mare grijă și atenție, punînd la contribuție toată ingeniozitatea pe care în trecut o consacrase hărților și planurilor domnului Pecksniff. Era o minunăție de catalog, căci, socotind că își cîștigă prea ușor pîinea, Tom se hotărîse să închine o bună parte din timpul lui liber acestui monument bibliografic.

Și astfel Tom lucră toată dimineața cu creioane, riglă, compas și gumă, cu tocuri și cerneală roșie și neagră.

Asta nu-l împiedica să se gîndească mult la Martin și la întrevederea lor din ajun și să-și mărturisească sieși că s-ar fi simțit mult mai bine acum dacă s-ar fi hotărît să i se destăinuiască lui John și să-i ceară sfatul. Știind însă cît de indignat ar fi fost John, care tocmai atunci îl ajuta pe Martin într-o chestiune foarte importantă, își dădu seama că i-ar face un rău lui Martin lipsindu-l de un ajutor prețios într-un moment atît de critic.

„N-am să-i spun — hotărî Tom oftînd — nu, n-am să-i spun." Și se apucă și mai zelos de treabă, cu creioanele și rigla, compasul și guma, cu tocurile și cerneala neagră și roșie, încercînd să uite.

Stătu așa mai bine de o oră, cufundat în lucru, cînd auzi pași răsunînd pe treptele de la intrare.

„Ah ! — se gîndi Tom uitîndu-se la ușă — pînă acum cîtva timp ardeam de nerăbdare și de curiozitate. Acuma însă am renunțat."

Pașii se apropiau ; cineva urca scara. Tom numără : „Treizeci și șase, treizeci și șapte, treizeci și opt ; acuma trebuie să se oprească ; nimeni nu trece mai departe de a treizeci și opta treaptă."

Cel care urca se oprise într-adevăr, dar ca să răsufle ; căci pașii se auziră din nou : patruzeci, patruzeci și unu, patruzeci și doi, mereu mai aproape.

Ușa era deschisă. Deoarece pașii se apropiau mereu, Tom se uită spre scară, nerăbdător și curios. Necunoscutul ajunsese acuma pe odihna scării, ivindu-se în cadrul ușii. Se uita țintă la Tom Pinch.

Acesta se ridică de pe scaun, convins că vede o fantomă.

Era bătrînul Martin Chuzzlewit, moșneagul slab și neputincios pe care îl lăsase în casa lui Pecksniff !

Același ! Ah ! nu, nu era același om, fiindcă bătrînul pe care-l avea în față era încă voinic pentru vîrsta lui și se sprijinea într-un baston pe care-l ținea vîrtos în mînă, în timp ce cu mîna cealaltă îi făcea semn lui Tom să stea liniștit. Înfățișarea dîrză, ochii pătrunzători, mîna energică sprijinită în baston, expresia victorioasă

zugrăvită pe chipul bătrînului, toate acestea făcură să se reverse o lumină atît de puternică în sufletul lui Tom, încît rămăsese înmărmurit de uimire.

— Mă aștepți de mult, nu-i așa ? îl întrebă bătrînul Martin.

— Mi s-a spus că patronul meu va veni cît de curînd — îi răspunse Tom — dar...

— Știu. Nu puteai bănui cine este. A fost dorința mea asta. Îmi pare bine că a fost respectată întocmai. Speram să viu mai curînd. Credeam atunci că a sosit momentul. Credeam că nu puteam afla despre omul acela lucruri mai urîte decît cele pe care le-am aflat în ziua cînd te-am văzut pentru ultima oară. Mă înșelam însă.

Bătrînul care se apropiase între timp de Tom îi luă mîna și, ținîndu-i-o în mîna lui, continuă :

— Pinch, știi că am trăit la el în casă și l-am văzut tîrîndu-se la picioarele mele ca un cîine, zile de-a rîndul, săptămîni și luni de zile. Am acceptat să fiu în mîinile lui o unealtă docilă. Știi și asta, pentru că ai văzut. Am îndurat de mii de ori mai mult decît aș fi putut îndura dacă aș fi fost un moșneag ramolit, cum își închipuia el. Știi și asta. L-am văzut făcîndu-i curte lui Mary, cunoști și asta. Cine ar putea ști mai bine decît dumneata, dumneata, suflet credincios și mare ? Zi de zi și-a dezvăluit mîrșăvia în fața mea, dar nu m-am trădat nici o singură dată. N-aș mai fi putut îndura chinul acesta, dacă n-aș fi avut în fața mea perspectiva clipei care, în sfîrșit, a sosit.

Martin se opri la mijlocul discursului său înflăcărat — dacă putem califica astfel hotărîrea și energia cu care vorbea — ca să strîngă din nou mîna lui Tom. Pe urmă spuse cu un ton poruncitor :

— Închide ușa, repede, închide ușa. Trebuie să vină și el acum, căci e pe urmele mele, însă n-aș vrea să fie prea devreme. Clipa care se apropie — adăugă precipitat bătrînul, a cărui față și ochi străluceau — le plătește pe toate celelalte. N-aș vrea pentru nimic în lume ca omul acesta să moară sau să se spînzure mai înainte. Închide ușa !

Tom făcu ce i se spuse, în mod automat, fără să știe bine dacă este treaz ori visează !

CAPITOLUL LI

Aruncă o lumină nouă și mai vie asupra celui mai obscur punct din povestirea noastră și relatează urmările expediției domnului Jonas și a prietenului său.

Sosise seara în care bătrînul contabil trebuia să intre în ghearele păzitorilor lui. Deși năucit de toate fărădelegile pe care le săvîrșise, Jonas nu uitase.

Însăși conștiința acestor crime îl silea să-și amintească, fiindcă nu întrezărea altă posibilitate de a scăpa decît realizîndu-și pe deplin planurile. Orice aluzie, orice cuvînt pe care bătrînul l-ar fi scăpat vreodată, în fața unor persoane care cunoșteau împrejurările, putea să aprindă în sufletul lor scînteia bănuielilor și să-i fie fatal. Deci grija cu care vinovatul căuta să înlăture orice semn ce ar fi putut duce la descoperirea nelegiurii lui, creștea o dată cu sentimentul pericolului ce îl amenința. Cu povara unui asasinat pe conștiință și cu groaza ce-l chinuia zi și noapte, nu s-ar fi dat în lături de la o nouă crimă, dacă în felul acesta ar fi evitat pedeapsa pentru cea dintîi. În asta consta și ispășirea și consecințele crimei lui. Spaima asta cumplită l-ar fi împins să săvîrșească din nou o faptă care tocmai din pricina spaimei ce-l tortura era o povară insuportabilă.

Dar era de ajuns să-l țină pe bătrîn sub cheie, așa cum hotărîse ; scopul lui era să-și ia tălpășița îndată ce vîlva se va mai fi potolit, adică atunci cînd va putea s-o facă fără a trezi dintru început bănuielile. Pînă atunci, infirmierele îi vor închide pliscul ; amîndouă erau niște femei care știau să-și țină gura, chiar dacă Chuffey s-ar fi apucat să trăncănească. Jonas știa că asta le era meseria.

Nu aruncase numai așa o vorbă în vînt cînd spusese că trebuie să-i puie botniță moșneagului. Era hotărît să-i astupe gura cu orice chip, căci ceea ce îl interesa pe el era scopul și nu mijloacele. Totdeauna fusese brutal, mojic și crud cu bătrînul ; și ideea de a face uz de silnicie față de el i se părea firească. O să-i pună căluș

dacă va încerca să vorbească și o să-l lege cobză dacă va voi să scrie, își spuse Jonas, privindu-l ; căci erau singuri în acel moment : „Pot s-o fac fără nici o teamă, e destul de nebun pentru asta..."

Sst !...

Jonas trase cu urechea. Pîndea orice mișcare, stătuse cu urechea la pîndă tot timpul, de atunci, dar ceea ce aștepta el nu venise încă. Falimentul societății de asigurări ; fuga lui Crimple și a lui Bullamy cu prada — și, mai ales, (tocmai lucrul de care se temuse Jonas) cu polița lui, pe care nu o găsise în portofelul omului asasinat, și care, probabil împreună cu banii domnului Pecksniff, fuseseră încredințați unuia dintre acești prieteni de nădejde, spre a fi pusă într-un loc sigur, la bancă ; pe urmă, paguba lui enormă și faptul că putea fi tras la răspundere ca unul dintre conducătorii firmei falite, toate dintr-o dată i se îngrămădeau în minte ; dar n-avea curajul să le privească în față. Știa că sînt acolo și, dacă s-ar fi gîndit la ele, ar fi clocotit de furie, s-ar fi simțit doborît la pămînt, covîrșit de disperare. Toată puterea lui se concentra însă numai asupra unei singure, cumplite întrebări : cînd se va descoperi cadavrul din pădure ?

Încerca... Încerca într-una, nu să-l uite (căci era cu neputință), dar măcar să înlăture obsesia care-i aducea mereu în fața ochilor chipul omului asasinat ; se vedea călcînd încet-încet pe frunze, căutînd să-l ocolească ; se apropia apoi din ce în ce mai mult de el printr-o spărtură făcută în tufiș, speriind roiurile dese de muște care bîzîiau pe el ca niște ciorchini uscați de coacăze ; nu se gîndea decît la clipa cînd cadavrul va fi descoperit și era atît de obsedat de asta, încît ori de cîte ori auzea vreun strigăt sau un zgomot, tresărea, așteptînd să vină vestea ; ciulea urechea cînd intra sau ieșea cineva ; pîndea de la fereastră pe toți oamenii care treceau pe stradă încoace și încolo și nu avea încredere nici chiar în ochii și în urechile lui. Cu cît obsesia asta era mai copleșitoare, cu atît se simțea mai irezistibil atras de același gînd, mereu același : cadavrul părăsit care zăcea în pădure ! Jonas parcă ar fi vrut să-l arate fiecărui om pe care-l vedea, întrebînd : „Ascultă ! Știi ceva ? A fost

descoperit ? Crezi că EU... ?" Chiar dacă ar fi fost silit să poarte cadavrul în brațe pe uliți, în văzul tuturor, și tot n-ar fi fost atît de aproape de el și nu i-ar fi cășunat atîta grijă, o grijă chinuitoare, clipă de clipă.

Și totuși, nu se căia. Ceea ce îl frămînta nu erau remușcările și nici căința pentru fapta săvîrșită ; ci nesiguranța în care plutea propria lui soartă. Conștiința nedeslușită că această aventură ticăloasă însemna pierzarea lui îi sporea ura și, în același timp, setea de răzbunare, îl făcea să aprecieze și mai mult ceea ce cîștigase. Omul era mort : un fapt incontestabil, și gîndul acesta o izbîndă.

După omor, nu-l scăpase o clipă din ochi pe Chuffey : nu pleca de lîngă el decît atunci cînd era nevoit și numai pentru un timp cît mai scurt posibil.

După cum am spus, erau singuri. Se-nserase și din moment în moment trebuiau să sosească infirmierele. Jonas se plimba nervos prin odaie. Bătrînul stătea în colțul lui, ca de obicei.

Cel mai neînsemnat lucru îl făcea pe asasin să se neliniștească. Acum era îngrijorat din pricina soției, care plecase devreme după masă și încă nu se întorsese. Nu exista nici cea mai mică urmă de afecțiune în neliniștea lui ; Jonas se temea doar ca nu cumva să-i aţină cineva calea și s-o tragă de limbă, făcînd-o să povestească ceva care l-ar putea da de gol atunci cînd se va descoperi crima. N-ar fi fost exclus ca ea să-i fi bătut la ușă cît lipsise și să fi aflat taina. „Lua-o-ar dracu de pocitanie ; se prea poate să fi cotrobăit prin odaie !"

— Pe unde o fi umblînd acum ? întrebă el tare.

— S-a dus la prietena ei, la doamna Todgers, spuse bătrînul auzindu-l pe Jonas care, furios, la întrebarea asta adăugase și o înjurătură.

— Da ! Așa-i ! Întotdeauna pleacă pe furiș, că îi place să-și piardă timpul cu ea. Cine știe ce dracu or mai fi uneltind amîndouă ? Să se ducă numaidecît cineva după ea și s-o aducă acasă.

Bătrînul murmură ceva și se ridică de parcă ar fi vrut să execute el ordinul. Jonas însă îl îmbrînci înapoi în fotoliu și trimise o femeie după ea. După ce dădu porunca, începu să se plimbe din nou prin cameră,

fără-ncetare, pînă cînd servitoarea se întoarse după un răstimp destul de scurt (nu era prea departe, și se grăbise cît putuse).

— Ei ! Unde e ? A venit ?

— Nu. A plecat de la doamna Todgers de cel puțin trei ceasuri.

— A plecat de acolo ? Singură ?

Femeia nu se interesase, socotind că nu putea pleca decît singură.

— Ești o idioată ! Adu lumînările.

Abia ieșise servitoarea din odaie, că bătrînul contabil, care nu-l slăbise din ochi pe Jonas din momentul în care întrebase de soția lui, se apropie de el.

— Dă-mi-o ! strigă bătrînul. Hai ! Dă-mi-o ! Spune-mi, ce-ai făcut cu ea ? Repede ! În privința asta n-am făgăduit nimic. Spune-mi, ce-ai făcut cu ea ?

Și Chuffey își înfipse mîinile în gîtul lui Jonas, strîngîndu-l cît putea de tare.

— Nu te las ! urmă el. Mai am încă destulă putere ca să strig să audă vecinii. Așa am să fac dacă nu mi-o dai. Dă-mi-o !

Jonas era atît de descumpănit și auzea atît de tare glasul conștiinței, că nici măcar nu îndrăzni să descleștеze mîna bătrînului ; rămăsese ca împietrit, uitîndu-se la Chuffey prin întuneric. Nu fu în stare decît să-l întrebe ce voia să spună.

— Vreau să știu — întrebă Chuffey — ce-ai făcut cu ea... Ai să-mi dai socoteală, dacă te-ai atins măcar de un fir de păr din capul ei. Sărăcuța ! Sărăcuța de ea ! Unde este ?

— Bătrîn nebun ! murmură Jonas cu buzele tremurînde. Ce pandalii te-au mai apucat ?

— Cîte mi-a fost dat să văd în casa asta, într-adevăr că puteam să și înnebunesc. Unde-i dragul și iubitul meu stăpîn ? Unde-i feciorul lui, singurul lui fecior, pe care l-am legănat pe genunchi cînd era mic ? Unde-i ea, ea, care a venit de curînd, aici, în casă, ea care s-a ofilit zi de zi, ea pe care am auzit-o plîngînd nopți întregi ? Era ultimul meu prieten ! Da ! Dumnezeu să aibă milă de mine ! Ultimul !

Văzînd lacrimile ce șiroiau pe fața bătrînului, Jonas prinse curaj ca să-i descleștеze mîinile și să-l îmbrîncească și-i răspunse :

— N-ai auzit că am căutat-o ? N-ai văzut că am trimis după ea ? Cum pot să-ți dau ceea ce n-am, dobitocule ? Să vă ia dracu pe amîndoi. Frumoasă pereche ați face împreună !

— Dacă pățește ceva — strigă Chuffey — bagă de seamă ! Sînt bătrîn și slab, dar cîteodată mai am oleacă de memorie... Și dacă pățește ceva...

— Du-te dracului ! îl întrerupse Jonas, însă tot fără să ridice vocea. Ce ar putea să pățească ? Nu știu pe unde umblă, așa cum nu știi nici tu. Aș dori însă să știu. Așteaptă să se întoarcă și ai să afli : nu poate să mai întîrzie mult. Ești mulțumit ?

— Bagă de seamă ! strigă bătrînul. Nici măcar de un fir de păr să nu te atingi ! N-am să te las ! Am... am îndurat prea mult timp, Jonas. Tac, dar... dar... s-ar putea să-mi dau drumul la gură... Da... s-ar putea să-mi dau drumul la gură.

Și, bolborosind așa, se întorsese, tîrîndu-și picioarele, la locul lui, aruncîndu-i lui Jonas o privire amenințătoare, deși lipsită de vlagă.

„Aha ! zici că s-ar putea să dai drumul la gură ! se gîndi Jonas. Dar las' că ți-o astup eu. Faci bine că mă înștiințezi din timp ; paza bună trece primejdia rea !"

Făcuse o prostie că se rățoise la bătrîn, cînd pe de altă parte umbla să-l împace ; îi era totuși atît de frică de Chuffey, încît i se îmbrobonase fața de sudoare. Vocea atît de schimbată și nervozitatea lui erau mărturii destul de puternice ale spaimei ce-l cuprinsese, ca să nu mai fie nevoie să zugrăvim înfățișarea pe care o avea în timp ce se plimba, la lumina lumînărilor, prin odaie, aruncîndu-i priviri piezișe bătrînului.

Se opri apoi, pe gînduri, la fereastră. În fața casei era o dugheană luminată ; negustorul și un client citeau un afiș la tejghea. Scena aceasta îi zgîndări obsesia lui, de care uitase o clipă. „Ascultă ! Știi ceva ? A fost descoperit ? Nu cumva crezi că EU... ?"

Cineva apăsă clanța ușii. Cine să fie oare ?

— Minunată seară — se auzi vocea doamnei Gamp — numai că e un pic de zăduf. Nici nu se putea al'fel dom'le Chuzzlewit, cînd castraveții e trei la doi penny. Cum se simte astă-seară domnul Chuffey ?

Doamna Gamp rămăsese lipită de ușă, făcînd mai multe plecăciuni ca de obicei. Se vedea că nu se simte chiar în largul ei.

— Du-l în camera lui, îi șopti la ureche Jonas, apropiindu-se de ea ; astă-seară a bătut mereu cîmpii ; e nebun de legat. Nu vorbi nimic de față cu el ; du-te și vino imediat îndărăt.

— Sărăcuțul ! spuse doamna Gamp brusc înduioșată ; ia uite la el cum tremură tot.

— Nici nu-i de mirare — răspunse Jonas — după pandaliile care l-au apucat adineauri. Du-l sus !

Doamna Gamp îi ajută lui Chuffey să se ridice, vorbindu-i blînd, ca să-l liniștească și să-l îmbărbăteze totdeodată :

— Hai, puișorule ! Hai, drăguțul meu domn Chuffey ! Hai în camera dumitale, hai să facem nani, că uite, tremuri tot, de parc-ai fi de sîrmă. Fii drăguț și hai cu Sairey !

— S-a întors acasă ? întrebă bătrînul.

— Acușica vine, răspunse doamna Gamp. Hai cu Sairey, dom'le Chuffey. Hai cu scumpa dumitale Sairey !

Cucoana moașă habar n-avea despre cine e vorba cînd îi anunțase grabnica sosire a persoanei de care se interesa domnul Chuffey ; îi răspunsese, așa la întîmplare, numai ca să-l liniștească pe bătrîn. Șiretlicul îi reuși ; căci Chuffey se potoli, lăsîndu-se dus de doamna Gamp, și ieșiră amîndoi din odaie.

Jonas se uită iarăși afară pe fereastră. Cei doi tot mai citeau afișul, ba mai venise și un al treilea individ lîngă ei. Ce putea să scrie acolo de păreau atît de interesați ?

S-ar fi zis că se sfădeau, sau discutau despre ceva ; căci lăsaseră cititul și unul dintre ei, care se uitase la afiș peste umărul vecinului său, se dădu cu un pas înapoi ca să le explice sau să le arate nu știu ce, gesticulînd.

Îngrozitor ! Semăna exact cu lovitura pe care o dăduse Jonas în pădure !

Gestul îl făcu să se îndepărteze de geam ca trăsnit. Împleticindu-se, se prăbuși într-un fotoliu și începu să se gîndească la atitudinea schimbată a doamnei Gamp, la afecțiunea cu totul neașteptată pe care i-o arăta pacientului ei. Fusese oare descoperit cadavrul ? Aflase ceva ? Îl bănuia pe el ?

— Domnul Chuffey s-a culcat, spuse doamna Gamp intrînd. Și poate c-o să-i treacă, domnule Chuzzlewit. În orice caz, mai rău n-o să-i fie... Fiți pe pace !

— Stai jos — spuse Jonas cu voce răgușită — și să punem lucrurile la punct. Unde-i cealaltă femeie ?

— Cealaltă persoană ?... E lîngă dînsul.

— Bine. Nu mai poate fi lăsat singur. Uite, astă-seară a sărit la mine ca un cîine turbat ; s-a agățat de haina mea. Așa bătrîn și slab cum este, abia am reușit să scap. Dumneata... sst !... nu, nimic. Cum spui că o cheamă pe cealaltă ? I-am uitat numele.

— Am spus : Betsy Prig.

— Poți avea încredere într-însa ?

— A ! nu — spuse doamna Gamp — de asta nici n-am adus-o pe ea, dom'le Chuzzlewit. Am adus pe altcineva mai bun.

— Cum o cheamă ? întrebă Jonas.

Doamna Gamp se uită la Jonas într-un fel cu totul curios, fără să-i răspundă, deși părea să fi înțeles destul de bine întrebarea.

— Cum o cheamă ? repetă Jonas.

— O cheamă... Harris, spuse doamna Gamp.

E de mirare că trebuise să facă un efort ca să rostească un nume care de obicei îi venea atît de repede pe buze. Respiră adînc de două-trei ori pînă reuși să-l articuleze, iar după ce îl pronunță, își duse mîna la inimă și ridică ochii spre cer, de parcă i-ar fi venit rău. Jonas, știind că avea tot felul de beteșuguri și că, în asemenea momente, trebuia neapărat să ia cîteva înghițituri de rachiu — altminteri, dacă leacurile nu se găseau la îndemînă, i se făcea și mai rău — își închipui că o apucase vreo criză.

— Bine, spuse el iute, căci simțea că nu poate să-și concentreze atenția asupra acestei chestiuni. Te-ai înțeles cu ea să aveți grijă de Chuffey, nu-i așa ?

Doamna Gamp aprobă, debitînd mecanic fraza ei obișnuită : „Fiecare cu rîndul : cînd una, cînd alta, la datorie". Dar glasul îi tremura atît de tare, încît se simți obligată să adauge :

— Nu-ș' ce-am în ast' seară ! Nervii parcă-s niște coarde de mat, ca să zic așa.

Jonas se opri o clipă să tragă cu urechea. Apoi spuse precipitat :

— În ce privește plata, ne învoim noi. Am să-ți dau tot atît cît ți-am dat și pînă acum. Ține-l bine închis și ai grijă să nu-l tulbure nimeni, trebuie să stea liniștit. Astă-seară, închipuiește-ți, i s-a năzărit că nevastă-mea e moartă și m-a acuzat, nici mai mult nici mai puțin, că aș fi ucis-o eu ! Așa-s... așa-s nebunii ăștia ; li se năzare tot felul de grozăvii și tocmai despre oamenii la care țin mai mult. Nu-i așa ?

Doamna Gamp mormăi ceva în chip de aprobare.

— Păzește-l bine : altfel, cînd l-o mai apuca iar vreo criză, cine știe ce e în stare să-mi mai facă. Să n-ai încredere în el, pentru că tocmai cînd pare mai treaz la minte, atunci bate cîmpii mai tare. Dar dumneata știi asta. Trimite-o încoace pe cealaltă infirmieră.

— Pe cealaltă persoană, dom'le ? întrebă doamna Gamp.

— Da ! Du-te sus la el și trimite-o încoace pe cealaltă. Repede ! Sînt grăbit.

Doamna Gamp șovăi, trăgîndu-se doi pași îndărăt, și se opri lîngă ușă.

— Dorești dumneata asta, dom'le Chuzzlewit ? spuse ea cu o voce atît de tremurătoare, că aducea mai mult a croncănit. Ții neapărat s-o vezi pe cealaltă *persoană* ?

Paloarea cadaverică ce se așternu pe chipul lui Jonas o înștiință pe doamna Gamp că cealaltă persoană intrase între timp în cameră.

Pînă a apuca să se întoarcă spre ușă, se pomeni dată la o parte de mîna bătrînului Martin, care intră în odaie împreună cu Chuffey și cu John Westlock.

— Nimeni să nu părăsească casa ! spuse Martin. Omul acesta este feciorul fratelui meu. Blestemată fie ziua-n care s-a născut ! Dacă se clintește cineva de unde se află, sau dacă ridică cîtuși de puțin glasul la vreunul

din cei de față, deschideți fereastra și strigați după ajutor.

— Cu ce drept dai dumneata ordine în casa mea? întrebă Jonas cu vocea sugrumată.

— Dreptul pe care mi-l dau crimele dumitale. Intrați!

Jonas nu-și putu stăpîni o exclamație cînd îl văzu pe Lewsome intrînd pe ușă. Nu semăna nici a geamăt, nici a strigăt, nici a vorbă articulată : era un sunet pe care cei prezenți nu-l mai auziseră niciodată ; era cea mai puternică, cea mai înfricoșătoare expresie pe care putea s-o născocească natura ; a chinurilor ce-i munceau sufletul vinovat.

Pentru asta săvîrșise el crima ? Pentru asta se înconjurase de atîtea primejdii, îndurase atîtea chinuri sufletești, atîtea spaime cumplite ? Își ascunsese secretul în pădure, îl doborîse și-l făcuse una cu pămîntul scăldat în sînge, iar acum crima ieșea la iveală tocmai cînd se aștepta mai puțin ; la zeci de mile depărtare de locul unde fusese comisă. Secretul lui era cunoscut în toată lumea, trîmbițat prin gura bătrînului care, ca prin minune, își regăsise toată forța și energia ca să-l acuze !

Jonas se sprijini cu mîna de spătarul unui scaun, uitîndu-se la cei de față.

Zadarnic încerca să-i privească disprețuitor și arogant, cum știa el să fie. Iată-l silit să se rezeme de scaun. Totuși încercă.

— Pe individul ăla îl știu eu ! spuse el respirînd greu la fiecare cuvînt. Și îndreptîndu-și degetul tremurător spre Lewsome : E un mincinos fără pereche. Ce-o mai fi născocit ? Ha ! ha ! grozavi mai sînteți ! Unchiul meu a dat în mintea copiilor ; e mai matofit decît a fost tata, adică frate-său, la bătrînețe, mai matofit chiar decît Chuffey. Ce dracu vreți de la mine ? adăugă el uitîndu-se cu ură la John Westlock și la Mark Tapley (care intrase o dată cu Lewsome). Ce mi-ai venit aici, cu doi nătărăi și o pușlama, ca să dați buzna peste mine ? Hai ! Deschideți ușa ! Afară cu derbedeii ăștia !

— Ascultă — strigă domnul Tapley, pășind înainte — dacă n-ai purta numele pe care-l porți, ți-aș arăta eu ; te-aș înșfăca, uite așa, cu o singură mînă și te-aș tîrî pe străzi afară. Da, află dumneata ! Nu te mai răți

așa, că nu se prinde ! Acuma continuați, domnule, spuse el bătrînului Martin. Pînă o cădea în genunchi netrebnicul, asasinul ăsta. Dacă vrea scandal, îi fac eu unul de o să-l pomenească ! Așa cum îl vedeți acum, tremurînd din cap pînă-n picioare, vă dau cuvîntul că dacă are poftă de scandal am să strig de-o să se adune cel puțin jumătate din Londra. Continuați, domnule ! Să încerce numai, și are să vadă el dacă știu să mă țin de cuvînt.

Spunînd acestea, Mark își încrucișă brațele și se așeză pe pervazul ferestrei, gata de orice : să sară pe fereastră sau să-l arunce pe Jonas în stradă la cel mai mic semn care i-ar dovedi că asta e dorința domnilor din cameră.

Bătrînul Martin se întoarse către Lewsome.

— Acesta este omul despre care vorbeai ? spuse el arătîndu-l cu mîna pe Jonas.

— E destul să vă uitați la el ca să vă dați seama de asta și să vă încredințați c-am spus adevărul curat, îi replică Lewsome. Nu-i nevoie de altă dovadă.

— Vai, frate ! strigă bătrînul Martin frîngîndu-și mîinile și ridicînd ochii spre cer. Vai, frate ! frate ! am stat înstrăinați unul de altul jumătate din viață pentru ca în timpul ăsta tu să crești un monstru, iar eu să-mi fac din viață un pustiu, ofilind toate florile care răsăreau în jurul meu. Iată rezultatul firesc al principiilor mele și ale dumitale, iată omul pe care l-ai crescut, l-ai plămădit și l-ai îndrumat în viață ; pentru care te-ai străduit și ai strîns atîta avere ! Și acuma eu sînt sortit să-l pedepsesc, acuma cînd nenorocirile trecutului nu mai pot fi îndreptate cu nimic !

Bătrînul Martin căzu pe un scaun, ascunzîndu-și fața în mîini, și rămase așa o clipă, fără să spună nimic. Apoi continuă cu energie :

— Dar rodul blestemat al greșelilor noastre trebuie smuls din rădăcină. Nu-i prea tîrziu. Nelegiuitule, dacă l-am adus aci pe omul acesta ca să vă punem față-n față, am făcut-o nu ca să te cruțăm, ci ca să te judecăm. Ascultă-l ce spune. Apoi răspunde sau taci ; tăgăduiește sau recunoaște cuvintele lui, înfruntă-l sau fă ce-ți place. Asta nu va schimba nimic din hotărîrea mea. Haide ! Iar dumneata — îi spuse lui Chuffey — din

dragoste pentru bătrînul dumitale prieten, spune tot ce ştii !

— Am tăcut din dragoste pentru el ! strigă bătrînul. Aşa mă rugase. M-a pus să-i jur pe patul de moarte. N-aş fi deschis niciodată gura dacă dumneavoastră n-aţi fi descoperit atîtea lucruri. De atunci gîndul acesta nu m-a mai părăsit o clipă, era mai presus de puterile mele ; adeseori retrăiam totul în minte ca într-un vis, dar nu cînd dormeam, ci cînd vegheam. Pot oare să existe asemenea visuri ? întrebă Chuffey, privindu-l neliniştit pe bătrînul Martin.

În timp ce Martin căuta să-l îmbărbăteze, Chuffey îl asculta cu atenţie, zîmbind.

— Da ! da ! exclamă el. Ai aceeaşi voce ca a lui, cînd stăteam amîndoi de vorbă. Am învăţat împreună la şcoală, eu şi cu el. Nu puteam să mă întorc împotriva feciorului său, vedeţi... singurul lui fecior, domnule Chuzzlewit !

— Era mai bine — spuse Martin — ca dumneata să fi fost fiul lui !

— Semănaţi aşa de bine la vorbă cu dragul meu stăpîn — spuse Chuffey cu o bucurie copilărească — încît parcă-l aud pe el. Vă înţeleg tot aşa de bine ca şi pe el. Parcă-ntineresc. Niciodată nu mi-a vorbit cu asprime şi pricepeam totdeauna ce-mi spune. Îl recunoşteam numai după voce, că nu mă mai ajutau ochii. Să nu mai vorbim de asta ; acum e mort ; mort. Era tare bun cu mine, dragul şi bătrînul meu stăpîn !

Şi îşi plecă încet capul spre mîna fratelui lui Anthony. În clipa aceea, Mark, care privise pînă atunci pe fereastră, ieşi din odaie.

— Nu puteam să mă întorc împotriva singurului său fecior, înţelegeţi — repetă Chuffey — cu toate că de multe ori nu mă mai răbda inima, aşa cum s-a întîmplat astă-seară !... Vai ! strigă bătrînul amintindu-şi de ceva, unde-i ea ? S-a întors ?

— De cine vorbeşti ? De soţia lui ? întrebă domnul Chuzzlewit.

— Da.

— Am dus-o de aici. Am luat-o sub ocrotirea mea și nu vreau să afle nimic din ce se întîmplă. A suferit prea destul și așa.

Știrea asta fu ca o lovitură pentru Jonas. Înțelese că erau pe urmele lui și că se hotărîseră să-i vină de hac. Bucățică cu bucățică pămîntul îi fugea de sub picioare ; din clipă în clipă, cercul blestemat se strîngea în jurul lui și în curînd avea să se închidă de tot, strivindu-l.

Între timp, complicele său îi arunca în față tot adevărul, dădea în vileag și cele mai mici amănunte privitoare la timp, loc, împrejurări, fără rezerve sau omisiuni, fără mînie și fără nici un ascunziș ; adevărul ce nu putea fi ținut sub obroc ; pe care sîngele nu putea să-l înece, nici pămîntul să-l înghită ; adevărul care părea că trezise viața în trupul bătrînilor fără de putere, schimbîndu-i în oameni puternici ; adevărul pe ale cărui aripi răzbunătoare un om, pe care Jonas îl credea la celălalt capăt al pămîntului, venise să se răfuiască.

Încercă să tăgăduiască, limba însă nu-i da ascultare.

În disperarea lui se gîndi să se repeadă pe ușă afară și s-o ia la goană pe străzi ; picioarele însă nu-l mai ascultau, așa cum nu-l mai asculta nici obrazul împietrit, țeapăn, și nici ochii holbați.

În tot timpul acesta, vocea complicelui său lăsa să cadă asupră-i mereu alte acuzații, ca și cum fiecare picătură de sînge vărsată în pădure căpătase glas și venise să-l denunțe pe criminal.

Cînd Lewsome termină, o altă voce continuă povestirea ; o voce stranie, aceea a bătrînului contabil, care ascultase cu atenție, înțelegînd totul, și care din cînd în cînd își frîngea mîinile, de parcă ar fi recunoscut adevărul celor spuse și ar fi vrut să-l confirme.

— Nu, nu ! interveni Chuffey. Vă înșelați. Aveți răbdare, pentru că adevărul numai eu îl cunosc !

— Cum ne-am mai putea înșela după tot ce am auzit ? spuse fratele bătrînului său stăpîn. Și pe urmă nu mi-ai spus chiar dumneata acolo, sus, cînd te-am încunoștințat că-i acuzat de crimă, că știai că el l-a ucis pe taică-său ?

— Da, da, el... strigă Chuffey ca un smintit ; dar nu așa cum credeți dumneavoastră. Stați, lăsați-mă să mă gîndesc puțin !... Știu cum a fost... E îngrozitor, îngrozitor,

sălbatic, monstruos ; dar nu-i așa cum credeți. Stați puțin, stați !

Își duse mîinile la tîmple, de parcă s-ar fi temut să nu-i plesnească țeasta. După ce privi în jur, fără să vadă pe nimeni, își aținti ochii asupra lui Jonas și abia atunci parcă i se lumină mintea dintr-o dată.

— Da, da ! exclamă bătrînul Chuffey. Iată cum s-au petrecut faptele. Acuma îmi aduc aminte de toate. Da... S-a... s-a sculat din pat înainte de a muri, ca să spună că-l iartă ; a coborît cu mine în odaia asta ; și cînd l-a văzut... pe el... pe singurul lui fecior... n-a mai putut scoate o vorbă... n-a apucat să-i spuie ceea ce știa ; nimeni n-a înțeles ce spune, în afară de mine. Dar eu, eu l-am auzit, l-am auzit bine !...

Bătrînul Martin și toți ceilalți se uitau la Chuffey cu mirare.

Doamna Gamp, care tăcuse tot timpul pînă atunci, stînd cu două treimi din volumul ei în pragul ușii, gata de fugă, și numai cu o treime în cameră, gata să se alăture celui care ar ieși învingător din luptă, îndrăzni acum să înainteze puțin și spuse, suspinînd, că domnul Chuffey era „cel mai simpatic bătrîn din lume".

— El a cumpărat otrava, continuă Chuffey, arătînd cu mîna spre Jonas, în timp ce în ochi îi scăpără un licăr ciudat ce-i lumina toată fața ; sigur că el a cumpărat otrava, după cum ați auzit, și a adus-o acasă. A amestecat-o, priviți-l, cu puțin sirop, într-un borcan, exact așa cum se prepara doctoria de tuse a lui taică-său și a pus-o în sertarul de colo, în birou : el știe de care sertar vorbesc ! O ținea încuiată acolo ; n-avea curaj, sau poate nu-l lăsa inima... Dumnezeule ! vreau să cred că nu l-a lăsat inima... Gîndiți-vă, singurul lui fecior ! N-a avut curajul să pună sticluța într-un loc de unde bătrînul meu stăpîn ar fi putut s-o ia de douăzeci de ori pe zi.

Trupul plăpînd al bătrînului tremura din cauza emoțiilor puternice ce-l bîntuiau. Totuși, cu același licăr în ochi, cu brațele întinse, cu părul lui cărunt zbîrlit tot, părea că se înalță, că este un inspirat. Jonas nu îndrăznea să-l privească ; stătea ghemuit în fotoliul de care se sprijinise pînă atunci. Se părea că adevărul, cumplitul adevăr, dăduse glas și morților din morminte.

— Acuma — continuă Chuffey — îmi amintesc tot, pînă în cele mai mici amănunte. Pusese otrava în sertar, așa cum am spus. Dar îi dădea atîtea tîrcoale, avea un aer atît de misterios, încît tatăl lui a băgat de seamă ; după ce Jonas a ieșit, a deschis sertarul ; eram numai noi doi, domnul Chuzzlewit și cu mine, cînd a găsit preparatul. Domnul Chuzzlewit l-a luat atunci fără să-i spună nimic ; noaptea însă, a venit plîngînd la patul meu și mi-a spus că propriul lui fiu își pusese în gînd să-l otrăvească. „Vai, Chuff ! zicea el. Vai, dragul meu Chuff ! În noaptea asta am auzit un glas în cameră, care mi-a spus că numai eu sînt vinovat. Da, da, din ziua în care l-am învățat să țină prea mult la averea pe care urma să i-o las, făcînd din speranțele lacome singurul țel al vieții sale." Astea au fost cuvintele lui, da, exact așa mi-a spus ! Dacă uneori era cam zgîrcit, n-o făcea decît în interesul feciorului său. Își iubea băiatul, iar față de mine a fost totdeauna bun !

Jonas asculta acum din ce în ce mai atent. Simțea cum în inima lui mijea din nou speranța.

Ștergîndu-și ochii, bătrînul contabil continuă :

— „Nu vreau — a adăugat stăpînul meu — ca el să-mi dorească moartea." Da, așa a spus, și plîngea ca un copil. „Nu vreau să-mi dorească moartea, Chuff ! Am să-i împlinesc chiar acum dorința. Să se însoare cu cine-i place, Chuffey, cu toate că nu sînt de acord cu alegerea lui ; și atunci vom pleca, dumneata și cu mine, să trăim împreună, cu un venit modest ! L-am iubit întotdeauna ; poate că așa mă va iubi și el. E îngrozitor să știi că propriul tău copil îți dorește moartea. Ar fi trebuit să mă aștept la asta ; culeg ce am semănat. Vreau să-l las să creadă că am băut otravă ; și cînd voi vedea că, avînd tot ce dorește, se va căi, am să-i spun că știu tot și îl iert. Poate, Chuffey, că fiul meu își va crește mai bine copilul decît l-am crescut eu pe el, poate că va deveni mai bun !"

Bietul Chuffey se opri iarăși ca să-și șteargă ochii. Bătrînul Martin își ascunsese fața în palme. Jonas asculta mai atent ca niciodată, gîfîind, plin de speranță : speranță ce creștea văzînd cu ochii.

— A doua zi — continuă Chuffey — dragul meu stăpîn a lăsat să se înțeleagă că deschisese sertarul, din greșeală, cu o cheie care se potrivea din întîmplare (noi făcusem anume una pe care o adăugasem la legătura de chei), că fusese foarte mirat găsindu-și acolo doctoria de tuse gata preparată, și presupunea c-o pusese acolo la repezeală, cînd era sertarul deschis. Noi însă o aruncasem în foc ; fiul său a rămas însă încredințat că părintele lui o lua ; era convins de asta. O dată, ca să-l încerce, domnul Chuzzlewit a spus că doctoria are un gust curios ; imediat fiul lui s-a ridicat și a plecat de acasă.

Jonas tuși scurt și uscat, schimbîndu-și poziția ; ședea mai comod acum, cu brațele încrucișate, fără să se uite la nimeni, dar fără să-și mai ascundă fața.

— Domnul Chuzzlewit i-a scris apoi tatălui ei — vreau să spun tatălui bietei ființe care astăzi e soția lui — rugîndu-l să vină ; dorea să grăbească pe cît putea căsătoria. Dar mintea lui, ca și a mea, începuse să se tulbure din pricina necazurilor, iar inima îi era sfîșiată de durere. Din noaptea în care venise la patul meu, începuse să slăbească, era schimbat, se gîrbovise ; deși trecuseră numai cîteva zile, era atît de schimbat, încît ai fi crezut că trecuseră ani și ani. „Cruță-l, Chuff !" îmi spuse el înainte de a muri. Astea au fost singurele cuvinte pe care a mai putut să le pronunțe : „Cruță-l, Chuff !" I-am promis că așa voi face și m-am străduit să mă țin de cuvînt ; e singurul lui fecior.

Și în timp ce evoca ultimele clipe ale prietenului său, vocea bietului Chuffey deveni din ce în ce mai slabă, apoi se stinse de tot. Făcînd un gest ca și cum ar fi vrut să spună că Anthony îl apucase de mînă și murise strîngîndu-i-o, se duse înapoi în colțul lui, acolo unde își ascundea supărările, și se ferecă din nou în tăcere.

Lui Jonas nu-i mai era frică să se uite la cei din jur ; ba încă îi înfrunta.

— Ei bine — spuse el după un moment de tăcere — sînteți mulțumiți ? Altceva n-ați mai născocit nimic, nici o altă parascovenie ? Panglicarul ăsta de Lewsome e în stare să mai ticluiască vreo douăzeci ! Asta-i tot ? Altceva nimic ?

Bătrînul Martin îl privi fix.

Jonas continuă, cu zîmbetul pe buze :

— Nu știu, și nici nu mă interesează, dacă dumneata ești într-adevăr ceea ce păreai să fii în casa lui Pecksniff, sau dacă ești altceva, de pildă un măscărici ; în orice caz, n-ai ce căuta aici, în casă la mine. Veneai atît de des cînd trăia fratele dumitale, îl iubeai atît de mult (scumpul dumitale frate, pe dracu', iubitul dumitale frate, strașnic v-ați mai fi păruit amîndoi) încît nu mă mir că te simți atît de legat de casa asta, dar vezi că ea nu te iubește de loc, așa că șterge-o pînă nu-i prea tîrziu ; cu cît mai repede, cu atît va fi mai bine. Cît despre nevastă-mea, moșulică, expediaz-o urgent acasă ; dacă nu, i-arăt eu ei ! Ha ! ha ! faci pe grozavul ! Dar nimeni n-a fost încă spînzurat fiindcă ține acasă un pic de otravă — treaba lui, pentru ce — otravă pe care doi bătrîni ramoliți o iau și născocesc o tragedie întreagă. Ha ! ha ! Vezi ușa, nu-i așa ?

Spectacolul acestui triumf josnic, îngemănat cu lașitatea, rușinea și conștiința crimei săvîrșite, era atît de respingător, încît cei de față se îndepărtară de el ca de un animal puturos și scîrbos. Se afla sub efectul ultimei lui crime și asta îl ducea la pierzare ; poate că în alte împrejurări istorisirea bătrînului Chuffey l-ar fi emoționat cît de cît. De n-ar fi fost ultima lui crimă, explicația neprevăzută care îi despovăra în sfîrșit conștiința i-ar fi adus o oarecare ușurare. Dar crima recent săvîrșită și obsesia primejdiei în care se afla în permanență îl făceau să simtă o disperare cumplită, deși acum era triumfător și cu inima ușoară. O disperare sălbatică, năprasnică, o disperare atotcuprinzătoare pusese stăpînire pe el, acum cînd își dădu seama de inutilitatea pericolului în care se băgase, o disperare care-i împietrea inima și-l înnebunea, făcîndu-l să scrîșnească din dinți, chiar după victoria pe care o cîștigase.

— Dragă prietene — spuse Martin, punînd mîna pe brațul lui Chuffey — casa asta nu e pentru dumneata, vino cu mine.

— Așa îmi spunea și el altădată, exclamă Chuffey, privindu-l în față pe Martin. Îmi vine să cred că a înviat domnul Chuzzlewit. Da ! luați-mă cu dumneavoastră. Dar stați, stați puțin !

— De ce ? întrebă Martin.

— Nu pot s-o părăsesc pe biata femeie ! spuse Chuffey. A fost așa de bună cu mine. Nu pot s-o părăsesc, domnule Chuzzlewit. Vă mulțumesc foarte mult, dar rămîn aici. Nu mai am mult de trăit, așa că pentru mine e totuna.

În timp ce Chuffey clătina smerit din cap, mulțumindu-i lui Martin Chuzzlewit, doamna Gamp, care în fine se hotărîse să intre complet în odaie, izbucni emoționată pînă la lacrimi :

— Ce noroc — spuse ea — că o ființă așa de treabă, de bună și respectabilă n-a încăput în ghearele lui Betsy Prig ! Dacă nu eram eu, așa s-ar fi întîmplat, nici vorbă, căci era o afacere grasă și mirosea ea c-o să iasă parale bune.

— Moșulică — îi spuse Jonas unchiului său — ai auzit ce am spus ? Nu mai admit să poruncești la mine în casă. Vezi ușa ?

— Dar dumneata vezi ușa ? se auzi vocea lui Mark, care tocmai intra. Ia uită-te la ușă !

Jonas se uită și privirile îi rămaseră pironite acolo. Prag fatal, nenorocit, blestemat de trei ori, blestemat de pașii bătrînului său părinte în ceasul morții ; blestemat de aceia ai nefericitei sale soții ; blestemat în fiecare zi de umbra bătrînului contabil ; blestemat de propriii săi pași, pașii unui criminal ! Cine erau inșii care stăteau în pragul ușii ?

Primul era Nadget.

Ascultați ! Știrea se răspîndește ca mugetul mării ! Vînzătorii de ziare dau buzna pe străzi, anunțînd-o în gura mare ; oamenii deschid geamurile, sau se opresc pe trotuare și în mijlocul drumului s-o asculte. Clopotele ! clopotele încep să sune, lovindu-se unul de altul într-un joc vesel și zgomotos, bucurîndu-se că se descoperise crima (astfel sunau ele în mintea înfierbîntată a lui Jonas) și făcînd să tremure lăcașul lor aerian.

— Acela e ! spuse Nadget. Colo, lîngă fereastră !...

În aceeași clipă intrară în odaie alți trei inși care-l înșfăcară pe Jonas. Totul se petrecuse atît de repede, încît el nici nu apucase măcar să-și întoarcă privirea de la denunțător, că se și pomeni cu cătușe la mîini.

— Un omor, spuse Nadget, privind adunarea înmărmurită. Nimeni să nu se amestece.

Ecoul străzii repeta : „Un omor, un omor sălbatic, îngrozitor ; omor, omor, omor !" Strigătul trecu din casă în casă, sunînd din piatră în piatră, pînă cînd vocile se stinseră într-o rumoare îndepărtată în care se deslușea parcă mereu același cuvînt.

Tăceau cu toții, ascultînd și uitîndu-se unii la alții, în timp ce zgomotul se îndepărta.

Martin vorbi primul :

— Ce grozăvie a mai făcut ?

— Întrebați-l pe el, spuse Nadget, arătîndu-l pe Jonas. Sînteți prieten cu el, domnule. Dacă vrea, ar putea să vă spună. Cu toate că și eu cunosc multe lucruri, el știe mai bine decît mine.

— Cum se face că știi ?

— Nu degeaba îl pîndesc de atîta amar de vreme, răspunse Nadget. Niciodată n-am urmărit un om așa cum l-am urmărit pe ăsta.

Iată deci încă una dintre fantomele acestui îngrozitor Adevăr ! Încă o vedenie în puzderia celor care răsăreau acuma împrejurul lui, din gol. Omul ăsta, tocmai el să-l fi spionat ? Era de necrezut ! Nadget, care, transformîndu-se dintr-o dată, își azvîrlise masca de om retras și nătîng, dovedindu-se dușmanul lui neîmpăcat !... Victima însăși, dacă s-ar fi sculat din morți, nu l-ar fi înspăimîntat și uluit atît de mult pe Jonas.

Pierduse partida ! Cursa se sfîrșise ; știreangul era pregătit pentru grumazul ucigașului. Dacă printr-o minune ar mai putea să scape din strîmtoarea asta, oriunde s-ar duce s-ar găsi în fața unui nou răzbunător ; vreun copil care în cîteva ore s-ar transforma într-un bătrîn, un bătrîn care ar deveni tot atît de repede tînăr, un orb care și-ar recăpăta subit vederea, sau un surd care și-ar redobîndi auzul. Nici o scăpare nicăieri. Se prăbuși pe podea, lîngă perete, și din clipa aceea pierdu orice speranță.

— Nu-i sînt prieten, deși, o spun cu rușine, sînt rudă cu el, mărturisi domnul Chuzzlewit. Poți să-mi spui adevărul. Cînd l-ai spionat și ce ai văzut ?

— L-am pîndit zi și noapte fără odihnă — răspunse Nadget — mai ales în ultima vreme. (Fața-i obosită

și ochii roșii de veghe îi întăreau spusele). Nu bănuiam că tot spionîndu-l o să ajung să descopăr ceea ce am descoperit, după cum nici el nu bănuia că este urmărit, atunci cînd, într-o noapte, s-a strecurat afară din casă, îmbrăcat în niște haine pe care după aceea le-a făcut pachet și le-a aruncat de pe podul Londrei în apă.

Jonas făcu o mișcare ca un om supus la cazne. Gemea înăbușit, ca și cum ar fi fost rănit de o armă îngrozitoare și smucea cătușele de fier care îi strîngeau încheieturile, de parcă ar fi vrut să-și desfacă mîinile și să se sfîșie singur.

— Hai, liniștește-te, vere, spuse șeful polițiștilor. Fără năbădăi.

— Cui îi spui dumneata văr ? îl întrebă încruntat Martin.

— Între alții, și dumneavoastră, răspunse omul.

Martin îl privi scrutător. Acesta se instalase comod, călare pe un scaun, cu brațele sprijinite de spetează ; mînca nuci, azvîrlind cojile pe fereastră, pe măsură ce le spărgea, în timp ce vorbea.

— Da, spuse el dînd din cap morocănos. Sînteți slobod să vă renegați nepoții, pînă la moarte ; dar oriunde pe acest pămînt un Chevy Slyme va rămîne tot Chevy Slyme. Probabil și dumneata consideri că-i rușinos ca o rudă de-a dumitale să aibă asemenea slujbă. Pot să fiu însă răscumpărat. [1]

— Oriunde te întorci — exclamă Martin — interesul, numai interesul personal ! Fiecare nu se gîndește decît la el.

— Atunci — răspunse nepotul — ar fi mai înțelept să-i mai scutiți de necazuri pe unii dintre noi și să vă gîndiți și dumneavoastră la dînșii, în loc să vă gîndiți numai la dumneavoastră. Priviți-mă ! Nu vă simțiți rușinat văzînd în uniformă de polițai pe un membru al familiei dumneavoastră, unul care are mai mult talent în degetul lui cel mic, decît toți ceilalți în scăfîrlie ? Am îmbrățișat meseria asta anume ca să fie o palmă pentru dumneavoastră. Nu credeam însă că voi ajunge să arestez chiar pe cineva din familie.

[1] E vorba de înapoierea sumei primite la semnarea angajamentului.

— Dacă viața de dezmăț pe care ai dus-o, atît dumneata cît și onorabilii dumitale prieteni, te-a adus aici, rămîi acolo unde ești, răspunse bătrînul. Cel puțin cred că acum trăiești cinstit. Tot e ceva.

— Nu fiți atît de aspru cu „onorabilii mei prieteni" — spuse Slyme — căci altădată au fost și onorabilii *dumneavoastră* prieteni. Să nu-mi spuneți mie că nu v-ați folosit de prietenul meu Tigg, pentru că eu știu că nu-i așa. Din cauza asta ne-am și certat.

— M-am folosit de serviciile acestui pungaș, e-adevărat — recunoscu domnul Chuzzlewit — dar l-am plătit pentru asta.

— Bine ați făcut că l-ați plătit la timp, căci acuma ar fi prea tîrziu. A semnat ultima lui chitanță, sau, mai bine zis, i-a fost smulsă cu forța.

Bătrînul gentleman se uită la el, parcă întrebîndu-l ce vrea să spună, deși n-ar fi vrut să continue conversația.

— M-am gîndit totdeauna — spuse Slyme, scoțînd din buzunar un alt pumn de nuci — că într-o zi sau alta slujba mea tot mă va pune față în față cu el. Credeam însă că va fi în legătură cu vreo escrocherie ; nici prin minte nu mi-ar fi trecut că voi aduce un mandat de arestare pentru ucigașul său.

— Ucigașul său ! exclamă domnul Chuzzlewit, întorcîndu-și privirea de la Chevy la Jonas.

— Al lui Tigg, sau al domnului Montague — spuse Nadget — după cîte știu ; e una și aceeași persoană. Omul acesta e vinovat de asasinarea domnului Montague, al cărui cadavru a fost găsit noaptea trecută într-o pădure. Mă veți întreba acum de ce îl acuz, după cum m-ați întrebat de unde știu atîtea lucruri. Am să vă spun ; a încetat de a mai fi un secret !

Pasiunea de o viață întreagă a lui Nadget ieși în vileag numaidecît, prin regretul ce-i tremura în glas, ca și cum i-ar fi părut rău că trebuia să-și dezvăluie taina :

— Vă spuneam — urmă el — că l-am urmărit pas cu pas. Executam în felul acesta instrucțiunile domnului Montague, în serviciul căruia mă aflam de cîtva timp. Aveam motivele noastre să-l bănuim, iar dumneavoastră știți pentru ce ; ați vorbit puțin mai înainte despre asta,

în timp ce noi așteptam în spatele ușii. Dacă țineți să știți acuma, cînd totul s-a terminat, ce anume ne-a stîrnit bănuielile, am să vă spun numaidecît. E vorba de o contestație (despre care am aflat printr-o aluzie făcută de el însuși) intervenită între el și o societate unde tatăl său fusese asigurat pe viață. Inspirase atîta neîncredere și trezise atîtea bănuieli, încît a fost obligat să lichideze cît mai repede cu asigurarea, primind numai jumătate de primă, fericit că putea să ia și atîta. Scormonind lucrurile încetul cu încetul, am putut aduna destule dovezi împotriva lui. Mi-a trebuit multă răbdare, dar asta mi-e meseria. Am descoperit-o pe infirmieră — e aici de față și poate întări cuvintele mele ; l-am descoperit pe doctor, pe antreprenorul de pompe funebre, l-am descoperit pe ajutorul acestuia. Am aflat care a fost atitudinea bătrînului domn, aici de față, domnul Chuffey, în timpul înmormîntării ; am descoperit ce a spus omul acesta (domnul Nadget atinse brațul lui Lewsome) în timp ce zăcea bolnav de friguri. Am descoperit cum s-a comportat vinovatul înainte de moartea și la moartea părintelui său, precum și după aceea. Le-am scris pe toate și am făcut un dosar destul de voluminos pentru ca domnul Montague să-l poată acuza de crima pe care (după cum crezusem pînă astă-seară) o săvîrșise. Eram de față cînd domnul Montague i-a azvîrlit acuzatului asta în față. Îl vedeți cum arată : așa arăta și atunci, deși nu chiar ca acum.

Ah, nătărăul, nenorocitul ! Ce tortură cumplită, insuportabilă ! Să descoperi aici — trăind și funcționînd — creierul și mîna secretului pe care credeai că l-ai îngropat ! Să descoperi omul în care un secret zdrobitor va fi supraviețuit, pentru a se răspîndi în lume, chiar după ce ucigașul, printr-o minune, ar fi ferecat și zidit cadavrul în stîncă ! Jonas încercă să-și astupe urechile cu mîinile încătușate ca să nu mai audă urmarea.

În timp ce stătea acolo, ghemuit pe podea, cei de față se îndepărtaseră rînd pe rînd de el, ca și cum ar fi fost ciumat. Se retraseseră unul cîte unul din colțul acela al odăii, lăsîndu-l singur pe jos. Chiar și acei care trebuiau să-l păzească se dăduseră deoparte, cu excepția lui Slyme, care continua să curețe nuci.

— Zile și nopți în șir am ținut sub observație și locuința și omul, de acolo, din podul casei de peste drum, urmă Nadget, arătîndu-le o ferestruică de partea cealaltă a străzii. De la fereastra aceea l-am văzut întorcîndu-se singur dintr-o călătorie în care plecase împreună cu domnul Montague. Aveam astfel certitudinea că domnul Montague își atinsese ținta ; puteam deci să nu-l mai supraveghez îndeaproape, cu toate că trebuia să nu-l scap din ochi, pînă la noi dispoziții. Dar, în aceeași seară, cum stăteam în pragul ușii din față, am zărit prin întuneric un țăran care ieșea pe furiș printr-o ușă dosnică, de aici, din curte. Nu-l văzusem intrînd. L-am recunoscut după mers ; era *el*, deghizat. Imediat am pornit pe urmele lui. I-am pierdut însă urma pe șoseaua mare dinspre apus.

Jonas se uită o clipă la Nadget, mormăind o înjurătură.

— Nu pricepeam ce putea să însemne asta, urmă Nadget ; văzusem însă atîtea, încît m-am hotărît să merg cu cercetările pînă la capăt. Așa am și făcut. Am vorbit cu soția lui, care mi-a spus că doarme jos în camera de unde îl văzusem ieșind și că poruncise să nu fie deranjat pentru nimic în lume. Fiind sigur că se va reîntoarce, am stat la pîndă. Toată noaptea am făcut de gardă în stradă, prin ganguri, sau în alte părți ; a doua zi am pîndit de la aceeași ferestruică și apoi, cînd s-a înnoptat, din nou afară, în stradă ; eram sigur că se va întoarce la fel cum plecase, adică la o oră cînd nu e nimeni pe uliță. Chiar așa a și fost. În zorii zilei, același țăran s-a strecurat tiptil-tiptil în casă.

— Mai scurt, spuse Slyme, care terminase cu spartul nucilor. Călcăm regulamentul, domnule Nadget.

Nadget își urmă povestirea fără să-i dea nici o atenție.

— Am stat toată ziua la ferestruică. N-am închis ochii o clipă. Cînd s-a întunecat, l-am văzut ieșind cu un pachet ; l-am urmărit. A apucat spre podul Londrei și a aruncat pachetul în apă. Atunci am început să am bănuieli mai grave și am depus la poliție o declarație care a făcut ca pachetul...

— Să fie pescuit, îl întrerupse Slyme. Mai scurt, mai scurt, domnule Nadget.

— Înăuntru se afla costumul cu care îl văzusem îmbrăcat. Era plin de noroi și pătat de sînge. Noaptea trecută a ajuns la Londra vestea asasinatului. Purtătorul acestui costum fusese semnalat prin apropierea locului crimei ; fusese văzut dînd tîrcoale prin vecinătate și coborînd dintr-o diligență ce venea dintr-acolo, la o oră care se potrivea perfect cu aceea cînd îl văzusem intrînd în casă. Mandatul de arestare a fost emis imediat și agenții sînt cu mine de cîteva ceasuri. Am așteptat o oră potrivită. V-am văzut apoi pe dumneavoastră că intrați în casă și observîndu-l pe dumnealui la fereastră, i-am...

— ...făcut semn să deschidă ușa — continuă Mark, întregind povestea, la auzul aluziei care îl privea pe el — iar dumnealui s-a executat imediat, cu cea mai mare plăcere.

— Asta-i tot deocamdată — continuă Nadget, închizîndu-și portofelul lui uriaș, pe care din obișnuință îl scosese din buzunar la începutul povestirii și îl ținuse tot timpul în mînă — deși ar mai fi încă multe de spus. Mi-ați cerut o relatare amănunțită a faptelor ; vi le-am înșirat așa cum s-au petrecut, ca să nu-i reținprea mult pe domnii aceștia. Sînteți gata, domnule Slyme ?

— De mult, răspunse celălalt, sculîndu-se. Duceți-vă direct la poliție, că venim și noi imediat. Tom, du-te și ia o trăsură.

Agentul căruia i se adresase plecă imediat să execute ordinul.

Bătrînul Martin șovăi cîteva clipe, ca și cum ar fi vrut să-i mai spună ceva lui Jonas, dar privind în jurul lui și văzîndu-l pe vinovat pe podea, cum se zbuciuma ca un zănatic, îl luă de braț pe Chuffey și ieși încet din cameră, în urma lui Nadget. John Westlock și Mark Tapley îi însoțiră. Pe urmă ieși și doamna Gamp clătinîndu-se într-un fel de leșin de-a-npicioarelea ca să arate astfel tăria emoției ce-o cotropise ; căci, dacă știa din vreme, doamna Gamp avea la dispoziția publicului mai multe feluri de leșinuri, după cum domnul Mould avea mai multe categorii de înmormîntări.

— Ah ! murmură Slyme, uitîndu-se după ei. Pe legea mea, a rămas tot așa cum îl știam, nepăsător și rece ; puțin îi pasă că un nepot ca mine e silit să ocupe un

post ca ăsta. Tot așa nu-i păsa nici înainte vreme cînd eram, după cum se știe, mîndria și orgoliul familiei întregi. Iată răsplata pentru umilința de a munci ca să-mi cîștig pîinea...

Se ridică de pe scaun, și-l izbi înciudat cu piciorul.

— Și încă o pîine așa de amară ! Cînd sînt atîția indivizi care nu-s vrednici nici să-mi văcsuiască pantofii și totuși se lăfăiesc în trăsură și trăiesc din rente. Pe onoarea mea, cîtă nedreptate e pe lume !

În clipa aceea întîlni privirea lui Jonas, care se uita țintă la el, mișcînd din buze de parcă ar fi vrut să-i spună ceva.

— Ce-i ? făcu Slyme.

Jonas privi spre agentul care stătea întors cu spatele și îi făcu un semn stîngaci cu mîinile încătușate, arătîndu-i ușa.

— Hm ! făcu din nou Slyme gînditor ; e adevărat că era cam greu să se rușineze cu mine cînd dumneata m-ai întrecut cu atîtea lungimi. Uitasem !

Jonas, continuînd să se uite la el, repetă gestul.

— Jack ! strigă Slyme.

— Ce doriți ? întrebă agentul.

— Du-te jos la poartă și așteaptă trăsura. Îmi dai de știre îndată ce sosește. E mai bine să stai acolo.

După ce Jack plecă, Slyme se întoarse iute spre Jonas.

— Ei !... și acuma ce dorești ?

Jonas încercă să se scoale.

— Stai puțin, spuse Slyme. Nu-i ușor cu cătușele la mîini. Încă o dată ! Acuma, hopa ! Despre ce-i vorba ?

— Bagă mîna în buzunar. Aici ! În buzunarul stîng de la piept, spuse Jonas. Slyme făcu întocmai și scoase din buzunar o pungă.

— Sînt acolo o sută de lire, spuse Jonas, abia auzit, livid la față și cu trăsăturile descompuse, așa încît aproape nu mai avea nimic omenesc într-însul.

Slyme se uită la el, apoi îi puse banii în mînă, clătinînd din cap.

— Nu pot. Nu-ndrăznesc. N-aș putea, chiar dacă aș îndrăzni. Sînt ăia jos, care...

— De fugit nu se poate — spuse Jonas — știu. O sută de lire dacă mă lași numai cinci minute în camera de alături !

— Ce să faci acolo ? întrebă Slyme.

Arestatul își apropie fața, ca să-i șoptească lui Slyme ceva la ureche, dar acesta, fără să vrea, se trase puțin înapoi. Se stăpîni totuși, ca să-l asculte. Jonas îi spuse doar cîteva cuvinte, dar la auzul lor Slyme îngălbeni și el.

— Am avut-o la mine, spuse Jonas ducînd mîna la gît, ca și cum lucrul de care vorbea se afla în cravata lui. Cine ar putea bănui că dumneata ai știut ? N-aveai de unde să știi ! O sută de lire, dacă mă lași numai cinci minute în camera de alături ! Timpul trece ! Hai, vorbește !

— Ar fi... ar fi mai onorabil pentru familie, murmură Slyme, cu buzele tremurînde. Îmi pare rău că mi-ai spus atîtea. Ar fi fost mult mai bine pentru dumneata să vorbești mai puțin. Ai fi putut s-o ții pentru dumneata.

— O sută de lire, dacă mă lași numai cinci minute în camera de alături. Vorbește !... strigă Jonas cu disperare.

Slyme luă punga ; Jonas se îndreptă clătinîndu-se spre ușa cu geamuri.

— Stai ! îl opri Slyme apucîndu-l de pulpana hainei. Nu m-am hotărît încă ; dar în definitiv sfîrșitul ar fi fost același. Ești vinovat ?

— Da ! răspunse Jonas.

— Faptele s-au petrecut așa cum le-ai auzit ?

— Da, repetă Jonas.

— Îmi... îmi promiți că... că o să spui o rugăciune, sau cam așa ceva ? îl întrebă Slyme, cu vocea întretăiată.

Jonas se smulse brusc de lîngă el, fără să răspundă, și intră în camera de alături închizînd ușa.

Slyme se aplecă să asculte, cu urechea lipită de gaura cheii. Apoi se retrase în vîrful picioarelor, cît putu mai departe, uitîndu-se îngrozit spre ușă. Se trezi din starea asta de înmărmurire cînd sosi trăsura.

— Își ia cu el cîteva lucruri, spuse aplecîndu-se pe fereastră și vorbind cu cei doi oameni care așteptau jos, la lumina felinarului. Unul dintre voi să stea de pază în spate, așa, de formă.

Unul dintre oameni intră în curte. Celălalt, așezîndu-se pe scara trăsurii, continuă să discute cu Slyme, care

stătea la fereastră. Slyme era superiorul lui și îșI datora această avansare obiceiului său, atît de lăudat de victima lui Jonas, de a sta mereu la pîndă pe la colțuri de stradă, obicei care se dovedise foarte folositor în actuala lui profesie.

— Unde e ? întrebă agentul.

Slyme aruncă o scurtă privire în cameră și dădu din cap de parcă ar fi spus : „E aici. Îl am sub ochi".

— Și-a încheiat socotelile, spuse omul.

— Și încă cum, adăugă Slyme.

Se uitară unul la altul, pe urmă priviră strada. Omul așezat pe scara trăsurii își scoase pălăria, apoi și-o puse înapoi pe cap, fluierînd.

— Zăbovește cam mult !

— I-am dat cinci minute, spuse Slyme. Dar văd că au trecut de mult. Mă duc să-l iau.

Slyme plecă de la fereastră și se apropie în vîrful picioarelor de ușa cu geamuri. Trase cu urechea. Nu se auzea nimic. Luă atunci un sfeșnic să lumineze geamurile.

Nu se putea hotărî să deschidă ușa. In sfîrșit, își luă inima în dinți, o împinse cu putere și imediat se dădu înapoi. Abia după ce se încumetă să-și arunce ochii înăuntru și trase iarăși cu urechea, se hotărî să intre.

Slyme tresări, întîlnind privirea lui Jonas, care stătea rezemat de perete, fără cravată, privindu-l fix, palid la față ca un mort.

— Ai intrat prea curînd, spuse Jonas scîncind, cuprins de lașitate. N-am avut timp. N-am putut... Încă cinci minute... Încă două... Măcar unul.

Slyme nu răspunse ; puse banii la loc în buzunarul lui Jonas și își chemă oamenii.

Jonas scînci, plînse, blestemă, se rugă, se zbătu, apoi se supuse.

Abia se ținea pe picioare. Oamenii îl tîrîră afară și-l urcară în trăsură, așezîndu-l pe o bancă. Se rostogoli însă imediat de acolo, gemînd, pe paiele din fundul trăsurii.

Cei doi agenți rămaseră cu el în trăsură. Slyme se suise pe capră lîngă vizitiu, lăsîndu-l pe Jonas acolo unde căzuse. Trecînd prin fața unei fructării cu ușa deschisă, dar cu obloanele trase, unul dintre agenți îi spuse că parcă miroase a piersici.

Celălalt fu de aceeași părere ; dar deodată se aplecă deasupra arestatului.

— Opriți trăsura ! S-a otrăvit. Mirosul vine de la sticluța aia din mînă.

Mîna se încleștase pe sticluță atît de tare, cum niciodată mîna unui om viu n-a strîns vreun cîștig cu greu dobîndit.

Îl traseră afară din trăsură, în mijlocul străzii întunecate ; însă nici curtea cu juri, nici judecătorii și nici călăul nu mai aveau ce să-i facă.

Era mort, mort, mort !

CAPITOLUL LII

În care toate sînt întoarse pe dos.

Evenimentele povestite mai înainte au întîrziat doar cu cîteva ore planurile cu atîta drag făurite de bătrînul Martin și atît de îndelungat ascunse în adîncul sufletului său, pe care fusese deseori cît pe ce să le dea în vileag, indignat, în timpul cît stătuse la Pecksniff. Mai întîi fusese cu desăvîrșire buimăcit de destăinuirile făcute de Tom Pinch și de John Westlock în privința morții fratelui său ; apoi îl copleșiseră faptele relatate ulterior de către Chuffey și Nadget, urmate de tot acel concurs de împrejurări terminat cu sinuciderea lui Jonas, despre care află imediat. Deocamdată se vedea silit deci să amîne realizarea planurilor și speranțelor lui, din cauza întîmplărilor ce se interpuneau mereu între el și țelul urmărit ; totuși, tocmai amploarea acestora și vîlva pe care o stîrniră îi dădură energia necesară ca să-și îndeplinească planurile fără multă zăbavă. În toate aceste cumplite întîmplări, în toate aceste acte de cruzime, de lașitate și de fățărnicie, el recunoștea germenul funest care le dăduse naștere. Rădăcina acestui pom al ticăloșiei era egoismul (egoismul lacom, nesățios, mărginit, perfid), egoismul cu întregul lui cortegiu de suspiciuni, de pofte, de viclenii, cu toate consecințele care izvorăsc din el. Bătrînul avusese prilejul să-l

vadă pe domnul Pecksniff într-o asemenea lumină, încît el — bunul, smeritul, răbdătorul Pecksniff — devenise întruchiparea însăşi a egoismului şi a perfidiei. Şi cu cît erau mai monstruoase formele prin care aceste vicii i se dezvăluiau, cu atît simţea Martin o mai amară mîngîiere la gîndul de a face în sfîrşit dreptate, dînd fiecăruia ce merita, atît domnului Pecksniff cît şi victimelor lui.

În realizarea acestor planuri, bătrînul puse la contribuţie nu numai energia şi hotărîrea sa (comunicate cititorului încă de la începutul povestirii de faţă, atunci cînd am făcut cunoştinţă cu el) dar şi toată firească sete de acţiune acumulată într-însul atîta vreme cît fusese nevoit să şi-o înfrîneze. Aşa că aceste două curente de energie, alăturîndu-se şi măturînd absolut totul din calea lor, deveniseră atît de puternice, încît John Westlock şi Mark Tapley (deşi erau şi ei destul de energici din fire), abia dacă puteau să se ţină de dînsul.

De cum sosise la Londra, Martin îl trimisese pe Tom Pinch după John Westlock. Şi pentru că bătrînul păstrase o amintire foarte bună despre Mark Tapley, îl rugase pe John să i-l aducă neîntîrziat ; şi astfel, după cum am văzut, veniseră cu toţii în City. Martin însă refuzase să-l vadă pe nepotul lui pînă a doua zi, pe la ora zece dimineaţa, cînd îi fixase o întîlnire, prin intermediul domnului Tapley, în Temple. Martin se ferise să se folosească în toate aceste împrejurări de Tom Pinch, de teamă să nu atragă asupra lui cine ştie ce bănuieli nedrepte ; totuşi, Tom luase parte la toate consfătuirile şi stătuse cu ei pînă noaptea tîrziu, după ce venise vestea morţii lui Jonas ; întorcîndu-se acasă, îi povesti micuţei Ruth aceste neprevăzute evenimente, invitînd-o să-l întovărăşească a doua zi dimineaţă în Temple, conform dispoziţiilor speciale ale domnului Chuzzlewit.

Una din ciudăţeniile bătrînului Martin, atunci cînd punea la cale ceva, era să nu împărtăşească nimănui intenţiile sale : nu lăsase să se întrezărească nimic altceva decît faptul că pe domnul Pecksniff îl aşteptau unele represalii, dar şi asta nu era decît o deducţie a lor, ce se bizuia pe farsa pe care bătrînul o jucase în casa acelui domn, sau după felul cum îi scăpărau ochii cînd se pronunţa în faţa lui numele Pecksniff. Nici chiar lui John

Westlock, în care se părea că are mare încredere (ca și în toți ceilalți de altfel), nu-i dădu vreo explicație. Martin îl rugă doar să vină a doua zi dimineața ; după asta îl lăsară singur, la o oră foarte tîrzie din noapte.

O zi atît de plină de evenimente l-ar fi obosit sufletește și trupește pe oricare alt om, chiar mult mai tînăr decît Martin ; totuși bătrînul rămase cufundat în gînduri pînă cînd începu să mijească de ziuă. Și chiar atunci, în loc să se culce, se mulțumi să aţipească în fotoliu pînă la ora șapte. Era ora fixată pentru vizita domnului Tapley, care sosi tot atît de proaspăt, de odihnit și de vesel ca însăși dimineața.

O bătaie ușoară în ușă îl trezi numaidecît pe domnul Chuzzlewit.

— Ești foarte punctual ! spuse bătrînul, deschizîndu-i.

— Deviza mea, domnule — răspunse Tapley, care părea că meditase între timp asupra îndatoririlor conjugale — deviza mea este : dragoste, cinste și supunere. Chiar acum bate ceasul.

— Intră !

— Vă mulțumesc. Ce-am de făcut mai întîi ?

— I-ai comunicat lui Martin ceea ce ți-am spus ? întrebă bătrînul, privindu-l.

— Da, domnule, răspunse Mark. Să-l fi văzut ce mirat a fost.

— Ce i-ai spus, în afară de ce te-am rugat ?

— Dinspre partea mea, domnule — mărturisi domnul Tapley zîmbind — aș fi vrut să-i spun cît mai multe ; dar cum nu știu nimic, nu i-am spus nimic.

— Nici ce știai ?

— Era prea puțin ! îi replică domnul Tapley. N-am putut să-i spun mare lucru despre dumneavoastră, domnule. Atît doar, că după părerea mea, se prea poate ca domnul Pecksniff să se fi înșelat, se prea poate să vă fi înșelat și dumneavoastră și se prea poate să se fi înșelat și el.

— În ce privință ? întrebă domnul Chuzzlewit.

— Cine, dînsul ?

— Și dînsul și eu.

— Mde... vedeți — spuse Tapley — în privința părerilor pe care le-ați avut unul despre altul. Cît despre dînsul și despre părerile dumnealui, domnule, pot să vă

garantez că s-au schimbat între timp. De asta sînt convins mai de mult, înainte chiar de a se fi întîlnit cu dumneavoastră mai deunăzi, și trebuie să știți că nimeni nu-l cunoaște așa de bine ca mine. Nimeni. A avut totdeauna stofă într-însul, deși se cam tocise un pic. Nu pot să vă spun cine i-a tocit-o, dar...

— Hai, zi — îl încurajă Martin — de ce te-ai oprit?

— Dar... Bine, dacă vreți dumneavoastră! Vă rog să mă iertați, dar cred că dumneavoastră sînteți de vină, domnule: fără voia dumneavoastră, firește! La drept vorbind, sînteți și unul și altul vinovați. Ei, acum răsuflu ușurat! adăugă domnul Tapley cu o voce disperată. N-am putut să mai țin în mine vorbele astea, îmi zbîrnîiau mereu în minte. Iaca, ieri de-abia puteam să mă mai stăpînesc, eram gata-gata să vă spun. Azi le-am dat drumul. N-am putut altfel. Îmi pare rău. Vă rog să mă iertați. Să nu vă răzbunați pe el, domnule. Asta-i tot ce vă rog.

Mark se aștepta să fie dat afară imediat, așa că se pregătea să-și ia tălpășița.

— Va să zică — spuse Martin — dumneata crezi că vechile lui păcate au fost într-o oarecare măsură prilejuite de mine?

— Ce să spun, domnule — răspunse Tapley — îmi pare foarte rău, dar nu vă pot contrazice. Nu e frumos din partea dumneavoastră, domnule, să mă silii pe mine, prost cum sînt, să-mi dau în petic, așa cum am făcut-o acum; dar așa cred eu. Am cel mai adînc respect pentru dumneavoastră, domnule; dar zău că așa cred eu

Umbra unui zîmbet ușor se așternu peste chipul sever al lui Martin, care se uita la Mark fără să spună nimic.

După cîteva minute de tăcere, Martin grăi:

— Spuneai totuși că ești un om prost.

— Exact, răspunse domnul Tapley.

— Iar despre mine crezi că sînt un om învățat, instruit...

— Eu așa zic.

Bătrînul își sprijini bărbia în palmă și se mai învîrti de cîteva ori prin cameră, înainte de a continua.

— Te-ai văzut cu el acuma, dimineața?

— Vin direct de la dînsul, domnule.

— Bănuia despre ce poate fi vorba?

— Nu poate să-şi închipuie nimic, după cum nu pot nici eu. I-am povestit ce s-a întîmplat ieri. I-am repetat cuvintele dumneavoastră: „Poţi veni mîine dimineaţă la ora şapte?" şi i-am spus că m-aţi rugat să-l întreb dacă poate veni la ora zece, plus că am răspuns „da" la amîndouă întrebările. Asta-i tot, domnule.

Sinceritatea lui purta pecetea adevărului; nu te puteai îndoi că într-adevăr asta era tot.

— Poate-şi închipuie — spuse Martin — că vrei să-l părăseşti ca să intri în serviciul meu?

— Domnule — răspunse Mark fără a-şi pierde nici un dram din calmul lui nezdruncinat — l-am servit în asemenea împrejurări şi am fost tovarăşi de suferinţă în atîtea nenorociri, încît sînt sigur că nici prin cap nu i-ar trece aşa ceva, cum nu v-ar putea trece nici dumneavoastră, domnule.

— Vrei să mă ajuţi să mă îmbrac şi să-mi aduci dejunul de la hotel?

— Cu plăcere, domnule.

— Şi — continuă Martin — vrei să-mi faci plăcerea să rămîi în odaie şi să deschizi musafirilor, atunci cînd vor veni?

— Da, domnule.

— Ar fi de dorit să nu te arăţi mirat cînd ai să-i vezi intrînd.

— Cîtuşi de puţin, domnule, n-aveţi nici o grijă.

Deşi Mark răspunsese cu multă siguranţă, nu s-ar putea spune că în clipa aceea nu se arătase destul de mirat. Martin probabil observase mutra caraghioasă pe care o făcuse domnul Tapley în faţa acestor curiozităţi; căci, cu toată înfăţişarea şi vocea lui gravă, o umbră de zîmbet apăru de cîteva ori pe faţa bătrînului. Domnul Tapley se puse imediat în mişcare spre a executa sarcinile ce-i fuseseră încredinţate şi în curînd, harnic şi inimos cum era, se şterse orice urmă de mirare de pe chipul lui.

După ce însă puse la punct îmbrăcămintea domnului Chuzzlewit şi după ce acesta îşi făcu toaleta şi se aşeză la masă, domnul Tapley începu să dea iarăşi semne vădite de curiozitate. În picioare, lîngă bătrîn, cu şervetul pe braţ, Mark se apucase, firește în glumă, să facă pe sufragiul în Temple, ceea ce-i venea destul de uşor (după ce

făcuse pe bucătarul improvizat pe vasul „Screw") ; nu se putea stăpîni să nu se uite din cînd în cînd pe furiș la Martin, ba chiar se lăsa atît de mult furat de această ispită, încît Martin îl surprinse asupra faptului de cel puțin cincizeci de ori. Domnul Tapley se căznea din răsputeri să-și ticluiască o mutră nepăsătoare, atunci cînd era surprins. Imediat începea să-și frece nasul, ochii sau bărbia ; ori își lua un aer preocupat, părînd că se gîndește adînc la ceva foarte serios, sau părea foarte brusc interesat de muștele ce umblau pe plafon sau de vrăbiile care ciripeau pe afară, ori încerca să-și ascundă încurcătura prin maniera excesiv de ceremonioasă cu care servea prăjitura ; am putea chiar afirma că era tot așa de meșter în arta de a-și schimba fizionomia, ca și bătrînul Chuzzlewit.

În timpul acesta, bătrînul Martin ședea foarte liniștit la masă, mîncînd tacticos, sau mai degrabă părînd că mănîncă, fiindcă abia se atingea de bucate și deseori îl vedeai cu privirile pierdute în gol. Cînd bătrînul termină, Mark se așeză și el la masă și începu să mănînce, în timp ce domnul Chuzzlewit se plimba tăcut prin odaie.

După ce isprăvi, strînse masa și-i aduse lui Martin un fotoliu în care, către ora zece, bătrînul se instală, sprijinindu-și mîinile și bărbia în baston. Neastîmpărul și aerul lui preocupat dispăruseră ; văzîndu-l stînd astfel, cu privirile ațintite spre ușă, Mark recunoscu în sine că bătrînul avea o înfățișare impunătoare, de om hotărît și cu o voință puternică. Se bucura dinainte gîndindu-se că domnul Pecksniff, după ce cîștigase o serie de partide de popice cu persoana în chestiune, era pe punctul să le piardă pe toate, în revanșă.

Mark, însă, abia aștepta să vadă ce o să fie, ce se va spune și ce anume se punea la cale. Și cum mai știa că tînărul Martin trebuia să sosească în cîteva minute, cu greu reușea să-și țină gura și să nu pună nici o întrebare. Totuși, în afară de faptul că din cînd în cînd tușea forțat și cavernos ca să se mai destindă puțin, păstră o atitudine cît se poate de demnă în timpul celor zece minute, cele mai lungi minute de așteptare din viața lui.

În sfîrșit, bătu cineva la ușă ; era domnul Westlock. Deschizîndu-i, domnul Tapley își înălță cît putu mai expresiv sprîncenele, pentru a arăta că se găsea într-o

situație delicată. Domnul Chuzzlewit își primi foarte politicos musafirul. Mark rămase în ușă, căci tocmai se auzeau pe scări pașii lui Tom Pinch și ai surorii lui. Bătrînul le ieși înainte, îi strînse mîna lui Ruth și o sărută pe obraz. Începutul acesta promitea : domnul Tapley zîmbi mulțumit.

Domnul Chuzzlewit se așezase din nou în fotoliu, înainte ca tînărul Martin, care venea după ei, să fi sosit. Bătrînul abia se uită la el și îi arătă cu mîna un scaun ceva mai încolo.

Gestul acesta nu era chiar atît de îmbucurător : așa că domnul Tapley se posomorî din nou.

O nouă bătaie în ușă. Mark deschise. Nu tresări, nu strigă și nici nu căzu jos grămadă, cînd dădu cu ochii de domnișoara Graham și de doamna Lupin în persoană : respiră numai adînc și se întoarse resemnat, privindu-le cu un aer care părea a spune că de-aci încolo nu se va mai mira de nimic și că atinsese apogeul emoțiilor.

Bătrînul o întîmpină pe Mary cu aceeași dragoste ca și pe sora lui Tom Pinch. Pe doamna Lupin o primi amical, ca și cum ar fi existat între ei o înțelegere prealabilă.

Printre alte ciudățenii ale acestei împrejurări era și faptul că toți musafirii erau atît de mirați și de stînjeniți de prezența celorlalți, încît nici unul nu îndrăznea să spună ceva. Domnul Chuzzlewit rupse cel dintîi tăcerea.

— Lasă ușa deschisă, Mark, spuse el, și vino aici.

Mark ascultă.

Pasul ultimei persoane așteptate se auzi pe trepte. Toată lumea îl recunoscu. Era al domnului Pecksniff, domnul Pecksniff care părea foarte grăbit, căci urca atît de repede scara, încît se poticni de vreo două-trei ori.

— Unde-i venerabilul meu prieten ? strigă el, ajungînd pe odihna scării și dădu buzna în cameră cu brațele larg deschise.

Bătrînul Martin se mulțumi să-l privească. Domnul Pecksniff se dădu repede înapoi, ca și cum o baterie electrică s-ar fi descărcat chiar sub ochii lui.

— Venerabilul meu prieten se simte bine ? întrebă domnul Pecksniff.

— Foarte bine.

Răspunsul păru să-l liniștească și domnul Pecksniff, împreunîndu-și mîinile și ridicînd cu o smerită bucurie ochii spre cer, își exprimă gratitudinea. Se uită apoi în jur, clătinînd din cap cu un aer reprobator. Pentru un om atît de blînd, privirea aceasta era foarte aspră, mult prea aspră.

— O, viermii pămîntului, lipitori ce sînteți ! Nu-i de ajuns că ați amărît existența unui om care nu-și are pereche printre oamenii buni din istoria lumii ! Și acum, cînd omul ăsta a ales dintre toți și și-a dăruit toată încrederea unei modeste rude, care cel puțin e sinceră și dezinteresată, și acum, lighioane tîrîtoare, netrebnic furnicar (regret, dragă domnule, că sînt nevoit să întrebuințez asemenea expresii, dar sînt cazuri în care indignarea trebuie să izbucnească) și acuma, lighioane tîrîtoare, netrebnic furnicar, da, da, repet aceste cuvinte, mai vreți încă să abuzați de slăbiciunea lui, să tăbărîți din toate părțile ca niște lupi și vulturi și alte animale din neamul celor cu pene, să vă repeziți asupra acestui (nu vreau să spun stîrv, sau schelet, căci domnul Chuzzlewit e departe de a fi așa ceva) asupra acestei prăzi, da, prăzi, pentru a o jefui și a o despuia, pentru a vă îndopa burta hămesită și a vă spurca ciocul ucigaș la acest ospăț carnivor !...

Aci trebui să se oprească pentru a-și trage sufletul și făcu un gest solemn, ca pentru a le arăta ușa, apoi continuă :

— Hoardă de jecmănitori și de tîlhari nelegiuiți, lăsați-l în pace ! Lăsați-l în pace, vă spun ! Plecați, duceți-vă de vă ascundeți ! Hai, luați-vă tălpășița ! Rătăciți pe suprafața pămîntului, tineri domni, ca niște vagabonzi ce sînteți. N-aveți ce căuta într-un loc sfințit de părul alb al acestui venerabil patriarh care, simțindu-se slăbit, mi-a făcut cinstea de a mă accepta ca sprijin și toiag — nevrednic desigur, dar smerit, pentru bătrînețe. Iar dumneata, bunul meu prieten — spuse domnul Pecksniff, adresîndu-se bătrînului pe-un ton de blînd reproș — cum ai putut să te desparți de mine, fie și pentru puținele zile cît ai lipsit ? Sînt sigur că ai vrut să-mi faci o surpriză plăcută : Dumnezeu să te răsplătească ! Dar nu trebuia să pleci, nu trebuia să te avînți într-o aventură ca asta. Lucrul acesta

ar fi putut să mă supere foarte tare, în cazul cînd aș putea să mă supăr vreodată pe dumneata !...

Se apropie apoi de bătrîn cu brațele deschise, dînd să-i ia mîna, fără să observe cît de tare era încleștată pe mînerul bastonului. Și cum se apropia de el, zîmbind, bătrînul Martin, fierbînd de indignare, într-o izbucnire de furie, fulgerîndu-l din ochi, se ridică iute și pocnindu-l zdravăn cu bastonul îl trînti la pămînt.

Sub lovitura atît de bine aplicată, domnul Pecksniff căzu grămadă jos, ca și cum ar fi fost doborît de pe cal în cursul unei șarje de cavalerie și, fie că fusese amețit de lovitură, fie că rămăsese trăsnit de întorsătura neprevăzută, nu se mai ridică. Stătea lungit, așa cum căzuse, uitîndu-se în jur, cu o umilință și o nedumerire atît de ridicolă zugrăvită pe față, încît Mark Tapley și John Westlock nu se putură stăpîni să nu zîmbească. Totuși se grăbiră să intervină, ca nu cumva bastonul să se abată din nou asupra lui, lucru care, judecînd după strălucirea din ochii bătrînului și înfățișarea lui amenințătoare, s-ar fi întîmplat cu siguranță.

— Afară cu el ! Să nu-l văd în fața ochilor, altfel nu știu ce-i fac. Mi-am ținut atîta timp mîinile încleștate, încît aproape au paralizat. N-am să le mai pot stăpîni, atîta timp cît îl simt lîngă mine. Afară cu el !

Văzînd că domnul Pecksniff nu se ridică, domnul Tapley, nici una, nici două, îl tîrî afară pe coridor, lăsîndu-l jos pe podea, cu spatele rezemat de zid.

— Ascultă ce-ți spun, pungașule ! strigă domnul Chuzzlewit după el. Te-am chemat aici ca să-ți vezi opera, am vrut să fii de față, să-ți crape fierea de ciudă ! Am vrut să fii de față, știind că în clipa cînd vei da cu ochii de toți cei adunați aici vei simți un pumnal în inima ta fățarnică și ticăloasă !... Ei ! Acum îți dai seama cine sînt, în sfîrșit ?

Avea dreptate domnul Pecksniff să se uite la el cu gura căscată, căci triumful zugrăvit pe obrazul, în cuvintele și în atitudinea bătrînului era vrednic de văzut.

— Priviți-l... spuse bătrînul arătîndu-l tuturor cu degetul. Priviți-l... Iar tu... vino încoace, dragul meu Martin... Priviți-l ! Priviți-l ! Priviți-l !

Şi repetînd cuvîntul, îşi strîngea din ce în ce mai tare nepotul la piept.

— Martin — spuse el — ai putut să-ţi dai seama acum, după această izbucnire, de ura ce clocotea în mine de atîta vreme. De ce ne-am despărţit ? Cum de-am putut să ne despărţim ? Cum ai putut să mă părăseşti şi să te duci la omul acesta ?

Tînărul Martin dădu să răspundă, dar bătrînul îi luă vorba din gură :

— Amîndoi sîntem vinovaţi. Mark mi-a spus-o astăzi, dar eu ştiam mai de mult. Dar ar fi fost mai bine dacă îmi dădeam seama şi mai curînd ! Mary, draga mea Mary, vino încoace !

Deoarece fata era palidă şi tremura toată, o aşeză în fotoliul lui şi rămase lîngă dînsa în picioare, ţinîndu-i mîna, cu Martin alături.

— Blestemul familiei noastre — spuse bătrînul, privind-o cu dragoste pe tînăra fată — a fost interesul personal, egoismul, da, egoismul. De cîte ori am repetat cuvîntul acesta, fără să-mi dau seama că în primul rînd eu am fost cel mai egoist dintre toţi !

Îl luă apoi de braţ pe Martin şi stînd aşa, în picioare, între cei doi tineri, continuă :

— Ştiţi cu toţii că am crescut-o pe orfana aceasta ca să mă îngrijească. Dar nici unul dintre voi nu ştie cum am ajuns să ţin la ea ca la fiica mea. Fata asta a reuşit să-mi cîştige inima prin devotamentul, dragostea şi răbdarea ei, într-un cuvînt prin caracterul ei minunat. Şi totuşi, trebuie să mărturisesc că nu mi-am dat nici o osteneală să cultiv în ea aceste calităţi. Ele au înflorit fără a fi cultivate şi s-au copt fără a fi pîrguite de soare. Nu găsesc în mine puterea să spun cît îmi pare de rău acum, căci mizerabilul de colo ar ridica iar capul.

Domnul Pecksniff băgă mîna în jiletcă şi scuturâ uşor partea corpului la care se făcuse aluzie, ca şi cum ar fi vrut să arate că era încă zdravănă.

— Există — spuse bătrînul Martin — (o ştiu acum din proprie experienţă) există un fel de egoism care constă în a te considera înconjurat numai de oameni egoişti şi de a-i ţine pe toţi la distanţă, bănuitor şi plin de neîncredere, mirîndu-te pe de altă parte că toată lumea te

ocolește și nimeni nu-ți acordă încredere, și numind atitudinea asta egoism. Așa mă îndoiam eu altădată de toți din jurul meu ; la început, nu din motive bine întemeiate, mă îndoiam și de tine, Martin !

— Ba din motive bine întemeiate, răspunse Martin.

— Ai auzit, fățarnicule, tu de colo ? Ai auzit, limbă mieroasă, slugarnicule, tîrîtură ? strigă bătrînul Martin. Ai auzit, lingăule ? În timp ce eu îmi căutam nepotul, dumneata îți și aruncaseși mreaja și așteptai prada ; să spui că nu-i așa ! Atunci cînd am zăcut bolnav în casa acestei femei cumsecade și cînd pledai așa de călduros cauza nepotului meu, era din pricină că-l prinseseși în capcană, nu-i așa ? Te bizuiai pe dragostea pe care știai că i-o port și voiai să-l însori cu una din fetele dumitale, nu-i așa ? Sau dacă nu ți-ar fi reușit planul, te gîndeai să speculezi situația scoțîndu-mi ochii cu bunătatea dumitale, ca pe urmă să poți avea pretenții la moștenire. Ei bine ! Chiar din clipa aceea am știut cine-mi ești. Și ți-am spus-o. Ți-am spus, ori nu ?

— Nu sînt supărat, domnule, răspunse moale domnul Pecksniff. De la dumneata sînt în stare să sufăr orice. N-am să te contrazic niciodată, domnule Chuzzlewit.

— Băgați de seamă — reluă Martin, privind împrejur — m-am lăsat pe mîinile acestui om, punîndu-i cele mai umilitoare, mai degradante condiții posibile. I le-am dictat una cîte una, de față cu copiii lui, silabă cu silabă, cu un ton poruncitor, cu o grosolănie fără pereche și un dispreț zdrobitor, atît în atitudine cît și în cuvinte. Dacă măcar o dată l-aș fi văzut ieșindu-și din fire, aș fi șovăit să-mi pun planul în aplicare. Dacă o singură clipă insultele mele l-ar fi făcut om, mi-aș fi părăsit planul. Dacă ar fi intervenit cît de puțin în favoarea nepotului meu, pe care îl credea dezmoștenit, dacă ar fi ridicat o cît de slabă obiecție contra intențiilor mele de a-l alunga din casa lui pe Martin și a-l lăsa pradă mizeriei, poate că l-aș fi suportat tot restul vieții ; dar nimic, nimic, nici un cuvînt ! Să încurajeze cele mai urîte porniri, așa-i e firea ; și a știut să fie consecvent cu sine însuși !

— Nu sînt supărat, spuse domnul Pecksniff, sînt lovit, domnule Chuzzlewit, sînt rănit în sentimentele mele, dar nu sînt supărat, bunul meu domn.

Domnul Chuzzlewit continuă :

— Odată decis să-l pun la încercare, voiam să merg pînă la capăt ; dar căutînd să sondez această prăpastie de ipocrizie, mă hotărîsem totuși să țin seama de cea mai mică rază de bunătate, cinste, toleranță — în sfîrșit, de orice urmă de virtute. Dar de la început pînă la sfîrșit n-am văzut nimic bun, absolut nimic. Și totuși nu poate să spună că l-am îndemnat la rău ; nu poate să spună că nu l-am lăsat să se arate așa cum este și să facă ce vrea, fiind în mîinile lui un instrument pasiv pe care l-ar fi putut întrebuința și în scopuri bune și-n scopuri rele. Dacă pretinde că nu-i așa, minte ! Căci are și asemenea obiceiuri.

— Domnule Chuzzlewit — îl întrerupse Pecksniff vărsînd lacrimi amare — nu sînt supărat, zău nu sînt, fiindcă nu pot fi supărat pe dumneata. Dar nu mi-ai cerut chiar dumneata, bunul meu domn, să-l dau afară din casă pe acest nepot denaturat care momentan, prin vicleșug — da, numai momentan — a reușit să vă schimbe părerea bună pe care o aveați despre mine ? Adu-ți aminte, bunul meu domn, ca bun creștin ce ești.

— Sigur că ți-am cerut, se răsti la el bătrînul. Nu puteam ști cît de mult s-a lăsat amăgit de vorba ta mieroasă si fățarnică și nu aveam alt mijloc să-i deschid ochii decît dîndu-i prilejul să te vadă în adevărata ta lumină. Da, ți-am cerut și n-ai așteptat să-ți spun de două ori ; într-o clipă te-ai și întors să musti mîna pe care o linseseși pînă atunci, ca un cotoi ticălos ce ești, întărind, aprobînd, justificînd hotărîrea mea.

Domnul Pecksniff înclină capul cu un aer supus, ca să nu spunem josnic și servil. Să-l fi lăudat cineva pentru calitățile lui morale și tot n-ar fi făcut o plecăciune atît de adîncă.

— Nenorocitul acela care a fost asasinat — continuă domnul Chuzzlewit — și care se numea pe atunci...

— Tigg, sufla Mark.

— Da, Tigg, intervenise pentru un prieten de-al lui, un membru nevrednic al familiei noastre. Găsind că acel Tigg era tocmai ce-mi trebuia, m-am folosit de el ca să aflu de soarta ta, Martin. El m-a încunoştinţat că te instalaseşi la individul de colo. El a fost acela care, întîlnindu-te într-o seară aci, la Londra, ţi-aduci aminte unde ?

— La Muntele de Pietate, spuse tînărul Martin.

— Da, te-a urmărit pînă acasă, aşa încît datorită lui am putut să-ţi trimit nişte bani.

— Nu aş fi crezut — spuse cu emoţie tînărul — că banii erau de la dumneata. Atunci, zău, n-aş fi crezut că te mai interesezi de soarta mea. Dacă aş fi ştiut...

— Dacă ai fi ştiut ! îngînă cu tristeţe bătrînul. M-ai fi judecat după adevăratul meu suflet, nu după ceea ce voiam să par. Speram, Martin, să te aduc înapoi, pocăit şi smerit ; speram că ai să te reîntorci la mine de nevoie. Deşi te iubeam atît de mult, nu m-aş fi hotărît să ţi-o mărturisesc înainte ca tu să-mi fi dat pe deplin ascultare. Aşa te-am pierdut. Dacă fără voia mea am contribuit la nenorocirea omului aceluia, ajutîndu-l cu ceva bani, Dumnezeu să mă ierte ! Ar fi trebuit poate să-mi dau seama că va întrebuinţa rău banii, că încredinţîndu-i lui făceam un plasament prost şi o asemenea sămînţă semănată de mîinile lui nu putea să rodească decît tot ceva rău. Dar pe atunci nu puteam bănui că avea înclinaţii şi aptitudini de a deveni un şarlatan de prima clasă. Credeam că nu e decît un risipitor, un inconştient, un leneş şi un desfrînat, mai vinovat faţă de el însuşi decît faţă de alţii, un nărăvit stîlp de cafenea, care nu putea face rău decît lui însuşi.

— Vă cer iertare, domnule — spuse Mark Tapley, care între timp o luase pe doamna Lupin la braţ, simţindu-se într-al şaptelea cer — vă cer iertare dacă îmi îngădui să spun că, după părerea mea, aveţi dreptate şi era foarte natural să ajungă unde a ajuns. Sînt mulţi care, atîta timp cît n-au decît ghetele din picioare, îşi văd liniştiţi de drum, coborînd din ce în ce mai jos, fără a se prăbuşi în prăpastie şi fără să facă prea mult rău. Dar cum le dai pe mînă o trăsură şi cai, rămîi uimit cînd vezi ce bine ştiu să mîne şi ce repede se umple cu

mușterii trăsura, de îndată ce-o pornesc gonind ca nebunii la dracu-n praznic, să-și frîngă gîtul. Credeți-mă, sir, există o grămadă de-alde Tigg și trec la orice oră din zi pe lîngă Temple Gate, unde ne aflăm noi, care n-au nevoie decît să fie puțin împinși, ca să devină o mîndrețe de Montague.

— Neștiința dumitale de „om prost", ziceai adineauri, Mark — spuse domnul Chuzzlewit — cuprinde mai multă înțelepciune decît știința multor oameni ; a mea de exemplu. Ai dreptate, și nu-i prima oară astăzi cînd se-ntîmplă să ai dreptate. Acum, dragii mei, ascultați-mă ; ascultă-mă și dumneata, cel de colo, care după cît știu ești falit ; avere, onoare, nu mai ai nimic. După ce vei auzi ce-am spus, piei de-aici, să nu te mai simt că-mi otrăvești aerul cu prezența dumitale !

Domnul Pecksniff își duse mîna la inimă și se înclină din nou.

— Cele pătimite în casa lui — spuse domnul Chuzzlewit — m-au făcut adesea să mă gîndesc la următorul lucru : dacă s-ar fi întîmplat ca la bătrînețe să am într-adevăr infirmitățile pe care mă prefăceam că le am, aș fi meritat pe deplin suferințele îndurate. O ! voi, toți aceia care ca și mine, din cauza bogăției, ați început să suspectați pe toată lumea, chiar și pe ființele cele mai apropiate și mai dragi, îngropîndu-vă de vii într-o izolare bănuitoare, băgați de seamă că, îndepărtînd astfel de voi oameni pe care vi i-ați fi putut atașa prin dragoste, să nu ajungeți la bătrînețe unealta unui individ de teapa ăstuia de colo și să vă treziți pe lumea cealaltă vărsînd lacrimi așa de amare, încît să nu vă tihnească nici cerul, dacă totuși s-ar întîmpla să fiți primiți acolo.

Apoi bătrînul povesti cum, de la început, nădăjduise că se va înfiripa o dragoste între Martin și Mary și cum așteptase să observe primele semne, plănuind să-i hărțuiască pe fiecare în parte, prefăcîndu-se că se îndoiește de seriozitatea sentimentelor lor, pentru a le mărturisi la urmă cît de fericit este, cum sperase că, arătîndu-le în sfîrșit înțelegere și îngrijindu-se de viitorul lor, va putea să le cîștige afecțiunea și respectul și să-și asigure un sprijin și o bătrînețe fericită ; cum, tocmai cînd făurea în taină aceste planuri și cînd bucuria de a-i face pe alții

fericiți era un simțămînt încă nou și nedeslușit pentru el, Martin venise să-i spună că alegerea lui era făcută, deși bănuia că bunicul ar avea anumite proiecte în această privință, fără să știe despre cine e vorba ; cît fusese de îndurerat aflînd că Martin o alesese singur pe Mary, deoarece asta îi strica socotelile, și, la fel, aflînd că Mary răspunde dragostei lui ! Începuse să fie chinuit de ideea că, deși încă niște copii, cei doi tineri pe care-i crescuse cu atîta dragoste erau la fel ca ceilalți oameni, fiindcă se înțeleseseră pe ascuns. Cum apoi, plin de amărăciune, gîndindu-se la asta și amintindu-și de experiențele din trecut, îi făcuse amare reproșuri lui Martin (uitînd că nu-i încurajase niciodată confidențele și confundînd ceea ce voia acesta să facă cu ceea ce făcuse în realitate), încît avusese loc între ei un schimb de vorbe grele și se despărțiseră supărați. Cum continuase totuși să-și iubească nepotul, sperînd că se va întoarce, cum în noaptea cînd se îmbolnăvise, la hanul „Balaurului", îi scrisese pe ascuns o scrisoare afectuoasă spunîndu-i că-i lasă toată averea și încuviințează căsătoria lui cu Mary și cum, după întrevederea cu domnul Pecksniff, începuse iarăși să-și bănuiască nepotul și arsese testamentul, căzînd din nou în ghearele suspiciunilor, neîncrederii și amărăciunii.

Le mai povesti cum, hotărîndu-se să-l sondeze pe Pecksniff și să pună la încercare statornicia și credința lui Mary (față de el și nu mai puțin față de Martin) își făcuse un alt plan ; cum fusese înduioșat în cele din urmă de blîndețea și răbdarea tinerei fete, apoi de bunătatea, de naivitatea, cinstea și sufletul atît de curat al lui Tom. Și rostindu-i numele, adăugă : „Dumnezeu să-l ocrotească !" I se umplură ochii de lacrimi cînd le spuse apoi cum Tom, în care la început nu avusese încredere și pe care nu-l putuse suferi, îi răcorise sufletul ca o ploaie de vară pămîntul însetat, făcînd să-și recapete încrederea în oameni.

Și Martin se repezi să-i strîngă mîna lui Tom ; după care i-o strînse și Mary ; apoi John, vechiul lui prieten, cu multă căldură ; pe urmă Mark ; pe urmă doamna Lupin ; pe urmă sora lui, micuța Ruth. O liniște adîncă, o neasemuită pace domnea în inima lui Tom.

Bătrînul le povesti, apoi, cu cîtă noblețe își făcuse domnul Pecksniff datoria față de societate cînd îl alungase pe Tom și cum — auzind adesea pe domnul Pecksniff vorbindu-l de rău pe domnul Westlock, despre care știa că este prietenul lui Tom — se folosise, cu ajutorul unui om de încredere, avocatul său, de un mic truc prin care Tom ajunsese să pregătească primirea la Londra a binefăcătorului său anonim. Apoi îl somă pe domnul Pecksniff (acum nu-i mai zise Pecksniff, ci „pungașul ăsta") să-și aducă aminte că nu-l îndemnase el să facă răul ăsta și Pecksniff îl făcuse din proprie inițiativă, neținînd seamă de sfaturile musafirului său, care căutase să-i schimbe hotărîrea. Și iar îl mai somă pe Pecksniff (de astă dată îi spuse „javră păcătoasă") să-și aducă aminte că atunci cînd Martin se întorsese acasă și cînd venise să-i ceară iertare, tot el, Pecksniff, îl alungase cu vorbe de ocară, pe care numai el putea să le rostească, interpunîndu-se fără sfială între ei, ca să-l frustreze pe nepot de dragostea firească a bunicului său.

— Iată de ce — încheie bătrînul — de ar trebui să mișc numai un deget ca să te scap de spînzurătoare, nu l-aș mișca ! Apoi adăugă : Martin, n-ai avut un rival periculos, totuși doamna Lupin a trebuit să joace timp de cîteva săptămîni rolul de guvernantă, nu ca să-ți ocrotească iubita, ci ca să-l supravegheze pe amorezul ăsta : căci altfel, scîrnăvia (mereu găsea alte expresii pentru domnul Pecksniff) s-ar fi ținut toată ziua după ea și ar fi stricat aerul curat pe care-l respira. Dar ce s-a întîmplat ? Văd că lui Mary îi tremură mîinile. Ia vezi, Martin, poți să i le ții într-ale tale ?

Cum să nu poată ! Dacă tînărul i le-ar fi ținut atît de strîns cum îi ținea talia, apoi nu mai încăpea nici o îndoială ! Ei, ei, e cam periculos.

Totuși, frumos din partea lui că tocmai în clipa asta, cînd era în culmea fericirii, cînd o strîngea în brațe și o săruta pe cea mai drăgălașă fată din lume, se gîndi să-i întindă mîna și lui Tom Pinch.

— Tom ! Dragul meu Tom ! iartă-mă ; te-am văzut din întîmplare intrînd aici ! Iartă-mă !

— Să te iert ! protestă Tom. N-am să te iert niciodată, Martin, dacă mai pomenești ceva despre asta. Vă

doresc la amîndoi multă fericire, dragul meu prieten, toată fericirea !

Fericire !... Nu există fericire pe lume pe care să nu le-o dorească lor Tom. Nu există pe lume sacrificiu pe care Tom să nu fi fost gata să-l facă pentru ei, dacă ar fi trebuit.

— Vă rog să mă iertați, domnule — spuse Tapley, făcînd un pas înainte — ați pomenit adineauri de o doamnă cu numele de Lupin.

— Așa e, spuse bătrînul Martin.

— Da. Ce ziceți dumneavoastră, vă place numele acesta, domnule ?

— E un nume frumos, spuse bătrînul.

— N-ar fi păcat să schimbe un nume așa de frumos cu acela de Tapley ?

— Asta depinde de dînsa ! Ce zice dînsa !

— După cît se pare, domnule — spuse Tapley, înclinîndu-se către durdulia hangiță — dînsa zice că ori cu numele individului, ori fără el, totuna-i ; cu individul însă se schimbă chestia. În consecință, „dacă nimeni n-are cine știe ce obiecta și așa mai departe“... „Balaurul albastru“ va deveni „La veselul Tapley“. Eu m-am gîndit să-i pun firma asta, domnule. E ceva nou, foarte atractiv pentru mușterii și foarte grăitor !

Domnul Pecksniff era atît de plăcut impresionat de tot ce se întîmpla, încît rămăsese cu ochii pironiți în podea, frîngîndu-și mîinile, ca și cum fiece cuvînt pe care l-ar fi auzit ar fi fost o sentință capitală îndreptată împotriva lui. În afară de faptul că era complet dezumflat, înfrîngerea suferită părea că se oglindește și-n îmbrăcămintea lui. Hainele păreau mai uzate, lenjeria se îngălbenise, părul îi devenise mai lățos și mai zbîrlit ; pînă și ghetele păreau triste, mohorîte, ca și cum lustrul dispăruse o dată cu al stăpînului.

Mai mult simțind, decît văzînd, că bătrînul îi arată ușa, ridică ochii și luîndu-și pălăria îi spuse bătrînului Martin :

— Domnule Chuzzlewit ! Ai fost oaspetele meu și...

— Ți-am plătit.

— Mulțumesc, spuse domnul Pecksniff, scoțîndu-și batista din buzunar. Aici te recunosc ; ești sincer așa

cum te știam. Ai plătit. Asta voiam să spun și eu. M-ai tras pe sfoară, domnule. Îți mulțumesc din nou. Îmi pare bine, în orice caz, să văd că ți-ai recăpătat sănătatea și facultățile mintale. E o consolare pentru mine. Faptul că am fost înșelat dovedește că sînt o fire prea încrezătoare. Așa sînt eu, slavă Domnului. Știți, prefer să fiu prea încrezător, decît să am o fire bănuitoare.

Domnul Pecksniff zîmbi melancolic, se înclină și-și șterse ochii.

— Domnule Chuzzlewit — continuă Pecksniff — cred că nu există nici o persoană din cele prezente, care să nu mă fi înșelat într-un fel. I-am iertat însă pe toți. Era datoria mea și, bineînțeles, mi-am făcut-o. Dar, dacă a fost frumos sau nu din partea dumitale să abuzezi de ospitalitatea mea, jucînd la mine în casă rolul pe care l-ai jucat, stimate domnule, las în seama conștiinței dumitale să răspundă la această întrebare. Iar conștiința dumitale nu te va ierta. Nu, domnule, nu !

Deși rostise ultimele cuvinte cu voce tare și solemnă, domnul Pecksniff nu era totuși chiar atît de furat de propria sa elocință, încît să nu aibă grijă în același timp să-și pregătească retragerea spre ușă.

— Astăzi — continuă el — am fost lovit cu un baston care (am toate motivele să bănuiesc) are noduri ; am fost lovit în partea aceea atît de delicată și de prețioasă a anatomiei omenești, cunoscută sub denumirea de creier. Alte lovituri, domnule, mi-au fost date, fără baston, în cea mai sensibilă parte a corpului, adică în inimă. Ai amintit, domnule, adineauri, faptul că sînt ruinat. Da, domnule, sînt falit, am fost ruinat în urma unei speculații nenorocite, fiind victima unei șarlatanii. Am rămas în sapă de lemn tocmai în momentul cînd fiica mea iubită a devenit văduvă și cînd durerea și dezonoarea planează asupra familiei mele.

Domnul Pecksniff își șterse ochii și se bătu de cîteva ori încetișor, în dreptul inimii, ca pentru a răspunde la bătăile dinăuntru ale conștiinței lui, care părea să-l îmbărbăteze : „Curaj, băiețașule !"

— Cunosc sufletul omenesc și totuși continuu să mă încred în el. Asta-i partea mea slabă. Credeți că nu știu (și aici luă un ton plîngăreț, uitîndu-se peste umăr la

Tom Pinch), credeți că nu știu că numai din pricina necazurilor care s-au abătut asupra mea sînt tratat astfel ? Credeți că eu nu știu, domnule, că fără ele n-aș fi auzit niciodată ceea ce mi-a fost dat să aud astăzi ? Sînt sigur că în liniștea și singurătatea nopții o voce vă va șopti la ureche, domnule Chuzzlewit : „Nu-i bine ce-ai făcut, nu-i bine !" Vă rog să vă gîndiți la asta (dacă veți fi atît de bun) atunci cînd nu veți mai fi sub imperiul unor pasiuni violente și cînd veți fi reușit să scăpați de ceea ce constituie cusurul dumneavoastră (vă rog să mă iertați pentru această expresie cam aspră) : prejudecata. Cînd veți cugeta cîteodată la moarte (cu toate că mă tem de această clipă, vă cer iarăși iertare), cînd veți cugeta, domnule, la pacea veșnică, aduceți-vă aminte de mine. Cînd veți fi în pragul tăcutului mormînt, domnule, gîndiți-vă la mine. Dacă doriți cumva o inscripție pe lespedea tăcutului dumneavoastră mormînt, domnule, porunciți să se scrie că eu (...Oh, domnule, zău vă plîng, cînd mă gîndesc la remușcările pe care le veți avea atunci), că eu, un umil muritor, care am acum cinstea să vă fac aceste reproșuri... că eu... v-am iertat ! Că v-am iertat, atunci cînd insulta era încă proaspătă, cînd rana din sufletul meu mai sîngera încă. Poate că vă supără acum ceea ce vă spun, domnule, dar veni-va ziua cînd aceste cuvinte vor fi mîngîierea vieții dumneavoastră. Doresc, domnule, să fie pentru dumneavoastră o mîngîiere în clipele de grea cumpănă ! Bună seara !

După acest discurs sublim, domnul Pecksniff plecă. Dar retragerea lui atît de demnă fu compromisă de-o ciocnire violentă, care avu loc chiar în prag, căci tocmai atunci cineva deschise brusc ușa, mai-mai să-l răstoarne. Cel care provocase acest incident era un omuleț îmbrăcat în pantaloni scurți de catifea și cu un joben foarte înalt pe cap. Era grozav de agitat și, după felul cum urcase scara și dăduse buzna în apartamentul domnului Chuzzlewit, ai fi spus că-i nebun.

— E cineva aici care-l cunoaște ? strigă omulețul. E cineva aici care-l cunoaște ? Vai, Doamne, e cineva aici care-l cunoaște ?

Cei de față se uitară unii la alții, nedumeriți ; nimeni nu înțelegea însă nimic, în timp ce prichindelul cu joben

intra și ieșea mereu ca un bezmetic din cameră, atît de năprasnic, încît ciorapii lui de un albastru aprins păreau a fi cel puțin o duzină și striga cu o voce pițigăiată :

— E cineva aici care-l cunoaște ?

— Mi se pare că ți-a sărit o doagă, domnule Sweedlepipe ! se auzi strigînd o altă voce. Ține-ți te rog fleanca, dacă nu te superi.

O dată cu acel glas pătrunse în cameră și doamna Gamp, de-abia trăgîndu-și sufletul din cauza scărilor ; reuși totuși să facă o plecăciune în fața adunării.

— Vă rog să iertați ciudățeniile acestei persoane, spuse doamna Gamp uitîndu-se indignată la domnul Sweedlepipe. Ar fi trebuit să mă aștept la una ca asta ; că mai bine s-ar fi înecat în Tamisa, decît să-l fi cărat după mine aici ; închipuiți-vă că acu' un ceas era cît pe ce să reteze nasul unui onorabil cap de familie ; și ce familie încîntătoare ! A avut de trei ori la rînd gemeni, domnule Chuzzlewit ! Și i l-ar fi tăiat, nici vorbă, dacă domnul n-ar fi observat în oglindă cum stă chestiunea și nu l-ar fi apucat de mînă. Crede-mă, domnule Sweedlepipe, niciodată nu mi-am dat așa de bine seama ca azi, ce ghinion am avut cînd te-am cunoscut ; ți-o spun cinstit, domnule, zău, nu te mint.

— Vă rog să mă iertați, doamnelor și domnilor — strigă micul bărbier, scoțîndu-și jobenul — și pe dumneata de asemenea, doamnă Gamp. Dar... dar (adăugă el jumătate rîzînd, jumătate plîngînd) e cineva aici care-l cunoaște ?

Tocmai cînd bărbierul punea această întrebare, un om în cizme cu turetci suflecate și cu capul bandajat intră șovăind în cameră și începu să se învîrtă, să se învîrtă mereu, avînd totuși impresia că merge înainte.

— Uitați-vă la el ! strigă entuziasmat micul bărbier. El e !... O să-i treacă și asta și o să fie iar bine. Vedeți, nu e mort cum nu sînt eu. Pe cuvîntul meu, e cît se poate de viu și natural. Nu-i așa, Bailey ?

— Aa... a... adevărat, Poll ! răspunse acesta.

— Uitați-vă la el ! strigă micul bărbier rîzînd și plîngînd totodată. Uitați-vă ce drept merge cînd îl țin. Uite ce drept merge acum. Nu mai are nimic, nu-i decît nițeluș scrîntit. Nu-i așa, Bailey ?

— Grrrr-grozav de scrîntit, Poll, grr-ozav ! spuse Bailey. A, uite-o și pe dulcea mea Sairey !

— Ce băiat extraordinar ! strigă bărbierul, care era foarte sensibil, plîngînd pe umărul lui Bailey. N-are pereche în lume ! Așa glumește el — că-i tare glumeț din fire. Vreau să-l iau de asociat. Sînt hotărît. Vom înființa firma Sweedlepipe & Bailey. El se va ocupa de raionul sport (praf îi face pe toți la meciuri !), iar eu de bărbierit. Cum și-o mai veni în fire, îi dau lui păsările. Și botgrosul din magazin și toate celelalte. Băiat ca el mai rar ! Vă rog de iertare, doamnelor și domnilor, dar credeam că poate este cineva aici care-l cunoaște.

Doamna Gamp observase, nu fără gelozie și dispreț, că toți îl priveau cu simpatie pe domnul Sweedlepipe și pe tînărul lui prieten, iar ea rămăsese pe planul al doilea. Căută deci să le atragă atenția, începînd să-și spună păsul în felul următor :

— Știți, domnule Chuzzlewit, că madam Harris (cu toate că dînsa nu vrea să se afle) are în familie, dinspre partea mamei, un copilaș tare drăguț, într-un borcan cu spirt ; ei, și cum zic, pe copilașul ăsta l-a văzut la iarmarocul din Greenwich într-o baracă, împreună cu doamna cu ochii roșii, piticul prusac și scheletul ambulant ; vă dați seama ce a simțit biata femeie cînd a început flașneta să cînte și cînd a dat cu ochii de copilul soră-si, tocmai cînd se aștepta mai puțin, sărăcuța de ea — căci poza de afară îl arăta din contră viu și mult mai mare, cîntînd din harpă ca un heruvim, ceea ce, mititelul de el, n-a făcut în viața lui ; deoarece nici n-a trăit vreodată în valea asta a plîngerii ! Doamna Harris, domnule Chuzzlewit, mă cunoaște de ani de zile și poate să vă spună că doamna care a rămas văduvă n-are nimic mai bun de făcut, deși ar putea să facă multe lucruri mai rele decît să mă ia la dînsa s-o îngrijesc, ceea ce sper c-o să și facă, cu voia stimatei adunări, aici de față.

— Aha ! spuse domnul Chuzzlewit. Asta-i tot ce dorești ! I s-a plătit acestei femei pentru serviciile pe care ni le-a adus ?

— Am plătit-o, domnule — spuse Mark Tapley — și încă din gros.

— E adevărat ce spune tînărul — recunoscu doamna Gamp — și vă mulțumesc frumos.

— Atunci am terminat cu dumneata, doamnă Gamp, reluă domnul Chuzzlewit. Cît despre dumneata, domnule Sweedlepipe — așa te cheamă, nu ?

— Așa mă cheamă, domnule, răspunse Poll, primind cu multă recunoștință monedele sunătoare pe care bătrînul i le vîrî în palmă.

— Domnule Sweedlepipe, ai grijă pe cît se poate de chiriașa dumitale și mai dă-i din cînd în cînd cîte un sfat bun — spuse bătrînul Martin, privind-o cu un aer grav pe doamna Gamp, care părea foarte mirată — de pildă : să bea mai puțin, să fie mai omenoasă, să se ocupe mai puțin de persoana ei și mai mult de bolnavi și să fie olecuță mai cinstită. Căci, dacă doamna Gamp dă de vreun bucluc, domnule Sweedlepipe, să ia aminte că cine știe dacă nu s-o întîmpla să fiu și eu atunci pe lîngă Old Bailey, pe aproape, unde aș putea să depun mărturie despre anumite chestiuni, pe care le cunosc. Încearcă, te rog, să-i atragi atenția asupra acestor lucruri, atunci cînd vei socoti de cuviință.

Doamna Gamp își împreună mîinile, dădu ochii peste cap, pînă cînd dispărură complet, împinse pălăria pe ceafă ca să-și răcorească fruntea transpirată, bolborosind cu glasul stins : „Să bea mai puțin ! Sairey Gamp... Lăsați sticla pe cămin ca să-mi mai umezesc buzele la nevoie !“ și căzu într-unul din leșinurile ei de-a-n picioarelea ; domnul Sweedlepipe — aflîndu-se între cei doi bolnavi, doamna Gamp gata leșinată și Bailey care se învîrtea pe loc — avea destul de mult de furcă, bietul om ; izbuti în cele din urmă s-o conducă afară.

Bătrînul îi privi pe cei de față zîmbind, apoi ochii i se opriră asupra sorei lui Tom Pinch și atunci zîmbetul lui se făcu și mai duios.

— Luăm masa împreună, aci — spuse el — și cum tu Martin și cu Mary aveți multe să vă spuneți, veți păzi casa în lipsa noastră împreună cu doamna și domnul Tapley. Între timp eu vin cu dumneata, Tom, să-ți văd locuința.

Tom fu încîntat ! La fel și Ruth, care dori să-i însoțească.

— Ești prea drăguță, scumpa mea — spuse domnul Chuzzlewit — dar am de mers cu Tom în mai multe locuri, cu treburi. Așa că poate ar fi mai bine, draga mea, s-o iei înainte.

Drăgălașa Ruth, ca de obicei, era gata să facă ce i se cerea.

— Dar nu singură — spuse Martin — nu singură ; sper că domnul Westlock va binevoi să te însoțească.

Domnul Westlock primi imediat ; s-ar fi zis că nici nu dorea altceva. Auzi, dacă va binevoi !... Bătrînii ăștia nu înțeleg nimic !

— Sau — insistă Martin — poate că vei fi avînd treabă ?

Auzi, treabă ! Ca și cum ar fi putut să existe ceva mai important !

John și Ruth plecară deci, braț la braț.

Cînd, după cîteva minute, Tom și domnul Chuzzlewit plecară la rîndul lor la braț, bătrînul continua încă să zîmbească : adevărul este că, pentru un gentleman atît de serios ca el, zîmbetul ăsta era destul de șiret.

CAPITOLUL LIII

Ce i-a spus John Westlock surorii lui Tom Pinch ; ce i-a spus sora lui Tom Pinch lui John Westlock ; ce le-a spus Tom Pinch amîndurora și cum au petrecut cu toții restul zilei.

Fîntîna din Temple scînteia în bătaia soarelui, apa ei cînta izbucnind în cascade vesele de rîs, iar stropii se zbenguiau și dansau capricioși, întrecîndu-se în zburdălnicii și ridicîndu-se sus de tot, ștrengărește, să privească printre frunzele copacilor, ca apoi să se lase repede în jos și să se ascundă, în vreme ce micuța Ruth și tovarășul ei se îndreptau într-acolo.

Și de ce oare se îndreptau ei spre fîntînă ? Era un mister, pentru că n-aveau ce căuta acolo. Nu era în

drumul lor, ba chiar însemna să facă un ocol destul de lung și n-aveau nici un interes, căci fîntîna îi interesa tot atît de puțin ca... dragostea, sau alte lucruri tot atît de ocolite.

Tom și sora lui își dădeau cîteodată întîlnire la fîntînă ; da, dar asta era cu totul altceva. Fiindcă în cazul cînd Tom ar fi zăbovit un minut sau două, ar fi fost foarte neplăcut pentru ea să-l aștepte într-un loc prea frecventat ; și locul acesta era cel mai ferit din cîte se puteau găsi. Însă acum, cînd Ruth mergea la brațul lui John Westlock, îndreptîndu-se spre casa care se afla în direcția opusă, evident că pare inexplicabil cum de ajunseseră tocmai la fîntînă.

În sfîrșit, oricum ar fi, ajunseseră acolo și (ceea ce era iarăși extraordinar) îți făcea impresia că ar fi fost înțeleși dinainte. Totuși, ajungînd lîngă fîntînă, părură mirați și intimidați că se găseau acolo, lucru iarăși foarte ciudat, pentru că de obicei fîntînile nu intimidează pe nimeni și toată lumea știe asta.

— Ce loc plăcut ! spuse John cu o călduroasă simpatie pentru fîntînă.

— Da, un loc foarte plăcut, întări micuța Ruth. E atîta umbră !

O, ce șireată ești, micuță Ruth !

John începu să aducă laude fîntînii și atunci se opriră o clipă. Era o zi minunată ; și pentru că se opriseră, era foarte firesc, cum nu se poate mai firesc, să facă vreo cîțiva pași pînă la Garden-Court ; căci Garden-Court se sfîrșește în parc, iar parcul pe malul Tamisei, care este atît de veselă, de proaspătă și de strălucitoare, într-o zi de vară ca asta ! Atunci, pentru ce, micuță Ruth, nu îndrăznești s-o privești ? De ce stai cu ochii în pămînt, zgîndărind cu piciorușul mic și delicat colțul unei pietre desprinse din trotuar și cauți s-o potrivești la loc cu atîta grijă ?

Dacă matroana încinsă la față și cu pălăria turtită i-ar fi văzut cum se plimbau, și-ar fi dat seama că postul de menajeră la domnul Westlock, de la hanul Furnival, nu mai era un post de viitor.

Merseră mai departe ; dar nu pe străzile Londrei, nici să nu vă închipuiți așa ceva ; nu, nu, ei umblau acum

pe străzile unui oraș fermecat, ale cărui trotuare pluteau prin aer și a cărui forfotă se preschimbase într-o muzică delicioasă, un oraș în care totul îți vorbea numai de fericire și în care nu mai exista nici timp și nici spațiu. Iată doi camionagii veseli și voinici, care coborau niște butoaie mari cu bere într-o pivniță ; cînd John o ajută pe Ruth să sară, sau, mai bine zis, o săltă peste frînghii (nu cred să fi văzut vreodată o mișcare mai aeriană, mai ușoară, mai sigură) cei doi camionagii spuseră că John ar trebui să le fie recunoscător pentru ocazia pe care i-au dat-o. Ce oameni providențiali !

Binecuvîntat și răsplătit să fie — vara cu pajiști verzi, iar iarna cu o iesle călduroasă plină cu ovăz și fîn — calul acela atît de mîndru, înhămat la o gabrioletă, care se apucase să facă pe drum tot felul de giumbușlucuri periculoase ! Căci Ruth se sperie atît de tare, încît fu nevoită să se agațe cu amîndouă mîinile de brațul lui John (mînuțele acelea care stăteau așa de drăguț una peste alta !), rugîndu-l să se refugieze cu ea într-o cofetărie, din ușa căreia, tremurînd toată, se uita afară, întrebîndu-l din ochi (dar ce ochișori !) dacă puteau să-și continue drumul fără nici un risc. Și puteau, într-adevăr. Ah ! ce n-ar fi dat el să întîlnească o caravană întreagă de cai nărăvași, un leu, un urs, un taur furios, sau indiferent ce alt animal, care s-o oblige din nou pe Ruth să-și încleștеze mîinile pe brațul lui.

Bineînțeles, discutau. Vorbiră despre Tom și despre toate schimbările care surveniseră, de afecțiunea domnului Chuzzlewit pentru Tom, cît și despre strălucitele perspective care puteau rezulta dintr-o asemenea prietenie și încă de multe alte lucruri de același fel. Cu cît discutau, cu atît micuța Ruth se temea mai mult de orice pauză, cît de mică, în conversație ; decît să intervină vreo pauză, Ruth prefera să repete lucruri pe care le mai spusese o dată și, cînd nu găsea destul curaj și prezență de spirit (ca să fim drepți, nu prea găsea totdeauna), era de mii de ori mai dulce și mai încîntătoare ca-nainte.

— Cred că Martin are să se însoare, cît de curînd, nu ? spuse John.

Şi ea credea la fel. Nicicînd o fetiţă atît de fermecătoare ca Ruth n-a vorbit despre lucrurile astea cu un asemenea tremur în glas.

Simţind însă că va urma iar una dintre acele pauze alarmante, se grăbi să adauge că domnul Martin va avea o soţie încîntătoare. Domnul Westlock nu era de aceeaşi părere ?

— M...da, răspunse John. O ! da ! desigur.

Ruth spuse atunci că John probabil era un om greu de mulţumit, avînd în vedere răceala cu care răspunsese.

— Mai curînd s-ar putea spune „gata mulţumit" — îi replică John — căci de-abia dacă am zărit-o. Nu eram chiar atît de curios s-o privesc, în dimineaţa asta. Mai curînd era altcineva care...

Doamne-Dumnezeule ! Bine că ajunseseră acasă ! Ruth nu ar mai fi fost în stare să meargă mai departe. Abia se mai putea ţine pe picioare, de tare ce tremura.

Tom nu se întorsese încă. Intrară în salonul triunghiular. Vai ! Matroană cu faţa ca para focului, încruntată matroană, acum, gata, s-a terminat cu postul tău !

Ruth se aşeză pe canapea şi începu să-şi desfacă panglicile de la pălărie. John se aşeză şi el, foarte aproape de ea, foarte, foarte aproape.

O, inimioară, de ce baţi atît de tare, gata să te sfarmi în bucăţi ? Ştiai doar şi nădăjduiai că lucrurile se vor termina astfel. De ce te zbaţi atunci aşa de nebuneşte ?

— Dragă Ruth ! Dulcea mea Ruth ! De mult ţi-aş fi mărturisit că te iubesc, dacă te-aş fi iubit mai puţin. Te-am iubit din prima clipă cînd te-am văzut. Nu există în lumea întreagă o fiinţă pe care s-o iubească cineva aşa cum te iubesc eu pe tine, dragă Ruth.

Fata îşi ascunse faţa în palme. Nu-şi mai putea stăpîni lacrimile ce-o podidiseră, lacrimi de bucurie, de mîndrie, de speranţă, de dragoste curată. Era răspunsul nevinovat pe care inima ei tînără, prea plină ca să nu se reverse, i-l dădea lui John.

— Dragostea mea, dacă aş şti că mărturisirea ce ţi-am făcut nu te stinghereşte, nici nu te întristează, atunci aş fi mai fericit decît îţi pot spune, sau îţi poţi

tu închipui. Scumpa mea Ruth ; buna, drăgălașa și încîntătoarea mea Ruth ! Sînt mîndru de tine, de sufletul tău îngeresc. Lasă-mă, Ruth, să ți-o dovedesc, și ai să mă faci mai fericit decît...

— Nu mai fericit decît mă faci tu pe mine, spuse ea plîngînd. John, cred că nu există o fericire mai mare decît aceea pe care mi-ai dăruit-o tu acum !

Matroană cu fața ca para focului, n-ai decît să-ți cauți alt loc ! Poftim, leafa pe opt zile înainte. S-a sfîrșit, rumenă matroană. Noi nu te vom mai deranja !

Micuțele mîini puteau acum să se împreune pe brațul lui John și fără intervenția vreunui cal nărăvaș. Nu mai era nevoie nici de lei, nici de urși și nici de tauri furioși. Se puteau lipsi de ei, era chiar mai bine așa. Nu mai aveau nevoie de camionagii zdraveni sau de butoaie de bere, ca pretext. Nu mai aveau nevoie nici de pretexte. Mîna dulce și ușoară se așeză firesc și cu sfială pe umărul iubitului ; talia fină, capul aplecat, obrajii îmbujorați, ochii minunați și pînă și gura mică, totul era cît se poate de firesc. Chiar dacă toți caii Arabiei s-ar fi ridicat deodată în două picioare, lucrurile n-ar fi mers mai bine.

Ruth și John începură să vorbească iar despre Tom.

— Cred c-o să se bucure cînd o afla, spuse John, cu ochii scînteietori.

Ruth îl strînse și mai tare de braț și îl privi în ochi, cu seriozitate.

— Dragul meu, nu-i așa că n-am să-l părăsesc niciodată ? Niciodată nu m-aș putea hotărî să-l părăsesc pe Tom. Sînt sigură că și tu ești convins de asta.

— Cum îți închipui că ți-aș putea cere așa ceva ? răspunse el, întovărășindu-și răspunsul de... dar nu interesează.

— Eram sigură că n-ai să-mi ceri așa ceva, spuse ea și lacrimile-i moi sclipeau încă pe gene.

— Iubita mea, dacă vrei, pot să ți-o jur. Să-l părăsim pe Tom ? Ce idee, să-l părăsim pe Tom ! Dacă noi și Tom nu vom fi legați pe veci și dacă Tom (Dumnezeu să-l aibă în pază !) nu va fi primit cu toate onorurile și toată dragostea la noi în casă, atunci, iubita mea soție,

casa noastră nu merită să se mai numească astfel ! Dragă Ruth, să iei aceste vorbe ca un legămînt.

Mai e nevoie să spunem cum îi mulțumi ea ? O să spunem totuși. Cu toată simplitatea, inocența și curățenia ei sufletească ; apoi, cu timiditate drăgălașă, pecetlui jurămîntul cu un sigiliu trandafiriu care o făcu să se îmbujoreze toată și dădu parcă și mai multă strălucire cosițelor ei castaniu-închis.

— Ce fericit și ce mîndru o să fie Tom și cum o să se bucure ! spuse ea împreunîndu-și mînuțele. Dar are să se mire foarte tare !... Sînt sigură că niciodată nu s-a gîndit la așa ceva.

Cum era și de așteptat, John o întrebă numaidecît (trebuie să-l iertați, pentru că se afla într-o stare de exaltare pentru care avea nevoie de multă îngăduință) cînd începuse ea să se gîndească la asta. Întrebarea prilejui o digresiune plăcută în convorbirea lor ; plăcută pentru ei, căci pe noi ne interesează mai puțin. Pe urmă se întoarseră iar la Tom.

— Vai, bietul Tom, exclamă Ruth !... Cred că e mai bine să-ți spun de la început totul. John, iubitule, nu trebuie să am secrete față de tine, nu-i așa ?

E de prisos să arătăm aici care a fost răspunsul nebunului de John, pentru că a răspuns într-un chip care nu poate fi arătat prin scris ; totuși, în sine, extrem de prompt. În sfîrșit, înțelesul ar fi cam acesta : „Nu, sigur că nu, dulcea mea Ruth !" sau așa ceva.

Astfel că Ruth îi împărtăși taina lui Tom, fără să-i spună exact cum o descoperise, lăsîndu-l să deducă el singur, dacă voia. John se întristă foarte tare aflînd secretul lui Tom și-i păru rău pentru el, apoi spuse, la rîndul lui, că ăsta era un motiv în plus ca să încerce să-i facă viața cît mai plăcută, căutînd să-l distreze și să-i împlinească toate chefurile. Pe urmă, fiind porniți pe calea mărturisirilor, îi destăinui lui Ruth că i se oferise o ocazie minunată să se stabilească în provincie și să se întoarcă la vechea lui profesiune ; adesea chibzuise în sinea lui că în cazul cînd se va realiza fericirea ce dăduse peste el acuma (aici făcu iar o mică paranteză), Tom ar avea și el o ocupație și vor putea foarte ușor trăi toți trei împreună cum nu se poate mai bine și fără

ca Tom să se simtă vreodată dependent. Ruth se bucură grozav la auzul acestei veşti ; merseră atît de departe cu grija pe care o aveau de soarta lui Tom, încît îi şi cumpăraseră o bibliotecă întreagă cu cărţi de valoare şi o orgă, la care, spre mulţumirea lui, va putea să cînte în voie — cînd îl auziră bătînd la uşă.

Cu toate că Ruth ardea de dorinţa de a-i povesti fratelui ei totul, sărmana de ea se simţi grozav de emoţionată în clipa aceea, cu atît mai mult cu cît ştia că vine împreună cu domnul Chuzzlewit. Aşa că spuse, tremurînd toată :

— Ce mă fac, dragă John ? N-aş vrea să afle vestea asta decît de la mine şi de spus nu i-aş putea-o spune decît atunci cînd vom fi singuri.

— Dragostea mea — răspunse John — lasă totul în seama inspiraţiei şi sînt sigur c-o să iasă bine.

Abia apucă să rostească aceste cuvinte, iar Ruth la rîndul ei abia apucă să se îndepărteze puţin de John pe sofa, cînd Tom şi domnul Chuzzlewit îşi făcură apariţia. Domnul Chuzzlewit mai întîi, apoi, după cîteva clipe, Tom.

Ruth se hotărîse să-l ia imediat pe Tom sus la el, în odaie, ca să-i spună ; dar cînd se uită la chipul lui drag, nu se mai putu stăpîni şi, aruncîndu-i-se în braţe şi punîndu-şi capul pe pieptul lui, izbucni în plîns.

— Doamne, Tom ! Iubitul meu frate !

Tom, în culmea mirării, înălţă capul şi-l văzu pe John Westlock lîngă el, întinzîndu-i mîna.

— John !... John ! exclamă Tom.

— Dragă Tom — spuse prietenul — dă-mi mîna. De-acum înainte sîntem fraţi, Tom.

Tom îi strînse mîna cu toată puterea, îşi sărută sora cu dragoste şi o împinse în braţele lui John Westlock.

— Nu-mi spune nimic, John ; cerul e prea bun cu noi. Eu...

Tom nu fu în stare să continue şi ieşi repede din odaie, iar Ruth după dînsul.

Cînd se reîntoarseră, după cîtva timp, Ruth părea şi mai atrăgătoare, iar Tom mai bun şi mai deschis la suflet (dacă e posibil). Şi cu toate că nu era în stare să vorbească (bucuria era încă prea proaspătă), îi întinse

amîndouă mîinile lui John, gest mult mai grăitor decît orice discurs rostit vreodată.

— Îmi pare bine că ați ales tocmai ziua aceasta, spuse domnul Chuzzlewit către John, cu același zîmbet șiret pe care îl avusese și în clipa cînd cei doi tineri se despărțiseră de el. Eram sigur că n-o s-o pierdeți în zadar. Sper că Tom și cu mine am fost destul de discreți și am întîrziat destul de mult ; dar deoarece a trecut vremea cînd aveam și eu oarecare pricepere în lucrurile astea, eram, totuși, vă mărturisesc sincer, puțin îngrijat.

— Priceperea dumneavoastră este încă la înălțime, domnule — răspunse John rîzînd — dacă ați putut să ghiciți ce avea să se întîmple astăzi.

— Domnule Westlock, pentru asta nu era nevoie să fii profet. Era de ajuns să se uite cineva la dumneata și la Ruth. Frumoaso, ia vino-ncoace ! Ia privește ce am cumpărat în dimineața asta, Tom și cu mine, în timp ce dumneata făceai tîrgul cu jupînul de colo...

Felul cum bătrînul o făcu pe Ruth să se așeze lîngă el, tonul glumeț cu care-i vorbea ca unui copil, părea destul de curios ; totuși, era atît de afectuos, încît micuța și drăgălașa Ruth se simțea foarte bine.

— Ia privește ! continuă el, scoțînd o cutie din buzunar. Ce minunat colier ! Ia uite cum strălucește ! Dar cerceii aceștia și brățările și cordonul ca să-ți strîngi mijlocelul ! Sînt ale dumitale. Și Mary are o asemenea găteală. Tom nu pricepea de ce am cumpărat două. Bietul Tom e atît de miop. Cercei și brățări și un cordon pentru mijlocel ! Ah ! ce lucru minunat ! Ia să vedem cît de bine îți stă cu ele. Roagă-l pe domnul Westlock să ți le prindă.

Mai mare dragul s-o fi văzut pe Ruth cum își întindea brațul alb și rotund, și pe John (ah, prefăcutule !) care pretindea că brățara se închide greu ! Mai mare dragul s-o fi văzut pe Ruth încercînd să-și strîngă mijlocul cu minunea aceea de cordon și făcînd în cele din urmă apel la ajutorul cuiva, căci degetele îi tremurau prea tare. Mai mare dragul s-o fi văzut cum se fîstîcise și cît de sfioasă era, cu zîmbetul și îmbujorarea modestiei strălucindu-i pe față, așa cum lumina strălucea în bijuterii.

Mai mare dragul, zău așa, căci un lucru ca ăsta se vede numai o dată în viață, vă rog să mă credeți !

— Bijuteriile și stăpîna lor se completează atît de bine — spuse bătrînul — încît n-aș putea spune care dintre ele cîștigă din această vecinătate. Numai domnul Westlock ne-ar putea spune ; dar nu vreau să-l întreb ; dînsul e un martor cumpărat. Să le porți sănătoasă, draga mea, și să fii atît de fericită, încît să uiți de ele, deși aș vrea să-ți aducă aminte de prietenul drag care ți le-a dăruit.

Mîngîind obrazul lui Ruth, Martin îi spuse lui Tom :

— Și aici trebuie să-mi iau în serios rolul de părinte. Nu sînt mulți părinți care-și mărită în aceeași zi două fete ca astea ; și nici nu cred să poată fi. Treceți, vă rog, peste capriciile astea ale unui om bătrîn și gîndiți-vă că lui îi fac plăcere. Am dreptul să cer atîta îngăduință — adăugă el — căci în viața mea mi-am satisfăcut prea puține capricii care puteau prilejui fericirea altora. Dumnezeu să mă ierte !

Toate acestea le luară atîta timp și conversația ce urmă fu atît de plăcută, că nu-și amintiră de masă decît cu un sfert de oră înainte de ora fixată.

O birjă îi duse pînă în Temple, unde găsiră masa întinsă așteptîndu-i.

Domnului Tapley i se acordaseră puteri nelimitate în ce privește aranjatul mesei, așa încît își dăduse toată osteneala să nu le înșele încrederea. Se găsiră deci în fața unui banchet măreț, servit de el însuși și de logodnica lui ; domnul Chuzzlewit insistă să șadă și ei la masă, iar Martin sprijini din răsputeri dorința bunicului său ; însă nimic nu-l putu îndupleca pe Mark, care le declară că, acordîndu-i cinstea de a-i servi, îl făcea să se simtă de pe acum stăpînul „Veselului Tapley" și că mai-mai îi venea să creadă că petrecerea avea loc la el la han.

Pentru ca iluzia să fie mai puternică, domnul Tapley începu să dea diferite dispoziții chelnerilor de la hotel cu privire la felul cum trebuiau aranjate tăvile și așa mai departe ; și cum aceste dispoziții erau cu totul deosebite de cele pe care le cunoșteau dînșii, și cum ele erau date într-o formă hazlie și însoțite de cele mai

hazlii imagini pe care Mark le putea născoci, îi făcu pe servitori să rîdă cu poftă ; Mark lua și el parte la veselia lor, rîzînd de propriile lui glume.

Ca să-i distreze, le povesti apoi o seamă de întîmplări din călătoriile lui, în legătură cu împrejurările prezente ; în afară de asta, din cînd în cînd aveau loc schimburi hazlii de cuvinte între el și doamna Lupin ; așa că tot timpul se auzeau explozii de rîsete lîngă bufet și în spatele musafirilor și pînă și oberchelnerul (pudrat și cu pantaloni lipiți pe picior, și de obicei om nespus de serios) se umflă de-atîta rîs, încît la un moment dat se auzi cum îi plesnesc panglicile de la jiletcă.

Tînărul Martin stătea la un capăt al mesei, iar Tom la celălalt ; dar, dintre toți cei care participau la ospăț, cel mai fericit era fără îndoială Tom : el dădea tonul ; toți închinau în sănătatea lui, toți îl răsfățau, toți se gîndeau la dînsul și toți îl iubeau.

Cum lăsa furculița și cuțitul jos, unul ori altul dintre meseni se și repezea să-i strîngă cu căldură mîna. Înainte de masă, Martin și Mary îl luaseră deoparte și îi vorbiseră despre viitor cu atîta însuflețire (asigurîndu-l cu atîta dragoste că fericirea lor nu va fi deplină decît dacă se vor bucura de prezența și prietenia lui), încît Tom fu mișcat pînă la lacrimi. Era prea mult pentru el. Spunea că inima i-e plină de fericire. Și chiar așa era. Tom nu spunea decît adevărul. Da, chiar așa era. Cu toate că inima ta era așa de largă, dragă Tom, în ziua aceea nu se afla loc într-însa decît pentru fericire și prietenie.

Fusese poftit și Fips la masă, simpaticul Fips, din Austin Friars ; și se dovedi a fi omul cel mai vesel și mai de viață dintre toți cei care au stat vreodată închiși într-un birou posomorît. „Unde-i ?“ strigă el de cum intră. Și se aruncă asupra lui Tom, spunînd că acuma va răzbuna toate constrîngerile la care fusese supus ; în primul rînd îi scutură cu putere o mînă, în al doilea rînd pe cealaltă, în al treilea rînd îi dădu cîțiva ghionți prietenești în coaste, în al patrulea rînd îl întrebă : „Ce mai faci, amice ?“, în sfîrșit, în al cincilea și al șaselea rînd etc., își dovedi în diferite feluri tot atît de originale, bucuria și prietenia. Dar asta nu era tot ; Fips ținu

discursuri, Fips bău vîrtos, așa cum se cuvine să bea un bărbat. Într-un cuvînt, Fips fu un conviv incomparabil, din toate punctele de vedere.

Apoi, seara, după masă, ce fericire să se întoarcă acasă pe jos (încăpățînata de Ruth nici nu voia să audă de trăsură), ca în seara cînd se întorseseră de la hanul Furnival ! Ce fericire să poată vorbi despre dragostea lor, să-și mărturisească unul altuia bucuria ! Ce fericire să-i împărtășească lui Tom micile lor planuri și să vadă cum i se luminează obrazul de fericire !

Cînd ajunseră acasă, Tom îi lăsă singuri pe John și pe sora lui în salon și se duse sus la el în odaie, chipurile să caute o carte. Urcînd scările, se felicita în gînd de șiretlicul lui, închipuindu-și că fusese grozav de dibaci.

„Probabil că vor să rămînă singuri — își spuse Tom — iar pretextul pe care l-am găsit e atît de plauzibil, încît sînt sigur că o să mă aștepte mult și bine. Grozavă idee am avut !"

Dar nici nu deschisese bine cartea, cînd auzi o ciocănitură în ușă.

— Pot să intru ? întrebă John.

— Sigur că da, răspunse Tom.

— De ce ne-ai părăsit, Tom ? De ce stai deoparte ? Noi vrem să te vedem tot vesel și mulțumit ; nu să te întristăm.

— Dragul meu prieten — spuse Tom — dar sînt foarte mulțumit.

— Spune-mi frate, Tom ! Frate !

— Dragul meu frate ! spuse Tom. Nu sînt trist, fii pe pace. Cum aș putea fi trist cînd știu că tu și Ruth sînteți atît de fericiți ?

Iar după o pauză, adăugă :

— Mă simt destul de limbut astă-seară și totuși nu cred c-am să-ți pot spune vreodată cît de fericit am fost azi. N-aș vrea să te jignesc cerîndu-ți scuze că ai luat o fată fără zestre ; știu că îți dai seama cît valorează Ruth și știu de asemeni că valoarea aceasta n-o să scadă niciodată în stima ta, John, în timp ce valoarea banului poate scădea.

— Sigur că da, răspunse John. Ah ! Există vreun om care văzînd-o pe Ruth să n-o îndrăgească ? Și care cu-

noscînd-o să n-o prețuiască ? Un om care, avînd o comoară cum e sufletul ei, să n-o păzească tot timpul, ca ochii din cap ? Poate oare un om să fie în al șaptelea cer, cum mă simt eu astăzi, și s-o iubească așa cum o iubesc eu, Tom, fără să-și dea seama cît prețuiește ? Spui că n-ai cuvinte prin care să-ți exprimi fericirea ?... Nu, nu, nu, Tom ! Eu n-am cuvinte să spun.

— Ba nu, John — protestă Tom — eu n-am, eu.

Sfada lor prietenească fu întreruptă de micuța Ruth, care își băgă capul prin ușa întredeschisă. Și ce privire triumfătoare, jumătate timidă, jumătate mîndră, îi aruncă lui Tom, atunci cînd logodnicul ei o luă lîngă dînsul. Părea să-i spună : „Ia uită-te, Tom, ce îndrăzneală ; dar, înțelegi, îi dau voie pentru că îl iubesc, Tom !"

Cît despre Tom, era nespus de încîntat. Ar fi stat acolo nemișcat pe scaun ceasuri întregi, tot privindu-i.

— Scumpa mea, i-am spus lui Tom, așa după cum ne-am înțeles, că nu-i dăm voie să ne părăsească și în ruptul capului nu vom fi de acord cu așa ceva. Plecarea unui membru al familiei, și încă a unuia ca el, din mica noastră gospodărie de trei persoane, ar fi o catastrofă, după cum i-am spus. Nu știu dacă adineauri a plecat pentru că voia să fie singur, sau ca să fie discret ; dacă a făcut-o din discreție, nu era nevoie, pentru că pe noi nu ne stinghерește cu nimic. Nu-i așa, dragă Ruth ?

Și, într-adevăr, nu păreau de loc stingheriți de prezența lui Tom, judecînd după cele ce urmară.

Nu era o nebunie din partea lui Tom să fie în culmea bucuriei că-și amintiseră de el într-o clipă ca asta ? Dragostea lor minunată nu era oare o nebunie ? Sărutările lor duioase nu erau nebunești ? Și faptul că nu le mai venea să se mai despartă nu era oare tot o nebunie ? Nu era o nebunie din partea lui John să privească lung din stradă la fereastra lui Ruth și să-și spună că luminița ce sclipea acolo era mai minunată decît toate diamantele din lume ? Nu era o nebunie din partea lui Ruth să șoptească numele lui John în genunchi, deschizîndu-și sufletul curat către cel de la care purced astfel de suflete și astfel de simțăminte ?...

Dacă toate acestea nu sînt decît nebunii, atunci, rumenă matroană, ridică fruntea și pășește înainte ! Dar dacă nu, atunci înapoi ; piei din fața noastră ! În orice caz, ia-ți pălăria ta boțită și du-te la un alt „domn singur", căci iată, pe unul dintre ei l-ai pierdut pentru totdeauna !

CAPITOLUL LIV

Din pricina căruia autorul e foarte îngrijorat, fiindcă-i ultimul capitol al cărții.

Pensiunea Todgers era în mare fierbere în dimineața aceea : în saloanele casei se făceau pregătiri somptuoase pentru dejun. Sosise ziua fericită în care domnișoara Pecksniff trebuia să se unească pe vecie cu Augustus prin legătura sfîntă a căsătoriei.

Domnișoara Pecksniff se afla într-o stare de spirit demnă de ea și de împrejurările de față ; era gata să ierte totul și să se împace cu toată lumea. Se aprovizionase cu mai multe căldări de cărbuni aprinși, pe care ar fi fost oricînd în stare să le azvîrle în capul dușmanilor ei, însă de fapt nu avea în suflet nici dihonie, nici ură. Nu, cîtuși de puțin.

După cum spunea, certurile în familie sînt niște lucruri îngrozitoare ; și cu toate că era hotărîtă să nu-l ierte niciodată pe iubitul ei tată, se arătă dispusă să invite la nuntă toate celelalte rude ale ei, argumentînd că au fost prea multă vreme dezbinați și dezbinarea aduce totdeauna nenorocire într-o familie. Moartea lui Jonas, după ea, era o pedeapsă cerească pentru toate aceste neînțelegeri. Și ceea ce o întărea și mai mult pe domnișoara Pecksniff în atare părere, era faptul că pe dînsa nenorocirea aceasta n-o atinsese mai de loc.

Într-un moment de abnegație (fără nici un sentiment de triumf, desigur, ci doar din smerenie), simpatica domnișoară îi scrisese rudei sale, femeia-jandarm, că se

căsătorește în cutare zi, adăugînd că pe vremuri se simțise grozav de jignită de purtarea ei și a fetelor și spera că n-au avut mustrări de conștiință prea chinuitoare ; că, dorind să ierte totul dușmanilor ei, și să se împace cu toată lumea, înainte de a face un legămînt atît de solemn, însoțindu-se cu cel mai devotat om din lume, înțelegea să le întindă mîna cu prietenie ; dacă femeia-jandarm acceptă mîna ce i se întindea, în spiritul în care îi fusese oferită, atunci ea (domnișoara Pecksniff) o invită să ia parte la celebrarea căsătoriei sale, iar pe fetele ei (pe cele trei bătrîne domnișoare cu nasul roșu) le ruga să-i fie domnișoare de onoare. Nu-i nevoie să mai spunem că domnișoara Pecksniff nu menționase în invitație nasurile roșii.

Femeia-jandarm îi răspunsese că ea și fetele ei se bucură de o conștiință cît se poate de curată și de robustă și nu se îndoiesc că domnișoara Pecksniff va fi foarte fericită s-o afle ; că i-a părut grozav de bine cînd a primit scrisoarea domnișoarei Pecksniff, pentru că ea niciodată n-a dat nici cea mai mică importanță geloziei și meschinăriilor îndreptate împotriva ei și alor săi, decît în măsura în care aceste nimicuri puteau fi un izvor de nevinovată ilaritate ; că va fi încîntată să asiste la căsătoria domnișoarei Pecksniff ; că cele trei fete ale ei vor fi de asemeni foarte fericite să-i poată fi de folos într-o împrejurare atît de interesantă *și mai ales atît de neașteptată* : femeia-jandarm avu grijă să sublinieze aceste cuvinte : *și mai ales atît de neașteptată.*

La primirea acestui amabil răspuns, domnișoara Pecksniff își extinse iertarea și invitațiile și asupra doamnei și domnului Spottletoe ; asupra domnului George Chuzzlewit, vărul ei celibatar, asupra domnișoarei singuratice pe care o dureau mereu măselele și asupra tînărului hirsut și cu un chip neisprăvit, toți supraviețuitorii întrunirii ce avusese loc în salonul domnului Pecksniff. După care, domnișoara Pecksniff observă că îndeplinindu-ți datoriile față de societate găsești o mulțumire care neutralizează amărăciunea vieții de toate zilele.

Invitații nu sosiseră încă ; era atît de devreme, încît domnișoara Pecksniff își făcea încă pe-ndelete toaleta,

cînd o trăsură se opri, nu departe de Monument. Îndată după aceea Mark se dădu jos de pe scaunul din spate și-i ajută domnului Chuzzlewit să coboare. Trăsura rămase acolo să aștepte ; la fel și domnul Tapley, iar domnul Chuzzlewit se îndreptă spre casa doamnei Todgers.

Amărîta succesoare a domnului Bailey îl conduse în sufragerie, unde, dat fiind că vizita lui era anunțată, doamna Todgers își făcu imediat apariția.

— După cum mi se pare, sînteți gătită de nuntă, spuse el.

Doamna Todgers, care era năucită din cauza pregătirilor, răspunse afirmativ, adăugînd :

— Căsătoria aceasta, într-un asemenea moment, se face cam împotriva voinței mele, vă rog să mă credeți, domnule ; însă domnișoara Pecksniff e hotărîtă ; pe urmă, era și timpul să se mărite. În această privință nu mai încape îndoială.

— Nu, sigur că nu. Sora ei nu ia parte la ceremonie ?

— Vai ! Nu, domnule. Biata fată ! spuse în șoaptă doamna Todgers clătinînd din cap. După ultimele nenorociri care s-au abătut peste capul ei, nici n-a mai ieșit din odaia mea... Uitați-vă, odaia de colo.

— Poate să mă primească ? întrebă el.

— Vă așteaptă, domnule.

— Atunci să nu pierdem timpul.

Doamna Todgers îl duse pe bătrîn în odăița din spate, care avea vederea spre rezervor. Acolo stătea Mercy, îmbrăcată în doliu, o cu totul altă Mercy decît aceea care intrase prima dată în casa aceasta. Camera părea tristă și întunecată și Mercy la fel ; dar avea lîngă dînsa un prieten credincios pînă la moarte : pe bătrînul Chuffey.

Domnul Chuzzlewit se așeză lîngă tînăra văduvă. Ea îi luă mîna și o duse la buze. I se citea durerea pe față ; domnul Chuzzlewit era și el foarte emoționat ; nu o mai văzuse pe Mercy de la înmormîntare.

— Te-am judecat cu prea multă ușurință, spuse el încet. Mi-e teamă că am fost prea aspru cu dumneata. Spune-mi că m-ai iertat.

Mercy sărută din nou mîna domnului Chuzzlewit și, ținînd-o într-ale ei, mulțumi cu o voce stinsă bătrînului pentru bunătatea pe care i-a arătat-o.

— Tom Pinch — spuse Martin — mi-a transmis întocmai ceea ce l-ai rugat să-mi spună mai de mult, cînd nici nu-și închipuia c-o să mai aibă vreodată ocazia să-mi transmită mesajul dumitale. Te rog să mă crezi că dacă voi mai întîlni vreodată în viață un suflet nechibzuit și șovăitor, care ia drept slăbiciune tocmai ceea ce constituie tăria sa, voi avea mai multă îngăduință și înțelegere pentru el.

— Și pentru mine ați avut ; da, și pentru mine, răspunse Mercy. Sînt convinsă de asta. Cuvintele pe care le-ați repetat adineauri le-am rostit într-o clipă de mare și adîncă amărăciune ; acuma le spun nu pentru mine, ci pentru alții. Ați încercat atunci să-mi deschideți ochii după ce m-ați studiat zi de zi. A fost un gest de mare generozitate din partea dumneavoastră ; poate ar fi trebuit să-mi vorbiți mai cald ; poate ar fi trebuit să-mi arătați mai multă blîndețe ca să-mi cîștigați încrederea ; cred însă că rezultatul ar fi fost același.

Bătrînul dădu din cap cu îndoială, ca și cum și-ar fi adus sieși mustrări.

— Cum s-ar fi putut oare — continuă ea — ca intervenția dumneavoastră să fi avut vreun rezultat, cînd mi-aduc aminte ce încăpățînată eram ? Dragă domnule Chuzzlewit, pe vremea aceea nu știam să gîndesc ; n-aveam nici prea multă minte, nici inimă și nici nu doream să le am. Numai prin suferință am ajuns să le doresc. Nu vreau să mai pomenesc de necazurile mele de acum și de cele din trecut (sînt o nimica toată față de suferințele a mii de ființe sărmane mult mai bune decît mine), nu, n-aș vrea să mai pomenesc de ele nici acum, nici în viitor. Necazurile astea au fost cei mai buni prieteni ai mei ; fără ele aș fi rămas aceeași. Nu vă uitați că plîng : nu pot să mă stăpînesc. În adîncul sufletului însă, îi sînt recunoscătoare suferinței mele.

— Da, da, este, este — spuse doamna Todgers — sînt convinsă, domnule.

— Și eu sînt convins, spuse domnul Chuzzlewit. Acuma, draga mea, ascultă ce vreau să-ți spun. Averea

fostului dumitale soț, dacă nu e pe trei sferturi compromisă din cauza unei datorii mari față de societatea care a dat faliment (datoria asta reiese dintr-un act din care cei ce-au fugit n-au putut trage nici un folos, așa că l-au expediat înapoi în Anglia, mai mult din ură împotriva lui Jonas, pe care-l credeau încă în viață, decît de dragul creditorilor), va fi confiscată prin lege, după cîte am auzit ; în privința asta nu mai e nimic de făcut, date fiind reclamațiile acționarilor păgubiți în afacerea aceea necinstită în care se băgase soțul dumitale. Averea tatălui dumitale a fost și ea aproape în întregime compromisă în aceeași afacere. Dacă cumva i-a mai rămas ceva, va fi confiscat și puținul pe care-l mai are. Așa că nici acolo nu poți găsi un adăpost.

— Nici n-aș putea să mă mai întorc la tatăl meu, spuse Mercy, care-și dădea seama că el sprijinise această căsătorie, cu toate că ea refuzase. Nu m-aș mai putea întoarce la el.

— Știu, continuă domnul Chuzzlewit ; de aceea am și venit aici. Hai cu mine ! Vei fi primită călduros în mijlocul celor care mă înconjoară ; sînt sigur de asta. Dar pînă cînd te însănătoșești și mai prinzi nițică putere ca să le poți suporta prezența, te vei duce undeva, într-un loc retras, pe care îl vei alege dumneata însăți, nu prea departe de Londra ; nu prea departe, pentru ca doamna aceasta atît de amabilă să poată veni să te vadă de cîte ori îi va face plăcere. Ai suferit mult ; ești însă tînără și ai în fața dumitale un viitor care nu cred să fie nici trist, nici întunecat. Vino cu mine. Știu că surorii dumitale puțin îi pasă de dumneata. Acuma dă zor cu nunta, făcînd în jurul acestei căsătorii o publicitate care (ca să nu spun mai mult) e foarte puțin decentă : ceea ce nu-i nici un gest frumos, nici frățesc din partea ei. Pleacă de aici pînă nu încep să sosească invitații. Surorii dumitale i-ar face plăcere să te jignească ; pentru a evita asta, hai, vino cu mine !

Doamna Todgers, deși i se rupea inima că se desparte de Mercy, o sfătui la fel ca și domnul Chuzzlewit. Pînă și bietul Chuffey (care era și el inclus în proiect) fu de aceeași părere. Așa că Mercy se îmbrăcă în grabă și

tocmai era gata de plecare cînd domnișoara Pecksniff dădu buzna în odaie.

Domnișoara Pecksniff, care intrase atît de brusc, se găsi deodată într-o situație destul de neplăcută. Căci, deși la cap era gătită ca de nuntă, purtînd o pălărie împodobită toată cu flori de portocali, nu apucase încă să-și termine toaleta și era îmbrăcată cu un halat de casă din stambă. Adevărul este că se grăbise să vină așa, pe jumătate îmbrăcată, numai ca s-o mîngîie pe îndurerata ei soră, știind că se va bucura la vederea pălăriei mai sus-menționate. Nici nu bănuia că va găsi acolo un musafir. Zărindu-l pe domnul Chuzzlewit în picioare, în fața ei, fu foarte neplăcut surprinsă.

— Va să zică, stimată domnișoară — spuse bătrînul privind-o cu o vădită antipatie — te măriți astăzi ?

— Da, domnule, răspunse cu modestie domnișoara Pecksniff. Sînt... rochia nu e cam... doamnă Todgers ?

— Pudoarea dumitale e pusă la grea încercare, spuse bătrînul Martin ; înțeleg foarte bine și nu mă mir. Ți-ai ales cam prost momentul pentru măritiș.

— Vă rog să mă iertați, domnule Chuzzlewit, răspunse Cherry, care se înroși toată de ciudă ; dacă aveți ceva de obiectat în privința asta, vă rog să vă adresați lui Augustus. Nu cred că-i frumos din partea dumneavoastră să-mi faceți morală mie, cînd Augustus poate oricînd să vă dea satisfacție. Trec peste faptul că tatăl meu a fost înșelat, adăugă domnișoara Pecksniff apăsînd pe „înșelat". Pentru că doresc ca într-o asemenea zi să fiu împăcată cu toată lumea, mi-ar fi făcut totuși mare plăcere să ne onorați cu prezența dumneavoastră la masă. Acum însă nu vă mai invit, deoarece văd că anumite persoane v-au montat contra mea, persoane pentru care am o afecțiune firească și o milă tot atît de firească ; nu pot totuși să mă las robită de aceste sentimente, domnule Chuzzlewit : ar fi prea de tot ! Sînt convinsă că mă stimez ceva mai mult atît pe mine însămi cît și pe omul care își va exercita asupra-mi drepturile de soț.

— Sora dumitale negăsind la dumneata (e ceea ce cred eu, căci dînsa nu mi s-a plîns) sprijinul de care

are nevoie, va pleca împreună cu mine, o încunoștință domnul Chuzzlewit.

— Sînt foarte fericită că are și ea un pic de noroc pînă la sfîrșit, răspunse domnișoara Pecksniff, dînd din cap. O felicit, domnule, din tot sufletul. Și nu mă mir de loc că se simte prost din pricina căsătoriei mele... chiar foarte prost. Dar n-am ce-i face, domnule Chuzzlewit, nu-i vina mea.

— Haide, domnișoară Pecksniff — spuse calm bătrînul — aș dori să vă despărțiți altfel, în termeni mai buni ; mi-ar face plăcere să arăți mai mult suflet în împrejurarea de față. Mi-ai cîștiga prietenia, căci s-ar putea ca odată și odată să ai nevoie de un prieten.

— Să am iertare, domnule Chuzzlewit, răspunse cu demnitate domnișoara Pecksniff ; de-acum înainte toate rudeniile, toate prieteniile mele, se limitează la Augustus. Atît timp cît îl am pe Augustus, nu mai am nevoie de nimeni. În chestiunea asta, vă rog încă o dată să vă adresați lui Augustus. Așa înțeleg eu legămîntul pe care-l voi face în fața altarului, unde Augustus mă va conduce în curînd. Nu port în suflet nici un fel de ură nimănui, mai ales în clipa aceasta de triumf și cu atît mai puțin surorii mele. Din contră, o felicit. V-am mai spus-o o dată și nu sînt eu de vină dacă n-ați auzit. Și pentru că vreau să fiu punctuală față de Augustus, mai ales într-un moment ca ăsta, cînd, vă dați seama, nu-i așa, că trebuie să fie... nerăbdător... înțelegi, doamnă Todgers !... Vă cer îngăduința să plec, domnule Chuzzlewit.

Spunînd acestea, pălăria nupțială se retrase cu toată demnitatea pe care i-o permitea halatul de stambă.

Fără să mai spună nimic, bătrînul Martin o luă de braț pe sora cea mică și plecară. Doamna Todgers, cu rochia ei de zile mari fluturîndu-i în vînt, îi petrecu pînă la trăsură, se agăță de gîtul lui Mercy la despărțire și se întoarse apoi plîngînd în casa ei întunecoasă. Era o ființă slabă și deșirată, dar avea o inimă bună ! Poate că și bunul samaritean fusese slab și deșirat și găsea, tot așa, că viața este tare grea. Cine știe ?

Domnul Chuzzlewit o urmări din ochi pînă în clipa în care închise ușa, așa că nu observă expresia neobișnuită pe care o avea chipul domnului Tapley.

— Ce s-a întîmplat, Mark ? Ce ai ? îl întrebă, imediat ce se uită la el.

— Cea mai extraordinară întîmplare, domnule ! răspunse Mark, abia putînd să lege două vorbe, cu toate eforturile lui, de parcă și-ar fi smuls cuvintele din gură cu cleștele. Nu m-aș fi așteptat, Doamne ferește, să-i întîlnesc ! Să mă bată Dumnezeu dacă nu m-am întîlnit cu doi vecini de-ai noștri !

— Care vecini ? strigă bătrînul Martin privind pe fereastra trăsurii. Unde-i vezi ?

— Mă plimbam încoace și-ncolo, ceva mai încolo — răspunse domnul Tapley, abia trăgîndu-și sufletul — cînd i-am văzut venind spre mine ca niște stafii ; și în primul moment chiar i-am luat drept stafii !... E cea mai extraordinară întîmplare. Dacă m-ar împinge cineva așa, c-un singur deget, m-ar culege de pe jos. În halul ăsta mi s-au tăiat picioarele...

— Ce tot îndrugi acolo ? exclamă bătrînul Martin, care se simți și el tulburat, văzîndu-l pe Mark în culmea emoției. Unde și care vecini ?

— Aci, domnule ! răspunse Tapley. Aci, la Londra, chiar pe acest trotuar. Uite-i, domnule ! Ce, nu-i știu eu ? Dumnezeu să le dea tot binele din lume ! Cum ? Tocmai eu să nu-i cunosc ?

Spunîndu-i cu însuflețire cele de mai sus, Tapley îi arătă cu degetul un bărbat și o femeie, îmbrăcați cuviincios, care se opriseră în curtea Monumentului, și nici una, nici două, se repezi la ei și începu să-i sărute și pe unul și pe celălalt de mai multe ori la rînd.

— Vecini ?... Care vecini ? urlă bătrînul Martin exasperat, chinuindu-se să iasă din trăsură.

— Vecinii noștri din America ! Din Eden ! strigă Mark. Vecini de mlaștină, vecini de pădure, vecini de friguri ! Nu ne-a îngrijit *ea* ? Nu ne-a ajutat *el* ? N-am fi crăpat noi fără ei ? Nu s-au întors acum, după atîta zbucium, fără nici un copil, unul măcar să le fi rămas, ca mîngîiere ? Să îndrăznească cineva să spună că ăștia nu sînt vecinii noștri !

Și din nou se aruncă de gîtul prietenilor lui ca un nebun și începu să țopăie și să se învîrtească în jurul lor, ca în cine știe ce fantastic dans exotic.

De îndată ce află cine sînt oamenii aceia, domnul Chuzzlewit coborî în grabă și cum putu din trăsură și se apropie de ei ; și, ca și cum nebunia domnului Tapley ar fi fost molipsitoare, bătrînul începu și el să le strîngă mîna, cînd unuia, cînd celuilalt, cuprins de-o bucurie fără margini.

— Urcați-vă în spate — îi pofti el — acolo pe banchetă. Haideți cu mine. Mark, suie-te pe capră. Acasă ! acasă !

— Acasă ! strigă domnul Tapley, apucîndu-l de mînă pe bătrîn în culmea entuziasmului. Asta-i și părerea mea, domnule. Trăiască patria și căminul ! Iertați-mi îndrăzneala, dar nu pot să mă stăpînesc. Ce chilipir pentru „Veselul Tapley" ! Tot ce am acasă e-al lor ; pot să-mi ceară orice, numai nota de plată nu. Să plecăm imediat acasă ! Uraaa !

Prin urmare, după ce-l ajută pe bătrîn să se urce în trăsură, o porniră spre casă în galop ; tot timpul drumului Mark nu pierdu nimic din entuziasmul lui, ci dimpotrivă, îi dădu frîu liber, de parcă se afla pe șesurile din Salisbury.

În vremea aceasta, la doamna Todgers începuseră să sosească invitații. Domnul Jinkins, singurul dintre pensionarii care fusese invitat, se prezentă primul. Purta la butonieră o panglicuță de mătase albă și era îmbrăcat cu un frac albastru nou-nouț, ultraelegant, făcut din stofă dublu „decatată" (așa scria pe factură) cu diferite ornamente în zig-zag, împrejurul buzunarelor, născocite acuma de meșterul croitor în cinstea acestei zile mari. Nenorocitul de Augustus era atît de abătut, încît nu mai avea nimic împotriva lui Jinkins. „Să vină și el ! îi răspunsese domnișoarei Pecksniff, care insista. Să vină ! Totdeauna a fost o piedică în viața mea, așa că e foarte natural să dau peste el și-acuma. Ha ! ha !... Oh ! da, să vină Jinkins !"

Așa că Jinkins veni cu cea mai mare plăcere : iată-l prezent. Cîteva minute stătu singur, neavînd drept tovărășie decît masa întinsă în salonul cel mare, cu un gust și un fast neobișnuit. Doamna Todgers apăru numaidecît ; apoi sosiră rînd pe rînd vărul celibatar, tînărul cel păros și domnul și doamna Spottletoe.

Domnul Spottletoe îl cinsti pe Jinkins c-o înclinare binevoitoare din cap.

— Încîntat de cunoștință, domnule, spuse el. Să fie-ntr-un ceas bun.

Domnul Spottletoe credea că Jinkins era fericitul mire.

Domnul Jinkins îi dădu explicații. Făcea, spunea el, onorurile casei, în locul prietenului său Moddle, care nu mai locuia acolo și nu venise încă.

— N-a venit încă, domnule ? se miră Spottletoe, foarte nervos.

— Încă nu, repetă Jinkins.

— Pe cuvîntul meu — spuse Spottletoe — știi că începe bine ? Pe onoarea mea ! Începe bine tînărul ! Tare aș vrea să știu de ce familia noastră trebuie neapărat să îndure mojiciile oricărei persoane cu care vine în contact. Pe dracu ! Auzi, n-a venit încă ! Auzi, nu-i aci să ne primească !

Nepotul cu figura neisprăvită opină că poate mirele își comandase o pereche de ghete noi pe care nu le primise încă.

— Ce-mi vorbești mie de ghete, domnule ? răspunse Spottletoe, indignat la culme. Dacă-i așa, n-avea decît să vină în papuci sau desculț. Să nu-mi vii mie cu astfel de pretexte stupide, domnule, ca o pereche de ghete, ca să-ți aperi prietenul.

— Nu-i prieten cu mine, domnule — spuse nepotul — nu l-am văzut în viața mea.

— Foarte bine, stimabile, răspunse năvalnicul Spottletoe. Atunci ai face mai bine să taci din gură.

În clipa aceea, ușa se deschisese și domnișoara Pecksniff intră cu pași șovăielnici, escortată de cele trei domnișoare de onoare. Femeia-jandarm încheia cortegiul ; era cert că așteptase pînă atunci afară, anume ca să strice efectul acestei intrări.

— Ce mai faci, madam ? o întrebă Spottletoe arogant, pe femeia-jandarm. Sper că o cunoști pe doamna Spottletoe ?

Arătînd un viu interes față de sănătatea doamnei Spottletoe, femeia-jandarm răspunse că-i pare rău că n-a observat-o mai înainte, dar nu era vina ei, căci doamna era așa de străvezie.

— În orice caz, doamna Spottletoe e mai vizibilă decît mirele, spuse domnul Spottletoe. Adică, dacă nu cumva își rezervă politețele pentru unul singur din membrii familiei, pentru că la noi în familie asemenea lucruri se petrec în mod obișnuit.

— Dacă cumva faceți aluzie la mine, domnule... începu femeia-jandarm.

Domnișoara Pecksniff interveni.

— Vă rog, n-aș vrea ca Augustus, în clipa aceasta solemnă atît pentru mine cît și pentru el, să fie mărul discordiei, căzut în mijlocul armoniei pe care Augustus și cu mine dorim din tot sufletul s-o menținem. Augustus n-a fost prezentat încă nici uneia dintre rudele mele. A ținut să nu...

— Ei bine, atunci, dă-mi voie să spun — exclamă domnul Spottletoe — că omul care dorește să intre în această familie și nu ține să fie prezentat membrilor ei nu-i decît o lichea impertinentă. Asta-i părerea mea!

Femeia-jandarm adăugă cu un aer foarte suav că și ea avea impresia asta. La rîndul lor, cele trei fete ale ei spuseră cu voce tare că era „o rușine"!

— Nu-l cunoașteți pe Augustus, spuse domnișoara Pecksniff cu lacrimi în ochi; oh, nu-l cunoașteți! Augustus e blîndețea și modestia întruchipată. Așteptați numai să-l vedeți și sînt sigură că are să vă cîștige pe toți.

— Întrebarea e — spuse Spottletoe încrucișîndu-și brațele — cît vom mai avea de așteptat? Eu nu-s obișnuit să aștept, ăsta-i adevărul, și doresc să știu dacă mai avem mult de așteptat.

— Doamnă Todgers!... spuse Charity. Domnule Jinkins!... Mă tem să nu fie o greșeală. Augustus e în stare să se fi dus direct la biserică!...

Cum lucrul nu era exclus și cum biserica se afla la doi pași, domnul Jinkins se duse să vadă. Domnul George Chuzzlewit, vărul celibatar, se duse cu el, numai să nu fie obligat să stea lîngă o masă întinsă fără să se poată înfrupta din bucate. Se întoarseră amîndoi fără să fi aflat nimic, aducînd doar un mesaj confidențial din partea paracliserului, care le da de știre că dacă voiau să mai facă cununia de dimineață, trebuiau să se

grăbească, pentru că pastorul nu era dispus să-i aştepte toată ziua.

Mireasa începu să fie alarmată, chiar foarte alarmată. „Doamne ferește ! Să nu i se fi întîmplat ceva !... Augustus ! dragă Augustus !"

Domnul Jinkins se oferi să ia o birjă și să se repeadă pînă la locuința proaspăt mobilată, să-l caute pe Moddle. Femeia-jandarm încerca s-o consoleze pe domnișoara Pecksniff. Asta — îi spuse ea — nu-i decît floare la ureche pe lîngă cîte are să pată de-acum înainte. Ba chiar o să-i prindă bine, căci așa o să-și piardă iluziile romantice asupra căsniciei. Fiicele cu nasul roșu o încurajară pe Charity cam în același fel. „Poate c-o să vină totuși", spuseră ele. Nepotul cu fața neisprăvită insinuă că n-ar fi exclus să fi căzut de pe vreun pod. Furia domnului Spottletoe era așa de mare, încît nici nu mai auzea rugămințile soției lui. Toată lumea vorbea în același timp, iar domnișoara Pecksniff, cu mîinile împreunate, căuta peste tot o consolare și n-o găsea nicăieri, cînd Jinkins, care se întîlnise cu factorul în ușă, se întoarse c-o scrisoare și i-o dădu lui Charity.

Domnișoara Pecksniff deschise scrisoarea, o parcurse dintr-o privire, scoase un țipăt ascuțit și, scăpînd hîrtia pe jos, căzu leșinată.

Scrisoarea fu imediat ridicată și întreaga asistență, îmbulzindu-se claie peste grămadă, citi următoarele rînduri, pline de sublinieri :

„Din largul mării, în fața localității Gravesend.
Goeleta-rapidă «Cupid». Miercuri-noaptea.

Eternofensată domnișoară Pecksniff,

Cînd vei primi aceste rînduri, subsemnatul se va afla — dacă nu va fi cumva un cadavru — în drum spre pămîntul lui Van Dieman. Nu încerca să-mi dai de urmă. Nimeni nu va putea pune mîna pe mine viu !

Povara de 300 de tone — iartă-mă, sînt zăpăcit, nu știu ce m-a făcut să mă gîndesc la vas — de pe sufletul meu e înspăimîntătoare. De multe ori — în timp ce încercai să-mi înseninezi fruntea cu săruturi — gînduri de autodistrugere îmi treceau prin cap.

Crede-mă — deşi pare de necrezut — de multe ori m-am silit să le alung.

Iubesc pe alta. Ea este a altuia. Se pare că pe lumea asta toate aparţin altora, numai eu n-am parte de nimic — nici măcar de slujbă, pe care am pierdut-o prin actul acesta nebunesc, fugind în lume.

Dacă m-ai iubit vreodată, ascultă ultimul meu apel ! Ultimul apel al unui nenorocit şi disperat proscris. Trimite prin cineva la mine la birou cheia aci alăturată de la masa mea de lucru. Trimite-o te rog la Bobbs şi Cholberry — voiam să spun Chobbs şi Bolberry — dar sînt complet zăpăcit. Am lăsat în paneraşul dumitale de lucru un briceag cu plăsele de os ; să i-l dai comisionarului. Să dea Dumnezeu să-i poarte mai mult noroc decît mi-a purtat mie !

O, domnişoară Pecksniff, de ce nu m-ai lăsat în plata Domnului ? N-a fost oare o cruzime, o *cruzime* ? Oh, n-ai fost martora dragostei mele — n-ai avut atîtea dovezi, n-ai văzut lacrimile ce-mi curgeau din ochi — nu mi-ai reproşat chiar dumneata c-am plîns ca niciodată în seara aceea îngrozitoare cînd ne-am văzut pentru ultima oară — în casa aceea în care altădată trăiam liniştit, deşi disperat, alături de doamna Todgers ?

Dar a fos scris — în Talmud — ca dumneata să fii victima nepătrunselor planuri ale unui Destin întunecat, pe care eu eram sortit să le aduc la îndeplinire, destin care, chiar în clipa asta, mi-a pus cununa de spini pe frunte. Nu-ţi aduc nici un fel de reproşuri, pentru că ştiu ce afront ţi-am făcut. Să dea Dumnezeu ca măcar mobila să fie o compensaţie pentru dumneata.

Adio ! Îţi doresc să fii soţia mîndră şi nobilă a unei coroane ducale — uită-mă ! Să dea Dumnezeu să treacă mult timp pînă îţi vei da seama de chinuitoarea tristeţe cu care semnez — în tempestuoasa hărmălaie a mateloţilor.

Acela care niciodată nu va fi al dumitale

Augustus"

Cufundate în citirea scrisorii, rudele uitaseră cu desăvîrşire de domnişoara Pecksniff, ca şi cum ar fi fost ultima fiinţă din lume pe care ar fi interesat-o chestiunea aceasta.

Dar domnişoara Pecksniff leşinase cu adevărat. Amărăciunea afrontului, amărăciunea de a fi chemat ea însăşi

martori la acest spectacol, și încă ce martori, amărăciunea de a ști că femeia-jandarm și cele trei fiice cu nasul roșu triumfau tocmai în clipa în care ea se pregătea pentru o biruință, era mai mult decît putea să suporte domnișoara Pecksniff. Domnișoara Pecksniff leșinase de-a binelea.

*

Oare ce sunete maiestuoase îmi vin la urechi ? În camera cui mă aflu acum la ceasul acesta al amurgului ?

A cui e figura aceea blîndă așezată în fața orgii ? Ah ! Tom, dragul meu Tom, vechiul meu prieten !

A trecut atîta timp de cînd ne cunoaștem, dragă Tom ; totuși părul tău a încărunțit înainte de vreme. În acordurile cu care întîmpini de obicei căderea serii găsește grai însăși armonia ce domnește în sufletul tău ; în ele cîntă însăși povestea vieții tale.

Viața ta, Tom, e tihnită, calmă și fericită. Melodia suavă ce-ți revine mereu sub degete cuprinde poate amintirea vechii tale dragoste, dar această amintire nu-i decît o șoaptă plăcută, ca amintirea celor duși pe vecie și, din fericire, nu te îndurerează, nu te doare.

Atinge ușor clapele, Tom, cît poți de ușor ; niciodată mîna ta nu se va lăsa atît de ușor asupra clapelor orgii cum s-ar lăsa dacă ar fi să se abată asupra fostului tău tiran, acum prăbușit la pămînt ; niciodată degetele tale nu vor putea scoate din acest instrument un sunet atît de cavernos cum e glasul acelui mizerabil.

Căci un nenorocit de grămătic, un bețiv, un pomanagiu cu numele de Pecksniff, care are o scorpie de fată, se ține scai de tine, Tom ; și de cîte ori caută să-ți stoarcă bani, îți amintește că el te-a făcut om, deși el însuși n-a fost niciodată, iar cînd cheltuiește banii dați de tine, le povestește prietenilor săi la cîrciumă cît ai fost de ingrat cu el și cît de generos a fost el cu tine ; apoi își arată coatele rupte, pantofii fără pingele, ca să-l vadă toți în ce hal a ajuns, în timp ce tu ești bine îmbrăcat și trăiești într-o casă confortabilă.

Tu știi toate acestea și le suporți cu răbdare, Tom !

Apoi, cu chipul luminat de un surîs, treci la alte acorduri mai sprintene, mai vesele. Auzind melodia, niște picioruțe micuțe prind să danseze în jurul tău, în timp ce niște ochișori nevinovați și strălucitori se uită în ochii tăi. Și mai este încă o gingașă făptură, fetița *ei* (nu a lui Ruth) pe care ochii tăi o urmăresc în timp ce se joacă sau dansează și care, mirîndu-se că o privești cîteodată atît de gînditor, vine repede să se cațăre pe genunchii tăi, lipindu-și obrăjorul de al tău. O copilă care te iubește, Tom, mai mult decît ceilalți, dacă așa ceva ar fi posibil, și care, îmbolnăvindu-se o dată, n-a primit să fie îngrijită de nimeni altcineva în afară de tine și a fost cuminte și liniștită tot timpul cît ai stat de veghe la căpătîiul ei.

Acum însă, după cîte văd, ai început să cînți o altă melodie, mai gravă : e un cîntec dedicat vechilor prieteni și timpurilor trecute și, în timp ce mîinile tale zăbovesc pe clape iar acordurile profunde vibrează în aer, amintirea vechilor prieteni și a zilelor de odinioară se deapănă prin fața ochilor tăi. Și chipul bătrînului, a cărui singură plăcere era să-ți ghicească toate păsurile și care te-a prețuit întotdeauna, apare și el printre celelalte, repetîndu-ți cu aceeași blîndețe și bunătate cuvintele pe care ți le-a spus pe patul de moarte, binecuvîntîndu-te !

Din fundul grădinii, Tom, sosește cu brațele încărcate de florile culese de copii, sora ta, micuța Ruth, al cărei picior și a cărei inimă sînt tot atît de sprintene ca și altădată, și se așază lîngă tine. Desprinzîndu-se de Trecut și de Prezent, cu care Ruth e atît de strîns legată în toate amintirile tale, cîntecul tău se înalță acum spre Viitor. Și în vreme ce o muzică plină de măreție vibrează în tine și în jurul tău, învăluindu-vă pe amîndoi, gîndul oricărei despărțiri pămîntești se șterge încet-încet și, înaripate, inimile voastre zboară spre cer.

SFÎRȘIT

CUPRINS

Pag.

Capitolul XXVII

În care ni se arată că vechii prieteni pot apărea nu numai sub o nouă înfățișare, dar chiar într-o lumină falsă ; că unii oameni simt nevoia să muște, dar că și cei care mușcă pot fi mușcați la rîndul lor 5

Capitolul XXVIII

Domnul Montague și domnul Jonas Chuzzlewit, acasă la dînșii 33

Capitolul XXIX

În care vom vedea, rînd pe rînd, cît de precoce sînt unele personaje, cît de misterioase altele și cum se exercită o profesiune . . . 46

Capitolul XXX

Care arată că se pot produce schimbări pînă și în cele mai unite familii și că domnul Pecksniff se pricepe să lucreze pe mai multe fronturi deodată 58

Capitolul XXXI

În care domnul Pinch este slobozit de o îndatorire pe care, de fapt, n-o avea față de nimeni, iar domnul Pecksniff se achită de o datorie pe care o are față de societate . . 79

Capitolul XXXII

Din nou despre pensiunea Todgers și despre o altă floare ofilită, în afara celor de pe acoperiș 103

Capitolul XXXIII

Cîteva întîmplări din Eden, şi una dinafară. Martin face o descoperire de oarecare importanţă 112

Capitolul XXXIV

Călătorii în drum spre ţară întîlnesc cîteva distinse persoane 133

Capitolul XXXV

Sosirea în Anglia. Martin asistă la o ceremonie din care-şi dă seama, spre bucuria lui, că n-a fost uitat în timpul absenţei 154

Capitolul XXXVI

Tom Pinch pleacă să-şi caute norocul. Primii lui paşi 163

Capitolul XXXVII

Tom Pinch rătăceşte drumul, dar se convinge că nu este singurul în această situaţie. Cum se răzbună el pe un inamic care se află la pămînt 189

Capitolul XXXVIII

Poliţie secretă 201

Capitolul XXXIX

Cuprinzînd noi detalii asupra economiei domestice a fraţilor Pinch şi ciudate veşti din oraş, veşti ce-l interesează îndeaproape pe Tom 213

Capitolul XL

Fraţii Pinch fac o nouă cunoştinţă şi au o nouă surpriză şi un nou prilej de mirare . . 234

Capitolul XLI

Domnul Jonas şi prietenul său cad la învoială şi pornesc împreună într-o expediţie . . . 251

Capitolul XLII

Continuarea expediţiei domnului Jonas şi a prietenului său 262

Capitolul XLIII

Are o mare influență asupra sorții anumitor persoane. Domnul Pecksniff apare în toată splendoarea puterii sale, de care se folosește cu mărinimie și curaj 273

Capitolul XLIV

Continuarea expediției domnului Jonas și a prietenului său 299

Capitolul XLV

În care Tom Pinch și sora lui se distrează puțin, dar numai în familie și fără nici un fel de etichetă 310

Capitolul XLVI

În care domnișoara Pecksniff face dragoste, domnul Jonas sînge rău, doamna Gamp ceai, iar domnul Chuffey complicații 321

Capitolul XLVII

Sfîrșitul expediției domnului Jonas și a prietenului său 347

Capitolul XLVIII

Ne aduce știri despre Martin și Mark, precum și despre o a treia persoană, nu chiar necunoscută cititorului. Apoi înfățișează dragostea filială într-o lumină foarte urîtă și aruncă o palidă rază de soare asupra unui punct foarte întunecos 359

Capitolul XLIX

În care doamna Harris și un ceainic sînt motiv de dispută între două prietene . . . 379

Capitolul L

Tom Pinch e foarte uimit. Unele mărturisiri pe care el și sora lui și le fac reciproc . . 396

Capitolul LI

Aruncă o lumină nouă și mai vie asupra celui mai obscur punct din povestirea noastră și

relatează urmările expediției domnului Jonas și a prietenului său 410

Capitolul LII

În care toate sînt întoarse pe dos . . . 436

Capitolul LIII

Ce i-a spus John Westlock surorii lui Tom Pinch ; ce i-a spus sora lui Tom Pinch lui John Westlock ; ce le-a spus Tom Pinch amîndurora și cum au petrecut cu toții restul zilei 458

Capitolul LIV

Din pricina căruia autorul e foarte îngrijorat, fiindcă-i ultimul capitol al cărții 470

Redactor responsabil : G. MARCUSON
Tehnoredactor : AURICĂ IONESCU

Dat la cules 28.09.1964. Bun de tipar 10.03.1965. Apărut 1965. Tiraj 40.170. Broșate 35.090. Legate 1/1 peg. 5 080. Hîrtie tipar înalt tip B satinat de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 28,11. Coli tipar 31,25. A. nr. 14 581. C. Z. pentru bibliotecile mari 8A C.Z. pentru bibliotecile mici 8A—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 40.749. la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

În

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

au apărut:

BENJAMIN APPEL

Fortăreață în orez

■

MARCEL AYMÉ

Omul care trece prin zid

■

ALBERT CAMUS

Ciuma

■

DANIIL GRANIN

Împotriva furtunii

■

FRANK HARDY

Legende din Valea lui Benson

■

IANNIS RITSOS

A patra dimensiune

VOL. I ȘI II LEI 28